

דבר בעתו

חג המצות ב

בין חומות ירושלים תוכב"א
ניסן תשפ"ב

תוכן עניינים - חלק א'

מקרא

120	טור הלכות פסח	5	פסוקי חג המצות
127	שו"ע עם ביאור הגר"א להלכות ליל הסדר	9	פסוקי יציאת מצרים
143	מעשה רב	32	נ' פעמים יציאת מצרים בתורה
145	מנהגי הגר"א בליל הסדר		

מדרשים

מדרש רבה

146	הגדה של פסח עם מנהגי הגר"א	35	שמות ליקוט
157	פרוש הריטב"א	51	וארא עד עשר מכות רק ליקוט
168	פירוש הגר"א	61	בא מפרשת "החדש הזה" מקורו מהפסיקתא
179	תפילת ג' רגלים	84	פרקי דרבי אליעזר
180	פירוש הרוקח	88	משנת רבי אליעזר עשר מכות
182	פירוש אבודרהם		
185	פירוש הגר"א ליעלה ויבא		

קרבן פסח

95	מקרא
99	משנה פסחים פרק ה'

הלכה

186	פירוש הרמב"ן סוף פרשת בא	101	גמ' פסחים קח-קט, קיד-קטז
	רמח"ל		משנה תורה להרמב"ם
187	דרך ה' זכירת יציאת מצרים, מועדים, חמץ ומצה	111	הלכות פסח
188	מאמר החכמה מצוות ליל הסדר	113	הלכות חגיגה
189	שרשי המצוות פסח, חגיגה, עומר	118	הלכות חמץ ומצה
191	אוצרות רמח"ל		
193	ליקוטי הרמ"ד וואלי		

תוכן עניינים - חלק ב'

זוהר עם פי' מתוק מדבש	שיר השירים	5
פרשת בא	תרגום	8
פסח, יציאת מצרים, חמץ ומצה	פירוש רש"י	23
רעיא מהימנא: ביעור חמץ, סיפור י"מ, מצה ופסח	פירוש הגר"א לפרק ב'	39
פרשת אמור	העומר	
מעלת המועדים	מקרא	44
יציאת מצרים, פסח ומצה, ליל הסדר	מדרש רבה אמור	45
ספירת העומר	משנה מנחות פרק י'	47
שער הכוונות	רמב"ם מנחת העומר וספירת העומר	48
פסח דרוש א-ו	שו"ע הלכות ומנהגי ספירת העומר	50
ספירת העומר דרוש ז-יא	טעמי הראשונים לספירת העומר	52
שביעי של פסח ול"ג בעומר דרוש יב	קריעת ים סוף	
פי' הגר"א לס"ד	מקרא	54
קיצור הכוונות לרמח"ל	פרקי דרבי אליעזר	61
פסח	מכילתא דרבי ישמעאל	
ספירת העומר	פרשת בשלח	63
	השירה	80

מבוא

בעזה"ת מובא בקונטרס זה לקט ענייני חג המצות באגדה ובהלכה. מחמת ריבוי הנושאים החומר מחולק לשתי חוברות.

חלק א' - יציאת מצרים במקרא ובמדרשים, קרבן פסח, הלכה, הגדה של פסח, תפילת הרגלים ודברי הרמח"ל ע"פ פשט.

חלק ב' - שיר השירים, ספירת העומר, קריעת ים סוף, זוהר, דברי האריז"ל הרמח"ל והגר"א ע"פ סוד.

במהדורה זו נוסף בחלק א' - שרשי המצוות לרמח"ל, אוצרות רמח"ל, ליקוטי הרמ"ד וואלי. ובחלק ב' - קיצור הכוונות לרמח"ל.

ויהי רצון שנזכה ליראות ולשמוח לפני ה' בבית הגדול והקדוש, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים. ויקויים בנו מקרא שכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

שיר השירים

וְדָגְלוּ עָלַי אֲהָבָה: ה סְמֹכוֹנִי בְּאִשִּׁישׁוֹת
רִפְדוֹנִי בַּתְּפוּחִים כִּי־חֹלֶת אֲהַבָּה אָנִי:
ו שְׂמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיִּמְנֵנִי תַּחֲבָקְנִי:
ז הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בַּצְּבָאוֹת
אוּ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תַּעֲרִינִי | וְאִם־
תַּעֲזֹרְנִי אֶת־הָאֲהָבָה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ:

ח קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־הַהָרִים
מִקַּפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת: ט דּוֹמָה דּוֹדִי לְצִבִּי אוּ
לְעַפְר הָאֵילִים הִנֵּה־זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתֻלָּנוּ
מִשְׁגִּיחַ מִן־הַחֲלֹנוֹת מִצִּיץ מִן־הַחֲרָרִים:
י עָנָה דּוֹדִי וַאֲמַר לִי קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יִפְתִּי
וּלְכִי־לָךְ: יא כִּי־הִנֵּה הִסְתּוֹ עֲבַר הַלֵּשׁ חֲלָף
הַלָּף לִי: יב הַנֶּצְנִים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת הַזְמִיר
הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ: יג הַתֹּאנָה
הַנִּטָּה פְּלִיָּה וְהַגִּפְנִים | סְמֹדֵר נִתְּנוּ רֵיחַ
קוֹמִי לְכִי (לָךְ) רַעֲיָתִי יִפְתִּי וּלְכִי־לָךְ:

יד יוֹנָתִי בַּחֲגוֹי הַסֵּלַע בְּסִתְרֵי הַמְּדִרָה
הִרְאִינִי אֶת־מְרֹאֲיָהּ הַשְּׁמִיעִנִי אֶת־קוֹלָהּ
כִּי־קוֹלָהּ עָרֵב וּמְרֹאֲיָהּ נְאוּה:

טו אֲחֻזּוֹ־לָנוּ שְׁעָלִים שְׁעָלִים קִטְנִים
מִחֲבָלִים בְּרָמִים וּבְרָמִינוּ סְמֹדֵר: טז דּוֹדִי לִי
וְאָנִי לֹא הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים: יז עַד שִׁיפּוֹחַ הַיּוֹם
וְנָסוּ הַצִּלְלִים סֹבֵר דְּמָה־לָּךְ דּוֹדִי לְצִבִּי אוּ
לְעַפְר הָאֵילִים עַל־הָרִי בִּתְר:

ג אַ עַל־מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת בִּקְשָׁתִי אֶת
שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי בִּקְשָׁתוֹי וְלֹא מִצָּאָתוֹי:
ב אֶקוֹמָה זָא וְאֶסֹבְבָה בְּעִיר בְּשׁוֹקִים
וּבְרַחֲבוֹת אֲבַקֶּשָׁה אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי
בִּקְשָׁתוֹי וְלֹא מִצָּאָתוֹי: ג מִצָּאָנִי הַשְּׂמֹרִים
הַסְּבָבִים בְּעִיר אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי רֹאיתֶם:

א א שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמוֹה: ב יִשְׁקֹנִי
מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיד מִיָּוִן:
ג לְרִיחַ שְׂמִינִי טוֹבִים שְׁמֹן תוֹרֶק שְׂמֹךְ עַל־
כֹּן עֲלָמוֹת אֲהַבּוּ: ד מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה
הִבִּיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ
נִזְכִּירָה דְּדִיד מִיָּוִן מִיִּשְׁרִים אֲהַבּוּ:

ה שְׂחֹרָה אֲנִי וְנָאוּה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶחָדִי
קוֹדֵר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה: ו אֶל־תִּרְאוּנִי שְׂאֲנִי
שְׂחֹרָחֶרֶת שְׂשׂוֹפְתִנִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי
נִחְרוּ־בִי שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת־הַכְּרָמִים בְּרָמִי
שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי: ז הִגִּידָה לִי שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי
אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בַּצְּהָרִים שְׁלֹמֹה
אֵהִיָּה כְּעִטָּה עַל עֲדָרֵי חֲבָרִיךָ: ח אִם־לֹא
תִדְעִי לָךְ הִיפָּה בְּנִשְׁיִם צֹאֵי־לָךְ בְּעַקְבֵי
הַצֹּאן וְרַעִי אֶת־גְּדִיתֶךָ עַל מִשְׁכְּנוֹת
הָרָעִים:

ט לִסְסָתִי בְּרַכְבִּי פִרְעָה דְּמִיתֶיךָ רַעֲיָתִי:
י נָאוּ לְחִינֶיךָ בַּתִּרִים צֹאֲרֶךְ בַּחֲרוּזִים:
יא תוֹרִי זֶהֱב נַעֲשֶׂה־לָּךְ עִם נִקְדוֹת הַפֶּסֶף:
יב עַד־שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבּוֹ נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ:
יג צִרּוֹר הַמֶּר | דּוֹדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יִלִּין:
יד אֲשַׁבֵּל הַכֶּפֶר | דּוֹדִי לִי בְּכִרְמִי עֵין גְּדִי:

טו הִנֵּךְ יִפָּה רַעֲיָתִי הִנֵּךְ יִפָּה עֵינֶיךָ יוֹנִים:
טז הִנֵּךְ יִפָּה דּוֹדִי אֶף נָעִים אֶף־עֲרֻשָּׁנוּ
רַעֲנָנָה: יז קְרוֹת בְּתִינוּ אֲרָזִים רַחֲיטָנוּ
(רַחֲיטָנוּ) בְּרוֹתִים: ב אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׂרֹון
שׁוֹשְׁנַת הָעֵמֶקִים: ב כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹחִים
כֹּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת: ג כְּתַפּוּחַ בְּעֵצִי הִיָּעַר
כֹּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּגִים בְּצִלּוֹ הַמְּדִתִּי וַיִּשְׁבַּתִּי
וּפְרִי מִתּוֹק לְחֶפְזִי: ד הִבִּיאֵנִי אֶל־בֵּית הָיוֹן

ח אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי
 תשורי | מראש אַמְנָה מראש שניר
 וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים:
 ט לבבתי אחתי כלה לבבתי באחד
 (באחת) מעיניך באחד ענק מצורניך:
 י מה־יפו דדיך אחתי כלה מה־טבו דדיך
 מיין וריח שמניך מכל־בשמים: יא נפת
 תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת
 לשוניך וריח שלמותיך כריח לבנון:
 יב גן | נעול אחתי כלה גל נעול מעין
 חתום: יג שלחניך פרדס רמונים עם פרי
 מגדים כפרים עם־נרדים: יד גרד | וכרפם
 קנה וקנמון עם כל־עצי לבונה מר ואהללות
 עם כל־ראשי בשמים: טו מעין גנים באר
 מים חיים ונזלים מן־לבנון: טז עורי צפון
 ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמי יבא דודי
 לגנזו ויאכל פרי מגדיו: ה « באתי לגנזי
 אחתי כלה אריתי מורי עם־בשמי אכלתי
 יערי עם־דבשי שתיתי ייני עם־חלבי אכלו
 רעים שתו ושכרו דודים:
 ב אני ישנה ולבי ער קול | דודי דופק
 פתחי־לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי
 נמלא־טל קוצותי רסיסי לילה: ג פשטתי
 את־פתגתי איכבה אלבשנה רחצתי את־
 רגלי איכבה אטנפם: ד דודי שלח ידו מן־
 החור ומעי המן עליו: ה קמתי אני לפתח
 לדודי וידי נטפון־מור ואצבעתי מור עבר
 על כפות המנעול: ו פתחתי אני לדודי
 ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו
 בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא
 ענני: ז מצאני השמרים הסבבים בעיר

ד כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את
 שאהבה נפשי אחותי ולא ארפנו עד־
 שהביאתי אל־בית אמי ואל־חדר הורתי:
 ה השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות
 או באלות השדה אם־תעירו | ואם־
 תעוררו את־האהבה עד שתחפץ:
 ו מי זאת עלה מן־המדבר כתימרות עשן
 מקטרת מל ולבונה מכל אבקת רובל:
 ז הגה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב
 ליה מגברי ישראל: ח כלם אחזי חרב
 מלמדי מלחמה איש חרב על־ירכו מפחד
 בלילות:
 ט אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי
 הלבנון: י עמודיו עשה כסף רפידתו זהב
 מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות
 ירושלם: יא צאנה | וראינה בנות ציון
 במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו
 ביום חתנתו וביום שמחת לבו:
 ד « הלך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים
 מבעד לצמתך שערך בעדר העזים שגלשו
 מהר גלעד: ב שניך בעדר הקצובות שעלו
 מן־הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין
 בהם: ג כחוט השני שפתותיך ומדברך
 נאווה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך:
 ד כמגדל דויד צוארך בגוי לתלפיות אלה
 המגן תלוי עליו כל שלטי הגברים: ה שני
 שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים
 בשושנים: ו עד שטיפוח היום ונסו הצללים
 אלה לי אל־הר המור ואל־גבעת הלבונה:
 ז כלה יפה רעיתי ומום אין בה:

הבנתי פצעוני גשאו את־רדדלי מעלי שמרי
החמות: ה השבעתי אתכם בנות ירושלם
אם־תמצאו את־דודי מה־תגידו לו שחולת
אהבה אני: ט מה־דודך מדוד היפה בנשים
מה־דודך מדוד שפכה השבעתנו: ו דודי
צח ואדום דגול מרבבה: ז ראשו כתם פז
קוצותיו תלתלים שחרות בעורב: ח עיניו
כיונים על־אפיקי מים רחצות בחלב
ישבות על־מלאת: ט לחיו בערונת הבשם
מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים
נטפות מור עבר: י ידיו גלילי זהב
ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת
ספירים: יא שוקיו עמודי שש מיסדים על־
אדניפו מראהו כלבנון בחור בארזים:
יב חבל ממותקים וכלו מחמדים זה דודי וזה
רעי בנות ירושלם: יג אנה הקד דודך
היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו
עמו: יד דודי ירד לגנו לערנות הבשם
לרעות בגנים וללקט שושנים: טא אני לדודי
ודודי לי הרעה בשושנים:
יז יפה את רעיתי כתרצה נאווה פירושלם
אימה בנדגלות: יח הסבי עיניו מנגדי שהם
הרהיבני שערך בעדר העזים שגלשו מן־
הגלעד: יט שניף בעדר הרחלים שעלו מן־
הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין
בהם: כ כפלה הרמון רתך מבעד
לצמתך: כא ששים המה מלכות ושמנים
פילגשים ועלמות אין מספר: כב אחת היא
יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא
לילדתה ראוה בנות ואשרוה מלכות
ופילגשים ויהללוה:

י מי־זאת הנשקפה כמו־שחר יפה כלבנה
ברה כחמה אימה בנדגלות: יא אל־גנת
אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות
הפרחה הגפן הנצו הרמנים: יב לא ידעתי
נפשי שמתני מרפבות עמי נדיב: יג שובי
שובי השולמית שובי שובי ונחזה־בך מה־
תחזו בשולמית כמחלת המחנים: יד מה־
יפו פעמיו בנעלים בת־נדיב חמוקי ירכיף
כמו חללים מעשה ידי אמן: ט שררף אגן
הסחר אל־יחסר המזג בטנף ערמת חטים
סוגה בשושנים: טז שני שדיך פשני עפרים
תאמי צביה: יז צוארך כמגדל השן עיניך
ברכות בחשבון על־שער בת־רבים אפך
כמגדל הלבנון צופה פני דמשק: יח ראשך
עליך ככרמל ודלת ראשך בארגמן מלך
אסור ברהטים: יט מה־יפית ומה־נעמת
אהבה בתענוגים: כ זאת קומתך דמתה
לתמר ושדיך לאשכולות: כא אמרתלי אעלה
בתמר אחזה בסנסנו ויהיו־נא שדיך
כאשכולות הגפן וריח אפך פתפוחים:
יב וחפך כיון הטוב הולך לדודי למישרים
דובב שפתי ישנים: יג אני לדודי ועלי
תשוקתו: יד לכה דודי נצא השדה גלינה
בכפרים: טז נשכימה לכרמים נראה אם־
פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים
שם אתן את־דדי לך: יז הדודאים נתנו־
ריח ועל־פתחינו כל־מגדים חדשים גם־
ישנים דודי צפנתי לך: ח מי יתנך כנח
לי ינק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם
לא־יבזו לי: כב אנהגך אביאך אל־בית אמי
תלמדני אשקך כיון הרקח מעסים רמני:

ח אֶחָת לָנוּ קִטְפָה וְשָׁדִים אֵין לָהּ מִה־
נַעֲשִׂיחַ לְאַחֲתָנוּ בָּיִם שִׁידְבֶּר־בָּהּ: ט אִם־
חֹמֶה הִיא נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף וְאִם־
דֶּלֶת הִיא נִצּוֹר עָלֶיהָ לֹחַ אֶרֶץ: י אֲנִי חֹמֶה
וְשָׁדַי כַּמְגִדְלוֹת אֹז הֵיטִי בַעֲיָנוּ כַּמוֹצֵאת
שָׁלוֹם:

יא כָּרִם הִיָּה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמֶּזֶן נָתַן אֶת־
הַכָּרִם לְנִטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֶלֶף כֶּסֶף:
יב כָּרְמִי שָׁלִי לִפְנֵי הָאֵלֶּף לֶךְ שִׁלְמָה
וּמֵאֲתָיִם לְנִטְרִים אֶת־פָּרְיוֹ: יג הַיּוֹשֶׁבֶת
בַּגִּנֹּת חֲבֵרִים מְקַשִּׁיבִים לְקוֹלֶךָ הַשְׁמִיעֵנִי:
יד בָּרַח | דֹּדַי וְדִמָּה־לָּךְ לְצָבִי אֹז לַעֲפָר
הָאֵילִים עַל הָרֵי בְשָׁמִים:

ג שְׁמָאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וַיִּמְיָנוּ תַּחֲבִקְנִי:
ד הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם מִה־
תַּעֲרִירָו | וּמִה־תַּעֲרִירָו אֶת־הָאֱהָבָה עַד־
שִׁתְּחַפְּצִי:

ה מִי זֹאת עָלָה מִן־הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־
דֹּדָהּ תַּחַת הַתְּפוֹת עוֹרֶרְתִּיךָ שָׁמָּה
חִבְלָתְךָ אִמּוֹךְ שָׁמָּה חִבְלָה יִלְדָתְךָ: ו שִׁימְנִי
כַּחוֹתֶם עַל־לֶבֶךְ כַּחוֹתֶם עַל־זִרְעוֹךָ כִּי־עָזָה
כַּמוֹת אֱהָבָה קִשָּׁה כִּשְׂאוֹל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ
רִשְׁפִּי אִשׁ שִׁלְהִבְתִּיהָ: ז מִיָּם רַבִּים לֹא
יִוָּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֱהָבָה וְנִהְרֹת לֹא
יִשְׁטַבּוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ
בָּאֱהָבָה בָּזוּ יָבוּזוּ לוֹ:

תרגום שיר השירים

א א שיר השירים אשר לשלמה:

יהושע קדם יי. שירתא שתיתיתא אִמֶר בְּרַק וּדְבוּרָה
בְּיוֹמָא דְּמֶסֶר יי ית סִסְרָא וַיֵּת מִשְׁרָתִיהָ בִּיד בְּנוֹי
דִּישְׂרָאֵל, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב וְשִׁבַּחַת דְּבוּרָה וּבְרַק בַּר
אַבְיָנוּעָם. שִׁירְתָא שְׁבִיעִיתָא אֲמֵרַת חֲנָה בְּזִמְנָא
דְּאֶתְהִיב לָהּ בַר מִן קָדָם יי, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב וְצִלְיָאֵת
חֲנָה בְּרוּחַ נְבוּזָה וְאֲמֵרַת. שִׁירְתָא תְּמִינִיתָא אֲמֵר
דְּוֹד מִלְכָּא דִּישְׂרָאֵל עַל כָּל נְסִיָּא דְּעַבְדָּ לִיהָ יי, פִּתַּח
פּוֹמִיָּה וְאֲמֵר שִׁירְתָא, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב וְשִׁבַּח דְּוֹד
בְּנְבוּזָה קָדָם יי. שִׁירְתָא תְּשִׁיעִיתָא אֲמֵר שְׁלֹמֶה
מִלְכָּא דִּישְׂרָאֵל בְּרוּחַ קוּדְשָׁא קָדָם רַבּוֹן כָּל עֲלָמָא
יי. וְשִׁירְתָא עֲשָׂרִיתָא עֲתִידִין לְמִימַר יְתָהּ בְּנֵי גִלְתָּא
בְּעֵדן דִּיפְקֹון מִן גִּלְתָּא, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב וּמִפְרֹשׁ עַל
יְדֵי דִישְׁעִיָּה נְבִיא, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב, שִׁירָא דְּדִין יְהִי
לְכוֹן לְחִדְנָא כָּלִיל אֶתְקַדְשׁוֹת חֲגָא דְּפִסְחָא, וְחִדְוֹת
לְבָא כְּעָמָא דְּאֶזְלִין לְאַתְחַזָּה קָדָם יי תִּלְתָּ זְמַנִּין
בְּשִׁתָּא בְּמִינֵי זִמְרָא וְקַל טְבִילָא, לְמִיעַל לְטוֹרָא דִּי
וּלְמַפְלַח קָדָם יי תְּקִיפָא דִּישְׂרָאֵל.

ב יִשְׁקִנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיד מִיָּו:

(ב) אִמֶר שְׁלֹמֶה נְבִיא, בְּרִיךְ שְׁמִיהָ דִּי דִּיָּהב לָן
אוֹרִיתָא עַל יְדֹהִי דְּמִשָּׁה סְפָרָא רַבָּא כְּתִיבָא עַל

א (א) שִׁירִין וְתוֹשְׁבֵיחֵן דִּי אִמֶר שְׁלֹמֶה נְבִיא מִלְכָּא
דִּישְׂרָאֵל בְּרוּחַ נְבוּזָה קָדָם רַבּוֹן כָּל עֲלָמָא יי.
עֲסַרְתִּי שִׁירְתָא אֲתֵאֲמֵרוּ בְּעֲלָמָא, דְּדִין שִׁירָא דִּין
מִשְׁבַּח מִן כּוֹלְהוֹן. שִׁירְתָא קְמִיתָא אִמֶר אָדָם בְּזִמְנָא
דְּאֶשְׁתַּבַּח לִיהָ חוֹבְתִיהָ וְאֵתָא יוֹמָא דְּשִׁבְתָּא וְאֶגִּין
עֲלוּי, פִּתַּח פּוֹמִיָּה וְאֲמֵר מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹמָא
דְּשִׁבְתָּא. שִׁירְתָא תְּנִינִיתָא אִמֶר מִשָּׁה עַם בְּנוֹי
דִּישְׂרָאֵל בְּזִמְנָא דִּי בִזַּע לְהוֹן מְרִי עֲלָמָא ית יִמָּא
דְּסוּף, פִּתַּחוּ כּוֹלְהוֹן כְּחֵדָא וְאֲמֵרוּ שִׁירְתָא, דְּהִיכְדִּין
כְּתִיב בְּכֵן שִׁבַּח מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁירְתָא
תְּלִיתִיתָא אִמֶר בְּנוֹי דִּישְׂרָאֵל בְּזִמְנָא דְּאֶתְהִיבַת
לְהוֹן בִּירָא דְּמֶרְסִים, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב בְּכֵן שִׁבַּח
יִשְׂרָאֵל. שִׁירְתָא רְבִיעִיתָא אִמֶר מִשָּׁה נְבִיא כַּד אֵתָא
זְמַנִּיהָ לְמַפְטָר מִן עֲלָמָא וְאִוְכַח בַּהּ ית עָמָא בֵּית
יִשְׂרָאֵל, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב אֲצִיתוּ שְׁמִיָּא וְאִמְלִיל.
שִׁירְתָא חֲמִישִׁיתָא אִמֶר יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן כַּד אֶגַּח
קָרְבָא בְּגִבְעוֹן וְקָמוּ לִיהָ שְׁמִשָּׁא וְסִיְהָרָא תִּלְתִּין
וְשִׁית שְׁעִין וּפְסִקוּ מִלְמִימַר שִׁירְתָא, פִּתַּח פּוֹמִיָּה
אִיהוּ וְאִמֶר שִׁירְתָא, דְּהִיכְדִּין כְּתִיב בְּכֵן וְשִׁבַּח

שיר השירים - תרגום

(ו) אָמַרְתָּ כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל כָּל קָבֵל עֲמִמָּא, לֹא תִבְזֹזֶנָּה יְתִי עַל דְּאָנָא קְדִירִיתָא מִנְכּוֹן עַל דְּעִבְדִּית פְּעוּבְדִּיכוֹן וּסְגִיִּיתָ לְשִׁמְשָׁא וְסִהְרָא, דְּנִבְיָאֵי שְׁקָרָא אֲנוּן גְּרָמוּ לְאַסְתָּקָפָא תְּקוּף רוּגְזָא דִּי עָלִי, וְאַלְפוּנִי לְמַפְלַח לְטַעְוֹתָכוֹן וּלְהִלְכָא בְּנִמוּסִיכוֹן, וּלְמַרִּי עֲלֵמָא דְּהוּא אֱלֹהִי לֹא פְלַחִית וְלֹא אֲזִלִּית בְּנִמוּסִיהָ, וְלֹא נְטִרִית יְת פְּקוּדֵי יְת אֲוִרִיתִיהָ.

הַגִּידָה לִּי שְׂאֵהֲבָה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּינָן בְּצִהְרִים שְׁלֵמָה אֵהִיָּה כַּעֲטִיָּה עַל עֲדָרִי חֲבֵרִיהָ:

(ז) כֹּד מָטָא זְמַנְיָה דְּמִשָּׁה נְבִיאָא לְמַפְטֵר מִן עֲלֵמָא, אָמַר קָדָם יְיָ, גְּלִי גְדֻמָּךְ דְּעֵמָא הָדִין עֲתִידִין לְמַחֲב וּלְהִלְכָא בְּגִלּוּתָא, כַּעַן חוּי קְדָמִי אֵיכָדִין יִתְפָּרְנְסוֹן וְיִשְׁרוּן בִּיגִי עֲמִמָּא דְקִשְׁיָן גִּזְרִיתָהוֹן כְּחֻמְתָּא וּכְשִׁרְבִי שְׁמִשָּׁא דְטִיִּהְרָא בְּתִקּוּפַת תַּמּוּז, וְלֵמָּא דִּין יִהְיוֹן מְטוּלְטִלִין בִּיגִי עֲדָרִי בְּנוֹי דְּעִשּׂוּ וְיִשְׁמַעְעָל דְּמִשְׁתַּפִּין לָךְ טַעְוֹתָהוֹן לְחֲבֵרָא.

אִם-לֹא תִדְעִי לָךְ הִיפָּה בְּנִשִּׁים צְאִילָךְ בַּעֲקֵבִי הֵצֵאן וְרַעֲלִי אֶת-גְּדִיתֶךָ עַל מִשְׁכַּנּוֹת הָרָעִים:

(ח) אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשָּׁה נְבִיאָא, אֲבַעֲיָא לְהוֹן לְמַהוּי בְּגִלּוּתָא כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִתִּילָא לְרִיבָא שְׁפִירְתָּא וְנִפְשִׁי תְּהָא רַחִים לָהּ, תְּהָא מְהִלְכָא בְּאוּרִחִיהוֹן דְּצִדִּיקָא, וְתְּהָא מְסֻדְרָא צְלוּתָא עַל פּוּם בְּרוּלְהָא וּמִדְבְּרִי דְרָהָא, וְתְּהָא מְאַלְפָא לְבִנְהָא דְמִתִּילִין לְגִדְיִי עֵזִין לְמַהוּ לְבִי כְּנִשְׁתָּא וּלְבִי מְדֻרְשָׁא, וּבִהְיָא זְכוּתָא יְהוֹנָן מִתְּפָרְנְסִין בְּגִלּוּתָא, עַד זְמַן דְּאֲשַׁלַּח מִלְכָּא מִשִּׁיחָא וַיְהִי מְדַבֵּר יְתָהוֹן בְּנִיחַ עַל מִשְׁכַּנֵּיהוֹן, הוּא בֵּית מְקֻדָּשָׁא דִּיבְגִי לְהוֹן דּוּד וּשְׁלֵמָה רַעֲיָא דִּישְׂרָאֵל.

לְסִסְתִּי בְּרַבְכִּי פְרָעָה דְּמִיתִיד רַעֲיָתִי:

(ט) כֹּד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְדַפּוּ פְרָעָה וּמִשְׁרִיתִיהָ בְּתִרְיָהוֹן בְּרִתִּיפִין וּכְפָרְשִׁין, וְהָתָּה אוּרְחָא סְגִירָא לְהוֹן מְאַרְבַּע סְטִרִיהוֹן, מִן יִמִּינָא וּשְׂמָאלָא הוּוּ מְדַבְּרָא דְמִלְּנָן חִיוּוֹן קִלְן וְעִקְרִיבִין, וּמִן בְּתִרִיהוֹן הָהּ פְּרָעָה רְשִׁיעָא וּמִשְׁרִיתִיהָ, וּמִן קְדָמִיהוֹן הָהּ יִמָּא דְסוּף, מַה עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲתַגְלִי בְּכַח גְּבוּרִיתִיהָ עַל יִמָּא, וְנִגַּב יְת מִיָּא, וְיִת טִינָא לֹא נִגַּב, אָמְרוּ רְשִׁיעֵיָא וְעַרְבְּלָאִין

תָּרִין לִיחִי אֲבַנִּיא, וְשִׁיתָא סְדְרִי מִשְׁנָה וְתִלְמוּדָא בְּגִרְסָא, וְהָהּ מִתְמַלֵּל עֲמִן אִפִּין בְּאִפִּין כְּגִבְר דְּנִשְׁכִּי לְחֲבֵרִיהָ, מִן סְגִיאוֹת חֲבֵתָא דְחִפְיִב לֵן יְתִיר מִשְׁבָּעִין עֲמִמָּא.

לְרִיחַ שְׁמִינִיָּה טוֹבִים שְׁמֹן תוֹרֵךְ שְׁמֶךָ עַל-כֵּן עֲלֻמוֹת אֶהְבֹּד:

(ג) לְקַל נִיסָף וּגְבוּרָתָךְ דְּעִבְדָּתָא לְעִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, זַעוּ כָּל עֲמִמָּא דְשִׁמְעוּ יְת שִׁימַע גְּבוּרָתָךְ וְאַתְרוּתָךְ טִבִּיא, וְשִׁמְךָ קְדִישָׁא אֲשִׁתַּמַּע בְּכָל אַרְעָא, דְּהוּא בְּחִיר מִמִּשְׁחָ רְבוּתָא דְהָהּ מִתְרַבִּי עַל רִישֵׁי מַלְכִין וְכִתְּגִין, וּבְגִין כֹּן רַחֲמֵי צִדִּיקָא לְמַהוּ בְּתֵר אוּרַח טוֹבָךְ, בְּדִיל דִּיחֲסִנּוֹן עֲלֵמָא הָדִין וְעֲלֵמָא דְאַתִּי.

מִשְׁכַּנִּי אֲחֲרֶיהָ גְרוּעָה הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וּנְשִׁמְחָה בְּךָ נִזְכִּירָה דְלִידָה מִלּוֹ מִישְׁרִים אֶהְבֹּד:

(ד) כֹּד נִפְקוּ עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָתָּה מְדַבְּרָא שְׁכִינַת מָרִי עֲלֵמָא קְדָמִיהוֹן בְּעִמּוּדָא דְעִנְנָא בִּימָמָא וּבְעִמּוּדָא דְאַשְׁתָּא בְּלִילִיא, אָמְרוּ צִדִּיקִי דְרָא הֵהוּא, רְבוּן כָּל עֲלֵמָא, נְגִידָנָא בְּתִרָךְ וְנִהִי רַחֲטִין בְּתֵר אוּרַח טוֹבָךְ, וְקָרִיב יְתָן בְּשִׁפּוּלֵי טוּרָא דְסִינִי, וְהִב לֵן יְת אוּרִיתָךְ מִן בֵּית גִּגְזָךְ דְּרַקִּיעָא, וְנִתְחַדִּי וְנִבְדַּח בְּעִשְׂרִין וְתִרְפִּין אֲתָנוּ דְמִכְתָּבָא בְּהוֹן, וְנִהִי דְכָרִין יְתָהוֹן וְנִרְחַם יְת אֱלֹהוּתָךְ, וְנִהִי מִתְרַחֲקִין מִבְּתֵר טַעְוֹת עֲמִמָּא, וְכָל צִדִּיקָא דְעִבְדִּין דְּתִקִּין גְּדֻמָּךְ, יְהוֹן דְּחִלִין מִנָּךְ וְרַחֲמִין יְת פְּקוּדָךְ.

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנִאֲוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאַהֲלִי קֹדֶר כִּירְעוֹת שְׁלֵמָה:

(ה) כֹּד עֲבַדוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל יְת עֲגָלָא, אֲתַקְדְּרוּ אִפִּיהוֹן כְּבִנְיָ דְכוּשׁ דְּשָׁרְנָן בְּמִשְׁכְּנֵי קֹדֶר, וְכֹד תְּבוּ בְּתִיבְתָּא וְאַשְׁתְּבִיק לְהוֹן, סְגָא זִיו יְקָר אִפִּיהוֹן כְּמִלְאָכְיָא עַל דְּעִבְדוּ יִרְעֵתָא לְמִשְׁפָּנָא וְיִשְׁרַת בִּינִיהוֹן שְׁכִינַתָּא דִּי, וּמִשָּׁה רְבֵהוֹן סְלִיק לְרַקִּיעָא וַיְהִיב שְׁלֵם בִּינִיהוֹן וּבִין מִלְּכָהוֹן.

וְאֶל-תְּרַאוּנִי שְׁאֲנִי שְׁחֹרָה־רַת שִׁשְׁפַּתְנִי הַשֶּׁשֶׁשׁ בְּנִי אֲמִי גִחְרִיבִי שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת-הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁקִי לֹא נִטְרָתִי:

שיר השירים - תרגום

דְּכַפְתִּיהָ אֲבוֹי בְּטוֹר מוֹרְיָה עַל מַדְבָּחָא, וְתָב יי מִן רוּגְזִיהָ, וְאֲשֶׁרִי שְׂכִינְתִּיהָ בִּינְיָהוֹן כְּמִלְקֶדְמִין.

ד אֲשַׁלֵּל הַכֶּפֶר | דוּדִי לִי בְּכַרְמִי עֵין גְּדִי:

(יד) הָא בְּכֵן נַחַת מִשָּׁה וְתָרִין לוֹחִי אֲבָנִין בִּידוּי, וּבְגִין חוּבֵי יִשְׂרָאֵל אֲתִיקְרוּ יְדוּי וְנִפְלוּ וְאֲתִבְרוּ, בְּכֵן אֲזַל מִשָּׁה וְשָׁף ית עֲגֵלָא וּבְדֵר ית עֲפָרִיהָ לְנַחֵלָא וְאֲשֶׁקִי ית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְקָטַל ית כָּל מִן דְּאֲתַחִיב קָטוּל, וְסָלַק זְמָנָא תְּנִיחָא לְרַקִּיעָא, וְצִלִי קָדָם יי וְכִפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכֵן אֲתַפְקֵד לְמַעַבְד מִשְׁכָּנָא וְאַרְוֶנָא, בְּהִהוּא זְמָנָא אוֹחִי מִשָּׁה וְעַבְד ית מִשְׁכָּנָא וְיַת כָּל מְנוּהֵי וְיַת אֲרוֹנָא, וְשׁוּי בְּאַרְוֶנָא ית תָּרִין לוֹחִין אֲחֶרְנִין, וּמִנֵּי ית בְּנוֹי דְּאַחֲרוֹן כְּתָנָא לְקַרְבָּא קוֹרְבָּנָא עַל מַדְבָּחָא וְלִנְסַכָּא ית חֲמָרָא עַל קוֹרְבָּנָא, וּמִנֵּין תָּהּ לַהוֹן חֲמָרָא לְנִסְכָּא הָלָא אֲנוּן בְּמַדְבָּרָא, לֹא אֲתֵר כְּשֶׁר לְבֵית דְּרַע וְאֶף לֹא תִינִין וְגוֹפְנִין וְרִמּוֹנִין, אֲלֵא הוּוּ אֲזַלִּין לְכַרְמִי עֵין גְּדִי וְנִסְכִּין מִתְּמָן אֲתַכְלִין דְּעִנְבִּין, וְעֲצָרִין מִנְהוֹן חֲמָרָא וּמִנְסַכִּין תִּתִּיהָ עַל מַדְבָּחָא רַבְעוֹת הֵינָא לְאַמְרָא חַד.

טו הִנֵּה יִפָּה רַעִיָתִי הִנֵּה יִפָּה עֵינֶיהָ יוֹנִים:

(טו) כִּד עַבְדוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל רַעוּתָא דְּמִלְכָּהוֹן, הוּא בְּמִימְרֵיהָ מִשְׁבַּח תְּהוֹן בְּפִמְלִיא דְּמִלְאָכִיא קִדִּישִׁיא וְכֵן אָמַר, כְּמָה יֶאָזֵן עוֹבְדֵיהָ בְּרִיתִי חֲבִיבִיתִי כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל בְּזִמְן דָּאָת עַבְדָּא רַעוּתִי וְעִסְקָא בְּפִתְגָמִי אוֹרִיתִי, וְכְמָה תִּקְנֵן עוֹבְדֵיהָ וְעִנְיָנִיהָ כְּגוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָתָא דְּמִתְפַּשְׁרֵן לְאַתְקַרְבָּא עַל מַדְבָּחָא.

טז הִנֵּה יִפָּה דוּדִי אֶף נָעִים אֶף-עֲרֻשָּׁנו רַעֲנָנָה:

(טז) אֲתִיבַת כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל קָדָם רַבּוֹן עֲלֵמָא וְכֵן אָמַרְתָּ, כְּמָה יֹאֵי שְׂכִינַת קוּדְשָׁךְ בְּעֵדֵן דִּי אֲתָ שְׁרִי בִּינָנָא וּמִקְבִּיל בְּרַעוּא צְלוּתָנָא, וּבְעֵדֵן דִּי אֲתָ מִשְׁרִי בְּפוּרְיָנָא חֲבֵתָא, וּבִנְנָא סִגְנִין עַל אֲרַעָא וְאַנְחָנָא פִּישִׁין וְסִגְנִין כְּאֵילָן דְּנָצִיב עַל עֵינָא דְּמִזָּא דִּי עֲפִיחָ שְׁפִיר וְאַנְבִּיחָ סִגִּי.

יז קָרוֹת בְּתֵינֵי אֲרָזִים רַחֲטֵנוּ (רַהֲטֵנוּ) בְּרוּתִים:

(יז) אָמַר שְׁלֹמֹה נְבִיא, כְּמָה יֹאֵי בֵּית מִקְדָּשָׁא דְּיִי דְּאֲתַבְנִי עַל יְדֵי מִן קִיסֵי גוֹלְמִישׁ, אָכֵל יִתִּיר יִהִי יֹאֵי בֵּית מוֹקְדָּשָׁא דְּעֲתִיד לְאַתְבְּנָאָה בְּיוֹמֵי מִלְכָּא

וְנוֹכְרָאִין דִּי בִּינְיָהוֹן, ית מוֹי דִּימָא יְכִיל לְנִגְבָּא וְיַת טִינָא לֹא יְכִיל לְנִגְבָּא, בְּהִהִיא שְׁעִתָּא תִּקְףּ רוּגְזָא דְּיִי צְלִיהוֹן, וּבְעָא לְשִׁנְקוּתְהוֹן בְּמוֹי דִּימָא הִיכְמָא דְּאֲשַׁתְּנִקוּ פְּרָעָה וְחִילוּתְהִי רְתִיכוּתִי וּפְרָשׁוּתִי וְסוּסוֹתוֹי, אֲלוּלִי מִשָּׁה נְבִיא דְּפִרְשׁ יְדוּי בְּצִלּוֹ קָדָם יי, וְאֲתִיב רוּגְזָא דְּיִי מִנְהוֹן וּפְתַח אִיהוּ וְצִדִּיקִי דְּרָא תְּהוּא ית פּוֹמָהוֹן וְאַמְרוּ שִׁירְתָּא, וְעַבְרוּ בְּגוּ יִמָּא דְּסוּף בְּיַבְשָׁתָא, בְּגִין זְכוּתָא דְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב רַחֲמֵינָא דְּיִי.

יח נִאֻוּ לְחִלּוּף בְּתָרִים צוּאֲרָךְ בְּחֶרְוִיָּם:

(יח) כִּד נִפְקוּ לְמַדְבָּרָא אָמַר יי לְמִשָּׁה, כְּמָה יֹאֵי עֲמָא הָדִין לְאַתִּיקָבָא לַהוֹן פִּתְגָמִי אוֹרִיתָא, וְיַהוֹן כְּזִמְמִין בְּלִיסְתָּהוֹן דְּלֹא יַעֲדוּן מִן אוֹרְחָא טְבָא, הִיכְמָא דְּלֹא עָדִי סוּסִיא דְּזִמְמָא בְּלִיסְתִּיהָ, וְכְמָה יֹאֵי קִדְלָהוֹן לְסוּבְרָא נִיר פְּקוּדִי, וְיַהוֹן צְלוּיָהוֹן כְּנִירָא עַל קִדְל תוֹרָא דְּהוּא תִּירִשׁ בְּחִקְלָא וּמִפְרָגִים תִּתִּיהָ וְיַת מְרִיחָ.

יט תוֹרִי זֶהֱב גַּעֲשֶׂה-לָּךְ עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף:

(יט) בְּכֵן אֲתַמָּר לְמִשָּׁה סֵק לְרַקִּיעָא, וְאֲתִין לָךְ ית תָּרִין לוֹחִי אֲבָנִין חֲצִיבִין מִסְפִּיר פּוּרְסִי יִקְרִי, בְּהִיקֵן כְּדֵהב טָב מְסוּדָרִין בְּשִׁטִּין, כְּתִיבֵן בְּאַצְבָּעִי, גְּלִיף בְּהוּן עֲשֶׂרְתִי דְּבִרְיָא, זְקִינִין יִתִּיר מִן כְּסָפָא דְּמִזְזוּקֵן שְׁבַע זְמָנִין שְׁבָעָא, דְּסִכּוּם עֵינִינִין דְּמִתְפַּרְשִׁין בְּהוּן אֲרַבְעִין וְתִשְׁעֵי אֲפִין, וְאֲתַנְגּוֹן עַל יָדֶךָ לְעֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל.

יז עַד-שֶׁהִמְלִיךְ בְּמִסְכּוֹ נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ:

(יז) וְעַד דְּתָהּ מִשָּׁה רַבְּהוֹן בְּרַקִּיעָא לְקַבְלָא ית תָּרִין לוֹחִי אֲבָנִיא וְאוֹרִיתָא וְתַפְקִידָתָא, קְמוּ רִשִׁיעֵי דְּרָא תְּהוּא וְעִירְבִירְבִין דְּבִינְיָהוֹן, וְעַבְדוּ עֲגֵל דְּדֵהב וְאַסְרִיאוּ עוֹבְדֵיהוֹן, וְנִפְק לַהוֹן שׁוּם בִּישׁ בְּעֵלְמָא, דְּמִקְדָּמַת דָּנָא תָּהּ רִיחִיהוֹן נְדִיף בְּעֵלְמָא, וְכִתֵּר כֵּן סְרִיאוּ כְּנִרְדָּא דְּרִיחִיחָ בִּישׁ לְחֻדָּא, וְנַחַת מִכְתָּשׁ סְגִירוּ עַל בְּסִרְהוֹן.

יח צִוְרוֹר הַמָּר | דוּדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יִלְיִן:

(יח) בְּהִהִיא זְמָנָא אָמַר יי לְמִשָּׁה, אִיזִיל חוֹת אָרוּם חֲבִילוֹ עִמָּךְ, פִּסְק מִנִּי וְאַשְׁיַצְנִין, בְּכֵן תָּב מִשָּׁה וּבְעָא רַחֲמִין מִן קָדָם יי, וְדַכְר יי לַהוֹן עֲקִידַת יִצְחָק

שיר השירים - תרגום

ואיפה עסקא בהון, מאים אתסי בהון, ארום מרעת
חבתא בהון אנא.

ו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

(ו) כד הו עמא בית ישראל אזלין במדברא, הו
ענני יקרא מסתין להון ארבעה מארבע רוחי עלמא
בגין דלא ילולט בהון עינא בישא, וחד מן עלויהון
בגין דלא ילולט בהון שרבא ושמשא ואף לא
מטרא וברדא, וחד מלרע להון די הוה מסוכר
יתהון היקמא דמסוכר תורבנא ית ינקא בעטפיה,
וחד הוה רהיט קדמיהון מהלך תלתא יומין למפכא
טוריא ולמדלי משריא, וקטל כל חיון קלן
ועקרביין די במדברא, והוה מאליל להון אתר פשר
למבת, בגין דהו עסקין באולפן אורייתא
דאתהיבת להון ביד זמינא די.

ו השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או
באילות השדה אסתערו | ואסתעורו את-
האהבה עד שתחפץ:

(ז) בתר כן אתאמר למשה בנבואה מן קדם יי,
למשלח אזגדין לאללא ית ארעא, וכד תבו
מלאללא אפיקו שום ביש על ארעא דישראל,
ואתעפכו ארבעין שנין במדברא, פתח משה
בפומיה וכן אמר, אשבעית תכון כנשתא דישראל
בני צבאות ובתקיפי ארעא דישראל, דלא תזידון
למסק לארעא דנענע, עד דיהי רענא מן קדם יי,
ויסופון כל דרא אנשי קרבא לממת מגו משריתא,
היכמא דזו דאחיוכו בני אפרים דנפקו תלתין שנין
ממצרים עד לא מטא קצא, ונפלו ביד פלשתאי
דיתבין בגת וקטלו יתהון, אללהן אורכו עד זמן
ארבעין שנין ובתר כן געלון בגיכו ויחסגון יתה.

ח קול דודי הנה זה בא מודלג על ההרים מקפץ
עלה הבעות:

(ח) אמר שלמה מלכא, בעדן דהו יתבין עמא בית
ישראל במצרים, סליקת קבילתהון לשמי מרומא,
הא כן אתגלי יקרא די למשה על טורא דחורב,
ושדר יתיה למצרים למפרק יתהון ולאפקא יתהון
מגו דחוק מרות מצראי, וטפן על קצא בגין וכוותא
דאבהתהון דמתילין לטוריא, ושור על זמן

משיחא, דכשוריה יתון מן ארזין דגנתא דערן,
ושירותיה יתון מן ברתי ושני ושורבני.

ב אני חבצלת השחר שושנת העמקים:

ב (א) אמרת כנשתא דישראל, בעדן דמשרי מרי
עלמא שכינתיה ביני, אנא מתילא לכרקום ושיב
מגנתא דערן, ועובדי יאן פורדא דבמישר גנוניתא
דערן.

ב כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות:

(ב) ובעדן דאנא סטיא מן אורחא דתקנא קדמוי,
ואיהו מסליק שכינת קודשיה מני, אנא מתילא
לורדא דמלבלבא ביני סלוא, דנעיץ עפיהא
ובזיען, היכדין אנא נעיץ ובזיעא מגזירן בישן
בגלוחא ביני מלכי עממא.

ג כתפוהי בעצי הער כן דודי בין הבנים בצל
חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחבי:

(ג) היכמא דיאי ומשובח אתרוגא ביני אילגי סרק,
וכולי עלמא מודעין יתיה, כן רבון כל עלמא הוה
משבח ביני מלאכיא בעדן דאתגלי על טורא דסיני
בזמן דיהב אורייתא לעמיה, בההיא שעתא בטלל
שכינתיה רגיגית למתב, ופתגמי אורייתא בסימן
על מוריגי, ושכר פקודי נטירין לי לעלמא דאתי.

ד הביאני אל-בית ה' ודגלו עלי אהבה:

(ד) אמרת כנשתא דישראל, אעיל יתי יי לבית
מתיבת מדרשא דסיני למילף אורייתא מפום משה
ספרא רבא, וטיקס פקודי קבילית עלי בחבתא,
ואמריית כל דפקיד יי אעביד ואשמע.

ה סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כיהולת
אהבה אני:

(ה) ובעידן די שמעית ית קליה די מתמלל מגו
שלהובית אישתא, זעית ורתעית בתרי מן רתיתא,
ככן קריבית לות משה ואהרן ואמריית להון, קבילו
אתון קל פתגמי די מגו אשתא, ואעילו יתי לבי
מדרשא וסעידו יתי בפתגמי אורייתא דעליהון
אתבסם עלמא, והבו דידין על צוארי מפשר מליא
קדישא דמתיקן על מוריגי כתפוחי גנתא דערן,

שיר השירים - תרגום

(יג) כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִתִּילָא לְכַפּוּרֵי תִינִין פְּתַחַת פּוּמָה וְאַמְרַת שִׁירְתָּא עַל יָמָא דְסוּף, וְאַף עוֹלִימָיָא וִינְקֵיָא שְׂבַחוּ לְמָרִי עֲלָמָא בְּלִישְׁנָהוֹן, מִן יָד אָמַר לְהוֹן מָרִי עֲלָמָא, קוּמִי לֵךְ כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל רְחִימָתִי וְשִׁפְרִיתִי, אִיזִילִי מִכָּא לְאַרְעָא דְקִימִית לְאַבְהֶתִיךָ.

ד יוֹנְתִי בַחֲגֵי הַסֵּלַע בְּסִתְרָה הַמְדִּרְגָה הָרְאִינִי אֶת-מְרֹאֲיָהּ הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת-קוֹלָהּ כִּי-קוֹלָהּ עָרֵב וּמְרֹאֲיָהּ נִאֻוָּה:

(יד) וְכֵד רַדְף פְּרָעָה רְשִׁיעָא בְּתַר עָמָא דִּישְׂרָאֵל, הוֹת מִתִּילָא כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל לִיוֹנְתָא דְסִגְיָא בַּחֲגֵי טַנְרָא, וְחוּזָא מְעִיק לָהּ מְזִי, וְנִצָּא מְעִיק לָהּ מִבְּרָא, חֲכָדִין הוֹת כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל סִגְיָא מֵאַרְבַּע סֹטְרִי עֲלָמָא, דְּמִן קְדֻמִּיהוֹן יָמָא, וּמִן בְּתַרִּיהוֹן רַדְיָה סְנָאָה, וּמִן תַּרְיִן סֹטְרִיהוֹן מִדְּבָרִיא דְּמִלְּזִין חִזּוֹן קִלְן דְּנִכְתִּין וְקִטְלִין בְּאַרְסִיהוֹן יֵת בְּנֵי נָשָׂא, וּמִן יָד פְּתַחַת פּוּמָה בְּצִלוֹ קְדָם יְיָ, וְנִפְקַת בְּרַת קְלָא מִן שְׂמִי מְרוּמָא וְכֵן אָמַרְתָּ, אַנְתָּ כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִתִּילָא לִיוֹנְתָא דְכִיתָא, וּמִטְמַרָא בְּסִגּוֹר חֲגִי טַנְרָא וּבְחִבּוּנֵי דְרִגְיָתָא, אַחֲזִינִי יֵת חֲזוּיָהּ וְיֵת עוּבְדִּיךָ דְּתַקְנָן, אֲשַׁמְעִנִי יֵת קְלִיךָ, אַרוּם קְלִיךָ עָרִיב בְּצִלּוֹתָא בְּבֵית מִקְדָּשׁ זְעִיר, וְחֲזוּיָהּ שְׁפִיר בְּעוּבְדִּין טְבִין.

ט אַחֲזוּ-לָנוּ שְׁעָלִים שְׁעָלִים קִטְנִים מִחֲבָלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמוּדָר:

(טו) בְּתַר דְּעַבְרוּ יֵת יָמָא, אַתְרַעְמוּ עַל מִיָּא, וְאַתָּא עֲלִיהוֹן עֲמָלָק רְשִׁיעָא דְנִטְר לְהוֹן דְּכָבוּ עַל עֵיסַק בְּכִירוּתָא וּבְכִרְתָּא דְשָׁקֵל יַעֲקֹב אַבּוּנָא מִן עֶשָׂו, וְאַתָּא לְאַנְחָא קָרְבָּא בִּישְׂרָאֵל עַל דְּבִטְלִיו פְּתַגְמִי אוּרִיתָא, וְהָהּ עֲמָלָק רְשִׁיעָא גִּיבִי מִתַּחַת גְּדַפִּי עֲנִנִי יְקָרָא נִפְשָׁתָא מְשַׁבְּטִי דְדִין וּמִקְטִיל יִתְהוֹן עַל דְּהָהּ בִּידִיהוֹן פִּסְלִיָה דְמִיכָה, בְּהִיא שְׁעָתָא אַתְחִיבּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל דְּמִתִּילִין לְכַרְמָא לְאַתְחִבְלָא, אִלוּלִי צִדִּיקִי דְרָא הֵהוּא דְּמִתִּילִין לְבוֹסִם טַב.

טז דוֹדִי לִי וְאַנִּי לוֹ הֶרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים:

(טז) בְּהִיא שְׁעָתָא הִדְרוּ בְּתִיבְתָּא, בְּכֵן אַתְעַתֵּד מֹשֶׁה נִבְיָא וְצִלִי קְדָם יְיָ, וְהוֹשַׁע מְשִׁמְשִׁנִּיה אֲוִדְרוּ וּנְפַק מִתַּחַת גְּדַפִּי עֲנִנִי יְקָרָא דִּי, וְעַמִּיה גּוֹבְרִין צִדִּיקִין דְּדָמִן בְּעוּבְדִּיהוֹן לְוִרְדָּא, וְאַגִּיחוּ קָרְבָּא

שְׁעָבּוּדָא מָאָה וְחֲשַׁעִין שְׁנִין עַל צְדָקָתָא דְאַמְהֶתֶן דְּמִתִּילִין לְגַלְמָתָא.

ט דוֹמָה דוֹדִי לְצִבִּי אוֹ לְעִפְר הָאֵילִים הִנֵּה-זֶה עוֹמֵד אַחֲרַי כְּתִלְנוּ מִשְׁלִיחַ מוֹ-הַחֲלֹזוֹת מִצִּיּוֹן מוֹ-הַחֲרָבִים:

(ט) אָמַרְתָּ כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל, בְּזִמְן דְּאַתְגָּלִי יְקָרָא דִּי בְּמִצְרַיִם בְּלִילִיא דְּפִסְחָא וְקִטְלָא כָּל בּוֹכְרָא, רְכַב עַל חֲזִיזָא קְלִילָא, וְרַחֵט כְּטַבָּא וְכַאֲוִרְזִילָא דְאַיְלָא, וְאַגִּין עַל בְּתִיא דִּי אֲנִן תַּמָּן, וְאַתְעַתֵּד בְּתַר אֲשׁוּתָנָא וְאַשְׁגַּח מִן כּוֹתָא וְאַסְתַּפֵּל מִן חֲרַפְיָא, וְחִזָּא דְמָא דְנִכְסָא דְפִסְחָא וְדְמָא דְגִזְרִית מְהוֹלָתָא דְחִקִּיק עַל תַּרְעֵנָא, וְחֹשׁ מִן שְׂמִי מְרוּמָא וְחִמָּא לְעַמִּיה דְּאַקְלִין יֵת נִכְסַת חֲגָא דְפִסְחָא טְוִי נוֹר עַל תְּמַכָּא וְעוּלְשִׁין וּפְטִיר, וְחֹס עֲלֵן וְלֹא יִחַב רְשׁוּתָא לְמִלְאַף מְחִבִּיל לְחִבְלָא בְּן.

י עֲנֵה דוֹדִי וְאָמַר לִי קוּמִי לֵךְ רַעֲיָתִי יִפְתִּי וְלִכְי-לָךְ:

(י) וּבְעֵדִין צְפָרָא אַתִּיב רְחִימִי וְאָמַר לִי, קוּמִי לֵךְ כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל רְחִימָתִי דִּי מְלַקְדָּמִין וְשִׁפְרִית עוּבְדִּין, אִיזִילִי נְפָקִי מִן שְׁעָבּוּד מִצְרָאִי.

יא כִּי-הִנֵּה הִסְתּוּ עֲבָר הַגִּשְׁם חֲלָף חֲלָף לוֹ:

(יא) אַרוּם הָא זִמְן שְׁעָבּוּדָא דְדָמִי לְסִתְנָא פִּסְק, וְשִׁנְיָא דְאַמְרִית לְאַבְרָהָם בִּינִי פִלְגִיָּא אַתְקֻטְעוּ, וּמִרְוֹת מִצְרָאִי דְמִתִּיל לְמִטְרָא טְרִידָא חֲלָף וְאֻזַּל, וְלֹא תִסְפּוֹן לְמַחֲזִיהוֹן עוֹד עַד עֲלָמָא.

יב הַנִּצְנִים נִרְאוּ בְּאַרְצֵי עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ:

(יב) וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן דְּמִתִּילִין לְלוּלָבִי דְתַמָּר אַתְחִזּוּ לְמַעַבְד נִסִּין בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם, וְעֵדִין קְטוֹף בּוֹכְרִיא מִטָּא, וְקִל רִיחָא דְקוֹדֶשָׁא דְפּוֹרְקָנָא דְאַמְרִית לְאַבְרָהָם אַבּוּכּוֹן כְּבָר שְׁמַעְתּוֹן מַה דְאַמְרִית לִיה, וְאַף יֵת עָמָא דִּי שְׁתַּעֲבָדוּן בְּהוֹן דְּאַין אֲנָא וּבְתַר כֵּן יִפְקוֹן בְּקִינָא סְגִי, וְכַעַן צְבִיתִי לְמַעַבְד מָא דְקִימִית לִיה בְּמִימָרִי.

יג הַתְּאֵנָה הִנֵּיחָה פִּלְיָה וְהַגְפָּנִים | סְמוּדָר נִתְּנָה רִיחַ קוּמִי לִכִּי (לָךְ) רַעֲיָתִי יִפְתִּי וְלִכְי-לָךְ:

שיר השירים - תרגום

קדם יי, מאם יכפר על חוביכון וישפרי שכינתיה
ביניכון כמלקדמין.

ד כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה
נפשי אחותי ולא ארפנו עד-שהביאתי אל-בית
אמי ואל-הדר הורתי:

(ד) כזעיר צבחר הנה, ותב יי מתקוף רוגזיה,
ופקיד למשה נביא למעבד משפן זמנא וארונא
ואשרי שכינתיה בגויה, ועמא בית ישראל הוו
מקרבין קורבניהון ועסקין בפתגמי אוריתא
בארדון בית מדרשא דמשה רבהון, ובקטונא
דיהושע בר נון משמשניה.

ה השבעתי אתכם בנות ירושלם בבכאות או
באילות השדה אסתעירו | ואסתעוררתי את-
האהבה עד שתחפץ:

(ה) כד שמעו שבקא אומיא דבני ישראל עתידין
למחסן ית ארעהון, קמו פחדא וקציצו ית אילניא
וסתימו ית מבועי מיא וצדיאו ית קרניהון וערקו,
אמר קודשא בריך הוא למשה נביא, אנא קמית
לאברהמהון דאלין לאעלא ית בגיהון לאחסנא ארע
עבדא חלב ודבש, ואיכדין אנא מעיל ית בגיהון
לארע צדיא וריקניא, כען אנא מעפב יתהון
ארבעין שנין במדברא ותהי אוריתי מתערבא
בגופיהון, ומבחר בן אנון עממין רשיעין יבנון מה
דצידיאו, בכך אמר משה לבני ישראל, אשבעית
לכון כנשתא דישראל ביי צבאות ובתקיפי ארעא
דישראל, דלא תזידון למסק לארע כנענאי עד
משלם ארבעין שנין, ויהי רעוא מן קדם יי לממסר
יתבי ארעא בידיכון, ותעברון ית ירדנא ותהי ארעא
כבישא קדמיכון.

ו מי זאת עלה מן-המדבר בתימרות עשן מקטרת
מל ולבונה מכל אבקת רובל:

(ו) כד סליקו ישראל מן מדברא ועברו ית ירדנא
עם יהושע בר נון, אמרו עממי ארעא, מה היא דא
אומא בחרתא דסלקא מן מדברא ומתגמרא מן
קטרת בוסמין, וסעידא בזכותיה דאברהם דפלח
וצלי קדם יי בטור מוריה, ומתמרקא משח רבוטא
בצדקתיה דיצחק דאתעקד באתר בית מקדשא
דמתקרי טור דלבונתא, ומתעבדין לה נסין

בעמלק ותברו ית עמלק וית עמיה בשממא דיי,
וקטלא ותבירא בפתגם דחרב.

ז עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה-לך דודי
לצבי או לעפר האילים על-הרי בתר:

(ז) ובזעירות יומיא עבדו בני ישראל ית עגלא
ודדקא, ואסתלקו ענני יקרא די מטללין עלויהון,
ואשתארו מפורסמין ואתרוקנו ית תקון זיגיהון
דחקיק ביה שמא רבא מפרש בשבעין שמקן, ובקעא
יי להובדא יתהון מן עמלא, אלולי דאדכר קדמוי
קדם דקדם במימריה לאברהם ליצחק וליעקב דהוו
קלילין בפולחניה כטביא וכאורזילא דאילא,
ותקרוכתא דקריב אברהם ית יצחק בריה בטור
מוריה, ומן קדמת דנא קריב תמן ית קורבניה ופליג
יתהון בשויר.

ח על-משכבי בלילות כלשתי את שאהבה נפשי
בששתי ולא מצאתיו:

ג (א) וכד חזו עמא בית ישראל דאסתלקו ענני
יקרא מעלויהון, וכלילא דקודשא דאתיחב להון
בסיני אתנטייל מנהון ואשתארו חשיכין כליליא,
ובעו ית כלילא דקודשא דאסתלק מנהון ולא
אשכחוהי.

ד אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות
אבקשה את שאהבה נפשי בששתי ולא מצאתיו:

(ב) אמרין בני ישראל אליו לאלין, נקום ונזייל
ונסחר למשפן זמנא דפרסיה משה מברא
למשריתא, ונתבע אולפן מן קדם יי, ושכינת
קודשיה דאסתלקת מננא, וחזרו בקרוין ובפלטאי
ובפתון ולא אשכחו.

ה מצאוני השמרים הסבבים בעיר את שאהבה
נפשי ראיתם:

(ג) אמרת כנשתא דישראל, אשכחו יתי משה
ואהרן וליניא נטרי מטרת מימרא דמשפן זמנא די
מסחרן יתיה חזור חזור, ושאליית להון על עיסק
שכינת יקרא דיי דאסתלקת מני, אתיב משה ספרא
רבא דישראל וכן אמר, אסק לשמי מרומא ואצלי

שיר השירים - תרגום

א צאנה | וראינה בנות ציון במלכה שלמה בעטרה
שעטרה-לו אמו ביום חתנתו וכלום שמחת לבו:

(יא) כד אתא שלמה מלכא למעבד ית חנכת בית
מקדשא, כרזא נפק בחיל וכן אמר, פוקו וכוזו
יתבי פלכיא דארעא דישראל ועמא דציון בתגא
ובכלילא דכלילו עמא בית ישראל ית מלכא שלמה
ביום חנכת בית מקדשא, וחדו בתדות חגא
דמטלתא דעבד שלמה מלכא בעדנא ההוא ית
חגא דמטלתא ארבעת עסר יומין.

ד » הנה יפה רעיתי הנה יפה עיניך יונים מבעד
לצמחת שערך בעדר העזים שגלשו מהר גלעד:

ד (א) ובההוא יומא קריב מלכא שלמה אלף עלון
על מדבחה, ואתקבל ברענא קורבניה קדם יי,
נפקת ברת קלא מן שמיא וכן אמרת, פמה יאי
אנת כנשתא דישראל, וכמה יאין אנון רבירבי
כנשתא וחימימי יתבי סנהדרין, דאנון מנהרין
לעלמא לעמא בית ישראל, ודמן לגזלין בני
יונתא, ואפלו שאר בני כנשתא ועמא דארעא אנון
צדיקין כבנוי דיעקב דלקטו אכנין ועבדו
גלושיתא בטורא דגלעד.

ב שניך בעדר הקצובות שעלי מוהרצצה שכלם
מתאימות ושכלה אין בהם:

(ב) פמה יאין כהניא וליזאי דמקרבין ית קורבניך
ואכלין בסר קודשא ומעשרא ואפרישיתא, ודכן
מכל אונסא וגזילא, היכמא דהו דכן עדרי ענא
דיעקב בעדן דהו גזיזין וסלקן מן נחלא דיובקא
דלא הות בהון אנסותא וגזילא, וכוהון דמן דא
לדא ולדן תיומין בכל עדן, ועקרא ומתכלא לא
הות בהון.

ג כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלה
הרמון רקתך מבעד לצמחתך:

(ג) ושפתוי דכהנא רבא הוו בעין צלותא כיומא
דכפורי קדם יי, ומלוי הוו מהפכין חוביהון
דישרא דדמן לחוט זהריתא, ומחורן יתהון
כעמר נקי, ומלכא דהוא רישון מלי פקודיא
כרמונא, בר מן אמרכליא וארכונין דאנון קריבין
למלכא דאנון צדיקין ולית בהון מדעם ביש.

בחסידותיה דיעקב דאשתדל עמיה מלאכא עד
מסק קריצתא ואתגבר מניה ואשתיב הוא ותרי
עסר שבטוי.

ז הנה מפתו שלשלמה ששים גברים סביב לה
מגברי ישראל:

(ז) כד בנא שלמה מלכא דישראל ית בית מקדשא
דיי בירושלם, אמר יי במימריה, פמה יאי בית
מוקדשא הדין דאתבני לי על ידי דמלכא שלמה
בר דוד, וכמה יאין כהניא בעדן דפרסין ידיהון
וקימין על דוכניהון ומכרכין לעמא בית ישראל
בשתי איתן דמסירין למשה רבהון, ויהיא ברקתא
מסחרא להון כשור רם ומקיף, ובה מתגברין
ומצלחין כל גברי ישראל.

ח כלם אחיו חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על-
ירכו מפחד בלילות:

(ח) וכהניא וליזאי וכל שבטיא דישראל כולהון
אחידין בפתגמי אורייתא דמתילין לחרבא, ושקלן
וטון בהון כגברין מאלפי קרבא, וכל חד וחד
מנהון חתימת מילה על בסריה היכמא דאתחתימת
בבסריה דאברהם, ומתגברין בה כגבר דחרבא
חגירא על יריה, ובגין כן לא דחלין מן מדיקא
וטלגי דאזלין בליליא.

ט אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הדבנון:

(ט) היכל קודשא בנא ליה שלמה מלכא מן אילני
ונגבילא ושאני ושורבני דאתי מן לבנון, וחפא
יתיה דהב דכי.

י עמודי עשה כסף רפידתו זהב מרפבו ארגמן
תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם:

(י) ובתר דאשלים יתיה, שוי בגויה ית ארונא
דסהודתא דהוא עמודא דעלמא, ובגויה תרין לוחי
אכניא דאצנע תמן משה בחורב, דיקירין מן פסך
מזוקק ושפירין מן דהב טב, ופרש וטליל מן עלויה
ית פרוקתא דתכלא וארגונא, וביני כרוביא די עלוי
פפורתא הות שריא שכניתא דיי דשכין שמייה
בירושלם מן כל פרכי ארעא דישראל.

שיר השירים - תרגום

כרפין תקיפין דאנון גיפרין פארנין, תקרובתא מן קרני טוריא דחסינין מן נמרין.

ט לבבתני אחתי כללה לבבתני באחד (באחת) מעיניך באחד ענק מצורניך:

(ט) קביע על לוח לפי רחמתיך, אחתי כנשתא דישראל דמתילא לננפי דהיא צניעא, קביע על לוח לפי חבת זוטא רבניך, דהוא צדיקא כחד מן רבני סנהדרין, וכחד מן מלכיא דבית יהודה דהות יחיאא כלילא דמלכותא על צוריה.

י מה-יפו דידך אחתי כללה מה-טבו דידך מליו וריח שמניך מכל-בשמים:

(י) כמה שפירן עלי חבתיך אחתי כנשתא דישראל דמתילא לננפי דהיא צניעא, כמה טבן עלי חבתיך יתיר משבועין אומיא, ושום טב דצדיקיך נדיף מכל בוסמין.

יא נפת תטפנה שפתותיך כללה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתך כריח לבנון:

(יא) ובעדן דמצלן כהניא בעזרתא דקידשא, זלחן ספותהון יצרת דובשא, ולשונך ננפי צניעא במללותך שירין ותושבחות מתיקין כחלב ודבש, וריח לבושי כהניך כריח אולבנין.

יב גן | געול אחתי כללה גל געול מעין חתום:

(יב) ונשיך דמתנסבן לגוברין צניען כננפי צניעא, וכגנתא דעדן דלית רשו לגבר למיעל לגוה, אלהין צדיקיא דנפשיתהון משתלחין לגוה על יד מלאכיא, ובתולותיך טמירן וגניזן באנפולן, וחתמין בכין כמבוע דמין חייזן דנפיק מתחות אילנא ומתפרש לארבעה רישי נהרין, ואלמלא דהוא חתים בשמא רבא וקדישא, הנה נפיק ומבוע ושטיף כל עלמא.

יג שלחתיך פרחים רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים:

(יג) ועולימך מלגן פקודין הכרימונין, ורחמין לנשיהון וילדן בנין צדיקין כותהון, וריחיהון מתיל הקי כבוסמין טבין דגנתא דעדן, כפורין עם רשקין.

ד כמגדל דויד צוארך בגוי לתלפיות אלה המגן תלוי עלי כל שלטי הגברים:

(ד) וריש מתיבתא דהוא רב די ליה, חסין בזכותא ורב בעובדין טבין כדוד מלכא דישראל, ועל מימר פומיה הנה מתבני עלמא, ובאולפן אורייתא דהנה עסיק רחיצין עמא בית ישראל, ומנצחין בקרבא כאלו אחדין בידיהון כל מגי זנין דגברין.

ה שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים:

(ה) תרין פריקיך דצתידין למפרקיך משיח בר דוד ומשיח בר אפרים, דמין למשה ואהרן בני יוכבד, דאמיתלו לתרין אורזלין תיזמי טביא, והוה רען לעמא בית ישראל בזכותהון ארבעין שנין במדברא, במנא ובעופין פטימין ומי בירא דמרים.

ו עד שיפוח היום ונסו הצללים אלה לי אל-הר המור ואל-גבעת הלבונה:

(ו) וכל זמן דהוה בית ישראל אחדין בידיהון אומנות אבהתהון צדיקא, הוה ערקין מזיקי וטלני וצפריי וטיהרי מביניהון, על דהות שכינת קרא דיי שריא בבית מקדשא דהנה מתבני בטור מוריה, וכל מזיקא ומחבלא הוה ערקין מריח קטורת בוסמין.

ז בלך יפה רעיתי ומום אין בה:

(ז) ובזמן דעמא בית ישראל עבדין רעותיה דמרי עלמא, הוא מקלים יתהון בשמי מרומא וכן אמר, פליך שפירתא כנשתא דישראל ומתתא לית ביה.

ח אתי מלבנון כללה אתי מלבנון תבואי תשורי | מראש אמונה מראש שניר וחרמון ממוענות אריות מהררי גמרים:

(ח) אמר יי במימריה, עמי תהי יתבא כנשתא דישראל דדמנא לננפי דהיא צניעא, ועמי תיעלין לבית מקדשא, ויהון מקרבין ליה דורון רישי עמא דיתבין על נהר אמונה, ודירי דיתבין בריש טור תלגא ואומיא דבחרמון, מסקין ליה מסין יתבי

שיר השירים - תרגום

(ב) בְּתֵר כָּל פְּתָגְמֵי הָאֲלִין חֲבוּ עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּמִסֵּר יְיָ יְתְהוֹן בֵּיד גְּבוּכְדִּנְצָר מִלְכָּא דְּכָבֵל וְאוּבִיל יְתְהוֹן בְּגִלּוּתָא, וְהוּוּ דְמִן בְּגִלּוּתָא כְּגֹבֵר דְּמִיף דְּלֹא יָכִיל לְאַחְצָרָא מְשִׁינְתִּיה, וְקַל רִחְתָּא דְּקוּדְשָׁא מִזְחָרָא לְחֹן עַל יַד נְבִיִּיא, וְהִתּוּ עֲרִיא יְתְהוֹן מִדְּמוּף לְבִהוֹן, עֲנִי רַבּוֹן כָּל עֲלָמָא וְכֹן אָמֵר, תְּדַרִי בְּתִיבְתָּא, פְּתַחִי פּוּמִיף וּבּוּעִי וְשִׁבְחִי לִי, אַחְתִּי רְחִימְתִּי כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִתִּילָא לְיוֹנְתָא בְּשִׁלְיֹמוֹת עוֹבְדִיף, אָרוּם שְׁעַר רִישִׁי אַתְמְלִי מִן דְּמַעְתִּיף כְּגֹבֵר דְּשְׁעַר רִישִׁיה מַצְטַבֵּעַ מִטְלָא דְּשָׁמִיא, וְצִיצִית נִזְרִי אַתְמְלִי מִן טַפִּי עֵינִיף כְּגֹבֵר דְּצִיצִית נִזְרוּחִי מְלִין מִטְפִּי מִטְרָא דְּנִחְתִּין בְּלִילִיא.

ה פִּשְׁטִּיל אֶת־כֶּתֶנְתִּי אֵיכְכָּה אֶלְבִּשְׁנָה רַחֲצִיתִי אֶת־רַגְלִי אֵיכְכָּה אֶטְנַפֵּם:

(ג) עֲנַת כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל כָּל כָּבֵל נְבִיִּיא, הָא כְּבָר אַעֲדִיתִי מִנִּי נִיר פְּקוּדוֹי וּפְלַחִית לְטַעֲנוֹת עֲמִמִּיא, וְאֵיכְדִין יְהוֹן לִי אֶפִּין לְמַהֲדֵר לְוִתִּיה, אֶתִּיב לְחֹן מְרִי עֲלָמָא עַל יַד נְבִיִּיא, וְאַף אֲנָא הָא כְּבָר סְלִיקִית שְׁכִינְתִּי מִבִּינִיף וְאֵיכְדִין אַהֲדֵר וְאַתְּ עֲבַדְתָּ עוֹבְדִין בִּישִׁין, וְאַנָּא קַדִּישִׁית יְתִי רַגְלִי מִסְּאֻבְתִּיף וְאֵיכְדִין אֶטְנִיפֶנּוּן בִּינִי עֲמִמִּיא בְּעוֹבְדִיף בִּישִׁיא.

ו דוּדִי שְׁלַח יָדוֹ מִן־הָהָר וּמַעֲי הָמוּ עָלָיו:

(ד) כִּד אַתְגְּלִי קָדָם יְיָ דְּעֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא צָבֹן לְמַחֲרֵט וְלְמַתְבַּל לְוִתִּיה, אוֹשִׁיט מַחַת גְּבוּרְתִּיה עַל שְׁבָטָא דְּרִאֻבֵּן וְגַד וּפְלָגוֹת שְׁבָטָא דְּמִנְשָׁה דְּמַעֲבָרָא לִירְדָּנָא, וּמִסֵּר יְתְהוֹן בֵּיד סְנַחֲרִיב מִלְכָּא דְּאַתּוּר וְאַגְלִי יְתְהוֹן לְלַחֲלַח וּלְחַבּוֹר נְהַרִי גּוֹזֵן וְקַרְוֵי מְדִי, וְדַבֵּר מִזְהוֹן עָגֹל מִתְכָּא דְּשׁוּי יִרְבָּעִם תִּיכָא בְּלָשָׁם דִּן דְּמַתְקַרְיָא פְּמִיאָס בְּיוֹמִי פִּקְח בֵּר מְלִיחֻו, וְכִד שְׁמַעַת אֲנָא, רַחֲמִי אַתְגּוּלְלוּ עֲלִיהוֹן.

ה קָמְתִי אֲנִי לִפְתָּח דְּדוּדִי וַיְדִי גִטְפוּ־מֹזֹר וְאַצְבָּעִתִּי מֹזֹר עֲבָר עַל כַּפּוֹת הַמְּנַעֲוִל:

(ה) וְכִד תְּקִיפַת עָלִי מַחַת גְּבוּרְתָּא דְּיִי, תְּהִית עַל עוֹבְדִי, וְכִהְנִיא קְרִיבִי קוֹרְבָּנָא וְאַסִּיקוּ קְטוֹרֶת בּוּסְמִין וְלֹא אַתְקַבֵּל בְּרַעְוָא, אָרוּם מְרִי עֲלָמָא אַחַד דְּשִׁי תִיּוֹבְתָא בְּאַנְפִּי.

ו פִּתְחִיתִי אֲנִי לְדוּדִי וְדוּדִי חִמַּק עָבֵר נִפְשִׁי יִצְאָהּ בְּדַבְרָהּ בְּקִשְׁתִּיהּ וְלֹא מִצְאָתִיהּ קִרְאָתִיו וְלֹא עֲנִי:

י גִּרְד | וְכִרְכֵּם קִנְהָ וְקִנְמוֹן עִם כָּל־עֲצֵי לְבוֹנָה מֹר וְאַהֲלוֹת עִם כָּל־רֵאשֵׁי בְשָׂמִים:

(י) רֶשֶׁק וּמוֹדִיקָא וּקְנִי בּוּסְמָא וְקִנְמוֹן עִם כָּל קִיסִי לְבוֹנְתָא, מִירָא דְּכִיָּא וְאַקְסִיל אֱלוֹאֲנוּ עִם כָּל מִינֵי בּוּסְמָנִין.

יז מַעֲיֵן גִּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנִזְלִים מִן־לְבָנוֹן:

(טו) וּמִיָּא דְּשִׁילּוּחַ מִדְּבָרִין בְּנִיח, עִם מוֹתֵר מִין דְּנִגְדִין מִן לְבָנוֹן, לְאַשְׁקָאָה יְתִי אֶרְעָא דִּישְׂרָאֵל, בְּגִין דְּאַנּוֹן עֲסָקִין בְּפִתְגָמֵי אוֹרִיתָא דְּמִתִּילִין לְבִירָא דְּמִין חִיִּין, וּבּוֹכּוּתָא דְּנִסּוּף מִיָּא דְּמִנְסָכִין עַל מִדְּבָחָא בְּבִית מִקְדָּשָׁא דְּמַתְבְּנִי בִירוּשָׁלַם דְּמַתְקַרִי לְבָנוֹן.

יח עוֹרִי צָפוֹן וּבּוּאִי תִימָן הִפִּיחִי גִנִּי יָדוֹ בְּשָׂמִיו יָבֹא דוּדִי לְגִלּוֹ וְיֹאכֵל פְּרִי מִגְדֵּיו:

(טז) וְעַל סֵטֵר צִיפּוֹנָא תְּהִי פִתּוּרָא, וְעַלּוּהִי תְּרִי עֶסֶר לְחִמִּין דְּאַפִּין, וְעַל סֵטֵר דְּרומָא תְּהִי בּוֹצִינָא לְאַנְהָרָא, וְעַל מִדְּבָחָא הוּוּ כְּהִנֵּיא מִסְקִין קְטוֹרֶת בּוּסְמִין, כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל אָמֵר, יִיעוֹל אֱלֹהִי רַחֲמִי לְבִית מִקְדָּשָׁא, וְיִקַּבֵּל בְּרַעְוָא קוֹרְבָּנֵהוֹן דְּעַמִּיה.

ה « בָּאתִי לְגִנִּי אַחְתִּי כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם־בְּשָׂמִי אֶכְלִיתִי יַעֲרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם־חֶלְבִי אֶכְלִי רַעִים שְׁתֵּנוּ וְשִׁכְרוּ דוּדִים:

ה (א) אָמֵר קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא לְעַמִּיה בֵּית יִשְׂרָאֵל, עֲלִית לְבִית מִקְדָּשִׁי דְּבִנִּית לִי, אַחְתִּי כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִתִּילָא לְנִפְי דְּהִיא צְנִיעָא, אֲשִׁרִיתִי שְׁכִינְתִּי בִּינִיף, וְקַבִּילִית בְּרַעְוָא יְתִי קְטוֹרֶת בּוּסְמִיף דְּעֲבַדְתָּ לְשָׁמִי, שְׁלַחִית אִישְׁתָּא מִן שְׁמִיא וְאַכְלִית יְתִי עֲלֹן וְיְתִי נִכְסַת קוּדְשִׁין, אַתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קְדָמִי נִסּוּף חִמֵּר סוּמָק וְחִמֵּר חֹרֵר דְּנִסִּיכוּ כְּהִנֵּיא עַל מִדְּבָחִי, כְּעַן אִיתוּ כְּהִנֵּיא רַחֲמִי פְקוּדִי, אֲכּוּלוּ מָא דְּמִשְׁתָּאֵר מִן קוֹרְבָּנֵיא, וְאַתְפְּקוּ מִן טוּבָא דְּאַתְעַתֵּד לְכוֹן.

ב אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל | דוּדִי דוּפֵק פִּתְחִי־לִי אַחְתִּי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תִמְתִּי שׁוּרָאשִׁי גְּמִלָא־טֹל קוֹנְצוֹתִי רְסִיסִי לִילָה:

שיר השירים - תרגום

(יא) אוריתיה דהיא רגיגא מדהב טב, ופירוש מליא דבהון דגורין דגורין טעמין ופקודין, למן דנטרין להון חורין פתלגא, ודלא נטרין יתהון אוכמין פאגפי עורבא.

יב עינני כיונים על-אפיקי מים רחצות בחלב ושובת על-מלאת:

(יב) עינוהי מסתכלן תדירא על ירושלם לאוטבא לה ולברכא לה מרישה דשתא ועד סופה דשתא, כיונין דקמין ומסתכלין על מפקנות מיא, כגין זכותא דיתבי סנהדרין דעסקין באוריתא, ומנהרין ית דינא למהוי שעיז פחלב, ויתבין בבית מדרשא ומתניין בדינא עד דגמרין לזכא ולחייבא.

יג לחיל פערונת הפשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר:

(יג) תרין לוחי אבנין דיהב לעמיה כתיבן בעשר שטין, דמין לשטי גנת בוסמא, מרבין דקדוקין וטעמין היקמא דגנתא מרבא בוסמין, וישפתי חכימו דעסקין באוריתא זלחין טעמין בכל סטר, ומימר פומהון כמירא בחירא.

יד ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשית שון מעלפת ספירים:

(יד) תרי עסר שבטין דיעקב עבדיה, גלילן על ציץ כלילא דדחבא דקודשא, גליפן על תרי עסר מרגליתא עם תלתא אבהת עלמא אברהם יצחק ויעקב, ראובן גליף על אחמר, שמעון גליף על עקיק, לוי גליף על ברקן ועפרן, יהודה גליף על כוחלי, יששכר גליף על אומורד, זבולון גליף על גיהר, דן גליף על בורלא, נפתלי גליף על אספור, גד גליף על טבאג, אשר גליף על פרוזיג, יוסף גליף על מריבג, בנימין גליף על אפנטור, דמין לתרי עסר מזליא, נהירין פכששית, צחיחין בעובדיהון פשן דפיל, ובהיקין פשבזיון.

טו שוקיו עמודי שיש מיםדים על-אדניפו מראהו כלבנון בחור בארזים:

(טו) וצדיקיא אנון עמודי עלמא, בסיסן על סמכין דדהב טב, אנון פתגמי אוריתא דעסקין בהון, ומוכחין ית עמא בית ישראל למעבד רעותיה,

(ו) אמרת כנשתא דישראל, צביתי למתבע אולפן מן קדם יי ואיהו סליק שכינתיה מביני, ונפשי תאיבא לקל מלוי, תבעית שכינת יקריה ולא אשפחית, צליתי קדמוהי ואיהו טליל שמא בענני ולא קביל צלותי.

ז מצאני השמרים הסבכים בעיר הכוני פצעוני נשאו את-רדידי מעלי שמרי החמות:

(ז) אדביקו לי פשדאי דנטרין אורחתא ומעיקין חזור חזור על קרתא דירושלם, מני קטלו בחרבא ומני אובילו בשביא, נטלו תגא דמלכותא מעל צוריה דצדקתהו מלכא דיהודה, ואובילו יתיה לרבלה וסמיו ית עינוהי, עמא דבבל דמעיקין על קרתא ונטרין ית שורא.

ח השבעתי אתכם בנות ירושלם אסתמצאו את-דודי מה-תגידו לו שחולת אהבה אני:

(ח) אמרת כנשתא דישראל, אשבעית לכון נבייא בגזירת מימרא דיי, מאם יתגלי עליכון רחמי, חיואו קדמוהי דמרעיתא מן חבת רחמוהי אנא.

ט מה-דודך מדוד היפה בנשים מה-דודך מדוד שבעה השבעתנו:

(ט) ענו נבייא ואמרו לבית ישראל, אידין אלהא אנת בעיא למפלח כנשתא דישראל שפירתא מכל עממא, לאידין אנת צביא למדחל דהיכדין קימת עלנא.

י דודי צה ואדום דגיל מרבה:

(י) ככן שריאת כנשתא דישראל למשתעי בשבכא דמרי עלמא וכן אמרת, לההוא אלהא רעותי למפלח, דעטיף ביממא באצטלא חור פתלגא, ועסיק בעשרין וארבעה ספרין דאוריתא ופתגמי נבואה וכתבי, ובלילא הוא עסיק בשתא סדרי משנה, וזיו יקרא דאנפוהי זחרין כנורא מסגיאות חקמתא וסברא דהוא מחדית שמועין חדתין בכל יומא, ועתיד לפרסומנון לעמיה ביומא רבא, וטקסיה על רבוא רבון מלאכין דמשמשין קדמוי.

יא ראשו בתם פו קנצותיו תלתלים שחרות פערוב:

שיר השירים - תרגום

ד יפה את רעיתי כתרצה נאה בירושלם אימה
בגדגלות:

(ד) אמר יי במימריה, כמה יאי את חביבתי בזמן
דצבוחיך למעבד רעוטי, שפיר בית מקדש דבנית
לי כמקדש קדמי דבנא לי שלמה מלכא בירושלם,
ואימתיך על כל עממא כיומא דהליכו ארבעת
טקסין במדברא.

ה הסבי עינך מנגדי שהם הרהיבני שערך כעדר
העזים שגלשו מן הגלעד:

(ה) אסחרי רבניך חפמי כנשתא רבנא חזור חזור
לקבלי, דאנון אמלכוני בגליתא, וקבעי מדרשא
לאולפן אוריחי, ושאר ועטוטיך ועמא דארעא
אצדיקו במימר פומהון, כבנוי דיעקב דלקטו
אבנין ועבדו גלושויטא בטורא דגלעד.

ו שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם
מתאימות ושכלה אין בהם:

(ו) וכהניא ולינאי אכלי קורבניך ומעשר קודשא
ואפרשיתא, דכין מכל אונסא וגזילא, היקמא דהו
דכין עדרי ענא דיעקב בזמן דסלקן מן נחלא
דיובקא דלא הות בהון אגיסא וגזילא, וכולהון
דמין דא לדא וילדן תיומין בכל עדן, ומתכלא
ועקרא לא הות בהון.

ז כפלה הרמון רתך מפעד לצמתך:

(ז) ומלכות בית חשמונאי כולהון מלין פקודיא
פרמונא, בר מן מתתיה כהנא רבא ובנויה דאנון
צדיקין מכולהון, ומקמין פקודיא ופתגמי אורייתא
בצחותא.

ח ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות
אין מספר:

(ח) באדין קמו וננאי וכנשו שתין מלכין מבנוי
דעשו, מלובשין שרינוני, רכבין על סוסין ופרשין,
ותמנן דוכסין מבנוי דישמעאל רכבין על פיליא,
בר מן שאר עממא ולישניא דלית להון מנן,
ומניאו אנטיוכס מלכא עליהון לרישא, ואתו
לאגחא קרבא בירושלם.

ואיהו מתמלי רחמין עליהון כסבא, ומחור
חוביהון דבית ישראל כתלג, ומתעתד למעבד
נצחן קרבא בעממא דעברין על מימריה, פעולם
גבר וחסין כגולמישין.

ט חפז ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי
בנות ירושלם:

(ט) מלי מוריגוי מתיקן כדובשא, וכל פקודוי
רגיגן על חפמי מדהב וכסף, דין הוא תושבחתיה
דאלהי רחימי, ודין הוא תוקן חוסניה דמרי חביבי,
נבייא דמתנבאין בירושלם.

ו אנה הלך דודי היפה בנשים אנה פנה דודיך
ונבקשנו עמך:

ו (א) אתיבו נבייא כד שמעו תושבחתא דיי מפום
כנשתא דישאל וכן אמרו, על אידין חובא
אסתלקת מבינך שכינתא דיי את דשפירן עובדיך
מכל אומיא, וילאן אתר אתפני רחימיך
באסתלקותיה ממקדשיך, אמרת כנשתא דישאל,
על חובין ומרדין ואשתדור די אשתכחו בי, אמרין
נבייא, כען דדרי בתיובתא ונקום אנת ואנן ונצלי
קדמוהי ונבעי רחמין עמיך.

ז דודי ירד לגנו לערנות הפשם לרעות בגנים
וללקט שושנים:

(ב) ומרי עלמא קביל צלותהון ברענא, ונחת
לככל לסנהדרין דחפמיא, ויהב רוחא לעמיה
ואסקנון מגלותהון על יד כורש ועזרא ונחמיה
וזרובבל בר שאלתיאל וסבי יהודאי, ובנו ית בית
מקדשא, ומניאו כהניא על קורבניא, ולינאי על
משרת מימרא דקודשא, ושלח אשתא מן שמיא
וקביל ברענא ית קורבנא וית קטורת בוסמין,
וכגבר דמפרגיס ית בריה רחימיה בתפנוקין כן
פניקנון, וכגבר דמגביב ורדין מן מישרא כן
כנישנון מן ככל.

א אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים:

(ג) ובההוא יומא אגא אפלח למרי עלמא רחימי,
ורחימי אשרי שכינת קודשיה ביני, וזן יחי
בתפנוקין.

שיר השירים - תרגום

בִּיָּאִי שְׁקָרָא לְמַטְעֵי עֲמָא דִּירוּשָׁלַם בְּנִבּוּאַתְכוֹן,
דְּאֵתוֹן מְמַלְלִין סְטִיָּא עַל מִימְרָא דִּי, וְלֹאֲחֻלָּא
מִשְׁרִית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה.

ב מה־יָפּוּ פַעֲמֵיךְ בְּנַעֲלִים בַּת־נָדִיב חֲמוּקֵי יָרֵכֶיךָ
כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֶׂה יְדֵי אִמּוֹ:

(ב) אָמַר שְׁלֹמֹה בְּרוּחַ נְבוּאָה מִן קֹדֶם יְיָ, כְּמָה
שְׁפִירָן רִגְלֵיהוֹן דִּישְׂרָאֵל כִּד סִלְקִין לֵאחֲתֻזָּה קֹדֶם
יְיָ תֵּלֶת זְמָנִין בְּשַׁתָּא בְּסַנְדְּלִין דְּסִסְגוּנָא, וּמִקְרָבִין
יֵת נְדָרֵיהוֹן וְיֵת נְדָבְתֵיהוֹן, וּבְנִיחֻן נִפְקֵי יִרְבֵּיהוֹן
יָאֵן כְּיוֹחֲרִין דְּקִבְעִין עַל כְּלִילָא דְקוּדְשָׁא דְעַבְד
בְּצִלָּל אִמְנָא לֹאֲהֲרִין כְּהִנָּא.

ג שְׁרָרְךָ אֲנִי הִסְהֵר אֶל־יִחְסֹר הַמּוֹג בְּטֶגֶף עֲרֻמַּת
חַטִּים סוּגָה בְּשׁוֹשָׁנִים:

(ג) וְרִישׁ מִתִּיבְתָךְ דִּי בִזְכוּתִיהָ מִתְּפָרְסִין כָּל
עֲלָמָא, הִיכְמָא דְעוּבָרָא מִתְּפָרְסִין מִן פְּרִתִּיהָ
בְּמַעֲרָא דְאַמִּיָּה, בְּהִיק בְּאוּרִיתָא כְּאוּגָנָא דְסִיְהָרָא
בְּמִיתִיהָ לְדִכְפָּה וְלִסְאָבָא לְזִכְפָּה וְלִחֲרִבָּא, וְלֹא
חֲסָרִין פִּתְגָמֵי אוּרִיתָא תְּדִירָא מִפּוּמִיָּה, הִיכְמָא דְלֹא
חֲסָרִין מוֹי דְנִתְרָא רַבָּא דְנִפְיָק מַעֲדָן, וְשִׁבְעִין
חֲפִימִין מִסְחָרִין יֵתִיהָ כְּאֵדָר סְגֻלָּגַל, וְאוּצְרִיהוֹן
מְלִין מִן מַעֲשֵׁר קוּדְשָׁא וְנִדְרָא וְנִדְבָתָא דְסִיִּיגוֹ לְהוֹן
עֲזָרָא כְּהִנָּא וְזוּרְבָבֶל וְיִשׁוּעַ וְנַחֲמִיָּה וְיִמְדִּיכִי בְּלִשָּׁן
אַנְשֵׁי כְּנַשְׁתָּא רַבְתָּא דְמִתְלִין לְוֹרְדִין, בְּגִין דִּיהִי
לְהוֹן חִילָא לְמַעַסָּב בְּאוּרִיתָא יִימָם וְלִילִי.

ד שְׁנֵי שְׂדֵיךָ כִּשְׁנֵי עֲפָרִים תֵּאֲמָי צִבְיָה:

(ד) תְּרִין פְּרִיקֶיךָ דַּעֲתִידִין לְמִפְרָקֶיךָ מִשִּׁיחַ בֶּר דְּוֹד
וּמִשִּׁיחַ בֶּר אֲפָרִים, דְּמָנִן לְמַשָּׁה וְאַחֲרֵן בְּנֵי יוֹכָבֵד,
דְּמִתְלִין לְתִרִין אוּרְזִילִין תִּיּוּמֵי טְבִיָּא.

ה צֹאֲרָהּ כְּמִגְדָּל הֵשֵׁן עֵינֶיהָ בְּרֻכּוֹת בְּחֻשְׁבוֹן עַל־
שַׁעַר בַּת־רַבִּים אִפְּףָּהּ כְּמִגְדָּל הַלְבָנוֹן צוּפָה פְּנֵי
דְּמִשְׁק:

(ה) וְאֵב בֵּית דִּינָא דְדָאִין דִּינִיךָ חֲסִין עַל עֲמָא
לְכַפְתָּא יִתְהוֹן וְלִמְנַגֵּד מִן דְּאֶתְחִיב בְּדִינָא לְנִגְדָא,
כְּשִׁלְמָה מְלָפָא דְעַבְד מְגֻדְלָא דְשָׁן דְּפִיל, וּכְבֹּשׁ יֵת
עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאַחֲדָר יִתְהוֹן לְמַרִּי עֲלָמָא,
וּסְפָרֶיךָ מְלִין חֲקִמְתָּא כְּפִרְקִינִין דְּמִיָּא, וְיִדְעִין
לְמַמְגֵּי חוּשְׁבִּי עֲבוּרִין וּמַעֲבָרִין שְׁנִין וְקָבְעִין רִישֵׁי

ט אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמּוּתִי אַחַת הִיא לֹאֲמָה בְּרָה
הִיא לְוִלְדִּיתָהּ רֹאיוֹהָ בְּנוֹת וַיֹּאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת
וּפִילִגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ:

(ט) וּבְעֲדָנָא הָהוּא הָוֵת כְּנַשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל דְּמִתְלָא
לְיוֹנְתָא שְׁלִימְתָא, פְּלַחָא בְּלָב חַד לְמַרְהָ וְאַחֲדָא
לְאוּרִיתָא וְעִסְקָא בְּפִתְגָמֵי אוּרִיתָא בְּלָב שְׁלִים,
וּבְרִירִין זְכוּתָהּ כְּיוֹמָא דְנִפְקַת מִמַּעֲרִים, הָא בְּכֵן
נִפְקוּ בְּנֵי חֲשָׁמוֹנָי וּמִתְתִּיהָ וְכָל עֲמָא דִּישְׂרָאֵל
וְאַגִּיחוּ בְּהוֹן קְרָבָא, וּמַסֵּר יְיָ יִתְהוֹן בְּיַדְהוֹן, וְכִד חֲזוּ
יִתְבִּי פְּלִכִיָּא אַשְׁרוּ יִתְהוֹן, וּמְלָכוֹת אַרְעָא
וּשְׁלִטוֹנִיָּא וְקָלִיסוּ לְהוֹן.

י מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שַׁחַר יָפָה כְּלָבָנָה בְּרָה
כְּחֹמָה אִימָה בְּנִדְגָלוֹת:

(י) אָמְרוּ אוּמִיָּא כְּמָה זְיוֹתְנִין עוּבָדֵי עֲמָא דְהִין
כְּקֹרִיצָתָא, שְׁפִירָן עוּלִימָהּ כְּסִיְהָרָא, וּבְרִירִין
זְכוּתָהּ כְּשִׁמְשָׁא, וְאַיְמִתָהּ עַל כָּל יִתְבִּי אַרְעָא
כְּזִמֵּן דְּחִלְכוּ אַרְבַּעַת טְקִסְתָּא בְּמִדְבָּרָא.

יא אֶל־גִּגַּת אֲגוּז יִרְדְּתִי לְרֹאוֹת בְּאַבִּי הַגָּחַל לְרֹאוֹת
הַפְּרָחַה הַלָּפֶן הַנָּצוּ הַרְמָנִים:

(יא) אָמַר מַרִּי עֲלָמָא, לְבֵית מִקְדָּשׁ תִּנְנִין דְּאֶתְבְּנִי
עַל יְדוּהִי דְכוּרְשׁ אַשְׁרִיתִי שְׁכִינְתִּי, לְמַחְמִי עוּבָדִין
טְבִין דְּעָמִי, וְלְמַחְמִי אֱלוֹלִי פֶשֶׁן וְסָגֵן חֲפִימִיָּא
דְּמִתְלִין לְגוּפְנָא, וְלְבִלְבוּבֵיהוֹן מְלִין עוּבָדִין טְבִין
הַכְּרַמוֹנִין.

יב לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי שְׁלֹמֹתִי מִרְפָּבוֹת עַמִּי נָדִיב:

(יב) וְכִדוּ אֲתַגְלִי קֹדֶם יְיָ דְּאֵנּוֹן צִדִּיקִין וְעִסְקִין
בְּאוּרִיתָא, אָמַר יְיָ בְּמִימְרֵיהָ, לֹא אוֹסֵף לְמַבְכָּנוֹן
וְאַף לֹא אַעֲבִיד עֲמֵהוֹן גְּמִירָא, אֲלַחִין אֲמִלִּיךָ
בְּנַפְשִׁי לְאוּטְבוּתֵיהוֹן, וְלִשְׁוֹאָה יִתְהוֹן גִּיּוֹתְנִין
בְּרַתְפִּי מְלָכִין, בְּגִין זְכוּתָא דְצִדִּיקִי דְרָא דְדִמְנִין
בְּעוּבָדֵיהוֹן לְאַבְרָהָם אַבְרָהָן.

ז א שׁוּבִי שׁוּבִי הַשְׁוֹלְמִית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנִחַזְזֶה־בְּךָ
מִה־תַּחֲזוּ בַשְׁוֹלְמִית בְּמִוִּלְתֵּי הַמַּחְנִים:

ז (א) תּוּבִי לִוְתִּי כְּנַשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל, תּוּבִי לִירוּשָׁלַם,
תּוּבִי לְבֵית אוּלְפָן אוּרִיתָא, תּוּבִי לְקַבְלָא נְבוּאָה מִן
נְבִיָּא דְמִתְנַבְּאִין בְּשׁוּם מִימְרָא דִּי, וּמָה טִיבְכוֹן

שיר השירים - תרגום

וַחֲפֹזָה בֵּין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמִישְׁרַיִם דּוֹבֵב
שִׁפְתָי יִשְׁנִים:

(י) אָמַר דְּנִיָּאל וַחֲבֵרוֹהִי, קִבְּלָא נִקְבִּיל עֲלֵנָּא גִזִּירַת
מִימְרָא דִּי, הִיכְמָא דְקִבְּלִי עֲלֵיהּ אֲבִרְהָם אַבּוּנָא
דְּמִתִּיל לְחֵמֶר עֲתִיק, וְנִהָךְ בְּאוּרְחֵן דְּתַקְנֵן קְדָמוּהִי
הִיכְמָא דְעֲזָלוּ אֲלֵיהּ וְאַלִישַׁע נְבִיָּא דִּי בְּזִכְוִתְהוֹן
קָמוּ מִיִּתְיָא דְדָמְנָן לְגַבְרָה דְדִמִּיד, וְכִיִּחְזִיקָל בַּר בּוּזִי
כְּהֵנָּא דְמִנְבּוּאָת פּוּמִיָּה אֲתַעֲרוּ דְמִכִּי מִיִּתְיָא
דְּבִקְעַת דּוּרָא.

אֲנִי לְדוֹדִי וְעַלִּי תִשׁוּבָתוֹ:

(יא) אָמַרְתָּ יְרוּשָׁלַם, כָּל זְמַן דְּאָנָּא מְהֻלָּכָא
בְּאוּרְחָא דְמָרִי עֲלֵמָא מְשָׁרִי שְׂכִינְתִּיהָ בִּינִי וְעַלִּי
מִתּוּה, וּבְעֵדָן דְּאָנָּא סְטִיָּא מִן אוּרְחִיתִיהָ, מְסֻלִּיק
שְׂכִינְתִּיהָ מִבִּינִי וּמִטְלִיל יְתִי בִּינִי עֲמִמִּיָּא וְאִנּוּן
שְׁלֹטִין בִּי כְּגַבְרָה דְשָׁלִיט בְּאִנְתִּיתִיהָ.

כִּי לָבָה דוּדִי נֶאֱמַר הַשִּׁירָה נִלְיָהּ בְּכַפְרִים:

(יב) כִּד חֲבֹו עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲגִלִּי יִי יְתַהוֹן
בְּאַרְעָא דְשַׁעִיר חֻקִּי אָדוּם, אָמַרְתָּ כְּנִשְׁתָּא
דְּיִשְׂרָאֵל, בְּכַעֲזוּ מִנָּךְ רַבּוֹן כָּל עֲלָמָא, קִבְּלִי צְלוֹתִי
דְּאָנָּא מְצִלָּא קְדָמָךְ בְּקִרְוִי גִלוּתָא וּבְפֻלְכִי עֲמִמִּיָּא.

יִנְשַׁלְמִיָּה לְכַרְמִים נִרְאָה אֶסְפָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתְחָה
הַסְמִדֵּר הַנָּצִו הַרְמוּנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת־דִּדִּי לָךְ:

(יג) אָמַרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלִין לֹאֲלִין, נִקְדִּים בְּצַפְרָא
וְנִהָךְ לְבֵית כְּנִשְׁתָּא וּלְבֵית מְדֻרְשָׁא, וְנִבְכֵר בְּסַפְרָא
דְּאוּרִיתָא וְנִחְמִי אִי מָטָא זְמַן פּוּרְקָנָא דְעֲמָא בֵּית
יִשְׂרָאֵל דְּמִתִּילִין לְגוּפְנָא לְאַתְפְּרָקָא מְגִלוּתְהוֹן,
וְנִשְׁאֵל לְחִכְמִיָּא אִי אֲתַגְלִי קָדָם יִי זְכוּתָא דְצַדִּיקָא
דְּמִלִּין פְּקוּדִיָּא כְּרַמוּנָא, אִי מָטָא קֶצֶא לְמַסַּק
לִירוּשָׁלַם, לְמַתָּן תְּמָן שְׂבַח לֹאֲלָהָא דְשִׁמְיָא,
וּלְמִקְרַב עֲלֹן וְנִכְסַת קוּדְשָׁא.

הַדִּידֻדָּאִים נִתְנַוְרִיחַ וְעַל־פִּתְחֵינוּ כָּל־מַגְדִּים
חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנִים דוּדִי צִפְנָתִי לָךְ:

(יד) וְכִד יְהִי רַעְזָא מִן קָדָם יִי לְמַפְרָק יְתַעֲמִיָּה מִן
גִּלוּתָא, יְתַאֲמַר לְמַלְכָּא מְשִׁיחָא, כְּבָר שְׁלִים קִין
גִּלוּתָא, וְזְכוּת צַדִּיקָא אֲתַבְּסָם קְדָמִי כְּרִים בְּלִסְמוֹן,
וְחִכְמִי דְרִיָּא קְבִיעֵן עַל תְּרַעֲזִי מְדֻרְשָׁא עֲסָקִין

יִרְחִין וְרִישֵׁי שְׁנִין בְּתַרְעָה בֵּית סִנְהֶדְרִין רַבָּא, וְרַב
בֵּית כָּא לְבֵית יְהוּדָה דְּמִי לְדוּד מַלְכָּא דְבָנָא מְצַדְתָּא
דְּצִיּוֹן דְּמִתְקַרֵּי מְגִדְלָא דְלִבְנָן, דְּכָל מִן דִּיקוּם עֲלוּהִי
יְכִיל לְמַמְנִי כָּל מְגִדְלִין דִּי בְּדַמְשֶׁק.

וְרֹאשָׁה עֲלִיָּה כְּכַרְמֵל וְדִלְתָּה רֹאשָׁה בְּאַרְגָּמֹן מְלֹךְ
אֶסְיֹר בְּרַהֲטִים:

(ו) מַלְכָּא דְאַתְמָנִי עֲלָךְ רִישָׁא, צַדִּיקָא כְּאַלִּיָּהוּ
נְבִיָּא דְקִנֵּי קְנֵאֲתָא לְמָרִי שְׁמִיָּא וְקֻטֵּל יְתַנְבִּיָּא
שְׁקָרָא בְּטוֹר כְּרַמְלָא וְאַתְכִּיב יְתַעֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל
לְדַחֲלֵתָא דִּי, וְדִלְתָּה עֲמָא דְאַזְלִין בְּרִישָׁא מְכָא עַל
דְּאִנּוּן מְסֻבִּינִין, עֲתִידִין לְמַלְכֵּשׁ אֲרַגְוִנָּא הִיכְמָא
דְּלִבְשׁ דְּנִיָּאל בְּקִרְתָּא דְכָבֵל וּמְרַדְכִי בְּשׁוּשָׁן, בְּגִין
זְכוּתָא דְאַבְרָהָם דְאַמְלִיךְ מִן קְדָמַת דְנָא לְמָרִי
עֲלָמָא, וּבְצַדִּיקָתָא דִּיצְחָק דְכַפְתִּיהָ אַבּוּהִי
לְמִקְרַבִּיהָ, וּבְחִסְדִּיהָ דִּיצְחָק דְקִלִּיף עַל חוּטְרָא
כְּרַהֲטִיָּא.

וְמַה־יִּפִּיתָ וּמַה־נִּעְמָתָ אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים:

(ז) אָמַר מַלְכָּא שְׁלֹמֹה, כְּמָה יָאָה אַנְתָּה כְּנִשְׁתָּא
דְּיִשְׂרָאֵל בְּזְמַן דְּתַסְבִּילִי עֲלָךְ יְתַנִּיר מַלְכוּתִי, בְּעֵדָן
דְּאָנָּא מוֹכַח יְתִיךְ בִּיסּוּרִין עַל חוּבִיךְ וְאַנְתָּה מְקַבְּלָא
יְתַהוֹן בְּרַחִים, דְּמִנָּךְ בְּאַנְפִּיךְ כְּתַפְנוּקִין.

ח זֹאת קוֹמְתָה דְּמִתָּה לְתִמְרָה וְשִׁדְיָה לְאַשְׁכְּלוֹת:

(ח) וּבְעֵדָן דְּפָרְסִין כְּהֵנָּא יִדְיָהוֹן בְּצִלוֹ וּמְכַרְכִּין
לְאַחִיָּהוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל דְּדָמְנָן אֲרַבְעַת יִדְיָהוֹן
מִתְפָּרְשִׁין כְּלוּלְבִי דְתִמְרָה, וְקוֹמְתָהוֹן כְּדִקְלָא,
וְקִהֲלִיךְ קִימִין אֲפִין בְּאַפִּין כָּל קִבְּלִי כְּהֵנָּא,
וְאַפִּיָּהוֹן כְּבִישִׁין לְאַרְעָא כְּאַתְפְּלִין דְּעַנְבִּין.

ט אֲמַרְתִּי אֲעֵלֶה בְּתִמְרָה אַחְזָה בְּסִנְסִגִּי וְיִהְיֶה־נָּא
שִׁדְיָה בְּאַשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרִיחַ אַפְךָ בְּתַפְרוּחִים:

(ט) אָמַר יִי בְּמִימְרִיהָ, אֶסַּק וְאַנְסִי לְדְנִיָּאל וְאַחְזִי
אִי כְּהִיל לְמִיקָם בְּנִסְיוֹנָא דְחָא הִיכְמָא דְקָם אֲבִרְהָם
דְּדָמִי לְלוּלָבָא דְתִמְרָה בְּעֶסְרָא נְסִיוִין, וּבְחִין אָנָּא
אַף לְחִנְנִיָּה מִישָׁאֵל וְעִזְרָהָ, אִי כְּהִילִין לְמִיקָם
בְּנִסְיוֹנָהוֹן אֲפֻרוֹק בְּדִיל זְכוּתְהוֹן לְעֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל
דְּמִתִּילִין לְאַתְפְּלִין דְּעַנְבִּין, וְשׁוּמָהוֹן דְּדְנִיָּאל חִנְנִיָּה
מִישָׁאֵל וְעִזְרָהָ אֲשַׁתְּמַע בְּכָל אַרְעָא, וְרִיחִיהוֹן יְהִי
נְדִיף כְּרִים תְּפּוּחִין דְּגִנְתָּא דְעֵדָן.

שיר השירים - תרגום

(ה) אָמַר שְׁלֹמֹה נָבִיא, כִּד יִיחֹן מִיתָא עֲתִיד
לְאַתְבּוּזֵעָא טוֹר מִשְׁחָא, וְכָל מִיתָא דְיִשְׂרָאֵל עֲתִידִין
לְמַפֵּק מִתְּחֻתֹּהֵי, וְאַפְלוּ צְדִיקָא דְמִיתוּ בְּגִלוּתָא
עֲתִידִין לְמִיתִי אוֹרַח כּוֹכְבָא מְלָרַע לְאַרְעָא וְנִפְקִין
מִתְּחֻתֹּה טוֹר מִשְׁחָא, וְרִשְׁיֵעָא דְמִיתוּ וְאַתְקַבְּרוּ
בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל עֲתִידִין לְמַהוּיָּהוֹן רְמִינָן הִיכְמָא
דְרִמִּי גִבֹר אַבְנָא בְּאַלָא, בְּכֵן יִמְרוּן כָּל דִּי־י אַרְעָא,
מָא הִיא זְכוּתָא דְעֵמָא דְרִין דְסִלְקָא מִן אַרְעָא רְבוּא
רְבִין כְּיוֹמָא דְסִלְקָתָא מִן מְדַבְּרָא לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל,
וּמִתְּפִנְקָא עַל רַחֲמֵי מְרָהָ כְּיוֹמָא דְאַתְחַמַּת תְּחֻת
טוֹרָא דְסִינִי לְקַבְּלָא יְת אורִיתָא, וּבִהִיא שְׁעָתָא
עֲתִידָא צִיּוֹן דְהִיא אִמְהוֹן דְיִשְׂרָאֵל לְמִילַד יְת בְּנָהָא,
וִירוּשָׁלַם לְקַבְּלָא יְת בְּנֵי גִלוּתָא.

ו שִׁימְנֵי כְּחוֹתָם עַל-לִבָּהּ כְּחוֹתָם עַל-זְרוּעֶיהָ כִּי-עֲזָה
כְּמוֹת אֶהְיֶה קִשָּׁה כְּשֹׂאִיל קִנְיָה רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי
אֵשׁ שְׁלֹהֶבְתֶּיהָ:

(ו) אָמְרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא הַהוּא לְרַבּוֹנָהוֹן,
בְּכַעַז מִנְּךָ שׁוֹי יָתֵן כְּגִלְךָ דְעִזָּקָא עַל לִבְךָ, כְּגִלְךָ
דְעִזָּקָא עַל אֲדָרְעֶךָ, דְלָא נוֹסִיף עוֹד לְמַהוּיָּהוּ גִלְךָ,
אַרוּם תְּקִיפָא כְּמוֹתָא אַהֲבַת אֱלֹהֵיךָ, וְחִסְיָנָא
כְּגִיהִנָם קִנְיָתָא דְעֵמָמְיָא מְקִנְיָאין לָן, וְיִדְכְּבוּ דְנִטְרִין
לָן דְמִיָּא לְגוֹמְרִין דְאַשָּׁא דְגִיהִנָם דְבָרָא יְתִיה יִי
בְּיוֹמָא תִּנְיָנָא לְבִרְיָאָת עֲלֵמָא לְאוּקְדָא בֵּיה פְּלִחִי
פּוֹלְחִנָא נּוֹכְרָאָה.

ז מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת-הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת
לֹא יִשְׁטֹפוּהָ אִם-יָתֵן אִישׁ אֶת-כָּל-הוֹן בֵּיתוֹ
בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוּזוֹ לוֹ:

(ז) אָמַר מְרִי עֲלֵמָא לְעֵמִיהָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, אֱלוּלִי
מִתְּכַנְשִׁין כָּל עֵמָמְיָא דְמִתִּילִין לְמוֹי דְיֵמָא דְאַנּוֹן
סְגִיאִין, לֹא יְכַלִּין לְמַטְפִּי יְת רַחֲמֵי מִנִּיךָ, וְאִי
מִתְּכַנְפִּין כָּל מַלְכֵי אַרְעָא דְמִתִּילִין לְמוֹי דְנִהָרָא
דְנִגִּיד בְּתַקּוּף, לֹא יְכַלִּין לְמַמְחִי יְתִיךָ מַעֲלָמָא,
וְאַלוּלִי יְהִיב גִּבֹר כָּל מְמוֹן בֵּיתִיהָ לְמַקְנֵי חֲכֻמָּתָא
בְּגִלוּתָא, אָנָּה מִהֲדַר לִיה כְּפִיל לְעֵלְמָא דְאַתָּה, וְכָל
בּוֹזָא דְיִבּוּזוֹן מִן מִשְׁרִיתִיהָ דְגוּג יְהִי דִילִיהָ.

ח אַחֻת לְנוֹ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִה-נַעֲשֶׂהָ
לְאַחֲתָנוּ בְּיוֹם שִׁדְּכֵר-בְּרָהּ:

בְּפִתְגָמֵי סְפָרָא וּפִתְגָמֵי אוּרִיתָא, כְּעֵן קוּם קַבִּיל
מִלְכוּתָא דִּי גִנְזִית לָךְ.

ח א מִי יִתְנֶהּ כְּאֵחָ לִי יוֹנָק שְׂדֵי אִמִּי אִמְצֵאָהּ בַּחוּץ
אֶשְׁקֶהָ גַם לֹא-יָבוּז לִי:

ח (א) וּבִהִיא זְמַנָּא יִתְגַּלִּי מִלְכָּא מְשִׁיחָא לְכַנְשָׁתָא
דְיִשְׂרָאֵל וְיִמְרוּן לִיה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אַתָּא תְּהִי עֵמָנָא
לְאַח וְנִסְק לִירוּשָׁלַם, וְנִהִי יְנַקִּין עִמָּךְ טַעֲמֵי אוּרִיתָא
הִיכְמָא דְנִגִּיד יְנַקָּא בְּחִדָּא דְאַמִּיהָ, דְכָל זְמַן דְתַהִיטִי
מְטוֹלְטָלָא לְבֹר מִן אַרְעֵי, כִּד תְּהִיטִי דְכָרָא יְת שׁוּם
אֱלֹהָא רְבָא וּמִסְרָה נְפִשִׁי עַל אֱלֹהֵי תִיהָ, אַף עֵמָמִי
אַרְעָא לֹא הוּא מְבוּזִין לִי.

ב אִנְהִיגָהּ אֲבִיאתָ אֶל-בֵּית אִמִּי תִלְמַדְנִי אֶשְׁקֶהָ מִיַּין
הַרְקֹחַ מַעֲסִיס רְמִינִי:

(ב) אֲדַבְּרֵנָה מִלְכָּא מְשִׁיחָא וְאַעֲלִינָהּ לְבֵית מַקְדָּשִׁי,
וְתַאֲלִיף יְתִי לְמַדְחַל מִן גִּדָּם יִי וְלַמְּהֶךָ בְּאוּרִיתִיהָ,
וְתִמְן נִסְעוֹד סְעוּדָתָא דְלוּיָתָן, וְנִשְׁתִּי חֲמַר עֲתִיק
דְאַצְטַנַּע בְּעִנְבוּהִי מִן יוֹמָא דְאַתְקַבְּרִי עֲלֵמָא,
וּמִרְמִינִי פִירִי דְאַתְעַמְדוּ לְצְדִיקָא בְּגִנְתָּא דְעֶדֶן.

ג שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי יִמְיָנוּ תַּחֲבֻקֵּנִי:

(ג) אָמַרְתָּ כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל, אָנָּה בַּחֲיָרְתָּא מִכָּל
עֵמָמְיָא, דְאַנָּה קְטָרָא תְּפִילִין בִּיד שְׂמָאֵלִי וּבְרִישִׁי,
וְקַבְּעָא מְזוּזָתָא בְּסִטֵּר יְמִינָא דְדָשִׁי תוֹלְתָא לְקַבִּיל
תְּקִי, דְלִית רִשׁוֹ לְמַזִּיקָא לְחַבְּלָא בִּי.

ד הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם מִה-תַּעֲרִיו | וְמִה-
תַּעֲרִיו אֶת-הָאֵהָבָה עַד שֶׁתַּחֲפִּין:

(ד) יִימַר מִלְכָּא מְשִׁיחָא, מִשְׁבַּע אָנָּה עֲלִיכּוֹן עֵמִי
בֵּית יִשְׂרָאֵל, מָא דִּין אַתּוֹן מִתְּגַרְן בְּעֵמָמִי אַרְעָא
לְמַפֵּק מִן גִּלוּתָא, וְמָה דִּין אַתּוֹן מְרִדִין בְּחִילוּתִיהָ
דְגוּג וּמְגוּג, אַתְעַכְּבוּ פּוֹן זְעִיר עַד דְיִשְׁתִּיצוּן
עֵמָמְיָא דְעָלוּ לְאַגְחָא קְרָבָא בִירוּשָׁלַם, וּבְתַר כֵּן
יְדַכֵּר לְכוֹן מְרִי עֲלֵמָא רַחֲמֵי צְדִיקָא, וִיהִי רַעְוָא מִן
קַדְמוּהִי לְמַפְרָקְכוֹן.

ה מִי זֹאת עָלָה מִן-הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל-דֹּדֶיהָ
תַּחַת הַתְּפֹלֶת עוֹרֶרְתִּיהָ שָׁמָּה חִבְּלָתָהּ אִמָּה שָׁמָּה
חִבְּלָהּ וְיִדְרָתָהּ:

שיר השירים - תרגום

יב כרמי שלי לפני האלה לך שלמה ומאתים
לנטרים את-פרו:

(יב) כד שמע שלמה מלכא דישראל נבואתיה
דאחיה דמן שילה, בעא למקטליה, וערק ירבעם
מן קדם שלמה ואזל למצרים, ובההיא שעתא
אתאמר בנבואה למלכא שלמה למהני איהו שליט
בעסר שבטין כל יומוהי, ובתר מותיה יהי שליט
בהון ירבעם בר נבט, ותגין שבטין יהודה ובנגמין
יהי שליט בהון ירבעם בר שלמה.

יג היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך
השמיני:

(יג) אמר שלמה בסוף נבואתיה, עתיד מרי עלמא
למימר לכנשתא דישראל בסוף יומיא, אנת כנשתא
דישראל דמתילא לגנתא קלילא ביני אומיא,
ויתבא בבית מדרשא עם חבירי סנהדרין ושאר
עמא דציתין לקל ריש מתיבתא ואלפין מפומיה
פתגמי אורייתא, אשמיעיני קל מליך בעדן דאת
יתבא לזפאה ולחזבא, ואיהי מספס לל מה דאת
עבדא.

יד ברח | דודי ודמה-לך לזבל או לעפר האילים על
הרי בשמים:

(יד) בההיא שעתא יימרון סבי כנשתא דישראל,
ערוק לך רחימי מרי עלמא מארעא חדא מסכתא,
ותשרי שכנתך בשמי מרומא, ובעדן עקתן
דאנחנא מצלן קדמך, תהי דמי לטביא דבעדן
דדמיה עינא חדא קמין ועינא חדא פתיח, או
כאורזילא דאילא דבעדן דעריק מסתפל בתריה, כן
אנת תהי משגח בן ומסתפל בצערן ובסגופן משמי
מרומא, עד זמן דתתריע בן ותפרוך יתן, ותעיל יתן
על טורא דירושלם, ותמן יסקון פהניא קדמך
קטורת בוסמנין.

(ח) בעדנא ההוא יימרון מלכא שמיא אלן
לאלין, אומא חדא אית לן בארעא וקלילן וקוהא,
ומלכין ושלטונין לית לה למפק לאגחא קרבא עם
משרתיה דגוג, מה נעביד לאחחנא ביומא דמלילו
אומיא למסך עלה לקרבא.

ט אם-חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם-דלת
היא נצור עליה לוח ארז:

(ט) יימר מיכאל רבהון דישראל, אם היא
מתעתדא כאשא ביני עממא, ונהבא כספא למקני
ייחוד שמיא דמרי עלמא, נהי אנא ואנתון עם
ספריהון סחרין לה כנדבכין דכספא, ולית רשו
לעממא למשלט בה, היכמא דלית רשו לזחלא
למשלט בכספא, ואפלו אי מסכנא היא מן
פקודיא, נבעי רחמין עלה קדם יי וידכר לה זכות
אורייתא דעסקין בה ינקיא, דכתיבא על לוחא
דלכא ומתעתדא לקביל אומיא כארזא.

י אני חומה ושדי כמגדלות או הייתי בעיני
כמוצאת שלום:

(י) מתיבא כנשתא דישראל ואמרת, אנא תקיפא
בפתגמי אורייתא כשורא, ובני חסינן כמגדלא,
ובההוא זמנא תהא כנשתא דישראל משפחא
רחמין בעיני מרהא, ויהון שאלין בשלמה כל דיירי
ארעא.

יא ברח היה לשלמה בבעל המון נתן את-הפרם
לנטרים איש יבא בפרו אלה כסף:

(יא) אומא חדא סליקת בעדביה דמרי עלמא
דשלמא דיליה דהיא מתילא לכרמא, אוהיב יתה
בירושלם, ומסר יתה ביד מלכיא דבית דוד דיהון
נטרין יתה היכמא דאריסא נטיר לכרמא, בתר
דמית שלמה מלכא דישראל אשתארת בידוי
ירבעם בריה, ואתא ירבעם בר נבט ופלג עמיה
מלכותא, ודבר מן ידוי עצרתי שבטין על מימר
פומיה דאחיה דמן שילה דהוא גוברא רבא.

פרוש רש"י על שיר השירים

(א) הקדמה - אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי, מקרא אחד יוצא לכמה טעמים וסוף דבר אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו ומשמעו, ואף על פי שדבריו הנביאים דבריהם בדגמא, צריך לישוב הדגמא על אופניה ועל סדרה כמו שהמקראות סדורים זה אחר זה. וראיתי לספר הזה כמה מדרשי אגדה, יש סוברים כל הספר הזה במדרש אחד, ויש מפזרים בכמה מדרשי אגדה מקראות לבדם, ואינם מתישבים על לשון המקרא וסדר המקראות, ואמרתי בלבי לתפש משמעות המקרא לישוב באורם על סדרם, והמדרשות מרבתינו אקבעם מדרש ומדרש איש איש במקומו.

ואומר אני שראה שלמה ברוח הקדש, שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה, חרפן אחר חרפן, ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון, ולזכר חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים, לאמר 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה', ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו, ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים, ויסד ספר הזה ברוח הקדש, בלשון אשה צרורה אלמנות חיות, משתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה, מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה על פשעה, אף דודה צר לו בצריתה, ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה, בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעם כי לא מלבו ענה ולא שלוחיה שלוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה:

א א שיר השירים אשר לשלמה: ב ישקני מנשיקות פיהו ג כרטיבים דדיה חנין: ד לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על-כן עלמות אהבוך: ז משכני אחריר נרוצה הביאני המלך חדריו גילה ונשמחה בך נזכירה דדיך מניו מישרים אהבוך:

פרק א שיר השירים אשר לשלמה - שנו רבותינו, כל שלמה האמורים בשיר השירים קדש, מלך שהשלוש שלו, שיר שהוא על כל השירים, אשר נאמר להקדוש ברוך הוא מאת עדתו ועמו כנסת ישראל. אמר רבי עקיבא לא היה העולם כדאי כיום שנתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים

קדש ושיר השירים קדש קדשים. אמר רבי אלעזר בן צוריה למה הדבר דומה, למלך שננטל סאה חטים ונתנה לנחתום, אמר לו הוצא לי כף וכף סלת, כף וכף סבין, כף וכף מרסן, וסלית לי מתוכה גלוסקנא אחת מנפה ומעלה, כף כל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים, שפלו יראת שמים וקבול על מלכותו: (ב) ישקני מנשיקות פיהו - זה השיר אומרת בפיה בגלותה ובאלמנותה, מי יתן וישקני המלך שלמה מנשיקות פיהו כמו מאז, לפי שיש מקומות שנושקין על גב הזד ועל הפתח, אף אני מתאנה ושוקקת להיותו נודה עמי כמנהג הראשון, כחתן אל כלה, פה אל פה: פי טובים - לי דודיך מכל משתה יין ומכל ענג ושמחה, ולשון עברי הוא להיות כל סעדת ענג ושמחה נקראת על שם היין כענין שנאמר (אסתר ז) 'אל בית משתה היין', (ישעיה כד) 'בשיר לא ישתו יין', (שם) 'יהיה כגור ונבל תף וחליל וזיין משתיהם', וזהו באור משמעו, ונאמר דגמא שלו, על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים, ואותם דודים עוֹדֵם עֲרִיבִים עליהם מכל שששוע, ומכבחים מאתו להופיע עוד עליהם לכאור להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה, ומחלים פניו לקים דברו, וזהו 'ישקני מנשיקות פיהו': (ג) לריח שמניך טובים - שם טוב נקרא על שם שמן טוב: 'לריח שמניך טובים' שהריחו בהם אפסי ארץ, אשר שמעו שמעך הטוב בעשותך נוראות במצרים: שמן תורק - נקרא שמך, להיות נאמר עליך, אתה שמן אשר תורק תמיד, להיות ריח ערב שלך יוצא למרחוק. שכן דרך שמן ערב, בכל עת שהוא בצלוחית חתומה אין ריחו נודף, פותחה ומריק שמנה לכלי אחר, ריחו נודף: על כן עלמות אהבוך - בא יתרו לקול השמועה ונתגזר, אף רחב הזונה אמרה (יהושע ב) 'כי שמענו את אשר הוביש וגו' ועל ידי כן (שם) 'כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים וגו': עלמות - בתולות, לפי שהדבור דמהו לבחור שאהובתו מחבבתו, ולפי הדגמא העלמות הן האמות: (ד) משכני אחריר נרוצה - אני שמעתי משלוחיך רמז שאמרתי למשכני, ואני אמרתי, 'אחריר נרוצה' להיות לך לאשה: הביאני המלך חדריו - וגם היום הזה עודנה לי גילה ושמחה אשר נזכרתי בך: נזכירה דודיך - גם היום באלמנות חיות, תמיד

שזפתני השמש והשחרתי, כלומר נתנוני עובדת
אלהים אחרים, וכרמי שהיה שלי מאבותי לא
נטרתי. מצינו פרנסים נקראים במקרא בלשון
כרמים שנאמר (הושע ב) 'ונתתי לה את כרמיה
משם' ומתרגמין ואמני לה ית פרנסהא, וכן (איוב
כד) 'לא יפנה דרך כרמים': (ו) הגידה לי שאהבה
נפשי - עכשו רוח הקדש חוזר ומדמה אותה לצאן
החביבה על הרועה, אומרת כנסת ישראל לפניו
כאשה לבצלה, 'הגידה לי שאהבה נפשי איכה
תרעה' צאנך בין הזאבים הללו אשר הם בתוכם,
ואיכה תרביצם בצהרם בגלות הנה שהיא עת צרה
להם בצהרם שהיא עת צרה לצאן: שלמה אהיה
פעטיה - ואם תאמר מה אכפת לך, אין זה כבודך
שאהיה כאבלה עוטה על שפה בוכיה על צאני: על
עזרי חבירי - אצל עדרי שאר הרועים שהם רועים
צאן כמותך, כלומר בין גדודי האמות הסמוכים על
אלהים אחרים ויש להם מלכים ושרים מנהיגים
אותם: (ח) אם לא תדעי לך - זו היא תשובת
הרועה, 'אם לא תדעי לך' להיכן תלכי לרעות צאנך
את 'היפה בנשים' שחידל לו הרועה מלהנהיג
אותם: צאי לך בעקבי הצאן - הסתכלי בפסיעת
דרך שהלכו הצאן והעקבים נכרים טראצי"ט
בלע"ז, וכן הרבה במקרא (תהלים עז) 'עקבותיך לא
נודעו' (ירמיה יג) 'נחמסו עקביך' (בראשית מט) 'והוא
יגוד עקב' ישוב על עקבי ואותו הדרך לך: ורעי
את גדיתיך על משכנות הרעים - בין משכנות שאר
הרועים שאת אצלם. וזה הדגמא, 'אם לא תדעי
לך' כנסיתי ועדתי 'היפה בנשים' בשאר אמות,
איכה תרעי ותנצלי מיד המציקים לך להיות
ביניהם ולא יאבדו בניך, התבונני בדרך אבותיך
הראשונים שקבלו תורתו ושמרו משמרתו ומצותי
ולכי בדרךיהם, ואף בשכר זאת תרעי גדיותיך אצל
שרי האמות וכן אמר ירמיה (ירמיה לא) 'הציבי לך
ציונים שייתי לבך למסלה' וגו':

ט לססתי ברכבי פרעה דמיתיה רעיתי: נאנו
לחיה בתלים צוארך בהרוזים: תורי זהב נעשה-
לך עם נקודות הכסף: עד שהמלך במסבו נרדי
נתן ריחו: צורר המר | דודי לי בין שדי יליו:
אשיל הכפר | דודי לי בכרמי עין גדי:

(ט) לססתי ברכבי פרעה דמיתיה רעיתי - למ"ד זו
כמו למ"ד (שם י) 'לקול תתו המון מים' וקמו למ"ד

אזכיר דודיך הראשונים מפל משה ענג ושמחה:
מישרים אהבוך - אהבה עזה, אהבת מישור בלי
עקיבה ורכסים, אשר אהבוך אני ואבותי באותן
הימים, זהו פשוטו לפי ענינו. ולפי דגמתו הם
מזכירים לפניו חסד נעורים, אהבת כלולות לכתם
אחריו במדבר, ארץ ציה וצלמות, וגם צדה לא
עשו להם, והאמינו בו ובשלוחו, ולא אמרו היאך
נצא למדבר לא מקום ירע ומזונות, והלכו אחריו,
והוא הביאם לתוך מדרי הקף ענניו, בזו עולם היום
גלים ושמחים בו אף לפי ענינם וצרתם,
ומשתעשעים בתורה, ושם מזכירים דודיו מנין,
ומישור אהבתם אותו:

ה שחורה אני ונאנה בנות ירושלם כאהלי מדר
פיריעות שלמה: ואל-תראוני שאני שחורה
שזפתני השמש בגי אמי נחרובי שלמי נטרה
את-הכרמים כרמי שלי לא נטרתי: הגידה לי
שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרם
שלמה אהיה פעטיה על עדרי חבירי: אם-לא
תדעי לך היפה בנשים צאי-לך בעקבי הצאן ורעי
את-גדיתיך על משכנות הרעים:

(ה) שחורה אני ונאנה וגו' - אתם רעיתי אל אקל
בעיניכם אף אם עובדי אישי מפני שחרות שבי, כי
שחורה אני על ידי שזיפת השמש, ונאנה אני
בחתוף איברים נאים. אם אני שחורה כאהלי מדר
המשחירים מפני הגשמים שהם פרוסים תמיד
במדברות, קלה אני להתפכס להיות פיריעות
שלמה. דגמא היא זו, אומרת כנסת ישראל לאמות,
שחורה אני במעשי ונאנה אני במעשה אבותי, ואף
במעשי יש מהם נאים, אם יש בי עון העגל יש בי
כנגדו זכות קבלת התורה. וקורא לאמות בנות
ירושלים, על שם שהיא עתידה לעשות מטופולין
לכלן כמו שנבא יחזקאל (יחזקאל טז) 'ונתתי אתהן
לך לבנות' כמו (הושע טו) 'עקרון ובנותיה': (ו) אל
תראוני - אל תסתכלו בי לבזיון [כמו (שמואל א ו)
כי ראו בארון ה'] שאני שחורה - לפי שאין
שחרותי ובעורי ממעי אמי, אלא על ידי שזיפת
השמש, שאותו שחרות נוח להתלבן כשיצמד
בצל: בני אמי נחרובי - הם בני מצרים שגדלתי
בהם ועלו עמי בערב רב, הם נחרובי בהסתם
ופתנים עד ששמוני: נטרה את הכרמים - ושם

השרון שושנת העמקים: ב כשושנה בין החוחים
 בן רעיתי בין הבנות: ג בתפוח בעצי היער בן דודי
 בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחבי:
 ד הביאני אל בית ה' ודגלו עלי אהבה: ה סמכוני
 באשישות רפדוני בתפוחים כיהולת אהבה אני:
 ו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: ז השבעתי
 אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה
 אם תעירו | ואם תעוררו את האהבה עד
 שתתפץ:

(טו) הנך יפה רעיתי - אני הייתי בוש בלקול
 והוא חזקני בדברי רצונים לומר (במדבר יד) 'סלחתי
 כדברך' ודברי את יפה ויפה כי 'ענין יונים',
 כלומר פלה שענינה פעורים כל גופה צריך בדיקה,
 ופענינה נאים אין גופה צריך בדיקה. והדגמא זו
 היא, מחלתי לך על עונך ודברי את יפה בנעשה והנך
 יפה בנשמע, יפה במעשה אבות יפה במעשיך: פי
 ענין יונים - צדיקים יש בך שדבקו בי כיונה זו
 שמשמכרת את בן זוגה אינה מניחתו שיזדווג
 לאחר, כך (שמות לב) 'ויאספו אליו כל בני לוי' ולא
 טעו בעגל, ועוד הנך יפה במלאכת המשכן שנאמר
 (שמות לט) 'והנה עשו אותה וגומר' ויברך אתם
 משה' הרי שקלסה על כך: (טז) הנך יפה דודי אף
 נעים - לא היפי שלי אלא שלך, אתה הוא היפה:
 אף נעים - שעברת על פשעי והשרית שכינתך
 בתוכי, וזהו קלום של ירידת האש (ויקרא ט) 'וירא
 כל העם וירגו': אף ערשנו רעננה - על ידי
 נעימותך הנה רעננה ערשנו בכנינו ובכנותנו,
 שהם כלם נקבצים אליך פה שנאמר (שם ח) 'ותקהל
 העדה' וגומר, המשכן קרוי מטה שנאמר 'הנה
 מטתו של שלמה' וכן המקדש קרוי מטה שנאמר
 ביואש (דה"ב כב) 'בחדר המטות אשר בבית ה'', על
 שהם פרץ ורכן של ישראל: (יז) קרות בתינו
 ארזים - שבח המשכן הוא זה: רהיטנו - לא ידעתי
 אם לשון קרשים או לשון בריחים, אף ידעתי שאף
 בלשון משנה שנינו 'רהיטי ביתו של אדם הן
 מעידים בו': פרך ב (א) תבצלת - היא שושנה:
 שושנת העמקים - נאה מוששנת ההרים, לפי
 שמרסבת תמיד שאין פח החמה שולט שם: (ב)
 כשושנה בין החוחים - שמנקבין אותה ותמיד היא
 עומדת בנזיה ואדמימותה, 'בן רעיתי בין הבנות',
 מפתות אותה לרדף אחריהם לזנות כמותם אחרי

'לרית שמניך', לקביצת סוסים הרבה שאספתי
 מחנותי לצאת לקראתך ברכבי פרעה להושיעך,
 כמו שנאמר (חבקוק ג) 'דרכת ביס סוסיד' סוסים
 הרבה, שם דמיתוך רעיתי, שתקתיך מצעקתך
 שנאמר (שמות יד) 'ואתם תחרישון'. זאת ראיתי
 בספרי אגדה. דבר אחר 'דמיתוך רעיתי' שם
 הראיתי לכל שרעיתי את: לססתי - קביצת סוסי
 ובלשון לע"ז קבלי"ש: דמיתוך - אר"ש מאי
 בלע"ז כמו (שופטים כ) 'אותי דמו להרג' כי שם
 קשטתך בקשוטים נאים: (י) נאו לתיך בתרים -
 שורות נזמי און ומצחת זהב: צנאך בחרוזים -
 ענקי זהב ומרגליות חרוזות בפתילי זהב של בזה
 הים: (יא) תורי זהב נעשה לך - נמלכנו אני ובית
 דיני לפני בא פרעה, שאשיאנו ואחזק את לבו
 לרדף אחריך עם כל שבח גנזי אוצרותיו, כדי
 שנעשה לך תורי קשוטי זהב: עם נקדות הפסך -
 שהיה בידך כבר שהוצאת ממצרים, שגדולה היתה
 בזה הים מבזת מצרים: נקדות - כלי פסך מנקדים
 ומצרים בתכרבורות וגונים: (יב) עד שהמלך
 במסבו - משיכה פנסת ישראל ואומרת, כל זה
 אמת, טובה גמלתני ואני גמלתיך רעה, כי בעוד
 המלך על השלחן מסבת חפתו: נרדי נתן ריחו -
 חלוף להבאיש, בעוד שהשכינה בסיני קלקלתי
 בעגל, ולשון חבה כתב הפתוי נתן ריחו ולא כתב
 הבאיש או הסרית, לפי שדבר הפתוי בלשון נקבה:
 (יג) צרור המר דודי לי - דודי נעשה לי כמי שיש
 לו צרור המר בחיקו, ואמר לו דודי לך צרור זה
 שיתן ריח טוב מן הראשון שאבדת. כך הקדוש
 ברוך הוא נתרצה לישראל על מעשה העגל, ומצא
 להם פפרה על עונם ואמר התנדבו למשכן ויבא
 זהב המשכן ויכפר על זהב העגל: בין שדי ילין -
 אף לפי שמעלתי בו אמר לשכן שם: בין שדי - בין
 שני בדי הארון: (יד) אשפל הפפר - יש בשם ששמו
 פפר כמו (שה"ש ד) 'כפרים עם נרדים' ועשוי כעין
 אשכולות: בכרמי עין גדי - שם מקום ושם הוא
 מצוי, וראיתי באגדה שאותן כרמים עושין פרות
 ארבעה או חמשה פעמים בשנה. ודגמא היא לכמה
 פפרות ומחלות שמחל להן הקדוש ברוך הוא, על
 כמה נסיונות שנסוהו במדבר:

טו הנך יפה רעיתי הנך יפה ענין יונים: טז הנך יפה
 דודי אף נעים אף ערשנו רעננה: יז קרות בתינו
 ארזים רהיטנו (רהיטנו) ברותים: ב א אני תבצלת

הגיע וקול התור נשמע בארצנו: «התאנה חננה פליה והגפנים | סמדר נתנו ריח קומי לבי (לך) רעיתי יפתי ולבי לך»:

(ח) **קול דודי** - חוזר המשוור על הראשונות כאדם שקצר דבריו וחוזר ואומר לא אמרתי לפניכם ראשית הדברים. הוא התחיל ואמר 'הביאני המלך דודי' ולא ספר היאך פקדם במצרים בלשון חבה ועכשו חוזר ואומר, משיכה זו שאמרתי להם שמשכני דודי ורצתי אחריו כן היתה, נואש הייתי אומרת לגאלה עד תם ארבע מאות שנה שנאמרו בין הבתרים: **קול דודי הנה זה בא** - לפני הקץ כמדלג על ההרים ומקפץ בגבעות: (ט) **דומה דודי לצבי** - בקלות מרצתו שמהר לבא כצבי וכעפר האילים. **עפר** - איל בחור: **הנה זה עומד וגו'** - סבורה הייתי לישב עגונה עוד ימים רבים, והנה הוא הודיע שהיה עומד ומציץ מן חלונות השמים את העשוי לי שנאמר (שמות ג) 'ראה ראיתי את עמי וגומר: (י) **ענה** - לשון עניה ולשון צעקה קול רם, וזה בגן אב לכלם (דברים כז) 'וענו ה'לויים: ואמר לי - על ידי משה: **קומי לך** - (שמות ג) 'אעלה אתכם מעני מצרים': (יא) **הנה הסתו עבר** - אין עכשו טרם בדרך, סתיו חרף תרגום סתנא: (יב) **הנצנים נראו בארץ** - קרבו ימי החמה שהאילנות מוציאים פרחים והלכי דרכים מתענגים לראותם: **עת הזמיר הגיע** - שהעופות נותנים זמר וקול ערב להולכי דרכים: **וקול התור** - כמשמעו תורים ובני יונה, דרך העופות להיות מפוררים ומצפצפים בימי ניסן: (יג) **התאנה חננה פליה** - כמשמעו: **והגפנים סמדר** - כשנפול הפרח והענבים מבדלים זה מזה ונפרים כל ענבה לעצמה קרויה סמדר. כל הענן הזה פשוטו לשון חבת פתוי שבחור מרצה את ארוסתו לילך אחריו, כן עשה לי דודי: **ענה דודי** - על ידי משה: **ואמר לי** - על ידי אהרן: **קומי לך** - ורזי עצמך (שמות יא) 'וישאלו איש מאת רעהו: **כי הנה הסתו עבר** - אלו ארבע מאות שנה דלגתים למנותם משנולד יצחק: **הגשם** - שהוא טרחתו של סתיו חלף והלך לו, כלומר שמנים ושש שנה של קשי השעבוד נגזרו עליכם והלכו להם, משנולדה מרים הקשו המצרים שעבוד על ישראל, ולכך נקראת מרים, על שמרום: (יב) **הנצנים נראו בארץ** - הרי משה ואהרן מוכנים לכם

אלהים אחרים והיא עומדת באמונתה: (ג) **כתפות** - אילן של תפוחים כשהוא בין אילני סרק הוא חביב מן כלן שפריו טוב בטעם ובריח: **כן דודי בין הפנים** - בין הפחורים. הדגמא כף, הקדוש ברוך הוא מכל האלהים נבחר, לפיכך 'בצלו חמדתי וישבתי'. ומדרש אגדה התפוח הזה הפל בורחים הימנו לפי שאין לו צל, כך ברחו כל האמות מעל הקדוש ברוך הוא במתן תורה, אבל אני בצלו חמדתי וישבתי: **אל בית חנין** - אהל מועד ששם נתנו פרטיה ובאוריה של תורה: (ד) **ודגלו עלי אהבה** - וקבוצתי שדגלני אליו, אהבה היא עלי, עודני זוכרת אהבתו ודגלו אשר ייט בלעז: (ה) **סמכוני** - עתה כמדת החולים באששי ענבים או באששיות סלת נקיה: **רפדוני** - רפדו רפידתי סביבותי בתפוחים לריח טוב כדרך החולים, כי חולה אני לאהבתו, כי צמאתי לו פה בגלותי. רפידה לשון מצע היא, כמו (איוב מא) 'רפד חרוץ עלי טיט': (ו) **שמאלו תחת לראשי** - במדבר: **וימינו תחבקני** - דרך שלשה ימים נוסע לתור להם מנוחה, ובמקום המנוחה מוריד להם מן ושליו, כל זה אני זוכרת עתה בגלותי וחולה לאהבתו: (ז) **השבצתי אתכם** - אתם האמות: **בצבאות או באילות** - שתהיו הפקר ומאכל כצבאים ואילים: **אם תעירו ואם תעוררו את האהבה** - שביני לדודי לשנותה ולהחליפה ולבקש ממני להתפחות אחריכם: **עד שתחפץ** - בכל עוד שהיא תקוץ בלבי והוא חפץ בי: **עד שתחפץ** - כמו 'עד שהמלך במסבו' בעוד שהמלך במסבו: **אם תעירו** - אם תשניאו כמו (שמואל א כח) 'י'הי ערף' (דניאל ד) 'ופשרה לערף': **ואם תעוררו** - כמו העורר על השנה קלני'ר בלע"ז. יש מדרשי אגדה רבים ואינם מתישבים על סדר הדברים, כי רואה אני שנתנבא שלמה ודבר על יציאת מצרים, ועל מתן תורה, והמשכן, וביאת הארץ, ובית הבחירה, וגלות בבל, וביאת בית שני וחרבנו:

ח **קול דודי הנה זה בא** מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות: ט **דומה דודי לצבי או לעפר האילים** הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרקים: י **ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולבי לך**: יא **כי הנה הסתו עבר הגשם חלף חלף לו**: יב **הנצנים נראו בארץ** עת הזמיר

השועלים' הָלְלוּ הַקִּטְנִים עִם הַגְּדֹלִים, שָׁאָף הַקִּטְנִים הָיוּ מְחַבְּלִים אֶת הַכְּרָמִים בְּעוֹד 'כְּרָמֵנוּ סִמְדֵּר' שֶׁהַעֲנָבִים דָּקִים. כִּשְׁהִיתָה בַּת יִשְׂרָאֵל יוֹלֶדֶת זָכָר וְהִיא טוֹמֶנְתָּה, וְהָיוּ הַמְּצָרִים נִכְנָסִים לְבִתְיָהֶם וּמְחַפְּשִׁין אֶת הַזָּכָרִים, וְהַתִּינוֹק טָמוּן וְהוּא בֶן שָׁנָה אוֹ בֶן שְׁנָתַיִם, וְהֵן מְבִיאִין תְּנוּקוֹת מִבֵּית מִצְרֵי וְתִינוֹק מִצְרֵי מִדְּבָר, וְתִינוֹק יִשְׂרָאֵל עוֹנֶהוּ מִמָּקוֹם שֶׁטָמוּן שָׁם, וְהָיוּ תוֹפְשִׁין וּמְשַׁלְּכִין אוֹתוֹ לִזְאוּר. וְלָמָּה קָרָא אוֹתָם שׁוֹעֲלִים, מָה הַשׁוֹעֵל הֵזָה מִבֵּית לַפְּנוֹת לְאַחֲרָיו לְכָרֶת, אָף מְצָרִים מִבֵּיתִים לְאַחֲרֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יד) 'אֲנוֹסָה מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל': **שְׁעָלִים קִטְנִים** - כְּתִיב חֶסֶד וִי"ו, עַל שֵׁם שֶׁהִיא נִפְרַע מֵהֶם בְּמִים, שֶׁנֶּמְדָּדוּ בְּשַׁעְלֹו שֶׁל מָקוֹם: (טו) **דוּדִי לִי וְאֲנִי לוֹ** - הוּא כָּל צָרְכִי תִּבְעֵ מִמֶּנִּי וְלֹא צֹוָה אֶלָּא לִי, עֲשׂוּ פֶסַח, קִדְּשׁוּ בְּכוֹרוֹת, עֲשׂוּ מִשְׁכָּן, הִקְרִיבוּ עוֹלוֹת, וְלֹא תִּבְעֵ מֵאֲמָה אַחֲרֶת: **וְאֲנִי לוֹ** - כָּל צָרְכִי תִּבְעֵתִי מִמֶּנּוּ וְלֹא מֵאֲלֹהִים אֲחֵרִים: **הָרֹעָה** - אֶת צֹאנֹו בְּשׁוֹשְׁנִים, בְּמִרְעָה טוֹב וְנוֹחַ וְיָפָה: (יז) **עַד שִׁיפּוֹת הַיּוֹם** - מוֹסֵב לְמַקְרָא שֶׁל מַעֲלָה הֵימָנוּ, 'דוּדִי לִי וְאֲנִי לוֹ' עַד זֶמֶן שֶׁגֵּרַם הָעוֹן וְשִׁזְפַּתְנִי הַשָּׁמֶשׁ כַּחַם הַיּוֹם וְגִבְרַת הַשָּׁרֵב: **וְנָסוּ הַצִּלְלִים** - חֲטָאנוּ בַּעֲגָל, חֲטָאנוּ בְּמִרְגָּלִים, וְנָסוּ הַצִּלְלִים' זְכִיּוֹת הַמִּגִּנּוֹת עֲלֵינוּ, פִּרְקַתִּי עָלוּ: **סֵב דְּמָה לָךְ דוּדִי** - גִּרְמַתִּי לוֹ לְהַסְתַּלֵּק מִעָלֵי עַל הָרִים הַמְּפֹלְגִים מִמֶּנִּי: **כְּתָר** - לְשׁוֹן חֲלוּקָה וְהַפְלָגָה:

ג **עַל-מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת בִּשְׁשִׁיתִי אֶת שְׁאֵהֶבָה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְאָתִי:** ב **אֶקְוֶמָה זָא וְאֶסֻּבְּבָה בְּעִיר בְּשׁוּקִים וּבְרַחֲבוֹת אֶבְקֶשָׁה אֶת שְׁאֵהֶבָה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְאָתִי:** ג **מִצְאָתִי הַשְּׂמֹרִים הַסְּבָבִים בְּעִיר אֶת שְׁאֵהֶבָה נִפְשִׁי רֵאִיתִם:** ד **בְּמַעַט שִׁעְבַּרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמִּצְאָתִי אֶת שְׁאֵהֶבָה נִפְשִׁי אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ עַד-שֶׁהִבִּיאֲתִיו אֶל-בֵּית אִמִּי וְאֶל-חֵדֶר הָוֶרְתִּי:** ה **הַשְּׁבַעֲתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בַּצְּבָאוֹת אוֹ בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם-תַּעֲרִיו | וְאִם-תַּעֲזָרוּ אֶת-הָאֵהֶבָה עַד שֶׁתַּחֲפִין:**

פָּרָק ג (א) **עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת** - בָּצָר לִי שִׁישְׁבִּיתִי אֶפְלָה כָּל שְׁלִשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל נְזוּפִים: **בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְאָתִי** - (שְׁמוֹת) 'כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם' (שֵׁם) 'כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ': (ב) **אֶקְוֶמָה**

לְכָל צָרְכִיכֶם: **עַת הַזְמִיר הַגִּיעַ** - שְׁאֵתָם עֲתִידִים לֹאמַר שִׁירָה עַל הַיָּם: **וְקוֹל הַתּוֹר** - קוֹל הַתִּיר הַגְּדוֹל. דָּבָר אַחֵר קוֹל הַתּוֹר, קוֹל שֶׁהִגִּיעַ זֶמֶן יִצְיָאָתְכֶם מִמִּצְרַיִם: (יג) **הַתָּאנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה** - הַגִּיעַ זֶמֶן שֶׁל בְּכוֹרִים לְקָרֵב שֶׁתִּכְנָסוּ לְאָרֶץ: **וְהַגְּפָנִים סִמְדֵּר** - קָרֵב זֶמֶן נִסְכֵּי הַיָּין. דָּבָר אַחֵר, כְּשֶׁרִים שֶׁבְּכֶם חֲנֻטוֹ וְהִנְצִו לְפָנֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים וְהִרְיָחוּ רֵיחַ טוֹב: **קוֹמִי לָקִי** - כְּתִיב יוֹד יִתְרָה, קוֹמִי לָךְ לְקַבֵּל עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת. דָּבָר אַחֵר 'הַתָּאנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה' אֵלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּלוּ בְּשִׁלְשֹׁת יָמֵי אֶפְלָה. 'וְהַגְּפָנִים סִמְדֵּר' נִתְּנוּ רֵיחַ אֵלּוּ הַנִּשְׁאָרִים מֵהֶם עֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְנִתְקַבְּלוּ. כָּךְ נִדְרָשׁ בְּפִסְקִיתָא:

י **יוֹנָתִי בַּחֲגִי הַסָּלַע בְּסִתְרֵי הַמִּדְרָגָה הָרְאִינוּ אֶת-מִרְאִיד הַשְּׁמִיעִי אֶת-קוֹלָךְ בְּיִקְוֶלָךְ עָרֵב וּמִרְאִיד נֶאֱמָה:**

(יד) **יוֹנָתִי בַּחֲגִי הַסָּלַע** - זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָהּ שֶׁעָה שֶׁרָדָף פָּרַעָה אַחֲרֵיהֶם וְהַשִּׁגִּים חוֹנִים עַל הַיָּם, וְאֵין מָקוֹם לָנוּס לְפָנֵיהֶם מִפְּנֵי הַיָּם, וְלֹא לְהַפְנוֹת מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת. לָמָּה הָיוּ דוֹמִין בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה, לִיּוֹנָה שֶׁבּוֹרַחַת מִפְּנֵי הַצֵּד וְנִכְנָסָה לְנִקְיֵי הַסָּלַעִים וְהִיא הַנֶּחֱשׁ נוֹשֵׁף בָּהּ, תִּכְנָס לְפָנִים הָרִי הַנֶּחֱשׁ, תִּצָּא לַחוּץ הָרִי הַנֶּחֱשׁ, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'הָרְאִינוּ אֶת מִרְאִידָךְ' אֶת כְּשִׁירוֹן פְּעֻלָּתָךְ, לָמִי אֶת פּוֹנֶה בַּעַת צָרָה: **הַשְּׁמִיעִי אֶת קוֹלָךְ** - (שְׁמוֹת יד) 'וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'': **בַּחֲגִי** - בְּנִקְיֵי וְהוּא לְשׁוֹן שֶׁכָּר וְדוּמָה לוֹ (תְּהִלִּים קז) 'יִחְוָגוּ וַיִּנְעוּ' (ישעיה יט) 'וְהִיתָה אֲדָמַת יְהוּדָה לְמִצְרַיִם לְחֶגֶז' וּכְשֶׁהֵן רַבִּים קוֹרָא לָהֶן חֲגִי, וְכֵן קָצָה קִצְיוֹ, וְכֵן (שְׁמוֹאל ב י) 'וַיִּכְרַת אֶת מְדוּיָהֶם': **מִדְרָגָה** - אִישְׁקוֹלוֹ"יוֹשׁ בְּלַע"ז כְּשֶׁעוֹשִׂין חֲרִיץ סְבִיבוֹת הַמְּגִדִּים וְשׁוּפְכִים הָעֵפֶר לְמַעַלָּה לְהַגְבִּיָּה הַתַּל סְבִיב, עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִדְרָגוֹת מִדְרָגוֹת זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה: **בְּסִתְרֵי הַמִּדְרָגָה** - פְּעָמִים שִׁישׁ בְּהֵן חוֹרִים וְנִכְנָסִים שֵׁם שְׁרָצִים וְעוֹפּוֹת:

ט **אֲחֻזּוֹ לָנוּ שְׁעָלִים שְׁעָלִים קִטְנִים מְחַבְּלִים בְּרָמִים וּבְרָמִינוּ סִמְדֵּר:** ט **דוּדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הָרֹעָה בְּשׁוֹשְׁנִים:** י **עַד שִׁיפּוֹת הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים סֵב דְּמָה-לָךְ דוּדִי לְצִבִּי אוֹ לְעֶפֶר הָאֵילִים עַל-הָרִי בְּתָר:**

(טו) **אֲחֻזּוֹ לָנוּ שְׁעָלִים** - שָׁמַע הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת קוֹלָם, צֹוָה אֶת הַיָּם וּשְׁטָפָם, זֶהוּ 'אֲחֻזּוֹ לָנוּ

שיר השירים - רש"י

ט אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון:
· עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן
תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם: « צאנה |
וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה-
לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

(ט) אפריון עשה לו - זה אהל מועד שנקבע במשכן
שילה, עשה לו אפריון, חפת פתח לכבוד: (י)
רפידתו - משכבו ומשכנו על הכפרת שהוא זהב:
מרכבו ארגמן - זה הפרכת שהיה תלוי ורוכב על
כלונסות מעמוד לעמוד: תוכו רצוף - סדור ברצפת
אהבה, ארון וכפרת וקרוכים ולוחות: מבנות
ירושלים - אלו ישראל יראים ושלמים להקדוש
ברוך הוא: (יא) בנות ציון - בנים שמצוינין לו
במילה ובתפלין ובציצית: בעטרה שעטרה לו אמו
- אהל מועד שהוא מעטר בגנין תכלת וארגמן
ותולעת שני. אמר רבי נחוניא, שאל רבי שמעון בן
יוחאי את רבי אלעזר ברבי יוסי, אי אפשר ששמעת
מאביד מהו 'שעטרה לו אמו', אמר לו משל למלך
שהיתה לו בת יחידה והיה אוהבה ביותר, לא זו
מחבבה עד שקראתה בתי שגאמר (תהלים מה) 'שמעי
בת וראי', לא זו מחבבה עד שקראתה אחותי שגאמר
'פתחי לי אחותי רעיתי', לא זו מחבבה עד שקראתה
אמי שגאמר (ישעיה נא) 'שמעו אלי עמי ולאמי אלי
האזינו' ולאמי כתיב, עמד רבי שמעון בן יוחאי
ונשקו על ראשו וכו': ביום חתנתו - יום מתן תורה,
שעטרהו להם למלך וקבלו עליו: וביום שמחת
לבו - זה שמיני למלואים שנתחנן בו המשכן
במדבר:

ד « הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד
לצמתך שעריך בעדר העזים שגלשו מהר גלעד:
ה שניך בעדר הקצובות שעלו מן-הרחצה שכלם
מתאימות ושכלה אין בהם: ג כחוט השני
שפתותיך ומדברך נאווה כפלה הרמון רקתך
מבעד לצמתך: ד כמגדל דויד צוארך בגני
לתלפיות אלה המגן תלוי עליו כל שלטי הגברים:
ה שני שדיך בשני עפרים תאומי צביה הרועים
בשושנים: ו עד שיפוח היום ונסו הצללים אלה לי
אל-הר המור ואל-הבקעת הלבונה: ז כלך יפה
רעיתי ומום אין בך:

נא - ואבקשה (שמות לג) 'ויחל משה' (שם לב)
'אעלה אל ה': (ג) מצאוני השומרים - משה
ואהרן: את שאהבה נפשי ראיתם - מה מצאתם
בפיו: (ד) כמעט שעברתי מהם - קרוב לפרישתם
ממני לסוף ארבעים שנה: עד שמצאתי - שהיה
עמי בימי יהושע לכבש שלשים ואחד מלכים:
אחזתי ולא ארפנו - לא נתתי לו רפיון, עד
שהביאותי אל משכן שילה בשביל כל זאת
שעשה לי: (ה) השבעתי אתכם - האמות בהיותי
גולה בנייכם: אם תעירו ואם תעוררו - אהבת דודי
ממני על ידי פתוי והסתה לעזבו לשוב מאחרי:
עד שתחפץ - בעוד שאהבתו חפץ עלי:

ו מי זאת עלה מן-המדבר בתימרות עשן מקטרת
מר ולבונה מפל אבקת רובל: הנה מטתו
שילשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל:
ח כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה איש חרב על-
ירכו מפתח בלילות:

(ו) מי זאת עלה מן המדבר - כשהייתי מהלכת
במדבר, והיה עמוד האש והענן הולכים לפני,
והורגים נחשים ועקרבים, ושורפין הקוצים
והברקנים לעשות הדרך מישור, והיה הענן והעשן
עולים, ורואין אותן האמות ומתמיהות על גדלתי
ואומרות 'מי זאת' כלומר כמה גדולה היא זאת
העולה מן המדבר וגומר. בתימרות עשן - גבוה
וזקוף כתמר: מקטרת מר - על שם ענן הקטרת
שהיה מתמר מעל מזבח הפנימי: רובל - בשם
המוכר כל מיני בשמים: אבקת - על שם שכותשין
אותו ושוחקין הדק כאבק: (ז) הנה מטתו
שילשלמה - אהל מועד והארון שהיו נושאים
במדבר: ששים גברים סביב לה - ששים רבוא
סביב לה: מגברי ישראל - מיוצאי הצבא, לבד
פחותים מכן עשרים והיתרים על בגי ששים: (ח)
מלמדי מלחמה - מלחמתה של תורה, וכן הפהנים
הסובבים אותה החונים סביבות המשכן מלמדי
סדר עבודתם: איש חרב - כלי יגנו. הן מסרת
וסימנים שמעמידים על ידם את הגירסא והמסרה
שלא תשכח: מפתח בלילות - פן לשכוחה ויבאו
עליהם צרות, וכן הוא אומר (תהלים ב) 'נשקו בר פן
יאנף ותאבדו דרך':

פָּרָק ד (א) הַנָּה יָפָה רַעֲיָתִי - קלסן ורצן וערבו עלי
 קרבנותיהם: **עד שיפוח היום** - שחטאו לפני בימי
 חפני ופינחס: **עיניך יונים** - גונניך ומראיתך
 ודגמתך כיונה הזאת הדבקה בכן זוגה,
 וכששוחטין אותה אינה מפרכסת אלא פושטת
 צואר, כך את נתת שכם לסבל עלי ומראי: **מבעד**
לצמחך, שעריך קעדר העצים - הקלוס הזה דגמת
 קלוס אשה הנאקהבת לחתן, מבפנים לקישוריה
 שעריך נאה ומבהיק כצוהר ולבנונית, כשער עצים
 לבנות היורדות מן ההרים ושרען מבהיק מרחוק.
 והדגמא שדמה כנסת ישראל לכך היא, מבפנים
 למחנותיה ומשפנותיה אף הרקים שביך חביבין
 עלי כיעקב ובניו שגלושו לרדת מהר הגלעד
 כשהשיגם לכן שם. דבר אחר כאותן שצבאו על
 מדין בעבר הירדן שהיא בארץ גלעד, ולשון זה
 במדרש שיר השירים: **מבעד** - הוא לשון מבפנים,
 שרב בעד שבמקרא דבר המסיד ומגין נגד דבר
 אחר, כמו (איוב ט) 'ובעד כוכבים יחתם', (יונה ב)
 'הארץ בריחיה בעדי', (איוב כב) 'הבעד ערפל',
 ומבעד הוא הדבר שהוא מבפנים לאותו בעד, לכך
 הוא אומר מבעד: **צמחך** - לשון דבר המצמצם
 השער שלא יפריח לצאת, וזו היא השכבה
 והקשורים. ולא יתכן לפרש צמחך לשון צמת
 שתהא התי"ו משורשת בתבה, שאם כן ה"ה לה
 להיות דגושה כשהיא נסמכת לה"א לפעל כה
 פעלת נקבה, או לתי"ו לפעל בו פעלת זכר, כמו
 תי"ו של שבת כשהוא נותנה לנקבה היא מדגשת
 כמו 'חנה חדשה ושבתה' וכן לזכר 'עולת שבת
 בשבתו', ותי"ו של צמחך שהיא רפה, על פרחנו
 באה במקום ה"א, ויהא שם הקשור צמה, וכשהוא
 סמוך לתתו לזכר או לנקבה תהפך ה"א לתי"ו,
 כגון שפחה תהפך לומר שפחתו שפחתה, וכן אמה
 אמתו אמתה, ערוה ערותו ערותה, וכן זה צמה
 צמתו צמתה צמתי צמתך: **שגלשו** - שנקרחו.
 'גבח' מתרגם גלוש. כשהבגמות יורדות מן ההר,
 נמצא ההר נקרח וממרט מהם: (ב) **שניך קעדר**
הקצובות וגו' - אף קלוס זה בלשון נוי אשה: **שניך**
 - דקות ולבנות וסדירות על סדורן כצמר, וסדר
 עדר הרחלים הברורות משאר הצאן בקצב ומנין,
 נמסרות לרועה חכם והגון לזהר בצמרן, שעושיין
 אותן לכלי מילת ומשמרין אותן מעת לידתן שלא
 יתלכלך הצמר, ורוחצין אותם מיום אל יום: **שפלם**
מתאימות - לשון מתם (תהלים לח), 'אין מתם

בבשרי' כלומר תמימות אינטכיי"ש בלע"ז: **ושפלה**
 - שום שכול ומום אין בהם. ונאמר הדגמא הזו על
 שם גבורי ישראל הכורתיים ואוכלים אויביהם
 בשניהם סביבותם, והרי הם מתרחקין מן הגזל של
 ישראל, ומן העריות שלא יתלכלכו בעברה. ונאמר
 קלוס זה על שנים עשר אלה איש שצבאו על מדין
 בקצב ומנין, שלא נחשד אחד מהם על העריות
 שנאמר (במדבר לא) 'ולא נפקד ממנו איש', ואף על
 הרהור הלב הביאו כפרתן, ואף על הגזל לא נחשדו
 שהעיד עליהם הכתוב (שם) 'ויקחו את כל השלל
 וביאו אל משה ואל אלעזר הכהן' וגומר, ולא
 הכריח אחד מהן פרה אחת או חמור אחד: (ג)
כחוט השני שפתותיך - נאות להבטיח ולשמר
 הבטחתם, כמו שעשו המרגלים לרחב הזונה
 שאמרו לה (יהושע ב) 'את תקות חוט השני' וגומר,
 ושמרו הבטחתם: **ומדברך** - דבורך. והרי הוא
 מגזרת (יחזקאל לג) 'הנדברים בך אצל הקירות'
 (מלאכי ג) 'אז נדברו יראי ה' פרל"ריץ בלע"ז: **רקתך**
 - היא גבה הפנים שקורין פומי"לש בלע"ז אצל
 העינים, ובלשון גמרא קורין אותו רומגי דאפי,
 ודומין לפלח חצי רמון בחוץ, שהאדם וסגלגל,
 הרי קלוס בנוי אשה. והדגמא פרושו רבותינו,
 ריקנים שביך מלאים מצות כרמון: **מבעד לצמחך**
 - מבפנים לקשוריה: (ד) **כמגדל דוד צנארו** - קומה
 זקופה נוי באשה. והדגמא כמגדל דוד הוא מצודת
 ציון שהוא מקום חזק ועפל ומבצר, כך הוא
 צנארו, זו לשפת הגזית שהיתה חזקת ומבצרן של
 ישראל. ואותו המגדל בנוי לתלפיות, בנוי לנוי
 להיות הפל מסתכלין בו ללמד צורותיו ונוי
 מלאכת תבניתו. והוא מגזרת (איוב לה) 'מלפנו
 מבהמות ארץ', והתי"ו בתלפיות כמו תי"ו
 שבתרמיית ובתכנית: **אלף המגן תלוי עליו** - כך
 מנהג השרים לתלות מגיניהם ושלטיהם בכתל
 המגדלים: **שלטי** - אשפות שנותנין בהם חצים
 כמו (ירמיה נא) 'הברו החצים מלאו השלטים',
 ודומה לו לשפת הגזית שמשם הוראה יוצאה
 שהתורה מגן לישראל, ויש לומר 'אלף המגן' כמו
 מגן האלף, על שם (דה"א טז) 'דבר צנה לאלף דור':
כל שלטי הגבורים - מצינו שהתלמידים נקראים
 על שם חצים ושלטים, כענין שנאמר (תהלים כז)
 'כחצים ביד גבור כן בני הנעורים אשרי הגבר אשר
 מלא אשפות מהם': (ה) **שני שדיך** - המניקות אתך,
 זה משה ואהרן: **כשני עפרים תאומי צביה** - דרך

תסתכלי ותתבונני מה שְׁכַר פִּעֲלָתָךְ מֵרָאשִׁית
הָאִמּוֹנָה שֶׁהָאִמּוֹנָה בִּי, לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בִמְדָּבָר
וּמִסְעוּתֶיךָ וְחִנּוּתֶיךָ עַל פִּי, וּבִיאָתָךְ לִרְאֵשׁ שְׁנִיר
וְחֶרְמוֹן שֶׁהֵי מַעֲוֹנוֹת אֲרִיּוֹת סִיחוֹן וְעוֹג. דָּבָר אַחֵר
'מֵרָאשׁ אִמּוֹנָה' הֵר הוּא בְּגָבֹול צְפוֹנָה שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְשָׁמָּה אִמּוֹנָה, וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנֵה טוֹרֵי אִמּוֹנָה
וְהֵר הֵר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר לד) 'מִן הַיָּם הַגָּדוֹל
תֵּתָאוּ לָכֶם הֵר הַהֵר'. וְכִשְׁגָּלִית נִקְבְּצוֹת וּמִגִּיעוֹת
שָׁם, הֵם צוּפִים מִשָּׁם וְרוֹאִין גְּבֹול אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וְאִירָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשִׁמְחִים וְאוֹמְרִים הוֹדִיעָה,
לְכָךְ נֶאֱמַר 'תְּשׁוּרֵי מֵרָאשׁ אִמּוֹנָה': (ט) **לְבַבְתָּנִי** -
מִשְׁכַּת אֶת לְבִי אֵלֶיךָ: **בְּאַחַת מַעֲיִנֶיךָ** - הִרְבֵּה דְגָמוֹת
טוֹבוֹת שֶׁבִּיךָ, לֹאֵל הִיָּתָה בִּיךָ אֶלָּא אַחַת מֵהֶן,
הִיָּתָה מִחֶבְרֶךְ בִּיּוֹתֵר, וְכָל שָׁכֵן בְּכֶלֶן, וְכֵן 'בְּאַחַת
עֵנֶק מַצְוֵרוֹנֶיךָ', בְּאַחַת מִרְבִּידֵי עֵנֶקִי קִשְׁוִיטֶיךָ, הֵם
תְּכִשִׁיטִי מִצְוֶה שִׁישְׂרָאֵל מַצְיִין בָּהֶם. דָּבָר אַחֵר
'בְּאַחַד עֵנֶק', בְּאַחַד מֵאֲבוֹתֶיךָ, הוּא אֶחָד הֵיָה
מִיָּחָד, וְזֶה אַבְרָהָם הִנְקִירָא עֵנֶק 'הָאֵדָם הַגָּדוֹל
בְּעֵנֶקִים': (י) **מִה יָפוּ דִדֶּיךָ** - כָּל מְקוֹם שֶׁהִרְאִית לִי
שָׁם חֶבֶה, יָפָה הוּא בְּעֵינִי, גִּלְגָּל שִׁילָה נֹב וְגִבְעוֹן
וּבֵית עוֹלָמִים. הוּא שִׁיֶּסֶד הַכְּבָלִי מְנוּחָה וְשָׁאֵר
וְעוֹדִים, מְנוּחָה זֶה יְרוּשָׁלַיִם, וְשָׁאֵר וְעוֹדִים מְקוֹם
שֶׁנִּתְעַדָּה שָׁם שְׁכִינָה לְיִשְׂרָאֵל: **וְרִיחַ שְׁמִנֶיךָ** - שָׁם
טוֹב: (יא) **נִפְתָּ** - מִתּוֹק: **תִּטְפְּנָה שְׁפּוֹתֶיךָ** - טַעְמִי
תוֹרָה: **וְרִיחַ שְׁלִמְתֶּיךָ** - מִצּוֹת הַגּוֹנוֹת הַנּוֹהֲגוֹת
בְּשִׁלְמוֹתֶיךָ, צִיצִית, תְּכֵלֶת, בִּגְדֵי כְהוֹנָה, אֶסּוּר
שֶׁעֲטָנֹה:

יג | נְעוּל אַחֲתִי כִלָּה גֵל נְעוּל מַעֲיִן חֲתוּם:
י | שְׁלַחֲךָ פִּרְדָּס רְמוֹנִים עִם פֶּרִי מוֹגֵדִים כְּפָרִים עִם-
גִּרְדִּים: יד גִּרְדָּה | וּכְרָפִס קִנְהָ וְקִנְמוֹן עִם כֹּל-עֵצִי
לְבוֹנָה מִר וְאֶהְלֹת עִם כֹּל-רָאשֵׁי בְשָׂמִים: טו מַעֲיִן
גִּזִּים בְּאֵר מֵי חַיִּים וְנִזְלִים מִן-לְבָנוֹן: טז עוֹרֵי צִפּוֹן
וּבּוֹאֵי תִימֹן הַפִּיחִי גִגִּי יִזְלוּ בְשָׁמִי יָבֵא דוֹדִי לְגִזּוֹ
וְיֵאכֵל פֶּרִי מוֹגֵדֵי: יז בָּאתִי לִגְנִי אַחֲתִי כִלָּה אֲרִיּוֹתִי
מוֹרִי עִם-בְּשָׁמִי אֶבְלָתִי יַעֲרִי עִם-דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יִיגִי
עִם-חֲלָבִי אֶכְלוּ רֵעִים שְׁתֵּנוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים:

(יב) **גֵּן נְעוּל** - עַל שֶׁם צְנִיעוּת בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין
פּוֹרְצוֹת בְּעָרִיוֹת: **גֵּן נְעוּל** - יֵשׁ לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן מַעֲיִן
כִּמוֹ (יהושע טו) 'גִּלּוֹת עֲלִיּוֹת', וְיֵשׁ לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן
שֶׁעַר, וְהוּא לְשׁוֹן אֶרְמִי בַּתְלֻמוֹד, טְרוֹקוֹ גִּלִּי: (יג)

צְבִיָּה לְהִיּוֹת יוֹלֶדֶת תְּאוֹמִים, כֶּף שְׁנִיָּהם שְׁוִים
שְׁקוּלִים זֶה כְּזֶה. דָּבָר אַחֵר 'שְׁנֵי שְׁדִיךְ' עַל שֶׁם
הַלּוּחֹת, 'תְּאוֹמֵי צְבִיָּה' שֶׁהֵם מְכֻנּוֹת בְּמִדָּה אַחַת,
וְחֶמֶשׁ דְּבָרוֹת עַל זֶה וְחֶמֶשׁ עַל זֶה מְכֻנּוּן דְּבוּר
כִּנְגָד דְּבוּר, אֲנֹכִי כִנְגָד לֹא תִרְצַח, שֶׁהַרֹצֵחַ מִמַּעַט
אֶת הַדָּמוֹת שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. לֹא יִהְיֶה לָךְ
כִּנְגָד לֹא תִנָּאֵף, שֶׁהַזֵּנוּה אַחֵר עֲבוּדָה זָרָה דִּרְךְ אִשָּׁה
הַמִּנְאָפֶת 'תַּחַת אִשָּׁה תִּקַּח אֶת זָרִים'. לֹא תִשָּׂא
כִּנְגָד לֹא תִגְנוֹב, שֶׁהַגֹּנוֹב סוֹפּוֹ לְשָׁבַע לְשָׁקֵר. זָכוֹר
כִּנְגָד לֹא תַעֲנֶה, שֶׁהַמַּחֲלֵל אֶת הַשִּׁבְתָּ מַעֲדִיד שְׁקֵר
בְּבוֹרָאוֹ לֹאֹמֵר שֶׁלֹּא שָׁבַת בְּשִׁבְתָּ בְּרָאשִׁית. כִּבְד
כִּנְגָד לֹא תַחַמֵּד, שֶׁהַחַמֵּד סוֹפּוֹ לְהוֹלִיד בֶּן שְׁמִקְלָה
אוֹתוֹ וּמִכְכָּד לְמִי שֶׁאֵינוֹ אָבִיו: **הַרוּעִים** - אֶת צֹאנֵם
בְּשׁוֹשְׁנִים וּמִדְּרִיכִים אוֹתָם בְּדֶרֶךְ נֹחָה וְיִשְׁרָה: (ו)
עַד שְׁיַפּוֹת הַיּוֹם - עַד שֶׁתִּפְשֹׁט הַחֲמָה: **וְנָסוּ**
הַצִּלְלִים - הוּא עֵת שֶׁרָב וְחָם הַיּוֹם, אֲנִי אֶצִּילְךָ וְאֶת
עֲרֶבְךָ עָלִי: **הַיּוֹם** - הוּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵן (בראשית ג)
'לְרוּחַ הַיּוֹם', וְכֵן (מלאכי ג) 'כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בּוֹעֵר
פִּתְנוֹר'. וּמִשְׁיַפּוֹת הַיּוֹם אֵלֶיךָ לִי בְּהַר הַמּוֹרִיָּה בְּבֵית
עוֹלָמִים. בְּבִרְאשִׁית רַבָּה. כְּלוֹמַר מִשְׁחָטָא אֲזַל לְפָנֵי
לְחַלֵּל אֶת קֹדְשִׁי וּלְנַאֵץ מִנְחָתִי בִימֵי חֲפָנִי וּפְנִיחָס,
אֶסְתַּלַּק מֵעֲלֵיכֶם וְאֶטַשׁ מִשְׁכָּן הַזֶּה, וְאֶבְחַר לִי בְּהַר
הַמּוֹרִיָּה בְּבֵית עוֹלָמִים, וְשָׁם 'כִּלְךָ יָפָה וַיּוֹם אֵין
כֶּף' וְאֶרְצָה שָׁם כָּל קִרְבָּנוֹתֶיךָ:

ח אֲתִי מִלְּבָנוֹן כִּלָּה אֲתִי מִלְּבָנוֹן תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי |
מֵרָאשׁ אִמּוֹנָה מֵרָאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמַּעֲוֹנוֹת אֲרִיּוֹת
מִהַרְרֵי נְמִרִים: ט לְבַבְתָּנִי אַחֲתִי כִלָּה לְבַבְתָּנִי
בִּאֲחַד (בְּאַחַת) מַעֲיִנֶיךָ בְּאַחַד עֵנֶק מַצְוֵרוֹנֶיךָ:
י מִה יָפוּ דִדֶּיךָ אַחֲתִי כִלָּה מִה-טְבוּ דִדֶּיךָ מִיָּו וְרִיחַ
שְׁמִנֶיךָ מִכֹּל-בְּשָׂמִים: יא נִפְתָּ תִּטְפְּנָה שְׁפּוֹתֶיךָ
כִּלָּה דְּבַשׁ וְחֲלָב תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ וְרִיחַ שְׁלִמְתֶּיךָ בְּרִיחַ
לְבָנוֹן:

(ח) **אֲתִי מִלְּבָנוֹן כִּלָּה** - כִּשְׁתַּגְּלוּ מִלְּבָנוֹן זֶה, אֲתִי
תַּגְּלוּ, כִּי אֲנִי אֶגְלָה עִמָּכֶם: **אֲתִי מִלְּבָנוֹן תְּבוֹאֵי** -
וּכְשֶׁתָּשׁוּבוּ מִן הַגּוֹלָה אֲנִי אֶשׁוּב עִמָּכֶם, וְאֶף כָּל יָמֵי
הַגּוֹלָה בְּעָרְתָךְ לִי צָר, וְעַל כֵּן כָּתַב 'אֲתִי מִלְּבָנוֹן
תְּבוֹאֵי', כִּשְׁתַּגְּלוּ מִלְּבָנוֹן זֶה אֲתִי תְּבוֹאֵי, וְלֹא כָּתַב
אֲתִי לְלָבָנוֹן תְּבוֹאֵי, לֹאֹמֵר מִשְׁעַת יִצְיָאָתְכֶם מִכָּאן
עַד שְׁעַת בִּיאָתְכֶם כָּאן, אֲנִי עִמָּכֶם כָּל אֲשֶׁר תִּצְאוּ
וְתִבּוֹאוּ: **תְּשׁוּרֵי מֵרָאשׁ אִמּוֹנָה** - בְּקִבְצֵי אֶת נִדְחֶיךָ:

שְׁלַחֲךָ - אֶרֶץ יְבֵשָׁה קְרוּיָה בֵּית הַשְּׁלַחֲכִין וְצָרִיךְ
לְהִשְׁקוּתָהּ תָּמִיד, וְשָׂדֶה בֵּית הַבַּעַל יִפָּה הִימָנָה,
וְכָאן קָלֶס יָבֵשׁ, שְׁלַחֲךָ הָרִי הֵן מְלֹאִין כָּל טוֹב
כְּפָרְדֶּס רְמוּנִים, וְזֶה עַל שֵׁם קִטְנִים שְׂבִישָׁרְאֵל
מִרְטִיבִים מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּפָרְדֶּס רְמוּנִים: כְּפָרִים
עִם נְגָרִים - מִיָּנִי בְּשָׂמִים הֵם: (טו) מַעֲזֵן גָּנִים - כָּל
זֶה מוֹסֵב עַל שְׁלַחֲךָ, וּמְקַלְסֵן כְּמַעֲזֵן הַמִּשְׁקָה אוֹתָן.
וְהַדְּגָמָא עַל שֵׁם טְבִילוֹת טָהָר שְׂבָנוֹת יִשְׂרָאֵל
טוֹבִלוֹת: וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן - מִמָּקוֹם נְקִיּוֹת בְּאֵין
עֲכִירַת טִיט: (טז) עוֹרֵי צָפוֹן וּבּוֹאֵי תִימָן - אַחֵר
שָׁעֵרָב עָלֶי רִיחֶךָ וְנוֹי מִשְׂבָּנוֹתֶיךָ, אֲנִי מַצְנֶה אֶת
הַרוּחוֹת צָפוֹן וְתִימָן לְהַפִּיחַ בְּגִנְךָ לְצַאת רִיחֶךָ
הַטוֹב לְמַרְחוֹק. וְהַדְּגָמָא עַל שֵׁם שְׁהַגְלִיּוֹת
מִתְקַבְּצוֹת, וּמְכַל הַגּוֹיִם מְבִיאִים אוֹתָם מִנְחָה
לִירוּשָׁלַיִם, וּבִימֵי הַבְּנוֹן יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל נִקְבָּצִים שֵׁם
לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים, וְיִשְׂרָאֵל מְשִׁיבִין 'יְבֵא דודי
לִגְנוֹ', אִם אֵתָּה שֵׁם הַכֹּל שֵׁם: פָּרָק (א) בְּאֵתִי לִגְנִי
- בִּימֵי חֲנֻכַּת הַבַּיִת: אֲרִיתִי - לְקַטְתִּי. וְהוּא לְשׁוֹן
מִשְׁנֶה כְּמֵלֶא אוֹרָה וְסֵלֹו, וְאָף לְשׁוֹן מְקָרָא (תְּהִלִּים
פ) 'וְאִרְוֶה כָּל עוֹבְרֵי דְרָךְ'. וְנֶאמַר עַל שֵׁם הַקְּטִירָת
שֶׁהַקְּטִירוֹ קְטִירָת יָחִיד הַנְּשִׂאִים עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן
וְנִתְקַבְּלָה, וְהוּא דָּבָר שְׂאֵינוֹ נוֹהֵג לְדוֹרוֹת, וְעַל כֵּן
נֶאמַר 'אֶכְלָתִי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי', יֵשׁ דְּבַשׁ שֶׁהוּא גָּדֹל
בְּגָנִים כְּעִנְיֵן שְׂנֶאמַר (שְׁמוּאֵל) 'בִּיעֲרַת הַדְּבַשׁ',
וְיַעֲרַת הִיא לְשׁוֹן קָנָה כְּמוֹ (שְׁמוּת ב) 'וַתִּשֶׂם בְּסוּף'
וְשׁוּתִיָּה בִּיעֲרָא, וּמוֹצֵצִין הַדְּבַשׁ וּמְשִׁלְכִין הָעֵץ,
וְאֲנִי מֵרֵב חֶפֶז 'אֶכְלָתִי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי', אֶכְלָתִי
הַקָּנָה עִם הַדְּבַשׁ, אֶת שְׂאֵינוֹ רָאוּי עִם הָרָאוּי, קְטִירָת
נִדְּבָה, וְכֵן שְׁעָרֵי חֲטָאת שֶׁהַקְּרִיבוֹ הַנְּשִׂאִים, וְאֵין
חֲטָאת קְרִבָּה נִדְּבָה, וְאֲנִי קְבִלְתִּים בּוֹ בָּיוֹם: שְׁתִּיתִי
יָיִן - הֵם הַנְּסֻכִּים: עִם תְּלָבִי - מִתְקוֹ וְצָחוֹ מִחֶלֶב:
אֶכְלוּ רָעִים - בְּאֵהֶל מוֹעֵד אֶהְרֹן וּבְנָיו, וּבֵית
עוֹלָמִים הַפְּתֻחִים כָּלֶם: שְׁתוּ וְשָׁקְרוּ דוֹדִים - אֵלוֹ
יִשְׂרָאֵל אוֹכְלֵי בָשָׂר וְכַח הַשְּׁלָמִים שֶׁהַקְּרִיבוֹ לְחֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ:

(ב) אֲנִי יִשְׁנָה - כְּשֶׁהֵייתִי שְׁלֹוה וְשִׁקְטָה בְּבֵית
רֵאשׁוֹן, נּוֹאשְׁתִּי מִעֲבֹד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּישְׁנָה
וְנִרְדָּמָה: וְלִבִּי עָר - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כִּף נִדְּרָשׁ
בְּפִסִּיקָתָא: וְלִבִּי עָר - הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא 'צוּר
לְבָבִי וְחֵלְקִי', עָר לְשִׁמְרָנִי וְלִהְיוֹתִי לִי: קוֹל דודי
דוֹפֵק - מִשְׁנֶה שְׂכִינָתוֹ עַל הַנְּבִיאִים, וּמִזְהִיר עַל
יְדֵיהֶם הַשֹּׁכֵם וְשְׁלֹוֹחַ: פִּתְחִי לִי - אֵל תִּגְרַמּוּ לִי
שְׁאֵסְתֵּלֶק מִעֲלֶיךָ: שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל - לְשׁוֹן אָדָם
שֶׁבָּא בְּלִילָה דוֹפֵק עַל פֶּתַח אֶהוּבָתוֹ אוֹמֵר כֵּן,
בְּשִׁבִיל חֲבֶתֶךָ בְּאֵתִי בְּלִילָה בְּעַת הַטַּל אוֹ הַגֶּשֶׁם.
וְהַדְּגָמָא 'שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל' שְׂאֵנִי מְלֵא רְצוֹן וְנִחַת
רוּחַ אֲבִרָה אֲבִיךָ שֶׁעָרְבוּ עָלַי מַעֲשֵׂיו כְּטַל, הַגְּנִי
בָּא אֵלַיךְ טַעוֹן בְּרִכּוֹת וְשְׁלֹוֹחַ שְׂכָר מַעֲשִׂים טוֹבִים
אִם תִּשְׁכַּח אֵלַי: קְנֻצוֹתִי רְסִיסֵי לִילָה - אֵף בְּיָדִי
הַרְבֵּה קְבִיצוֹת מִיָּנִי פְרָעוֹת לְפָרַע מַעֲזוּבִי
וּמִמְנַאצִּי. טַל הוּא לְשׁוֹן נִחַת: רְסִיסֵי לִילָה - גִּשְׁמִי
לִילָה שֶׁהֵן טָרַח וְעִצְפוֹת. רְסִיסֵי תַרְגוּם שֶׁל רַבִּיכֵּים,
(דְּבָרִים לב) 'וְכַרְבִּיבִים עָלַי עֲשֹׁב' וְכַרְסִיסִי מְלִקוּשָׁא.
קְנֻצוֹת הֵן דְּבוּקֵי שְׁעֵרוֹת הָרֹאשׁ הַמְדֻבְּקִים יָחִיד

בְּ אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל | דודי דוֹפֵק פִּתְחִי לִי
אֶתִּי רַעֲיָתִי וְיֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל
קְנֻצוֹתִי רְסִיסֵי לִילָה: פְּשֻׁטִי אֶת־בְּתֻנְתִּי אֵיכָכָה
אֶלְבִּשְׁנָה רַחֲצָתִי אֶת־דִּגְלִי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם: דודי
שִׁלָּה יָדוֹ מִן־הַחֹר וּמַעֲי הָמוּ עָלָיו: הַקְּמַתִּי אֲנִי
לְפִתְחָה לְדוֹדִי וְיָדִי נְטִפּוֹת־מֹור וְאַעֲבֹעֲתִי מֹור עֲבָר עַל

אף יאשיהו נאמר בו (מלכים ב כג) 'וכמוהו לא היה
לפניו מלך', כי ראה פרענות שבאה על מנשה ועל
אמון, לקים 'שלח ידו מן החר ומעי המו עליו':
פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר - לא בטל גזרתו,
שנאמר בחזקיהו (ישעיה לט) 'הנה ימים באים ונשא
כל אשר בבינתך וגו' ומבניך אשר תוליד', אלו
דניאל חנניה מישאל ועזריה. ואף ביאשיהו על ידי
חלדה הנביאה (ירמיה יט) 'הנני מביא רעה אל
המקום הזה ואל יושביו' וגו', ואומר (מלכים ב כג)
'וכמוהו לא היה לפניו מלך', אף לא שב ה' מחרון
אפו הגדול אשר חרה ביהודה על כל הכעסים אשר
הכעיסו מנשה, ויאמר ה' גם את יהודה אסיר מעל
פני כאשר הסירותי את ישראל ומאסתי את העיר
הזאת: **נפשי יצאה בדברו** - יצאה ממני בדברו
דבר זה: **בקשתי ואל מצאתיה** - ואם תאמר
והלא ירמיה עומד ומתנבא בימי יהויקים וצדקיהו
שוכנו אלי ואשובה אליכם, לא לבטל את הגזרה,
אלא להקל הפרענות ולהכין מלכותם בשויכם מן
הגולה, לנוטעים מאין נטישה ולכנותם מאין הורס:
(ז) **מצאתי השומרים** - נבוכדנאצר וחילותיו:
הסבכים בעיר - לנקם נקמתו של מקום: **נשאו את
רדיו** - בית המקדש: **שומרי החומות** - אף מלאכי
השרת שהיו שומרים חומותיה כענין שנאמר
(ישעיה סב) 'על חומותיו יושלים' וגו', הם הציתו
בו את האור, כענין שנאמר (איכה א) 'ממרום שלח
אש' וגו': (ח) **השבעתי אתכם** - האמות אנשי
נבוכדנאצר שאיתם בחנניה מישאל ועזריה
מוסרים עצמם לכבשן האש, ואת דניאל לגוב
אריות על עסקי התפלה, ואת דורו של מרדכי בימי
המן: **אם תמצאו את דודי** - לעתיד לבא ליום הדין
שיבוקש מקם להעיד עלי כענין שנאמר (ישעיה מג)
'תנו עידיהן ויצדקו': **מה תגידו לו** - שתעידו עלי
שבשכיל אהבתו חליתי בסיפורים קשים ביניכם,
זבא נבוכדנאצר ויעיד, זבא אליפז וצופר וכל נביאי
האמות ויעידו עלי שקנמתי את התורה: (ט) **מה
ידרך מדוד** - כף היו שואלין האמות את ישראל,
מה אלהיכם מכל האלהים שקף אתם נשרפים
ונצלבים עליו: **שפכה השבעתנו** - להעיד לו על
אהבתך: (י) **דודי צח** - לכן כמו (איכה ד) 'צחו
מחלב': **ואדום** - אפרש תחלה כל הענין לפי
פשוטו, קלוס נוי בחור כשהוא לבן ופניו
אדמוניות: **דגול מרבה** - נדגל בחילות הרבה,
רבים חילותיו, רכבות הרבה קרויין רכבה שנאמר

שקורין כלוצי"לש, ולפי שאחז המקרא בלשון
טל ומטר, אחז בלשון ראש וקנצות, שדרך טל
ומטר לאחז בשער ובקנצות. ויש לפרש טל ורסיסי
לילה שניהם לטובה, שכר מצות קלות הנחות
להעשות פטל, ושכר מצות חמורות הקשות כטרח
רסיסי לילה: (ג) **פשטתי את כתנתי** - כלומר ככר
למדת לעצמי דרכים אחרים, לא אוכל לשוב אליך
עוד, כענין שנאמר (ירמיה מד) 'ומאז חדלנו לקטר
למלאכת השמים' וגו', שהיו הדרכים האלו ישירים
בעיניהם. ולשון 'פשטתי את כתנתי' רחצתי את
רגלי, לשון תשובת האשה המנאפת שאינה רוצה
לפתח לבעלה הדלת. לפי שפתח הפתח בלשון
'אני ישנה' קול דודי דופק, סים בלשון תשובה
הנופלת על לשון דופק על הדלת בעת משכב
השינה בלילות: (ד) **דודי שלח ידו מן החר** - שאצל
הדלת, וראיתי ידו, ונהפכו עלי המון מעי לשוב
לאהבתו ולפתח לו: (ה) **קמתי אני לפתח לדודי
ונידי נטפו מור** - כלומר בלב שלם ונפש חפצה,
כמקשטת עצמה להתאהב על אישה בריית טוב:
מור עבר - רוח עובר ומתפשט לכל צד: (ו) **ודודי
חמק עבר** - נסתר ונכסה ממני, כמו (שה"ש ז)
'חמקי ירכיף' סתרי ירכיף על שם שהיך בפתח,
(ירמיה לא) 'עד מתי תתחמקין' תסתרי ותתפסי
מחמת בוששה שמעלת בי: **נפשי יצאה בדברו** -
שאמר לא אבא אל ביתך, כי מתחלה לא אבית
לפתח: **בקשתי וגו' מצאתי השומרים הסבכים
בעיר** - ותופסין גנבים המהלכים בלילות: **הכונני
פצעוני** - חבלו בי חבורה, כל פצע לשון מכת כלי
זין הוא, נבדורר"א בלע"ז: **רדיו** - עדי המרודד
והמרקע עלי. וכן כל הענין לשון אשת נעורים
המתאוננת על בעל נעוריה ומבקשתו, וזו הוא
הדגמא, **דודי שלח ידו מן החר** - כשאמרתי רחצתי
את רגלי ולא אפתח לך, ולא אשוב מן עבודת
אלילים שבחרתי בה: **שלח ידו** - והראה נקמתו
בימי אחז והביא עליו חיל מלך ארם (דה"ב כח)
'ויכו בו וישב ממנו שביה גדולה' וגו' ויהרג פקח
בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלה ביום אחד:
ומעי המו עליו - בא חזקיהו בנו ושב בכל לבבו
לדרש להקדוש ברוך הוא, וכל דורו שלמים לא קם
דור בישראל כמותם, כמו שמפרש בחלק, בדרך
מדין ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד
אנטוכיא ולא מצאו איש ואשה שאין בקיאים
בהלכות טמאה וטהרה, וזהו 'ונידי נטפו מור' וגו',

תלתלים - על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות:
שחורות כעורב - על שם שהיתה כתובה לפניו אש
 שחורה על גבי אש לבנה. דבר אחר 'קנצתיו
 תלתלים' כשנראה על הים נראה ככחור נלחם
 בגבורה: **עיניו כיונים על אפיקי מים** - כיונים
 שעניניהם צופות אל ארבותיהם, כך עיניו על בתי
 כנסיות ובתי מדרשות, ששם מוצאי התורה
 המשולים למים: **רוחצות בחלב** - כשהן צופות
 במשפט מבררות דין לאמתו להצדיק צדיק לתת לו
 כצדקתו ולהרשיע רשע לתת דרכו בראשו: **ישבות
 על מלאת** - על מלאת של עולם, משוטטות בכל
 הארץ צופות טובים ורעים. דבר אחר תלמידי
 חכמים שהקדוש ברוך הוא נותנם עינים להאיר
 לעולם כשם שהענינים מאירים לאדם, כיונים
 הנוודים משוכך לשוכך לבקש אוכלם, כך הם
 הולכים ממדרשו של פלוני חכם, לבית המדרש
 של פלוני חכם, לבקש טעמי תורה: **על אפיקי מים**
 - על בתי מדרשות שהם מוצאי מים של תורה:
רוחצות בחלב - לפי שקראן עינים והעין לשון
 נקבה היא, רוחצות לשון נקבה, הם מצחצחין
 עצמן בחלב של תורה ומלבנים סתריה
 וסתומותיה: **ישבת על מלאת** - מישבים דברים על
 אופניהם. דבר אחר עיניו עניניו, פרשיות של תורה
 והלכות ומשניות, כיונים שהם נאים בהליכתן, 'על
 אפיקי מים' בבתי מדרשות, 'רוחצות בחלב'
 מצחצחות בחלב כמו שפרשתי: **לחניו** - דברות הר
 סיני שהקראה להם פנים מסבירות ושוחקות:
שפתותיו שושנים - דבורים שנדבר באהל מועד
 שהם לרצוי ולכפפה ולריח טוב, תורת חסאת
 ואשם ומנחה ועולה ושלמים: **ידיו** - הלוחות שנתן
 מימינו ומעשה ידיו המה: **גלילי זקב** - אלו
 הדברות שבהן 'הנחמדים מזקב ומפז רב', אמר
 רבי יהושע בן נחמיה מעשה נסים היו, של
 סנפירינן היו והיו נגללין. דבר אחר על שם
 שמגלגלות טובה לעולם: **ממלאים בתרשיש** -
 שפכלל בעשרת הדברות תרשיש מצות: **מצוי עשת
 שן** - זה תורת פתנים הנתן באמצע חמשה חמשים,
 כמעשים הללו שהם נתונים באמצע הגוף: **עשת שן**
מעלפת ספירים - נראית חלקה כעשת שן, והיא
 סדורה דקדוקים רבים, גזרות שוות ובגן אב
 וקלים וחסידים: **מספדים על אדני פז** - אמר רבי
 אלעזר הקפר, העמוד הזה יש לו כותרת למעלה
 ובסיס למטה, אמר רבי שמואל בר גאא פרשיות

(יחזקאל טז) 'רַבְּכָה כָּצַמְתָּ הַשָּׂדֶה נִתְתִּיד': (יא)
ראשו - מבהיק ככתם פז. כתם הוא לשון סגלת
 מלכים שאוצרין בבית גנזיהם, וכן (איכה ד) 'ישנא
 הפתם הטוב', וכן (איוב לא) 'אמרתי לכתם מבטחי',
 וכן (משלי כה) 'וחלי כתם': **קנצתיו תלתלים** - לשון
 תלויים פנדלוי"ש בלע"ז: **שחורות כעורב** - כל
 אלה נוי לבחור: (יב) **עיניו כיונים על אפיקי מים** -
 עיניו על אפיקי מים נאות כעיני יונים. אפיקי מים
 ערבים למראה, והבחורים יוצאים שם לשוב. וכן
 מקלס המשוור, עיני דודי כשהוא מביט על אפיקי
 מים, דומות לנוי עיני יונים: **רוחצות** - עיני דודי
 בחלב: **ישבות על מלאת** - כל זה לשון נוי, לא
 בולטות יותר מדאי לא שוקעות אלא 'ישבות על
 מלאת' גומא שלהם, הענין (ס"א העין לפי הגומא) לפי
 הדגמא, והוא לשון כל דבר שעשוי למלאת גומא
 העשויה לו למושב, כמו (שמות כה) 'אבני מלואים'
 (שם כה), 'ומלאת בו מלאת אבן': (יג) **לחניו כערוגת
 הבשם** - אשר שם באותם ערוגות גדולי מרקחים:
מגדלות מרקחים - מגדלות של מרקחים, גדולי
 בשמים שמפטמים אותם מעשה רוקח: (יד) **גלילי
 זקב** - כאופני זקב: **ממלאים בתרשיש** - כל לשון
 מושב אבן יקרה בזהב קרוי מלאת: **עשת** - לשון
 (ירמיה ה כח) 'שמןנו עשתנו' קבוצ עב קרוי עשת
 משש"אה בלע"ז: **שן** - מעצמות פיל: **מעלפת
 ספירים** - מקשטת ומתקנת בספירים לשון
 'ותתעלה' דמתרגמין ואפתנת: (טו) **שוקיו** -
 כעמודי שש המיסדים על אדני פז: **עמודי שש** -
 עמודי שיש, וחקרו במגלת אסתר (אסתר א) 'על
 גלילי כסף ועמודי שש'. ומראהו גבוה כארזי
 הלבנון: **בחור פארוזים** - נבחר בין הפנים כארז בין
 שאר עצים: (טז) **חכו ממחקים** - דבריו ערבים: **זה
 דודי** - זה דמות דודי וזה דמות רעי, ועל כל אלה
 חליתי לאהבתו. והדגמא כלפי הקדוש ברוך הוא
 כך היא, **דודי צח** - ולכן להלבין צונותי, צח ולבן
 כשנראה בסיני, נראה כזקן מורה הוראות וכן
 בשבתו למשפט (דניאל ז) 'לבושה כתלג חור ושער
 רישיה כעמר נקא': **ואדום** - לפרע משונאיו כענין
 שנאמר (ישעיה מג) 'מדוע אדם ללבושך': **דגול
 מרבה** - הרבה חילות מקיפין אותו: **ראשו כתם
 פז** - תחלת דבריו הבהיקו ככתם פז, וכן הוא אמר
 (תהלים קיט) 'פתח דברך יאיר', פתח 'אנכי ה'
 אלהיך', הראם תחלה שמשפט מלוכה יש לו
 עליהם ואחר כך גזר עליהם גזרותיו: **קנצותיו**

יפה את רעיתי כתרצה נאווה בירושלם אימה
כנגדלות: ה הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני
שערך בעדר העזים שגלשו מן הגלעד: ו שגור
בעדר הרחלים שעלו מן הררצה שכלם מתאימות
ושכלה אין בהם: ז כפלה הרמון רתה מבעד
לצמחה: ח ששים המה מלכות ושמים פילגשים
ועלמות אין מספר: ט אחת היא יונתי תמתי אחת
היא לאמה ברה היא ליוולדתה ראיה בנות
ויאשריה מלכות ופילגשים ויהללוה:

(ד) יפה את רעיתי כתרצה - והקדוש ברוך הוא
מקלסה על זאת, 'יפה את רעיתי' כשאת רצויה לי.
כך הוא נדרש בספרי: נאווה - את עתה כאשר
בראשונה בירושלים: אימה כנגדלות - חילי
מלאכים. אימתה אטיל עליהם שלא להלחם
ולהשבייתם מן המלאכה כמו שגאמר בעזרא: (ה)
הסבי עיניך מנגדי - כבחור שארוסתו חביבה
וערכה עליו ועיניה נאות, ואומר לה הסבי עיניך
מנגדי, כי בראותי אתך, לבי משתחז ומתגאה עלי
ורוחי גסה כי אני יכול להתאפק: הרהיבני - הגיסו
לבי, כמו (תהלים ז) 'וריהבם צמל ואון', (ישעיה ל)
'רהב הם שבת' אישמי"ר בלע"ז. והדגמא כך
הוא, אמר הקדוש ברוך הוא, במקדש זה אי אפשר
להשיב לכם ארון וכפרת וקרובים, שהם הרהיבני
בבית ראשון להראותכם חבה יתרה עד שמעלתם
בי: שערך בעדר העזים - בקטנים ורבים ודקים
שפכם יש שבת הרבה: (ו) שגור - קצינים וגבורים
שביד כלם לטובה: כעדר הרחלים - הרחל הזאת
כלה קדושה, צמרה לתכלת, בשרה לקרנן, קרניה
לשופרות, שוקיה לחלילין, מעיה לכינורות, עורה
לתף. אבל הרשעים נמשלו לכלבים שאין מהם
לקדשה כלום: (ח) ששים המה מלכות - אברהם
ויצאי יריכו, בני קטורה שש עשרה, ישמעאל
ובני שלש עשרה, יצחק ובני שלשה, בני יעקב
שנים עשר, בני עשו שש עשרה בדברי הימים, הרי
ששים, ואם תאמר צא מהם תמנע שהיא אשה,
אברהם מן המנין: ושמים פלגשים - נח ובניו עד
אברהם תולדות יוצאי התבה, שמים תמצאם.
וכשם שהמלכות שהם נשי המלך יתרות בגדלה על
הפלגשים, כך היו אברהם יוצאי יריכו חשובים
גדולים ויתרים בחשיבות על הכל, כאשר תראה
הגר בת מלכים היתה, תמנע בת שלטונים היתה

שבתורה יש להם כותרת למעלה ובסיס למשן
וסמוכות לפניהם ולאחריהם, כגון פרשיות של
שביעית יובל (ויקרא כה) 'וכי תמכרו ממכר'
להודיעך כמה קשה אכזה של שביעית, כדאיתא
במסכת ערכין וספה. וכגון (במדבר כז) 'פקד ה'
איש על העדה' צו את קרבני לחמי, עד שאתה
מפקדני על בני פקוד אותם עלי, וכן כמה, לכה
גאמר 'שוקיו עמודי שש מיסדים' וגו': מראהו
פלגנון - המסתכל ומתבונן בדבריו, מוצא בהם
פרחים ולולים כיער זה שמלכלב, כך דברי תורה
ההוגה בהם תמיד מחדש בהם טעמים: בחור -
נבחר פארוזים הנבחרים לבנין ולחזק ולגבה: חכו
ממתקים - דבריו ערכים (ויקרא ט) 'ושרט לנפש לא
תתנו בבשרכם אני ה' הנאמן לשלם שכר, יש חן
מתוך מזה, אל תחבלו במעשיכם ותקבלו שכר.
'ובשוב רשע מרשעו ועשה משפט וצדקה עליהם
חיה יחיה' (יחזקאל יד), עונות נחשבו לו לזכויות, יש
חן מתוך מזה: פקדו (א) אנה הלך דודך - מאנים
ומקנטרים האמות את ישראל, אנה הלך דודך,
למה הניח אתך עזובה אלמנה: אנה פנה דודך -
כשחזר והשירה רוחו על פורש ונתן רשות לבנות
הבית והתחילו לבנות, באו ואמרו להם 'אנה פנה
דודך', אם חוזר הוא אליך נבקשנו עמך כענין
שגאמר (עזרא ד) 'וישמעו צרי יהודה ובנימין כי בני
הגולה בונים היכל וגו' ויגשו אל ורפכל וגו' נבנה
עמכם כי ככם נדרש לאלהיכם' וגו', וכונתם לרעה
כדי להשבייתם מן המלאכה, והם משיבים: (ב)
דודי ירד לגנו - צנה לנו לבנות היכלו והיה שם
עמנו: לערנות הפשם - מקום מקטר הקטרת:
לרעות בננים - ועוד ירד לרעות צאנו בננים אשר
נפוצו שם, אותם שלא עלו מן הגולה משרה
שכינתו עליהם בבתי פגסיות ובבתי מדרשות:
וללקט שושנים - שומע ומקשיב נדברים בתורתו,
ללקט זכויותיהן ולכתבם בספר זכרון לפניו, כענין
שגאמר (מלאכי ג) 'אז נדברו יראי ה' וגו'. ומה
שאתם אומרים לבקשו עמנו ולבנות עמנו, 'אני
לדודי' ולא אתם לו, ולא תבנו עמנו, כענין שגאמר
(עזרא ד) 'לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו', ואומר
'לכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים': (ג)
הרועה בשושנים - הרועה את צאנו במרעה נוח
וטוב:

אֲמַצְאָהּ בְּחוּץ אֲשָׁקֶהָ גַם לֹא יָבוֹז לִי: ב אֲנֶהְיָהּ
אֲבִיאָהּ אֶל-בֵּית אִמִּי תִלְמְדֵנִי אֲשָׁקֶה מִיְּנו הֲרִקְחָה
מִעֵסִיס רַמְזִי: ג שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רַאשִׁי וַיִּמְיְנוּ
תַּחֲבֹקֵנִי: ד הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם מִה-
תַּעֲרִי | וּמִה־תַּעֲרִי אֶת־הָאֵהָבָה עַד שְׁתַּחֲפִי:

(י) כְּמוֹ שָׁחַר - הוֹלֵךְ וּמֵאִיר מַעֲט מַעֲט, כִּף הָיָה
יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנֵי, בַּתְּחִלָּה זָרְבָבֶל פָּתַח יְהוּדָה וְלֹא
מָלַךְ, וְהָיָה מְשַׁעְבָּדִים לְפָרַס וּלְבָבֶל, וְאַחֲרֵי כֵן נִצְחָוּ
בֵּית חֲשֹׁמוֹנִי וְנִעֲשׂוּ מַלְכִּים: אֲצִמָּה בְּנִדְגָלוֹת -
אֲצִמָּה בְּגִבּוּרֶיהָ בְּנִדְגָלוֹת שֶׁל מַלְכִּים. כָּל זֶה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַלֵּס אֶת כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל, יִפְּה אֶת
רַעֲיוֹתֵי כְּתָרְצָה: וְכָל הַעֲנָן עַד כָּאן: (יא) אֵל גִּנַּת
אֲגוֹז יִרְדְּתִי - עוֹד זֶה מְדַבְּרִי שְׂכִינָה, הִנֵּה בְּאֵתִי אֵל
מְקַדֵּשׁ שְׁנֵי זֶה אֵלֶיךָ: לְרִאוֹת בְּאֵתִי הַנִּחַל - מִה
לְחִלּוּחִית מַעֲשִׂים טוֹבִים אֲרָאָה כֵּן: הַפְּרָחָה הַגִּפְּן
- אִם תִּפְרִיחוּ לִפְנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים וְסוֹפְרִים
וְשׁוֹנִים: הַנִּצְוֹת הַרְמוֹנִים - מְקִימֵי מִצְוֹת מְלָאִי זְכוּת.
לְמָה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְאֲגוֹז, מִה אֲגוֹז זֶה אֶתָּה רוֹאֶה
אוֹתוֹ כְּלוּ עַץ וְאֵין נֶכֶד בְּתוֹכוֹ, פּוֹצְעוֹ וּמַצְאוֹ מְלָא
מִגּוֹרוֹת מִגּוֹרוֹת שֶׁל אוֹכְלִים, כִּף יִשְׂרָאֵל צְנוּעִין
וְעוֹנֵתִין מַעֲשִׂיהֶם וְאֵין תַּלְמִידִים שֶׁבֵּהֶן נִפְרִים וְאֵין
מִתְפָּאֲרִים לְהַכְרִיז עַל שְׂבָחָן, בְּדַקְתָּ אֶתָּה מוֹצֵא
אוֹתוֹ מְלָא חֲכָמָה. וְעוֹד כְּמָה מְדַרְשׁוֹת לְדָבָר, מִה
אֲגוֹז זֶה נּוֹפֵל בְּטִיט וְאֵין מִה שְׂבָתוֹכוֹ נִמָּאֵס, אִף
יִשְׂרָאֵל גּוֹלִין לְבֵין הָאֲמֹת וְלוֹקִין מִלְּקִיּוֹת הַרְבֵּה
וְאֵין מַעֲשִׂיהֶם נִמָּאֵסִין: (יב) לֹא יִדְעָתִי - כְּנִסְת
יִשְׂרָאֵל מִתְאֻנְנָת, לֹא יִדְעָתִי לְהִזְהֵר מִן הַחֲטָא
שֶׁאֲעֲמִיד בְּכַבּוּדִי בְּגִדְלָתִי, וְנִכְשְׁלָתִי בְּשִׁנְאָת חֲנָם
וּמִחְלָקָת שְׂגָבֵר בְּמַלְכֵי בֵּית חֲשֹׁמוֹנִי הוֹרְקָנוּס
וְאַרִיסְתוֹבְלוֹס, עַד שֶׁהָיָה מְבִיא אֶחָד מֵהֶם אֶת
מַלְכוּת רוּמִי, וְקָבֵל מִיָּד הַמְּלוּכָה וְנִעֲשָׂה לוֹ עֶבֶד,
וּמֵאֵז נִפְשִׁי שְׂמַתְנִי לְהִיּוֹת מְרַכְבּוֹת לְהַרְכִּיב עָלַי
נְדִיבוֹת שְׂאֵר אֲמֹת: עֲמִי נְדִיב - כְּמוֹ עַם נְדִיב, יו"ד
יְתִיר כִּי"ד שֶׁל (דְּבָרִי) (ג) 'שְׁכֵנִי סִנְהָ', (בְּרַאשִׁית י')
'גִּבְרָתִי יוֹם', (אִיכָה א) 'רַבְּתִי עַם': נִפְשִׁי שְׂמַתְנִי - אֲנִי
בְּעֲצָמֵי מִנִּיתִים עָלַי, כְּעֵנִין שְׂנֵאֲמָר (יִרְמִיָּה יג) 'וְאֶתָּה
לְמַדְתָּ אוֹתָם עָלֶיךָ אֱלוֹפִים לְרֹאשׁ': פָּרָק ז (א) שׁוֹבִי
שׁוֹבִי הַשּׁוֹלְמִית - אוֹמְרִים אֵלַי שׁוֹבִי שׁוֹבִי מֵאַחֵר
הַמָּקוֹם: הַשּׁוֹלְמִית - הַשְּׁלָמָה בְּאִמּוֹנִתָהּ עִמּוֹ, שׁוֹבִי
שׁוֹבִי אֵלֵינוּ וְנִחְזֶה כֵּן, נִצְיִב מִמֶּךָ נִצְיִיבִים
וְשִׁלְטוֹנִים, כְּמוֹ 'וְאֶתָּה תִּחְזֶה מִכָּל הָעָם', כִּף דָּרֵשׁ

וְנִעֲשִׂית פִּלְגֵשׁ לְעֶשׂוֹ, וְאוֹמֵר (בְּרַאשִׁית יד) 'אֵל עִמָּךְ
שְׁנָה' וְגו', הָשׁוּ כָלָם בְּעֶצֶה אַחַת וְהִמְלִיכוּ אֶת
אַבְרָהָם עֲלֵיהֶם: וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר - לְמִשְׁפָּחוֹת
הַרְבֵּה נִחְלְקוּ כָל אֵלֶּה: (ט) אַחַת הִיא יוֹנָתִי - וּמִכָּלָם
אַחַת הִיא הַנִּבְחָרָת לִי לְיוֹנָה תִּמְהָ שֶׁהִיא תִּמְיַמֵּת לִב
עִם כֵּן זִוְגָה: אַחַת הִיא לְאִמָּה - לְכִנְסִיתָהּ, הַרְבֵּה
מִחְלֻקוֹת בְּבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, כָּלָם לְבָם לְהִבִּין תּוֹרָה
עַל מְכוּנָה וְאֵל אֲמַתְתָּה: בְּרָה הִיא לְיוֹלְדָתָה - יַעֲקֹב
רָאָה אוֹתָהּ מִטָּה שְׁלָמָה בְּלֹא פִסּוּל, וְהוֹדָה וְקָלַס
לְמָקוֹם שְׂנֵאֲמָר (בְּרַאשִׁית מז) 'וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל
רֹאשׁ הַמִּטָּה': רִאוֹת בְּנוֹת - אֶת יִשְׂרָאֵל בְּגִדְלָתָהּ:
וְאַשְׁרוּרָה - וּמִה הוּא קְלוּסָף, מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה
עָלֵינוּ, מִמָּקוֹם הַגְּבוּהָ לְנִמּוּךְ קְרוּיָה הַשְּׁקָפָה, כִּף
בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ גְּבוּהָ מִכָּל אֲרָצוֹת:

· מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שָׁחַר יִפְּה כְּלִבָּהּ בְּרָה
כְּחִמָּה אֲצִמָּה בְּנִדְגָלוֹת: אֲלִגְנָת אֲגוֹז יִרְדְּתִי
לְרִאוֹת בְּאֵתִי הַנִּחַל לְרִאוֹת הַפְּרָחָה הַגִּפְּן הַנִּצְוֹ
הַרְמוֹנִים: י לא יִדְעָתִי נִפְשִׁי שְׂמַתְנִי מְרַכְבּוֹת עִמִּי
נְדִיב: ז שׁוֹבִי שׁוֹבִי הַשּׁוֹלְמִית שׁוֹבִי שׁוֹבִי וְנִחְזֶה
כֵּן מִה־תַּחֲוִי בְּשׁוֹלְמִית כְּמִחְלָת הַמַּחְנִים: ב מִה־
יָפוּ פְעַמְיָהּ בְּנִעֲלִים בְּתִנְדִּיב חֲמוּקֵי יִרְכִיז כְּמוֹ
חֲלָאִים מַעֲשֶׂה יְדִי אֲמֹן: ג שְׂרָרָה אֲגוֹן הַסֶּהֶר אֶל־
יְחִסָּר הַמּוֹג בְּטָנָה עֲרַמֵּת חֲטִים סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים:
ד שְׁנֵי שְׂדֵיךְ כְּשֵׁנִי עֲפָרִים תִּאֲמִי צִבְיָה: ה צוּאֲרָךְ
כְּמִגְדֵּל הַשָּׁן עֵינֶיךָ בְּרַכּוֹת בְּחִשְׁבוֹן עַל־שַׁעַר בְּתִנְדִּיב
רַבִּים אֲפֹךְ כְּמִגְדֵּל הַלְבָּנוֹן צוּפָה פָּנֵי דְמוּשָׁק:
ו רֹאשְׁךָ עָלֶיךָ כְּכַרְמֵל וְדָלֶת רֹאשְׁךָ כְּאַרְגָּמָן מְלֹךְ
אֲסוּר בְּרִהֲטִים: ז מִה־יִּפְתִּי וּמִה־נִּעְמָת אֶהְיֶה
בְּתַעֲנוּגִים: ח זֹאת קוֹמַתְךָ דְּמַתָּה לְתִמָּר וְשְׂדֵיךְ
לְאַשְׁפּוּלוֹת: ט אֲמַרְתִּי אֲעֲלֶה בְּתִמָּר אֲחִזָּה בְּסִנְסִינִי
וְהִי־נָא שְׂדֵיךְ כְּאַשְׁפּוּלוֹת הַגִּפְּן וְרִיחַ אֲפֹךְ
כְּתַפּוּחִים: י וְחִכְךָ כֵּינֵן הַטוֹב הוֹלֵךְ לְדוּדֵי לְמִישְׁרִים
דּוֹבֵב שְׂפָתֵי יִשְׁנִים: יא אֲנִי לְדוּדִי וְעָלִי תִשְׁוֹקְתוֹ:
יב לְכָה דוּדִי נִצָּא הַשְּׂדֶה נְלִינָה בְּכַפְּרִים: יג נִשְׁכִּימָה
לְכַרְמִים נִרְאָה אִם־פְּרָחָה הַגִּפְּן פָּתַח הַסִּמְדָּר הַנִּצְוֹ
הַרְמוֹנִים שֶׁם אֲתָן אֶת־דְּדֵי לָךְ: יד הַדּוּדָאִים נִתְנוּ־
רִיחַ וְעַל־פְּתִיחֵינוּ כָּל־מִגְדִּים חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנִים דוּדֵי
צִפְתִּי לָךְ: טו מִי יִתְנֶה כְּאֵת לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי

מים, כן עיניך על שער בת רבים, חכמיה כשהם יושבים בשערי ירושלים העיר בת רבת עם, ועסוקים בחשבון תקופות ומזלות, חכמתם ובינתם לעיני העמים מושכות ככרכות מים. ועוד יש לפרש 'ברכות בחשבון' כמו יונים, ולשון משנה הוא, הלוקח יוני שוכך מפריח ברכה ראשונה קובי"רש בלעז: **אפך כמגדל הלכנו** - איני יכול לפרשו לשון חטם לא לענין פשט ולא לענין דגמא, כי מה קלס נוי יש בחטם גדול וזקוף כמגדל, ואומר אני אפך לשון פנים, וזה שהוא אומר לשון יחיד ואינו אומר אפך, שעל המצח הוא מדבר שהוא עקר הכרת פנים, כענין שנאמר (ישעיה ג) 'הכרת פניהם ענתה בם', ותדע שהרי מקלסם והולך מלמטה למעלה 'עיניך ברכות בחשבון' ואחריהם המצח. וכן האמות מקלסות, מצחך חזק לצמת מצח כל הבאים להרעותך ולפתותך: **כמגדל הלכנו צופה פני דמשק** - ראיתי במדרש זה בית יער הלכנון שעשה שלמה, שהעומד עליו צופה ומונה כמה בתים יש בדמשק. דבר אחר פניך צופות פני דמשק, מצפות לבא שערי ירושלים עד דמשק שעתידה להרחיב עד דמשק: **(ו) ראשך עליך כפרקל** - אלו תפלין שבראש שנאמר בהן (דברים כח) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מנך', הרי היא חוזק ומוראן כסלע הרים, וכרמל הוא ראש ההרים: **ודלת ראשך** - קליעת שערות נזירך, נאה במצותה כקליעת ארגמן: **דלת ראשך** - על שם שהקליעה מודלת על גבה הראש: **מלך אסור ברהטים** - שמו של מקום קשור בתלפלים, שנאמר (במדבר ו) 'גור אלהיו על ראשו': **רהטים** - קור"נ בלעז, כן קורין לתלפלי האזורות שקושרין בהן התגורות. דבר אחר 'מלך אסור ברהטים', הקדוש ברוך הוא נקשר באהבה במצות ובריצות שאתם רצים לפניו: **(ז) מה יפית ומה נעמת** - אחר שפרט קלוס כל אבר ואבר כלל כל דבר, מה יפית כלך ומה נעמת לדבק בך אהבה ההוגנת להתענג בה: **(ח) זאת קומתך דמתה לתמר** - ראינו נוי קומתך בימי נבוכדנצר, שכל האמות היו בורעות ונופלות לפני הצלם ואת עומדת בקומה זקופה כתמר הנה: **ושדיך לאשפלות** - דניאל חנניה מישאל ועזריה שהיו לך כשדים לינן מהם, דמו לאשפלות שמשפיעות משקה, כן הם השפיעו להניק וללמד את הכל שאין יראה כיראתכם. עד כאן קלסוהו

רבי תנחומא. דבר אחר 'ונחזה בך', נתבונן אליך מה גדלה נתן לך, והיא אומרת 'מה תחזו בשולמית', מה גדלה אתם יכולים לפסוק לי שתהא שנה לגדלתי, אפלו לגדלת דגלי מחולות מחנות המדבר: **(ב) מה יפו פעמיה בנעלים** - הם אומרים לה, תפציים אנו שתדבקו בנו בשביל נוי וחשיבות שראינו בך בעודך בפיך: **מה יפו פעמיה** - בעלית הרגלים בת נדיבים: **תמוקי ירכיך כמו חללים** - קבוצת עדיי זהב קרויה חלי כתם, אל חלי בלשון ערבי. ורבתינו דרשו על נקבי השיתין של נסכים שנעשו מששת ימי בראשית עגלים כמו ירך, כמו חללים לשון חפירה כמו חליות הבור: **מצשי ידי אמן** - ידי הקדוש ברוך הוא, במסכת סכה. אמן כמו אמן. קלוסו של הקדוש ברוך הוא ישראל מקלסין אותו מלמעלה למטה, מתחילין מ'ראשו פתם פז' ויורדין ובאין עד 'שוקיו עמוד שש', לפי שהן באין לרצותו להוריד שכנתו מן העליונים לתחתונים, והוא מונה קלוסם מלמטה למעלה, 'מה יפו פעמיה' הם הרגלים ומונה והולך עד 'ראשך עליך כפרמל' עד שהוא בא למושכה אליו: **(ג) שררך אגן הסהר** - טבורך אגן של מים צלולים שרוחצין בהן, והוא עשוי מאבני שיש, ובלשון ערבי קרוי סהר. על שם שהטבור כמו נקב עגול מושלו ככאן עגול. והקלוס הנה אינו מענין נוי אשה כקלוס העליון, לפי שהעליון דודה מקלסה וזה רעותיה מקלסות אתה על שם מצשיה, לומר הגוינה את להתחבר עמנו. והדגמא על שם לשפת הגזית הישבת בטבור הארץ: **אל יחסר המגן** - לא יכלה משם משקה, רוצה לומר לא יכלה ולא יפסק משם שום דברי הוראה: **בטונך צרמת חטים** - שהכל צריכין לה: **סוגה בשושנים** - גדורה ומסוגת בגדר שושנים, די לה בגדר קל ואין אחד מקם פורץ בו לכנס. הרי חתן נכנס לחפה לבו מגעגעת לחופה ולחבת חתוניו, בא לזקק לה אמרה לו טפת דם כחרדל ראיתי, הרי חופך פניו לצד אחר, ולא נשכו נחש ולא עקרב עוקצו. הרי שהוא עובר בדרך, ראה כפורות בראשי התאנים פשט ידו לטל, אומרים לו של ישראל הם, הוא מושך ידו מפני הגזל, הרי סוגה בשושנים: **(ד) שני שדיך** - שתי הלוחות. דבר אחר מלך וכהן גדול: **(ה) צנאריך** - התיכל והמנבח שהם זקופים וגבוהים, ולשפת הגזית גם היא שם עשויה לחזק ולמגן כמגדל השן: **עיניך** - בכרכות אשר בחשבון המושכות

שגמלהו רעה ונאמר בו (בראשית ו) 'וינחם אותם':
אמצאך בחוץ אשקך - אמצא נביאיך מדברים
 בשמך ואחבקם ואנשקם, גם ידעתי כי לא יבזו לי,
 כי כדאי היא אהבתך שתהא אהובתך סוככת לחור
 אחריה: (ב) **אל בית אמי** - בית המקדש: **תלמדני** -
 כאשר הרגלתי לעשות באהל מועד: **אשקך מיין**
הרקח - נסכים: **צסיס** - יין מתוק: (ג) **שמאלו תחת**
ראשי: (ד) **השבעתי אתכם** - עכשו כנסת ישראל
 מסבכת דבורה כלפי האמות, אף על פי שאני
 קובלת ומתאוננת, דודי מתזיק בידי והוא לי
 למשען בגלותי, לפיכך השבעתי אתכם: **מה תעירו**
ומה תעוררו - כי לא יועיל לכם:

ה מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת
 התפוח עוררתיך שמה חבלתך אפך שמה חבלה
 ילדתך: ושימני כחותם על לכתך כחותם על ידועך כי
 עזה כחות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש
 שלהבתה: מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה
 ונהרות לא ישטפוה אסירתו איש את כליון ביתו
 באהבה בוי יבזו לו:

(ה) **מי זאת** - הקדוש ברוך הוא ובית דינו אומרים
 על כנסת ישראל, מי זאת, כמה היא חשוכה זאת
 שנתעלמה מן המדבר בכל מתנות טובות, שם
 נתעלמה במתן תורה ובדבוק שכינה, ונראית
 חבטה לכל ועודנה בגלותה: **מתרפקת על דודה** -
 מתחברת על דודה, מורה שהיא חבתו ודבוקה
 בו, רפק בלשון ערבי רפקת חבורה: **תחת התפוח**
עוררתיך - כך היא אומרת בבקשה חבת דודה,
 'תחת התפוח עוררתיך', זכור כי בתחתית הר סיני
 העשוי על ראשי כמין תפוח שם עוררתיך, והוא
 לשון חבת אשת נעורים המעוררת את דודה
 בלילות בתנומות עלי משכב מחבקתו ומנשקתו:
שמה חבלתך - הרי אמן ששקדוש ברוך הוא
 קראה אמו, שם נהיתה לך לאם: **חבלתך** - לשון
 חבלי ילדה, חבלתך באו לך חבלים ממך כמו
 (ירמיה י) 'בני יצאני' יצאו ממני: (ו) **שימני כחותם**
 - בשביל אותה אהבה תחתמי על לכתך שלא
 תשכחני, ותראה 'כי עזה כחות אהבה' האהבה
 שאהבתיך עלי כנגד מיתתי שאני נהרגתי עליך:
קשה כשאל קנאה - התגר שנתקנאו ושותגרו בי
 האמות בשבילך. קנאה בכל מקום אינפ'רמנט
 בלע"ז, לשון אחיזה הלב לנקם נקם: **אש שלהבת**

האמות, מפאן ואילך דברי שכינה לגלות ישראל
 שבין האמות: (ט) **אמרתי אעלה בתמר** - מתפאר
 אני בין חילות של מעלה בכם, שאתעלה ואתקדש
 על ידיכם בתחתונים, שתקדשו את שמי בין
 האמות: **אחזה בסנניו** - ואני אחז ואדבק בכם.
 סנסנים ענפים: **ויהיו נא שדיך** - נעתה האמתי את
 דברי שלא תתפתי אחרי האמות, ויהיו הטובים
 והחכמים שביך עומדים באמונתם להשיב דברים
 למפתים אתך, שילמדו מהם הקטנים שבהם: (י)
וחכך כנין הטוב - הנהרי בתשובותיך שיהיו כנין
 הטוב: **הולך לדודי למישרים** - והנה אני להשיב
 להם שאעמד באמונתי, שיהא חפי הולך לפני דודי
 לאהבת מישור שהוא מן הלב ולא ברמיה ועקיבה:
כנין הטוב - שהוא דובב שפתי ישנים, אף אבותי
 בקבר ישמחו בו וידו על חלקם. דובב מרחיש
 פרומ"ר בלעז, ויסודו לשון דבור. וכך היא
 התשובה, אני לדודי וגם הוא משתוקק לי: (יב)
לכה דודי נצא השדה - דרשו רבותינו בערובין,
 אמרה כנסת ישראל, רבנו של עולם אל תדינני
 כיושבי פרסים שיש בהם גזל ועריות, אלא כיושבי
 פרזות שהם בעלי אומנות ועוסקין בתורה מתוך
 הדחק: **גלינה בכפרים** - גלינה בכופרים, בא ואראך
 בני עשו שהשפעת להם טובה וכופרים כך: (יג)
נשפיקה לכרמים - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות:
נראה אם פרוחה הגפן - אלו בעלי מקרא: **פתח**
הסמדר - כשהפרח נופל והענבים נפרים הוא פתוח
 הסמדר, ולקח דמה בעלי משנה שהם קרובים
 להנות מהם בהוראת התורה: **הנצו הרמונים** -
 כשהם גמורים והנץ שסביבותיהן נופל, 'הנצו'
 נופל נצו. ולקח דמה בעלי תלמוד שהן בחכמה
 גמורה וראויין להורות: **שם אתן את דודי** - שם
 אראך את כבודי וגודלי שבה בני ובנותי: (יד)
הדודאים נתנו ריח - דודאי התאנים הטובות
 והרעות, כענין שנאמר (ירמיה כד) 'הראני ה' והנה
 שני הדודאים תאנים וגו' הדוד האחד טובות וגו'
 והדוד השני תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה,
 אלו פושעי ישראל, עכשו שניהם נתנו ריח, כלם
 מבקשים פניך: **ועל פתחינו כל מגדים** - יש בידינו
 שבר מצות הרבה: **חדשים גם ישנים** - שחדשו
 סופרים, עם הישנים שפתכת עלי: **צפנתי לך** -
 לשמך ולעבודתך צפנתי בלבי. דבר אחר צפנתי
 להראות לך שקימתים: **פרק ח (א) מי יתגר כאח לי**
 - שתבוא לנחמני בדרך שעשה יוסף לאחיו

וּכְנָסָה יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת: (י) אֲנִי חוֹמָה - חֲזָקָה
בְּאַהֲבַת דּוֹדִי: וְשָׂדֵי פִמְגְדָּלוֹת - אֵלּוּ בְּתֵי כְנָסִיּוֹת
וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת הַמְּנִיקִים אֶת יִשְׂרָאֵל בְּדִבְרֵי תוֹרָה:
אִז - בְּאַמְרֵי זֹאת: הֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם -
כְּכֹלָה הַנִּמְצָאת שְׁלָמָה וּמוֹצֵאת שְׁלוֹם בְּבֵית בַּעֲלָהּ:
(יא) כָּרָם הִזָּה לְשִׁלְמָה - זוֹ כְנָסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר
(ישעיה ה) 'כִּי כָרָם ה' צִבְאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: בְּבַעַל
הַמֶּזֶן - בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁהִיא רַבַּת עִם וְהַמֶּזֶן רַב: בַּעַל -
לְשׁוֹן מִישׁוֹר, כְּמוֹ (יהושע יב) 'מִבַּעַל גֹּד בְּבִקְעַת
הַלְּבָנוֹן': נָתַן אֶת הַכָּרָם לְנֹטָרִים - מְסָרָה לְיָד
אֲדוֹנִים קָשִׁים, כָּכָל מִדֵּי יוֹן וְאָדוֹם. בְּמִדְרַשׁ שִׁיר
הַשִּׁירִים מְצֵאתִי מִקְצַת סִמּוֹן עַל נֹטָרִים הַלְלוֹ שֶׁהֵם
הַמְּלַכְיִּיּוֹת: אִישׁ יָבֵא בְּפָרִיו - כָּל מֶה שֶׁיִּכְלֹו לְגִבּוֹת
מִהֶן גְּלָגָלִיּוֹת וְאֶרְנוֹנִיּוֹת וְאֶנְפֹּרוֹת, הַכֹּל גִּבּוֹ מִהֶם
לְהִבִּיאַ לְתוֹךְ בֵּיתָם: (יב) כְּרָמִי שְׁלִי לִפְנֵי - לְיוֹם
הַדִּין וְכִיֵּאֵם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִשְׁפָּט וְיֹאמַר,
כְּרָמִי אֵף עַל פִּי שֶׁמְסָרְתִּיו בְּיָדְכֶם, שְׁלִי הוּא, וּלְפָנֶי
בָּא כָּל מֶה שֶׁחֲטַטְפַּתְם לָכֶם אֶת פְּרִי, וְלֹא נִכְחַד מִמֶּנִּי
מֶה שֶׁגִּבִּיתֶם מֵהֶם, וְהֵם אוֹמְרִים: הָאֵלֶּף לָךְ שְׁלָמָה
- אֵלֶּף הַכֶּסֶף שֶׁגִּבִּינוּ מֵהֶם הַכֹּל נִחְזֵר: וּמֵאֲתִים
לְנֹטָרִים אֶת פְּרִי - וְעוֹד נוֹסִיף הַרְבֵּה מִשְׁלָנוּ וְנִתֵּן
לָהֶם לְרֹאשֵׁיהֶם וְחֻכְמֵיהֶם, כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס)
'תַּחַת הַנֶּחֱשֶׁת אֲבִיא זֶהב': לְנֹטָרִים אֶת פְּרִי - אֵלּוּ
תַּלְמִידֵי חֻכְמִים, וְאוֹתָם תַּשְׁלִימִים לְתַלְמִידֵי
חֻכְמִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כג) 'כִּי לִישׁוּבִים לִפְנֵי
ה' יִהְיֶה סִחְרָה' וְאֶתְנַנֶּה שֶׁל צוּר. וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ
'וּמֵאֲתִים לְנֹטָרִים אֶת פְּרִי', כְּדִין הַנֶּחֱנֶה מִן
הַהֶקְדֵּשׁ שֶׁמִּשְׁלֵם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, אֵף אֲנוּ נִשְׁלֵם עַל
'קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'' עַל 'רֹאשִׁית תְּבוּאָתוֹ' קֶרֶן
וְחֹמֶשׁ, חֲמִשּׁוֹ שֶׁל קֶרֶן, וּמֵאֲתִים הֵם חוֹמְשׁוֹ שֶׁל
אֵלֶּף: (יג) הַיֹּשֵׁבֶת בְּגָנִים - הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר
לְכָנָסֶת יִשְׂרָאֵל, אֶת הַנְּפוּצָה בְּגוֹלָה, רוּעָה בְּגָנִים
שֶׁל אַחֲרֵים וְיוֹשֶׁבֶת בְּתֵי כְנָסִיּוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת:
חֲבָרִים מְקַשְׁיָבִים לְקוֹלֶךְ - מִלֵּאכֵי הַשְּׁרָת חֲבָרִיךָ בְּנֵי
אֱלֹהִים דְּגָמַתְךָ, מְקַשְׁיָבִים וּבָאִים לְשִׁמּוּעַ קוֹלֶךְ
בְּתֵי כְנָסִיּוֹת: הַשְּׁמִיעִנִי - וְאַחֵר כֶּף יִקְדִּישׁוּ הֵם,
שֶׁאֵמַר (איוב לח) 'בְּרֵן יַחַד כּוֹכְבֵי בִקְר' אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל,
וְאַחֵר כֶּף 'וְיִרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים': (יד) בְּרַח דּוֹדִי -
מִן הַגּוֹלָה הַזֹּאת וּפְדֵנוּ מִבִּינֵיהֶם: וְדָמָה לָךְ לְצָבִי -
לְמַהֵר הַגָּלָלָה, וְהַשְׁרָה שְׂכִינְתְּךָ עַל הָרִי בְּשָׁמַיִם
הוּא הַר הַמּוֹרִיָּה וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁיִּבְנֶה בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

יָה - רְשָׁפִים שֶׁל אֵשׁ חֲזָקָה הַבָּאָה מִכַּח שְׁלֵהֶבֶת שֶׁל
גִּיהֶנֶם. טַעַם הַזֶּקֶף הַגָּדוֹל הַנִּקְוֶה עַל רְשָׁפֵי, מִלְּמַדְנוּ
עַל תַּבַּת אֵשׁ שֶׁהִיא דְּבוּקָה לְשֵׁלֶהֶבֶת יָה, לוֹמַר אֵשׁ
שֶׁל שְׁלֵהֶבֶת יָה: (ו) מִים רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת
הָאֵהָבָה - עַל שֶׁכֶּנֶם בְּלִשׁוֹן רְשָׁפִים, נוֹפֵל עֲלֵיהֶם
לְשׁוֹן 'לֹא יִכְבּוּ': מִים רַבִּים - הָאֵמוֹת: וְנִהְרֹת -
שְׁרִיהֶם וּמִלְכֵיהֶם: לֹא יִשְׁטַפּוּהָ - עַל יְדֵי חֲזָק
וְאִימָה, וְאֵף עַל יְדֵי פִתּוּי וְהַסְתָּה: אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת
כָּל הוֹן בֵּיתוֹ - כְּדִי לְהַמִּיר אֶהָבֶתְךָ: בּוֹז יִבּוּזוֹ לוֹ -
כָּל אֵלֶּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבֵית דִּינוֹ מַעֲיָדִים, שֶׁכֶּף
כְּנָסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ:

ח אַחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ מֶה-נַּעֲשֶׂה לְאַחֲתָנוּ
בְּיוֹם יִשְׁדַּבְּרֶנָּה: « אִם-חוֹמָה הִיא נִכְנָה עֲלֶיהָ טִירַת
כֶּסֶף וְאִם-דָּלָת הִיא נִצּוֹר עֲלֶיהָ לוֹחַ אֶרֶז: » אֲנִי חוֹמָה
וְשָׂדֵי פִמְגְדָּלוֹת אִז הֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם: « כָּרָם
הִזָּה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמֶּזֶן נָתַן אֶת-הַכָּרָם לְנֹטָרִים אִישׁ
יָבֵא בְּפָרִיו אֵלֶּף כֶּסֶף: » כְּרָמִי שְׁלִי לִפְנֵי הָאֵלֶּף לָךְ
שְׁלָמָה וּמֵאֲתִים לְנֹטָרִים אֶת-פְּרִי: « הַיֹּשֵׁבֶת בְּגָנִים
חֲבָרִים מְקַשְׁיָבִים לְקוֹלֶךְ הַשְּׁמִיעִנִי: » בְּרַח | דּוֹדִי וְדָמָה-
לָךְ לְצָבִי אוֹ לְעַפְרַת הָאֵלִילִים עַל הָרִי בְּשָׁמַיִם:

(ח) עֲתָה אַחוֹת לָנוּ - בַּתְּחִלָּתוֹנִים, שֶׁהִיא מִתְאַחֶה
וּמִתְחַבֶּרֶת וּמִתְאַוֶּה לְהִיּוֹת עִמָּנוּ, וְהִיא קִטְנָה
וּמִקְטָנָה אֶת עֲצָמָה מִכָּל הָאֵמוֹת, כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא
מִרְבֶּכֶם' וְגוֹמַר, שֶׁהֵם מְקַטְנִים עֲצָמָם: אַחוֹת -
לְשׁוֹן אַחוּי, אֵלּוּ קָרְעִים שְׂאִין מִתְאַחִין: וְשָׂדִים אֵין
לָהּ - כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר בְּגִלּוֹת מְצִרִים (יחזקאל טז)
'שָׂדִים נִכּוֹנוּ' בְּהִגִּיעַ עַת הַגָּלָלָה, אֲכָל זוֹ 'שָׂדִים אֵין
לָהּ', עֲדִין לֹא הִגִּיעַ עֲתָה לַעַת דּוֹרִים: מֶה נַּעֲשֶׂה
לְאַחוֹתָנוּ בְּיוֹם יִשְׁדַּבְּרֶנָּה - כְּשֶׁהָאֵמוֹת מִתְלַחֲשִׁים
עֲלֶיהָ לְהַכְחִידָהּ, כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פג) 'לִכּוּ
וְנִכְחִידֶם מִגּוֹי': (ט) אִם חוֹמָה הִיא - אִם תַּחֲזוֹק
בְּאַמוֹנָתָהּ וּבִיִּרְאָתָהּ לְהִיּוֹת כְּנֻגָּם כְּחוֹמַת נִחָשֶׁת
שֶׁלֹּא יִכָּסּוּ לְתוֹכָהּ, רוּעָה לוֹמַר שֶׁלֹּא תִתְחַתֵּן בָּם
וְהֵם לֹא יִבּוּאוּ בָּהּ וְלֹא תִתְפַּתֵּה לָהֶם: נִכְנָה עֲלֶיהָ
טִירַת כֶּסֶף - נִהְיָה לָהּ לְעִיר מְבָצָר וּלְכֹתֶר וּלְנוֹי,
וְנִכְנָה לָהּ אֶת עִיר הַקָּדֵשׁ וּבֵית הַבְּחִירָה: וְאִם דָּלָת
הִיא - הַסּוֹבֶכֶת עַל צִירָהּ וּבִקְשָׁה עֲלֶיהָ הִיא נִתְפַּתֶּחֶת,
אֵף הִיא אִם תִּתְפַּח לָהֶם לְהִיּוֹת הֵם בָּאִים בָּהּ וְהִיא
בָּהֶם: נִצּוֹר עֲלֶיהָ לוֹחַ אֶרֶז - נָשִׁים בְּדִלְתָהּ נִסְרִים
שֶׁל עֵץ הַנֶּרְקָבִים וְהַתּוֹלַעַת גּוֹרֶרֶתָן וְאוֹכֵלָתָן.

39

סח, ט), 'מוציא אסירים בכושרות'. והענין, כמו שכתב האלשיך על פסוק (משלי כז, ג) 'כבד אבן ונטל החול' כו', שיש שני מיני משאות, אחת שהיא כבדה בעצמה, כמו אבן, ואחת היא בעצמה קלה, כמו החול, כל אחת ואחת, רק משא הוא מקבץ. וככה בצרות, יש שהיא בעצמה גדולה, ויש שהיא קלה בעצמה רק שהוא מטיר כל היום תמיד אחת אל אחת.

והקבדל שבין הגשם להסתיו, כי הקר הוא קשה מהגשם לסבל, שאין מצעדין את האדם אלא מחמת שנוטפין על בשרו ונפשו קצה בזה. וזהו כונת הכתוב (משלי כז, טו) 'דלף טורד וכו' ואשת מדינים' וכו'. באורו, כי רעת האשה קשה מרעת זולתו, אם יש לו שונא. כי השונא שמבקש רעתו יכול להתגבר עליו או להשלים אתו, אפס אשת מדינים אינו פועלת לו רעה גמורה, אף מתרפתו תמיד, כמו הגשם שאינו פועל רעה בעצמו, אפלו כאשר דלף טורד. ולפעמים יש גשם גדול ועובר לאחר זמן, אף ביום סגריר הולך בנחת, רק טורד כל היום. וזהו אשת מדינים נשתנה, שאין צערה קשה כמו משונא אחר, רק היא מתמדת מאין מנוחה ממנה.

וכן נגזר על ישראל שני מיני פרעניות, שיהיו גרים בארץ לא להם, וגם שעבוד וענוי. והגרות אינו קשה מאד, אבל נפש האדם קצה להיות גולה ולהיות נע ונד, אבל מחמת תמידותן זה ענוי נפש אליו. אבל הענוי לעשות מלאכה שלא הרגלו בה, דהיינו גזרת ועבדום, שנתנו מה שראוי לאשה לאיש, הוא כמו הסתיו שהוא צר גדול שאי אפשר לעמד בה. וזה שאמר פי הנה הסתיו עבר, כנה קשי השעבוד לסתיו שהוא קשה ולאחר שעה עובר, וכן כאן קשי השעבוד לא היה זמן רב. והגשם. הוא הגרות בארץ נכריה, כנה בשם גשם, שאין קשה כל כך כמו הסתיו רק טרד אותם כמו הגשם, וגם זה חלף חלף לו.

י. הנצינים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:

יב. הנצינים נראו בארץ וכו'. הענין, כי מחמת שהאבות מנחים בארץ נוכל לזכות בזכותן, ואולי שגופן מנחים בארץ לא היינו יכולין לזכות עבורן,

תחלה. ואחר כך קשעשו תשובה במעשה השגים מן החלונות, כי מן החלון רואים מה שעושין בגלוי, ועשה הקדוש ברוך הוא גם כן בפעל והוציא אותם. וזאת התשובה במעשה היה נראה ונעשה חלון גדול, ונגד זה אמר משגים מן החלונות.

והיה כאן ארבע סבות לנאלה, דחוק מצרים, וזכות אבותם, וזכות אמהות, והתשובה ששבו אל ה'. וכלם כתובים בתורה בפירוש שמות (כ, כד) 'וישמע אלהים את נאקתם' הוא דחיקת מצרים. ויזכר אלהים את בריתו את אברהם' כו', וידוע כי בכל מקום "את" רומז על הנקבה, ולכן כתב ביעקב ואת יעקב, ונוסף וא"ו נגד רחל ולאה. ויבא אלהים את בני ישראל, נגד התשובה במעשה שרואין הפל. וידוע אלהים' קאי על תשובה במחשבה, והוא מציץ מן התרפים בלב וכנ"ל.

ענה דודי ואמר לי קומי לי רעיתי יפתי ולכי לי:

י. ענה דודי ואמר לי וכו'. פרוש, שהקדוש ברוך הוא אמר למשה ואמר לאהרן, שהרי אהרן היה מתרגמן למשה. דבר אחר ענה דודי לפרעה שישלח את בני, ואחר כך אמר גם כן לי, קומי לי וכו'. והענין הוא שתי הגאלות הנ"ל, אחת גאולה משעבוד שהיא היתה בתשרי, וזהו קומי לי משעבוד, והשניה הגאלה מהגלות שהיא היתה בניסן, וזהו ולכי לי. ואמר רעיתי יפתי על דרך (משלי כז, י) 'צעד ורע אביך אל תעזב', וידוע שקאי על הקדוש ברוך הוא (ויק"ר פר' ויקרא ו, א), וזהו בזכות אהבת אבות נקרא רעיתי. ויפתי שאתה בעצמך יפה ולכן לכי לי, כי מחמת זכות אבות לבד אינו מספיק וגם מחמת זכות עצמן לבד, וכמו שכתוב בסוף (דברים) [ואתחנן] (ז, ח), 'כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבעה כו' לאבותיכם הוציא' וכו'. וזהו שאמר אחר כך (שם ז, יב), 'והיה עקב תשמעון כו' ושמר כו' את הברית ואת החסד' כו', וישניהם כאחד צריכין להצטרף. וזהו שאמר רעיתי ויפתי.

י. כיהנה הסתיו עבר הגשם חלף חלף לו:

יא. כי הנה הסתיו עבר וכו'. פרוש, שהוא עת טוב מאד שאינו לא קר ולא גשם, וכמו שגאמר (תהלים

רו"ל (ויק"ר ל, יא) על ארבעה מינים שפלוכלב, שאתרוג שיש בו טעם וריח הוא נגד תלמיד חכמים, וההדס שאין בו אלא ריח הוא נגד בעלי מצות בלא תורה כו'. ואמר על תלמיד חכמים, אף שהם עדין פגים, שהיו קדם מתן תורה, ובעלי מצות הם עדין סמדר, הואיל ונודע לי מכס שאתם מוכנים להיות שלמים, לכן אמרתי לכם קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. וענין זכרו כאן זכות אבות וזכות הדור, כענין שנאמר (דברים ז, ט) שמר הברית עד לאלף דור, שהיה אז הדור זכאי ויהיו בנו יחד זכות אבות וזכות הבנים.

יד יונתי בחגגי הסלע בסתר המדרגה הראיני את- מראיך השמיעני את-קולך כי-קולך ערב ומראיך נאה:

יד. יונתי בחגגי הסלע. על דרך שאמרו רו"ל (שיה"ש רבה בפסוק זה) שישאל עד שלא עברו בים היו נמשלים ליונה שברחה מהנץ הירדפה וברחה בנקיטת הסלע, וראתה נחש לקראתה ואין לה מנוס. וכן מצרים היו רודפים אחריהם והלכו לים וגלי הים הומים לקראתם, והמה פונים אל הימין והנה חיות רעות כנגדם, ואל השמאל וכאו הנחשים והעקרבים נגדם, ונשאו צניהם למעלה והביטו השמימה, והנה שר של מצרים לוחם עמהם, וזהו בחגגי הסלע. ובסתר המדרגה. הפוך מה שכתב (דברים כח, יג) 'היית רק למעלה', כשעולים במדרגות העליה, וזהו בסתר המדרגה, שלא היה להם מקום להסתור והיו צריכים להסתיר עצמם גם מלמעלה.

ואז אמר הקדוש ברוך הוא הראיני את מראיך. פרוש, הראיני עוד נסיון אחד כמו שראיתי כבר ממך. והינו (שמות יד, טו) 'דבר אל בני ישראל ויסעו' לתוך הים, כמו שעשו כבר רצוני באמרי (שם יד, ב) 'וישבו ויחננו לפני פי החיות', ולא שאלו אותי איך נתקרב לצד רודפים. מיד קפץ נחשון לתוך הים וישראל אחריה, עד שבאו מים עד נפש ובאותו שעה אמרו 'הושיעני' וכו', ואמר הקדוש ברוך הוא למשה 'הרם את מטך' וכו' (סוטה לו, א). ואחר כך אמר הקדוש ברוך הוא השמיעני את קולך בשירה, כמו ששמעתי קולך בצעקה. וזהו (שם טו, ב) 'עזי וזמרת יי', מתחלה בעת צרה היה עזי

כמו שנאמר (תהלים טז, ג) 'לקדושים אשר בארץ המה ואדיר' כו'. וכן הענין בלוחות הראשונים ושניים, שלא היה שמחה לישראל כיום הפורים, יום שנתנו בו לוחות השניים (תענית ל, ב), שפיון שהם גנוזים בארץ לא תשכח העדות כו'. וכן הענין בבית המקדש, וזהו שאמר הנצינים נראו בארץ. וקראו נצינים, שהם מצמיחין ישועה לישראל כמו שצומחין האילנות. ולכן עת הזמיר הגיע. שיר שעל הים. וקול התור וכו'. וזה מתן תורה. וקראו תור, כמו שאמרו בזהר (זו"ח רות קד, א) שהתור יש לו שני קולות ביחד זה אחר זה. כן הוא בישראל שאמרו נעשה ונשמע.

באפן אחר. מספר והולך גאלתה, והוא על דרך שאמרו רו"ל (מכילתא בא פרשה ה) ואעבר עליך ואראך וכו', ונתן להם דם פסח ודם מילה. וזהו הנצינים נראו בארץ, פרוש, שעשבים התחילו לצמח, כלומר שהתחילו לצמח השתי מצות הנ"ל. בארץ. פרוש, אפלו בחוץ לארץ שהוא במצרים נצטוו כמה מצות. ואחר כך עת הזמיר הגיע, שהוא השיר שאמרו באכילת פסחים, כמו שנאמר (ישעיה ל, כט) 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג', ואז היה מכות בכורות, וכן על הים שאמרו שירה. וקול התור נשמע וכו'. הוא קולו של משה, שנקרא התזיר הגדול (שיה"ש רבה בפסוק זה), וכמאמר רו"ל (ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה) שהיה קולו הולך ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה בכל ארץ מצרים. ואמר כאן 'תור', מפני שיש לה שני קולות פנ"ל, אחד למעלה ואחד למטה, שהוא נגד שתי גאלות, עליונים ותחתונים פידוע. וכן הוא לשון תורה, שהגיע עת לתן תורה. בארצנו. הוא הר סיני, שהוא חשוב כמו ארץ ישראל.

התאנה חנטה פגיה והגפנים | סמדר נתנו ריח קומי לכי (לך) רעיתי יפתי ולכי-לך:

יג. התאנה חנטה פגיה. פגים הם התאנים בעודם רפים בתחלת צמיחתו. והגפנים סמדר כו'. הענין, כי התאנה קאי על תלמיד חכמים. כמו שנאמר (משלי כז, יח) 'וצר תאנה' כו', והגפנים חנטו סמדר הם בעלי מצות, וחנטו קאי על שניהם.

והענין, הגפנים שחנטו סמדר נתנו ריח, וקאי על בעלי מצות (תיקוני קו, א). והוא על דרך שדרשו

לִישְׂרָאֵל, כִּי הַגְּלוּת נִגְזַר לְאִיזָה סִבָּה, אַף פָּרִטִי
הַגְּלוּת כְּפִי מַעֲשֵׂי הַדּוֹר. וְכֵן גְּלוּת מִצְרַיִם נִגְזַר
לְאַבְרָהָם, רַק בֵּינָם שְׁנֵתָנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית, הַעֲבִידוֹ
כָּל אֶחָד מִמִּצְרַיִם אֶת יִשְׂרָאֵל כְּרִצּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שם ב, כג) 'וַיִּמֶת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן
הָעֲבָדָה'. פְּרוּשׁ, כְּאֲשֶׁר הָיָה הַמֶּלֶךְ חַי לְבִדּוֹ הָיָה
מַשְׁעַבְד עִמָּהֶם, וְכִשְׁמַת 'וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל', בֵּינָם
שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם מוֹשֵׁל הָיָה הַכֹּל מַשְׁעַבְדִּים עִמָּהֶם.
וְכֵן (שם א, כב) 'וַיִּצְוּ פָּרְעֹה כָּל הַבָּנִים הַיְלֹדֹת' וְכו',
וּפְרוּשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁפָּתַחְתִּי בַּפְּרוּשׁ עַל מַגְלָה, שֶׁפָּרְעֹה
צִוָּה לָהֶם אֶתֶם תִּשְׁלִיכוּן וְכו', וְכִאֲשֶׁר יְבֹאוּ לַעֲזֶק
אֵלֵינוּ עַלִיכֶם, אֲדַחֶה אוֹתָם וְאִמְרוּ הֵבִי עֲדִים. וְעָשׂוּ
רָעָה גְדוֹלָה עִם הַגְּדוֹלִים וְעִם הַקְּטָנִים, וְזֶה שֶׁאִמְרוּ
מַחְבְּלִים כְּרָמִים, הֵם הַגְּדוֹלִים. **וּכְרָמֵינוּ סְמוֹד**, הֵם
הַקְּטָנִים, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה, א) 'כָּרִים הָיָה
לִידִידִי' וְכו'.

טו דודי לִי וְאֵנִי לֹא הִרְעָה בְּשׁוֹשָׁנִים:

טו. דודי לִי. עַל דֶּרֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יט, ה) 'וְהִייתֶם
לִי סִגְלָה מִכָּל הַעַמִּים'. **וְאֵנִי לֹא.** שֶׁאִמְרוּנוּ נַעֲשֶׂה
וְנִשְׁמַע. וּפְרוּשׁוֹ, שֶׁכָּל כֶּף הָיָה הַשְׁתַּוְקָנוּת דודי
לִי וְאֵנִי לֹא, וְכִמוֹ שֶׁאִמְרוּ רז"ל (ברכות ו, א) אֶתֶם
עֲשִׂיתֶם אוֹתִי חֲסִיכָה אַחַת בְּעוֹלָם וְאֵנִי אַעֲשֶׂה
אֶתְכֶם וְכו'. **הִרְעָה בְּשׁוֹשָׁנִים.** שֶׁהוּא אָדָם וְלִבָּן,
וְהוּא מִצְוֹת עֲשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שְׁנֵתָנָה לָנוּ, וְעַל יְדֵי זֶה
יֵשׁ שָׂכָר וְעִנְשׁ. וְכֵן עַל יְדֵי מִשָּׁה וְאַהֲרֹן שֶׁהֵם סוֹד
אָדָם וְלִבָּן. כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רז"ל (סנהדרין ו, ב) מִשָּׁה
אָמַר יָקָב הִדִּין וְכו' אָבֵל אַהֲרֹן רוֹדֵף שְׁלוֹם.

י עד שִׁיפּוֹת הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים סִבָּ דְּמָה לָךְ דודי
לִצְבִּי אוֹ לְעַפְרַיִם הָאֵלִילִים עַל־הָרִי בְּתָר:

יז. עד שִׁיפּוֹת הַיּוֹם. פְּרוּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁאִמְרוּ לָהּ
הַנְּצִנִּים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ, שֶׁהוּא בְּפֹשְׁרוֹת חֹדֶשׁ כְּשֶׁר כו'
(במדב"ר ג, ו), וְזֶה עַד אֵיךְ, אָבֵל אַחֵר כֶּף בְּעַת שֶׁנֶּגְבַר
חֵם הַיּוֹם הִינּוּ בְּעַת שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וְאֵז וְנָסוּ
הַצִּלְלִים. הֵם עֲנִי כְבוֹד שֶׁהָיוּ כְּצִלְלִים לִישְׂרָאֵל.
וְאִמְרוּ לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (שמות לג, א) 'כִּי לֹא
אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ', וְאֵז הָיְתָה מִדַּת הַדִּין מְתוּחָה וְנִדְעָה
שֶׁאֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֶפֶן שִׁיחֶה עִמָּה, וְיִרְאָה אוֹלִי
יִבְחַר לֹא אִמָּה אַחֲרָת, וְאֵז אִמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא סִבָּ דְּמָה לָךְ דודי לִצְבִּי. בְּאוּרוֹ, שֶׁתְּרוּץ

שֶׁאֵתְפַלֵּל אֵלָיו לְהוֹשִׁיעֵנִי, וְאַחֵר הִשְׁוּעָה אֲזַמְּרָה לֹא
בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. וְאִמְרוּ 'מֶרְאָךְ' 'קוֹלְךָ', וְכֵן
בְּמִצְרַיִם כְּתִב (שם ב, כה) 'וַיִּרְא אֱלֹהִים', וַיִּשְׁמַע
אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם' (שם ב, כד). **כִּי קוֹלְךָ עָרֵב.** מִן
הַשִּׁירָה שֶׁזָּמְרוּ בְּלִיל פֶּסַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ל,
כט) 'הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ חֵג'. **וּמֶרְאָךְ.**
כְּשֶׁרֵאִיתִי בְּךָ כְּשֶׁנִּמְשַׁכְתָּ אַחֲרֵי בְּמִדְבָר בְּאֶרֶץ לֹא
זְרוּעָה, **נֶאֱמָה לִי,** אֲזַאמְרָה הַשְּׁמִיעֵנִי, וְזֶהוּ שֶׁאֲדַע כִּי
לְבַבְךָ לִקְוִים הַתּוֹרָה.

וְהִרְאֵינוּ קָאֵי עַל מַעֲשִׂים טוֹבִים, כִּי אֶצֶל תּוֹרָה שִׁיר
שְׁמִיעָה וְאֶצֶל מַעֲשֶׂה רָאִיָּה, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ
בְּזֶהָר (רע"מ פר' פנחס רמז, א) עַל פֶּסוּק 'לֹאֲמַר
לְאַסּוּרִים צֹאוּ לְאֲשֶׁר בַּחֲשֹׁךְ הַגְּלוּ', כִּי כְּמוֹ
שֶׁהַתְּבוּאָה הִיא בְּקִלְפָתָהּ וּבְמוֹץ וְדָשִׁין אוֹתָהּ
וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִמֶּאֱסָר הַקְּלִפָּה שְׁלֵה, וְאַחֵר כֶּף
עֲדִין הִיא מְעַרְבֶת בְּמוֹץ שְׁלֵה וְזוֹרָה אוֹתָהּ בְּרוּחַ
וְנַעֲשִׂית יָפָה וּבְרָה, כֵּן הוּא הַעֲנִין בְּאֶדָם כְּשֶׁהוּא
אֲסוּר בְּמֶאֱסָר יִצְרָהֶר, בְּתַחֲלָה צָרִיף לַצֹּאֵת מִתַּחַת
יַד הַיִּצְרָהֶר, וְזֶהוּ עַל יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים, אַף עֲדִין
אֵינוּ בָּא אֶל מְקוֹמוֹ הַרְאִשׁוֹן עַד שִׁיחֶה לֹא אוֹר
הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב 'לֹאֲמַר לְאַסּוּרִים צֹאוּ' וְאַחֵר
כֶּף 'לְאֲשֶׁר בַּחֲשֹׁךְ הַגְּלוּ'. וְכֵן כָּאֵן הָיוּ בְּחִגְלֵי הַסֵּלַע
וּבְסִתֵּר הַמִּדְבָּרָה, ב' דְּרָגִין הַנִּל"ה הַשְּׁמִיעֵנִי וְהִרְאֵינוּ
כְּנֶגֶד ב' הַנִּל"ה.

טו אַחֲזוּ לָנוּ שְׁעָלִים שְׁעָלִים קְטָנִים מַחְבְּלִים כְּרָמִים
וּכְרָמֵינוּ סְמוֹד:

טו. אַחֲזוּ לָנוּ שְׁעָלִים וְכו'. הוּא בְּעַת שֶׁהִשְׁקִיף ה'
אֶל מַחֲנֶה מִצְרַיִם, וְיָהֶם וְכו' וַיֹּאמְרוּ מִצְרַיִם אֲנוֹסָה
כו' (שמות יד, כד), וְאִמְרוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת תַּפְסוּ הַשְּׁוֹעָלִים. וְהִשְׁוּה אוֹתָם
לְשְׁוֹעָלִים, שֶׁהִשְׁוּעַל כְּשֶׁהוּא רוֹדֵף וְרוֹאָה
שֶׁמִּתְגַּבְּרִין עָלָיו אֵז הוּא הוֹפֵךְ פָּנָיו לְבָרַח, כֶּף
מִצְרַיִם רָדְפוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכִאֲשֶׁר הִשְׁכִּילוּ שֶׁה'
נִלְחַם לָהֶם אִמְרוּ 'אֲנוֹסָה', וְאִמְרוּ **אַחֲזוּ לָנוּ**, מִפְּנֵי
שֶׁפָּרְעֹה חָטָא לָהּ וְלִישְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ה, ב) 'לֹא
יִדְעָתִי אֶת ה' וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֶשְׁלַח', וְלִכְךָ
אַחֲזוּ לָנוּ, בְּשִׁבְלִי (י) שְׁנִינוּ, בְּשִׁבְלִי וּבְשִׁבְלִי
יִשְׂרָאֵל.

שְׁעָלִים שְׁעָלִים קְטָנִים. בְּאוּרוֹ, שְׁעָלִים הֵם הַמְּלָכִים
וְהַשָּׂרִים, קְטָנִים הֵם דִּלַת הָעַם, שֶׁשְּׁנִיחֶם פְּעֻלּוֹ רַע

שיר השירים - הגר"א

בישוב שָׁמָא יבחר אִשָּׁה אַחֶרֶת וַיִּשְׁכַּחנָה, לִכֵּן
בִּקְשָׁה מִמֶּנּוּ לְכָל הַפְּחוֹת מִי יִתְּנָה בַּמִּדְבָּר, שְׁלֹא
תֵרְאֶה אִשָּׁה אַחֶרֶת לְבוֹחֶרָה לָךְ בַּמִּקּוּמִי, וְתִלַּךְ עַל
הָרִי בָתֵּר, פָּרוּשׁ, חֲתוּף זָקוּף שְׁאִין יְכוּלִין לַעֲלוֹת
אֵלָיו, וְלֹא יבחר אַחֶרֶת וּבִדְאִי יִזְכָּרנָה.

וְאַל תִּתְמַהֲמַה בַּדֶּרֶךְ פֶּן תִּדְבֹּק בְּאִמָּה אַחֶרֶת חֹס
וְשָׁלוֹם, אֲלֹא תִרְוֵץ עַל הָרִי בָתֵּר שֶׁהֵם הָרִים גְּבוּהִים
וְחֻדִּים מְאֹד וְאֵין שָׁם יָשׁוּב כָּלֵל, וְכוּנֶנְתָּם שִׁיזְכֹּר
לָהֶם בְּרִית בֵּין הַבָּתָּרִים. וְהַמָּשָׁל, לְאִשָּׁה שֹׁפְרָחָה
עַל בַּעֲלָהּ, וְעִזָּבָה בַּעֲלָהּ, וְהִרְאָה כְּשִׂיחָהּ בַּמִּדְיָנָה

ענין העומר

וַיִּקְרָא מִן הַתֹּרֶם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם:

טו וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשִּׁבְעָה מִיּוֹם הַבִּיאְכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: טז עַד מִמִּחְרַת הַשִּׁבְעָה הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:

רש"י - (י) ראשית קצירכם. שתהא ראשונה לקציר: עומר. עשירית האיפה, כך היתה שמה, כמו וימודו בעומר (שמות טז, יח.). (יא) והניף. כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד, מוליך ומביא לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד לעצור טללים רעים (מנחות סב.). לרצונכם. אם תקריבו כמשפט זה יהיה לרצון לכם: ממחרת השבת. ממחרת יום טוב הראשון של פסח, שאם אתה אומר שבת בראשית אי אתה יודע איזהו (שם סו.). (יב) ועשייתם. כבש. חובה לעומר הוא בא: (יג) ומנחתו. מנחת נסכיו: שני עשרונים. כפולה היתה: ונסכו יין רביעית ההין. אף על פי שמנחתו כפולה, אין נסכיו כפולים (מנחות פט.). (יד) וקלי. קמח עשוי מכרמל רך שמייבשין אותו בתנור: וכרמל. הן קליות שקורין גרניילי"ש: בכל משבתיכם. נחלקו בו חכמי ישראל (קידושין לז.), יש שלמדו מכאן, שהחדש נוהג בחוצה לארץ, ויש אומרים, לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה משכבשו וחלקו: (טו) ממחרת השבת. ממחרת יום טוב: תמימות תהינה. מלמד שמתחיל ומונה מבערב, שאם לא כן אינן תמימות: (טז) השבת השביעת. כתרגומו שבועתא שביעתא: עד ממחרת השבת השביעת תספרו. ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום: חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. ביום החמשים תקריבוה. ואומר אני זהו מדרשו, אבל פשוטו עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו, ומקרא מסורס הוא: מנחה חדשה. היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש, ואם תאמר הרי קרבה מנחת העומר, אינה כשאר כל המנחות שהיא באה מן השעורים:

פרשת ראה

טז שְׁבַעַת שָׁבוֹעַת תִּסְפְּרֶנָּה מִמִּחְרַת הַשִּׁבְעָה שִׁבְעָת: חֲרֹמֶשׁ בְּקָמָה תַּחֲלֶנָּה לְסֹפֶר שְׁבַעַת שָׁבוֹעַת:

רש"י - (ט) מהחל חרמש בקמה. משנאצר העומר, שהוא ראשית הקציר (ספרי קלו):

פרשת ויקרא

ב יד וְאִם-תִּקְרִיב מִנְחָת בַּפּוּרִים לַיהוָה אֲבִיבִי קִלּוֹי בָּאֵשׁ גֵּרֶשׁ כְּרָמְל תִּקְרִיב אֵת מִנְחָת בַּפּוּרִי: טו וְנָתַת עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְשִׁמְתָּ עָלֶיהָ לִבְנֶה מִנְחָה הִוא: טז וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת-אֲזִקְרָתָהּ מִגֵּרֶשָׁה וּמִשְׁמֹנָה עַל כָּל-לִבְנָתָהּ אִשָּׁה לַיהוָה:

רש"י - (יד) ואם תקריב. הרי אם משמש בלשון כי, שהרי אין זה רשות, שהרי במנחת העומר הכתוב מדבר שהיא חובה, וכן ואם יהיה היובל וגו': מנחת בכורים. במנחת העומר הכתוב מדבר, שהיא באה אביב בשעת בישול התבואה, ומן השעורים היא באה, נאמר כאן אביב, ונאמר להלן כי השעורה אביב: קלוי באש. שמיבשין אותו על האור באביב של קלאים, שאלולי כן אינה נטחנת בריחים לפי שהיא לחה: גרש כרמל. גרסה בעודה לחה: גרש. לשון שבירה וטחינה, גרסה בריחים של גרסות, כמו ויגרס בחצץ, וכן גרסה נפשי: כרמל. בעוד הכר מלא, שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה, ועל כן נקראים המלילות כרמל, וכן כרמל בצקלוננו:

פרשת אומר

כג ט וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: י דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-תֵבְאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְקִצְרְתֶּם אֶת-קִצְרֶיהָ וְהִבֵּאתֶם אֶת-עֹמֶר רֵאשִׁית קִצְרְכֶם אֶל-הַכֹּהֵן: יא וְהִנִּיף אֶת-הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמִּחְרַת הַשִּׁבְעָה יִנִּיבֶנּוּ הַכֹּהֵן: יב וְעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת-הָעֹמֶר בֶּכֶשׂ תָּמִים בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה: יג וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחָח וְנִסְכָּה יִין רְבִיעִית הֵהִיוּ: יד וְלָחֶם וְקִלִּי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד-עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבֵּאתֶם אֶת-קִרְבֹּן

מדרש רבה פרשת אמור

פרשה כח

א דבר אל בני ישראל וקבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הפתח הַהוּא דְּכָתִיב (קהלת א) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש', אמר רבי בנמין בן לוי, בקשו לגנוס ספר קהלת, שמצאו בו דברים שהם נוטין לצד מינות, אמרו, כף הִיא ראוי שלמה לומר (שם יא) 'שמח בחור בילדותו ויטיב לבך בימי בחורותיך', משה אמר (במדבר טו) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ושלמה אמר (קהלת יא) 'החלף בדרך לבך ובמראה עיניך', אלא התרה רצועה לית דין ולית דין, כיון שאמר (שם יא) 'ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט', אמרו יפה אמר שלמה. אמר רבי שמואל בר נחמני, בקשו לגנוס ספר קהלת שמצאו בו דברים שהם נוטים לצד מינות, אמרו, כף הִיא שלמה צריך לומר מה יתרון לאדם, יכול אף בעמלה של תורה במשמע, חזרו ואמרו, אלו אמר בכל עמל ושתק, היינו אומרים אף בעמלה של תורה במשמע הוא, הא אינו אומר אלא בכל עמלו, בעמלו הוא שאינו מועיל אבל בעמלו של תורה מועיל. אמר רבי יודן תחת השמש אין לו, למעלה מן השמש יש לו.

רבי לוי ורבנן, רבי לוי אמר, כל מה שהבריות מגדלין במצות ובמעשים טובים בעולם הזה, דין שהקדוש ברוך הוא מזריח להם השמש, שנאמר (שם א) 'וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וְכָא הַשֶּׁמֶשׁ'. ורבנן אמרי, כל מה שהצדיקים מגדלין במצות ובמעשים טובים בעולם הזה, דין שהקדוש ברוך הוא מחדש פניהם כגלגל חמה שנאמר (שופטים ה) 'וְאֶהְיֶה כְצֶלֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ'. אמר רבי ינאי, בנהג שבועולם, אדם לוקח ליטרא אחת של בשר מן השוק, כמה יגיעות הוא יגע, כמה צער הוא מצטער עד שבשלה, והבריות ישנין על מטותיהן, והקדוש ברוך הוא משיב רוחות, ומעלה עננים, ומגדל צמחים, ומדשן את הפרות, ואין נותנים לו אלא שכר העמר, הַהוּא דְּכָתִיב וקבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הפתח.

ב אמר רבי פנחס, בנהג שבועולם, אדם מכבס כסותו בימות הגשמים, כמה יגיעות הוא יגע עד

שלא ינגבה, והבריות ישנין על מטותיהן, והקדוש ברוך הוא מוציא מעט רוח ומנגב את הארץ. אמר רבי אבין, בא וראה, כמה היו ישראל מצטערין על מצות העמר, דתנינן תמן קצרוהו ונתנוהו בקפה והביאוהו לעזרה, והיו מהבקיין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים, בקנין ובקלחות היו חובטין אותו כדי שלא יתמצט. נותנו באבוב, ואבוב הִיא מנגב כדי שתהא האור שולט בו, ושטחיהו בעזרה והרוח מנשבת בו, הביאוהו לרחים של גרוסות, כל כף למה, כדי להוציא ממנו עשרון שהיה מנפה בשלש עשרה נפה. אמר רבי לוי, הרי שחרש וזרע ועדרת וכספת וקצרת ועמרת ודשת ועשית תבואה בגרנין, אם אין הקדוש ברוך הוא מוציא לך מעט רוח שתזרה, מהיכן אתה חי, הוי אין אתם נותנין לי אלא שכר הרוח, הִיו 'מה יתרון לו שיעמל לרוח'.

ג אמר רבי אלעזר כתיב (ירמיה ה) 'ולא אמרו בלבבם נירא נא את ה' אלהינו', יהיב לכון כולא ולית אתון צריכין ליה, מן הדין (שם) 'שבועות חקות קציר ישמר לנו', ישמר לנו מרוחות רעות ומטללין רעים, ואימתי, באלו שבועות שבין פסח לעצרת. תני רבי חזא 'שבוע שבתות תמימות תהיינה' אימתי הן תמימות, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. אמר רבי יהושע, סנדרף אָנא ולית את יהיב לי דסנדרותי. אמר רבי ברכיה, מגירסך אָנא ולית את מטעים לי תבשילך, דגדע מה אנון צריכין אם טל אם מטר, הוא שדוד אמר (תהלים סח) 'אָשֶׁם נִדְבּוֹת תִּנִּיף אֱלֹהִים', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, אם גָּשֶׁם היא צריכה, 'נִדְבּוֹת', ואם טל היא צריכה, 'תִּנִּיף אֱלֹהִים'. אמר רבי ברכיה, אמר הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמר להם לישראל, כשהייתי נותן לכם את הפן הייתי נותן עמר לכל אחד ואחד מהם, הַהוּא הוא דְּכָתִיב (שמות טז) 'עמר לגלגלת', ועכשו שאתם נותנים לי את העמר, אין לי אלא עמר אחד מפלכם, ולא עוד אלא שאינו של חטים אלא של שעורים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם 'וקבאתם את עמר'.

הדור מן הצדיקים, ובזכות מה נצולו, בזכות להם שעושים, ואיזו זו מצות העמר.

אמר רבי שמואל בר נחמן, היא שעמדה להם בימי חזקיהו, הלא הוא דכתיב (ישעיה ל) 'והיה כל מעבר מטה מוסדה אשר יניח ה' עליו בתפלים ובכנורות ובמלחמות תנופה נלחם בם' וכי יש מלחמת תנופה באתו הדור, הוי אמר זו מצות העמר.

ורבנן אמרו, היא שעמדה להן בימי יחזקאל, הלא הוא דכתיב (יחזקאל ד) 'ואתה קח לך חטים ושעורים', רבי חמא בר רבי חלפתא אמר, רבה בהן שעורים. רבי שמואל בר נחמן אמר, רבה בהן דברים שהן מריצין לבני מעים. ושמואל אמר, תמן אמרין עבדין מגיה לכלבא ולא טעמא. שאלה מטרונא אחת את רבי יוסי, אמרה לו פמה נצטער אותו צדיק, פמה עבדים וכמה שפחות יש לו, והן מפסלין באכלין ומשקין שלו, אמר לה, כל כף למה, להודיעך שכל זמן שישאל בצער אף הצדיקים הוון עמהם בצער.

רבי לוי אמר, היא שעמדה להם בימי המן, דאמר רבי לוי, כינון שראה מרדכי את המן בא כנגדו והסוס בידו, אמר דומה אני שאין רשע זה בא אלא להרגני, והוון תלמידיו יתבין תנן קמוי, אמר להם עמדו וברחו שמא תכחו בגתלתי, אמרו ליה בין לקטל בין לחיי אנן עמך ולא נשבקך, מה עשה, נחשטף בטליתו ועמד בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא, ותלמידיו יתבין תנן, אמר להם פמה אתם עוסקים, אמרו לו במצות העמר שהיו ישראל מקריבין במקדש ביום הזה, אמר להון הדין עומרא במאי הנה דהב או דכסף, אמרו לו דשערין, אמר להון וכמה הנות טימי דידיה בעשרה קנטרין, אמרין ליה סגין בעשרה מנין, אמר להון קומו, דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא דכספא.

ד דבר אחר והבאתם את עמר, הלא הוא דכתיב (איוב ה) 'אשר קצירו רעב יאכל'... 'אשר קצירו' אלו שלשים ואחד מלכים. 'רעב יאכל' זה יהושע. 'ואל מצנים יקחהו' לא בזון ולא במגן אלא בתפלה ותחנונים שנאמר (יהושע ז) 'ויאמר ה' אל יהושע קום לך'. 'ושאף צמים חילם' מי דחק בממונן של שלשים ואחד מלכים, יהושע וכל המצמתין לו. ומאיה זכות וכו' ישראל לירש הארץ, הוי אמר בזכות מצות העמר, דכתיב גביה 'כי תבאו', לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם **כי תבאו אל הארץ וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר**.

ה והניף את העמר לפני ה' וכיצד היה מניפו, רבי חמא בר עוקבא בשם רבי ירמיה אמר, מוליך ומביא מעלה ומוריד, מוליך ומביא למי שהעולם כלו שלו, מעלה ומוריד למי שהעליונים ותחתונים שלו. רבי סימון ברבי יהושע אמר, מוליך ומביא כדי לבטל רוחות קשות, מעלה ומוריד כדי לבטל טללים קשים.

ו אמר רבי אבון ורבי נחמיה ורבי יעקב בר אבא בשם רבי יהודה ברבי סימון, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש היא, **רבי יוחנן אמר**, לעולם אל תהי מצות העמר קלה בעיניך, שעל ידי מצות העמר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, הלא הוא דכתיב (בראשית יז) 'ונתתי לך ולזרעך אחריו', על מנת 'ואתה את בריתי תשמר' ואיזה זה מצות העמר. **ריש לקיש אמר**, לעולם אל תהי מצות העמר קלה בעיניך, שעל ידי מצות העמר עשה הקדוש ברוך הוא שלום בין איש לאשתו, הוי אמר בזכות קמח שעורים.

אמר רבי אבהו ורבי סימון ורבי יהושע בן לוי, היא שעמדה להם בימי גדעון שנאמר (שופטים ז) 'ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל להם שעורים', מהו 'צליל להם שעורים', רבנן אמרי על שצלל עליהם אותו

משנה מסכת מנחות פרק י

וילבונתו, יצק וכלל, הניף והגיש וקמץ והקטיר והשאר נאכל לפהנים:

ה משקרב העמר, יוצאין ומוצאין שוק ירושלים שהוא מלא קמח וקלי שלא ברצון חכמים דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר ברצון חכמים היו עושים. משקרב העמר הטר החדש מיד, והרחוקים מתירים מחצות היום ולהלן. משקרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כלו אסור, אמר רבי יהודה וחלא מן התורה הוא אסור שנאמר (ויקרא כג) עד עצם היום הזה. מפני מה הרחוקים מתירים מחצות היום ולהלן, מפני שהן יודעין שאין בית דין מתעצלין בו:

ו העמר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש, אין מביאין מנחות ובפורים ומנחת בהמה קדם לעמר ואם הביא פסול, קדם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר:

ז החטים והשעורים והכסמין ושבלת שועל והשיפון, חביבין בחלה ומצטרפים זה עם זה, ואסורים בחדש מלפני הפסח ומלקצר מלפני העמר, ואם השרישו קדם לעמר העמר מתירן, ואם לאו אסורים עד שיבוא עמר הבא:

ח קוצרים בית השלחים שבצמקים אבל לא גודשין. אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים ולא מחו בידם חכמים. קוצר לשחת ומאכיל לבהמה, אומר רבי יהודה אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביאה שליש, רבי שמעון אומר אף יקצר ויאכיל אף משהביאה שליש:

ט קוצרין מפני הנטיעות, מפני בית האבל, מפני בטול בית המדרש, לא יעשה אותן פריכות אבל מניחן צבתים. מצות העמר לבא מן הקמה, לא מצא יביא מן העמרים. מצותו לבא מן הלח, לא מצא יביא מן היבש. מצותו לקצר בלילה, נקצר ביום כשר. ודוחה את השבת:

א רבי ישמעאל אומר העמר היה בא בשבת משלש סאין, ובחל מחמש. וחכמים אומרים אחד בשבת ואחד בחל משלש היה בא. רבי חנינא סגן הפהנים אומר בשבת היה נקצר ביחיד ובמגל אחת ובקפה אחת, ובחל בשלשה ובשלש קפות ובשלש מגלות. וחכמים אומרים אחד בשבת ואחד בחל בשלשה ובשלש קפות ובשלש מגלות:

ב מצות העמר לבא מן הקרוב, לא בכר הקרוב לירושלים, מביאים אותו מפל מקום. מעשה שפא מגנות צריפין, ושתי הלחם מבקעת עין סוכר:

ג כיצד היו עושים, שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב, ועושים אותו פריכות במחבר לקרקע כדי שיהא נוח לקצר, וכל העירות הסמוכות לשם מתפנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. כיון שחשכה, אומר להם, בא השמש אומרים הין, בא השמש אומרים הין. מגל זו אומרים הין, מגל זו אומרים הין. קפה זו אומרים הין, קפה זו אומרים הין. בשבת אומר להם, שבת זו אומרים הין, שבת זו אומרים הין. אקצר והם אומרים לו קצר, אקצר והם אומרים לו קצר. שלשה פעמים על כל דבר ודבר, והם אומרים לו הין הין הין. כל כך למה, מפני הפיתוסים שהיו אומרים אין קצירת העמר במוצאי יום טוב:

ד קצרוהו ונתנוהו בקפות, הביאוהו לעזרה, היו מהבהבין אותו באור כדי לקים בו מצות קלי דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים בקנים ובקליחות חובטים אותו כדי שלא יתמעך. נתנוהו לאבוב ואבוב היה מנקב כדי שיהא האור שולט בכלו, שטחוהו בעזרה והרוח מנשבת בו, נתנוהו ברחים של גרוסות, והוציאו ממנו עשרון שהוא מנפה משלש עשרה נפה, והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחיב בחלה ופטור מן המעשרות, רבי עקיבא מחיב בחלה ובמעשרות. בא לו לעשרון ונתן שמנו

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פ"ק ז

זו אומרים לו הין, מגל זה אומרים לו הין. קפה זו אומרים לו הין, קפה זו אומרים לו הין, קפה זו אומרים לו הין. ואם היה שבת אומר להן, שבת היום אומרים לו הין, שבת היום אומרים לו הין, ואחר כך אומר להן אקצר והן אומרים לו קצר, אקצר והם אומרים לו קצר, אקצר והם אומרים לו קצר. שלש פעמים על כל דבר ודבר.

וכל כך למה מפני אלו הטועים שיצאו מכלל ישראל בבית שני, שהן אומרים שזה שנתאמר בתורה 'ממחרת השבת' הוא שבת בראשית, ומפי השמועה למדו שאינה שבת אלא יום טוב, וכן ראו תמיד הנביאים והסנהדרין בכל דור ודור שהיו מניפין את העמר בששה עשר בניסן בין בחל בין בשבת, והרי נאמר בתורה (ויקרא כג-יד) 'ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה', ונאמר (יהושע ה-יא) 'ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי', ואם תאמר שאותו הפסח בשבת ארע כמו שדמו הטפשים, היאך תלה הכתוב החר אכילתם לחדש בדבר שאינו העקר ולא הסבה אלא נקרה נקרה, אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח, הדבר ברור שמחרת הפסח היא העלה המתרת את החדש, ואין משגיחין על אי זה יום הוא מימי השבוע:

יב קצרוהו ונתנוהו בקפות וחיבאוהו לעזרה וחקטוהו, וזורין ובזרין, ולוקחין את השעורים ומהבהבין אותו באור באבוב מנקב, כדי שיהיה האש שולט בכלן שנתאמר (ויקרא כג-יד) 'אביב קלוי באש גרש פרמל', מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא במנחת העמר בלבד. ואחר שקולין אותו שוטחין אותו בעזרה והרוח מנשבת בו, ונותנין אותו לרחים של גרוסות וטוחנין את השלש סאין, ומוציאין מן הכל עשרון שהוא מנפה בשלש עשרה נפה. והשאר נפדה ונאכל לכל אדם. וחיבב בחלה ופטור מן המעשרות כמו שבארנו. ולוקחין זה העשרון של סלת השעורים, ובוללין אותו בלוג שמן בששה עשר בניסן, ונותנין עליו קמץ לבונה כשאר המנחות. ומניפו במזרח מוליך ומביא מעלה ומוריד, ומגישו כנגד חדה של קרן מערבית

ג בפסח מקריבין קרבן מוסף בכל יום, מיום הראשון עד יום השביעי, כמוסף ראשי חדשים, פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים הכל עולות, ושעיר חטאת הנאכלת. ביום שני של פסח שהוא יום ששה עשר בניסן, מקריבין יתר על מוסף של כל יום, כבש לעולה עם עמר התנופה. והיא מנחה של צבור כמו שבארנו:

ד וזמנו קבוע, ולפיקף דוחה את השבת ואת הטמאה:

ה אין מביאין מנחה זו אלא מארץ ישראל שנתאמר (ויקרא כג י) 'והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן'. מצותו לבוא מן הקרוב. לא בא מן הקרוב, מביאין אותה מכל מקום מארץ ישראל:

ו מצותו להקצר בלילה בליל ששה עשר, בין בחל בין בשבת:

ז וכל הלילה כשר לקצירת העמר, ואם קצרוהו ביום כשר:

ח מצותו לבוא מן הקמה, לא מצאו יביאו מן העמרים:

ט מצותו לבוא מן הלח, לא מצאו יביאו מן היבש:

י דרך הנה להביא משדות שבפרוס, הנה נר חצי השדה וזורע חציה בשנה זו, ובשנה אחרת נר חצי השדה שזרע, וזורע החצי שנה ומביא ממנו:

יא עמר זה מן השעורים הנה בא, ודבר זה הלכה ממשה רבנו. וכיצד הנה נעשה, מערב יום טוב יוצאין שלוחי בית דין ועושין אותו פריכות במחבר לקרקע כדי שיהיה נח לקצר. כל העירות הסמוכות לשם מתפנסות כדי שיהיה נקצר בעסק גדול. וקוצרין שלש סאין שעורין בשלשה אנשים ובשלש קפות ובשלשה מגלות. כיון שהשקה אומר להם הקוצר לכל העומדים שם: בא השמש אומרים לו הין, בא השמש אומרים לו הין, מגל זה אומרים לו הין, מגל השמש אומרים לו הין.

יט תבואה שזרעה אחר שקרב העמר וקצרה אחר שקרב העמר של שנה הבאה, הרי זו ספק אם מביאין ממנה מנחות לכתחלה טרם הבאת שתי הלחם, הואיל ותבואה זו עבר עליה הבאת שתי הלחם וקצירת העמר, או אין מביאין עד שיביאו שתי הלחם אחר הבאת העמר של שנה אחרת:

כ וכן תבואה שהיתה בקרקע וחסטו עליה או הנצו עליה שלח פשהביאו שתי הלחם, הרי זה ספק אם הנצת העלין או חנטטן כמו השרשה, והתרה להביא ממנה מנחות, או אינה חשובה השרשה. לפיכך לא יביא ואם הביא הרצה:

כא והקוצר קדם קצירת העמר אינו לוקה והקציר כפשוטו:

כב מצות עשה לספור שבע שבטות תמימות מיום הבאת העמר, שנאמר (ויקרא כג-טו) 'וספרתם לכם ממחרת השבת' 'שבע שבטות'. ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר (ויקרא כג-טז) 'תספרו תמימים יום'. ומתחלת היום מונין, לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן:

כג שכח ולא מנה בלילה, מונה ביום. ואין מונין אלא מעמד, ואם מנה מישוב יצא:

כד מצוה זו על כל איש מישאל ובכל מקום ובכל זמן. ונשים ועבדים פטורין ממצוה:

כה וצריך לברך בכל לילה ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת העמר קדם שיספור. מנה ולא ברך, יצא ואינו חוזר ומברך:

דרומית כשאר המנחות, וקומץ ומקטיר, והשאר נאכל לפהנים כשירי כל המנחות. ואימתי קומצין אותו, לאחר שמקריבין מוסף היום וכבש העולה, קדם תמיד של בין הערבים:

יג אסור לקצר בארץ ישראל מין מחמשת מיני תבואה קדם לקצירת העמר שנאמר (ויקרא כג-י) 'ראשית קצירכם' שיהיה תחלה לכל הנקצרים. במה דברים אמורים בקציר שראוי להביא ממנו עמר, אבל בית השלחין שבועמקים הואיל ואינו ראוי להביא ממנו, קוצרין אותו מלפני העמר אבל לא יגדש:

יד תבואה שהשרישה קדם העמר העמר מתירה, ואם לאו אסור לקצרה כדרך שאסור לאכלה עד שיבוא העמר הבא:

טו תבואה שלא הביאה שליש, מתיר לקצר ממנה להאכיל לבהמה. וקוצרין מפני הנטיעות שלא יפסדו. וקוצרין לפנות מקום לבית האכל או לבית המדרש, שנאמר (ויקרא כג-י) 'קצירכם' ולא קציר מצוה:

טז ואף על פי שמתיר לקצר, לא יעשה אותן כריכות כדרך הקוצרין, אלא יניחם צבתים צבתים:

יז כבר בארנו שאין מביאין מנחות ולא מנחת נסכים ולא בכורים מן החדש קדם הבאת העמר, ואם הביא פסול. ולא יביא קדם להבאת שתי הלחם, ואם הביא כפשוטו:

יח וכל המקריב מנחה מן החדש תחלה, מברך שהחיינו:

שלחן ערוך הלכות ומנהגי ספירת העומר

ה אם אינו יודע החשבון, ופתח אדעתא דלסיים כמו שישמע מחברו, ושתק עד שישמע מחברו וסיים כמוהו, יצא.

ו אם פתח ואמר: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אדעתא דלימא היום ארבעה, שהוא סבור שהם ארבעה, ונזכר וסיים בתמשה, והם תמשה; או איפכא, שהם ארבעה ופתח אדעתא דלימא ארבעה, וטעה וסיים בתמשה, אינו חוזר ומברך.

ז שכח ולא ברך כל הלילה, יספר ביום בלא ברכה.

ח אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה; אבל אם הוא מספק אם דלג יום אחד ולא ספר, יספר בשאר ימים בברכה.

ט ליל שבת וליל יום טוב מברכים וסופרים אחר קדוש בבית הכנסת; ובמוצאי שבת ויום טוב, קדם הבדלה אחר קדיש תתקבל; וקשחל יום טוב האחרון של פסח במוצאי שבת, דאז אומר קדוש והבדלה בפעם אחת, יש לספר קדם שמברכין על הפוס בבית הכנסת. הנה: והם אין לו זין וצריך לקדש יקנה"ז, עין לעיל סימן רצ"ו.

י אסור לאכל חדרש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן; ובארץ ישראל, עד תחלת י"ז בניסן.

סימן תפט - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העומר וכו' י' סעיפים

א בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספר העמר, ואם שכח לספר בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה. ומצוה על כל אחד לספר לעצמו. וצריך לספר מעמד ולברך תחלה. וסופר הימים והשבועות. כיצד, ביום הראשון אומר: היום יום אחד בעמר, עד שמייע לשבועה ימים ואז יאמר: היום שבועה ימים שהם שבוע אחד בעמר, וביום שמיני יאמר: היום שמונה ימים שהם שבוע אחד בעמר, וכן עד שיעייע לארבעה עשר ימים: היום ארבעה עשר ימים שהם שבועות בעמר, ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום.

ב אם טעו ביום המעצן וברכו על ספירת העמר, חוזרים לספר בשתחשוף. והמקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות.

ג המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברכה. ואם יזכר בלילה יברך ויספר. הנה: ואפלו ענה אמן על ברכת הקהל, אם היה דעתו שלא לצאת, יחזר ויברך ויספר בלילה (בית יוסף בשם רשב"א).

ד מי ששאל אותו חברו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו: אתמול היה כך, שאם יאמר לו: היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה; אבל קדם בין השמשות, בין שאין זמן ספירה אין בכך כלום. הנה: וכשהגיע הזמן, אסורין לאכל עד שייספר. ואפלו התחיל לאכל, פוסק וסופר; מיהו אם התחיל לאכל קדם שהגיע הזמן, אינו צריך להפסיק אלא גומר אכילתו וסופר אחר כך (דברי עצמו למאן דאמר ספירה בזמן הזה דאורייתא).

ספירת העומר - שולחן ערוך

מיהו אם חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד שבת (מהרי"ו). מי שהוא בעל ברית או מל בנו, מתר להסתפר בספירה לכבוד המילה. (הגהות מנהגים).

ג יש נוהגים להסתפר בראש חודש אדר, וטעות הוא בידם. הנה: מיהו בהרבה מקומות נוהגים להסתפר עד ראש חודש אדר, ואותן לא יסתפרו מל"ג בעומר ואילך, אף על פי שמתר להסתפר בל"ג בעומר בעצמו. ואותן מקומות שנוהגין להסתפר מל"ג בעומר ואילך, לא יסתפרו כלל אחר פסח עד ל"ג בעומר. ולא ינהגו בעיר אחת מקצת מנהג זה ומקצת מנהג זה, משום לא תתגדדו וכל שכן שאין לנהג החר בשתיקה. (דברי עצמו).

ד נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת, משקיעת הסמה ואילך.

סימן תצג - דינים הנוהגים בימי העומר ובו ד' סעיפים

א נוהגים שלא לשא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא; אבל לארס ולקדש, שפיר דמי, ונשואין נמי, מי שקפץ וקנס אין עונשין אותו. הנה: מיהו מל"ג בעומר ואילך הכל שרי (אבודרהם ובית יוסף ומנהגים).

ב נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות, ואין להסתפר עד יום ל"ד בפקר אלא אם כן חל יום ל"ג ערב שבת שאז מסתפרין בו מפני כבוד השבת. הנה: ובמדינות אלו אין נוהגין כדבריו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהרי"ל ומנהגים). ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהרי"ל).

מעשה רב - הלכות תפלה

אומרים שום פסוקים לא לפניו ולא לאחריו כי אם יהי רצון שיבנה כן:

ט ספירה אחר עלינו כל המנין ביחד. הנסח בעמר כמו שכתוב בשלחן ערוך ולא לעמר. ואין

טעמי הראשונים למצות ספירת העומר

הר"ן על הרי"ף סוף פסחים

ובהגדה גם כן אמרו, בשעה שאמר להם משה 'תעבדון את האלהים על החר הזה', אמרו לו ישראל, משה רבנו אימתי עבודה זו, אמר להם לסוף חמשים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מפאן קבעו חכמים לספירת העומר, כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עמר, אלא מחשבין חמשים יום לשמחת התורה כמו שמנו ישראל באותו זמן.

אבודרהם - תפלות הפסח

והטעם שצוה הקדוש ברוך הוא לספר את העמר, מפני שכל אחד מ'ישראל היה עסוק בקציר שלו, והיו מפזרים כל אחד בגרנו, וצוה למנות כדי שלא ישכחו זמן עלייתם לרגל. טעם אחר במדרש, משל לאחד שהיה חבוש בבית האסורים, וצעק למלך להתיר לו ולתת לו בתו, והיה מונה והולך עד בא הזמן, כך עשו ישראל בצאתם ממצרים.

וגם אמרים טעם אחר, מפני שעולם בצער מפסח עד שבועות על התבואות ועל האילנות, כדאיתא פרק קמא דראש השנה (טז, א) תניא אמר רבי יהודה, מפני מה אמרה תורה הביאו עמר בפסח, מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הקריבו לפני עמר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות אילן הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות אילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, מפני שחג זמן גשמי שנה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה וכו'. ולפיכך צוה הקדוש ברוך הוא לספר ימים אלו, כדי שנוזכר צער העולם ולשוב לו בלבב שלם, ולהתחנן לפניו לרחם עלינו ועל הבריות ועל הארץ, שיהיו התבואות כחגגן שהם סבת חיינו שאם אין קמח אין תורה. וזהו שאמר הכתוב (ירמיה ה, כה) 'ואמרו בלבבם נירא נא את ה' אלהינו הנותן גשם יורה ומלקוש בעתו שבעות

רמב"ן פרשת אמור

וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדשה לפנייהם ולאחריהם, כי כלם קדושים וכתובם ה', ומנה מננו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני בשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחלו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן. וזהו מאמרם (חגיגה יז א) שמיני רגל בפני עצמו הוא לענין פז"ר קש"ב. ותשלומין דראשון הוא, כי הוא אצילות הראשונים ואינו כאחדות שלהם. ולכך נזכר בפרשת כל הבכור (דברים טז טז) בשלש רגלים, חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות שבעת ימים, ולא נזכר השמיני, כי שם אמר 'יראה כל זכורך וגו', והנה זה מבאר:

מורה נבוכים להרמב"ם חלק ג פרק מג

ושבועות, הוא יום מתן תורה, ולהגדיל היום ההוא, נמנו הימים מן המועד הראשון אליו, כמי שממתינ בו הנאמן שבאזהביו ושהוא מונה יום וגם השעות, וזאת היא סבת ספירת העמר מיום צאתנו ממצרים עד יום מתן תורה, שהוא היה הפונה והתכלית ביציאתם באמרו 'ואביא אתכם אלי'.

דרשות ר"י אבן שועיב (תלמיד הרשב"א)

ובמדרש נותן טעם בזה הספירה שבין פסח לעצרת, כי כשאמר משה לעם היוצאים ממצרים, 'תעבדון את האלקים על החר הזה', אמרו לו מתי, אמר להם לסוף חמשים יום, ומרב שמחתם שהיו ממתינין אותו מעמד, היו מונין אותו כך וכך, כחגג המונה היום כשממתינ הכנסת פלתו לחפה, ולכן אנו מונין אותו עתה, וזהו דרך דרש וטעם נכון.

וכך ימים עברו מן המניין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחלת חשבוננו רבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת.

ואל יקשה עליך לומר, אם כן, אחר שעברו רב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מעוט הימים הנשארים, לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו. ואם תשאל, אם כן למה אנו מתחילין אותו ממחרת השבת ולא מיום ראשון, התשובה כי היום הראשון נתיחד כלו להזכרת הגס הגדול והוא יציאת מצרים, שהוא אות ומופת בחדוש העולם ובהשגחת השם על בני האדם, ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו שום ענין אחר, ועל כן נתקן החשבון מיום שני מיד. ואין לומר היום כך וכך ימים ליום שני של פסח, שלא יהיה חשבון ראוי לומר ליום שני, ועל כן הותקן למנות המנין ממה שנעשה בו, והוא קרבן העמר, שהוא קרבן נקבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ברוך הוא בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם, ומחדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו.

תוספת מעשה רב

(נה) ונתקף לאחר הפסח ישב ללמד בפרשיות גדול למאד, ואמר שהם ימי הקנה לקבלת התורה עד חג השבועות.

חקות קציר ישמר לנו, אלו שבעה שבועות שפין פסח לעצרת.

ספר החנוכה מצוה שו

משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עקרון של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמו שפתיב (ירמיהו לג, כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. והיא העקר והסבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקימוה, וכמו שאמר השם למשה (שמות ג, יב) 'וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה', ופרוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלהים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. וענין גדול הוא להם, יותר מן החרות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אות לעולם אל העקר.

ומפני כן, כי היא כל עקרון של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדלה שעלו אליה, נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנקבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעמר, כלומר כך

קריעת ים סוף - מקרא

פרשת בשלח

יג וַיְהִי בִשְׁלַח פָּרְעָה אֶת־הָעַם וְלֹא־נָחַם
אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הָיָה
כִּי | אָמַר אֱלֹהִים פְּנִינָחָם הָעַם בְּרֹאֲתָם
מִלִּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרֵימָה: יד וַיֹּסֶב אֱלֹהִים |
אֶת־הָעַם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמִשִּׁים
עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: טו וַיִּקַּח
מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע
הַשְּׂבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד
אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהָעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמֹתַי מִזֶּה
אִתְּכֶם: כ וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתְנָם בְּקֶצֶה
הַמִּדְבָּר: כא וַיְהִי הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם
בַּעֲמוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וּלְיָלֵה בַּעֲמוּד
אֵשׁ לְהַאֲדִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וּלְיָלֵה: כב לֹא־
יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה
לִפְנֵי הָעַם:

יד * וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כ דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי הַיָּם הַיָּחִידִית
בֵּין מִגְדֵּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל זֶפֶן נִכְחוּ
תַּחְנוּ עַל־הַיָּם: ג וְאָמַר פָּרְעָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סָגֹר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר:
ד וַחֲזַקְתִּי אֶת־לֵב־פָּרְעָה וְרָדְף אַחֲרֵיהֶם
וְאֶפְבְּדָה בַּפָּרְעָה וּבְכָל־חֵילוֹ וַיִּדְּעוּ מִצְרַיִם
כִּי־אֲנִי יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ־כֵן: ה וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם
כִּי בָרַח הָעַם וַיִּהְיֶה לֵּב פָּרְעָה וַעֲבָדִיו
אֶל־הָעַם וַיֹּאמְרוּ מִה־זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי־
שָׁלַחְנוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַבְדָּנוּ: ו וַיֹּאסֶר אֶת־
רַכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ: ז וַיִּקַּח שֵׁשׁ־
מֵאוֹת רֶכֶב בַּחּוֹר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וּשְׁלֹשָׁם
עַל־כֵּלָיו: ח וַיַּחֲזֹק יְהוָה אֶת־לֵב פָּרְעָה לִמְלֹךְ

מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ בְּיַד רָמָה: ט וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִם
אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חֲנִים עַל־הַיָּם כָּל־
סוֹס רֶכֶב פָּרְעָה וּפָרָשָׁיו וַחֲיָלוֹ עַל־פִּי
הַיָּחִידִית לִפְנֵי בַעַל זֶפֶן: י וּפָרְעָה הִקְרִיב
וַיִּשְׂאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲגִה
מִצְרַיִם | נִסְעָה אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיַּצַּעֲקוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה: יא וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
הַמִּבְלִי אִי־קָבְרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לָמוֹת
בַּמִּדְבָּר מִה־זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ
מִמִּצְרַיִם: יב הֲלֹאֲנָה הִדְבַּר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ
אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חֲדַל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה
אֶת־מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עַבְדָּה אֶת־מִצְרַיִם
מִמֹּתָנוּ בַּמִּדְבָּר: יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעַם
אֶל־תִּירְאוּ הַתִּיַּצְבוּ וַיִּירָאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה
אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם
אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסָּפוּ לִרְאֹתָם עוֹד
עַד־עוֹלָם: יד יְהוָה יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם
תַּחֲרִשׁוּן:

טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מִה־תַּצַּעַק אֵלַי
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ: טז וְאַתָּה הָרֹם
אֶת־מִשְׁחֶה וְנָטָה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וּבִקַּעְהוּ
וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה:
יז וְאֲנִי הִנְנִי מֵחַזֵּק אֶת־לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ
אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְבְּדָה בַּפָּרְעָה וּבְכָל־חֵילוֹ
בָּרַכְבוֹ וּבַפָּרָשָׁיו: יח וַיִּדְּעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי
יְהוָה בַּהֲפַכְדִּי בַּפָּרְעָה בָּרַכְבוֹ וּבַפָּרָשָׁיו:
יט וַיִּשַׁע מֶלֶךְ־הָאֱלֹהִים הַחֲלֹף לִפְנֵי מַחְנֵה
יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּשַׁע עַמּוּד הָעָנָן
מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד מֵאַחֲרֵיהֶם: כ וַיָּבֹא בֵּין |

טו א אז ישיר-משה ובני ישראל את-
השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר
אשירה ליהוה פירגאה גאה סוס ורכבו
רמה בים: ב עזי וזמרת יה ויהי-לי לישועה
זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו: ג
יהוה איש מלחמה יהוה שמו: ד מרפכת
פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו
בים-סוף: ה תהמות יבסימו ירדו במצולת
כמו- אבן: ו ימינה יהוה נאדרי בפה ימינה
יהוה תרעין אויב: ז וברכ גאונה תהרס
קמיה תשלח חרנה יאכלמו פקש: ח וברוח
אפיה גערמו מים נצבו כמו-גד גזלים קפאו
תהמות בלב-ים: ט אמר אויב ארדה אשיג
אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרפי
תורישמו ידי: י נשפת ברוחך פסמו ים
צללו פעופרת במים אדירים: יא מי-כמכה
באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא
תהלת עשה פלא: יב נטית ימינה תבלעמו
ארץ: יג נחית בחסדה עס-זו גאלת נחלת
בעזה אל-נוה קדשך: ד שמעו עמים רגזון
חיל אחז ישבי פלשת: טו אז נבהלו אלופי
אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל
ישבי כנען: טז תפל עליהם אימתה ופחד
בגדל זרועך ידמו כאבן עדי-עבר עמך
יהוה עדי-עבר עס-זו קגית: יז תבאמו
ותטעמו בחר נחלתך מכון לשבתך פעלת
יהוה מקדש אדני פוננו ידיך: יח יהוה |
ימלך לעלם ועד: יט כי בא סוס פרעה
ברכבו ובפרשיו פים וישב יהוה עליהם
את-מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה
בתוך הים:

מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן
והחשך ויאר את-הלילה ולא-קרב זה אל-
זה כל-הלילה: כא ויט משה את-ידו על-
הים ויולך יהוה | את-הים ברוח קדים עזה
כל-הלילה וישם את-הים לחרבה ויבקעו
המים: כב ויבאו בני-ישראל בתוך הים
ביבשה והמים להם חומה מימינם
ומשמאלם: כג וירדפו מצרים ויבאו
אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל-
תוך הים: כד ויהי באשמרת הבקר וישקוף
יהוה אל-מחנה מצרים בעמוד אש וענן
וליהם את מחנה מצרים: כה ויסר את אפן
מרפבתיו וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים
אנוסה מפני ישראל כי יהוה גלחם להם
במצרים:

כו ויאמר יהוה אל-משה נטה את-ידך על-
הים וישבו המים על-מצרים על-רכבו ועל-
פרשיו: כז ויט משה את-ידו על-הים וישב
הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים
לקראתו וינער יהוה את-מצרים בתוך
הים: כח וישבו המים וכסו את-הרכב
ואת-הפרשים לכל חיל פרעה הבאים
אחריהם פים לא-נשאר בהם עד-אחד:
כט ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים
והמים להם חומה מימינם ומשמאלם:
ל וישע יהוה ביום ההוא את-ישראל מיד
מצרים וירא ישראל את-מצרים מת על-
שפת הים: לא וירא ישראל את-היד
הגדלה אשר עשה יהוה במצרים וייראו
העם את-יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה
עבדו:

פרשת עקב

יא ב וידעתם היום כי | לא את-בניכם אשר לא-ידעו ואשר לא-ראו את-מוסר יהוה אלהיכם את-גדלו את-ידו החזקה וזרעו הנטויה: ג ואת-אתתיו ואת-מעשיו אשר עשה בתוך מצרים לפרעה מלך-מצרים ולכל-ארצו: ד ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את-מי ים-סוף על-פניהם בדרפם אחרים ואפדם יהוה עד היום הזה:

יהושע

ב ט ותאמר אל-האנשים ידעתי כי-נתן יהוה לכם את-הארץ וכי-נפלה אימתכם עלינו וכי נגמו כל-ישיבי הארץ מפניכם: כ כי שמענו את אשר-הוביש יהוה את-מי ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחן ולעוג אשר החרמתם אותם: יא ונשמע וימס לבבנו ולא-קמה עוד רוח באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם הוא אלהים בשמים מופעל ועל-הארץ מתחת:

ד כב והודעתם את-בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את-הירדן הזה: כג אשר-הוביש יהוה אלהיכם את-מי הירדן מפניכם עד-עברכם כאשר עשה יהוה אלהיכם לים-סוף אשר-הוביש מפנינו עד-עברנו: כד למען דעת כל-עמי הארץ את-יד יהוה כי חזקה היא למען יראתם את-יהוה אלהיכם כל-הימים:

כד וואציא את-אבותיכם ממצרים ותבאו הימה וירדפו מצרים אחרי אבותיכם ברכב ובפרשים ים-סוף: ז ויצעקו אל-יהוה וישם מאפל בפניהם | ובין המצרים ויבא עליו את-

כ ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את-התף בידה ותצאן כל-הנשים אחריה בתפים ובמחלות: כא ותען להם מרים שירו ליהוה כי-גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

כב ויסע משה את-ישראל מים-סוף ויצאו אל-מדבר-שור וילכו שלשת-ימים במדבר ולא-מצאו מים: כג ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרתה כי מרים הם על-כן קרא-שמה מרתה: כד וילנו העם על-משה לאמר מה-נשתה: כה ויצעק אל-יהוה ויורהו יהוה עץ וישלך אל-המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו: כו ויאמר אם-שמוע תשמע לקול | יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל-חקיו כל-המחלה אשר-שמתו במצרים לא-אשים עליך כי אני יהוה רפאך:

פרשת מסעי

לג ה ויסעו בני-ישראל מרעמסס ויחנו בספת: ו ויסעו מספת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר: ז ויסעו מאתם וישב על-פי החילת אשר על-פני בעל צפון ויחנו לפני מגדל: ח ויסעו מפני החילת ויעברו בתוך-הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה: ט ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שטים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו-שם: י ויסעו מאילם ויחנו על-ים-סוף: יא ויסעו מים-סוף ויחנו במדבר-סין:

תסתכלו בהן אל תתנו להם לב: (כ) תכבדני חית השדה. מקום שהוא חרב ומרבץ לחיות השדה לתנים ולכנות יענה: כי נתתי במדבר מים. כלומר בארץ חריבה אתן ישוב: (כא) עם זו יצאתי לי. למען תהלתי יספרו:

נא ט עורִי עורִי לְבָשִׁי-עֹלָה זָרוּעַ יְהוָה עֹרִי בְיָמִי קֶדֶם דְּרוֹת עוֹלָמִים הֲלוֹא אֶת־הָיָא הַמַּחֲצֶבֶת רַחֵב מַחֲוֹלֹת תַּנִּין: י הֲלוֹא אֶת־הָיָא הַמַּחֲרֶבֶת לִם מִי תַהוֹם רַבָּה הַשְּׁמָה מַעֲמֻקִּי־לִם דָּרָךְ לְעֵבֶר גְּאוּלִּים: יא וּפְדוּיִי יְהוָה יִשׁוּבוּ וְכָאוּ צִיּוֹן בְּרָנָה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל־רֹאשָׁם שִׁשְׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיָלוּן נְסִי יָגוֹן וְאַנְחָה:

רש"י - (ט) עורי עורי. תפילת הנביא היא: (י) רחב. מצרים שכתוב בה רחב הם שבת (לעיל ל): מחוללת. לשון הרג חלל: תנין. פרעה: (יא) ופדויי ה' ישובו. לשון תפלה ומוסב על עורי עורי:

סג יא וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מִשְׁחָה עָמּוֹ אִיָּה | הַמַּעֲלָם מִיָּם אֶת רַעִי צֹאֲנוּ אִיָּה הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קִדְשׁוֹ: יב מוֹלִיךְ לִימִין מִשְׁחָה זָרוּעַ תַּפְאֲרָתוֹ בְּזֻקַּע מִיָּם מוֹפְנִיָּהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם: יג מוֹלִיכֶם בְּתֵהֱמוֹת פָּסוּס בַּמִּדְבָּר לֹא יִפְשְׁלוּ: יד בְּפִתְחָהּ בִּפְקֻעָה תִלָּד רוּחַ יְהוָה תַּנִּיחֵנוּ בֶן נְהַגְתָּ עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לָךְ שֵׁם תַּפְאֲרָת:

רש"י - (יא) ויזכור ימי עולם משה עמו. הנביא מתאונן ואומר בל' תחינה, היום בגולה זוכר עמו את ימי עולם את ימי משה, ובצרתו הוא אומר איה משה רוענו המעלנו מים סוף: את רועי צאנו. דמיון רועה המעלה את צאנו, איה הוא אשר שם בקרב ישראל את רוח קדשו של הקב"ה ולמדנו חוקים ומשפטים: (יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו. הקב"ה היה מוליך לימין משה את זרוע גבורתו, בכל עת שהיה צריך לעזרתו של הקב"ה היה זרועו מוכן לימינו: (יג) כסוס במדבר. שאינו נכשל לפי שהיא ארץ חלקה, כן לא נכשלו בתהום: (יד) כבהמה. אשר בבקעה תרד, ובקעה היא ארץ חלקה ואין בה מכשול קנפני"א בלע"ז: תרד. תתפשט כמו (לעיל מה) לרד לפניו גוים, כן רוח ה' תניחנו לתהום ועשה בו דרך כבושה: כן נהגת עמך. כן היה הכל כמו שאמרנו נהגת עמך:

הֵים וַיִּכְסְהוּ וַתִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בַּמִּצְרַיִם וַתִּשְׁכּוּ בַּמִּדְבָּר יָמִים רַבִּים:

רש"י - (ז) ויבא עליו את הים. על כל יחיד ויחיד שבהם, שאם היה היחיד בורח שלא ליכנס בים, גל של ים רודף אחריו וקולטו:

ישעיה

יא טו וְהַחֲרִים יְהוָה אֶת לְשׁוֹן יָם־מִצְרַיִם וְהַגִּיף יָדוֹ עַל־הַנְּהָר בַּעֲיֵם רוּחוֹ וְהִפָּהוּ לְשִׁבְעָה נַחְלִים וְהִדְרִיךְ בַּנְּעָלִים: טז וְהִיתָה מִסְלָה לְשֹׂאֵר עָמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁאָר מֵאֲשׁוּר כְּאֲשֶׁר הִיתָה לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם עָלְתָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

רש"י - (טו) והחרים. ליכשו כדי שיעברו בו גליות ישראל ממצרים: על הנהר. נהר פרת לעבור בו גליות אשור: בעים רוחו. אין לו דמיון במקרא ולפי הענין יפתר בחזק רוחו: לשבעה נחלים. לשבע גזרים לעבור בו שבע גליות האמורות למעלה מאשור וממצרים וגר', ומאיי הים אינו מאותו צד: והדריך. בתוכו את הגליות: בנעלים. ביבשה: (טז) והיתה מסילה. בתוך המים לשאר עמו:

מג טז כָּה אָמַר יְהוָה הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרָךְ וּבַמִּיָּם עֲזִים נְתִיבָה: יז הַמּוֹצִיא רֶכֶב־וָסוּס חֵיל וְעֲזִיז יַחֲדוֹ יִשְׁכְּבוּ בַּל־יִקְוִמוּ דַּעֲכּוֹ כַּפְשָׁתָה כְּבוֹ: יח אֶל־תִּזְכְּרוּ רֹאשׁוֹת וּקְדָמִיּוֹת אֶל־תִּתְבַּנְּנוּ: יט הַנְּגִי עֲשֵׂה חֲדָשָׁה עֲתָה תַצְמַח הֲלוֹא תִדְעוּהָ אֵף אֲשֵׁים בַּמִּדְבָּר דָּרָךְ בִּישְׁמוֹן נְהָרוֹת: כ תִּכְבְּדֵנִי חֵית הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבָנֹת יַעֲנָה כִּי־נִתְתִי בַּמִּדְבָּר מִיָּם נְהָרוֹת בִּישְׁמוֹן לְהִשְׁקוֹת עַמִּי בְּחִירִי: כא עַם־זוֹ יִצְרָתִי לִי תִהְיֶה יִסְפְּרוּ:

רש"י - (טז) הנותן בים דרך. בים סוף, ושם הוצאתי מצרים לרדוף אחריכם רכב וסוס וחיל ועיזו, וכולם יחדיו ישכבו מתים על שפת הים בל יקומו: (יז) כפשתה כבו. תירגם יונתן כבוצא עמי טפו: (יח) אל תזכרו ראשונות. הניסים הללו שאני מזכיר לכם שעשיתי במצרים אל תזכרו אותם מעתה, כי בגאולה זו תעסקו להודות ולהלל: אל תתבוננו. אל

חִבְקוּן

גח הַבְּנֵה־רִים חָרָה יְהוָה אֶם בְּנֵה־רִים אַפָּךְ אִם-
בַּיִם עֲבָרְתָּךְ כִּי תִרְכַּב עַל-סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתִּיךָ
יִשְׁוּעָה: ט עָרִיךָ תַעֲזוֹר קִשְׁתְּךָ שְׂבָעוֹת מִטּוֹת
אָמַר סָלָה נִהְרֹת תִּבְכַּע-אַרְצִי: י רָאוּךָ יִחִילֻ
הָרִים זָרִם מַיִם עֲבַר נָתַן תְּהוֹם קוֹלֹ רֹם יִדְּיָהוּ
נִשְׂאָ: יא שָׁמַשׁ יָרַח עָמַד זָבֻלָּה לְאוֹר חֲצִיךָ
יִהְלֹכוּ לְנֹגַהּ בֶּרֶק חֲנִיתְךָ: יב בְּזַעַם תִּצְעַד-אַרְצִי
בְּאַף תִּדְּוֹשׁ גּוֹיִם: יג יִצְאָתָּ לַיִשָּׁע עֲמֹךְ לַיִשָּׁע
אֶת-מִשְׁיַחְךָ מִחֲצֵת רֹאשׁ מִבֵּית רִשָּׁע עֲרוֹת
יִסּוּד עַד-צֹאֵר סָלָה: יד נִקְבַּת בְּמִטְוִי רֹאשׁ
פָּרְזוֹ יִסְעֶרֻ לְהַפְיֵאֲנִי עֲלִיעָתָם כְּמוֹ-לֹאכֵל עֲנִי
בְּמִסְתָּר: טו דִּרְכַּת בָּיִם סוּסֶיךָ חֲמֹר מַיִם רַבִּים:

תרגום יונתן - (ח) הָא עַל מַלְכִּיהוֹן וּמִשְׁרָתִיהוֹן
דְּסִגְיָאִין כְּמִי נִהְרָא תְּהוּ רַגְז מִן קַדְמָךְ יי, עַל מַלְכֵּנָא
תְּהוּ רוּגְזָךְ, וּבִימָא הוֹדַעְתָּא כְּהוֹן פּוֹרְעָנוֹת גְּבוּרְתָּךְ,
אַרִי אֲתַגְלִיתָא עַל מִרְכַּבַּת יִקְרָךְ שְׂכַנְתָּךְ לַעֲמָךְ
תְּקוּף וּפּוֹרְקָן: (ט) אֲתַגְלֵאָה אֲתַגְלִיתָא בְּגְבוּרְתָּךְ,
בְּדִיל קִמְךָ דַּעַם שְׂבָטָא, מִימְרָךְ קִיָּם לַעֲלֵמִין לְהוֹן
בְּזִיעָתָא טַנְרִין תְּקִיפִין, נְפִקוּ נְהָרִין שְׂטָפִין אַרְעָא:
(י) בְּאַתְגְּלִיּוּתְךָ עַל טוֹרָא דְּסִינִי חִזוּ יִקְרָךְ, זַעו
טוֹרִיא, עֲנִי מִטְרָא עֲדוּ, אָרִים תְּהוּמָא קְלִיָּה, חִילִי
מְרוּמָא תְּמָהוּ קְמוּ: (יא) אַף בְּמַעֲבָדְךָ נִסִּין לִיהוֹשָׁע
בְּמִישֹׁר גְּבַעוֹן, שְׁמָשׁ וְסִינְיָרָא קְמוּ בְּמִדּוּרִיהוֹן
עֲמָךְ, בְּמִימְרָךְ אֲתַגְבְּרוּ, בְּתִקְוָךְ נִצְחִין גְּבוּרְתָּךְ: (יב)
בְּאַתְיֹתְךָ לוֹט עַל סְנַאי עֲמָךְ בְּאַתְגְּלִיּוּתְךָ לְמַתְבַּר
רְשִׁיעֵי אַרְעָא, בְּרוּגְזָךְ תִּקְטוֹל בְּעַמְמִיָּא: (יג)
אֲתַגְלִיתָא לְמַפְרָק ית עֲמָךְ לְמַפְרָק ית מְשִׁיחָךְ,
שִׁיעִיתָא מִן קַדְמִיהוֹן מַלְכֵּנָא וְשְׁלֹטוֹנֵיָא, מִכְּתִיהוֹן
תְּרִיקַת חִיבָא וּתְבַרְתָּא חִילִיָּהוֹן, רִגְלֵי עֲמָךְ עַל צוּרֵי
סְנַאִיהוֹן, מִימְרָךְ קִיָּם לַעֲלֵמִין: (יד) בְּזַעָתָא יִמָּא
בְּחוּטְרִיָּה דְּמִשָּׁה, וּגְבִרִיָּה רִישֵׁי מִשְׁרִית פְּרָעָה
דְּחִשְׁבִּיבֵי מַחֲשָׁבָן עַל עֲמָךְ דְּבִרְתִּינִין בְּרוּם עֲלֵעוּלִין
וּטְבַעֲתִינִין בִּימָא דְּסוּף, עַל דְּרַחֲקִיו וְשַׁעֲבִידוֹ ית
עֲמָךְ וְיִתְּבֻ עֲצָה בְּסִתְרָא לְאוּכְדָּהוֹן: (טו) אֲתַגְלִיתָא
עַל יִמָּא בְּמִרְכַּבַּת יִקְרָךְ, בְּדִגּוּר מִן סִגְיָאִין:

תְּהִלִּים

יח ח וּתְגַעַשׁ וּתְרַעַשׁ | הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי הָרִים
יִרְגְּזוּ וְיִתְגַּעְשׁוּ כִּי-חָרָה לָּו: ט עֲלָה עֲשׂוֹן |
בְּאַפּוֹ וְאַשְׁ-מִפּיו תֹּאכַל גְּחָלִים בַּעֲרוֹ מוֹמְנוֹ:
י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וְעֶרְפֶּל תַּחַת רַגְלָיו:
יא וַיִּרְכַּב עַל-כְּרוֹב וַיַּעַף וַיֵּדָא עַל-כַּנְפֵי-רוּחַ:
יב יֵשֶׁת חֹשֶׁךְ | סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סִכְתּוֹ
חֲשֶׁכֶת-מַיִם עָבִי שְׁחָקִים: יג מִנְּגַה נִגְדּוּ עֲבָיו
עֲבָרוּ בְּרֹד וּגְחָלֵי-אֵשׁ: יד וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם |
יְהוָה וַעֲלִיוֹן יִתֵּן קוֹלֹ בְּרֹד וּגְחָלֵי-אֵשׁ:
טו וַיִּשְׁלַח חֲצִיו וַיַּפְיֵאֵם וּבְרָקִים רָב וַיהוָה:
טז וַיִּרְאוּ | אִפְקִי מַיִם וַיִּגְלוּ מוֹסְדוֹת תְּבֵל
מִגְעַרְתָּךְ יְהוָה מִנְּשִׁמַּת רוּחַ אַפָּךְ: יז יִשְׁלַח
מִמְרוֹם יִקְחֵנִי יְמִשְׁנִי מִמַּיִם רַבִּים: יח יִצִּילֵנִי
מֵאִיבֵי עֲזוֹ וּמִשְׁנָאִי כִּי-אֲמַצּוֹ מוֹמְנִי:
יט יְקַדְמוּנִי בְּיוֹם-אִידִי וַיְהִי-יְהוָה לְמִשְׁעָן לִי:
כ וַיִּצִּיאֲנִי לְמִרְחֹב יִחְלָצֵנִי כִּי חֲפֵץ בִּי:

רש"י - (ח) וּתְגַעַשׁ וּתְרַעַשׁ הָאָרֶץ. אינו מחובר למקרא
עליון אלא מחובר ראשו לסופו, כי חרה לו - ותגעש
ותרעש הארץ. כי משמש בלשון כאשר, כשחרה לו ובא
לנקום נקמת עמו ועבדיו מפרעה ומעמו, געשה ורעשה
הארץ: (ט) עֲלָה עֲשׂוֹן בַּאֲפּוֹ. אנשישנא"ל לאש בלע"ז
כן דרך כל חרון אף להעלות עשן מנחיריו: (י) וַיֵּט
שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ. לעבור בארץ מצרים, וירד כמשמעו. לשון
אחר איאנטב"ש בלע"ז: (יא) וַיֵּדָא. ויעף כמו כאשר
ידאה הנשר: (יב) חֲשֶׁכֶת מַיִם. שבעבי שחקים הם חשך
אשר סביבותיו. ושמא תאמר לפנינו מן החשך אין אור,
תלמוד לומר מנוגה אשר נגדו ומתוך מחיצתו את עביו
אשר סביבותיו, בוקעים ועוברים בדרד וגחלי אש:
(יג) עֲבָרוּ. טרישפא"שנט בלע"ז, הברד בוקע ועובר על
המצריים על ים סוף: (טז) וַיִּרְאוּ אִפְקִי מַיִם. כשנבקע
הים: וַיִּגְלוּ מוֹסְדוֹת תְּבֵל. שכל מימות שבעולם נבקעו:
מִנְּשִׁמַּת. מנשיבת: (יז) יִשְׁלַח מִמְרוֹם. מלאכיו להציל
את ישראל מן הים וממצרים: יִמְשֵׁנִי. לשון הוצאה כמו
כי מן המים משיתהו (שמות ב'): (יט) יְקַדְמוּנִי. אויבי
היו ממחרין ומקדימין לבא עלי ביום אידי ויהי ה' וגו':

קריעת ים סוף - מקרא

לויתן. פרעה נקרא כן שנאמר (ישעיה כ"ז) יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויתן וגו': תתנו מאכל לעם לציים. נתת ממנו לעם ישראל לאוכלו לציים לכתות וצבאות שהוצאת, ציים סיעות כמו (במדבר כ"ד) וצים מיד כתים כתרגומו וסיען:

עז יב אזכיר (אזכור) מעלליה כי־אזכרה מקדם פלאה: יג והגיתי בכל־פעלה ובעלילותיה אשיחה: יד אלהים בקדש דרכה מי־אל גדול כאלהים: טו אתה האל עשה פלא הודעת בעמים עזה: טז גאלת בירוע עמך בני־יעקב ויוסף סלה: יז ראוך מים | אלהים ראוך מים יחילו אף ירגזו תהמות: יח זרמו מים | עבות קול נתנו שחקים אף־חצציר יתהלכו: יט קול רעמך | בגלגל האירו ברקים תבל רגזה ותבעש הארץ: כ בים דרפך ושבילך (ושבילך) במים רבים ועקבותיה לא נדעו: כא נחית כצאן עמך ביד־משה ואהרן:

רש"י - (יג) והגיתי בכל פעלך. שעשית לנו כבר: (יד) בקדש דרךך. דרך מדתך לקדש את שמך בעולם לעשות דין ברשעים: (יז) ראוך מים. רבים כשנגלית על הים: (יח) זורמו מים עבות. שחקים נטפו זרם מים עבים: חצציר. כמו חציך: (יט) בגלגל. כמו כגלגל, קול רעמך כגלגל על הים להום את מחנה מצרים: (כ) ועקבותיה לא נודעו. אין הפסיעות נכרות על המים, ועקבותיה טרצ"ש בלע"ז:

עז יב נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה־צנו: יג בקע ים ויעבירו ויאב־מים פמו־נדר: יד ויסע כצאן עמו וינהגם כעדר במדבר: יז וינחם לבטח ולא פחדו ואת־אויביהם כסה הים:

רש"י - (יב) נגד אבותם עשה פלא. אחרי כן כשהגיע הקץ אף הם ויוסיפו לחטוא לו כמו שמסיים והולך: נגד אבותם. אברהם יצחק ויעקב באו על הים והראם הקב"ה היאך הוא גואל את בניהם: (יג) כמו נד. תל גבוה כדמתרגמינן נצבו כמו נד (שם) קמו כשור:

סו ה לכו וראו מפעלות אלהים נורא עליה על־בני אדם: ו הפך ים | ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה־בו:

רש"י - (ה) נורא עליה. יראוי על בני אדם פן ימצא להם פשע כי כל מעשיהם גלויים לך: (ו) הפך ים ליבשה. ים סוף: שם נשמחה בו. מצאתי, שם היה דבר שהיה נשמח בו, כלומר שראה הים את הקב"ה:

סח כה ראו הליכותיה אלהים הליכות אלי מלכי בקדש: כו קדמו שרים אחר נגנים בתוך עלמות תופפות: כז במקהלות ברכו אלהים אדני ממקור ישראל: כח שם בנימן | צעיר רדם שרי יהודה רגמתם שרי זבלון שרי נפתלי:

רש"י - (כה) ראו הליכותיה אלהים. כלומר לאלו נאה לך להושיע, שכשראו הליכותיה בקדושתך בים, קדמו שרים לשורר לפניך שירת הים, ואחריהם באו הנוגנים אלו המלאכים: (כו) בתוך עלמות תופפות. בתוך מרים ונערותיה אשר לקחה התוף בידה ואמרו בשבחם: (כז) במקהלות ברכו אלהים אד' ממקור ישראל. אף עוברים ממעי אמן אמרו שירה: (כח) שם בנימן. הצעיר נעשה רודה עליהם: רודם. כמו רודם בקמ"ץ, משם זכה להיות מלך לפי שירד תחלה לים, וכן אמר לו שמואל לשאול (ש"א ט"ו) הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה ותרגמו יונתן שבטא דבנימן עבר בימא בריש כל שאר שבטיא: שרי יהודה רגמתם. מתקנאים בהם וזורקין בהם אבנים וכן שרי זבולון ונפתלי, וכן אמר לו צוה אלהיך עזך (ס"א אינו), ד"א רגמתם רקמת לבושם, בגדי רקמתם לשון ארגמן, כך חברו מנחם:

עז יב ואלהים מלכי מקדם פעל ישועות בקרב הארץ: יג אתה פוררת בעזה ים שברת ראשי תנינים על־המים: יד אתה רצצת ראשי לויתן תתנו מאכל לעם לציים: טו אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן:

רש"י - (יב) ואלהים מלכי מקדם. והרי אתה תשועתנו מקדם: (יג) ראשי תנינים. הם מצרים שנקראו תנינים שנאמר (יחזקאל כ"ט) התנים הגדול וגו': (יד) ראשי

קריעת ים סוף - מקרא

רש"י - (א) מעם לוּעַז. עם שפת לשון אחר שאינו לה"ק, וחבירו את עם נועז לא תראה עם עמקי שפה וגו' (שם לג), ונר"ן ולמד נחלפות זו בזו כמו נשכה שהוא לשכה בספר עזרא (נחמיה יג): (ב) היתה יהודה לקדשו. לקח יהודה לגורל חבלו וקדושתו, ואף הם קדשו שמו בירידת הים כענין שנאמר (לעיל ס"ח) שרי יהודה רגמתם וכמו כן נדרש באגדה מקרא זה היתה יהודה לקדשו שקפץ נחשון לתוך הים ואמר אני ארד תחלה וזהו שאמר היתה יהודה לקדשו: (ג) הירדן יסוב לאחור. שכל מימי בראשית נבקעו: (ז) חולי ארץ. המחולל ארץ, יו"ד יתירה בו, כמו מגביהי משפילי וההפכי: (ח) למעינו מים. וי"ו יתירה כמו וי"ו של וחיתו יער (לעיל ק"ד):

קלו י' לְגַזֵּר ים-סוף לְגַזְרִים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ:
 ד' וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ:
 טו וְנָעַר פְּרָעָה וְחִילּוֹ בֵּים-סוּף כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ:
 רש"י - (יג) לגזרים. י"ב קרעים לי"ב שבטים:

נחמיה

ט וַתֵּרָא אֶת-עֲנִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וְאֶת-
 זַעֲקָתָם שְׂמַעְתָּ עַל-יַם-סוּף: וַתִּתֵּן אֹתָת
 וּמִפְתֵּימַיִם בְּפִרְעָה וּבְכָל-עַבְדָּיו וּבְכָל-עַם אֶרְצוֹ
 כִּי יִדְעֶתָ כִּי הַיָּדוּעַ עֲלֵיהֶם וְתַעֲשֶׂה-לָּהֶם שֵׁם כְּהִיִּם
 הַזֶּה: י' וְהֵיכָל בִּקְעַת לְפָנֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ-הַיָּם
 בַּיָּבֵשָׁה וְאֶת-רַדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בַּמַּצוֹלֹת כְּמוֹ-
 אֶבֶן בְּמַיִם עֲזִיִּים:

קו ז' אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם | לֹא-הִשְׁפִּילוּ נַפְלְאוֹתַיִךְ
 לֹא זָכְרוּ אֶת-רַב חֲסִדֶיךָ וַיִּמְרוּ עֲלֵיכֶם בֵּים-סוּף:
 ח וַיִּשְׁמַע לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת-גְּבוּרָתוֹ:
 ט וַיַּעֲרַב בֵּים-סוּף וַיַּחֲרַב וַיִּזְלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת
 פְּמִדָּבָר: י' וַיִּשְׁמַע מִיַּד שׁוֹנָא וַיִּגְאֹלֶם מִיַּד
 אוֹיֵב: י"א וַיִּכְסּוּ-מַיִם צָרִיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא
 נֹתַר: יב וַיֵּאֱמִינוּ בְּדִבְרָיו יִשְׁרָאֵל תַּהֲלֵתוֹ:
 כא שִׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעֶם עֲשֵׂה גְדֻלּוֹת בְּמִצְרַיִם:
 כב גַּפְלָאוֹת בְּאַרְץ חָם נִוְרָאוֹת עַל-יַם-סוּף:

רש"י - (ז) וימרו על ים. היו מקטני אמנה, אמרו כשם
 שאנו עולים מכאן מצד זה אף המצריים עולים מצד
 אחר ויבואו אחרינו, עד שרמז הקב"ה לים והקיאם
 ליבשה, אז וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים
 (שמות טו) לפיכך ויאמינו בה', אבל מתחלה לא
 האמינו (מצאתי): (ט) ויזליכם בתהומות כמדבר. ים
 סוף היה במדבר דכתיב סגר עליהם המדבר וגו' (שם
 י"ד) דרך שלשת ימים וגו' (במדבר י'):

קיד א' בַּצֵּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מַעַם
 לְעֹז: ב' הָיְתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל
 מִמִּשְׁלוֹתָיו: ג' הָיִם רָאָה וַיֵּגֶס הִירְדּוֹ יִסָּב
 לְאַחֹר: ד' הַהָרִים רָקְדוּ כְּאִילָנִים גְּבֻעוֹת כְּבִנִּי-
 צֶאֱנוּ: ה' מִה־לֶּךָ הָיִם כִּי תִגֹּס הִירְדּוֹ תִסָּב
 לְאַחֹר: ו' הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאִילָנִים גְּבֻעוֹת כְּבִנִּי-
 צֶאֱנוּ: ז' מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי
 יַעֲקֹב: ח' הִהָפְכִי הַצּוּר אֲגַם-מַיִם חֲלֹמִישׁ
 לְמַעֲיֵנוֹ-מַיִם:

מדרשים בענין קריעת ים סוף

פרקי דרבי אליעזר

פרק מב

ויהי בשלח פרעה את העם, זה שאמר הכתוב (שה"ש ד, יג) 'שליחך פרעס רמונים'. מה הפרעס הזה מלא מין עץ אילן עושה פרי למינו, כך יצאו ישראל ממצרים מלאים כל טוב ממני ברכות, שנאמר 'שליחך פרעס רמונים'.

רבן גמליאל אומר, המצרים רדפו אחרי בני ישראל עד ים סוף, והיו ישראל בין המצרים ובין הים, הים לפניהם והאויב אחריהם, וראו ישראל את המצרים ונתיראו הרבה מאד, ושם השליכו כל תועבת מצרים מעליהם, ועשו תשובה גדולה וקראו לאלהים, שנאמר (שמות יד, י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם. וראה משה בצרתן של ישראל ועמד להתפלל עליהם. אמר לו הקדוש ברוך הוא דבר אל בני ישראל ויסעו (שם טו). אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, האויבים מאחריהם והים מלפניהם, לאיזה דרך יסעו. מה עשה הקדוש ברוך הוא, שלח למיכאל השר הגדול ונעשה לחומת אש בין ישראל ובין מצרים, והיו המצרים רצים לבוא אחר ישראל, ולא היו יכולים לבא מפני האש. וראו העליונים בצרתן של ישראל כל הלילה, ולא נתנו שבת והודיה ליוצרים. אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה נטה את ידך על הים ונקעוהו (שם טז). ונטה משה את ידו על הים, ולא קבל עליו להבקע. והקעוהו ברית מילה וארון יוסף והמטה שחקוק עליו שם המפרש, ולא קבל. ושב משה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר, רבון כל העולמים, הים אינו שומע לי. מיד נגלה עליו הקדוש ברוך הוא בכבודו על הים, וברח הים, ורגזו המים וחרלו ורעדו וירדו לתהומות, שנאמר (תהלים עז, יז) 'ראוף מים אלהים ראוף מים יחילו'.

רבי אליעזר אומר, ביום שנקוו המים בו ביום נקפאו ונעשו לשנים עשר שבילים, שהם כנגד שנים עשר שבטים, ונעשו חומות מים, ובין שביל ושביל חלונות, והיו רואין אלו את אלו. וראו הקדוש ברוך הוא מהלך לפניהם, ועקבות רגליו לא ראו ולא נודעו, שנאמר (שם סח, כה) 'ראו

הליכותיך אלהים', וכתוב (שם עז, כ) 'בים ירכך ושבילך במים רבים ועקבותיך לא נודעו'.

רבי עקיבא אומר, הלכו ישראל לבוא אל ים סוף וחוזרים לאחוריהם, וראים שמא ישובו המים עליהם. ושבט בנימין רצה להכנס שם, שנאמר (שם כח) 'שם בנימן צעיר רדם', וירדים. התחילו שבט יהודה ורגמין אותן, שנאמר (שם) 'שרי יהודה רגמתם'. וקפץ נחשון תחלה לים וקדש את שמו הגדול לעיני הכל. ובממשלת יד בני יהודה נכנסו אחריהם כל ישראל לים, שנאמר (שם קיד, ב) 'היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו', של יהודה. והיו המצרים רצים לבוא אחרי ישראל וחוזרים לאחוריהם, וראים שמא ישובו המים עליהם. מה עשה הקדוש ברוך הוא, נראה במים כאיש רוכב סוסים, שנאמר (שה"ש א, ט) 'לססתי ברכבי פרעה'. והסוס שהיה רוכב פרעה ראה סוסים, ורץ וצהל ונכנס לים אחריהם. וראו המצרים לפרעה שזכנס בים, נכנסו כלם אל הים אחריהם, שנאמר (שמות יד, כג) 'וירדפו מצרים אחריהם'. מיד שבו המים ויכסוהו, שנאמר (שם כח) וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים.

בן עזאי אומר, הפל במדה, כשם שנתגאו המצרים והשליכו הילדים לאור, כך השליך אותם הקדוש ברוך הוא לים, שנאמר (שם טו, א) 'אשירה לה' פי גאה גאה'.

רבי שילא אומר, כל הילדים שהשליכו לאור לא מתו, אלא האור הפליט אותם והשליך אותם למדבר מצרים. והיה הקדוש ברוך הוא מביא סלע בפיו כל אחד ואחד וסלע מצדו, והסלע שהיה בפיו היה מניק אותו דבש, והסלע שבצדיהם היה מניק אותם שמן. כחיה שהיא מניקה את בנה, שנאמר (דברים לב, יג) 'ויניקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור'. וכשבאו ישראל לים ראו הקדוש ברוך הוא והכירוהו, וקלסוהו וקדשוהו, שנאמר (שמות טו, כ) 'זה אלי ואנוהו'.

קריעת ים סוף - פרקי דרבי אליעזר

וכן הוא אומר, 'ואתה קדוש יושב תהלות ישראל' (תהלים כב, ד).

נְטִיתָּ מִיָּמִינָה תְּבַלְעֶמָה אֶרֶץ (שמות טו, יב). אמר הקדוש ברוך הוא לאֶרֶץ, קְבִלִי אֶכְלוּסִיף אֶת הַחֲלָלִים. אמרה לפָּנָיו רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, הַמִּים הָרְגוּ אוֹתָם וְהַמִּים יִכְלְעוּ אוֹתָם, אָמַר לָהּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַפֶּעַם הַזֶּה קְבִלִי אֶת אֵלֶּה, פֶּעַם אַחֶרֶת אוֹתָם שִׁיִּהְיוּ נְהַרְגִים עָלֶיךָ, אֲנִי מְשַׁלֵּף אוֹתָם לָיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ה, כא) 'נָחַל קִישּׁוֹן גָּרַפָּם נָחַל קְדוּמִים'. אָמְרָה לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַה בְּשִׁעָה שָׁלָא נְהַרְגִי אֵלֶּה אֶחָד נִתְאַרְרָתִי בַּעֲבוּרִי, וְאִם אֲנִי מְקַבֵּל אֶת כָּל אֵלֶּיךָ הָאֶכְלוּסִיף עַל אַחַת בָּמָה וְכַמָּה. אָמְרָה לִפְנֵי, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תָּן לִי שְׁבוּעַת מִיָּמִינָה שֶׁאֵין אַתָּה תּוֹבֵעַ אוֹתָם מִיָּדִי. וְנִטָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְדִי מִיָּנוּ, וְנִשְׁפָּע לָהּ שֶׁאֵינוּ תּוֹבֵעַ אוֹתָם מִיָּדֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, יב) **נְטִיתָּ מִיָּמִינָה תְּבַלְעֶמָה אֶרֶץ**. וְאֵין מִיָּן אֵלֶּה שְׁבוּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב, ח) 'נִשְׁפָּע ה' בִּימִינוֹ וּבִרְוֵעֵי עֻזּוֹ'. מִיָּד פִּתְחָה הָאֶרֶץ אֶת פִּיהָ וַיִּכְלְעָה אוֹתָם.

וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ כָּל מַלְכֵי הָאֶרֶץ (נ"א: אֲנָשֵׁי כְנַעַן) יִצְיָאֵת מִצְרַיִם וּקְרִיעַת יָם סוּף, רָגְזוּ וַחֲלוּ וּבָרְחוּ מִמֶּקוֹמָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, יד) **שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן**. אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, תָּן פִּתְחֶיךָ וְאִימָתֶיךָ עֲלֵיהֶם שִׁיִּהְיָ לָבָן כְּאֶבֶן, עַד שֶׁיַּעֲבִרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם טז) **עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ וְגו' תִּבְיָאֵמוּ וְתִשְׁעֶמָה וְגו'** (שם יז), תִּבְיָאֵמוּ לְהַר קָדְשֶׁךָ. אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה לֹא אֶמְרָתְךָ תִּבְיָאֵנוּ וְתִשְׁעֶנוּ אֵלֶּה תִּבְיָאֵמוּ וְתִשְׁעֶמוּ, וְהַמְּבִיא הוּא הַמּוֹצִיא. אָמַר חֲזִיךְ כְּדִבְרֶיךָ כֵּן יִהְיֶה, בְּעוֹלָם הִנֵּה אַתָּה מְבִיא אוֹתָם, וְלַעֲתִיד לְבֹא אֲנִי נוֹטֵעַ אוֹתָם נֹטַע אֱמֶת, שָׁלָא יִתְּשׁוּ מֵעַל אֲדָמָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ט, טו) 'וְיִנְטָעֲתִים עַל אֲדָמָתָם' וְגו'. וְאָמַר (שמות טו, יח) **ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד**.

רַבִּי סִימּוֹן אוֹמֵר, בְּיוֹם רַבִּיעִי חָנוּ יִשְׂרָאֵל עַל שְׁפַת הַיָּם מִנֶּגֶב לַיָּם, וְהָיוּ הַמִּצְרַיִם צָפִים כְּנֹאדוֹת עַל פְּנֵי הַמִּים, וְיִצְאָה רֹחַ צָפוֹן וְהַשְּׁלִיף אוֹתָן כְּנֶגֶד מַחְגֵּה יִשְׂרָאֵל. וְהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל וְרָאוּ אוֹתָם וְהִכִּירוּם, וְאָמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֵינוּ בְּנֵי פִלְטְרִין שֶׁל פְּרָעָה וְאֵלֵינוּ הַנוֹגְשִׁים, וְהָיוּ מְכִירִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יד, ל) **וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם**.

רַבִּי רַאבוּבֵן אוֹמֵר, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָרָאשׁ. אִימָתִי, בְּזִמָּן שֶׁהָרֹעָה תּוֹעָה הַצָּאן תּוֹעֵם אַחֲרָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (מ"א טו, ל) 'עַל חֲטָאוֹת יִרְבְּעַם אֲשֶׁר חָטָא'. וּבְזִמָּן שֶׁהָרֹעָה טוֹב וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׁרָאֵל, הַצָּאן הוֹלְכִים אַחֲרָיו. וּמֹשֶׁה רַבּוֹנוֹ רֹעֵה נֶאֱמָן הָיָה, וְהַתְחִיל מֹשֶׁה לְשׁוֹרֵר וּלְזַמֵּר לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָלְכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, א) **אָז יֵשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' מְרִים הַתְחִילָה מְשׁוֹרְרֶת וּמְזַמֶּרֶת, וְהָלְכוּ כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כ) וַתִּקַּח מְרִים הַנְּבִיאָה וְגו' וּמִנִּין הָיוּ לָהֶם תַּפִּים וּמַחֲלוֹת בַּמִּדְבָּר, אֵלֶּה לְעוֹלָם הַצְדִּיקִים יוֹדְעִים וּמִבְטָחִים שֶׁהַמָּקוֹם עוֹשֶׂה לָהֶם נְסִים וּגְבוּרוֹת, עַתָּה יִצְיָאֵת מִמִּצְרַיִם הַתְקִינוּ לָהֶם תַּפִּים וּמַחֲלוֹת**.

אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, אֵלֵינוּ שָׁקְמוּ לְבֹא עֲלֵינוּ לְאַבְדָּנוּ מֵעוֹלָמֶךָ, וְכָל הַקָּמִים עֲלֵינוּ כְּאֵלֵינוּ הֵם קָמִים עָלֶיךָ, כָּלָם בְּגָאוֹן עָזָה וּבְחֶרֶן אֶפֶס יֶאֱכְלוּ כֶּקֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) **וַיִּכְרַב גִּזְאוֹךְ תִּהְיֶה קִמְיָה תִּשְׁלַח חֲרֹנֶךָ יֶאֱכְלֶמָה כֶּקֶשׁ**. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵין כְּמוֹךָ בְּמִלְאֲכֵי הַשֶּׁרֶת. וְכֵן כְּנוֹי שָׁמָן, אֱלֹהִים, מִיִּכְאֵל וְגַבְרִיאֵל, **מִי כְּמִכָּה בְּאֵלֶם ה'** (שם יא). וְעַתָּה פְּרָעָה אַחֲרֵיהֶם שִׁיר וְשִׁבְחָה בְּלִשׁוֹן מִצְרַיִת, וְאָמַר **מִי כְּמִכָּה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ (שם)**. וְנִרְאָה תַּהֲלֹת עֹשֶׂה פֶּלֶא (שם), נִרְאָה תַּהֲלָה אֵין כְּתִיב כָּאֵין, אֵלֶּה 'נִרְאָה תַּהֲלֹת', שֶׁמִּלְאֲכֵי הַשֶּׁרֶת מְקַלְסִין אוֹתָךְ מִלְמַעְלָה, וְתַהֲלֹת יִשְׂרָאֵל (נ"א: דוּרְשִׁים) מִלְמַטָּה.

מכילתא דרבי ישמעאל - פרשת בשלח

מוגה על פי הגהות הגר"א

פרשה א

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות בין מגדל ובין הים לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל וישבו. רבי שמעון בן יוחאי אומר: כל מקום שהוא אומר (כגון: ויקרא א, א) 'לאמר' [...] ואמר 'אלהם' - הרי זה לדורות; וכל מקום שאינו אומר 'לאמר' [...] ואמר 'אלהם' - הרי זה לשעה. רבי אומר: אפילו בכל מקום שאינו אומר 'לאמר' [...] ואמר 'אלהם' - הרי זה לדורות חוץ משלשה מקומות.

וישבו ויחנו לפני פי החירות - מה היו חירות הללו? לא היו משפעות אלא גדידות, ולא היו טרודות אלא מקפות, ולא היו עגלות אלא מרבעות, ולא היו מעשה ידי אדם אלא מעשה שמים, ועינים היו להם לפותחות וקמן וקר וקמן נקיבה היו, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: החירות מצד זה ובעל צפון מצד זה הים לפניהם ומגדל לאחריהם.

דבר אחר: 'פי החירות' - אין חירות אלא מקום חירותן של מצרים, מקום מוכחר להם מקום עבודה וזה שלהם. לשעבר היתה נקראת פיתום, שנאמר: (שמות א, יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס', חזרו להם להקראת 'פי החירות' ששם נעשו בני ישראל בני חורין.

ויסעו בני ישראל מרעמסס - לספת ומספת לאיתם ומאתם לפני פי החירות. יום חמישי, נסעו ממצרים ובאו עד רעמסס, ויסעו בני ישראל מרעמסס לספות. וביום שישי, נסעו מספת לאיתם. ובשבת, שבתו שם. ובאחד בשבת שהוא רביעי לנסיעתם, נסעו מאיתם לפני פי החירות, התחילו ישראל מתקנין עליהם ומציעין בהמתם לצאת, אמרו להם האקטורין: 'הגיעה פרותימיה שלכם לחזור למצרים', שנאמר: (שמות ה, ג) 'דרך

שלשת ימים, אמרו להם ישראל: 'כשיצאנו, וכי ברשות פרעה יצאנו?' שנאמר: (במדבר לג, ג) 'ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה', אמרו להם האקטורין: 'רוצין ולא רוצין - סופכם לקים דברי מלכות'. עמדו עליהם ישראל, הפו מהם, הרגו מהם, פצעו מהם, הלכו והגידו לפרעה. אמר להם משה: 'חזרו לאחריכם, שלא יאמר פרעה שאתם בורחין'. תקע משה קרן, עד שחזרו לפני פי החירות. כיון שתקע, התחילו מחפרי אמה תולשין שצריהן ומקורעין בגדיהם, עד שאמר להם משה: 'מפי הנבירה נאמר לי, שאתם בני חורין' - לפיכך נאמר: 'וישבו ויחנו לפני פי החירות'.

בין מגדל. שם היה גדולתן של מצריים, שם היה תפארתם, שם היה מקומם מרומם של מצריים, שם כנס יוסף את הכסף ואת הזהב, שנאמר: (בראשית מז, יד) 'וילקט יוסף את כל הכסף וגו'.' (יד, ב) לפני בעל צפון. בעל צפון נשתיר מכל היראות שלהן.

נכחו תחנו על הים - בשביל לפתות לכן של מצרים להטעותם שהוא הציל את עצמו, ועליו הוא אומר: (איוב יב, כג) 'משגיא לגוים ויאבדם וגו'.

ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר.

ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ - אין 'נבכים' אלא מטרפים, שנאמר: (יואל א, יח) 'מה נאנחה בהמה נבכו עדרי בקר פי אין מרעה להם וגו'.' דבר אחר: 'נבכים' - אין נבוכין אלא מערבבין, שנאמר: (אסתר ג, טו) 'והמלך והמן ישבו לשותות והעיר שושן נבוכה'. (דבר אחר): אמר: 'משה הטען, ולא היה יודע להיכן מוליכין'. דבר אחר: 'ואמר פרעה' לא ידע מה אמר עתידין ישראל לבנות על משה, שנאמר: (דברים לד, ח) 'ויבכו בני ישראל את משה... שלשים יום'.

נבכים. - אין נבו אלא משה, שנאמר: (דברים לב, מט) 'עלה אל הר העברים הנה הר נבו'. דבר אחר:

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

יִשְׁתַּחֲוּוּ אֵלָיו יתפללו, אף בך אל ואין עוד, אָפֶס אֱלֹהִים, וְאַחֲרָיו מִה הוּא אוֹמֵר? (שם שם, טו) 'אתה אל מסתתר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ', ואומר: (יחזקאל לח, כב) 'וְנִשְׁפָּטִי אֹתוֹ בְּדָבָר וּבְדָם וְגָשָׁם שׁוֹטֵף וְאֲבָנִי אֶלְגָּבִישׁ אֲשֶׁר וְגִפְרִית וְגו', ואחר כך: (שם שם, כג) 'וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִוְדַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים, וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה', וכתוב: (תהלים עו, ג) 'וַיִּהְיֶה בְּשֵׁלֶם סוֹכּוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן וְגו'', ואומר: (שם שם, ד, ב) 'שְׁמָה שֶׁבֶר רִשְׁפִּי קָשֶׁת מִגֵּן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה סֵלָה; נִוְדַע בִּיהוּדָה אֱלֹהִים, בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ'.

וְיָדְעוּ מִצְרִים - לְשַׁעֲבֹר (ה, ב) לא היו יודעין, אָבֵל כָּאֵן: 'וְיָדְעוּ מִצְרִים כִּי אֲנִי יְהוָה'.

וַיַּעֲשׂוּ כֵן - להודיע חֲכֻמָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא אָמְרוּ 'הֵי אֵךְ נִחְזֹר לְאַחֲרֵינוּ?', שֶׁלֹּא לְשַׁבּוֹר לֵב טָף וְנָשִׁים שְׁעָמָם. דָּבָר אַחֵר: 'וַיַּעֲשׂוּ כֵן' - אָמְרוּ: 'רוֹצִים אִו לֹא רוֹצִים - אֵין לָנוּ לַעֲשׂוֹת אֵלָּא דְבָרֵי כֵן עֲמָרָם'.

וַיַּגִּד לְמִלְךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְפֹּךְ לִבָּב פָּרְעָה וַעֲבָדֵיו אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מִה זֹאת עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִעַבְדָּנוּ.

וַיַּגִּד לְמִלְךְ מִצְרַיִם - מִי הֵגִיד לוֹ? הָאֱקִטּוֹרִין שֶׁלוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: דּוֹרְכִיּוֹת הָיוּ לוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: עֲמַלְק הֵגִיד לוֹ.

כִּי בָרַח הָעָם - וכי בורחים היו? וְהָלָא כָּכָר נֶאֱמַר: (במדבר לג, ג) 'מִמְחֶרֶת הַפֶּסַח יֵצְאוּ [בְּנֵי] יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה! וְמִה תִּלְמוּד לֹאמַר: 'כִּי בָרַח הָעָם? אֵלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהִכּוּ אֶת הָאֱקִטּוֹרִין שֶׁלוֹ, הִלְכוּ וְהִגִּידוּ לְפָרְעָה, אָמְרוּ לוֹ: 'רָאָה יִשְׂרָאֵל! הִכּוּ מִמֶּנּוּ, הִרְגוּ מִמֶּנּוּ, פָּצְעוּ מִמֶּנּוּ, וְלֹא מִחָה אָדָם בְּיָדָם, אֵין לָהֶם לֹא מוֹשֵׁל וְלֹא שֵׁר', כַּעֲנֵן שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי ל, כז) 'מִלְךְ אֵין לְאַרְבָּה, וַיֵּצֵא חֶצֶץ כָּלֹו'.

וַיִּהְפֹּךְ לִבָּב פָּרְעָה וְגו'. לְשַׁעֲבֹר: (שמות יב, לא) 'וַיֹּאמֶר קוֹמּוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי וְגו'' - (ו) עֲכָשְׁיוּ 'וַיִּהְפֹּךְ'; לְשַׁעֲבֹר: (שמות י, ז) 'וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי פָרְעָה אֵלָיו: עַד מָתִי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ? ! [שִׁלַּח אֶת הָאֲנָשִׁים!]' - וְעֲכָשְׁיוּ: 'וַיִּהְפֹּךְ לִבָּב פָּרְעָה וַעֲבָדָיו [אֶל הָעָם] וַיֹּאמְרוּ מִה זֹאת עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל

'וַאֲמַר פָּרְעָה' - לֹא יָדַע מִה אָמַר, עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְבָכוֹת בְּמִדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר יד, א) 'וַתֵּשָׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ, עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִנְפֹּל בְּמִדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם שם, כט) 'בְּמִדְבָּר הִזָּה יִפְּלוּ פְּגִירָם'.

סָגַר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר. כִּיּוֹן שָׂרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם סוֹעֵר הִכּוּ פָנֵיהֶם לְמִדְבָּר, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זְמַן לָהֶם חַיִּית רַעוּת וְלֹא הָיוּ מְנִיחוֹת אוֹתָם לַעֲבוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר: 'סָגַר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר', ואֵין 'סָגִירָה' אֵלָּא חִיָּה רַעָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (דניאל ו, כג) 'אֱלֹהֵי שִׁלַּח מִלְאָכָה וַסָּגַר פֶּם אַרְיֹתָא וְלֹא חָבְלוּנִי'.

וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פָּרְעָה וַרְדֵּף אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבְּדָה בְּפָרְעָה וּבְכָל חִילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ כֵן.

וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פָּרְעָה. שֶׁהִיָּה לָבוֹ חֲלוּק: אִם יִרְדּוּף, אִם לֹא יִרְדּוּף.

וְאֶכְבְּדָה בְּפָרְעָה וּבְכָל חִילוֹ. פָּרְעָה הִתְחִיל בַּעֲבָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות א, כב) '[וַיִּצֹו פָּרְעָה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר:] כָּל חֵבֶן הַיְּלֹוד [הַיֹּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ] - מִמֶּנּוּ הִתְחִילָה הַפְּרָעָנוּת: טָבַע הוּא וְכָל חִילוֹ. כִּיּוֹצָא בּוֹ: (בראשית ז, כג) 'וַיִּמָּח אֶת כָּל הַבְּיָרִים [אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה] - מִי שֶׁהִתְחִיל וְכו'. כִּיּוֹצָא בּוֹ: (שם יט, יא) 'וְאֵת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת [הִכּוּ בַּסִּנְאוֹרִים מִקֵּטָן וְעַד גְּדוֹל]' - מִי שֶׁהִתְחִיל בַּעֲבָרָה בּוֹ וְגו'. אֵף כָּאֵן אֶתָּה אוֹמֵר: 'וְאֶכְבְּדָה בְּפָרְעָה וּבְכָל חִילוֹ' - מִי שֶׁהִתְחִיל בַּעֲבָרָה [וְכו']. וְהָרִי דְבָרִים קָל וְחֶמֶר: וְמִה מִדַּת פְּרָעָנוּת מַעוּטָה, מִי שֶׁהִתְחִיל בַּעֲבָרָה וְגו' [לִוְקָה תַּחֲלָה] - מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה לֹא כָּל שֶׁפֶן!

וְאֶכְבְּדָה בְּפָרְעָה... וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה. מִגִּיד הַכְּתוּב שֶׁכִּשְׁהִמְקוֹם פּוֹרַע מִן הָאֲמוֹת - שְׁמוֹ מִתְגַּדֵּל בַּעֲוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה סו, יט) 'וַיִּשְׁמָתִי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל הַגּוֹיִם תִּרְשִׁישׁ פּוֹל וְלֹד מִשְׁכֵּי קָשֶׁת [תִּכְבַּל וְגוֹן הָאִיִּים הִרְחִקִים, אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת שְׁמַעִי וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי, וְהִגִּידוּ אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם]', וְכַתִּיב: (שם מה, יד) 'כֹּה אָמַר יְהוָה: יִגִּיעַ מִצְרַיִם וְסָחַר כּוֹשׁ וְסָבָאִים אֲנָשִׁי מִדָּה עֲלֵיהֶם יַעֲבִרוּ וְלֹף יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם יִלְכוּ בְּזָקִים יַעֲבִרוּ וְאֵלָיוּ

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

ארעא ותדושנה ותדקנה'. הא למדת שכל אמה ואמה ששעבדה בהם בישראל שלטה מסוף העולם ועד סופו, בשביל כבוד ישראל.

דבר אחר: 'ויהפך' - אמרו לא בשבילן היתה באה טובה עלינו בתמיכה.

רבי יוסי הגלילי אומר: משל למה הדבר דומה? לאדם שנפל לו בית כור בירושה ומכרה בדרך מעט, הלך הלוקח ופתח בה מעינות ונטע בה גנות ופרדסין, והתחיל המוכר ליחנק על שנתן ירושתו בדרך מעט. כך נעשה למצרים, ששלוהו ולא ידעו מה שלחו; עליהם מפרש בקבלה: (שה"ש ד"ג) 'שלחין פרדס רמונים'. רבי שמעון בן יוחאי אומר: משל למה הדבר דומה? לאחד שנפלה לו פלטריה במדינת הים בירושה ומכרה בדרך מעט, והלך הלוקח ונפרה ומצא בה אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות, התחיל המוכר ליחנק. כך עשו מצרים, ששלוהו ולא ידעו מה שלחו, דכתיב: (יד"ה) 'ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו'.

ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו.

ויאסר את רכבו - הוא בידו אסרו. דרך מלכים להיות עומדים ואחריהם מציעין להם תשמיש המרכבה ואוסרין אותה, אבל פרעה הרשע הוא בידו אסרו והציע תשמישי רכבו; וכיון שראו גדולי מלכות - עמדו כלם ואסרו מרכבותיהם והציעו לעצמן.

ארבעה אסרו בשמחה: אברהם אסר בשמחה, שנאמר: (בראשית כב, ג) 'וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו' - ולא היו לו כמה עבדים?! אלא, לכבוד המקום. יוסף אסר בשמחה, שנאמר: (בראשית מו, כט) 'ויאסר יוסף מרכבתו' - ולא היו לו כמה עבדים?! אלא, לכבוד אביו. בלעם אסר בשמחה, שנאמר: (במדבר כב, כא) 'ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו'. פרעה אסר בשמחה, שנאמר: (יד"ה) 'ויאסר את רכבו'. תבא חובשה של אברהם שהלך לעשות רצון המקום, ותעמוד על חובשה של בלעם שהלך לקלל את ישראל; תבא אסרה של

מעבדנו. אמרו: אלו לקינו ולא שלחנו - כדי הוא, או לקינו ושלחנו ולא היו נוטלין ממונינו - כדי הוא לנו; אלא, לקינו, ושלחנו, ונטלו ממונינו?!

משל למה הדבר דומה? לאחד שאמר לעבדו: 'צא והבא לי דג מן השוק'. יצא והביא לו דג מן השוק מבאיש. אמר לו: 'בגזרה! או תאכל הדג, או תלקה מאה מכות, או תתן לי מאה מנה'. אמר לו: 'הריני אוכל'. התחיל לאכול, לא הספיק לגמור - עד שאמר: 'הריני לוקה'; לקה ששים, לא הספיק לגמור - עד שאמר: 'הריני נותן מאה מנה'; נמצא: אוכל את הדג, ולוקה, ונותן מאה מנה! כך נעשה למצרים: לקו, ושלחו, ונטלו ממונם.

דבר אחר: 'ויהפך' - 'עכשיו יהיו אמות העולם מקישות עלינו כוונג לומר: 'מה אלו שהיו ברשותם הניחו והלכו להם - היאך אנו שולחים לארם נהרים ולארים צובה להעלות מהם מס ולהביא מהם עבדים?!'. מגיד הכתוב ששפיצאו ישראל ממצרים - בטלה מלכותם של מצרים, שנאמר: (יחזקאל לב, ט) 'ממי נעמתי רדה והשכבה את ערלים', ללמדך שהיה פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו והיו לו שלטונים מסוף העולם ועד סופו, בשביל כבודן של ישראל. עליו הוא אומר: (תהלים קח, כ-כא) 'שלח מלך ויפתחו מלך עמים ויפתחוהו. שמו אדון לביתו ומשל בכל קנינו'.

וכן אתה מוצא, שכל אמה ולשון ששלטה על ישראל - שולטה מסוף העולם ועד סופו, בשביל כבוד ישראל. במלכי אשור מהו אומר? (ישעיה י"ד) 'ותמצא כגן ידי לחיל העמים וכאסף ביצים עזבות כל הארץ אני אספתי ולא היה נדר כנף ופצה פה ומצפצף'. במלכות בבל מה הוא אומר? (ירמיה כו, ח) 'והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל ואת אשר לא יתן את צוארו בעל מלך בבל'. במלכות מדי מהו אומר? (דניאל ו, כו) 'באדין דריגש מלכא כתב לכל עממיא אמיא ולשניא די דירין בכל ארעא: שלמכוון ישגא וגו''. במלכות יון מה הוא אומר? (שם י"ג) 'חזה הוית וארו אחרי כומר ולה גפין ארבע די עוף על גבה וגו' ושלטן יהיב לה'. במלכות רביעית מהו אומר? (שם ס, כג) 'כן אמר: חיותא רביעיתא - מלכו רביעאה תהו בארעא, די תשגא מן כל מלכותא ותאכל כל

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

סוסיס כלם'. דבר אחר: 'ושלשם על כלו' - שהיו משללים בזיון.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: זה השלישי שעל המרכבה: לשעבר לא היו אלא שנים שהיו מריצים המרכבה, ופרעה הוסיף עליהם אחר, בשביל למהר לרדוף אחרי ישראל. רבי אומר: שלשה היו, הוסיף שלמה המלך אחד, והיו ארבעה, שנאמר: (מלכים א יב, ט) 'ונתעלה' ונצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף, וסוס בחמשים ומאה'; הוסיף אנטונינוס עוד אחד, והיו חמשה. הוסיף [...] עוד אחד, והיו ששה.

דבר אחר: 'ושלשם' - שלשה על כל אחד ואחד מישראל. ויש אומרים: שלש מאות על כל אחד ואחד. ומניין היה פרעה יודע כמה מתו מישראל בשלישת ימי אפלה, וכמה היוצאים ממצרים? הוציא טומסין שלהם, ולפי הטומסין הוסיף עליהם חילות.

כיוצא בדבר: (ישעיה לז, לו) 'ויצא מלאך יהוה ויכה במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלה' - וכי מאה ושמונים וחמשה אלה היו? אלא, לפי (מספר) ישראל היה הקטן שבגזירות שלהם, והיו מאה ושמונים וחמשה אלה ראשי גזירות.

דבר אחר: 'ושלשם על כלו' - על מנת לכלות, לשעבר: (שמות א, כב) 'כל הבן הילוד', אבל כאן: 'ושלשם על כלו' - על מנת לכלות, שנאמר: (שם טו, ט) 'אריק חרבי תורישמו ידי'.

ויהיזק יהוה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה.

ויהיזק יהוה את לב פרעה [מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל] - שהיה לבו חלוק: אם ירדף ואם לא ירדף.

אחרי בני ישראל - להודיע שבחן של ישראל, שאלו היתה אמה אחרת - לא היה פרעה רודף אחריה.

ובני ישראל יוצאים ביד רמה - בריש גלי. דבר אחר: שהיתה ידן של ישראל רמה על מצרים. דבר

יוסף שאסר לילך לקראת אביו, ותעמוד על אסרה של פרעה הרשע שהלך לרדוף את ישראל.

דבר אחר: רבי שמעון בן יוחאי אומר: תבא חרב יד דכתיב באברהם: (בראשית כב, י) 'ויקח את המאכלת לשחט את בנו', ותעמוד על חרב יד שעשה פרעה הרשע לילך לרדוף אחרי ישראל, שנאמר: (שמות טו, ט) 'אריק חרבי תורישמו ידי'.

ואת עמו לקח עמו - שלקחן בדברים, אמר להם: 'דרך בני מלכים להיות מנהיגין בסוף וחילותיהם מקדימין לפניהם, אבל אני אקדים לפניכם, שנאמר: (יד, י) 'ופרעה הקריב'; הדרך בני מלכים כל העם בזיון ונוהגין לפניו, והוא נוטל חלק בראש, אני אשנה אתכם בבזה, שנאמר: (שמות טו, ט) 'אחלק שלל'; ועוד, שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות, ואתן לכם' - לקח: 'ואת עמו לקח עמו' - בדברים.

ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו.

ויקח שש מאות רכב בחור [וכל רכב מצרים]. משל מי היו הבהמות, שהיו טוענין המרכבות? אם תאמר משל פרעה היו - והלא כבר נאמר: (שמות ט, ג) 'הנה יד יהוה הויה במקנה אשר בשדה'! ואם תאמר משל מצרים היו - והלא כבר נאמר: (שמות טו, ט) 'וימת כל מקנה מצרים'! וכתיב: (שמות טו, ט) 'וירד עליהם הברד ומתו'! ואם תאמר משל ישראל היו - והלא כבר נאמר: (שמות יב, כו) 'וגם מקנהו ילך עמנו לא תשאר פרסה'! אלא של מי היו? של 'היירא את דבר יהוה' (שם ט, כ) 'נמצינו למדין, המקנה שהניס היירא את דבר יהוה - הם היו תקלה לישראל. מכאן היה רבי שמעון אומר: טוב שבגזים - הרג! טוב שבגזשים - רצץ את מוחו. רבי שמעון בן גמליאל אומר: בא וראה עשרה וגדלה של מלכות חבת זו, ואין נומירן אחת בטלה, שכלן רצות ביום ובלילה; וינגדן של מצרים - כולוהן עומדות בטלות.

ושלשם על כלו - אין שלישים אלא גבורים, שנאמר: (יהוזאל כג, כג) 'שלישים וקרואים ורכבי

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

ביום אֶחָד; לִכְךָ נֶאֱמַר: (יד,) 'וּפְרַעַה הַקָּרִיב' - הוא הקריב הפְּרַעַנוֹת לְבָא עָלָיו.

וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם. - בִּינֵן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל הַאיִקְטוֹרִין, יוֹדְעִין שְׂסוּפֵן לְרֹדּוֹף אַחֲרֵיהֶם.

והנה מצרים נסע אחריהם - 'נוסעים' אין כתיב כאן, אֵלָּא: 'נסע' - מְגִיד שֶׁנַּעֲשׂוּ כִּלְן תּוֹרְמִיּוֹת תּוֹרְמִיּוֹת כְּאִישׁ אֶחָד; מִכָּאֵן לְמִדִּין מַלְכִּיּוֹת לִהְיוֹת מְנַהִיגוֹת תּוֹרְמִיּוֹת וְתּוֹרְמִיּוֹת.

וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה - מִיֵּד תִּפְסוּ לָהֶם אֲמָנוֹת אֲבוֹתָם: אֲמָנוֹת אֲבָרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. בְּאַבְרָהָם אוֹמַר: (בראשית יב,) 'בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה,' (שם כא, לג) 'וַיִּשְׁעֵ אֲשֶׁל בְּכָאָר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם'. בְּיִצְחָק הוּא אוֹמַר: (שם כד, כב-כג) 'וַיִּצְחָק כֹּא מְבֹאָר בְּאָר לְחֵי רֵא' [...]. וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֶה' - אֵין 'שִׁיחָה' אֵלָּא תִּפְלָה, שְׁנֵאֲמַר: (תהלים נח, יח) 'עָרַב וּבָקָר וְצֹהֲרִים אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלִי', וְכִתִּיב: (שם קמב, ג) 'אֲשַׁפֵּף לִפְנֵי שִׁיחִי צִרְתִּי לִפְנֵי אֲגִיד וְגו', וְכִתִּיב: (שם קבא, א) 'תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף, וְלִפְנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּף שִׁיחִי'. בְּיַעֲקֹב מֵהוּ אוֹמַר? (בראשית כח, יא) 'וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בֹא הַשָּׁמֶשׁ' - אֵין 'פְּגִיעָה' אֵלָּא תִּפְלָה, שְׁנֵאֲמַר: (ירמיה ז, טז) 'וְאַתָּה אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאֵל תִּשָּׂא בְעַדָם רִנָּה וְתִפְלָה וְאֵל תִּפְגַּע בִּי', וְכִתִּיב: (שם כז, יח) 'וַיִּפְגַּעוּ נָא בִּיהוָה צְבָאוֹת לְבַלְתִּי בָּאוּ הַכִּלִּים הַנוֹתְרִים בְּבֵית יְהוָה [...] בְּכִלָּה', וְכֵן הוּא אוֹמַר: (ישעיה מא, יד) 'אֵל תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל' מֵה תוֹלַעַת אֵינָה מִכָּה אֵת הָאָרֶץ אֵלָּא בִּפְהָ כֹּף אֵין לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֵלָּא תִּפְלָה וְאוֹמַר: (בראשית מח, כב) 'וַאֲנִי נִתְמִי לָךְ שָׁכֵם אֶחָד עַל אַחִיךָ אֲשֶׁר לִקְחָתִי מִיַּד הָאֲמָרִי בְּחָרְבִי וּבְקִשְׁתִּי' וְכִי בְּחָרְבוּ וּבְקִשְׁתוּ לִקְחָהּ? אֵלָּא, לֹאמַר לָךְ: 'חָרְבִי' - זֹה תִּפְלָה 'בְּקִשְׁתִּי' - זֹה בְּקִשָּׁה וְכֵן הוּא אוֹמַר: (שם מט, ט) 'גִּוֹר אַרְיָה יִהְיֶה', וְאוֹמַר: (דברים לג, ז) 'וְזֹאת לִיהוָה [וַיֵּאמֶר: שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוָה]'. וְכֵן יִרְמְיָה אָמַר: (ירמיה יז, ה) 'אֲרוּר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם', וּבְתִּפְלָה מֵהוּ אוֹמַר? (שם שס, ז) 'בְּרוּךְ הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהִיָּה יְהוָה מְבִטְחוֹ' - מְבִטְחוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: בְּשַׁעַה שְׂמִתְפַּלְלִין לוֹ, וְהוּא קְרוֹב לָהֶם, שְׁנֵאֲמַר: (תהלים

אחר: מְגִיד הַכְּתוּב שֶׁשָּׁקִיּוֹ הַמִּצְרִים וְרֹדְפֵים אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְנַאֲצִים וּמְחַרְפִּים וּמְגַדְפִּים, אֲבָל יִשְׂרָאֵל מְרוֹמָמִים וּמְשֻׁבָּחִים וְנוֹתָנִים שִׁיר שָׁבַח וְגִדְלָה תְּהִלָּה תִּפְאָרֶת לְמִי שֶׁהַמְּלַחְמָה שָׁלוּ, כְּעִנְיָן שְׁנֵאֲמַר: (תהלים קמט, ו) 'רוֹמְמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בִּיָּדָם', וְאוֹמַר: (שם נז, ו) 'רוֹמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים', וְאוֹמַר: (ישעיה כח, א) 'יְהוָה אֱלֹהֵי אֲתָה אֲרוֹמָמְךָ אוֹדָה שְׁמֹךְ כִּי עֲשִׂיתָ פֶּלֶא, עֲצוֹת מֶרְחָק אֲמוֹנָה אֲמֵן'.

פרשה ב

וירדפו מצרים אחריהם וישגו אותם חנים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירות לפני בעל צפון.

וירדפו מצרים אחריהם - מְגִיד שֶׁלֹא נִכְשַׁל אֶחָד מֵהֶם בְּדֶרֶךְ, שְׁמָא נִחְשׂוּ וַיִּחְזְרוּ לָהֶם לְאַחֲרֵיהֶם. וְכֵן מְצִינוּ שֶׁהַגּוֹיִם מְנַחְשִׁים, שְׁנֵאֲמַר: (דברים יח, יד) 'כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲתָה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֵל מְעַנִּיִּים וְאֵל קִסְמִים שֹׁמְעוֹ', וְכִתִּיב: (במדבר כב, ז) 'וַיִּלְכּוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן, וְקִסְמִים בִּיָּדָם', וְזִקְנֵי מִדְיָן נִחְשׂוּ וַיִּחְזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם.

ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה.

וישגו אותם חנים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירות לפני בעל צפון. וּפְרַעַה הַקָּרִיב - בִּינֵן שֶׁרָאָה פְּרַעַה שֶׁנִּשְׁאָרוּ בַּעַל צָפוֹן, אָמַר: 'בַּעַל צָפוֹן הַסִּפִּים עַל גִּזְרָתִי: אֲנִי חֲשַׁבְתִּי לְאַבְדָם בְּמִים [שְׁמוֹת א, כב], וּבַעַל צָפוֹן הַסִּפִּים עַל גִּזְרָתִי'. הַתְּחִיל מִזְבַּח וּמִקְשֵׁר וּמִשְׁתַּחֲוֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה שָׁלוּ; לִכְךָ נֶאֱמַר: 'וּפְרַעַה הַקָּרִיב' - לְזַכֵּחַ וּלְקַטֵּר.

דבר אחר: 'ופרעה הקריב' - קָרִיב עֲצָמוֹ וּמִהָרָ לְלַכֵּת וּלְרֹדּוֹף אַחֲרֵיהֶם: מֵה שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְשָׁה יָמִים - הָלְכוּ הָאִקְטוֹרִים בְּיוֹם וּמִחֲצָה; וּמֵה שֶׁהָלְכוּ הָאִקְטוֹרִים בְּיוֹם וּמִחֲצָה - הֵלֵךְ פְּרַעַה

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

'אל תיראו וגו' - הרי משה מנחם, להודיע חקמתו של משה: היאך היה עומד ומפנים לכל אותם האלפים והרבבות, והיו נשמעים לו; עליו מפרש בקבלה: (קהלת ז, ט) 'החכמה תעז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר'.

הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר.

ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם.

התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום. אמר להם משה: 'היום השרתה שכינה עליהם רוח הקדש', שאין 'ציבה' בכל מקום אלא רוח הקדש, שנאמר: (עמוס א, ט) 'ראיתי את אדני נצב על המזבח' ואומר: (שמואל א, יג) 'ויבא יהוה ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל שמואל' ואומר: (דברים לא, יד) 'קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו' ואומר: (ד, ב) 'ותתצב אחתו מרחק' - ששרתה עליו רוח הקדש.

באותה שעה היו ישראל דומים ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיק הסלע והיה נחש נושף בה; אם תכנס לפנים - הרי הנחש, ואם תצא לחוץ - הרי הנץ! כך היו ישראל באותה שעה: הים סוגר, ושונא ורדף. מיד נתנו ציניהם בתפלה; עליהם מפרש בקבלה: (שה"ש ב, יד) 'יונתי בחגי הסלע בסתר המדרגה, הראיני את מראיך השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומראיך נאווה', 'כי קולך ערב' - בתפלה, 'ומראיך נאווה' - במעשה הטוב.

דבר אחר: 'התיצבו וראו את ישועת יהוה', אמרו לו: 'אימתי?' אמר להם: 'למחר' אמרו לו: 'משה רבינו, אין בנו פח לסבול!'. התפלל משה באותה שעה, והראה לו הקדוש ברוך הוא תורמיות תורמיות של מלאכי השרת ועומדים עליהם. כענין שנאמר: (מלכים ב, ו, טו-יז) 'וישכם משרת איש האלהים וגו' והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב,

קמה, יח) 'קרוב יהוה לכל קראיו'. וכן אמר דוד לגלית: (שמואל א, יז, מה) 'אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון, ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות אלהי [מערכות] ישראל', וכתוב: (תהלים כח, י) 'אלה ברכב ואלה בסוסים, ואנחנו בשם יהוה אלהינו נזכיר. המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד. יהוה הושיעה המלך יענינו ביום קראנו'. וכן הוא אומר: (דה"ב יד, י) 'ויקרא אסא אל יהוה אלהיו ויאמר: יהוה אין עמך לעזר בין רב לאין פח, עזרנו יהוה אלהינו כי עליך נשענו, ובשמך באנו על ההמון הזה, יהוה אלהינו אתה, אל יעצר עמך אנוש'. במשה מהו אומר? (במדבר כ, יד-טו) 'וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וגו'; ויירדו אבתיו מצרימה; ונצחק אל יהוה וישמע קלנו'. אמר להם: 'אתם מתנאים על מה שהוריש לכם אביכם', דכתיב: (בראשית כז, כב) 'הקל קול יעקב', (דברים כז, ז) 'וישמע יהוה את קלנו', 'ואנו מתנאים על מה שהוריש לנו אבינו', דכתיב: (בראשית כז, כב) 'והידים ידי עשו' (שם שם, מ), 'ועל חרבך תחיה'. הדא הוא דכתיב: (במדבר כ, יח) 'ויאמר אליו אדום: לא תעבר בי, פן בחרב אצא לקראתך' - שאינן בטוחים אלא בחרב. אבל ישראל תפשו להם אמונות אבותיהם: אמונות אברהם יצחק ויעקב.

ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים.

ויאמרו אל משה: המבלי אין קברים במצרים [לקחתנו למות במדבר? ! מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים? !]. מאחר שנתנו שאר בעסה, באו אל משה, ואמרו לו: (יד, יב) 'הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים [לאמר: חדל ממנו ונעבדה את מצרים, כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר]'. וכי מה אמרו ישראל למשה במצרים? הרי הוא אומר: (שמות כ, כא) 'ויפגעו את משה ואת אהרן... ויאמרו אליהם ירא יהוה עליכם וישפט', היינו מצטערים על שעבוד מצרים - מיתת אחינו באפלה קשה לנו משעבודנו במצרים; היינו מצטערים על מיתת אחינו באפלה - מיתתנו במדבר קשה לנו ממיתת אחינו באפלה, שאחינו נספדו ונקברו ואנחנו תהיה נבלתינו משלכת לחרב ביום ולקרח בלילה. מיד אמר להם משה: (יד יג)

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

ארבע כיתין נעשו עוד על הים: אחת אומרת לפול אל הים, ואחת אומרת לשוב למצרים, ואחת אומרת לעשות מלחמה כנגדו, ואחת אומרת נצוח כנגדו. זאת שאמרה לפול אל הים, נאמר להם: (יד, ג) 'התצבו וראו את ישועת יהוה'; זו שאמרה 'נשוב למצרים', נאמר להם: (המשך הפסוק) 'כי אשר ראיתם את מצרים'; זו שאמרה 'נעשה מלחמה כנגדו', נאמר להם: (יד, יד) 'יהוה ילחם לכם'. זו שאמרה 'נצוח כנגדו', נאמר להם: (המשך הפסוק) 'ואתם תחרשון'.

יהוה ילחם לכם ואתם תחרשון.

יהוה ילחם לכם - לא לשעה זו בלבד ילחם לכם, אלא, לעולם ילחם כנגדן של אויביכם.

רבי אומר: 'יהוה ילחם לכם' - כשתהיו עומדים ושותקין, יהוה ילחם לכם - קל וחמר כשתהיו נותנין לו שבח!

רבי מאיר אומר: 'יהוה ילחם לכם' - הוא יעשה לכם נסים וגבורות, 'ואתם' תהיו עומדין ושותקין. אמרו ישראל למשה: 'רבינו משה, מה עלינו לעשות?' אמר להם: 'אתם תהיו מפארים ומרוממים ונותנין שיר ושבח וגדלה ותפארת למי שהמלחמות שלו', שאמר: (תהלים קמט, ו) 'רוממות אל בגרונם', ואמר: (שם נז, ו) 'רומה על השמים אלהים, על כל הארץ כבודך', ואומר: (ישעיה כה, א) 'יהוה אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא, עצות מרחק אמונה אמן'. באותה שעה פתחו ישראל פיהם ואמרו שירה: 'אשריה ליהוה כי גאה גאה'.

פרשה ג

ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו.

ויאמר יהוה אל משה: 'מה תצעק אלי? ! [דבר אל בני ישראל ויסעו!]' - רבי יהושע אומר: אמר הקדוש ברוך הוא למשה: 'משה, אין להם לישראל אלא ליסע'.

ויאמר נערו אליו: 'אָהָה אֲדֹנִי אֵיכָה נַעֲשֶׂה?' ויאמר: 'אל תירא, כי רבים אשר אתנו מאשר אותם!'. ויתפלל אלישע ויאמר: 'יהוה פקח נא את עיני ויראה', ויפקח יהוה את עיני הנער, וירא והנה הָהָר מלא סוסים ורכב אש סביבת אלישע. כך התפלל משה, באותה שעה הראה לו המקום תורמיות תורמיות של מלאכי השרת עומדים עליהם. וכן הוא אומר: (תהלים יח, ג) 'מִמָּגֶה נִגְדוּ עָבְיוּ עָבְרוּ בְרֹד וּגְחָלֵי אֵשׁ' מִמָּגֶה - נגד חנינות שלחם, 'בְּרֹד' - כנגד אבני בליסטראות שלחם, 'גְּחָלֵים' - כנגד טורמנטה שלחם, 'אֵשׁ' - כנגד הנפט שלחם, (שמואל ב כב, יד) 'רָעַם מִן שָׁמַיִם' - כנגד הגפת תריסין ושפעת קלבסין שלחם ו'עליון יתן קולו' - כנגד קרנות שלחם, (תהלים יח, טו) 'וַיִּשְׁלַח חֲצִיו וַיַּפִּיצֵם' - כנגד חצים שלחם, ו'ברקים' - כנגד צחצוח תרבות שלחם. ו'יהמם' - כנגד צוחה שלחם.

דבר אחר: (תהלים יח, טו) '[ו]יִשְׁלַח חֲצִיו וַיַּפִּיצֵם וּבָרְקִים רַב וַיַּהֲמֵם' - שהיו חציו מפזרים אותם וברקים מכנסין אותם. ו'יהמם' - הממם וערבבם, נטל סגנונות שלחם, ולא היו יודעים מה היו עושים. דבר אחר: אין 'הממה' אלא מגפה, שנאמר: (דברים ז, כג) 'וְהֵמָּה מִהוֹמָה גְדֹלָה'.

פי אשר ראיתם את מצרים. בשלשה מקומות הזהיר המקום לישראל שלא לחזור למצרים, שנאמר: 'כי אשר ראיתם את מצרים היום - לא תספו לראתם עוד עד עולם' ואמר: (דברים יז, טז) 'לא תספון לשוב בדרך הזה עוד', ואומר: (שם כח, סח) 'בדרך אשר אמרתי לך [לא תסיף עוד לראתה]'. בשלשתם חזרו שם, ובשלשתם נפלו: הראשונה בימי סנחריב, שנאמר: (ישעיה לא, א; ג) 'הוֹי הַיִּירָדִים מִצְרַיִם לַעֲזֹרָה [...] וְכָשֶׁל עֲזָר וְנָפַל עֲזָר וַיִּחַדּוּ כָלָם יַכְלִיֹּן'. השנית בימי יוחנן בן קרח, שנאמר: (ירמיה מב, טז) 'וְהִיתָה הַחֲרִב אֲשֶׁר אַתָּם יֹאֲמִים מִמֶּנָּה שָׁם תִּשָּׂא אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהָרַעַב אֲשֶׁר אַתָּם דֹּאֲגִים מִמֶּנּוּ שָׁם יִדְבַק אַחֲרֵיכֶם מִצְרַיִם, וְשָׁם תָּמְתוּ'. והשלישית בימי טורניטוס. בשלשתן חזרו ובשלשתן נפלו - הדא הוא דכתיב: (הושע ז, א) 'אֶפְרַיִם כִּיֹּנָה פֹתָה אֵין לָב מִצְרַיִם קָרָאוּ אֲשׁוּר הִלְכוּ'.

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

רבי אבטולס אומר: מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמָה?
לְאָדָם שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ, וַיִּטְרְדוּ מִבֵּיתוֹ. נִכְנָס
אוֹהֲבֵוֹ לְבַקֵּשׁוּ הַיְמִינִי, וְלִהְיוֹתֵירוֹ לְבֵיתוֹ. אָמַר
לוֹ: 'כָּלוּם אַתָּה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי אֶלָּא מִפְּנֵי בְנִי?
כָּבֹד נִתְרַצְתִּי לְבְנִי!' כֵּן אָמַר לוֹ הַמָּקוֹם: 'מָה
תַּצְעַק אֵלַי? ! כָּבֹד אֲנִי מְרַצָּה עֲלֵיהֶם!'

רבי אומר: 'אֲמַשׁ הָיִיתָ אוֹמֵר: (שמות ה, כג) 'וּמֵאֲזַ
בְּאִתִּי אֶל פְּרָעֹה [לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ - הִרַע לְעַם הַזֶּה,
וְהֵצֵל לֹא הֵצֵלְתָּ אֶת עַמּוֹךְ]', וְעַכְשֵׁיו אַתָּה עוֹמֵד
וּמְרַבֶּה בַתְּפִלָּה? מָה תַּצְעַק אֵלַי? !'

רבי אומר: 'דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ' - 'יִסְעוּ
דְּכָרִים שֶׁהָיוּ דּוֹכְרִים אֲמַשׁ מִלִּבָּן. אֲמַשׁ הָיוּ
אוֹמְרִים: (שמות יד, יא) 'הַמִּבְלִי אֵין קְבָרִים', וְעַכְשֵׁיו
אַתָּה עוֹמֵד וּמְרַבֶּה בַתְּפִלָּה? - 'מָה תַּצְעַק אֵלַי? !
דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ' - יִסְעוּ דְּכָרִים מִלִּבָּן'.

וחכמים אומרים: לִמְעַן שָׁמוּ עֲשֵׂה עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר:
(ישעיה מז, יא) 'לִמְעַנִּי לִמְעַנִּי אֶעֱשֶׂה וְגוֹ', וּכְתִיב: (שם
סג, יב) 'בּוֹקֵעַ מִיָּם מִפְּנִיָּהֶם' - מִפְּנֵי מָה? (המשך הפסוק)
'לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם'.

רבי אומר: 'כְּדִי הִיא הָאֻמָּנָה שֶׁהָאֻמִּינוּ בִּי שֶׁאֶקְרַע
לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (יד, ב) 'וַיִּשְׁבּוּ וַיִּחַנּוּ וְגוֹ'.

רבי אלעזר בן עזריה אומר: 'בְּזִכּוֹת אֲבִיהֶם אֲבִיהֶם
אֲנִי קוֹרֵעַ לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים קה, מב) 'כִּי
זָכַר אֶת דְּבָרֶיךָ קִדְּשׁוּ אֶת אֲבִיהֶם עֲבָדֶיךָ', וּכְתִיב: (שם
שם, מג) 'וַיִּצָּא עִמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן וְגוֹ'.

רבי אליעזר בן יהודה איש ברתותא אומר: 'בְּזִכּוֹת
הַשְּׂבָטִים אֲנִי קוֹרֵעַ לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (חבקוק
ג, יד) 'נִקְבַּתְּ כְּמִשְׁיֹ רֹאשׁ פְּרוֹז וְגוֹ', מָהוּ אוֹמֵר?
(תהלים קלז, ג) 'לְגֹר יָם סוֹף לַגִּזְרִים'.

שְׁמַעְיָה אוֹמֵר: 'כְּדִי הִיא הָאֻמָּנָה שֶׁהָאֻמִּין בִּי
אֲבִיהֶם אֲבִיהֶם שֶׁאֶקְרַע לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר:
(בראשית טו, ו) 'וְהָאֵמֶן בִּיהוָה וַיִּחַשְׁבֶּהָ לוֹ צִדְקָה'.

אבטליון אוֹמֵר: כְּדָאִי הָאֻמָּנָה שֶׁהָאֻמִּינוּ בִּי
שֶׁאֶקְרַע לָהֶם הַיָּם שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות ד, לא) 'וַיֹּאמֶן הָעָם,
וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקֵד יְהוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת
עֲנָנִים, וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ'.

רבי אליעזר אומר: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה:
'מִשָּׁה, בְּנֵי נְתוּנִים בְּצָרָה: הֵיכַם סוֹגֵר, וְשׁוֹנֵא רוֹדֵף -
וְאַתָּה עוֹמֵד וּמְרַבֶּה בַתְּפִלָּה? ! מָה תַּצְעַק אֵלַי? !'
שֶׁהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יֵשׁ שְׂעָה לְהֶאָרִיף, וַיֵּשׁ
שְׂעָה לְקַצֵּר: (במדבר יב, יג) 'אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ' - הָרִי
זֶה לְקַצֵּר: (דברים ט, יח) 'וְאַתָּה נִפְלַל לְפָנַי יְהוָה' - הָרִי זֶה
לְהֶאָרִיף.

רבי מאיר אומר: אִם לְאָדָם הָרָאוֹן שֶׁהוּא יְחִידִי
עֲשִׂיתִי לוֹ יְבִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית א, ט) 'וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים: יִקְוּ הַיָּמִים [מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד,
וְתִרְאֶה הַיְבִשָּׁה], וְלַעֲדַת קְדוּשִׁים אֵלֹהִים - אֵינִי עוֹשֶׂה
יְבִשָּׁה? !

רבי ישמעאל אומר: 'בְּזִכּוֹת יְרוּשָׁלַם אֲנִי אֶקְרַע
לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה נב, א) 'עוֹרֵי עוֹרֵי
לְבָשִׁי עֲזוּף צִיּוֹן, לְבָשִׁי בְּגָדֵי תַפְאֲרֶתְךָ יְרוּשָׁלַם עִיר
הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יָבֵא כֵּן עוֹד עָרָל וְטָמֵא',
וְאוֹמֵר: (שם נא, ט-י) 'עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עַד זְרוּעֵי יְהוָה
עוֹרֵי כִימֵי קֶדֶם דְּרוֹת עוֹלָמִים, הֲלוֹא אַתָּה הִיא
הַמַּחְצֵבֶת רֹהֵב מְחוֹלֶלֶת תַּנִּין. הֲלוֹא אַתָּה הִיא
הַמַּחְרֶבֶת יָם מִי תְהוֹם רַבָּה, הַשְׂמָה מַעֲמָקֵי יָם דֶּרֶךְ
לַעֲבֹר גְּאוּלִּים'.

דָּבָר אַחֵר: 'בְּשִׁבִיל הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטָחָתִי לְאַבְיָהֶם
אֲנִי אֶקְרַע לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית כח, יד)
'וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעֶפְרַיִם הָאֶרֶץ, וּפְרֻצֶת יָמָה וְקִדְמָה'.

רבי שמעון התימני אומר: 'בְּזִכּוֹת הַמִּילָה אֲנִי
אֶקְרַע לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (ירמיה לא, לד) 'כֹּה אָמַר
יְהוָה: נִתֵּן שְׁמִשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֹקֶת יָרֵחַ וְכוֹכְבִּים
לְאוֹר לַיְלָה, רָגַע הַיָּם וַיִּהְיֶה גִלְיוֹ יְהוָה צְבָאוֹת
שְׁמוֹ'. וְנֶאֱמַר: (ירמיה לג, כה) 'אִם לֹא כִרִיתִי יוֹמָם
וְלַיְלָה - חֹקֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שָׁמַתִּי, אִיזְהוּ בְרִיתִי,
שְׁנוּהָגָת בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה? הֲרִי אוֹמֵר זֶה מִיָּלָה'.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: 'כָּבֹד חֲמָה וּלְבָנָה
מַעֲדִין בָּהֶם שֶׁקְרַעְתִּי לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר:
(ירמיה לא, לד) 'כֹּה אָמַר יְהוָה: נִתֵּן שְׁמִשׁ לְאוֹר יוֹמָם
חֹקֶת יָרֵחַ וְכוֹכְבִּים לְאוֹר לַיְלָה, רָגַע הַיָּם וַיִּהְיֶה גִלְיוֹ
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ' 'בְּזִכּוֹת מָה? בְּזִכּוֹת אֲבִיהֶם, אֲנִי
אֶקְרַע לָהֶם אֶת הַיָּם', שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית כג, ג) 'וַיִּבְקַע
עֲצֵי עֵלֶה וְכְתִיב הָכָא: (יד, כא) 'וַיִּבְקַעוּ הַיָּמִים'.

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

תבואתה, כל אכליו יאשמו, רעה תבא אליהם, נאם יהוה.

רבי יוסי הגלילי אומר: בזכות הר המוריה שנעקר ממקומו, ומזבחו של יצחק בנוי עליו ומערכתו ערוכה עליו, ויצחק כאלו עקוד עליו ונתון על המזבח, ואברהם כאלו פשט ידו ולקח את המאכלת לשחט את בנו, שנאמר: (בראשית כב, 10) 'וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו'.

ואתה הרים את מטף ונטה את ידך על הים ובקעוהו ויבאו בני ישראל בתוף הים ביבשה.

אמר המקום למשה: 'משה, בני נתונים בצרה: והים סוגר, ושונא רודף - ואתה עומד ומאריך בתפלה? !' אמר לפניו: 'ומה בידי לעשות?' אמר לו: (יד, 15) 'הרים את מטף ונטה את ידך על הים וגו'', ואתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבח והודאה וגדלה ותפארת והוד והלל למי שהמלחמות שלו'.

פרשה ד

ואתה הרים את מטף ונטה את ידך על הים ובקעוהו. עשרה נסים נעשו לישראל על הים: נבקע הים ונעשה כמן כפה, שנאמר: (חבקוק ג, 15) 'נבקע במטיו ראש פרוו יסערו להפיצני'; נעשה הים יבשה, שנאמר: (שמות טו, 1) 'ובני ישראל הלכו ביבשה'; נעשה כמן טיט, שנאמר: (חבקוק ג, 15) 'דרך בים סוסיך חמר מים רבים'; נעשה פירורין, שנאמר: (תהלים עד, 1) 'אתה פוררת בעדף ים'; נעשה סלעים סלעים, שנאמר: (המשך הפסוק) 'שברת ראשי תנינים על המים'; נעשה גזרים גזרים, שנאמר: (תהלים קלו, 1) 'לגור ים סוף לגזרים'; נעשה צרימות צרימות, שנאמר: (שמות טו, 1) 'ויברוח אפיק נערמו מים'; נעשו כמו גר, שנאמר: (המשך הפסוק) 'נצבו כמו גר נזלים'; הוציא להם מתוקים מתוף מלוחים, שנאמר: (תהלים עח, 15) 'ויוצא נזלים מסלע, ויורד כנהרות מים'; הקפיא להם את הים, ונעשה כמן כלים של זכוכית, שנאמר: (שמות טו, 1) 'קפאו תהמות בלב ים'.

שמעון איש קטרון אומר: 'בזכות עצמות של יוסף אני קורע להם את הים', שנאמר: (בראשית לט, 12) 'ויצוב בגדו בידה וינס', וכתוב: (תהלים קיד, 1) 'הים ראה וינס'.

רבי נתן אומר משום אבא יוסי המחזי: 'והלא כבר הכתבתי (במדבר יב, 1) 'בכל ביתי נאמן הוא! הים בראשיתי, ואני עשיתיך עליו גזבר'.

רבי חנינא בן חכנאי אומר: 'והלא כבר כתבתי (משלי יז, 1) 'ואח לצרה יולד' - אח אני לישראל בשעת צרה, שנאמר: (תהלים קכב, 1) 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך'.

רבי שמעון בן יהודה אומר: 'מה תצעק אלי? ! כבר צעקתם קדמה לצעקתך! !', שנאמר: (שמות יד, 1) 'וייראו מאד, ויצעקו בני ישראל אל יהוה'.

רבי אחא אומר: 'אלולי צעקתך כבר אבדתי אותם מן העולם על עבודה זרה שביניהם', שנאמר: (זכריה יא, 1) 'ועבר בים צרה [והקה בים גלים]', ואין צרה אלא עבודה זרה, שנאמר: (ישעיה כח, 1) 'המפסכה צרה כהתכנס', ואומר: (ויקרא יח, 1) 'ואשה אל אחתה לא תקח לצרר', ובשביל צעקתך אני משיב את חמתי, שנאמר: (תהלים קו, 1) 'ויאמר להשמידם לולי משה בחירי עמד בפניך לפני להשיב חמתו מהשחית'.

רבי אליעזר המודעי אומר: 'מה תצעק אלי? ! על בני ישראל אני צריך צווי! !' (ישעיה מה, 1) 'על בני ועל פעל ידי תצוני? והלא כבר מוכנים הם לפני מששתי ימי בראשית! !', שנאמר: (ירמיה לא, 1) 'אם ימשו החקים האלה מלפני, נאם יהוה, גם זרע ישראל ישתבו מהיות גוי לפני'.

אחרים אומרים: 'כדי היא האמונה שהאמינו כי שאקרא להם את הים: שלא אמרו למשה 'היאך אנו יוצאים במדבר, שאין בידינו מחיה לדרך', אלא, האמינו והלכו אחרי משה. עליהם מפרש בקבלה: (ירמיה ב, 1) 'הלך וקראת באזני ירושלים לאמר: ... וזכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה'. מה שכתב נטלי על פה? (שם שם, 1) 'קדש ישראל ליהוה ראשית

וְהַחֲשֹׁף - אֵל מִצְרַיִם; יִשְׂרָאֵל בְּאוֹרָה, וּמִצְרַיִם בְּאֶפְלָה, כְּעֶנְיָן שְׁנָאֲמַר: (שמות י, כג) 'לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אֶחָיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחַתְּיוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים'. וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא לְעֵתִיד לְבָא: (ישעיה ס, א) 'קוֹמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרְךָ, וּכְבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ יִרְחַח', מִפְּנֵי מַה? (שם ש, ב) 'כִּי הִנֵּה הַחֲשֹׁף יִכְסֶּה אֶרֶץ וְעֶרְפֶּל לְאֻמִּים, וְעָלֶיךָ יִרְחַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יִרְאֶה'. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא מִי שֶׁהוּא נִתֵּן בְּאֶפְלָה - רוֹאֶה מִי שֶׁהוּא בְּאוֹרָה, שֶׁהָיוּ מִצְרַיִם שְׂרוּיִים בְּאֶפְלָה רוֹאִים אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹרָה אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וְשִׂמְחִים, וְהָיוּ מְזֻרְקִים בָּהֶם בְּחָצִים וּבִחְבֵּי בְּלִי־סֹטְרָא, וְהָיָה הָעֶנְיָן וְהַמְּלָאָה מְגִין עֲלֵיהֶם, שְׁנָאֲמַר: (שמואל-ב כב, א) 'מִגְנִי וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׁגָּבִי וּמְנוֹסִי מִשְׁעִי מִחֶמֶס תִּשְׁעֲנִי', וְאוֹמֵר: (תהלים יח, לא) 'מִגְן הוּא לְכָל הַחַסִּים בּוֹ'.

וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה - מְגִיד הַפְּתוּב שֶׁהָיָה הַמִּצְרִי עוֹמֵד וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִישֹׁב, יוֹשֵׁב וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמוֹד, פּוֹרֵק אֵינוֹ יָכוֹל לְטַעוֹן טוֹעֵן אֵינוֹ יָכוֹל לְפָרוֹק, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֵשׁ בְּאֶפְלָה, שְׁנָאֲמַר: (שמות י, כא) 'וַיָּמָשׁ חֲשֹׁף'.

דָּבָר אַחֵר: 'וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה' - וְלֹא קָרַב מִחֲנֵה מִצְרַיִם לְמִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל לְמִחֲנֵה מִצְרַיִם.

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיִּזְלַף יְהוָה אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קֳדִיִּם עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת הַיָּם לַחֲרֹבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם.

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם. הַתְּחִיל הַיָּם עוֹמֵד כְּנִגְדּוֹ. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיִּבְקַע, וְלֹא קָבַל עָלָיו; הִרְאָהוּ הַמַּטָּה, וְלֹא קָבַל עָלָיו. מִשָּׁל לָמָּה הִדְבָּר דּוּמָה? לְמַלְךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי גִנּוֹת זֹז לְפָנָיו מִזֹּז, מִכַּר הַפְּנִימִי, וּבֶאֱחָד הַלּוֹקֶת לִיכְנֹס לְגִן הַפְּנִימִי, וְלֹא הִנִּיחוּ הַשּׁוֹמְרִים. אָמַר לוֹ הַלּוֹקֶת לְשׁוֹמְרֵי בְּשֵׁם הַמְּלָךְ, וְלֹא קָבַל עָלָיו; הִרְאָהוּ אֶת הַטְּבַעַת, וְלֹא קָבַל עָלָיו; עַד שֶׁנִּהְיָ הַלּוֹקֶת אֶת הַמְּלָךְ בְּעֶצְמוֹ וּבֶאֱמָרָה. מִיָּן שָׂבָא הַמְּלָךְ, הַתְּחִיל הַשּׁוֹמֵר בּוֹרֵחַ. אָמַר לוֹ: 'כֹּל הַיּוֹם הָיִיתִי אוֹמֵר לָךְ בְּשֵׁם הַמְּלָךְ וְלֹא קִבַּלְתָּ, וְעַכְשָׁיו מִפְּנֵי מַה אֵתָּה בּוֹרֵחַ?' אָמַר לוֹ: 'לֹא מִפְּנֵיךְ אֲנִי בּוֹרֵחַ, אֲלֵא מִפְּנֵי הַמְּלָךְ!'.

וְאֲנִי הִנְנִי מַחֲזִיק אֶת לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֶבְרָהָה בְּפִרְעָה וּבְכָל חֵילוֹ בִּרְכָבוֹ וּבְפָרָשָׁיו. וַיִּדְּעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּהַבְּדִי בְּפִרְעָה בִּרְכָבוֹ וּבְפָרָשָׁיו. וַיִּסַּע מֶלֶךְ הָאֱלֹהִים הַהֲלָךְ לְפָנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּזְלַף מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֶנְיָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם.

וַיִּסַּע מֶלֶךְ הָאֱלֹהִים הַהֲלָךְ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרִי זֶה מִקְרָא עֲשִׂיר בְּמִקְוֹמוֹת הַרְבֵּה. מִשָּׁל לָמָּה הִדְבָּר דּוּמָה? לְאֶחָד שֶׁהָיָה מַחֲלֵף בְּדֶרֶךְ וְהָיָה מְנַהִיג אֶת בְּנוֹ לְפָנָיו, בָּאוּ לְסִטִּים לְשִׁבּוֹתוֹ מִלְּפָנָיו - נָטְלוּ מִלְּפָנָיו וְנִתְּנוּ לְאַחֲרָיו; בָּא הָאָב מֵאַחֲרָיו - נָטְלוּ מֵאַחֲרָיו וְנִתְּנוּ מִלְּפָנָיו; בָּאוּ לְסִטִּים מִלְּפָנָיו וְנִתְּנוּ מֵאַחֲרָיו - נָטְלוּ וְנִתְּנוּ עַל זְרוּעוֹתָיו. הַתְּחִיל הַבֶּן מִצְטָעֵר מִפְּנֵי הַחֲמָה - פָּרַשׁ עָלָיו אָבִיו בְּגָדוֹ; רָעַב - הִאָכִילוֹ; צָמָא - הִשְׁקָהוּ. כִּף עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: (הושע יא, א) 'וְאֶנְכִּי תִרְגַּלְתִּי לְאַפְרַיִם קָחֶם עַל זְרוּעוֹתָיו וְלֹא יָדְעוּ כִּי רָפָאתִים', הַתְּחִיל הַבֶּן מִצְטָעֵר מִפְּנֵי הַחֲמָה - פָּרַשׁ עָלָיו בְּגָדוֹ, שְׁנָאֲמַר: (תהלים קה, לט) 'פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסָּה, וְאֵשׁ לְהַאֲדִיר לִילָה'; הִרְעִיב - הִאָכִילוֹ, שְׁנָאֲמַר: (שמות טז, ד) 'הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם'; הִצְמָא - הִשְׁקָהוּ מַיִם, שְׁנָאֲמַר: (תהלים עח, טז) 'וַיִּזְצֹא נוֹזְלִים מִסֵּלַע', וְאֵין נוֹזְלִים אֲלֵא מִמֵּם חַיִּים, שְׁנָאֲמַר: (ש"ה ד, טו) 'מַעֲיֵן גִּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים וְגוֹ', וְאוֹמֵר: (משלי ה, טו) 'שִׁתָּה מַיִם מִבּוֹרֶךְ, וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךְ'.

שָׁאֵל רַבִּי נִתָּן אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי: 'בְּכָל מְקוֹם אֵתָּה מוֹצֵא 'מֶלֶךְ יְהוָה': ((בְּרַשִׁית טז, ז) 'וַיִּמְצָאָה מֶלֶךְ יְהוָה', (שם שם, ט) 'וַיֵּאמֶר לָהּ מֶלֶךְ יְהוָה', (שמות ג, ב) 'וַיִּרְאֵה מֶלֶךְ יְהוָה'; וְכֵן אוֹמֵר: (יד, יט) 'וַיִּסַּע מֶלֶךְ הָאֱלֹהִים!'. אָמַר לוֹ: 'אֵין 'אֱלֹהִים' בְּכָל מְקוֹם - אֲלֵא דִּין; מְגִיד הַפְּתוּב שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל נִתְּנוּ בְּדִין בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אִם לְהַנְצִל, אִם לְהַעֲבֹד עִם מִצְרַיִם'.

וַיָּבֹא בֵּין מִחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֶנְיָן וְהַחֲשֹׁף וַיִּאָּר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה.

וַיָּבֹא בֵּין מִחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֶנְיָן וְהַחֲשֹׁף וַיִּאָּר אֶת הַלַּיְלָה.. 'הָעֶנְיָן' - אֵל יִשְׂרָאֵל,

'הגה ברוחו הקשה ביום קדים'. אף כאן אתה אומר: (יד, כא) 'ויילך יהוה את הים ברוח קדים עזה' - בעזה שברוחות, ואי זו? זו רוח קדים.

וישם את הים לתרבה. עשאן כמן תרבה.

ויבקעו המים - כל מים שבעולם נבקעו; ומנין אתה אומר המים שבעברות ושפשיחין ושפמערות ושפכד ושפכוס ושפחכית ושפצלוחית - מנין? שנגמר: (יד, כא) 'ויבקעו המים', וכלא כבר נגמר: (תחילת הפסוק) 'וישם את הים לתרבה'! הא למדת שכל מים שבעולם נבקעו. ומנין אתה אומר אף המים העליונים והתחתונים ושבתהומות נבקעו? שנגמר: (תהלים עז, יז) 'ראוץ מים אלהים ראוץ מים תחילו אף ירגזו תהמות', 'ראוץ מים' - אלו מים שעברו ישראל שנתקברו בדבר הקדוש ברוך הוא, שנגמר: (שם קיד, ג) 'הים ראה וינס', 'ראוץ מים תחילו' - אלו העליונים, 'אף ירגזו תהמות' - אלו שבתהומות. וכן הוא אומר: (תהלים עז, יח) 'זרמו מים עבות קול נתנו שתקים' - אלו העליונים, (המשך הפסוק) 'אף תצציק תתלכו' - אלו התחתונים, ואומר: (חבקוק ג, ג) 'ויראוץ תחילו הרים זרם מים עבר' נתן תהום קולו רום גדיהו נשא. וכשחזרו למקומם כל מים שהיה בעולם חזרו, שנגמר: (שמות יד, כח) 'וישבו המים' - מלמד שכל מים שבעולם חזרו להם למקומם.

פרשה ה

ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימנים ומשמאלם.

ויבאו בני ישראל. רבי מאיר אומר בלשון אחד, ורבי יהודה אומר בלשון אחר; רבי מאיר אומר בלשון אחד: כשעמדו שבטים על הים, זה אומר 'אני יורד תחלה לים' וזה אומר 'אני יורד תחלה לים'; מתוך שהיו עומדין וצווחין, קפץ שבטו של בנימן וירד תחלה, שנגמר: (תהלים סח, כח-כט) 'שם בנימן צעיר רדם שרי יהודה רגמתם, שרי זבלון שרי נפתלי. צוה אלהיך ענה עונה אלהים זו פעלת לנו', אל תקרי 'רדם' אלא רד ים. התחילו שרי יהודה מרגמין אותם באבנים, שנגמר: (שם) 'שרי יהודה רגמתם'.

כך עמד משה על הים, אמר לו משה בשם הקדוש ברוך הוא שיבקע, ולא קבל עליו; הראהו המטה, ולא קבל עליו; עד שנגלה הקדוש ברוך הוא עליו בכבודו. וכיון שנגלה הקדוש ברוך הוא בכבודו ובגבורתו, התחיל הים בורח, שנגמר: (תהלים קיד, ג) 'הים ראה וינס', אמר לו משה: 'כל היום הייתי אומר לך בשם הקדוש ברוך הוא ולא קבלת עליך, עכשיו מפני מה אתה בורח? (שם שם, ה) מה לך הים כי תנוס?' אמר לו: 'לא מפניך, בן עמרם, אני בורח, אלא, (שם שם, ח) מפני ארון חולי ארץ מלפני אלוהי יעקב! ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים'.

ויילך יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה - בעזה שברוחות, ואי זו זו? זו רוח קדים. וכן אתה מוצא, שלא נפרע המקום מאנשי דור המבול ומאנשי סדום אלא ברוח קדים עזה, שנגמר: (איוב ד, ט) 'מנשמת אלוהי יאבדו ומרוח אפו יכלו',

'מנשמת אלוהי יאבדו' - זה דור המבול, ומרוח אפו יכלו' - זה אנשי סדום; וכן אתה מוצא באנשי מגדל, שלא נפרע המקום מהם אלא ברוח קדים, שנגמר: (בראשית יא, ט) 'ומשם הפיצם יהוה על פני כל הארץ', ואין הפצה אלא רוח קדים, שנגמר: (ירמיה יח, יז) 'ברוח קדים אפיצם'; וכן אתה מוצא במצרים, שנגמר: (שמות יג) 'ויהוה נהג רוח קדים בארץ'; וכן את מוצא בעשרת השבטים שלא נפרע המקום מהם כי אם ברוח קדים, שנגמר: (הושע יג, טו) 'פי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח יהוה ממדבר עלה ויבוש מקורו ויתרב מעינו הוא יססה אוצר כל כלי חמדה'; וכן את מוצא בשבט יהודה ובנימין שלא נפרע המקום מהם אלא ברוח קדים, שנגמר: (ירמיה יח, יז) 'ברוח קדים אפיצם'; וכן את מוצא בצור שלא נפרע מהם אלא ברוח קדים, שנגמר: (יחזקאל כז, כו) 'רוח הקדים שברך בלב ימים'; וכן את מוצא שאין הקדוש ברוך הוא עתיד ליפרע ממלכות העליזה אלא ברוח קדים, שנגמר: (תהלים מח, ח) 'ברוח קדים תשבר אניות תרשיש'; וכן את מוצא שאין הקדוש ברוך הוא עתיד ליפרע מן הרשעים בגהינם אלא ברוח קדים, שנגמר: (ישעיה ל, ג) 'כי צרוף מאתמול תפתה, גם היא למלך הוכן העמיק הרחב, מדרתה אש ויעצים הרבה, נשמת יהוה כנחל גפרית, בערה בה', ואומר: (שם כז, ח)

ה'ושיעני אלהים כי באו מים עד נפש', ואומר: (שם ש,ג) 'טבעתי בין מצולה ואין מעמד באתי במעמקי מים ושבילת שטפתני', ואומר: (שם ש,טז) 'אל תשטפני שבילת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה'. מיד אומר המקום למשה: 'ידידי טובעים בים, והים סוגר, ושווא רודף - ואתה עומד ומרבה בתפלה? !' אומר לפניו: 'רבונו של עולם, ומה בדי לעשות? !' אומר לו: (יד, טז) 'ואתה הרים את מטדך'. ומה אומר משה וישראל על הים? (טו, יח) 'יהוה ימלך לעלם ועד' - אומר המקום: 'מי שהמליכני על הים - אעשהו מלך על ישראל! !'.

כבר היה רבי טרפון וזקנים יושבין בצלו של שוכף של יבנה, ונשאלה שאלה זו לפניהם: (בראשית לז, כח) 'וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט' - להודיע זכותן של צדיקים פמה מסייעת! שאלו ירד ירד האהוב הזה עם הערביים לא היו ממתים אותו מריח גמלים ועטרן? אלא, זמן לו הקדוש ברוך הוא שקים מלאים בשמים וכל ריחנין טובים, שלא ימות מריח הגמלים ומריח העטרן. אומר לו: 'למדנו רבינו שכל זכות יוסף היה', 'למדנו רבינו, השותה מים לצמאוי פיצד הוא מברך? !' אומר להם: 'בורא נפשות רבות וחסרונן, על כל מה שבראת, חי העולמים'. אומר לו: 'למדנו רבינו השותה מים לצמאוי פיצד מברך, למדנו רבינו: באי זו זכות זכה יהודה למלכות? !' אומר להם רבי טרפון: 'אמרו אתם! !' אמרו: 'בזכות שאמר: (שם לז, כו) 'מה בצע כי נהרג את אחינו' - שהצילו ממיתה'; אומר להם: 'דייה להצלה, שתעמוד ותכפר על המכירה! שנתן עצה למכרו, ולא להשיבו אל אביו (ע"פ שם לז, כב)'. אומר לו: 'בזכות (שם לח, כו) 'ויבר יהודה [ויאמר: צדקה ממני]'; אומר להם: 'דייה להודאה, שתכפר על הביאה! !' - 'אם כן בזכות מה? בזכות שאמר: (שם מד, לג) 'ישב נא עבדך תחת הנער [עבד לאדני]'; אומר להם: 'מצינו בכל מקום שהערב משלם'. אומר לו: 'רבי, למדנו באי זו זכות זכה למלכות? !' אומר להם: 'כשעמדו שבטים על הים, זה אומר 'אין אני יורד לתוך המים' וזה אומר 'אין אני יורד תחלה', שגאמר: (הושע יב, א) 'סבבני בכחש אפרים וגו'; מתוך שהיו נוטלין עצה אלו ואלו, קפץ נחשון בן עמינדב ושבטו אחריו לתוך גלי הים, לפיכך זכה למלכות, שגאמר: (תהלים קיד, א-ב) 'בצאת ישראל

משל למה הדבר דומה? למלך בשך ודם שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן; נכנס לחדרו בלילה, אומר לקטן: 'העמידני עם הנץ החמה', ואמר לגדול: 'העמידני בשלש שעות'. בא קטן להעמידו עם הנץ החמה, ולא הניחו גדול. אומר לו: 'לא אמר לי אלא בשלש שעות ביום', והקטן אומר לו: 'אמר לי עם הנץ החמה'. מתוך שהיו עומדין צווחין, ננער אביהם; אומר להם: 'בני, שניכם לא פונתם אלא לכבודי, אף אני לא אקפח שכיכם! !'.

כך אומר הקדוש ברוך הוא: 'מה שוכר יטלו בני בנימן, שירדו לים תחלה? שרת שכינה בחלקו', שגאמר: (בראשית מט, כז) 'בנימין זאב ירף', ואומר: (דברים לג, יב) 'לבנימן אומר: ידי יהוה ישפן לבטח עליו חפץ עליו כל היום ובין כתפיו שכן'. ומה שוכר נטלו שבטו של יהודה, שהיו רוגמין אותם? זכו למלכות, שגאמר: (תהלים סח, כח) 'שרי יהודה רגמתם', ואין רגמה אלא למלכות, שגאמר: (דניאל ה, כט) 'בארין אמר בלשאר והלבשו לדינאל ארגונא והמניכא די דהבא על צוארה, והקרזו עלוהי די להוא שליט תלתא במלכותא'.

(תהלים סח, כח) 'שרי זבלון שרי נפתלי' - בא ולמד, שכשם שעשה הקדוש ברוך הוא נסים על ידי שבט יהודה ובנימן על הים, כך עשה להם לישראל נסים על ידי שרי זבלון ונפתלי על ידי דבורה, שגאמר: (שופטים ד, ו) 'ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם מקדש נפתלי, ותאמר אליו: הלא צוה יהוה אלהי ישראל: לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבלון' ואומר: (שם ט, ט) 'ומשכתי אליך אל נחל קישון את סיסרא שר צבא יבין', ואומר: (שם ה, יח) 'זבלון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה'.

ורבי יהודה אומר בלשון אחר: 'ויבאו בני ישראל בתוך הים', בין שעמדו שבטים לים, זה אומר 'אין אני יורד תחלה לים' וזה אומר 'אין אני יורד תחלה לים', שגאמר: (הושע יב, א) 'סבבני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל [ויהודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן]'; מתוך שהיו עומדין ונוטלין עצה, קפץ נחשון בן עמינדב ושבטו (אחריו לתוך גלי הים) ונפל לים, עליו הכתוב אומר: (תהלים ב, טו)

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

ממַצְרִים בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז. הִיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ - לְכָף: 'יִשְׂרָאֵל מִמְשֻׁלוֹתָיו', אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'מִי שֶׁקָּדַשׁ שְׁמִי עַל הַיָּם - יָבֹא וְיִמְשֹׁל עַל יִשְׂרָאֵל', וְהוּדוּ לוֹ הַזְּקֵנִים לְרַבִּי טְרַפּוֹן.

וְהַמִּים לָהֶם חֹמָה - עֲשָׂאֵן כְּמֵן חֹמָה.

מִיָּמִינָם - זֹו מְזוּזָה, וּמִשְׁמָאלָם - זֹו תַּפְלִין.

וַיִּרְדּוּ מִצְרִים וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוֹס פָּרָעָה רָכֶב וּפָרָשָׁיו אֶל תּוֹךְ הַיָּם. וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר וַיִּשְׁקֹף יְהוָה אֶל מַחֲנֵה מִצְרַיִם בַּעֲמוּד אֵשׁ וַעֲנַן וַיִּהְיֶה אֶת מַחֲנֵה מִצְרַיִם.

וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר [וַיִּשְׁקֹף יְהוָה...]. בְּזָכוּת בְּקָרָן שֶׁל צַדִּיקִים, - בָּקָר שֶׁל אַבְרָהָם, שְׁנֶאֱמַר: (בראשית כב, ג) 'וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בַּבָּקָר וְגו'; בָּקָרוֹ שֶׁל יִצְחָק, שְׁנֶאֱמַר: (שם שם, ו) 'וַיִּלְכֹּד שְׁנֵייהֶם יַחַד', וּשְׁנֵייהֶם הַשְׂכִּימוּ בַּבָּקָר; בָּקָרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁנֶאֱמַר: (שם כח, יח) 'וַיִּשְׁפֹּם יַעֲקֹב בַּבָּקָר'; בָּקָרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁנֶאֱמַר: (שמות לד, ד) 'וַיִּשְׁפֹּם מֹשֶׁה בַּבָּקָר וְגו'; בָּקָרוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, שְׁנֶאֱמַר: (יהושע ג, א) 'וַיִּשְׁפֹּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבָּקָר וַיִּסְעוּ מִהַשָּׁטִים'; בָּקָרוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל, שְׁנֶאֱמַר: (שמואל א-ט, יב) 'וַיִּשְׁפֹּם שְׁמוּאֵל לְקִרְאָת שְׁאוּל בַּבָּקָר'; בָּקָרִים שֶׁל נְבִיאִים הַעֲתִידִים לַעֲמֹד, שְׁנֶאֱמַר: (תהלים ה, ד) 'יְהוָה בָּקָר תִּשְׁמַע קוֹלִי בָקָר אֲעֲרֹךְ לָךְ וְאַצְפֶּה'; בָּקָרוֹ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שְׁנֶאֱמַר: (איכה ג, כג) 'יַחַדְשִׁים לַבָּקָרִים רִבָּה אֲמוֹנֶתְךָ'; וְכֵן אִתָּהּ מוֹצֵא, שְׂאִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לִפְרַע מִן הָרָשָׁעִים לַעֲתִיד לָבֹא אֶלָּא לַבָּקָרִים, שְׁנֶאֱמַר: (תהלים קא, ח) 'לַבָּקָרִים אֲצַמִּית כָּל רִשְׁעֵי אֶרֶץ לַחֲקִירֵת מַעִיר יְהוָה כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן'; אֵף יְרוּשָׁלַם לַעֲתִיד לָבֹא כָּל בָּקָר וּבָקָר דִּינָה יוֹצִיא לָאוֹר, שְׁנֶאֱמַר: (צפניה ג, ה) 'יְהוָה צַדִּיק בְּקִרְבָּהּ לֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה בַּבָּקָר בַּבָּקָר מִשְׁפָּטוֹ יִתֵּן לָאוֹר לֹא נִעְדָּר וְלֹא יוֹדַע עוֹל בִּשְׁת'.

וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר - זֶה הָיָה כְּשֶׁהָאִיר הַמְזֻרָח.

וַיִּשְׁקֹף יְהוָה אֶל מַחֲנֵה מִצְרַיִם בַּעֲמוּד אֵשׁ וַעֲנַן וְגו'.
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רֹפֵא הוּא לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר: (שמות טו, כו) 'כִּי אֲנִי יְהוָה רֹפֵאֲךָ', וְאוֹמַר: (ירמיה יז, יד) 'רֹפְאֵנִי יְהוָה וְאַרְפָּא הוֹשִׁיעֲנִי וְאַנְשִׁיעָה', וְאוֹמַר: (שם ג, כב) 'שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים אֶרְפָּה

וַיְהִים אֶת מַחֲנֵה מִצְרַיִם - הֵמָּן עֲרַבְכֵן, נִטְלָ סִגְנוֹת שְׁלָהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מַה הֵם עוֹשִׂין.

דָּבָר אַחֵר: 'וַיְהִים אֶת מַחֲנֵה מִצְרַיִם' - אֵין 'הַמָּמָה' אֶלָּא מַגֵּפָה, שְׁנֶאֱמַר: (דברים ז, כג) 'וְהָיָה מְהוּמָה גְּדוֹלָה עַד הַשָּׁמַיִם'.

וַיִּסַּר אֶת אַפִּן מִרְכַּבְתִּי וַיִּנְהָגוּ בְּכַבֶּדֶת וַיֹּאמְרוּ מִצְרַיִם אֲנוֹסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יְהוָה נִלְחָם לָהֶם בַּמִּצְרַיִם.

וַיִּסַּר אֶת אַפִּן מִרְכַּבְתִּי וַיִּנְהָגוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מִחֲמַת הָאֵשׁ שֶׁל מַעֲלָה נִשְׂרָפוּ הַגְּלָגָלִים שֶׁל מֹשֶׁה וְהָיוּ מוֹטוֹת וּמִרְכָּבוֹת רְצוֹת וְנִקְנְסוֹת בַּעַל כְּרִחָן

פרשה ו

ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו.

ויאמר יהוה אל משה: נטה את ידך על הים. אין הים עומד לנגדך, ולא ישנה בדבורך.

וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו - יחזור עליהם הגלגל ויחזיר עליהם ודונם: שבמחשבה שחשבו מצרים לאבד את ישראל - בה אני דנן; הם חשבו לאבד את בני במים - איני נפרע מהם אלא במים, שנאמר: (תהלים ז, טו) 'בור כרה ויחפרהו ויפל בשחת פעל', (קהלת י, ט) 'חפר גומץ בו יפול, ופרץ גדר ישכנו נחש. מסיע אבנים יעצב בהם, בוקע עצים יסכן בס', ואומר: (תהלים ז, יז) 'ישוב עמלו בראשו [ועל קדקדו חמסו ירד]', ואומר: (משלי כו, כז) 'כרה שחת בה יפול וגולל אבן אליו תשוב', וכן שלמה אומר: (שם יח, כ; יב, יד) 'מפרי פי איש תשפיע בטנו; וגמול ידי אדם ישיב לו', וכן ישעיה הנביא אומר: (ישעיה נט, יח) 'כעל גמלות כעל ישלם חמה לצריו גמול לאיביו, לאיים גמול ישלם', ואומר: (שם סה, ט) 'ומדתי פעלתם וגו'', וכן ירמיה הנביא אומר: (ירמיה לב, ט) 'גדל העצה ורב העלילה אשר עניף פקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו', וכן הוא אומר: (שם נ, כט) 'השמינו אל בכל רבים כל דרכי קשת חנו עליה סביב אל יהי לה פליטה שלמו לה כפעלה, ככל אשר עשתה עשו לה, כי אל יהוה ודה אל קדוש ישראל'. וכן יתרו אומר למשה: (שמות יח, יא) 'עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים' - מפירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר, שנתגדל שמו בעולם, שבדבר שחשבו מצרים לאבד את ישראל - בו בדבר נפרע מהם, שנאמר: (שם) 'כי בדבר אשר ודו עליהם'.

ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יהוה את מצרים בתוף הים.

ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו - אין 'איתנו' אלא תקפו, שנאמר: (במדבר

ש'היו טעונות כלי כסף וכלי זהב ואבנים טובות ומרגליות, כדי שיטלו ישראל את הבזה.

רבי נחמיה אומר: מקול רעם של מעלן נתזו צנורות מלמטן, שנאמר: (תהלים עז, ט) 'קול רעמך בגלגל האירו ברקים תבל', והיו מוטות ומרפבות רצות מעצמן ונכנסות בעל כרחן. לשעבר היו הפרדות מושכות המרפבות, ועכשיו מרפבות מושכות את הפרדות.

וינהגהו בכבדת. רבי יהודה אומר: במדה שמדרו בה מדר להם, דכתיב: (שמות ט, ט) 'תכבד העבדה' - לכך נאמר: 'וינהגהו בכבדת'.

ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל. הרשעים והטפשים שבהם היו אומרים: 'מפני דווין וסחופין הללו אנו בורחין?' הפקחים שבהם היו אומרים: 'אנוסה מפני ישראל כי יהוה נלחם להם במצרים! אמרו: 'מי שעשה להם נסים במצרים - הוא עושה להם על הים נסים'.

רבי יוסי אומר: מנין אתה אומר במכות שהיו לוקים אלו על הים - כך היו אלו שבמצרים לוקין, והיו רואין אלו את אלו? לכך נאמר: 'ויאמר מצרים: אנוסה מפני ישראל, כי יהוה נלחם להם במצרים'. ולא במצרים בלבד, אלא בכל המצרין להם לישראל לדורות, שנאמר: (תהלים עח, טו) 'ויף צריו אחר חרפת עולם נתן למו', ואומר: (שם פא, טו) 'כמעט אויביהם אכניע [ועל צריהם אשיב ידי]', ואומר: (ישעיה יד, כה) 'לשבר אשר בארצי, ועל הרי אבוסנו', כך היא מדה מהלכת על פני הדורות, שנאמר: (שם שם, כז) 'זאת העצה היעוצה על כל הארץ, וזאת היד הנטויה על כל הגוים', מפני מה? (שם שם, כז) 'כי יהוה צבאות יעץ, ומי יפר? וידו הנטויה, ומי ישיבנה?'. הא לא במצרים בלבד אלא בכל המצרים להם לדורות, לכך נאמר: 'כי יהוה נלחם להם במצרים'.

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

נתמלא עליהם חמה? שְׁנָאֹמֶר: (שמות יד, כט) 'וְהָיָה לָהֶם חֲמָה' - אַל תִּקְרִי 'חֲמָה' אֲלָא חֲמָה. מִי גֵרַם לָהֶם לִישְׁרָאֵל לְהִנָּצֵל? (המשך הפסוק) 'מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם'; 'מִיָּמִינָם' - בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁעֲתִידִין לִקְבֹּל, שְׁנָאֹמֶר: (דברים לג, ב) 'מִיָּמִינוּ אֵשׁ דָּת לָמוֹ', וּמִשְׁמָאלָם - זו תִּפְלָה.

דָּבָר אַחֵר: 'מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם', 'מִיָּמִינָם' - זו מְזוּזָה, שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת, וּמִשְׁמָאלָם - זו תִּפְלִין.

דָּרַשׁ פִּפּוּס: (שיה"ש א, ט) 'לִסְסָתִי בָרַכְבִּי פָרְעָה [דְּמִיתִיף רְעִיתִי]:' רַכֵּב פָּרְעָה עַל סוּס זָכָר - כְּבִיכּוּל נִגְלָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל סוּס זָכָר, שְׁנָאֹמֶר: (חבקוק ג, טו) 'דְּרַכְתָּ בֵּינִי סוּסֶיךָ וְגוֹ'; רַכֵּב פָּרְעָה עַל סוּס נִקְבָּה, שֶׁיִּכּוֹלָה לִסְבּוֹל טָרַח הַדֶּרֶךְ, וְלָרוּץ אֲרַח יוֹתֵר מִזָּכָר - כְּבִיכּוּל נִגְלָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל סוּס נִקְבָּה, שְׁנָאֹמֶר: 'לִסְסָתִי בָרַכְבִּי פָרְעָה [דְּמִיתִיף רְעִיתִי]'. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: 'דִּיךְ פִּפּוּס! אָמַר לוֹ: 'וְמָה אַתָּה מְקַיֵּם לִסְסָתִי בָרַכְבִּי פָרְעָה?' 'לִסְסָתִי' כְּתִיב, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'כְּשֶׁם שֶׁשִּׁשְׁתִּי עַל הַמִּצְרִים לֹאבָדָם כִּךָ כְּמַעֲט שִׁשְׁתִּי עַל יִשְׂרָאֵל לֹאבָדָם', וְמִי גֵרַם לָהֶם שִׁינָּצֵלוּ? 'מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם'.

דָּרַשׁ פִּפּוּס: (איוב כג, יג) 'וְהוּא בְּאֶחָד וְיָשִׁיבֵנוּ וְנִפְשׁוּ אוֹתָהּ וְיַעֲשֶׂה' - דֵּן יַחֲדָי לְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם, וְאֵין מִי יָשִׁיב עַל דְּבָרָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: 'דִּיךְ פִּפּוּס! אָמַר רַבִּי פִּפּוּס: 'וְמָה אַתָּה מְקַיֵּם 'וְהוּא בְּאֶחָד וְיָשִׁיבֵנוּ?' אָמַר לֵיהּ: 'אֵין לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, אֲלָא דֵּן הַכֹּל בְּאַמֶּת וְהַכֹּל בְּדִין'.

דָּרַשׁ רַבִּי פִּפּוּס: (בראשית ג, כב) 'הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ' - כְּאֶחָד מִמְּלָאכֵי הַשָּׁרָת. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: 'דִּיךְ פִּפּוּס! אָמַר לוֹ פִּפּוּס: 'וְמָה אַתָּה מְקַיֵּם 'הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ [לְדַעַת טוֹב וְרָע]'? אֲלָא: 'הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן לִפְנֵי שְׁנֵי דִּרְכִים: אֶחָד שֶׁל מוֹת וְאֶחָד שֶׁל חַיִּים, וּבִחְר לֹא דֶרֶךְ הַמּוֹת'.

דָּרַשׁ רַבִּי פִּפּוּס: (תהלים קו, כ) 'וַיִּמְירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתִבְנִית שׁוֹר אֲכָל עֵשֶׂב' - שׁוֹמֵעַ אֲנִי בְּשׁוֹר שֶׁל מַעֲלָה? תִּלְמוּד לומר: 'אוֹכֵל עֵשֶׂב'. אָמַר לוֹ רַבִּי

כד, כא) 'אֵיתָן מוֹשֶׁכֶּךָ'. רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר: 'אֵיתָן' לְשׁוֹן קָשָׁה, שְׁנָאֹמֶר: (ירמיה ה, טו) 'הִנְנִי מֵבִיא עֲלֵיכֶם גּוֹי מִמֶּרְחֹק בֵּית יִשְׂרָאֵל, נֹאֵם יְהוָה, גּוֹי אֵיתָן הוּא גּוֹי מַעֲוֹלִים הוּא'.

וּמִצְרִים נָסִים לִקְרָאתוֹ - לְלַמֶּדְךָ, שֶׁכָּל מְקוֹם וּמְקוֹם שֶׁהָיוּ מִצְרִים נָסִים, הָיָה הֵימָּה רֵץ כְּנִגְדּוֹ. מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוּמָה? לִיוֹנָה שֶׁבָּרַחָה מִבֶּן גִּץ וְנִכְנָסָה לְטֶרֶקְלִין שֶׁל מֶלֶךְ, פֶּתַח לָהּ הַמֶּלֶךְ חִלּוֹן מְזֻרְחִית יִצְאָת הַיוֹנָה וְהִלָּכָה לָהּ, נִכְנָס בֶּן גִּץ אַחֲרֶיהָ נָעַל הַמֶּלֶךְ אַחֲרֶיהָ אֶת כָּל הַחִלּוֹנוֹת הַתְּחִיל הַמֶּלֶךְ מוֹרָה בּוֹ בַּחֲצִיִּם. כִּךָ כְּשֶׁעָלָה הָאֲחִירוֹן שֶׁבִּישְׂרָאֵל מִן הַיָּם יָרַד רֹאשׁוֹן שֶׁבַּמִּצְרַיִם לְתוֹף הַיָּם, הַתְּחִילוּ מִלְּאָכֵי הַשָּׁרָת לְזֻרוֹק בָּהֶם חֲצִיִּם וְאֶבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֵשׁ וְגִפְרִית, כְּעִנְיָן שְׁנָאֹמֶר: (יחזקאל לח, כב) 'וְנִשְׁפָּטְתִּי אֹתוֹ בְּדֶבֶר וּבְדָם וְגִשְׁם שׁוֹטֵף וְאֶבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֵשׁ וְגִפְרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל אֲגָפָיו וְעַל עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אֹתוֹ'.

וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת מִצְרַיִם [בְּתוֹךְ הַיָּם] - כְּאֵדָם שֶׁמִּנְעַר אֶת הַקְדֵּרָה: הַתְּחִתוֹן שֶׁלָּהּ עוֹמֵד לְמַעַלָּה, וְעֲלִיוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר: 'וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת מִצְרַיִם' - נֶתָן לָהֶם כֹּחַ נְעֻרוֹת כְּדֵי לִקְבֹּל אֶת הַפְּרָעָנוֹת.

דָּבָר אַחֵר: 'וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת מִצְרַיִם' - מִסְרָם בִּידֵי מִלְּאָכֵי נְעָרִים, וּבִידֵי מִלְּאָכֵים אֲכֻזִּים, שְׁנָאֹמֶר: (משלי יז, יא) 'וּמִלְּאָף אֲכֻזִּי יִשְׁלַח בּוֹ', וְאוֹמֵר: (איוב ל, יד) 'תִּמָּת בְּנֶעַר נִפְשָׁם וְחַיָּתָם בְּקֹדֶשִׁים'.

וַיִּשְׁבּוּ הַמִּים וַיַּכְסּוּ אֶת הָרֶכֶב וְאֶת הַפָּרָשִׁים לְכָל חֵיל פָּרְעָה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בָּיָם לֹא נִשְׁאָר בָּהֶם עַד אֶחָד - אֵף לְפָרְעָה, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה, שְׁנָאֹמֶר: (שמות טו, ד) 'מִרְכַּבַּת פָּרְעָה וַחֲיָלוֹ יָרָה בָּיָם'. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: חוּץ מִפָּרְעָה, עָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר: (שם ט, טז) 'בְּעֶבְבוֹר זֹאת הָעֵמֶדְתִּיךָ'. וַיִּשׁ אוֹמְרִים: בְּאַחֲרוֹנָה יָרַד פָּרְעָה וְטָבַע, שְׁנָאֹמֶר: (שם טו, יט) 'כִּי כָּא סוּס פָּרְעָה בָּרַכְבוֹ וּבְכַפְרָשָׁיו בָּיָם, וַיִּשָּׁב יְהוָה עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַיָּם'.

וַיַּכְנִי יִשְׂרָאֵל הִלְכוֹ בִּיבֶשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמִּים לָהֶם חֲמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם - וְהָיוּ מִלְּאָכֵי הַשָּׁרָת תְּמָהִים לוֹמַר: 'בְּנֵי אָדָם עוֹבְדִים עֲבוּדָה זָרָה - מִהֲלִכִין 'בִּיבֶשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם'? וּמִנֵּין שְׁאֵף הַיָּם

קריעת ים סוף - מכילתא בשלח

רבי יוסי הגלילי אומר: מניין שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מה הוא אומר? (שמות ח, טו) 'ויאמרו החרטמם אל פרעה אצבע אלהים הוא', ועל הים מהו אומר? (יד, לא) 'וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יהוה במצרים', כמה לקו באצבע? עשר מכות, אומר מעתה: במצרים לקו עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות.

רבי אליעזר אומר: מניין אתה אומר, שכל מכה ומכה שלקו המצרים במצרים היתה של ארבע מכות וגו' [שנאמר: (תהלים עח, מט) 'ישלח כס חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים'. 'עברה' - אחת, 'וזעם' - שתיים, 'וצרה' - שלש, 'משלחת מלאכי רעים' - ארבע, אומר מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתיים מכות.]

רבי עקיבא אומר: מניין אתה אומר, שכל מכה ומכה שלקו המצרים במצרים היתה של חמש מכות [שנאמר: (תהלים עח, מט) 'ישלח כס חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים'. 'חרון אפו' - אחת, 'עברה' - שתיים, 'וזעם' - שלש, 'וצרה' - ארבע, 'משלחת מלאכי רעים' - חמש, אומר מעתה: במצרים לקו חמשים מכות, ועל הים לקו מאתיים וחמשים מכות.

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו.

וייראו העם את יהוה - לשעבר במצרים לא היו יראים יהוה, אבל כּאן: 'וייראו העם את יהוה'.

ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו - אם במשה האמינו - קל וחמר ביהוה! בא זה ללמדך, שכל מי שמאמין ברוצה נאמן - כאלו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם. פיוצא בדבר אתה אומר: (במדבר כא, ה) 'וידבר העם באלהים ובמשה' - אם באלהים דברו - קל וחמר במשה! אלא זה בא ללמדך, שכל מי שמדבר ברוצה נאמן - כאלו מדבר במי שאמר והיה העולם.

עקיבא: 'דיך פפוס!' אומר לו: 'מה אתה מקים וימירו את כבודם בתבנית שור אכל עשב? בשור של מטה, יכול בשור של ימות השנה? תלמוד לומר: 'אכל עשב' - אין לך מגול ומשקץ יותר מן השור בשעוה שהוא אוכל עשב.

ויושע יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים.

ויושע יהוה ביום ההוא [את ישראל מיד מצרים] - כצפור שהיא נתונה בידי אדם שאם יכבוש ידו מעט - הוא חונקה, שנאמר: (תהלים קכד, ו-ח) 'ברוף יהוה, שלא נתננו טרף לשניהם. נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים, הפח נשבר ונאנחנו נמלטנו. עזרנו בשם יהוה, עשה שמים וארץ'; וכאדם שהוא שומט את העבר ממעי הפרה, שנאמר: (דברים ד, לד) 'או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי' - שאין תלמוד לומר: 'לו גוי מקרב גוי', אלא, כאדם שהוא שומט את העבר ממעי הפרה; ואומר: (שם סו, ב) 'ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים, להיות לו לעם נחלה ביום ההוא'.

וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. מפני ארבע דברים ראו ישראל את המצרים מתים: כדי שלא יהו אומרים: 'כשם שעלינו מן הים מצד זה - כך המצרים עלו מן הים מצד אחר'; וכדי שלא יהו אומרים המצריים: 'כשם שאבדנו בים - כך אבדו ישראל בים'; וכדי שיקחו ישראל את הבזה שהיו מצרים טעונים כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות; וכדי שיהיו ישראל נותנים עיניהם בהם ומפירים אותם מתים, ומוכיחין בהם, שנאמר: (תהלים נכא) 'אוכיחך ואערכה לעיניך', (מיכה ז, י) 'ותרא איבתי ותכסה בוש האמרה אלי איז יהוה אלהיך עיני תראינה בה עתה תהיה למרמס כטיט חוצות'.

כתיב (יד, ל) 'מת על שפת הים' - לא מתים היו, אלא מתים ולא מתים, כענין שנאמר: (בראשית לה, יח) 'ויהי בצאת נפשה כי מתה' - וכי מתה היתה? אלא מתה ולא מתה. דבר אחר: (יד, ל) 'וירא ישראל את מצרים מת' - מיתות משנות, מיתות חמורות זו מזו, לפי שהביא עליהם כמה מכות בים.

חסדך ואמונתך בלילות. עלי עשור ועלי נבל עלי
הגיון בכנור. כי שמחתני יהוה בפעלך במעשי ידיך
ארגן' מי גרם לבא לידי שמחה זו? שכן אמנה
שהאמינו אבותינו בעולם הזה שכלו לילה, שכן
נאמר: (תהלים צב, ג) 'להגיד בפקר חסדך ואמונתך
בלילות'. וכן יהושפט: (דברי-י-ב כב) 'וישפיעו בפקר
ויצאו למדבר תקוע ויצאתם עמד יהושפט ויאמר:
שמעוני יהודה וישבי ירושלם, האמינו ביהוה
אלהיכם ותאמנו, האמינו בנביאיו והצליחו'.
וכתיב: (ירמיה ה, ג) 'עניף הלוא לאמונה', (חבקוק ב, ד)
'וצדיק באמונתו יחיה', וכתיב: (איכה ג, כג) 'חדשים
לבקרים רבה אמונתך'. וכן אתה מוצא, שאין
הגליות מתפנסות אלא בשכר אמונה, שנאמר:
(שיה' ש ד, ח) 'אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבואי,
תשורי מראש אמונה', (הושע ב, כא-כב) 'וארשתיך לי
לעולם; וארשתיך לי באמונה'. הא גדולה אמונה
לפני הקדוש ברוך הוא, שבשכר אמונה שרתה
עליהם רוח הקדש ואמרו שירה, שנאמר: (יד, לא)
'ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו', (טו, א) 'אז ישיר
משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה', וכן
הוא אומר: (תהלים קו, יב) 'ויאמינו בדבריו ישירו
תהלתו'. חסלת מסכתא לאלהא תושבחתא

[ויאמינו ביהוה] - גדולה האמונה שהאמינו
ישראל במי שאמר והיה העולם, שבשכר שהאמינו
ישראל ביהוה - שרתה עליהם רוח הקדש ויאמרו
שירה, שנאמר: 'ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו',
ונאמר: (טו, א) 'אז ישיר משה ובני ישראל'. וכן אתה
מוצא, שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה
והעולם הבא אלא בזכות אמונה שהאמין ביהוה,
שנאמר: (בראשית טו, ו) 'והאמן ביהוה ויחשבה לו
צדקה'.

רבי נחמיה אומר: כל המקבל עליו מצוה אחת
באמונה - כדאי הוא שתשרה עליו רוח הקדש, שכן
מצונו במשה ובדוד ובדבורה, שאמרו שירה ושרת
עליהם רוח הקדש. וכן אתה מוצא, שלא נגאלו
ישראל ממצרים אלא בשכר האמונה, שנאמר:
(שמות ד, לא) 'ויאמן העם'; וכן הוא אומר: (תהלים
לא, כד) 'אמונים נצר יהוה' - מזכיר אמונות אבות;
(שמות יז, יב) 'ואהרן וחור תמכו בידיו' [...] ויהי ידיו
אמונה', (תהלים קיח, כ) 'זה השער ליהוה צדיקים
יבאו בו'. בבעלי אמונה מהו אומר? (ישעיה כו, ב)
'[פתחו שערים] ויבא גוי צדיק שמר אמונים' - שער
זה, כל בעלי אמונה נכנסין בו. (תהלים צב, ב-ה) 'טוב
להדות ליהוה ולומר לשמך עליון. להגיד בפקר

פרשת בשלח (השירה)

פרשה א

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה ביים.

אז ישיר משה. יש 'אז' לשעבר, ויש 'אז' לעתיד לבא: (בראשית ד, כו) 'אז הוחרל', (שמות ד, כו) 'אז אמרה', (שמות טו, א) 'אז ישיר משה', (במדבר כא, יז) 'אז ישיר ישראל', (יהושע יב, יב) 'אז ידבר יהושע', (דה"א טו, ב) 'אז אמר דוד', (מלכים א-ח, יב) 'אז אמר שלמה' - הרי אלו לשעבר. ויש 'אז' לעתיד לבא: (ישעיה סה, ה) 'אז תראי ונהרת' (שם נח, ח) 'אז יבקע פשח', (שם לה, ו) 'אז ידלג כאיל פסח' (שם שם, ה) 'אז תפקחנה', (ירמיה לא, יב) 'אז תשמוח בתולה', (תהלים קכב, ב) 'אז ימלא שחק פיני' (שם) 'אז יאמרו בגוים' - הרי אלו לעתיד.

דבר אחר: 'אז שר משה' - אין פתיב כאן אלא 'אז ישיר משה' - נמצינו למדין תחיית המתים מן התורה.

משה ובני ישראל. משה שקול כנגד כל ישראל וישראל שקולין כמשה בשעה שאמרו שירה. דבר אחר: 'משה ובני ישראל' - מגיד שאמר משה שירה כנגד כל ישראל.

את השירה הזאת. עשר שירות הן: הראשונה שנאמרה במצרים, שנאמר: (ישעיה ל, כט) 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג וגו''. השנייה על הים, שנאמר: 'אז ישיר משה'. השלישית על הבאר, שנאמר: (במדבר כא, יז) 'אז ישיר ישראל'. הרביעית שאמר משה, שנאמר: (דברים לא, כד) 'ויהי ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת'. החמישית שאמר יהושע, שנאמר: (יהושע יב, יב) 'אז ידבר יהושע ליהוה ביום תת יהוה וגו''. הששית [שנאמרה דבורה וברק, שנאמר: (שופטים ח, א) 'ותשר דבורה וברק בן אבינעם'. השביעית שאמר דוד, שנאמר: (שמואל ב ככ, א) 'וידבר דוד ליהוה את דברי השירה הזאת'.

השמינית שאמר שלמה, שנאמר: (תהלים ל, א) 'מזמור שיר חנפת הבית לדוד' וכי דוד בנאו? והלא שלמה בנאו! שנאמר: (מלכים א-ו, יד) 'וידן שלמה את הבית ומה תלמוד לומר: 'מזמור שיר חנפת הבית לדוד'? אלא לפי שנתן דוד נפשו עליו לבנותו נקרא על שמו. וכן הוא אומר: (תהלים קלב, א-ו) 'זכור יהוה לדוד את כל ענותו; אשר נשבע ליהוה נדר לאביר יעקב; אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי; עד אמצא מקום ליהוה משכנות לאביר יעקב; הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשרי יער' ואם כן מה הוא אומר? (מלכים א יב, טז) 'ראה ביתך דוד' הא לפי שנתן דוד נפשו עליה נקראת על שמו.

וכן אתה מוצא, שכל דבר שאדם נותן נפשו עליו נקרא על שמו. בשלשה דברים נתן נפשו משה עליהם ונקראו על שמו:

נתן נפשו על התורה ונקראת על שמו, שנאמר: (מלאכי ג, כב) 'זכרו תורת משה עבדי' והלא תורת אלהים היא, שנאמר: (תהלים יט, ח) 'תורת יהוה תמימה משיבת נפש' הא מה תלמוד לומר: 'תורת משה עבדי' לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו. והיכן מצינו שםסר נפשו על התורה, שנאמר: (שמות לד, כח) 'ויהי שם עם יהוה' ואומר: (דברים ט, ט) 'ואשב בחר וגו''. הא לפי שנתן נפשו על התורה נקראת על שמו.

נתן נפשו על ישראל נקראו על שמו, שנאמר: (שמות לב, ז) 'לך רד כי שחת עמך' והלא עם יהוה הם שנאמר: (דברים ט, כט) 'והם עמך ונתתם להם' ואומר: (יחזקאל לו, כ) 'באמר להם עם יהוה אלה ומאצו יצאו' הא מה תלמוד לומר: 'לך רד כי שחת עמך' לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו. והיכן מצינו שנתן נפשו עליהם, שנאמר: (שמות ב, יא) 'ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם' וכתוב: (שם שם, יב) 'ויפן זה וזה'. הא לפי שנתן נפשו עליהם נקראו על שמו.

נתן נפשו על הדינין נקראו על שמו, שנאמר: (דברים לב, א) 'צדקת יהוה עשה ומשפטיו עם ישראל'.

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

פותח בדבריו תחלה וישאל ענין אחריו וגומרין:
משה היה פותח ואומר: 'אשירה ליהוה כי גאה
גאה', וישאל אומר: 'סוס ורכבו רמה בים' משה
היה אומר: 'עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה',
וישאל ענין אחריו: 'זה אלי ואנוהו אלהי אבי
וארוממנהו', משה היה פותח: 'יהוה איש
מלחמה', וישאל ענין אחריו (וגומרין): 'יהוה
שמו'.

אשירה ליהוה. נאה גדולה ליהוה, נאה גבורה
ליהוה. וכן דוד אומר: (דב"ה-א כט,יא) 'לך יהוה
הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד'. מלך
בשר ודם שנכנס למדינה והיו חפל מקלסין לפניו:
שהוא גבור - והוא חלש, שהוא עשיר - והוא עני,
שהוא חכם - והוא טפש, שהוא רחמני - והוא
אכזרי, שהוא נאמן - ואינו נאמן, ואין בו אחת מכל
המדות הללו אלא הכל מחניפין לו. אבל מי שאמר
והיה העולם אינו כן, אלא כל מה שמקלסין אותו
- יותר הוא מקלוסו.

אשירה ליהוה שהוא גבור, שנאמר: (דברים יז)
'האל הגדל הגבר והנורא' ואומר: (תהלים כד,ח)
'יהוה עוזי וגבור, יהוה גבור מלחמה' ואומר:
(ישעיה מב,יג) 'הוה בגבור יצא כאיש מלחמות יעיר
קנאה יריע אף יצריח על איביו יתגבר' ואומר:
(ירמיה יו,י) 'מאין כמוך יהוה גדול אתה וגדול שמך
בגבורה'.

אשירה ליהוה שהוא עשיר שנאמר: (דברים יד) 'הן
ליהוה אלהיך השמים וגו'' ואומר: (תהלים כד,א)
'ליהוה הארץ ומלוואה וגו'' ואומר: (שם כה,ה) 'אשר
לו הים והוא עשהו' ואומר: (חגי ב,ח) 'לי הכסף ולי
הזהב וגו'' ואומר: (יחזקאל יח,ד) 'הן הנפשות לי הנה
כנפש האב וכנפש הבן לי הנה'.

אשירה ליהוה שהוא חכם שנאמר: (משלי ב,ו) 'פי
יהוה יתן חכמה מפיו דעת ותבונה' ואומר: (דניאל
ב,כא) 'יחב חכמתא לחסמימין ומנדעא לידעי בינה'
ואומר: (ירמיה יז,י) 'מי לא יראך מלך הגוים כי [לך]
יאתה פי' בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין
כמוך'.

והלא (ע"פ דברים א,יז) המשפט לאלהים הוא! מה
תלמוד לומר: [ו]משפטיו' אלא מתוך שנתן נפשו
עליהם נקראו על שמו. ומנין שנתן נפשו עליהם?
שנאמר: (שמות ב,יג-יז) 'ויצא ביום השני וגו'; ויאמר
מי שמך לאיש שר ושפט עלינו; וישמע פרעה
וגו'; ולכהן מדין שבע בנות; ויבאו הרעים
ויגרשום. מדינין ברח ולדינין חזר, הא לפי שנתן
נפשו עליהם נקראו על שמו.

השעיות שאמר יהושפט, שנאמר: (דב"ה-ב כ,כא)
'וינעץ אל העם ויעמד משורים ליהוה ומהללים
להדרת קדש בצאת לפני החלוצין ואמרים הודו
ליהוה כי לעולם חסדו'. ומה נשמעת הודיה זו
מכל הודיות שבתורה, שבכל הודיות שבתורה
נאמר: (תהלים קז,א) 'הודו ליהוה כי טוב כי לעולם
חסדו', ובזו לא נאמר? אלא, כביכול לא היתה
שמחה לפניו על אבדן של רשעים. אם על מיתתן
של רשעים לא היתה שמחה בפרוס קל וחמר על
הצדיקים שאחד שקול ככל העולם כולו, שנאמר:
(משלי י,כח) 'יצדיק יסוד עולם'.

העשירות לעתיד לבא, שנאמר: (ישעיה מב,י) 'שירו
ליהוה שיר חדש תהללתו מקצה הארץ' (שם מח,ב)
'אמרו גאל יהוה עבדו יעקב'. כל השירות כלן
קרואות בלשון נקבה: כשם שהנקה יולדת - כך
התשועות שעברו היו אחריהם שעבוד; אבל
התשועה העתידה להיות אין אחריה שעבוד - לכן
קרואה בלשון זכר. שנאמר: (ירמיה לו,י) 'שאלו נא
וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על
חלציו' ששם שהזכר אינו יולד כך התשועה
העתידה לבא לא יהא אחריה שעבוד שנאמר:
(ישעיה מח,יז) 'ישאל נושע ביהוה תשועת עולמים
לא תבשו ולא תכלמו עד עולמי עד'.

ליהוה אמרו ולא לבשר ודם כענין שנאמר
להלן: (שמואל א-יח,י) 'ותענינה הנשים המשחקות
ותאמרנה הבה שאול באלפו ודוד ברכבתי', אבל
כאן, ליהוה אמרו ולא לבשר ודם.

ויאמרו לאמר. רבי נחמיה אומר: שרת רוח הקדש
על ישראל ואמרו שירה כבני אדם הקורא את
שמו. רבי עקיבא אומר: כבני אדם שהיו קוראין
את ההלל. רבי אליעזר בן תרדיא אומר: משה היה

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

מחזין' ואומר: (איכה ד, ד) 'עוללים שאלו לחם' יונקים אלו שעל שדי אמן, שנאמר: (ויאל ב, טז) 'ויונקי שדים'. אלו ואלו פתחו פיהם ואמרו שירה לפני המקום. רבי מאיר אמר: אף עברין שבמעי אמן פתחו פיהן ואמרו שירה לפני המקום שנאמר: (תהלים סח, כז) 'במקהלות ברכו אלהים וגו''. ולא ישראל בלבד אמרו שירה לפני המקום אלא אף מלאכי השרת, שנאמר: (שם ח, ב) 'יהוה אדננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים'.

פרשה ב

פי גאה גאה. גאני וגאתיו. גאני במצרים, שנאמר: (שמות ד, כב) 'בני בכרי ישראל'. וגאתיו במצרים, שנאמר: (ישעיה ל, כט) 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמחת לכב פהולך בחליל לבוא בהר יהוה אל צור ישראל'. גאני על הים, שנאמר: (שמות יד, ט) 'ויסע מלאך האלהים' אף אני גאתיו על הים ושרתי לפני שירה, שנאמר: 'אשירה ליהוה כי גאה גאה'.

דבר אחר: כי גאה גאה ועתיד להתגאות, שנאמר: (ישעיה ב, יב) 'כי יום ליהוה צבאות על כל גאה ורם ועל כל נשא ושל' ואומר: (שם ש, ח, יח) 'ועל כל ארזי הלבנון הרמים והנשאים; ועל כל אגיות תרשיש ועל כל שכיות החמדה; ועל כל מגדל גבה; ושח גבהות האדם ושל רום אנשים; והאילים כליל יחלה'.

דבר אחר: כי גאה גאה - מתגאה הוא על המתגאים, שבמה שאמות העולם מתגאים לפניו - בו הוא נפרע מהם, שכן הוא אומר בדרך המבול: (איוב כא, י) 'שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו ולא תשפל' ואומר: (שם ש, יא-יב) 'ישלחו כצאן עויליהם וילדיהם ירקדון; ישאו כתף וכנור וישמחו וגו' מה נאמר שם: (שם ש, טו) 'מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו' אמרו מה אנו צריכין לו אלא (ל) טפת גשמים הוא אין אנו צריכין לו אלא (ש) לנו מעינות ובורות: (בראשית ב, ו) 'ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה' אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים, בטובה שהשפעתם לכם אתם מתגאים בה לפני? בה אני נפרע מכם! שנאמר: (שם ז, יב) 'ויהי הגשם על הארץ ארבעים

אשירה ליהוה שהוא רחמן, שנאמר: (שמות לד, ו) 'יהוה יהוה אל רחום וחנון וגו' ואומר: (דברים ד, לא) 'כי אל רחום יהוה וגו' ואומר: (תהלים כה, ו) 'זכר רחמיך יהוה וגו' ואומר: (שם קמה, ט) 'טוב יהוה לכל וגו' ואומר: (דניאל ט, ט) 'ליהוה אלהינו הרחמים והסלחות'.

אשירה ליהוה שהוא דין, שנאמר: (דברים א, יז) 'כי המשפט לאלהים הוא' ואומר: (תהלים פב, א) 'אלהים נצב בעדת אל' ואומר: (דברים לב, ד) 'הצור תמים פעלו וגו'.

אשירה ליהוה שהוא נאמן, שנאמר: (שם ז, ט) 'האל הנאמן וגו' ואומר: (שם לב, ד) 'אל אמונה ואין עול וגו'.

אשירה ליהוה שהוא נאה שהוא הדור שהוא משובח ואין בערכו, שנאמר: (תהלים פט, ז) 'כי מי בשחק יצרף ליהוה ידמה ליהוה בבני אלים' ואומר: (שם ש, ח) 'אל נערץ בסוד קדשים רבה' ואומר: (שם ש, ט) 'יהוה אלהי צבאות מי כמוך חסין זה'. מהו צבאות אות הוא בתוך צבא שלו, וכן הוא אומר: (דברים לג, ב) 'ואתה מרבבת קדש' אות הוא בתוך רבבת קדש שלו. וכן דוד אמר: (תהלים פו, ח) 'אין כמוך באלהים אדני ואין כמעשיך' וכן הוא אומר: (שיר השירים ה, טו) 'דודי צח ואדום דגול מרבבה'; ואומר: 'ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחרות פעורב'; ואומר: 'עניניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישובות על מלאות'; ואומר: 'לחניו כעריגת הפשם [מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור ערב];' ואומר: 'ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיר עשת שן מעלפת ספירים'; ואומר: 'שוקיו עמודי שש [מיסדים על אדני פז מראהו פלכנון בחור פארים]'. הא לו נאה גדולה וגבורה ותפארת.

רבי יוסי הגלילי אומר: הרי הוא אומר: (תהלים ח, ג) 'מפי עוללים וינקים יסדת עוז' מפי עוללים אלו שיצאו ממעי אמן, שנאמר: (איוב ג, טו) 'או כנפל טמון לא אהיה כעללים לא ראו אור' ויונקים אלו שיונקים משדי אמן, שנאמר: (ויאל ב, טז) 'אספו עוללים ויונקי שדים'. רבי אומר: עוללים אלו עוללים שבחוץ, שנאמר: (ירמיה ט, כ) 'להקרית עולל

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

וגו'. וכן בסיסרא שבמה שנתגאה לפניו בו נפרע ממנו שנאמר: (שופטים ד, יג) 'ויצעק סיסרא את כל רכבו תשע מאות רכב וגו' וכתוב: (שם ה, כ) 'מן שמים נלחמו הפלכים ממסלותם נלחמו עם סיסרא'.

וכן אתה מוצא בשמשון הגבור, במה שנתגאה - בו נפרע, שנאמר: (שם יד, ג) 'ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני וכתוב: (שם טז, כא) 'ויאחזוהו פלשתים ויגדלוהו את עיניו'. רבי אומר: תחלת קלקולו בענה היא ולכך לא היה ענשו אלא בענה.

וכן אתה מוצא באבשלום במה שנתגאה בו נפרע ממנו, שנאמר: (שמואל ב יד, כה-כו) 'וכאבשלום לא היה איש יפה וגו'; ובגלגליו את ראשו וגו'. רבי אומר: נזיר עולם היה (שנאמר: (שמואל ב טו, ז) 'ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום וגו') והיה מגלח לשנים עשר חדש, שנאמר: (שמואל ב יד, כו) 'ויהי מקץ ימים לימים (וגו') אשר יגלח' רבי נהוראי אומר: נזיר ימים היה והיה מגלח אחת לשלשים יום. רבי יוסי אומר: כל ערב שבת היה מגלח שכן דרך בני מלכים לגלח בכל ערב שבת. מה היה בסופו: (שם יח, ט) 'ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רכב על הפרד וגו'.

וכן בסנחריב במה שנתגאה בו נפרע ממנו, שנאמר: (מלכים ב יט, כג) 'ביד מלאכיך חרפת אדני וגו' ואומר: (שם כד, כ) 'אני קרתי ושתיתי מים וגו' ואומר: (שם יט, לה) 'ויצא מלאך יהוה ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף'. אמרו הגדול שבהם היה ממונה על מאה ושמונים וחמשה אלף והקטן שבהם אין פחות משני אלפים, שנאמר: (שם יח, כד) 'ויאף תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים וגו' (שם יט, כא-כב) 'זה הדבר אשר דבר יהוה עלי; את מי חרפת וגו' וכתוב: (ישעיה ילב, עזר היום בנב לעמד'.

וכן בנבוכדנצר במה שנתגאה בו - נפרע ממנו שנאמר: (שם יד, יג) 'ואתה אמרת בלבבך' ואומר: (שם ס, יד) 'אעלה על במתי עב' אמר נבוכדנצר: 'אעשה לי עב קטנה ואדור בתוכה', שנאמר: (ישעיה יד, יד) 'אעלה על במתי עב וגו'. אמר הקדוש ברוך

יום וארבעים לילה'. רבי יוסי בן דורמסקית אומר: הם נתנו עיניהם העליונים בתחונה כדי לעשות תאותם והקדוש ברוך הוא פתח עליהם מעינות מלמעלה ומלמטה לאבדם, שנאמר: (בראשית ז, יא) 'ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום וארבת השמים נפתחו'.

וכן אתה מוצא באנשי מגדל, שבמה שנתגאו לפניו - בו נפרע מהם, שנאמר: (שם יד, א) 'ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים' ובו נפרע: (שם יא, ט-ח) 'הבה נרדה וגו'; ויפץ יהוה אתם משם'.

וכן את מוצא באנשי סדום, שבמה שנתגאו לפניו - בו נפרע מהם, שנאמר: (איוב כח, ה-ו) 'ארץ ממנה יצא לחם; מקום ספיר אבניה ועפרת זהב לו' ואומר: (שם שח, ח) 'לא הדריכוהו בני שחץ לא עדה עליו שחל' ואומר: (שם שס, ז) 'נתיב לא ידעו עיט ולא שפנתו עין איה'. (וכתוב) ואומר: (יחזקאל טו, ט) 'הנה זה היה עון סדם ואחיה גאון שבעת לחם ושלול השקט היה לה' ולכך: (שם) 'ויד עני ואביון לא תחזיקה'. וכן הוא אומר: (בראשית יג, י) 'לפני שחת יהוה את סדם ואת עמרה כגן יהוה כארץ מצרים'. ואחר מה כתוב: (שם יט, לג) 'ותשקין את אביהן זין בלילה הוא' וכי מאין היה להם במערה? אלא שזמן להם הקדוש ברוך הוא, כענין שנאמר: (ויאל ד, יח) 'והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס' אמרו הסדומיים: 'אין אנו צריכין שיבא אדם אצלנו הרי מזון יוצא מאצלנו וכסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות יוצאות מאצלנו בואו ונשכח תורת רגל מארצנו' אמר להם הקדוש ברוך הוא: 'שוטים שבעולם, בטובה שהשפעת ליכם אתם מתגאים? אתם אמרתם נשכח תורת רגל מארצנו אף אני אשכח אתכם מן העולם', שנאמר: (איוב כח, ד) 'פרץ נחל מעם גר הנשפכים מני רגל דלו מאגוש נעו' ואומר: (שם יב, ו) 'ישליו אהלים לשודים ובטחות למרגיזי אל, מי גרם להם - (שם) 'לאשר הביא אלוה בידו' וכן הוא אומר: (יחזקאל טו, ג) 'ותגבהנה ותעשינה תועבה לפני, מה גרם להם: (שם) 'ואסיר אתהן כאשר ראיתי'.

וכן אתה מוצא במצריים, שבמה שנתגאו לפניו - בו נפרע מהם, שנאמר: (י, י) 'ויקח שש מאות רכב בחור' וכתוב: (טו, ט) 'מרקבת פרעה וחילו ירה בים

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

הללו? 'רמה' שהיו עולין למרום 'ירה' שהיו יורדים לתהום.

דבר אחר: שראו שרו של מצרים נופלת תחלה ואחר כך המצרים ולכך נאמר: 'רמה; ירה' וכן אתה מוצא, שאין הקדוש ברוך הוא עתיד להפריע מן המלכיות לעתיד לבא עד שיפריע משריהן תחלה, שנאמר: (ישעיה כד, כא) 'ויהי ביום ההוא יפקד יהוה על צבא המרום וגו'' ואומר: (שם יד, יב) 'איך נפלת משמים הילל בן שחר' ואחר כך: (שם) 'נגדעת לארץ חולש על גוים' ואומר: (שם לד, ה) 'כי רותה בשמים חרב' ואחר כך: (שם) 'הנה על אדום תרד'.

סוס ורכבו. הקדוש ברוך הוא מביא סוס ורכבו ומצמידו בדין ואומר לסוס: 'למה רצת אחר בני?' והוא אומר: 'מצרי הריצני בעל כרחי', שנאמר: (יד, ט) 'וירדפו מצרים וגו'' ואומר למצרי: 'למה רצת אחרי בני?' והוא אומר: 'הסוס הריצני על כרחי', שנאמר: (טו, יט) 'כי בא סוס פרעה וגו'' מה עשה המקום? מרכיב את האדם על הסוס, ודן אותם יחד, לכך נאמר: 'סוס ורכבו רמה בים'.

שאל אנטונינוס את רבינו הקדוש: בשעה שאדם מת והגוף כלה הקדוש ברוך הוא מצמידו בדין? אמר לו: עד שתשאלני על הגוף שהוא טמא שאלני על הנשמה שהיא טהורה! אמר לו: משל למלך בשור ודם שהיה לו פחדס נאה וכו' ונהיו בו בכורות נאות והושיב בו שני שומרים חגר וסימא, אמר לו חגר לסומא בכורות טובות אני רואה בפרם הרביבני עליך ונביאם ואכלום, לימים בא בעל הפרדס סומא והביאם ואכלום, לימים בא בעל הפרדס ואמר בכורות נאות היכן הם? אמר לו חגר: 'כלום יש לי רגלים?' אמר לו סומא: 'כלום יש לי עינים?' הרביב חגר על גבי סומא ודן שניהם כאחד; אף הקדוש ברוך הוא, מביא נשמה וזוהרה בגוף, ודן שניהם כאחד, שנאמר: (תהלים נד, י) 'יקרא אל השמים מעל' - זו נשמה, 'ואל הארץ לדין עמו' - זה הגוף.].

איסי בן יהודה אומר: נאמר כאן 'סוס' סתום ונאמר להלן 'סוס' מפרש, שנאמר: (זכריה יב, ד) 'אכה כל סוס בתמהון ורכבו בשגעון ועל בית יהודה

הוא: 'אתה רצית לפרוש עצמך מבני אדם סוף בני אדם נפרשין ממך', שנאמר: (דניאל ד, כו-ל) 'לקצת ירחין תרי עשר וגו'; ענה מלכא ואמר וגו'; עוד מלכא בפס מלכא וגו'; בה שעתא מלכא ספת על נבוכדנצר. (שם שם, כה) 'פלא מטא על נבוכדנצר מלכא' אחריו מהו אומר? (ישעיה יד, טו) 'אף אל שאול תורד'.

וכן בלשאצר: (דניאל ד, כה-כו) '[פלא מטא] לקצת ירחין תרי עשר' (דניאל ה, א-ו) 'בלשאצר מלכא עבד להם רב; בלשאצר אמר בטעם חמרא; באדין היתיו מאני דהכא די וגו'; אשתיו חמרא; בה שעתא נפקה אצבען; אדין מלכא זיוהי שנוהי ועליו הוא אומר: (חבקוק ב, טו) 'הוי משקה רעהו מספח חממתך ואף שכר' ואומר: (חבקוק ב, טז) 'שבעת קלון מכבוד' (דניאל ה, ל) 'בה בליליא קטיל בלשאצר'.

וכן בצור ובמלכה: במה שנתגאה - בו נפרע מהם, שנאמר: (יחזקאל כז, ג) 'צור את אמרת אני כלילת יופי' ובמלכה מהו אומר? (שם כח, ב) 'ותתן לבך וגו'' וכתוב על צור: (שם כז, ג) 'הנני עליך צר' ובמלכה נאמר: (שם כח, י) 'מותי ערלים תמות'. הא למדת: במה שנתגאו אמות העולם - בו נפרע מהם, לכך הוא אומר: 'כי גאה גאה'.

סוס ורכבו רמה בים. וכי 'סוס' אחד הוא 'ורכבו' אחד הוא? והלא כבר נאמר: (שמות יד, ז) 'ויקח שש מאות רכב בחור'! אלא כשישראל עושין רצונו של מקום, אויביהם אין עומדין לפניהם אלא כסוס אחד ורכבו. פירצא בו אתה אומר: (דברים כ, א) 'כי תצא למלחמה על איבקך וראית סוס ורכב' - וכי סוס אחד הוא? ורכב אחד הוא? אלא כשישראל עושין רצונו של מקום וכו'.

סוס ורכבו. מגיד שהסוס קשור ברכבו ורכבו קשור בסוס עולים במרום ויורדים לתהום ואין נפרדים זה מזה. אדם שזרק שני פלים לאויר ונפרדים הן מיד זה מזה אבל כאן סוס ורכבו יחד.

רמה[...] ירה. כתוב אחד אומר 'רמה בים' וכתוב אחד אומר 'ירה בים' - כיצד תקיימו שני כתובים

וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה - יְשׁוּעָה אֶתָּה לְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם,
אָבֵל לִי בְיֹתֶיךָ. דָּבָר אַחֵר: 'וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה' - הִיָּה
לִי לְשֹׁעֲבִי; 'וַיְהִי לִי' לְעֵתִיד לְבֹא.

זֶה אֵלֵי וְאֵנְהוּ. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ בְּשֵׁר וְדָם שָׂבָא לְמַדִּינָה
וְעָלִיו צָפִירָה מְקִיפָתוֹ וְגִבּוֹרִים מִימִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ
וְחִיילוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְּאַחֲרָיו, הִפֵּל שׁוֹאֲלִין: 'אֵי זֶהוּ
הַמֶּלֶךְ?' מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּשֵׁר וְדָם כְּמוֹתָם; אָבֵל
כְּשֶׁנִּגְלָה הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם, לֹא שָׁאֵל אֶחָד
מֵהֶם לִשְׁאֹל 'אֵי זֶהוּ הַמֶּלֶךְ?' אָבֵל כְּשֶׁרָאוּהוּ
הַכִּירוּהוּ וּפְתָחוּ כָּלֶן וְאָמְרוּ: 'זֶה אֵלֵי וְאֵנְהוּ'.

רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִכָּאן אֶתָּה אוֹמֵר, שֶׁרָאִיתָ
שֶׁפָּתַח עַל הַיָּם מִה שֶׁלֹּא רָאָה יְחִזְקִאל וְכָל שָׂאֵר
הַנְּבִיאִים, שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵם: (הושע יב, א) 'וְכִיד הַנְּבִיאִים
אֲדַמָּה' וְכַתִּיב: (יחזקאל א, א) 'נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וְרָאָה
מַרְאוֹת אֱלֹהִים'.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: כִּי אֶפְשָׁר לְהִנּוֹת קוֹנוֹ? אֵלָּא
אֲתִנָּא לְפָנָיו בְּמִצּוֹת: אֶעֱשֶׂה לוֹלֵב נָאָה, סִכָּה נָאָה,
צִיצִית נָאָה, תְּפִלָּה נָאָה. אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: נִדְמָה
לוֹ: מִה הוּא רַחוּם וְחַנוּן - אֵף אֶתָּה רַחוּם וְחַנוּן.
רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר: נִינּוּ וְנִשְׁבַּחְנוּ. רַבִּי יוֹסִי בֶן
דּוֹרְמָסְקִית אוֹמֵר: אֶעֱשֶׂה לְפָנָיו מִקְדָּשׁ, וְאֵין נֹה
אֵלָּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים עט, ד) 'וְאֵת נֹהוּ
הַשָּׁמַיִם' וְאוֹמֵר: (ישעיה לג, ב) 'תִּחַז צִיּוֹן קִרְיַת מוֹעֲדֵנוּ
עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נֹה שְׁאֲנִן'.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֲדַבֵּר בְּנִפְתּוֹת וְשִׁבְחוּ שֶׁל מִי
שֶׁאֵמַר וְהִיָּה הָעוֹלָם. (ש) אֲמוֹת הָעוֹלָם שׁוֹאֲלִין אֶת
יִשְׂרָאֵל: (שה' ש, ט) 'מִה דוֹדְךָ מְדוּד (וְגו')' שֶׁכָּף
אֶתֶם נִהְרָגִין עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם א, ג) 'עַל כֵּן עֲלָמוֹת
אֶהְבּוּךָ' - אֶהְבּוּךָ עַד מוֹת, וְכַתִּיב: (תהלים מד, כג) 'כִּי
עָלֶיךָ תִּרְגְּנוּ כָּל הַיּוֹם' הֲרִי אֶתֶם נְאֻיִם הֲרִי אֶתֶם
גִּבּוֹרִים, בּוֹאוּ וְהִתְעַרְבוּ עִמָּנוּ, וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים
לָהֶם מִפְּרִין אֶתֶם אוֹתוֹ? נֹאמַר לָכֶם מִקְצַת שִׁבְחוֹ:
(שה' ש, ה) 'דוֹדִי צַח וְאֲדוֹם' כִּיֵּן שֶׁשׁוֹמְעִין שֶׁכָּף
שִׁבְחוּ אוֹמְרִים לִישְׂרָאֵל: נִלְכָּה עִמָּכֶם שֶׁנֶּאֱמַר: (שם
א, א) 'אֲנִי הֵלֶךְ דוֹדְךָ הִלַּכְתָּ בְּנָשִׁים אֲנִי פָנָה דוֹדְךָ
וַיִּבְקָשְׁנוּ עִמָּךְ' וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם: אֵין לָכֶם
חֵלֶק בּוֹ אֵלָּא: (שם ב, טז) 'דוֹדִי לִי וְאֵין לוֹ וְגו'' (שם
ג, א) 'אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הִרְוַעָה בְּשׁוֹשְׁנִים'.

אֶפְקַח אֶת עֵינַי וְכָל סוּס הָעַמִּים אֶכָּה בְּעֶרְוֹן
וְאוֹמֵר: (שם יד, יב) 'וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף
יְהוָה וְגו'' וְאוֹמֵר: (שם ש, טו) 'וְכֵן תִּהְיֶה מַגָּפַת
הַסּוּס הַקָּדוֹשׁ הַגָּמֵל וְהַחֲמוֹר'; מִה מִפְּרֵשׁ בְּחֻמֶּשׁ
מִכּוֹת אֵף סָתוּם בְּחֻמֶּשׁ מִכּוֹת.

פרשה ג

עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלֵי וְאֵנְהוּ
אֱלֹהֵי אָבִי וְאֶרְמָמְנָהוּ.

עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה. אֵין 'עֲזִי' אֵלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים
כט, יא) 'יְהוָה עֲזִי וְזִמְרָתוֹ יִתֵּן' וְאוֹמֵר: (שם צט, ד) 'וְעֲזִי
מִלֶּךְ מִשְׁפָּט אֶהְב'.

דָּבָר אַחֵר: אֵין 'עֲזִי' אֵלָּא מַלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם כא, ב)
'יְהוָה בְּעֶזְדֵּךְ יִשְׁמַח מֶלֶךְ' וְאוֹמֵר: (שמואל א ב, י) 'וְיִתֵּן
עֲזִי לְמַלְכוֹ'.

דָּבָר אַחֵר: אֵין 'עֲזִי' אֵלָּא תְּקִפִּי, שֶׁנֶּאֱמַר: (ירמיה
טז, ט) 'יְהוָה עֲזִי וְעִמָּעֲזִי' וְאוֹמֵר: (תהלים כח, י) 'יְהוָה
עֲזִי וּמִגִּנִּי בּוֹ כִּטַּח לִבִּי וְנִעְזַרְתִּי' - עֲזוֹר וְסוֹמֵךְ אֶתָּה
לְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם, אָבֵל לִי בְיֹתֶיךָ.

וְזִמְרַת (יְהוָה) - עֲשֵׂאֲנִי אִימְרָה וְעֲשִׂיתִי אִימְרָה:
עֲשֵׂאֲנִי אִימְרָה, דְּכַתִּיב: (דברים כו, יח) 'וְיְהוָה הֶאֱמִירְךָ
הַיּוֹם, אֵף אֲנִי עֲשִׂיתִי אִימְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם ש, יז)
'אֵת יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם'. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: (דברים
ו, ד) 'שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד' וְרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ צוֹחַת וְאוֹמְרָת: (דברים לג, כט) 'אֲשֶׁרִיךְ
יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹדִי'. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: (דברים ד, ז)
'מִי [...] כִּיֵּהוּ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו' וְרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ צוֹחַת וְאוֹמְרָת: (שם) (ו) 'מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר
לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו'. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: (תהלים
פט, יח) 'כִּי תִפְאָרְתָּ עִזָּמוֹ אֶתָּה וְגו'' וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
צוֹחַת וְאוֹמְרָת: (ישעיה מט, ג) 'יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ
אֶתְפָּאֵר'.

(וְזִמְרַת יְהוָה) וְהֲרִי כָּל אֲמוֹת שֶׁבְּעוֹלָם אוֹמְרִים שִׁבְחוּ
שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, אָבֵל שְׁלֵי נְעִים וְנָאָה לְפָנָיו
יֹתֵר מִשְׁלָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל ב כג, א) 'וְאֵלֶּה דְּבָרֵי
דּוֹד הָאֲחֻרָּיִם נֹאם דּוֹד כֵּן יִשִּׁי וְנֹאם הַגָּבֵר הָקֵם עַל
מִשִּׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְנִעְצִים זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל'.

נסים שעשית עם אבותי ועמי שאתה עושה בכל דור ודור, לכך נאמר: 'זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו'.

פרשה ד

יהוה איש מלחמה יהוה שמו. רבי יהודה אומר: הרי זה מקרא עשיר במקומות הרבה מגיד שנגלה עליו בכל כלי (זין) [זין] נגלה עליהם כגבור חגור חרב שנגמר: (ישעיה מב, יג) 'יהוה כגבור יצא' ונגמר: (תהלים מה, ד) 'חגור חרבך'. נגלה עליהם כפרש, שנגמר: (ש"ב כב, יא) 'יירכב על כרוב ויעף וגו' נראה עליהם כשריץ וכובע, שנגמר: (ישעיה נט, יז) 'יילבש צדקה כשריץ וכובע וישועה בראשו'. ונגלה עליהם כחנית, שנגמר: (חבקוק ג, יא) 'לנגה ברק חניתך' ואומר: (תהלים לה, ג) 'יהי רק חנית וסגר וגו''. נגלה עליהם כקשת וכחצים, שנגמר: (חבקוק ג, ט) 'עריה תעור קשתך' ואומר: (שמואל ב כב, טו) 'וישלח חצים' נגלה עליהם בצנח ומגן, שנגמר: (תהלים צא, ד) 'צנה וסתר אמתו וגו' ואומר: (שם לה, ב) 'החזק מגן וצנה'. (ו) נגלה עליהם באבנים וקלעים, שנגמר: (תהלים יח, יג) 'מגנה נגדו עביו עברו בך וגחלי אש'.

שומעני שהוא צריך לאחד מכל המדות האלו? תלמוד לומר: 'יהוה איש מלחמה יהוה שמו' בשמו הוא נלחם ואינו צריך לאחד המידות האלו וכן דוד אומר: (שמואל א יז, מה) 'אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות'. אם כן למה הוצרך לפרט כל אחד בפני עצמו? אלא שאם נצרכו לישראל עושה להם מלחמות ואוי לאמות מה הם שומעין באזניהם שהרי מי שאמר ויהיה העולם עתיד להלחם בהם.

דבר אחר: 'יהוה איש מלחמה יהוה שמו' - לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמה, שנגמר: 'יהוה איש מלחמה' נגלה בסניי קצקן מלא רחמים, שנגמר: (שמות כד, י) 'ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר' ואומר: (יחזקאל א, כו) 'ספיר דמות כסא וכו' [ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה]; (דניאל ו, ט) 'תהי הוית עד די כרסון ועתיק יומין יתב [לבושה כתלג תור ושער ראשה כעמר נקא] - שלא לתן פתחון פה

וחכמים אומרים: אלונו עד שאבוא עמו לבית מקדשו. משל למלך שהלך בנו למדינת הים ויצא אחריו ועמד עליו, הלך למדינה אחרת ויצא אחריו ועמד עליו. כך ישראל: כשידרו למצרים שכינה עמהם, שנגמר: (בראשית מו, ד) 'אנכי ארד עמך מצרימה'; עלו - עלה שכינה עמהם, שנגמר: (שם) 'ואנכי אעלה גם עלה'; ידרו לים - שכינה עמהם, שנגמר: (שמות יד, יט) 'ויסע מלאך האלהים ההולך לפני וגו''; יצאו למדבר - שכינה עמהם, שנגמר: (שם יג, כא) 'ויהוה הלך לפנייהם יומם', עד שהביא והו עמם לבית מקדשו, וכן הוא אומר: (שה"ש ג, ד) 'כמעט שעברתי מהם וגו'.

אלי. עמי נהוג במדת הרחמים ועם אבותי נהוג במדת הדין. ומנין שאין 'אלי' אלא מדת רחמים? שנגמר: (שמות לד, י) 'יהוה יהוה אל רחום וחנון ואומר: (במדבר יב, יג) 'אל נא רפא נא לה' ואומר: (תהלים קיח, כז) 'אל יהוה ויאר לנו'. ומנין שאין אלהים אלא מדת הדין? שנגמר: (דברים א, יז) 'כי המשפט לאלהים הוא'.

אלהי אבי וארממנהו. אני מלכה בת מלכים, אהובה בת אהובים קדושה בת קדושים טהורה בת טהורים. משל לאדם שהלך לקדש אשה פעמים בוש בה פעמים בוש במשפחתה פעמים בוש בקרובותיה אבל אני אני כן אלא מלכה בת מלכים וגו'.

וארממנהו. שמעון בן אלעזר אומר: כשישראל עושין רצונו של מקום אז מתגדל שמו בעולם, שנגמר: (יהושע ה, א) 'ויהי כשמע כל מלכי האמרי וגו''. וכן אמרה רחב לשלוחי יהושע: (שם ב, יא) 'כי שמענו את אשר הוביש יהוה וגו'. ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל'. ובזמן שאינן עושין רצונו כביכול שמו מתחלל בעולם, שנגמר: (יחזקאל לו, כ) 'ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי' ואומר: (שם שם, כג) 'וקדשתי את שמי הגדול המחלל בגוים וגו'.

אלהי אבי וארממנהו. אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם, לא על נסים שעשית עמי אומר לפניך שיר וזמרה, אלא על

הוא אינו כן 'יהוה איש מלחמה' שהוא נלחם במצרים 'יהוה שמו' שהוא שומע צעקת כל באי העולם, שגאמר: (תהלים סה, ג) 'שמע תפלה עדיף כל בשר יבאו'.

מלך בשר ודם עומד במלחמה אינו יכול לזון ולא לספק אפסניות לכל תליתיו, והקדוש ברוך הוא אינו כן אלא 'יהוה איש מלחמה' שהוא נלחם במצרים 'יהוה שמו' שהוא זון ומפרנס לכל באי העולם, (תהלים קלז, כה) 'נותן לחם לכל בשר'; (שם קמז, ט) 'נותן לבהמה לחמה לבני ערב אשר יקראו' ומספק אפסניות לכל באי העולם.

יהוה איש מלחמה - איפשר לומר כן? והלא כבר נאמר: (ירמיה כג, כד) 'הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהוה וכתוב: (ישעיה ג, א) 'יקרא זה אל זה ואמר [קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל הארץ כבודו] וכתוב: 'הנה יהוה אלהי ישראל', וכתוב: (יחזקאל מג, ב) 'הנה כבוד אלהי ישראל וגו' ומה תלמוד לומר: 'איש מלחמה'? מפני חבתכם ומפני קדשתכם אקדש שמי בכם, שגאמר: (הושע יא, ט) 'כי אל אנכי ולא איש וגו'.

(יהוה שמו) בשמו הוא נלחם, ואינו צריך לאחת מפל מדות אלו. וכן דוד אומר: (שמואל א יז, מה) 'אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות', וכתוב: (תהלים כח, א) 'אלה ברכב ואלה בסוסים, ונאנחנו בשם יהוה אלהינו'. וכן אסא אומר: (דה"ב יב, יד) 'ויקרא אסא אל יהוה אלהיו וגו'.

מרקבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף.

[מרקבת פרעה וחילו ירה בים] כתוב אחד אומר: 'ירה' וכתוב אחד אומר: 'רמה' כיצד יתקנו שני פסוקים הללו? 'ירה', שהן יורדין לתהום, 'רמה' שהן עולין למרום.

דבר אחר: 'מרקבת פרעה', במדה שאדם מודד בה מודדין לו. (שמות יד, י) 'ויקח שש מאות רכב' אף אתה באותה מדה מדרת להם, שגאמר: 'מרקבת פרעה [וחילו ירה בים]'. הן (שם) 'שש' על פלו'

לאמות העולם לומר שתי רשויות הן אלא 'יהוה איש מלחמה יהוה שמו', הוא על הים, הוא בסיני. הוא לשעבר, הוא לעתיד לבוא. הוא בעולם הזה, הוא לעולם הבא, שגאמר: (דברים לב, ט) 'ראו עתה כי אני אני הוא וגו' ואומר: (ישעיה מא, ד) 'מי פעל ועשה לרא הדורות מראש אני יהוה ראשון ואחרונים אני הוא'.

יש גבור במדינה ועליו כל כלי זין אבל אין לו פח ולא גבורה ולא תכסיס מלחמה אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן יש לו פח וגבורה ותכסיס מלחמה, שגאמר: (שמואל א יז, מז) 'כי ליהוה המלחמה ונתן אתכם בידינו' וכתוב: (תהלים קמד, א) 'לדוד ברוך יהוה צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה'.

יש גבור מלחמה וכחו עליו בן ארבעים שנה ואינו דומה לכן ששים ולא בן ששים לכן שבעים אבל כל שהוא הולך וזקן - פחו מתמעט, אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן אלא: (מלאכי ג, ו) 'אני יהוה לא שניתי וגו'.

יש גבור במדינה שמשקנא וגבורה לובשתו, אפלו אביו ואפלו אמו ואפלו קרובו הפל מפה בפה והולך לו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן 'יהוה איש מלחמה יהוה שמו' 'יהוה איש מלחמה' שהוא נלחם על המצרים, 'יהוה שמו' שהוא מרחם על בריותיו, שגאמר: (שמות לד, י) 'יהוה יהוה אל רחום וחנון וגו'.

יש גבור במדינה בשעה שהחצי יוצא מידו עוד לא יכול להתזירה אליו אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, כשאין ישראל עושין רצונו כפיכחול גזרה יוצאה מלפניו, שגאמר: (דברים לב, מא) 'אם שנותי ברק חרבי וגו' עשו תשובה מיד הוא מתזירה, שגאמר: (שם) 'ותאחז במשפט ידי'. או שומע אני שהוא מתזירה ריקם? תלמוד לומר: (שם) 'אשיב נקם לצרי'. ועל מי מתזירה? על אמות העולם, שגאמר: (שם) 'ולמשנאי אשלים'.

מלך בשר ודם יוצא למלחמה ומדינות קרובות באים ושואלות צרכיהן מלפניו אומר להן זעוף הוא למלחמה הוא יוצא לכשינצח וישוב באין אתם ושואלין צרכיהן מלפניו, אבל הקדוש ברוך

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

דָּבָר אַחֵר: 'כְּמוֹ אֶבֶן' הִיא הִיָּתָה מִכָּה בִּינוּנִית, הִרְשָׁעִים שֶׁבָּהֶן הָיוּ מִטְרָפִין 'פְּקָשׁ', הַבִּינוּנִיִּים 'כְּפֶאֶבֶן', הַפְּקָחִים 'פְּעוֹפֶרֶת'. דָּבָר אַחֵר: 'כְּמוֹ אֶבֶן' עַל שֶׁהָקִשׁוּ לָכֶם כְּמוֹ אֶבֶן.

יְמִינְךָ יְהוָה נֶאֱדָרִי בִּפְתֵי יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעֶץ אוֹיֵב.

יְמִינְךָ יְהוָה וְגו', יְמִינְךָ, - שְׁנֵי פְעָמִים: אַחַת, טוֹכְךָ וְחִסְדֶּיךָ. וְאַחֵר, יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, שְׁנֵאָמַר: (תהלים מד, ד) 'כִּי יְמִינְךָ וְזִרְעֶךָ וְאוֹר פְּנִיךָ', וּכְתִיב: (ישעיה מה, כג) 'כִּי נִשְׁבַּעְתִּי יֵצֵא מִפִּי צִדְקָה דָּבָר וְלֹא יָשׁוּב כִּי לִי תִכְרַע כָּל בְּרֶךְ תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן'.

נֶאֱדָרִי בִּפְתֵי. נֶאֱדָה אֶתָּה וְאֶדִיר בִּפְתֵי שְׁנֵתָת אֶרְכָּה לְדוֹר הַמְּבוּל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְלֹא גָמְרָתָ לָהֶם כְּלִיָּה עַד שֶׁהִשְׁלִימוּ רִשְׁעָם לִפְנֵיךָ שְׁנֵאָמַר: (בראשית יג, ג) 'לֹא יִדְוֹן רוּחִי בְּאָדָם'. וְכֵן אֶתָּה מוֹצֵא בְּאֲנָשֵׁי הַמִּגְדָּל, שֶׁהֶאֱרַכְתָּ לָהֶם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלֹא עָשׂוּ, שְׁנֵאָמַר: (שם יא, י) 'יִיאָמֶר יְהוָה: הֲזֶן עָם אֶחָד וְשִׁפָּה אַחַת לְכָלֶם וְזֶה הַחֹלֶם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה וְגו'' וְאֵין עַתָּה אֶלֶּא תְּשׁוּבָה, שְׁנֵאָמַר: (דברים יב) 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל וְגו'' וְלֹא גָמְרָתָ עֲלֵיהֶם כְּלִיָּה עַד שֶׁהִשְׁלִימוּ לִפְנֵיךָ רִשְׁעָם. וְכֵן אֶת מוֹצֵא בְּאֲנָשֵׁי סְדוֹם, שֶׁהֶאֱרַכְתָּ לָהֶם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלֹא עָשׂוּ, שְׁנֵאָמַר: (בראשית יח, כ-כא) 'יִיאָמֶר יְהוָה, וְעַקְתָּ סֹדֶם וְעַמָּהָ כִּי רַבָּה [וְגו']'. אֶרְדָּה נָא וְאֶרְאֶה, וְאוֹמֶר: (שם יט, כד) 'וַיַּהוָה הִמְטִיר עַל סְדוֹם וְעַל עַמָּהָ גִפְרִית וְאֵשׁ וְגו'', אִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה הָרִי מִטֵּר, וְאִם לֹא גִפְרִית וְאֵשׁ. וְלֹא גָמְרָתָ עֲלֵיהֶן עַד שֶׁהִשְׁלִימוּ רִשְׁעָן, וְכֵן בְּמִצְרַיִם, עָשָׂר מִכּוֹת הִבֵּאתָ עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם, וְלֹא גָמְרָתָ עֲלֵיהֶן כְּלִיָּה עַד שֶׁהִשְׁלִימוּ רִשְׁעָן.

דָּבָר אַחֵר: 'יְמִינְךָ יְהוָה (יְמִינְךָ)' שְׁנֵי פְעָמִים: כְּשִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם הֵן עוֹשִׂין שְׂמֵאל - יְמִין, וְכִשְׂאִין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ, כְּבִיכּוֹל הֵן עוֹשִׂין יְמִין שְׂמֵאל, שְׁנֵאָמַר: (איכה ב, ג) 'הַשִּׁיב אַחֲרֵי יְמִינוֹ'. כְּשִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ אֵין שְׁנָה לִפְנֵינוּ, שְׁנֵאָמַר: (תהלים קכא, ד) 'הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן וְכִשְׂאִין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ כְּבִיכּוֹל שְׁנָה לִפְנֵינוּ, שְׁנֵאָמַר: (שם עח, סה) 'וַיִּקְצֹץ כִּישָׁן אֲדָנִי כְּגִבּוֹר מִתְרוֹגֵן מִיָּין' וְכִשְׂיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ אֵין חֲמָה לִפְנֵינוּ, שְׁנֵאָמַר: (ישעיה כד, ד) 'חֲמָה

אֶף אֶתָּה וּמִבְחָר שְׁלִשִׁי [טַבְּעוֹ בֵּים סוּף] הֵן אָמְרוּ (שמות א, כב) 'כָּל הַבֶּן הַיּוֹדֵה הִיאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ', אֶף אֶתָּה 'תְּהַלֵּם יִכְסִימוּ'. הֵן 'מָרְרוּ אֶת חֵיֵיהֶם בַּעֲבוּדָה קָשָׁה בְּחֶמֶר' וְאֶף אֶתָּה עָשִׂיתָ לָהֶם הַמִּים כְּטִיט, וְהָיוּ מִשְׁתַּקְעִין בָּהּ שְׁנֵאָמַר: 'מִרְכַּבַת פְּרָעָה [...טַבְּעוֹ בֵּים סוּף]' וְאֵין 'טַבְּעוֹ' אֶלֶּא בְּטִיט, שְׁנֵאָמַר: (תהלים סט, ג) 'טַבְּעֵתִי בֵּינוֹן מִצּוֹלָה', וּכְתִיב: (ירמיה לח, ו) 'וַיִּטְבַּע יִרְמְיָהוּ בְּטִיט', לָכֵן נֶאֱמַר 'מִרְכַּבַת פְּרָעָה'.

פרשה ה

תְּהַלֵּם יִכְסִימוּ יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלָת כְּמוֹ אֶבֶן.

תְּהַלֵּם יִכְסִימוּ. וְכִי תְּהַלֵּם יֵשׁ שָׁם, וְהִלֵּא שׁוּנִית הִיא? וְיָמָה תִּלְמוּד לֹמֶר: 'יִכְסִימוּ'? אֶלֶּא שֶׁעָלָה תְּהוֹם הַתַּחְתּוֹן לְתַהוֹם הָעֲלִיוֹן וְהָיוּ הַמִּים גִּלְחָמִים בָּהֶם בְּכָל מִינֵי פְרָעָנוֹת לָכֵן נֶאֱמַר: 'תְּהַלֵּם יִכְסִימוּ' וְחִפָּה עֲלֵיהֶם הִרְקִיעַ וְהִקְדִּיר עֲלֵיהֶם הַכּוֹכָבִים, שְׁנֵאָמַר: (יחזקאל לב, ח) 'כָּל מְאוֹרֵי אוֹר וְגו'' וְלָמָּה? (שם) 'וְנִתְתִּי חֹשֶׁךְ עַל אֶרֶץךָ', וּכְתִיב: (ישעיה יג, י) 'כִּי כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְיָלֵיהֶם לֹא יִהְיוּ אוֹרֶם חֹשֶׁךְ הַשָּׁמַיִם וְגו'', וּכְתִיב: (יחזקאל ל, יח) 'וּבִתְחַפְּנָם חֹשֶׁךְ הַיּוֹם וְגו'', מִפְּנֵי מָה? (שם) 'הִיא עֲנָן יִכְסֶּנָּה', וּכְתִיב: (ישעיה יג, יא) 'וּפִקְדֹתִי עַל תֵּבֵל רָעָה'. יוֹנָה יֵרֵד לְתַהוֹם אֶחָד, שְׁנֵאָמַר: (יונה ב, ג) 'תְּהוֹם יִסְבְּגִנִּי וְגו''. הֵם יִרְדּוּ לִשְׁנֵי תְּהַלֵּם, שְׁנֵאָמַר: 'תְּהַלֵּם יִכְסִימוּ'. יוֹנָה יֵרֵד לְמִצּוֹלָה אַחַת וְהֵם יִרְדּוּ לְשִׁתִּים, שְׁנֵאָמַר: 'בְּמִצּוֹלָת', וְאֵין מִצּוֹלָת אֶלֶּא מִים, שְׁנֵאָמַר: (שם ס, ד) 'וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצּוֹלָה בְּלִבְבַּי יָמִים' וּכְתִיב: (נחמיה ט, יא) 'וְאֵת רֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בְּמִצּוֹלָת כְּמוֹ אֶבֶן בְּמִים עֲדִים'.

יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלָת. וְכִי 'בְּמִצּוֹלָת' יֵשׁ שָׁם, וְהִלֵּא שׁוּנִית הִיָּתָה מָה תִּלְמוּד לֹמֶר: 'יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלָת', מִלְּמַד שֶׁנִּפְרָץ הַיָּם הַגָּדוֹל לְתוֹכּוֹ וְהָיוּ הַמִּים גִּלְחָמִים בָּהֶם בְּכָל מִינֵי פְרָעָנוֹת לָכֵן נֶאֱמַר: 'יִרְדּוּ בְּמִצּוֹלָת'.

כְּמוֹ אֶבֶן. בְּמִדָּה שְׂאֵדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדֵדִין לוֹ: הֵן אָמְרוּ (שמות א, טו) 'וַיִּרְאִיתָן עַל הָאֲבָנִים' אֶף אֶתָּה עָשִׂיתָ לָהֶם הַמִּים כְּאֲבָנִים וְהָיוּ הַמִּים מִפִּין אוֹתָם עַל הָאֲבָנִים, לָכֵן נֶאֱמַר: 'כְּמוֹ אֶבֶן'.

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

פיוצא בו: (שמואל-א ג,יג) 'בעון אשר ידע כי מקללים להם וגו' - כנה הכתוב.

פיוצא בו: (איוב ז,כ) 'למה שמנתי למפגע לך ואהיה עלי למשא' - כנה הכתוב.

פיוצא בו: (חבקוק איב) 'הלוא אתה מקדם יהוה אלהי קדשי לא נמות' - כנה הכתוב.

פיוצא בו: (ירמיה ב,יא) 'הימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו' - כנה הכתוב.

פיוצא בו: (תהלים קוב) 'וימירו את כבודם בתבנית שור' - כנה הכתוב.

'ואל ארצה ברעתי' (במדבר יא,טו) - כנה הכתוב.

פיוצא בו: (שמואל-ב כ,א) 'אין לנו חלק בדרור, איש לאהלו ישראל' - כנה הכתוב.

'והנם שלחים את הזמורה אל אפם' (יחזקאל ח,יז) - כנה הכתוב.

'בצאתו מרחם אמו' (במדבר יב,יב) - 'מרחם אמו' היה לו לומר, - כנה הכתוב.

אף כאן אתה אומר: 'הנגע בו כנגע בבכת עינו' כביכול כלפי מעלה הכתוב מדבר אלא שפנה הכתוב. וכל מי שעוזר את ישראל כאלו עוזר להקדוש ברוך הוא, שפנאמר: (שופטים ה,כג) 'אורו מרוז אמר מלאך יהוה ארו ארו ישיבה כי לא באו לעזרת יהוה לעזרת יהוה בגבורים'. וכן הוא אומר: (ישעיה מא,ב-ג) 'מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו'. וידעם יעבור שלום, ומה שכן? (בראשית יד,ט) 'את פדרלעמר [מלך עילם] ותדעל מלך גוים וגו'', (שם שם,טו) 'ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויפם'. וכן הוא אומר: (תהלים קי,א-ב-ג-ד) 'נאם יהוה לאדני שב לימיני וגו'; משה עזר לשלח יהוה מציין וגו'; עמך נדבת ביום חילך וגו'; נשבע יהוה ולא ינחם' מהו אומר? (שם שם,ה) 'אדני על ימיני וגו''. הרבית להתגאות כנגד פרעה וחילו, שפנאמר: (שמות יד,יז) 'ויקח שש מאות רכב בחור וגו' מהו אומר 'מרקבת פרעה וחילו ירה בים וגו' וכן סיסרא וכל רכבו שפנאמר: (שופטים ד,יג) 'וינצק סיסרא את כל רכבו וגו' מהו אומר? (שם שם,כ) 'מן שמים נלחמו'. סנחריב וכל אגפיו, שפנאמר: (ישעיה לו,כד) 'ביד

אין לי', וכשאין עושין רצונו חמה לפניו, שפנאמר: (דברים ז,ד) 'וחרה אף יהוה בכם וגו' כשאשראל עושין רצונו הוא נלחם להם, שפנאמר: (שמות יד,יד) 'יהוה ילחם לכם', וכשאין עושין רצונו הוא נלחם בם, שפנאמר: (ישעיה סג,י) 'ויהפך להם לאויב, והוא נלחם בם. ולא עוד, אלא שעושין רחמן - אכזרי, שפנאמר: (איכה ב,ה) 'היה אדני כאויב וגו'.

תרעץ אויב. זה פרעה, שפנאמר: 'אמר אויב וגו'.

דבר אחר: זה עשו, שפנאמר: (יחזקאל לו,ב) 'יען אמר האויב עליכם ה'אח וגו'. ונאמר: 'תרעץ אויב' רעצת אויב - אינו אומר אלא תרעץ אויב - לעתיד לבא, שפנאמר: (חבקוק ג,יב) 'בזעם תצעד ארץ באף תדוש גוים'.

פרשה ו

וברב גאונך תהרס קמיה תשלח חרנה יאכלמו כקש.

וברב גאונך תהרס קמיה. הרבית להתגאות נגד מי שקם נגדך ומי הם שקמו נגדך? הם שקמו נגד בנך.

תהרס קמיה. - 'תהרס קמינו' אין פתיב כאן, אלא 'תהרס קמיה' מגיד שכל מי שקם כנגד ישראל כאלו קם כנגד הקדוש ברוך הוא. וכן הוא אומר: (תהלים עד,כג) 'אל תשפח קול צרריך שאון קמיה עלה תמיד' (שם פג,ג) 'כי הנה אויביך יחמיון מפני מה? (שם שם,ד) 'על עמך יערימו סוד וגו''. (תהלים קלט,כא) 'הלוא משנאיך יהוה אשנא ובתקוממיה אתקוטט' מפני מה? (שם שם,כב) 'תכלית שנאה שנאתים וגו'.

וכן הוא אומר: (זכריה ב,יב) 'הנגע בכם נגע בבכת עינו'. רבי יהודה אומר: 'בבכת עין' אינו אומר אלא 'בבכת עינו' פתיב כביכול כלפי מעלה כנה הכתוב.

פיוצא בו: (מלאכי א,יג) 'ואמרתם הנה מתלאה והפחתם אות' - כנה הכתוב.

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

שאל אנטונינוס את רבנו הקדוש: 'אני מבקש ללך לאלקסנדריא שמא יעמד מלך וינצחני?' אמר לו: 'איני יודע! מכל מקום כתוב לנו שאין ארץ מצרים יכולה להעמיד לא מלך ולא שר, שנאמר: (יחזקאל כט, טו) 'מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד על הגוים והמעטותם לבלתי רדות בגוים'.

וברוח אפיף נערמו מים נצבו כמו גזלים קפאו תהמות בלב ים.

וברוח אפיף נערמו. במדה שמדרו - ביה מדרת להם: הם אמרו: (שמות א, י) 'הבה נתחכמה לו' אף אתה נתתה ערמה למים והיו המים נלחמים בהם בכל מיני פרעניות, לכך נאמר: 'וברוח אפיף'.

דבר אחר: 'וברוח אפיף נערמו' - עשאן קמין ערמות.

נצבו כמו גז. מה גז צרור אינו לא מוציא ולא מכניס כך היתה נפשם של מצרים צרורה בהם ולא מוציאין ולא מכניסין וישראל מעלפים מריח הים, שנאמר: (איוב מא, כג) 'ירתיח פסיר מצולה וגו' וישראל נעשה להם הים מיני בשמים, שנאמר: (שם) 'ים ישים כמרקחה'. (שה' ד, טז) 'עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיר'. אוכלין ושותין ושמחים יצאו להם מים מתוקין מתוך מלוהים, שנאמר: (תהלים עח, טז) 'ייוצא נוזלים מסלע'. ואין נוזלים אלא מים חיים, שנאמר: (שה' ד, טז) 'מעין גנים באר מים חיים' ואומר: (משלי ה, טו) 'שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך'.

קפאו תהמות. עשאן קמין קפה.

בלב ים. היאך לבו של אדם נתון משני חלקים ולמצלן, כך קפא עליהם הים משני חלקיו ולמצלה.

הים אין לו לב ונתן לו לב. האלה לא היה לה לב ונתן לה לב, שנאמר: (שמואל ב יח, יד) 'עודנו חי בלב האלה'. השמים לא היה להם לב ונתן להם לב, שנאמר: (דברים ד, יא) 'והיה בער באש עד לב השמים'.

עבדיך וגו' מהו אומר? (דה"ב לב, כא) 'וישלח יהוה מלאך ויכחד כל גבור חיל'. נבוכדנצר וכל המונו, שנאמר: (ישעיה יד, יג) 'ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה'.

[תהרס קמיד]. 'הרסת קמיד' אין כתיב כאן אלא 'תהרס קמיד' - לעתיד לבא, שנאמר: (תהלים נח, ז) 'אלהים הרס שנימו בפימו' מפני מה? (שם כח, ה) 'כי לא יבינו אל פעלת יהוה ואל מעשה ידיו יהרסם ולא יבנם' יהרסם בעולם הזה ולא יבנם לעולם הבא. שלחת חרנף אין כתיב כאן אלא 'תשלח חרנף' לעתיד לבא: (תהלים ט, כח) 'שפף עליהם ועמד וגו'', (ירמיה יכה) 'שפף חמתך על הגוים', מפני מה? (שם) 'כי אכלו את יעקב'. 'אכלמו פקש' אין כתיב כאן, אלא 'יאכלמו פקש' אלו לעתיד לבא, שנאמר: (עובדיה א, יח) 'והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וגו''. ואומר: (זכריה יב, ו) 'ביום ההוא אשים את אלפי יהודה ככור אש בעצים וכלפיד אש וגו''. כל העצים קשהו דולקין אין קולן נשמע, אבל הקש קשהו דולק והולך נשמע, כך היה קולן של מצרים הולך מפני הפרענות. כל העצים קשהו דולקין יש מהן ממש, אבל הקש קשהו דולק אין בו ממש. ויהוה אומר: (ישעיה מג, יז) 'יחדו ישקבו כל יקומו דעכו פפשתה'.

וכשהוא מושל את המצרים אינו מושלם אלא בקש, שנאמר: 'יאכלמו פקש'. וכשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא בכסף וזהב, שנאמר: (דניאל ב, לב) 'צלמא ראשה די דהב טב'. וכשהוא מושל את המצרים אינו מושלן אלא בעופרת, שנאמר: 'צללו פעופרת'. וכשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא בחיות, שנאמר: (דניאל ז, ג) 'וארבע חיון רברבן'. וכשהוא ממשל את המצרים אינו מושלן אלא בשועלים, שנאמר: (שה' ש ב, טו) 'אחזו לנו שעלים' ללמדך, שלא היתה מלכות ירודה משל מצרים אלא שנטלה שררה לשעה בשביל כבודן של ישראל. וכשהוא מושל את המלכיות אינו מושל אותם אלא בארזים, שנאמר: (יחזקאל לא, ג) 'הנה אשור ארז בלבנון' ואומר: (עמוס ב, ט) 'ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם אשר כנבה ארזים גבהו' ואומר: (דניאל ד, יז) 'אילנא די חזית וגו'.

אמר אויב. וכי מאין ידעו ישראל מה חשב עליהם פרעה במצרים אלא רוח הקדש שרתה עליהם והיו יודעין מה פרעה חשב עליהם במצרים אמר לא דינו לרדף אחרי ישראל אלא בשביל כסף וזהב שלקחו כדי הוא כיוון שראוי מקצת העם שאבדת ממונם מועט, אמרו: 'לא נרדפם! כשראה פרעה, אמר: 'כלנו שוין בבזה', שנאמר: 'אחלק שלל' ולא עוד, אלא שאני פותח אוצרות כסף וזהב אכנים טובות ומרגליות ואחלק להם.

אמר אויב. ולא ידע מה אמר: (משלי טו, א) 'לאדם מערכי לב ומיהוה מענה לשון' נרדף, נשיג, נחלק' אין כתיב כאן אלא: 'ארדף, אשיג, אחלק' - 'אחלק' הוא ושללו וממונו להם, 'ארדף' אתכם להם, 'אשיג' אתכם להם, 'תמלאם' אינו אומר אלא - 'תמלאמו' ממלאים הם מנפשים, 'תורישם יד' אינו אומר אלא - 'תורישמו' מוריש אני עושרי וכבודי להם, לשעבר: הייתם בוזזים בהם והייתי תובע בידכם בנימוסי מלכות ועכשיו 'אריק חרבי' לשעבר: הייתם הורגים בהם והייתי תובע בנימוס מלכות. ויש אומרים: 'אתן חרבי' אינו אומר אלא - 'אריק חרבי' אמר לבדל זכריהם, כענין שנאמר: (יחזקאל כח, ז) 'והריקו חרבותם על יפי חקמתך', אינו אומר אלא 'והריקו חרבותם' ולפי שגבה לבו השפילו הקדוש ברוך הוא ובזהו כל האמות

ש'לש פתות נעשו מצרים על הים: אחת אומרת נטל ממונם ולא נהרגם ואחת אומרת נהרגם ולא נטל ממונם ואחת אומרת נהרגם ונטל ממונם, זו שאומרת נטל ממונם ולא נהרגם - 'אחלק שלל', זו שאומרת נהרגם ולא נטל ממונם - 'תמלאמו נפשי' זו שאומרת נהרגם ונטל ממונם - 'תורישמו יד'.

ששה דברים היה פרעה מנאץ בתוך ארץ מצרים: **אמר אויב:** ארדף, אשיג, אחלק שלל, תמלאמו נפשי, אריק חרבי, תורישמו יד'. וינגדן ששה דברים השיבתו רוח הקדש ואומר: 'נשפת ברוחך כספם ים, צללו כעופרת במים אדירים. מינך יהוה תרעץ אויב. וברב גאונך תהרס קמך, תשלח חרנך, יאכלמו פקש'.

(לקמן טו, יב) 'נטיית ימינך' משל ללסטים שהיה עומד ומנאץ אחר פלטרין של מלך אומר: אם אמצא בן

יבא הים שאין לו לב ונתן לו לב ויפרע מן המצרים שהיה להם לב לשעבד את ישראל בכל מיני פרעניות, שנאמר: (שמות א, יג) 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך'.

תבא האלה שאין לה לב ונתן לה לב ותפרע מאבשלוש שהיה לו לב וגנב שלש גנבות: לב אביו ולב בית דין ולב ישראל, שנאמר: (שמואל ב טו, ו) 'ויגנב אבשלוש את לב אנשי ישראל'.

יבואו השמים שאין להם לב ונתן להם לב וירידו המן כטל לישראל שיש להם לב וקבלו התורה ועבדו השם בכל לבכם ובכל נפשם, שנאמר: (דברים י, ה) 'ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו'' ולא שמים בלבד שמחו בגאולת ישראל אלא ההרים וכל גבעות עץ פרי וכל ארזים, שנאמר: (ישעיה מד, כג) 'רנו שמים כי עשה יהוה הריעו תחתיות ארץ ופצחו הרים רנה יער וכל עץ בו כי גאל יהוה יעקב וגו'' ואמר: (שם מט, יג) 'רנו שמים וגילי ארץ ופצחו הרים רנה כי נחם יהוה עמו'.

פרשה ז

אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו יד'.

אמר אויב. זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן? שאין מקדם ומאחר בתורה פיוצא בו: (ישעיה ו, א) 'בשנת מות המלך צדיהו וגו'' זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מקדם ומאחר בתורה פיוצא בו: (יחזקאל ב, א) 'בן אדם עמד על רגליך ויש אומרים: (שם י, ב) 'בן אדם חוד חידה' זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מקדם ומאחר בתורה פיוצא בו: (ירמיה ב, ב) 'הלך וקראת באזני ירושלם וגו'' זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מקדם ומאחר בתורה פיוצא בו: (הושע א, א) 'גפן בוקק ישראל' זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מקדם ומאחר פיוצא בו: (קהלת א, יב) 'אני קהלת הייתי מלך [על ישראל] בירושלם' זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מקדם ומאחר בתורה.

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

המלך: אני תופשו והורגו וצולבו וממיתו מיתה
חמורה, כך פרעה צמד ונאץ בארץ מצרים: 'אֲרֹדָּהּ,
אשיג, אחלק שלל'. ורוח הקדש מלעגת עליו,
ואומר: 'נשפת ברוחך כסמו ים', ואומר: 'נטיית
ימינך [תבלעמו ארץ]'. וכך הוא אומר: (תהלים
ב, א, ד) 'למה רגשו גוים וגו'. יושב בשמים ישחק
וגו' (תהלים נט, ח) 'הנה יביעון בפייהם וגו' אחריו
מה פתיב: (שם שם, ט) 'ואתה יהוה תשחק וגו'
ואומר: (יחזקאל לח, יח) 'והנה ביום ההוא ביום בוא
גוג על אדמת ישראל' ואומר: (שם שם, כ) 'ורעשו
מפני דגי הים' הן כל אותן האלפים והרבות
צוללו בעופרת.

נשפת ברוחך כסמו ים צוללו בעופרת במים
אדירים.

במים אדירים. ארבעה דברים נקראו אדירים ואלו
הן: הקדוש ברוך הוא, שנאמר: (תהלים צג, ד) 'אדיר
במרום יהוה', וישראל, שנאמר: (שם טז, ג) 'ואדירי
כל חפצי כס', ומצרים, שנאמר: (יחזקאל לב, יח)
'אותה ובנות גוים אדרם' ומים שיקראו אדירים,
שנאמר: 'צוללו בעופרת במים אדירים' וכן אדיר
ויפרע לאדיר מאדירים באדירים.

פרשה ח

מי כמכה באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש
נורא תהלת עשה פלא.

מי כמכה באלם. פיון שראו ישראל שאבד פרעה
וחילו בים סוף ובטלה מלכות של מצרים ונעשו
שפטים בעבודה זרה פתחו פיהם ואמרו כלם: 'מי
כמכה באלם' ולא ישראל בלבד אמרו שירה אלא
אף האמות כששמעו שאבד פרעה ומצרים בים
ובטלה מלכותם ונעשו שפטים בעבודה זרה שלקח
- כפרו כלן בעבודה זרה שלקח ופתחו פיהם כלן
והודו למרום ואמרו: 'מי כמכה באלם וגו' וכן את
מוצא בעבודה זרה שעתידין אמות העולם לכפר
בה שנאמר: (ירמיה טז, כ) 'יהוה עזי ומעזי ומנוסי
ביום צרה וגו'. היעשה לו אדם אלהים וגו' (ישעיה
ב, ב) 'ביום ההוא ישליך האדם' ואומר: (שם שם, כא)

דבר אחר: 'מי כמכה באלם יהוה ומי כמוך בנסים
וגבורות שעשית לנו על הים' שנאמר: (תהלים קז, כב)
'נוראות על ים סוף' שנאמר: (שם שם, ט) 'ויגער בים
סוף ויחרב', מי כמכה באלמים שומע עלבון בניה
ושותק, שנאמר: (ישעיה מב, ד) 'החשיתי מעולם
אחריש אתאפק פילדה אפעה אשם ואשאף יחד';
לשעבר, 'אחריש אתאפק', מכאן ואילך: (שם שם, ט-
טז) 'אפעה' אחריב הרים וגבעות וכל עשבם
אוביש. והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא
ידעו אדריכם אשים מחשף לפנייהם לאור
ומעקשים למישור.

דבר אחר: 'מי כמכה באלם' - מי כמוך באלים
שמשמשין לפניך במרום, שנאמר: (תהלים פט, ט-ט)
'מי בשחק יצוף ליהוה וגו' ליהוה בכני אלים. אל
נערץ בסוד קדשים רבה וגו'. יהוה אלהי צבאות מי
כמוך חסין יי.

דבר אחר: 'מי כמכה' כאלו שקורים עצמם
אלוהות, פרעה קרא עצמו אלוה, שנאמר: (יחזקאל
כט, ט) 'ען אמר יאר לי ונאני עשיתי'. וכן סנחריב,
שנאמר: (מלכים ב יח, לה) 'מי בכל אלהי הארצות'.
וכן נבוכד נצר, שנאמר: (ישעיה יד, ד) 'אעלה על
במתי עב וגו'. וכן נגיד צור, שנאמר: (יחזקאל כח, ב)
'אמר לנגיד צר זה אמר יהוה אלהים ען גבה לבך
וגו'. 'מי כמכה' כאלו שאחרים קורין אותם
אלוהות ואין בהם ממש, ועליהם נאמר: (תהלים
קטו, ה) 'פה להם ולא ידברו' אבל הקדוש ברוך הוא
נאמר [בו]: (ירמיה כג, כט) 'הלוא זה דברי כאש נאם
יהוה', וכתוב: (איוב לז, ב) 'והנה מפיו יצא'.

מי כמכה נאדר בקדש. נאה אתה ואדיר בקדש, לא
כמדת בשר ודם - מדתך:

מדת בשר ודם, אינו יכול לדבר בשני דברים
באחת; אבל הקדוש ברוך הוא, אמר עשרת
הדברות כאחד, מה שאי אפשר לבשר ודם לעשות
בזו, שנאמר: (שמות כא, א) 'וידבר אלהים את כל
הדברים האלה לאמר'.

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

יטז) 'פי יוצר הפל הוא' ואומר: (שמואל א-ב, ב) 'ואין צור באלהינו', אין ציר באלהינו.

מדת בשר ודם הולך אצל עושה צלמים, ואומר לו: עשה לי צורתו של אבא, והוא אומר לו יבא אביך וינעמד לפניו או הבא לי אקונין שלו ואעשה צורתו, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן - נותן לאדם זה מטפה של מים, ודומה לצורת אביו.

נורא תהלת. לא מעכשיו אלא מעולם נורא תהלת.

עשה פלא. 'עשה פלא' אין כתיב אלא 'עשה פלא', עשה עמנו פלא, ועושה עמנו בכל דור ודור, שנגמר: (תהלים קלט, יד) 'אודך על כי נוראות נפליתי' ואומר: (שם מ, ו) 'רבות עשית אתה יהוה'.

דבר אחר: עשה פלא - עם אבות, ועתיד לעשות עם בני, שנגמר: (מלכים א, טז) 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' אראנו מה שלא הראתי אל אבות נסים וגבורות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר הם ממה שעשיתי לאבות, שנגמר: (ירמיה טז, יד) 'לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמר עוד חי יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים וגו' ואומר: (תהלים קמ, מז ועוד) 'ברוך יהוה אלהי ישראל וגו'.

פרשה ט

נטית ימינך תבלעמו ארץ. מגיד שכל הנפשות ביד הקדוש ברוך הוא שנגמר: (איוב יב, י) 'אשר בידו נפש כל' ואומר: (תהלים לא, ו) 'בידך אפקיד רוחי' באי זו זכות נתנה להם קבורה בזכות שאמר: (שמות ט, כז) 'יהוה הצדיק' אמר הקדוש ברוך הוא אם צדקתם עליכם את הדין אני לא אקפח שכתבם ואמן לכם מקום קבורה שנגמר: 'נטית ימינך תבלעמו ארץ'.

דבר אחר: 'נטית ימינך' מגיד שהיה זורקן ליבשה והיבשה זורקן לים אמרה יבשה ומה בשעה שלא קבלתי אלא דם הכל שהיה יחידי נאמר לי: (בראשית ר"א) 'ארור אתה וגו' עתה איך אוכל לקבל דמן של אכלוסין הללו? עד שנשפך לה הקדוש ברוך הוא ש'איני מעמידך בדין', שנגמר: 'נטית ימינך

מדת בשר ודם, אינו יכול לשמע משגי בני אדם קשהן צועקין; אבל הקדוש ברוך הוא, אפלו כל באי העולם באין וצועקין לפניו - הוא שומע צעקתם, שנגמר: (תהלים סח, ג) 'שמע תפלה ערדך וגו'.

מדת בשר ודם, מוראו על הרחוקים יותר מהקרובים; אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא מוראו על קרוביו יותר מרחוקיו, שנגמר: (ויקרא יג, ג) 'בקרבי אקדש' ואומר: (תהלים נג, ג) 'סביביו נשערה מאד' ואומר: (שם פט, ח) 'ונורא על כל סביביו' ואומר: (שם) 'יהוה אלהי צבאות מי כמוך חסין זה ואמונתך סביבותיך'.

מדת בשר ודם, כשהוא עושה פועל אצל בעל הבית חורש עמו וזורע עמו ומנפח עמו, מעדר עמו - מטבע אחד נותן לו והולך; אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אדם תאב לבנים, נותן לו, שנגמר: (תהלים קכז, ג) 'הנה נחלת יהוה בנים'. תאב לחכמה, ונותן לו, שנגמר: (משלי ב, ו) 'כי יהוה יתן חכמה'. תאב לנכסים, נותן לו, שנגמר: (דניאל א, כט, יב) 'והעשר והכבוד מלפניך'.

מדת בשר ודם, כשהוא בונה, בונה התחתון ואחר כך העליון; אבל הקדוש ברוך הוא - בונה העליון ואחר כך בונה התחתון, שנגמר: (בראשית א, א) 'בראשית ברא אלהים את השמים ואחר כך [ו]את הארץ'.

מדת בשר ודם, כשהוא מקנה - [מקנה] בעצים ועפר ואבנים; והקדוש ברוך הוא, מקנה עולמו במים, שנגמר: (תהלים קד, ג) 'המקנה במים עליותיו וגו'', מדת בשר ודם, אינו יכול לצר צורה במים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה במים: (איוב י, י) 'הלא כחלב תתיכני'.

מדת בשר ודם אינו יכול לצר צורה בעפר; והקדוש ברוך הוא צר צורה בעפר, שנגמר: (תהלים קלט, טו) 'אשר עשיתי בסתר רקמתי וגו'.

מדת בשר ודם כשהוא בא לצר צורה - מתחיל בראשה או באחד מאיבריה ואחר כך גומרה; אבל הקדוש ברוך הוא - צר כלה כאחת, שנגמר: (ירמיה

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

(במדבר כו,ד) 'כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל'
וְאָמַר: (שמות טו,א) 'אֲזַי יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל'
וְאָמַר: (דברים לד,י) 'וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
כַּמֹּשֶׁה'.

נְהַלְתָּ בַּעֲזָדָה. בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם עֲתִידִין לִקְבֹּל,
וְאֵין 'עֲזָדָה' אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים כט,יא) 'יְהוָה
עָז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם' וְאָמַר:
(שם צט,ד) 'וְעָז מִלֶּךְ מִשְׁפָּט אֲהַב'. דְּבָר אַחֵר: 'נְהַלְתָּ
בַּעֲזָדָה' בְּזִכּוֹת מַלְכוּת בֵּית דָּוִד שֶׁהֵן עֲתִידִין לִקְבֹּל
אֶת הַמַּלְכוּת וְאֵין 'עֲזָדָה' אֶלָּא מַלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר:
(תהלים כא,ב) 'יְהוָה בַּעֲזָדָה יִשְׁמַח מֶלֶךְ וָגו'' וְאָמַר:
(שמואל א-ב,י) 'וַיִּתֵּן עָז לַמֶּלֶךְ'.

אֵל נָה קָדְשָׁךְ. בְּזִכּוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהֵן עֲתִידִין
לִבְנוֹת, וְאֵין 'נָה' אֶלָּא מִקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר: (ירמיה י,כה)
'וְאֵת נֹהוּ הַשָּׁמַיִם' וְאָמַר: (ישעיה ל,כג) 'חֲזֹה צִיּוֹן
קְרִית מוֹעֲדָנו'.

שְׁמָעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אֲחִזּוּ יִשְׁבִּי פִלִּשְׁתִּי.

שְׁמָעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן. בִּיּוֹן שְׁשִׁמְעוּ הָאֲמוֹת שֶׁאָבַד
פָּרְעָה וְחִילוֹ בֵּינָם וּמַלְכוּת הַמִּצְרִיִּם בְּטָלָה וְנִצְשׁוּ
שְׁפָטִים בַּעֲבוּרָה זָרָה שֶׁלָּהֶן הִתְחִילוּ מִרְגִּזִּין לָכָף
נֶאֱמַר: 'שְׁמָעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן'. דְּבָר אַחֵר: 'שְׁמָעוּ
עַמִּים יִרְגְּזוּן' כִּדִּי שִׁישְׁמָעוּ הָאֲמוֹת שֶׁהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ
הוא מִגְּבִיָּה קֶרֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמִכְנִיסֵן לְאֶרֶץ
הַתְּחִילוֹ מִתְרַגְּזִין אֲמַר הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹטֵם
שֶׁבַע עוֹלָם כְּמָה מְלָכִים מְלָכוֹ לִפְנֵי וְלֹא כַּעֲסוּ יִשְׂרָאֵל
שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית לו,לא) 'וְאֵלֶּה הַמֶּלְכִּים אֲשֶׁר מְלָכוֹ
בְּאֶרֶץ אֲדָם' וְכִמְהָ שְׁלֹטוֹנוֹת שֶׁלְטוֹן מִכָּם וְלֹא כַּעֲסוּ
יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר: (שם שם,כט) 'אֵלֹהִי לֹטֵן אֵלֹהִי
שׁוֹבֵל' וְעַכְשֵׁי אֵתָם כּוֹעֲסִים אֵף אֲנִי אֶתֵּן לָכֶם כַּעֲס
שֶׁאֵין בּוֹ רִצּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים צט,א) 'יְהוָה מֶלֶךְ יִרְגְּזוּ
עַמִּים'.

חֵיל אֲחִזּוּ יִשְׁבִּי פִלִּשְׁתִּי. בִּיּוֹן שְׁשִׁמְעוּ יִשְׁבִּי פִלִּשְׁתִּי
שִׁישְׁרָאֵל נִגְנָסִין לְאֶרֶץ אֲמָרוּ הֵם בָּאוּ לְעוֹרְרִין
עִירוֹן שֶׁל בְּנֵי אֲפָרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר: (דה"א ז,כ) 'וּבְנֵי
אֲפָרַיִם שׁוֹתַלַּח וּבָרָד בְּנוֹ וָגו'' וְאָמַר: (תהלים עח,ט-י)
'בְּנֵי אֲפָרַיִם נִשְׁקִי רֹמִי קִשְׁתְּךָ פָּחוּ בְּיָמֵי קָרֵב; לֹא
שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנִי לִלְכָּת' שֶׁעָבְרוּ
עַל הַקֵּץ וְעַל הַשְׁבוּעָה אֲמָרוּ אֵין לָהֶם דֶּרֶךְ בְּכָל

תִּכְלָעֲמוּ אֶרֶץ וְאֵין יָמִין אֶלָּא שְׁבוּעָה שֶׁנֶּאֱמַר:
(ישעיה סב,ח) 'נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימִינוֹ'.

דְּבָר אַחֵר: 'נְטִיתָ יְמִינְךָ' כְּשֶׁהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֶה
יָדוֹ רָשָׁעִים כְּלִים מִן הָעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר: (צפניה ב,יג)
'וַיֵּט יָדוֹ עַל צָפוֹן וַיֹּאבֵד אֶת אֲשׁוּר וָגו'' וְאָמַר:
(יחזקאל כה,טז) 'הִנְנִי נוֹטֶה יָדִי עַל פְּלִשְׁתִּים וָגו''
וְאָמַר: (צפניה א,ד) 'וְנְטִיתִי יָדִי עַל יְהוּדָה' וְאָמַר:
(יחזקאל כה,יג) 'וְנְטִיתִי יָדִי עַל אֲדָם' מִשָּׁל לְמָה הַדְּבָר
הַזֶּה לְבָצִים הַנְּתוּנוֹת בְּיַד אֲדָם נוֹטֶה יָדוֹ מֵעַט כָּלֵן
נִפְלֹת וּמִשְׁתַּבָּרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה לג,א) 'יְהוָה יִטֶּה
יָדוֹ וְכָשַׁל עוֹזֵר וְנָפַל עֹזֵר וָגו''.

נְחִית בַּחֲסִדָּךְ עִם זֶה גְּאֻלָּתְךָ נְהַלְתָּ בַּעֲזָדָה אֵל נָה קָדְשָׁךְ.

נְחִית בַּחֲסִדָּךְ. - חֲסִד עֲשִׂיתָ לָנוּ, שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָדֵינוּ
מַעֲשִׂים, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה לו,ז) 'חֲסִדִּי יְהוָה אֲזַכִּיר
וָגו'' (תהלים פט,ב) 'חֲסִדִּי יְהוָה עוֹלָם אֲשִׁירָה וָגו'',
וְהָעוֹלָם מִתְחַלְתּוֹ לֹא נִבְנָה אֶלָּא בַּחֲסִד, שֶׁנֶּאֱמַר:
(שם שם,ג) 'אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֲסִד יִבְנֶה וָגו''.

עִם זֶה גְּאֻלָּתְךָ. לִפִּי שָׁכַל הָעוֹלָם שֶׁלָּךְ וְאֵין לָךְ עִם
אֶלָּא יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה מג,כא) 'עִם זֶה יִצְרָתִי לִי
וָגו'' וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (ש"ש ח,ו) 'שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת
[וְשִׁמְנִים פִּילִגְשִׁים וְעֵלְמוֹת אֵין מִסְפָּר]; 'שְׁשִׁים'
שְׁמִפְרִים אֲבוֹתֵיהֶם וְאֵין מִפְרִים אֲמוֹתֵיהֶם.
'וְשִׁמְנִים' מִפְרִים אֲמוֹתֵיהֶם וְאֵין מִפְרִים
אֲבוֹתֵיהֶם. 'עֵלְמוֹת אֵין מִסְפָּר' שֶׁאֵין מִפְרִים לֹא
אֲבוֹתֵיהֶם וְלֹא אֲמוֹתֵיהֶם. (שם שם,ט) 'אֶחָת הִיא
יֹנְתִי' אֵלוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר א,יח) 'וַיִּתְּלֵדוּ עַל
מִשְׁפַּחְתָּם'.

דְּבָר אַחֵר: 'שְׁשִׁים' אֵלוֹ שְׁשִׁים רַבּוֹא מִבְּנֵי עֲשָׂרִים
שָׁנָה וּלְמַעַלָּה. 'וְשִׁמְנִים פִּילִגְשִׁים' אֵלוֹ שְׁמוֹנִים
רַבּוֹא מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּלְמַטָּה. 'עֵלְמוֹת אֵין
מִסְפָּר' אֵלוֹ הַגָּדוֹל שֶׁאֵין לָהֶם מִנְּיָן אֵף עַל פִּי כֵן -
'אֶחָת הִיא יֹנְתִי תַּמְתִּי' זֶה מֹשֶׁה שֶׁנִּשְׁקַל כְּגֵד הַפֶּל.
וּבְכָר הָיָה רַבִּי יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ שֶׁיִּלְדָּה אִשָּׁה שְׁשִׁים
רַבּוֹא, נִעְנָה תַּלְמִיד מִלְּפָנָיו וְאָמַר לוֹ: רַבִּי מִי
הִיְתָה? אָמַר לוֹ: יוֹכָבֵד אִם מֹשֶׁה לְמָה כְּשִׁילְדָה
יוֹכָבֵד אֶת מֹשֶׁה הָיָה שְׁקוֹל כְּגֵד כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ וְכִי
הֵיכָן מְצִינוּ שֶׁהָיָה מֹשֶׁה שְׁקוֹל כְּגֵד הַפֶּל שֶׁנֶּאֱמַר:

מקום אלא עלינו ועבשו הם באים ובוזזים את נכסינו ומחריבים ארצנו.

אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל ישבי כנען.

אז נבהלו. אם תאמר שהם באים לירש את ארצנו והלוא כבר נאמר: (דברים ב,ד) 'אתם עבדים בגבול אחיכם בני עשר' ואומר: (שם ש,ט) 'אל תתגר בם מלחמה' הא מה תלמוד לומר: 'נבהלו אלופי אדום' מפני אגניות. דבר אחר: אמרו הם באים עכשו לעורר מריבה ששטם אבינו לאביהם שנאמר: (בראשית כז,מא) 'וישטם עשו את יעקב'.

אילי מואב. אם תאמר שהם באים לירש את ארצם והלוא כבר נאמר: (דברים ב,ט) 'אל תצר את מואב וגו'' ואומר: (שם ש,ט) 'תקרבת מול בני עמון' הא מה תלמוד לומר: 'אילי מואב' מפני אגניות. דבר אחר: הם אמרו באים עכשו לעורר מריבה שבין אבינו לאביהם שנאמר: (בראשית יג,ז) 'ויחי ריב בין רעי מקנה אברהם ובין רעי מקנה לוט'.

נמגו כל ישבי כנען. כיון ששמעו ישבי כנען שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (דברים כ,טז) 'רק מצרי העמים וגו' כי החרם תחרימם' אמרו אלו ואלו לא היו מתיראין אלא ממנו ומנכסיהם אבל עלינו אינן באין אלא לללותינו ולירש את ארצנו התחילו להמס שנאמר: 'נמגו' ואין נמיגה אלא נמיסה, שנאמר: (יחזקאל כא,יב) 'ונמס כל לב' ואומר: (תהלים עה,ד) 'נמגים ארץ וכל ישביה' ואומר: (יחזקאל כא,כ) 'למען למוג לב'.

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועה ידמו כאבן עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קניית.

תפל עליהם אימתה ופחד. 'אימתה' על רחוקים 'פחד' על קרובים כענין שנאמר: (יהושע ה,א) 'ויחי כשמע כל מלכי האמרי אשר בעבר הירדן וכן רחב אומרת לשלוחי יהושע: (שם ב,י) 'כי שמענו את אשר הוביש וגו'.

בגדל זרועה. כיון שיצאו ישראל מן הים כנס עמלק את כל אמות העולם ובה ונלחם עם ישראל

ונתפלל משה באותה שעה ודממו כלן כאבן, לכך נאמר: 'בגדל זרועה ידמו כאבן'. דבר אחר: 'ידמו כאבן' כיון שנקנסו מרגלים לארץ כל מי שהיה אומר אלו מרגלי ישראל היה דומם כאבן. דבר אחר: 'בגדל זרועה' כיון שעברו ישראל את הירדן נתקבצו כל מלכי כנען ובאו ונלחמו עם ישראל שנאמר: (יהושע יא,ה) 'ויחי כשמע יבין מלך חצור וגו'. ואל המלכים אשר מצפון וגו'. ויצאו הם וכל מחניהם וגו'. ויצעדו כל המלכים האלה, (שם ט,ב) 'ויתקבצו (כל המלכים) יחדו' באותה שעה התפלל יהושע ודממו כלן כאבן, לכך נאמר: 'ידמו כאבן'.

עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קניית. לפי שכל העולם שלך ואין לך עם אלא ישראל, שנאמר: (ישעיה מג,כא) 'עם זו יצאתי לי' ארבעה נקראו קננין: ישראל נקראו קננין, שנאמר: 'עם זו קניית'. שמים וארץ נקראו קננין, שנאמר: (בראשית יד,יט/כב) 'קנה שמים וארץ'. בית המקדש נקרא קננין, שנאמר: (תהלים עח,נד) 'הר זה קנתה ימינו'. התורה נקראת קננין, שנאמר: (משלי ח,כב) 'יהוה קנני ראשית דרכו' - יבואו ישראל שנקראו קננין, לארץ שנקראת קננין, ויבנו בית המקדש שהוא קננין, בזכותה של תורה שנקראת קננין, לכך נאמר: 'עם זו קניית'.

פרשה י

תבאמו ותשעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני בונני ידיך.

תבאמו ותשעמו. נתנבאו אבות ולא ידעו מה 'תביאנו ותשענו' אין כתיב כאן אלא 'תבאמו ותשעמו' אמרו הפנים נכנסין ולא האבות והכי אמר: (שה' א,ח) 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתיך וגו'.' גדיים נכנסין ולא תישים.

תבאמו ותשעמו. בכרם זו שהיא נטועה שורות שנאמר: (יחזקאל מח,א) 'והיו לו פאת קדים הים דן אחד' (שם ש,ג) 'מפאת קדימה ועד פאת ימה נפתלי אחד' (שם ש,ז) 'מפאת קדים עד פאת ימה' הודה אחד. דבר אחר: 'תבאמו ותשעמו' נטיעה שאין בה נתיצה שנאמר: (ירמיה כד,ו) 'ונטעתים ולא אתוש'

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

נתודעה מלכותו לעולם, לכה נאמר: 'מקדש אדני כוננו ידיך'.

יהוה ימלך לעולם ועד. רבי יוסי הגלילי אומר: אלו אמרו ישראל על הים: 'יהוה מלך לעולם ועד' לא היה אמה ולשון שולטת בהן לעולם אלא אמרו 'יהוה ימלך לעולם ועד' - לעתיד לבוא. על עמך צאן מרעיתך ורע אברהם אברהם בני יחידך יצחק עדת יעקב בנך בכורך גפן שהסעתה ממזרים וכנה אשר נטעה מינה דבר אחר: 'יהוה ימלך לעולם ועד' מפני מה? 'כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יהוה עליהם וגו'.

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות

ותקח מרים הנביאה. וכי היכן מצינו שנביאה היתה מרים אלא שאמר לאביה סוף אמה מוליד בן שמושיע את ישראל מיד מצרים מיד (שמות ב, א-ג) 'ימלך איש מבית לוי ויחזק וגו'. ובהר [האשה] ותלד בן וגו'. ולא יכלה עוד העפניו' נזף בה אביה אמר לה: 'בתי היכן נבואתך?!' ועודה מחזקת בנבואתה, שנאמר: (סם, ד) 'ותתצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו', ואין 'יעשה' אלא נביאה, שנאמר: (עמוס ט, א) 'ראיתי את יהוה נצב על המזבח', ואומר: (שמואל א, ג) 'יבא יהוה ויתיצב', ואומר: (דברים לא, יא) 'קרא את יהושע והתקצבו וגו'.' 'מרחק' אין 'מרחק' בכל מקום אלא רוח הקדש שנאמר: (ירמיה לא, ב) 'מרחוק יהוה נראה לי'. 'לדעה' אין 'דעה' אלא רוח הקדש שנאמר: (ישעיה יא, ט) 'כי מלאה הארץ דעה את יהוה וגו'.' 'מה יעשה לו' אין 'יעשה' אלא רוח הקדש שנאמר: (עמוס ג, א) 'כי לא יעשה יהוה אלהים דבר'.

אחות אהרן. ולא 'אחות משה' ומה תלמוד לומר: 'אחות אהרן' אלא לפי שנתן נפשו אהרן על אחותו נקראת על שמו. פיוצא בו (בראשית לד, כה) 'שמעון ולוי אחי דינה' והלא אחות כל השבטים היתה, מה תלמוד לומר: 'אחי דינה'?! לפי שנתנו נפשם עליה נקראת אחותם על שמם. וכן (במדבר כה, יח) 'כזבי בת נשיא מדן אחותם' וכי אחותם היא, והלא ראש אמות בית אב היה שנאמר: (שמות ב, טז) 'וילכהן

ובנותיהם ולא אהרן' (עמוס ט, טז) 'ונטעתי על אדמתם ולא ינתשו עוד'.

בהר נחלתך. בהר שהבטחתנו בו שנאמר: (יחזקאל כ, מ) 'בהר קדשי בהר מרום ישראל' ארבעה נקראו נחלה: בית המקדש נקרא נחלה, שנאמר: 'בהר נחלתך'. ארץ ישראל נקראת נחלה, שנאמר: (דברים טו, ד) 'בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה'. וכן התורה נקראת נחלה, שנאמר: (במדבר כא, יט) 'ומפתנה נחליאל'. ישראל קרויין נחלה, שנאמר: (יואל ד, ב) 'עמי ונחלתי ישראל' - אמר הקדוש ברוך הוא: יבא ישראל שנקראו נחלה, ויבנו בית המקדש שנקרא נחלה, בזכות התורה שנקראת נחלה, לכה נאמר: 'בהר נחלתך'.

מכון לשבתך. זה אחד מן המקומות שהוא אומר שפסא של מטה הוא מכון כנגד פסא של מעלה והכי אמר: (תהלים יא, ד) 'יהוה בהיכל קדשו יהוה בשמים פסאו' ואומר: (מלכים א, יג) 'בנה בניתי בית זבל לך מכון לשבתך עולמים'.

פעלת יהוה. חביב בית המקדש לפני מי שאמר והיה העולם ששכבבא הקדוש ברוך הוא את העולם לא בראו אלא במאמר שנאמר: (תהלים לג, ו) 'בדבר יהוה שמים נעשו' כשבא לבית המקדש כביכול פעלה לפניו שנאמר: 'פעלת יהוה' או להם לאמות העולם מה הן שומעין באזניהם שהרי בית המקדש שקרוי פעלה לפניו עמדו ונה[ה] חריבוהו ואמרו (תהלים קלז, ז) 'ערו ערו עד היסוד בה' מה אומר: (ירמיה כה, ל) 'ממרום ישאג'.

מקדש אדני כוננו ידיך. חביב בית המקדש לפני הקדוש ברוך הוא ששכבבא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא בראו אלא בידו אחת, שנאמר: (ישעיה מח, יג) 'אף ידי יסדה ארץ' וכשבא לבנות בית המקדש כביכול בשתי ידי, שנאמר: 'מקדש אדני כוננו ידיך' אימתי תבנהו בשתי ידיך? 'יהוה ימלך לעולם ועד', אימתי? 'מקדש אדני כוננו ידיך'. משל ללסטים שונכנסו לפלטרין של מלך, בזוו נכסיו, והרגו פמליא של מלך, והחריצו פלטרין של מלך, לאחר זמן ישב מלך עליהם בדין, תפש מהם, הרג מהם, צלב מהן, וישב בפלטרין שלו, ואחר כך

קריעת ים סוף - מכילתא שירת הים

ותענן להם מרים שירו ליהוה כי גאה גאה סוס
ורכבו רמה בים.

ותענן להם מרים שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו
רמה בים. מגיד הפתוב כשם שאמר משה שירה
לאנשים כך אמרה מרים שירה לנשים שנאמר:
'שירו ליהוה וגו'.

חסלת שירתא

מדן שבע בנות? ! אלא על שנתנה נפשה על
אמתה נקראת על שמה.

את התף בידה. וכי מנין היו לה תפים ומחולות
במדבר? ! אלא הצדיקים היו מבטחים ויודעים
שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים וגבורות עת
שיוצאין ממצרים, התקינו להם תפים ומחולות.

דִּבְרוּ אֶל כָּל עַדַּת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם
אִישׁ שָׂה וְגו' בַּעֲשׂוֹר אֲמָאִי בַּעֲשׂוֹר, אָמַר רַבִּי אֲבָא, בְּזִמְנָא
דְּאִנְהִיר יוֹבְלָא לְסִיְהָרָא, דְּכִתִּיב בְּיוֹבְלָא (ויקרא כג כז) בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ
הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא.

וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבוֹת, אֲמָאִי, בְּגִין דְּבִזְמַנָּא דָּא אֲצִטְרִיךְ
לְמִיגַד לִיה, דְּהָא תְּנִינָן בְּמִלְתָּא דָּא אֲתַבֵּר פִּתְרָא (תְּחָדָא) תַּתְּאָה
דְּמִתְאַחֲדִין בֵּיה כָּל שְׂאָר פִּתְרִין תַּתְּאִין, וְעַל דָּא פִּרִּישׁ מִשָּׁה וְאָמַר,
מִשְׁכּוֹ וַיִּקְחוּ לָכֶם צֹאן, כְּמָה דְּכִתִּיב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה, אָמַר קֳדָשׁ
בְּרִיךְ הוּא, עֲבִידוּ אֶתְוֹן עוֹבְדָא לְתַתָּא, וְאַנָּא אֲתַבֵּר תְּקַפִּיהוֹן לְעִילָא,

מתוק מדבש

דִּבְרוּ אֶל כָּל עַדַּת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה וְגו',
מס"כ בַּעֲשׂוֹר, אֲמָאִי בַּעֲשׂוֹר לְמָה לֹא הַקְצִ"ה לִיקָם אֵת הַשֶּׁה דּוּקָא זַעשׁוֹר
לְחַדֵּשׁ, אָמַר רַבִּי אֲבָא לֹכֵן לֹא הַקְצִ"ה לִיקָם הַשֶּׁה דּוּקָא זַעשׁוֹר, בְּזִמְנָא דְּאִנְהִיר
יֹבְלָא לְסִיְהָרָא צוֹמֵן שֶׁהֲצִינָה שְׁהִיא סוּד הַיּוֹצֵל הַנִּקְרָאֵת עֶשׂוֹר (לפי שכוללת אֵת כֹּל עֶשֶׂר
ספירות ד"א) מֵאִירָה אֵל הַמִּלְכוּת הַנִּקְרָאֵת חֲדָשׁ, וְהֵיכֵן זַעשׁוֹר לְחַדֵּשׁ, וּמִיָּין שֶׁהֲצִינָה נִקְרָאֵת
עֶשׂוֹר דְּכִתִּיב בְּיוֹבְלָא, בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא וְיוֹם הַכַּפּוּרִים
הוּא סוּד הַצִּינָה וְאֵל הִיא מֵאִירָה אֵל הַמִּלְכוּת.

ומס"כ וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבוֹת, אֲמָאִי לְמָה הָיוּ צְרִיכִים לִיקָם דּוּקָא שֶׁה,
וְאָמַר בְּגִין דְּבִזְמַנָּא דָּא אֲצִטְרִיךְ לְמִיגַד לִיה לְפִי שֶׁזַּעשׁוֹר לְחַדֵּשׁ הִיא צְרִיךְ
לְמִשְׁוֹךְ אֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר מִשָּׁה מִשְׁכּוֹ וַיִּקְחוּ לָכֶם צֹאן, דְּהָא תְּנִינָן כִּי לְמַדְנוּ בְּמִלְתָּא דָּא
זַדְזַר זֶה שֶׁל לִקְיָחַת הָאֵלָן וְקִשְׁרָתוֹ זַמְטָה, אֲתַבֵּר בְּתַרְא תַּתְּאָה נִשְׁצַרָה וְנִכְנַעָה סְפִירָה
הַתַּחְמוּנָה שֶׁהוּא סוּד הַת"ת שֶׁל הַקְּלִיפָה הַנִּקְרָאֵת לֹאֵן, דְּמִתְאַחֲדִין בֵּיה כָּל שְׂאָר פִּתְרִין
תַּתְּאִין שְׁנֵאֲחֻזּוֹת וְנִכְלָלוֹת זֶה כֹּל שֶׁאֵר סְפִירוֹת שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת, וְזִהְנִכְנַעָתָה נִכְנַעוֹת כֹּל שֶׁאֵר
מִדְּרָגוֹת כִּי אֵין לָהֶם כַּח אֵלָא מִמְנָה, וְעַל דָּא פִּרִּישׁ מִשָּׁה וְאָמַר וְעַל כֵּן פִּירֵשׁ מִשָּׁה
וְאָמַר מִשְׁכּוֹ וַיִּקְחוּ לָכֶם צֹאן שֶׁהוּא צַח"ת דְּקִלִּיפָה, וְזֶה הַכְּנִיעוּ אֵת קְלִיפַת הָאֵלָן שֶׁהִיא
רֹאשׁ הַקְּלִיפּוֹת שֶׁהוּא כְּנֻגַּד מִזֵּל טֹלָה שֶׁהוּא סוּד זַכּוֹר פִּרְעָה שֶׁעֲזָדוּ הַמַּנְרִים, כְּמָה דְּכִתִּיב
צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה שֶׁהִם ג' קְלִיפּוֹת שֶׁעֲזָדוּ אֵת יִשְׂרָאֵל זַמְטָרִים, וְהַפִּילֵם הַקְצִ"ה צוֹכּוֹת
שְׁלֶשֶׁת הָאֲצוֹת, אָמַר קֳדָשׁ בְּרִיךְ הוּא עֲבִידוּ אֶתְוֹן עוֹבְדָא לְתַתָּא אָמַר הַקְצִ"ה
לְיִשְׂרָאֵל עֲשׂוּ אֶחָד מֵעֲשֵׂה לְמַטָּה שֶׁמִּשְׁכּוֹ הִשָּׁה לְהַכִּינוּ לְשַׁחֲטוֹ צִ"ד לְחַדֵּשׁ, וְאַנָּא

וּכְמָה דִּתְעַבְדוּן בְּנוּרָא אֲתוּן, דְּכְתִיב כִּי אִם צָלִי אִשׁ, אֲנָא אוּף הָכִי
אֶעֱבִיר אוֹתוֹ בְּאִשׁ בְּנֶהר דִּינוּר.

אֲמַאי אֲתַנְגִּיד בְּעֶשְׂרָה וְאַתְנָכִיס בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר, אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּדָא
אֲתַקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין, וְאָף עַל גַּב דְּאַרְבַּע מָאָה
שָׁנִין לֹא אֲשַׁתְּעִבִּידוּ בָּהּ, מִכָּל מְקוֹם הוּאִיל וְהָהּ זְמִין לְאֲתַקְשְׁרָא
בָּהּ, אֲתַחְשִׁיב עָלֶיהָ כְּאִילוֹ אֲשַׁתְּעִבִּידוּ בָּהּ כָּל אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין, בְּגִין
כֶּךָ מְעַפְּבִין לִיהָ אַרְבַּע יוֹמִין קְטִירָא בְּרִשׁוּתֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל, וּלְבַתָּר
וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהַל עַדְת יִשְׂרָאֵל.

בֵּין הָעֶרְבִים, אֲמַאי בֵּין הָעֶרְבִים, בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא תְּלִיא, וּבְשַׁעְתָּא
דְּאֲתַמָּסָר (דף מ ע"א) מְלָה דָּא לִיהָ עַל יְדוּי דְּאַבְרָהָם, דְּכְתִיב (בראשית

מתוך מדבש

אֲתַבֵּר תְּקִפִּיהוּן דְּעִיזָא ועי"ז חֲנִי אֲשַׁנּוּר תּוֹקֶפֶס לַמַּעֲלָה, וּכְמָה דִּתְעַבְדוּן בְּנוּרָא
אֲתוּן וּכְמוֹ שְׁמַעְטוּ חֲתִם לִשְׁרָפּוֹ זֶאֱשׁ צִ"ד דְּכְתִיב כִּי אִם צָלִי אִשׁ, אֲנָא אוּף הָכִי
אֶעֱבִיר אוֹתוֹ בְּאִשׁ בְּנֶהר דִּינוּר חֶף חֲנִי אֲעִצִּיר חֲתִם קְלִיפַת הַאֵלָן לַמַּעֲלָה זֶאֱשׁ שֶׁל נֶהַר
דִּינוּר כְּדֵי לְהוֹרִידוֹ מִגְדוּלָתוֹ.

וּמִקְשָׁה אֲמַאי אֲתַנְגִּיד בְּעֶשְׂרָה וְאַתְנָכִיס בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר לְמָה הִיא צָרִיךְ לְמִשׁוֹךְ הַצֶּאֱן
בְּעֶשְׂרָה לְחַדֵּשׁ וּלְהִיטוֹת לְמִשְׁמֶרֶת ד' יָמִים עַד אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם שְׂאֵז נִשְׁחַט, אָמַר
רַבִּי אַבָּא טַעַם הַדָּבָר הוּא, כִּי בְּדָא אֲתַקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין בְּקִלְיַת הַצֶּאֱן
נִקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל תַּחַת שַׁעֲבֻדוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וְאָף עַל גַּב דְּאַרְבַּע מָאָה שָׁנִין לֹא
אֲשַׁתְּעִבִּידוּ בָּהּ וְאָף עַל פִּי שְׂאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לֹא נִשְׁתַּעֲבְדוּ בִּישְׂרָאֵל אֶלָּא ר"י שָׁנָה,
מִכָּל מְקוֹם הוּאִיל וְהָהּ זְמִין לְאֲתַקְשְׁרָא בָּהּ מִכָּל מְקוֹם הוּאִיל וְהִיא מְזוּמֵן לְהַתְקַשֵּׁר
בִּישְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, כִּי הַגְזֵרָה הִיתָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה רַק קוּשִׁי הִשְׁעִבִּיד הַשְּׁלִים
הַמִּנִּין, אֲתַחְשִׁיב עָלֶיהָ כְּאִילוֹ אֲשַׁתְּעִבִּידוּ בָּהּ כָּל אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין נִחְשָׁב כְּאִילוֹ
הִשְׁתַּעֲבְדוּ בִּישְׂרָאֵל כָּל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, בְּגִין כֶּךָ מְעַפְּבִין לִיהָ אַרְבַּע יוֹמִין קְטִירָא
בְּרִשׁוּתֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל לְכַךְ עֲכָבוּ אֶת הַשָּׂה קֶשׁוּר ד' יָמִים בְּרִשׁוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לְהַכְנִיעַ
ד' מֵאוֹת כַּחוֹת חִיצוֹנִים שֶׁשְׁלְטוּ עַל יִשְׂרָאֵל ת' שָׁנָה, וּלְבַתָּר וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהַל
עַדְת יִשְׂרָאֵל וְרַק אַחֵר כֵּךְ שַׁחֲטוּ אוֹתוֹ הַרְמוֹז עַל סוּף הַכְנָעַת כַּחוֹ וּבִיטּוּלוֹ.

וּמִשְׁכ' בֵּין הָעֶרְבִים מִקְשָׁה אֲמַאי בֵּין הָעֶרְבִים לְמָה הִיתָה שְׁחִיטָתוֹ דּוּקָא בֵּין הָעֶרְבִים,
וְאִמַּר בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא תְּלִיא בְּשַׁעַה שֶׁהָדִין תְּלוּי כְּדֵי לְהַכְנִיעוֹ בַּעַת שְׁלִיטָתוֹ,
וּבְשַׁעְתָּא דְּאֲתַמָּסָר (דף מ ע"א) מְלָה דָּא לִיהָ עַל יְדוּי דְּאַבְרָהָם וּבְשַׁעַה שְׁנִמְסָר וְנִיתָן
לּוֹ רִשׁוּת וְכַח לְשִׁלוּט עַל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי אַבְרָהָם, דְּכְתִיב וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבֹאָה הֵינֵנוּ בֵּין

וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבוֹא וּתְרַדְמָה נִפְלָה עַל אַבְרָם, וַהֲנֵה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה נּוֹפֶלֶת עָלָיו, אֵימָה פֶתְרָא חֲדָא, חֲשֵׁכָה פֶתְרָא אַחְרָא, גְדוֹלָה הָאִי דְהִיא רַבְרָבָא מִפְּלָא, וְאָף עַל גַּב דְּאוּקִימָנָא קָרָא דָא עַל שְׂאָר שְׁעִבּוּדֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל, וְכֹלָא הָוָה. פְּגוּוֹנָא דָא (שמות יז יד) פִּי מַחָה אִמְחָה, אֶתּוֹן מִתְתָּא, וְאַנָּא מְעִילָא.

תָּנָא לֹא נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עַד דְּאַתְבְּרוּ פְלָהוּ שְׁלִטוֹנִין דְּלְעִילָא (משלשוליהון) מְשׁוּלְטָנִיהוֹן, וְנִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִרְשׁוּתֵהוֹן, וְאַעֲלוּ לְרִשׁוּתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה דְקִדְשָׁא בְרִין הוּא, וְאַתְקִטְרוּ בֵּיהּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ויקרא כה נה) פִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדִי הֵם, מֵאִי טַעְמָא עֲבָדִי הֵם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, דְּאַפְקִית לָהּ מִרְשׁוּתָא אַחְרָא, וְעֵאלִית לֹון בְּרִשׁוּתֵי.

מתוך מדבש

הַעֲרִיבִים, וְתְרַדְמָה נִפְלָה עַל אַבְרָם הַרְמוֹז עַל הַגְלוּת, וַהֲנֵה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדוֹלָה נּוֹפֶלֶת עָלָיו וּמִפְּרֵשׁ אֵימָה, פֶתְרָא חֲדָא רּוֹמֶזֶת עַל סְפִירָה אַחַת שֶׁל הַקְּלִיפָה שְׁכַנְגַּד בְּכוֹר הַבְּהֵמָה, חֲשֵׁכָה, פֶתְרָא אַחְרָא רּוֹמֶזֶת עַל סְפִירָה אַחֶרֶת שְׁכַנְגַּד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה, גְדוֹלָה, הָאִי דְהִיא רַבְרָבָא מִפְּלָא זֶה שֶׁהִיא גְדוֹלָה מְכֹלָם שְׁכַנְגַּד בְּכוֹר פְּרָעָה, שֶׁהֵם ג' קְלִיפּוֹת שֶׁשְׁעִבְדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם וְהַפִּילֵם הַקַּב"ה בְּזִכּוֹת הַג' אַבּוֹת, וְאָף עַל גַּב דְּאוּקִימָנָא קָרָא דָא עַל שְׂאָר שְׁעִבּוּדֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל וְאָף עַל פִּי שְׁפִירִשְׁנוּ פֶסוּק זֶה עַל שְׂאָר שְׁעִבּוּדִים וְגִלּוּיּוֹת יִשְׂרָאֵל, (כְּמוֹבָא בְּמִדְרַשׁ (צ"ר פמ"ד) אֵימָה זֶה גְלוּת בָּבֶל, חֲשֵׁכָה זֶה גְלוּת מִדִּי, גְדוֹלָה זֶה גְלוּת יוֹן), וְאָמַר וְכֹלָא הָוָה הַכֹּל הִיָּה, כִּי הַכֹּל יִצְדָק לְפִי שְׁעֵם גְלוּת מִצְרַיִם הִיוּ ד' גְלוּתִים שֶׁנִּגְזְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל מִכַּח הַתְּגַבְּרוּת ד' קְלִיפּוֹת, וְאַרְבַּעַתֶּם נִכְלָלוּת בְּכֹל גְלוּת וְגִלּוּת. פְּגוּוֹנָא דָא כַּעֲיֵן מַה שְׁאַמְרֵנוּ שֶׁע"י מִצְוֹת לְקִיחַת הַשָּׁה לְמִטָּה גִרְמוּ יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיעַ אֶת קְלִיפַת שֶׁהָיָה מִעֲלָהּ, כְּמוֹ כֵּן מִשְׁכ"כ פִּי מַחָה אִמְחָה פִּירוּשׁוֹ אֶתּוֹן מִתְתָּא אֶתֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְחוּ מִלְּמִטָּה כְּמ"שׁ תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֶק, וְאַנָּא מְעִילָא וְעַל יְדֵי זֶה אֲנִי אִמְחָה מִלְּמִעֲלָה.

תָּנָא, לֹא נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עַד דְּאַתְבְּרוּ פְלָהוּ שְׁלִטוֹנִין דְּלְעִילָא מְשׁוּלְטָנִיהוֹן לְמַדְנֵנוּ שְׁלֹא יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁנִּשְׁבְּרוּ כָּל הַשְּׁלִטוֹנִים וְהַשְּׂרִים שֶׁל מִעֲלָה מִמַּמְשַׁלְתֶּם, וְנִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִרְשׁוּתֵהוֹן וְאַעֲלוּ לְרִשׁוּתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה דְקִדְשָׁא בְרִין הוּא וַיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִרְשׁוֹתֶם וַנִּכְנְסוּ לְרִשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַקַּב"ה, וְאַתְקִטְרוּ בֵּיהּ וְנִקְשְׁרוּ וְנִתְדַבְּקוּ בּוֹ בְּאַהֲבָה הָדָא הוּא דְכְּתִיב פִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, עֲבָדִי הֵם וּמִפְּרֵשׁ מֵאִי טַעְמָא עֲבָדִי הֵם לְמַה הֵם עֲבָדִי, לְפִי אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם פִּירוּשׁ דְּאַפְקִית לָהּ מִרְשׁוּתָא אַחְרָא וְעֵאלִית לֹון בְּרִשׁוּתֵי שֶׁהוֹצֵאתִי אוֹתָם מִרְשׁוֹת הַסְטֵרָא אַחֶרָא וְהַכְּנַסְתִּי אוֹתָם בְּרִשׁוּתֵי בְּרִשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה.

וְהִינּוּ דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מָאִי דְכָתִיב אֵף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שְׂאוֹר מִבִּתְיֻכֶּם, כִּי כָּל אוֹכֵל מִחֻמְצָת, אֵלָּא הָכִי אוֹקִימָנָא, הָאִי שְׂאוֹר וְהָאִי מִחֻמְצָת דְּרָגָא חַד אֵינּוֹן, וְכֻלְהוּ חַד רִשׁוֹ אוֹחֲרִי, אֵינּוֹן שְׁלִטְנִין דְּמִמֶּנּוּ עַל שְׂאָר עֲמִין, וְקָרִינֵן לְהוּ יֵצֵר הָרַע, רִשׁוּתָא אַחְרָא, אַל נִכְר, אֱלֹהִים אַחֲרִים, אוֹף הָכִי שְׂאוֹר וּמִחֻמְצָת וְחֻמֵּץ וְכֻלָּא חַד, אָמַר קֳדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל הַנִּי שְׁנֵי קִיַּמְתּוּ בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא עֲבָדִין לְעַם אַחְרָא, מִכָּאֵן וּלְהֵלָּאָה דְּאֵתוֹן בְּנֵי חוֹרִין, אֵף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שְׂאוֹר מִבִּתְיֻכֶּם, כָּל מִחֻמְצָת לֹא תֹאכְלוּ, וְלֹא יִרְאֶה לָךְ חֻמֵּץ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי כָּל יָמֵי שְׁתָּא נָמִי, אֲמַאי שְׁבַעַת יוֹמִין,

מתוך מדבש

וְהִינּוּ דְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מָאִי דְכָתִיב אֵף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שְׂאוֹר מִבִּתְיֻכֶּם, וְכָתוּב כִּי כָּל אוֹכֵל מִחֻמְצָת וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַזֶּה מֵעֵדֶת יִשְׂרָאֵל, טַעַם אִיסוֹר אֲכִילַתָּם בַּפֶּסַח אֵלָּא הָכִי אוֹקִימָנָא אֵלָּא כַךְ הַעֲמַדְתִּי וּפִירְשִׁיתִי, כִּי הָאִי שְׂאוֹר וְהָאִי מִחֻמְצָת דְּרָגָא חַד אֵינּוֹן שֶׁאִיסוֹר זֶה וּמִחֻמְצָת זֶה הֵם מִדְּרָגָה אַחַת, וְכֻלְהוּ חַד רִשׁוֹ אוֹחֲרִי וְכוּלָם רוֹמְזִים עַל רִשׁוּת אַחַת אַחֲרֵת שֶׁל אֱלֹהִים אַחֲרִים, שֶׁבְכָללָם הֵם אֵינּוֹן שְׁלִטְנִין דְּמִמֶּנּוּ עַל שְׂאָר עֲמִין הַשְּׁלִטוֹנִים וְהַשְּׂרִים הַמְּמוֹנִים עַל שֶׁאֵר הָעַמִּים, וְקָרִינֵן לְהוּ יֵצֵר הָרַע רִשׁוּתָא אַחְרָא אַל נִכְר אֱלֹהִים אַחֲרִים וְאֵנּוּ קוֹרְאִים אֶת הַחֻמֵּץ יֵצֵר הָרַע, רִשׁוּת אַחֲרָת, אַל נִכְר, אֱלֹהִים אַחֲרִים (ע"י פ' ויחי דף רכו ע"ב), אוֹף הָכִי שְׂאוֹר וּמִחֻמְצָת וְחֻמֵּץ וְכֻלָּא חַד כִּמוֹ כֵּן שֶׁאִיסוֹר וּמִחֻמְצָת וְחֻמֵּץ כֻּלָּם רוֹמְזִים עַל הַקְּלִיפּוֹת, כִּי שֶׁאִיסוֹר הוּא כִּנְגַד קְלִיפַת בְּכוֹר פְּרַעַה, חֻמֵּץ הוּא כִּנְגַד קְלִיפַת בְּכוֹר הַשְּׁפָחָה, מִחֻמְצָת הִיא כִּנְגַד קְלִיפַת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה, אָמַר קֳדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל הַנִּי שְׁנֵי קִיַּמְתּוּ בְּרִשׁוּתָא אַחְרָא אֲמַר הַקְּב"ה כֹּל אֵלּוֹ הַשְּׁנַיִם עֲמַדְתָּם בְּרִשׁוּת הַסְּטָרָא אַחְרָא, עֲבָדִין לְעַם אַחְרָא וְהִיִּיתָם עֹבְדִים לְעַם אַחֵר, מִכָּאֵן וּלְהֵלָּאָה דְּאֵתוֹן בְּנֵי חוֹרִין מִכָּאֵן וּלְהֵלָּאָה שֶׁכָּבַר אֶתָּם בְּנֵי חוֹרִין, אֵף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן תִּשְׁפִּיתוּ שְׂאוֹר מִבִּתְיֻכֶּם, כָּל מִחֻמְצָת לֹא תֹאכְלוּ, וְלֹא יִרְאֶה לָךְ חֻמֵּץ וְעִי"ז תִּבְטְלוּ הַכַּח שֶׁל אֵלּוֹ הַג' קְלִיפּוֹת, (וְעִי"ז נִשְׁעָה"כ דְּרוֹשׁ ד' דַּפְסָת, שְׁמַנְאָר שְׁסוּד הַחֻמֵּץ וְהַשְּׂאוֹר הֵם סוּד מוֹחִין דְּקִטְנוֹת דְּלו"א, וּמִחֻמְצָת וּמִשְׁאֲרָת הֵם הָאֲרוֹת הַיּוֹלְאוֹת מִמוֹחִין דְּלו"א אֶל לֵאָה, ע"י"ז).

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאֵל מִרְבֵּי אַבָּא אִי הָכִי בְּשִׁלְמָא אִם הַטַּעַם שֶׁל אִיסוֹר אֲכִילַת חֻמֵּץ בַּפֶּסַח הִיא מִשּׁוּם וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק עֲוֹגוֹת מִצּוֹת וְלֹא חֻמֵּץ, הִיא רְאוּי לֵאסוֹר חֻמֵּץ רַק בִּימֵי צִאתָם מִמִּצְרַיִם לִזְכוֹר אֶת הַנֶּסֶךְ, אֲבָל לְדִידֵךְ שֶׁאֲמַרְתָּ שֶׁהַשְּׂאוֹר וּמִחֻמְצָת וְחֻמֵּץ רוֹמְזוֹת עַל ג' קְלִיפּוֹת שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִרִשְׁתָּם וְלֹא חֲזָרוּ לְהִשְׁתַּעֲבֵד עוֹד תַּחַת יָדָם לְעוֹלָם, אִם כֵּן כָּל יָמֵי שְׁתָּא נָמִי כֹל יְמוֹת הַשָּׁנָה גַּם כֵּן לֹא יֹאכְלוּ שֶׁאִיסוֹר וְחֻמֵּץ כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱסָרוּ כַּמָּה מֵאֲכִילִים שֶׁעַל יָדָם מִתְּדַבְּקִים בַּחֲצוֹנוֹת, אֲמַאי שְׁבַעַת יוֹמִין לְמָה נֶאֱסָר אֲכִילַת שֶׁאִיסוֹר

דְּכִתִּיב שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוּר לֹא יִמָּצֵא בְּכַתִּיבְכֶם, שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יִתִּיר, אָמַר לִיה, כָּל זְמַנָּא דְּאַתְחִיב בְּרִנְשׁ לְאַתְחִזָּא גְרָמִיה בֵּין חוּרִין הָכִי אֶצְטְרִיף, כָּל זְמַנָּא דִּלָּא אַתְחִיב לֹא אֶצְטְרִיף.

לְמַלְפָּא דְּעֵבֶד לְחַד בְּרִנְשׁ רּוֹפִינוּס, כָּל אֵינוֹן יוֹמִין דְּסָלִיק לְהֵאִי דְּרָגָא, חֲדֵי וְלִבִּישׁ לְבוּשֵׁי יָקָר, לְבַתֵּר לֹא אֶצְטְרִיף, לְשִׁתָּא אַחְרָא נָטִיר אֵינוֹן יוֹמִין דְּסָלִיק לְיָקִירוֹ דָּא, וְלִבֵּשׁ אֵינוֹן לְבוּשֵׁין וְכֵן כָּל שִׁתָּא וְשִׁתָּא.

כִּהְיֵי גִוּוֹנָא יִשְׂרָאֵל, כְּתִיב שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוּר לֹא יִמָּצֵא, דְּאֵינוֹן יוֹמֵי חֲדָוּתָא יוֹמִין דְּסָלִיקוּ לְיָקָרָא דָּא וְנִפְקוּ מִשְׁעִבּוּדָא אַחְרָא, וּבִגִּין כֶּךָ נְטָרִין בְּכָל שִׁתָּא וְשִׁתָּא יוֹמִין דְּסָלִיקוּ לְהֵאִי יָקָר, וְנִפְקוּ מִרְשׁוּתָא אַחְרָא וְעָאלוּ בְּרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא, וְעַל דָּא כְּתִיב שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ.

מתוק מדבש

וחמץ רק שבעת ימים דְּכִתִּיב שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוּר לֹא יִמָּצֵא בְּכַתִּיבְכֶם הֲרֵי שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יִתִּיר שֶׁהַתּוֹרָה אִסְרָה חֲמֵץ רַק שִׁבְעָה יָמִים וְלֹא יוֹתֵר, אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, כָּל זְמַנָּא דְּאַתְחִיב בְּרִנְשׁ לְאַתְחִזָּא גְרָמִיה בֵּין חוּרִין הָכִי אֶצְטְרִיף כָּל זְמַן דִּהֵינּוּ שִׁבְעַת יָמֵי הַפֶּסַח שְׂאֵדָם חִיִּיב לְהִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ בֵּין חוּרִין צִרִיךְ לְהַזְהִיר מֵאֲכִילַת חֲמֵץ, כָּל זְמַנָּא דִּלָּא אַתְחִיב לֹא אֶצְטְרִיף אֲבָל כָּל הַשָּׁנָה שְׂאֵינוֹ חִיִּיב לְהִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ בֵּין חוּרִין אֵין צִרִיךְ לְהַזְהִיר מֵאֲכִילַת חֲמֵץ.

לְמַלְפָּא דְּעֵבֶד לְחַד בְּרִנְשׁ רּוֹפִינוּס מִשַּׁל לְמַלַּךְ שַׁעֲשָׂה לְאֵדָם אַחַד שַׁר גְּדוֹל, כָּל אֵינוֹן יוֹמִין דְּסָלִיק לְהֵאִי דְּרָגָא, חֲדֵי וְלִבִּישׁ לְבוּשֵׁי יָקָר כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שַׁעֲלָה לְאוֹתָהּ הַמְדִּרְגָּה וְהַשְׁרֵרָה הִיא שִׁמַּח וּלְבִשׁ לְבוּשֵׁי כְבוֹד, לְבַתֵּר לֹא אֶצְטְרִיף אֲבָל אַחֵר עֲבוּר יָמֵי הַשִּׁמְחָה שׁוֹב אֵין צִרִיךְ לְלַבּוֹשׁ בְּגָדֵי כְבוֹד, לְשִׁתָּא אַחְרָא נָטִיר אֵינוֹן יוֹמִין דְּסָלִיק לְיָקִירוֹ דָּא וְלִבֵּשׁ אֵינוֹן לְבוּשֵׁין וְכֵן כָּל שִׁתָּא וְשִׁתָּא לְשָׁנָה הָאַחֶרֶת שִׁמַּר אוֹתָם הַיָּמִים שַׁעֲלָה לְגְדוּלָהּ וּלְבִשׁ אוֹתָם הַלְבוּשִׁים וְכֵן בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה אֲבָל לֹא יוֹתֵר.

כִּהְיֵי גִוּוֹנָא יִשְׂרָאֵל כַּעֵין זֶה הוּא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּתִיב שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוּר לֹא יִמָּצֵא לְפִי שָׂאלוּ הַיָּמִים דְּאֵינוֹן יוֹמֵי חֲדָוּתָא, יוֹמִין דְּסָלִיקוּ לְיָקָרָא דָּא וְנִפְקוּ מִשְׁעִבּוּדָא אַחְרָא שֶׁהֵם יָמֵי חֲדוּהָ, יָמִים שַׁעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לְגְדוּלָהּ וַיֵּצְאוּ מִשְׁעִבּוּדֵי הַסְטֵרָא אַחֲרָא, וּבִגִּין כֶּךָ נְטָרִין בְּכָל שִׁתָּא וְשִׁתָּא יוֹמִין דְּסָלִיקוּ לְהֵאִי יָקָר וְנִפְקוּ מִרְשׁוּתָא אַחְרָא וְעָאלוּ בְּרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא וְעַל כֵּן שׁוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה אֵלוֹ הַיָּמִים שַׁעֲלוּ לְאוֹתָהּ הַגְּדוּלָהּ וְהַכְּבוֹד וַיֵּצְאוּ מִרְשׁוֹת אַחֶרֶת וַנִּכְנסוּ לְרִשׁוֹת הַקְּדוּשָׁה וְעַל דָּא כְּתִיב שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֲבָל שְׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה אֵין אֲנוֹ צִרִיכִים לְהִרְאוֹת עֲנִין הַחִירוֹת כָּלֵל.

אמר רבי שמעון, מצת פתיב כמה דאת אמר (יחזקאל א א) מראת אלהים, ולמה אתקרי מצת, דינא, דינא קדישא, דינא דאתאחדא בשמא קדישא, דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא בגווייהו דישראל, דהא קיימא סיהרא בפגימותא, ועל דקיימא סיהרא בפגימותא (דברים מז ג) לחם עני פתיב, מאי טעמא קיימא בפגימותא, בגין דלא אתפרעו ולא אתגליא האי את קדישא, גזירין הווי ולא אתפרעו.

מתוך מדבש

והענין הוא כי אין איסור אכילת שאור וחמץ כשאר איסורי התורה שהאוכל אותם מכניס את עצמו תחת רשות הקליפות, אבל איסור אכילת חמץ אינו אלא להראות שיצאנו ממצרים ונשתחררנו מכחות הקליפות, לכן באלו שבעת ימי הפסח שהוא זכר לחרותינו נאסר לנו אכילת חמץ ושאור ששמותיהם רומזים על אותם הקליפות שהיינו משועבדים תחת ידם, והאוכל אותם בעת הוראה זו נכנס בקליפות מפני שהראה היפך הראוי, שכולנו מראים החירות מהם והוא מורה היותו תחת רשותם ולכן ונכרתה וגו', אבל שאר ימות השנה שאין אנו צריכים להראות זכר לזה כלל, כמשל מי שעלה לגדולה שאינו מראה זמן גדולתו בשמחה אלא מדי שנה בשנה באותם הימים, אבל בשאר ימות השנה אין צריך להראות, כן אנו גם כן כל השנה אין צריכים להראות זכר לחירות, אם כן גם כשנאכל חמץ ומחמצת לא מפני זה ישלטו עלינו החיצונים, כי אין החמץ והשאור תחת רשותם שישלטו באלו כמו ששולטים על שאר איסורי תורה כל ימות השנה. (רמ"ק ומפרשים)

וכתב זשעה"כ דרוש ד' דפסת, שענין איסור אכילת חמץ ושאור בפסת, הוא כדי לשמור את לילה מאחזית החילונים, והנה כיון שנעשה לה שמור הזה צו' ימי הפסת ונחצטל אחזית החילונים בלילה, היא נשמרת מאליה מכאן ואילך כל ימות השנה ואין חשש צעמדה בחוץ כנודע, ולכן לא נטונו על אכילת חמץ ושאור בלילה צו' ימי הפסת.

אמר רבי שמעון זכמה פסוקים מצת פתיב חסר ו', כמה דאת אמר, מראת אלהים שמת מראת גם כן חסר ו', הרומזת על המלכות כשהיא צמדת הדין ואינה מיוחדת עם ז"א שהוא סוד אות ו', וקמה אתקרי מצת ולמה נקראת המלכות מצת, דינא לפי שהיא צחי' דין ובעלת ריב, ומנה הוא מלשון (ישעיה נח ד) הן לריב ומנה תלמו, דינא קדישא אצל היא צחי' דין קדוש ורפה, והיינו דינא דאתאחדא בשמא קדישא צחי' דין שנאחו בשם הקדוש הו"ה שהוא ז"א, דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא בגווייהו דישראל והיא היתה צחי' דין שאינו חזק כל אותו הזמן שהיתה בחוץ בני ישראל צמרים, דהא קיימא סיהרא בפגימותא לפי שהמלכות היתה צמירונה בלי יחוד עם היסוד, ועל דקיימא סיהרא בפגימותא לחם עני פתיב ועל שהמלכות עמדה צמירונה כתיב לחם עני הרומז שהיא צחי' עניות ודלות, ומפרש מאי טעמא קיימא בפגימותא מה הטעם שהמלכות עמדה צמירונה, בגין דלא אתפרעו וקא אתגליא האי את קדישא לפי שישראל צמרים לא פרעו ולא נגלתה אות י' הקדושה, ואמר גזירין הווי וקא אתפרעו נמולים היו וע"י המילה נכנסו אל המלכות, ולפי שלא עשו פריעה לא יכלו לעלות אל היסוד ולגרום יחוד זו"ן.

אִימָתִי אֶתְפָּרְעוּ, בְּשַׁעֲתָא דְכְּתִיב (שמות טו כה) שָׁם שָׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט
 וְשָׁם נִסְהוּ, וְאַף עַל גַּב דְּאִוְקִימָנָא הָאִי קָרָא בְּמִלָּה אַחֲרָא,
 כִּלְא הָוָה וַיָּאוּת, וְאִי תִימָא דְבִימִי יְהוֹשֻׁעַ אֶתְפָּרְעוּ, לָאו הָכִי, אֲלֵא
 אֵינּוֹן דְּכְּתִיב (יהושע ה ה) וְכָל הָעָם הַיְּלֹודִים בַּמִּדְבָּר בְּדֶרֶךְ וָגו'.
 בְּתַר דְּאֶתְפָּרְעוּ אָמַר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּקִדְמִיתָא אַכְלָתוֹן מִצּוֹת,
 דְּקִימָא סִיחָרָא בְּפִגְימוּתָא, וְאִקְרִי לָחֶם עֲנִי, מִכָּאן וּלְהֵלָאָה הָאִי
 לָחֶם מֵאֲתַר אַחֲרָא לְהוּי, מֵאִי הוּא, דְּכְּתִיב (שמות טו ד) הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם
 לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, לֹא מִן סִיחָרָא כִּי הוּא זִמְנָא, אֲלֵא מִן הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ,
 בְּמָה דְכְּתִיב (בראשית כו כח) וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם.
 וַיִּשְׁרָאֵל קִדְיָשִׁין נְטָרִין אֵינּוֹן יוֹמִין דְּעָאֵלוּ תַּחֲזוֹת גְּדַפּוּי דְשִׁכְנִיתָא,

מתוק מדבש

אִימָתִי אֶתְפָּרְעוּ מִמִּי עָשׂו פְּרִיעָה, בְּשַׁעֲתָא דְכְּתִיב שָׁם שָׁם לֹא חֶק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם
 נִסְהוּ ר"ל הַקִּצָּה שֶׁ לְיִשְׂרָאֵל צִמְרָה חֶק שֶׁהוּא סוּד הַסוּד וּמִשְׁפָּט שֶׁהוּא סוּד
 הַת"ת שֶׁעָלוּ צִהָר, וְשֶׁם נִסְהוּ פ"י הַגִּזְיָה נֶסֶס שֶׁל יִשְׂרָאֵל צִמְרָה שֶׁפָּרְעוּ וּגִילוּ לֵאוֹת י' שֶׁל
 הַסוּד, וְאָמַר וְאַף עַל גַּב דְּאִוְקִימָנָא הָאִי קָרָא בְּמִלָּה אַחֲרָא וְאַף עַל פִּי שֶׁפִּירְשׁוּ
 פִּסְקוּק זֶה צִעֲנִין אַחֵר דִּהֵינּוּ שֶׁצִּמְרָה נִתְּנוּ דִּינִים וְשִׁנָּה וְעוֹד, אֲבָל בְּעָא הָוָה וַיָּאוּת
 הַכֹּל הִיא שֶׁם וִיפָה הוּא. וְאִי תִימָא דְבִימִי יְהוֹשֻׁעַ אֶתְפָּרְעוּ וְאִם תִּאמַר שֶׁצִּנִּי יִשְׂרָאֵל
 עָשׂו הַפְּרִיעָה צִמִּי יְהוֹשֻׁעַ וְלֹא מִקּוֹדֶם, לָאוּ הָכִי אֵינּוּ כֵּן אֲלֵא אֵינּוֹן אֲלֵא אֵלוּ עָשׂו אִז
 הַפְּרִיעָה דְכְּתִיב וְכָל הָעָם הַיְּלֹודִים בַּמִּדְבָּר בְּדֶרֶךְ צִלְחָם מִמִּנְרִים לֹא מִלּוּ, אִם אֵלוּ
 מִלּוּ וּפְרַע יְהוֹשֻׁעַ.

בְּתַר דְּאֶתְפָּרְעוּ, אָמַר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקִדְמִיתָא אַכְלָתוֹן מִצּוֹת דְּקִימָא סִיחָרָא
 בְּפִגְימוּתָא וְאִקְרִי לָחֶם עֲנִי אַחֵר שֶׁעָשׂו פְּרִיעָה צִמְרָה אֲמַר לֵהם הַקִּצָּה צִמְחִילָה
 אֲכַלְתֶּם מִנּוֹת לִפִּי שֶׁהַמַּלְכוּת הִיא צִמְחִירוֹנָה וְהִיא נִקְרָאת לֵחֶם עֲנִי, מִכָּאן וּלְהֵלָאָה
 הָאִי לָחֶם מֵאֲתַר אַחֲרָא לְהוּי מִכָּאן וּלְהֵלָאָה זֶה הַלֵּחֶם שֶׁתִּאכְלוּ יִהְיֶה מִמִּקּוֹם אַחֵר,
 מֵאִי הוּא הַמִּקּוֹם אַחֵר, וְאָמַר דְכְּתִיב הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא
 סוּד ז"א הַנִּקְרָא שָׁמַיִם שֶׁמֶס יֵרֵד לֵהם הֵמָּן, לָא מִן סִיחָרָא כִּי הוּא זִמְנָא אֲלֵא מִן
 הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ לֹא מִן הַמַּלְכוּת כִּמוֹן צוּמֵן שֶׁעֲדִין לֹא נִפְרְעוּ אֲלֵא מִן ז"א מִמֶּשׁ, בְּמָה
 דְכְּתִיב וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם שֶׁהַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת אֱלֹהִים תִּתֵּן לְצִנִּי יִשְׂרָאֵל
 אִם הֵמָּן שִׁירֵד מִשְׁפַּע ז"א הַנִּקְרָא טַל הַשָּׁמַיִם.

וּמִפְרָשׁ הַטֶּעַם מֵאַחֵר שֶׁצִּבְרָ כוֹלְנוּ מוֹלִים וּפְרֻעִים לָמָּה אֵנוּ אוֹכְלִים צִפְסָה מִנּוֹת לֵחֶם עֲנִי,
 שֶׁהוּא הִיא מוֹזֵן צִנִּי יִשְׂרָאֵל טֶרֶם שֶׁעָשׂו פְּרִיעָה, וְאָמַר כִּי וַיִּשְׁרָאֵל קִדְיָשִׁין נְטָרִין
 אֵינּוֹן יוֹמִין דְּעָאֵלוּ תַּחֲזוֹת גְּדַפּוּי דְשִׁכְנִיתָא יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים שׁוֹמְרִים אוֹתָם הַיָּמִים

וַנְטְרִין הָהוּא נִהְמָא דְאַתִּיא מִסְטָרְהָא, וְעַל דָּא כְּתִיב (שמות כג טו) אֵת חֵג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר וְגו', וּכְתִיב וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת, מִהוּ וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שם יט ה) וּשְׁמַרְתֶּם אֵת בְּרִיתִי, וְכֹלָא בְּחֵד דְרָגָא סֻלָּקָא וְאַתְאַחֵד.

וְאִי תִימָא מִשָּׁה הֵיךְ לָא פָּרַע לָהּ, אֱלָא בְּגִין דְלֹא יִתְעַכְּבוּן יִשְׂרָאֵל תַּמָּן עַד דִּיתְסִיאוּ, וְעַל דָּא כְּתִיב (דברים טז ג) שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עָלֶיךָ מִצּוֹת לָחֶם עֲנִי, מֵאִי טַעְמָא לָחֶם (דף מ ע"ב) עֲנִי, מִשּׁוּם פִּי בְּחִפְזוֹן יֵצֵאת וְגו', וּכְתִיב וְלֹא יָכֻלוּ לְהִתְמַהֵמָה.

תָּא חֲזִי, כִּד עָאֵלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, עָאֵלוּ גְזִירִין וְאַתְפָּרְעוּ, וּמָה כְּתִיב (דברים ח ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפָּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לָחֶם, מֵאִי בְּמִסְפָּנוֹת, לָחֶם עֲנִי,

מתוך מדבש

סנכנסו תחת כנפי השכינה ושומחים ועושים זכר לליאת מנרים, לכן וַנְטְרִין הָהוּא נִהְמָא דְאַתִּיא מִסְטָרְהָא שׁוּמְרִים אוֹתוֹ הִלָּחַם דִּהֵינּוּ הַמָּנָה הַנָּחָה מִנְד הַמַּלְכוּת, וְעַל דָּא כְּתִיב אֵת חֵג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר וְגו', וּכְתִיב וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת וּמִפְרַשׁ מִהוּ וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת, וְאִמַּר כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וּשְׁמַרְתֶּם אֵת בְּרִיתִי הֵינּוּ צִרִית הַמִּילָה שֶׁהִיא צִמְלֻכּוֹת, וְכִפְּלָא בְּחֵד דְרָגָא סֻלָּקָא וְאַתְאַחֵד וְהַכֵּל עוֹלָה וְנֹחַח צִמְדִּרְגָּה אֶחָת שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, כִּי כִמוּ שֶׁשְׁמִירַת הַצִּרִית הִיא צִמְלֻכּוֹת כֵּן שְׁמִירַת הַמָּנָה הִיא צִמְלֻכּוֹת, לְפִי שֶׁכֵּל שְׁמֹר הוּא מִנְד הַנוֹקְצָא. (ואפשר שרמזו כאן שתיקון של מי שהשחית זרעו לבטלה שיעסוק בעשיית המצות, לכן אמר וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וּשְׁמַרְתֶּם אֵת בְּרִיתִי כִי כְשִׁישְׁמֹר אֶת הַמִּצּוֹת נִחְשָׁב כְּאִילוֹ שְׁמֹר אֶת הַבְּרִית. רל"ג)

וְאִי תִימָא מִשָּׁה הֵיךְ לָא פָּרַע לָהּ, וְאִם תֹּאמַר מִשָּׁה כְּשִׁמַּל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם לְמָה לֹא פָּרַע אוֹתָם, וּמִתְרִין אֱלָא בְּגִין דְלֹא יִתְעַכְּבוּן יִשְׂרָאֵל תַּמָּן עַד דִּיתְסִיאוּ אֲלָא כִּדִּי שְׁלֹא יִתְעַכְּבוּ שֵׁם יִשְׂרָאֵל עַד שִׁתְרַפְּאוּ, וְעַל דָּא כְּתִיב שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עָלֶיךָ מִצּוֹת לָחֶם עֲנִי לְפִי שֶׁעֲדִיין לֹא נִפְרְעוּ, וּמִפְרַשׁ מֵאִי טַעְמָא לָחֶם (דף מ ע"ב) עֲנִי לְמָה אֲכָלוּ לָחֶם עֲנִי, מִשּׁוּם פִּי בְּחִפְזוֹן יֵצֵאת וְגו', וּכְתִיב וְלֹא יָכֻלוּ לְהִתְמַהֵמָה וְעַל כֵּן לֹא פָּרַע אוֹתָם מִשָּׁה כִּדִּי שְׁלֹא יִתְעַכְּבוּ בְּמִצְרַיִם עַד שִׁתְרַפְּאוּ וְלִכְּן אֲכָלוּ מִצּוֹת שֶׁהִיא לָחֶם עֲנִי.

תָּא חֲזִי כִּד עָאֵלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא עָאֵלוּ גְזִירִין וְאַתְפָּרְעוּ צֹא וְרָחַק כְּסִנְכְּנִסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ נִכְנָסוּ נְמוּלִים וּנְפִרְעִים, כִּי יְהוֹשֻׁעַ מִל וּפָרַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נִוְלְדוּ צִמְדָּר מִיד צִמְחִילַת כְּנִיסָתָם לְא"י צִנְלָג, וּמָה כְּתִיב צֹאֵר יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפָּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לָחֶם וּמִפְרַשׁ מֵאִי בְּמִסְפָּנוֹת וְאִמַּר לָחֶם עֲנִי ר"ל שֶׁלֹּא תֹאכְלוּ מִשְׁפַּע הַמַּלְכוּת לְצַד,

אֲמַאי אֶקְרִי לָחֶם עֲנִי, מִשּׁוּם דְּקִיּוּמָא סִיְהֵרָא בְּפִגְמִימוּתָא, וְלֹא מִתְּבַרְכָּא מִשְׁמַשָּׂא וְלֹא מִתְּנַהֲרָא מִן שְׁמַשָּׂא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר (ד"ה א כט יא) כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבָאָרֶץ, וְלֹא אֶתְנַהֲרָא (מִכָּל) מִיּוֹבְלָא, מַאי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּלֹא אֶתְפָּרְעוּ, אֲבָל הָכָא דְּאֶתְגְּזְרוּ יִשְׂרָאֵל וְאֶתְפָּרְעוּ, לֹא תַּחֲסֹר כָּל בְּהָ פְתִיב, וְעַל דָּא לֹא בְּמַסְפְּנוֹת תֹּאכֹל בְּהָ לָחֶם, מַאי טַעְמָא, מִשּׁוּם דְּלֹא תַּחֲסֹר כ"ל בְּהָ, כְּמָה דְּחִסְרוּ לִיהָ בְּמַצְרִים.

וּבְכָל שְׁתָּא וְשְׁתָּא דְּיוֹכְרְנָא דְּמַצְרִים קָא עֲבָדִי יִשְׂרָאֵל וְאֶכְלִי, וְלֹא אֶשְׁתַּצִּי מִדְּרִי דְרִין, וּבְגִין דְּלֹא אֶתְפָּרְעוּ הָכָא בְּמַצְרִים, חִסְרוּ לִיהָ לְהָאִי כָּל, וְקִיּוּמָא סִיְהֵרָא בְּפִגְמִימוּתָא, וְאֶקְרִי לָחֶם עֲנִי, עֲנִי,

מתוך מדבש

ומפרש אֲמַאי אֶקְרִי לָחֶם עֲנִי למה נקרא שפע המלכות לחם עני, ואמר מִשּׁוּם דְּקִיּוּמָא סִיְהֵרָא בְּפִגְמִימוּתָא וְלֹא מִתְּבַרְכָּא מִשְׁמַשָּׂא וְלֹא מִתְּנַהֲרָא מִן שְׁמַשָּׂא לפי שזמנרים עמדה המלכות בחסרונה ולא היתה מתזכרת מו"ל צסוד היחוד, ולא קבלה הארתה צסוד שאר וכסות, מחמת שלא פרעו כנ"ל ואז היא צנח"י דלה ועניה. ואמר עם היות שהפריעה היא צסוד ולא צכללות ז"ל המשפיע את הצרכות, אצל סוף סוף היינו הך כְּמָה דְּאֵת אָמַר, כִּי כָ"ל בְּשָׂמִים וּבָאָרֶץ שפ"י היסוד שבו סוד הפריעה הנקרא כל הוא אוחז ומיוחד את הת"ת הנקרא שמם צמלכות הנקראת ארץ, והוא המקבל את השפע מהת"ת ומעצירו ומשפיעו למלכות, וזהו היותה צמנרים וְלֹא אֶתְנַהֲרָא מִכָּל לֹא קבלה המלכות את הארתה מן היסוד, מַאי טַעְמָא מה טעם הדבר מִשּׁוּם דְּלֹא אֶתְפָּרְעוּ לפי שישאל צמנרים לֹא עשו פריעה, אֲבָל הָכָא דְּאֶתְגְּזְרוּ יִשְׂרָאֵל וְאֶתְפָּרְעוּ אצל כאן צניאחם לארץ שנמולו ישראל ונפרעו, לֹא תַּחֲסֹר כְּ"ל בְּהָ פְתִיב פ"י שלא יחסר שפע היסוד הנקרא כל מלהשפיע למלכות שהיא סוד ארץ ישראל, וְעַל דָּא לֹא בְּמַסְפְּנוֹת תֹּאכֹל בְּהָ לָחֶם שלא יאכלו עוד לחם עני כל השנה אלא יאכלו לחם מעדנים צעשירות, ומפרש מַאי טַעְמָא מה הטעם מִשּׁוּם דְּלֹא תַּחֲסֹר כְּ"ל בְּהָ שלא יחסר צמלכות שפע היסוד, כְּמָה דְּחִסְרוּ לִיהָ בְּמַצְרִים כמו שחסר ממנה צמנרים לפי שלא פרעו.

ועם היות שצארץ ישראל יש כבר שפע היסוד, עכ"ז וּבְכָל שְׁתָּא וְשְׁתָּא דְּיוֹכְרְנָא דְּמַצְרִים קָא עֲבָדִי יִשְׂרָאֵל וְאֶכְלִי צכל שנה ושנה עושים ישראל זכר לניאח מצרים ואוכלים מנות לחם עני, וְלֹא אֶשְׁתַּצִּי מִדְּרִי דְרִין ומנוה זו לא תחצטל מישאל לדורי דורות, וּבְגִין דְּלֹא אֶתְפָּרְעוּ הָכָא בְּמַצְרִים חִסְרוּ לִיהָ לְהָאִי כָּל ולפי שלא נפרעו צהיותם צמנרים לכן נחסר היסוד מלהשפיע צמלכות, וְקִיּוּמָא סִיְהֵרָא בְּפִגְמִימוּתָא וְאֶקְרִי לָחֶם עֲנִי ואז עמדה המלכות בחסרונה ונקראת לחם עני, ומפרש עֲנִי בְּתַרְגּוּמוֹ

פְּתַרְגוּמוֹ מִסְפְּנוֹת, וּמֵאֵי דְאֶכְלוּ לֵיהּ תַּמָּן בְּאַרְעָא, בְּגִין דְּיוֹכְרָנָא דְּמַצְרִים
הָהּ, וְהֵאֵי לְדְרֵי דְרִין, וּלְזִמְנָא דְאֵתִי פְתִיב (ישעיה ס ב) לֹא יָבֹא עוֹד
שְׁמִשָּׁךְ וִירַחֵךְ וְגו'.

תָּנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, פְּתִיב בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם וְגו',
וּכְתִיב (ויקרא כג כו) אַךְ בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַפְּפוּרִים
הוּא, אֲשֶׁתַּמַּע בָּמָה דְאֶתְמַר, דְּכְתִיב בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה, מֵאֵי קָא מִיִּירִי,
אֶלֹא בְּעָשׂוֹר, מָלָה דָּא בְּעָשׂוֹר תִּלְיָא, לַחֲדָשׁ הַזֶּה בַּחֲדָשׁ הַזֶּה מְבַעֵי
לֵיהּ, אֶלֹא פֻד אֶתָּא גִּימוּסָא לְהֵאֵי דְרָגָא, פְּתִיב לַחֲדָשׁ הַזֶּה דִּיקָא.
וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׁה לְבֵית אָבוֹת שָׁה לְבֵית, תָּנָא תִּלְת קֳשָׁרִין אֵינוֹן,
בְּכוֹר בַּהֲמָה בְּכוֹר הַשְּׂבִי בְּכוֹר הַשְּׁפָחָה (תִּלְת קֳשָׁרִין), דְּכָל שְׂאָר

מתוק מדבש

מִסְפְּנוֹת פִּי זַעֲנוּת, וְאִין פִּירוּשׁוֹ לִשׁוֹן עֲנִיָּה זָקוּל, וּמֵאֵי דְאֶכְלוּ לֵיהּ תַּמָּן בְּאַרְעָא
וּמֵה שְׁאוּכְלִים יִשְׂרָאֵל מֵנֹת זַפְסָח זָאֵרֵן יִשְׂרָאֵל מֵאַחַר שְׁכַר הוֹשַׁפֵּע לֹהֵם שַׁפֵּע הִסּוּד,
בְּגִין דְּיוֹכְרָנָא דְּמַצְרִים הָהּ הוּא מִשּׁוּם זָכַר לִנְיָאֵת מִנְרִים, וְהֵאֵי לְדְרֵי דְרִין וּזְכַר זֶה
יְהִי לְדוּרֵי דוֹרוֹת, וּלְזִמְנָא דְאֵתִי פְתִיב וּלְעַתִּיד לְבָא כְּתִיב לֹא יָבֹא עוֹד שְׁמִשָּׁךְ
וִירַחֵךְ וְגו' ר"ל שֶׁלֹּא יִהְיֶה יָחִיד תַּמִּיד, וְעַכ"ז יַעֲשׂוּ זָכַר לִנְיָאֵת מִנְרִים.

תָּנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵאֵמַר זֶה כָּזַר מוֹזַל לְעִיל דָּף לֹט ע"ז זַסֵּם רַצִּי אֲזַל, וְרַצִּי
שְׁמַעוֹן לֹא שְׁמִיע לִיה מִר"ל אֲלֹא מִדְּנַפְשִׁיה קֵאֵמַר, לִכְן הַמַּסְדֵּר חוֹזַר וְהַצִּיּוֹר פַּעַם
שְׁנִיָּה זְקִינוֹר, פְּתִיב בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׁה לְבֵית אָבוֹת שָׁה לְבֵית,
וְר"ל שְׁמַלַת עָשׂוֹר הֵייוֹ הַצִּינָה הַמֵּאִירָה לַחֲדָשׁ שְׁהוּא סוּד הַמַּלְכוּת, וְאֵמַר מִנִּין שְׁהַצִּינָה
נִקְרָאֵת עָשׂוֹר וּכְתִיב אַךְ בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַפְּפוּרִים הוּא וְיוֹם כְּפוֹר
הוּא סוּד הַצִּינָה אֲשֶׁתַּמַּע בָּמָה דְאֶתְמַר הִרִי מִשְׁמַע כְּמוֹ שְׁאֵמַרְנוּ שְׁלִכְךָ הֵימָּה הַמְּשִׁיכָה
זַעֲשׂוֹר, שֶׁלֹּא הַשְּׁפִיעָה הַצִּינָה לַמַּלְכוּת. וּמֵה דְכְתִיב, בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וְשׁוֹאֵל מֵאֵי
קָא מִיִּירִי מֵה זֹל לִרְמוֹ לֵנו, וְאֵמַר אֶלְיָא מִש"כ בְּעָשׂוֹר זֹל לְלַמֵּד כִּי מָלָה דָּא בְּעָשׂוֹר
תִּלְיָא סוּד הַמְּשַׁכֵּת הָאֵרָה לַמַּלְכוּת תְּלוּי צִינָה, לְפִי שְׁהִיא הַמְּשַׁכֵּת וּמִכְנַעַת אֶת הַקְּלִיפּוֹת
מִהַמַּלְכוּת ע"י הַמַּתְקָת שׁוֹרֵשׁ הַדִּינִים שָׂזָה וְהַשְּׁפַעַת הָאֵרָה אֲלֵיהּ, וְשׁוֹאֵל מִש"כ לַחֲדָשׁ
הַזֶּה, בְּלַחֲדָשׁ הַזֶּה מְבַעֵי לֵיהּ שִׁכְךָ הוּא מִשְׁפַּט הַלְשׁוֹן, וְאֵמַר אֶלְיָא פֻד אֶתָּא גִּימוּסָא
לְהֵאֵי דְרָגָא אֲלֹא כַּשְׂזָה הָאֵרָת חוֹקִי הַהִנְהָגָה מִהַצִּינָה אֶל מַדְרַגַּת הַמַּלְכוּת פְּתִיב לַחֲדָשׁ
הַזֶּה דִּיקָא שְׁפִירוּשׁוֹ שְׁנַמְשַׁכֵּת הָאֵרָה לַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאֵת חֲדָשׁ.

וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׁה לְבֵית אָבוֹת שָׁה לְבֵית, תָּנָא תִּלְת קֳשָׁרִין אֵינוֹן לְמַדְנוּ שִׁט
ג' קֳשָׁרִי כַּשְּׁפִים, וְהֵייוֹ בְּכוֹר בַּהֲמָה, בְּכוֹר הַשְּׂבִי, בְּכוֹר הַשְּׁפָחָה שְׁהֵם סוּד
ג' קְלִיפּוֹת טַמְאֹת דַּחַז"ד וְהֵם הִרְאִישִׁי ג' קוּיִם, דְּכָל שְׂאָר מִתְּקִשְׁרֵי בְּהוּ בְּאֵלִין

מִתְקַשְּׁרֵי בָּהוּ בְּאֵלֶּיךָ תִּלְתָּ גּוֹוִנֵי דְלַעֲיִלָא, וּבִהְיָ דְאִתְקַרֵּי צֶאן אִתְקַשְּׁר
כָּלָא, וְכָלָא כָּלִיל בְּצֶאן, אִתְקַשְּׁר צֶאן בְּצֶאן, וְלֹא יָכִיל לְאִתְפַּרְשָׁא
מִקְטָלוֹי.

וּבִהְיָ כִּלְהוּ אִתְקַשְּׁרוּ, וְעַל דָּא כְּתִיב וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת, קְטִירוֹ
לֵיהּ בְּקִטְרוֹתָא, וְיִהְיֶה אִתְמָסָר בִּידֵיכֹן בְּרִשְׁוֹתְכֹן, עַד דְּתִנְכַּסּוּן
לֵיהּ וְתַעֲבֹדוּן בֵּיהּ דִּינָא. וְלִזְמַנָּא דְאִתֵּי כְּתִיב (ישעיה סג א) מִי זֶה בָּא
מֵאֲדוּם, וּכְתִיב (שם לד ו) כִּי זָבַח לַיהוָה בְּבִצְרָה, וּכְתִיב (זכריה יד ט) וְהָיָה
יְהוָה לְמִלְחָה עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהָיָה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

מתוק מדבש

תִּלְתָּ גּוֹוִנֵי דְלַעֲיִלָא שְׂכַל שֹׁאֵר הַקְּלִיפּוֹת מִתְקַשְּׁרוֹת צִלּוֹ הִג' גּוֹוִנִים שֶׁל מַעֲלָה, וּבִהְיָ
דְאִתְקַרֵּי צֶאן אִתְקַשְּׁר כָּלָא חֲזַל צִוּוּ הַקְּלִיפּוֹת הַנִּקְרָאִים לֹאן שֶׁהוּא סוּד הַת"ת דְּקִלִּיפָה
שֶׁנֶּקוּ הָאִמְנָעִי מִתְקַשְּׁרוֹת כָּל הַקְּלִיפּוֹת, וּבִצְרָה כָּלִיל בְּצֶאן וְהַכָּל נִכְלָל בְּקִלִּיפַת לֹאן, וְכִי
לִהְיוֹת וּלְנַטְלוֹ אִתְקַשְּׁר צֶאן בְּצֶאן נִתְקַשֵּׁר לֹאן דְּקִדּוּשָׁה שֶׁהוּא ת"ת דְּקִדּוּשָׁה צִלְּאן
דְּקִלִּיפָה, וְלֹא יָכִיל לְאִתְפַּרְשָׁא מִקְטָלוֹי וְאִינוּ יָכוֹל לְהַפְרֵד וּלְהַנָּחֵל מִמֶּנּוּ עַד שֶׁהוּרָג אֶת
הַקְּלִיפָה.

וְאָמַר וּבִהְיָ כִּלְהוּ אִתְקַשְּׁרוּ וְצִלְּאן כּוֹלָם נִקְשְׁרוּ דֵּהִינּוּ גַם יִשְׂרָאֵל נִקְשְׁרוּ צִוּוּ הַקְּלִיפָה
צִמְרִים, וְעַל דָּא כְּתִיב וְעַל זֶה כְּתוּב וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת שְׁפִירוֹשׁוֹ קְטִירוֹ
לֵיהּ בְּקִטְרוֹתָא וְיִהְיֶה אִתְמָסָר בִּידֵיכֹן בְּרִשְׁוֹתְכֹן עַד דְּתִנְכַּסּוּן לֵיהּ קִשְׁרוֹ אֶת
הַלֹּאֵן נִקְשֵׁר חֹזֶק וְיִהְיֶה נִמְסָר צִדְכָּם וְצִרְסוֹתָם עַד שֶׁתִּשְׁחַטּוּ אוֹתוֹ, וְתַעֲבֹדוּן בֵּיהּ דִּינָא
וְתַעֲשׂוּ צוֹ דִּין שֶׁל שְׁחִיטָה וְשִׁרְיָה, וְכִי לִסִּים צִדְּרָה טוֹב אָמַר וְלִזְמַנָּא דְאִתֵּי כְּתִיב
וְלַעֲמִיד לְנָא כְּתוּב מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם, וּכְתִיב כִּי זָבַח לַיהוָה בְּבִצְרָה שֶׁהִקְצִי' יָקָם
נִקְמָה מֵאֲדוּם וְיִהְיוּ אֶת שְׂרֵי עַל שֶׁעִינוּ אֶת יִשְׂרָאֵל צִלְּלוֹת, וְיִהְיוּ אֶת הַיָּד הַרְעָה, וּכְתִיב
וְהָיָה יְהוָה לְמִלְחָה עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהָיָה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד שֶׁאֵין
יֵהִיָּה יָחִיד עֲלִיוֹן וְשֵׁלֶם שֶׁל זו"ן צ"ל. (רמ"ק ור"ג ומ"ק מ)

נודע שחיבור הרעיא מהימנא הוא נותן טעמים על פי הסוד על מצות שבתורה, ואין לפנינו רק חלק
מהם ולא כולם, ויש שהם דרושים שלימים ויש שהם רק רשימות קצרות, (הנה מש"כ צ"ב צראשית
דף יא ע"ג, פתח רבי שמעון צפקודי אורייתא וכו') ומונה שם מפקודא קדמאה עד פקודא ארציסר, זה
אינו רעיא מהימנא, ותחילת הרעיא מהימנא הוא ב' פנחס דף רנו סוע"ב, שמתחיל שם בפקודא קדמאה,
ומונה שם עד פקודא תליסר, ולקמן סוף פ' יתרו דף צא ע"ב יש פקודא י"ב, ואחר כך בדף צב ע"א,
פקודא כ"ד, ויש הרבה פקודין מהרעיא מהימנא שאינם מסומנים במספרים, וצריך לעיין בסדר המצות,
(והרב ראובן מרגליות צריש זהר צראשית שזהו אמתו, עשה איזה סדר מהמצות שזהו רעיא מהימנא, עיי"ש).

רעיא מהימנא

כ"ה

וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בָּצֵקוֹ טָרֶם יַחְמֵץ וְגו', פְּקוּדָא דָּא לְבַעַר חֲמֵץ, דְּהָא פְּקוּדָא דָּא אֶתְמָסֵר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בָּצֵקוֹ טָרֶם יַחְמֵץ, וּכְתִיב שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם, וְהָא אוֹקְמִנָא חֲבֵרְיָא, וְרָזָא אוֹקְמִנָא בֵּין חֲמֵץ וּמָצָה בְּכַמָּה דְּוִכְתִּי, דָּא יֵצֵר רַע וְדָא יֵצֵר טוֹב.

כ"ו

פְּקוּדָא בְּתֵר דָּא לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָא דִּיצִיאת מִצְרַיִם, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל פֶּר נֶשׁ לְאַשְׁתַּעֲי בְּהָאִי שְׁבַחָא לְעֵלְמִין, וְהָכִי אוֹקְמִנָא, כָּל פֶּר נֶשׁ דְּאַשְׁתַּעֲי בִיצִיאת מִצְרַיִם, וּבְהֵהוּא סְפּוֹר חֲדֵי בְּחֻדָּה, זְמִין אִיהוּ

מתוק מדבש

מצוה כ"ה

וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בָּצֵקוֹ טָרֶם יַחְמֵץ וְגו', פְּקוּדָא דָּא לְבַעַר חֲמֵץ מִצְוָה זוּ הִיא לְבַעַר אֶת הַחֲמֵץ לִפְנֵי פֶסַח, דְּהָא פְּקוּדָא דָּא אֶתְמָסֵר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל כִּי מִצְוָה זוּ נִמְסְרָה לְיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בָּצֵקוֹ טָרֶם יַחְמֵץ פִּי שִׁשְׁמָרוּ עַל הַבֶּצֶק שֶׁלֹּא יַחְמֵץ, וְאַחַר כֵּךְ נִצְטוּר יִשְׂרָאֵל בְּמִצְוָה זוּ לְדוֹרוֹת וּכְתִיב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם וְשָׂאֵר הַפְּסוּקִים שֶׁמְבֹאֵר בָּהֶם אִיסוּר אֲכִילַת חֲמֵץ בִּפְסַח, וְהָא אוֹקְמִנָא חֲבֵרְיָא וְכַבֵּר פִּירְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים כְּפִי פִשּׁוּטוֹ, וְרָזָא אוֹקְמִנָא בֵּין חֲמֵץ וּמָצָה בְּכַמָּה דְּוִכְתִּי וְאִינוּ פִירְשְׁנוּ בְּכַמָּה מִקוּמוֹת אֶת סוּד הַהִבְדֵּל שֶׁיֵּשׁ בֵּין חֲמֵץ לְמָצָה, כִּי דָּא יֵצֵר רַע וְדָא יֵצֵר טוֹב הַחֲמֵץ הוּא סוּד הַיֵּצֵר הָרַע וְהַמָּצָה הִיא סוּד הַיֵּצֵר טוֹב, הָרִי הִטְעַם שֶׁנִּמְסַר אִיסוּר אֲכִילַת חֲמֵץ לְיִשְׂרָאֵל שִׁיקִימּוּהוּ מִעֲצָמָם לִפִּי שְׁחֲמֵץ וּמָצָה רּוּמְזִים עַל ב' יֵצֵרִים, וְדַבֵּר זֶה תְּלוּי בָאָדָם עֲצָמוֹ שִׁיתְרַחֵק מִהַיֵּצֵר הָרַע וְיִתְקַרֵּב אֶל הַיֵּצֵר טוֹב, וְלִכֵּן מִצְוָה זוּ נִגְלַתָּה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, לִפִּי שִׁסְגוּלַת הַדְּבָר לְהַעֲשׂוֹת מִעֲצָמוֹ. (רמ"ק וּמִפְרָשִׁים)

מצוה כ"ו

פְּקוּדָא בְּתֵר דָּא הַמִּצְוָה שְׁלֵאֲחַר זֶה לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָא דִּיצִיאת מִצְרַיִם לְסַפֵּר בְּשִׁבַּח שֶׁל יִצִּיאת מִצְרַיִם, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל פֶּר נֶשׁ לְאַשְׁתַּעֲי בְּהָאִי שְׁבַחָא לְעֵלְמִין שְׁהוּא חִיּוּב עַל הָאָדָם לְסַפֵּר בְּזֶה הַשִּׁבְחָא לְעוֹלָם, וְהָכִי אוֹקְמִנָא וְכַךְ הִעֲמַדְנוּ עֵינֵינוּ זֶה, כִּי כָּל פֶּר נֶשׁ דְּאַשְׁתַּעֲי בִיצִיאת מִצְרַיִם כָּל אָדָם שֶׁמְסַפֵּר בִּיצִיאת מִצְרַיִם, וּבְהֵהוּא סְפּוֹר חֲדֵי בְּחֻדָּה וְשִׁמַּח בְּזֶה הַסְּפּוֹר בְּשִׁמְחָה, עֵינֵינוּ הוּא מְעוֹרֵר הָאִרְכָּה מִהַצִּנָּה שֶׁסָּס שׁוֹרֵשׁ הַשִּׁמְחָה שֶׁתֹּאכִיר אֶל הַמַּלְכוּת לְשִׁמְחָה, לִכֵּן בְּשִׁכַּר זֹאת זְמִין אִיהוּ

לְמַחְדֵּי בְשִׁכְיִנְתָּא לְעֵלְמָא דְאַתִּי, דְּהוּא חָדוּ מִפְּלָא, דְּהָאִי אִיהוּ בַּר נָשׁ
דְּחָדֵי בְמַרְיָה.

וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהֵהוּא סְפוּר, בִּיה שְׁעָתָא פְּנִישׁ קִדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא לְכָל פְּמַלְיָא דִּילִיָּה, וְאָמַר לֹון זִילוּ וּשְׁמַעוּ סְפוּרָא
דְּשִׁבְחָא דִּילִי דְקָא מְשַׁתְּעוּ בְּנֵי וְחֻדָּאן בְּפוּרְקָנִי, כְּדִין פְּלָהוּ מִתְּפַנְשִׁין
וְאַתֵּיין וּמִתְּחַבְּרִין בְּהִדְיָהוּ דִּישְׂרָאֵל, וּשְׁמַעִין סְפוּרָא דְּשִׁבְחָא דְקָא
חֻדָּאן בְּחֻדָּה דְּפוּרְקָנָא דְמַרְיָהוּן, כְּדִין אַתֵּיין וְאוּדָן לִיה לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, עַל כָּל אֵינוֹן נָסִין וּגְבוּרָן, וְאוּדָן לִיה עַל עֲמָא קִדְשָׁא דְאִית
לִיה בְּאַרְעָא, דְּחֻדָּאן בְּחֻדָּה דְּפוּרְקָנָא דְמַרְיָהוּן.
כְּדִין אַתּוּסָף לִיה חֵילָא וּגְבוּרָתָא לְעֵילָא, וִישְׂרָאֵל בְּהֵהוּא סְפוּרָא יְהִיבִי

מתוך מדבש

לְמַחְדֵּי בְשִׁכְיִנְתָּא לְעֵלְמָא דְאַתִּי עֲתִיד הוּא לְשִׁמוּח עִם הַשְׁכִּינָה לְעוֹלָם הַבָּא, ר"ל
שְׁלַעֲתִיד לָנָא יִקְבַּל מִהַשְׁכִּינָה הָאֵרֶת הַצִּינָה הַנִּקְרָאֶת עוֹלָם הַנֶּאֱלָ, דְּהוּא חָדוּ מִפְּלָא שְׁשִׁמְחָה
זוֹ תִּהְיֶה גְדוּלָּה מְכֻל הַשְׁמֻחוֹת, דְּהָאִי אִיהוּ בַּר נָשׁ דְּחָדֵי בְמַרְיָה שְׁזֵהוּ אָדָם שְׁשִׁמְח
בְּקוֹנֹו. וְהַעֲנִין הוּא כִּי הַמִּסְפָּר בְּנִיסֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם עִי"ז הוּא גּוֹרֵם לְחֹדֶשׁ אוֹתָם הָאוּרוֹת
הָעֲלִיוֹנִים שֶׁנִּתְּגַלּוּ בַּעַת צֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לִכֵּן כָּתוּב לִשׁוֹן סְפוּר שֶׁהוּא לִשׁוֹן סְפִירוֹת
כַּעֲיֵן סְפִיר וִיהוּלֹום, שְׁמַשׁ מֵאִיר וּמִסְפָּר אוֹתָם הָאוּרוֹת שֶׁנִּתְּגַלּוּ אַז.

וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהֵהוּא סְפוּר וְהַקְב"ה שְׁמַח בְּסְפוּר זֶה, בִּיה שְׁעָתָא בְּאוֹתָהּ
שְׁעָה כְּשֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִסְפָּרִים בְּנִיסֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, פְּנִישׁ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל
פְּמַלְיָא דִּילִיָּה הַקְב"ה מְקַבֵּץ אֶת כָּל הַמוֹנִי מֵלֹאכִי מַעְלָה, וְאָמַר לֹון זִילוּ וּשְׁמַעוּ
סְפוּרָא דְּשִׁבְחָא דִּילִי דְקָא מְשַׁתְּעוּ בְּנֵי וְחֻדָּאן בְּפוּרְקָנִי וְאוֹמַר לָהֶם לְכוּ וּשְׁמַעוּ
הַסְפּוּר שֶׁל הַשִּׁבְחָה שֶׁלִּי שְׁמִסְפָּרִים בְּנֵי וּשְׁמַחִים בְּגֹאֲלוֹתִי, כְּדִין פְּלָהוּ מִתְּפַנְשִׁין וְאַתֵּיין
וּמִתְּחַבְּרִין בְּהִדְיָהוּ דִּישְׂרָאֵל אַז כָּל הַמִּלְאכִים מִתְּקַבְּצִים וּבָאִים וּמִתְּחַבְּרִים יַחַד עִם
יִשְׂרָאֵל, וּשְׁמַעִין סְפוּרָא דְּשִׁבְחָא דְקָא חֻדָּאן בְּחֻדָּה דְּפוּרְקָנָא דְמַרְיָהוּן וּשְׁוֹמְעִים
סְפוּר שֶׁל הַשִּׁבְחָה שְׁשִׁמְחִים יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְחָה שֶׁל גֹּאֲלוֹת קוֹנֵם, כְּדִין אַתֵּיין וְאוּדָן לִיה
לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כָּל אֵינוֹן נָסִין וּגְבוּרָן אַז בָּאִים הַמִּלְאכִים וּמוֹדִים וּמִשְׁבַּחִים
לְהַקְב"ה עַל כָּל אוֹתָם הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל, וְאוּדָן לִיה עַל עֲמָא קִדְשָׁא
דְאִית לִיה בְּאַרְעָא דְּחֻדָּאן בְּחֻדָּה דְּפוּרְקָנָא דְמַרְיָהוּן וּמוֹדִים וּמִשְׁבַּחִים לוֹ עַל עִם
הַקְדוֹשׁ שִׁישׁ לוֹ בְּאַרְץ שְׁשִׁמְחִים בְּשִׁמְחַת הַגֹּאֲלוֹהַ שֶׁל קוֹנֵם.

כְּדִין אַתּוּסָף לִיה חֵילָא וּגְבוּרָתָא לְעֵילָא אַז נִתּוּסָף לְהַקְב"ה כַּח גְּבוּרָה לְמַעְלָה, לְפִי
שְׁעִי"ז כָּל הַסְפִירוֹת מֵאִירוֹת וְנַעֲשֶׂה צִטּוּל הַחֲיוֹנוֹים וְהַשְׁנַתָּם, וִישְׂרָאֵל בְּהֵהוּא
סְפוּרָא יְהִיבִי חֵילָא לְמַרְיָהוּן וִישְׂרָאֵל עִי"י הַסְפּוּר שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם נוֹתֵנִים כַּח לְקוֹנֵם,

חילא למאריהון, כמלכא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה, וכלהו דחלין מקמיה, ואסתלק יקריה על פלהו, ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בספור דא (דף מא ע"א) כמה דאתמר.

כגוונא דא חובה איהו על בר נש לאשתעי תדיר קמי קדשא בריך הוא, ולפרסומי ניסא בכל אינון ניסין דעבד, ואי תימא אמאי איהו חובתא, והא קדשא בריך הוא ידע פלא, כל מה דהוה ויהוי לבתר דנא, אמאי פרסומא דא קמיה על מה דאיהו עבד ואיהו ידע, אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי ניסא ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד, בגין דאינון מלין סלקין וכל פמליא דלעילא מתפנשין וחקמן לון, ואודאן פלהו לקדשא בריך הוא, ואסתלק יקריה עליהו עילא ותתא.

מתוך מדבש

כמלכא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה כמלך שנוסף לו כח וגבורה כשמשבחים את גבורתו וגדולתו ומודים במלכותו, ואז וכלהו דחלין מקמיה ואסתלק יקריה על פלהו כולם מפחדים ממנו ומתעלה כבודו על כולם, ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בספור דא (דף מא ע"א) כמה דאתמר ולכך יש לו לאדם לשבח ולספר בספור זה כמו שלמדנו.

כגוונא דא חובה איהו על בר נש כעין זה חוב הוא על האדם, לאשתעי תדיר קמי קדשא בריך הוא ולפרסומי ניסא בכל אינון ניסין דעבד לספר תמיד לפני הקב"ה ולפרסם את כל נס פרטי מכל אותם הנסים שעשה עמו הקב"ה בפרטות ולהודות עליהם, ואי תימא אמאי איהו חובתא ואם תאמר למה הוא חוב על האדם לספר ניסי הקב"ה, והא קדשא בריך הוא ידע פלא כל מה דהוה ויהוי לבתר דנא והרי הקב"ה יודע הכל כל מה שהיה וכל מה שיהיה אחר כך, אמאי פרסומא דא קמיה על מה דאיהו עבד ואיהו ידע למה צריך הפרסום הזה לפני הקב"ה על מה שהוא עשה והוא יודע, ומתרץ אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי ניסא ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד אלא ודאי צריך האדם לפרסם הנסים ולספר לפני הקב"ה כל מה שעשה עמו, בגין דאינון מלין סלקין לפי שכל אותם הדבורים עולים למעלה, וכל פמליא דלעילא מתפנשין וחקמן לון וכל המוני מלאכי מעלה מתקבצים ורואים אותם, ואודאן פלהו לקדשא בריך הוא ואסתלק יקריה עליהו עילא ותתא והם מודים ומשבחים לפני הקב"ה ומתעלה כבודו עליהם למעלה באצילות ולמטה בבי"ע, ועוד ע"י סיפור הנסים שעשה עמו הקב"ה גורם להאיר את הספירות העליונות עתה באותם ההארות שהאירו לו בשעת הנס.

בְּגוּוֹנָא דָּא מֵאן דְּאִשְׁתַּעֲי וּמִפְּרִט חֲטָאוּי עַל כָּל מַה דְּעָבַד, וְאִי תִימָא
לְמֵאִי אֲצִטְרִיךְ, אֱלָא מְקַטְרָגָא קָאִים תְּדִיר קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, בְּגִין לְאִשְׁתַּעֲי וּלְמַתְּבַע חוּבֵי בְּנֵי נָשָׂא וּלְמַתְּבַע עֲלִיהוֹן דִּינָא,
וְכִיּוֹן דְּאֶקְדִּים בְּר נָשׁ וּמִפְּרִיט חֲטָאוּי כָּל חַד וְחַד, לֹא אֲשָׁאִיר פְּטָרָא
דְּפּוּמָא לְהָהוּא מְקַטְרָגָא, וְלֹא יָכִיל לְמַתְּבַע עֲלִיהּ דִּינָא.

דִּהָא תְּדִיר תְּבַע דִּינָא בְּקִדְמִיתָא וּלְבִתְרָא מִשְׁתַּעֲי וּמְקַטְרָג פְּלוּנֵי עָבַד
כֶּךָ, וְעַל דָּא אֲצִטְרִיךְ לִיה לְבָר נָשׁ לְאֶקְדָּמָא וּלְפִרְט חֲטָאוּי,
כִּיּוֹן דְּמְקַטְרָגָא חֲמִי דָּא, לִית לִיה פְּטָרָא דְּפּוּמָא עֲלִיהּ, וְכִדִּין אֶתְפָּרֵשׁ
מִנִּיהּ מִכָּל וְכָל.

אִי תָב בְּתִיּוּבָתָא יָאוּת, וְאִי לָאו הָא מְקַטְרָגָא אֲשִׁתְּכַח עֲלִיהּ, וְאָמַר

מתוך מדבש

בְּגוּוֹנָא דָּא מֵאן דְּאִשְׁתַּעֲי וּמִפְּרִט חֲטָאוּי עַל כָּל מַה דְּעָבַד כַּעֲיִן זֶה מִי שְׁמִסְפֵּר
וּמִפְּרִט אֶת חֲטָאוֹ וּמִתּוּדָה עַל כָּל מַה שַּׁעֲשָׂה, וְאִי תִימָא לְמֵאִי אֲצִטְרִיךְ אִם
תֹּאמַר לְמַה צְרִיךְ הָאָדָם לְפִרְט אֶת חֲטָאוֹ הֲלֹא הִקְבִּ"ה יוֹדֵעַ אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה הַגּוֹנָה אִם
לֹא, אֱלָא הַטַּעַם הוּא כִּי מְקַטְרָגָא קָאִים תְּדִיר קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שֶׁהַמְּקַטְרָג
עוֹמֵד תָּמִיד לִפְנֵי הִקְבִּ"ה, בְּגִין לְאִשְׁתַּעֲי חוּבֵי בְּנֵי נָשָׂא וּלְמַתְּבַע עֲלִיהוֹן דִּינָא (ס"ג)
כְּדֵי לְסַפֵּר חֲטָאֵי בְּנֵי אָדָם וּלְתַבּוּעַ עֲלֵיהֶם דִּין וְעוֹנֵשׁ, וְכִיּוֹן דְּאֶקְדִּים בְּר נָשׁ וּמִפְּרִיט
חֲטָאוּי כָּל חַד וְחַד וְכִיּוֹן שְׁמַקְדִּים הָאָדָם וּמִפְּרִט כָּל חֲטָא וְחֲטָא מִחֲטָאוֹ וּמִתּוּדָה עֲלֵיהֶם,
לֹא אֲשָׁאִיר פְּטָרָא דְּפּוּמָא לְהָהוּא מְקַטְרָגָא אִזְּאִינוּ מִשְׁאִיר פִּתְחוֹן פֶּה לְאוּתּוֹ הַמְּקַטְרָג,
וְלֹא יָכִיל לְמַתְּבַע עֲלִיהּ דִּינָא וְאִינוּ יָכוֹל לְתַבּוּעַ עֲלֵיו דִּין וְעוֹנֵשׁ.

וְאָמַר עוֹד דִּהָא תְּדִיר תְּבַע דִּינָא בְּקִדְמִיתָא כִּי הַמְּקַטְרָג תָּמִיד תּוֹבֵעַ דִּין תַּחִּילָה, ע"י
שְׁמִתְחִיל לֹאמַר וְכִי אִינוּ כְּתוּב בַּתּוֹרָה כֶּךָ וְכָךְ, וְכַשְׁמִשִּׁיבִים לוֹ הֵן, אִזְּאִינוּ לְבִתְרָא מִשְׁתַּעֲי
וּמְקַטְרָג פְּלוּנֵי עָבַד כֶּךָ אַחֵר כֶּךָ מִסְפֵּר וְאָמַר הֲלֹא פְּלוּנֵי עָבַר עַל זֶה הֲלֹא וְעָשָׂה כֶּךָ
וְכָךְ, בַּעֲנִין שְׁתַּחֲלִיל תְּבִיעֵתוֹ הִיא דִּין סֵתָם כְּדֵי לְעוֹרֵר הַדִּינִים, וְעַל דָּא אֲצִטְרִיךְ לִיה לְבָר
נָשׁ לְאֶקְדָּמָא וּלְפִרְט חֲטָאוּי וְעַל כֵּן צְרִיךְ הָאָדָם לְהַקְדִּים וּלְפִרְט חֲטָאוֹ, כִּיּוֹן דְּמְקַטְרָגָא
חֲמִי דָּא, לִית לִיה פְּטָרָא דְּפּוּמָא עֲלִיהּ כִּיּוֹן שֶׁהַמְּקַטְרָג רּוֹאֵה זֹאת אֵין לוֹ עוֹד פִּתְחוֹן
פֶּה עֲלִיו, וְכִדִּין אֶתְפָּרֵשׁ מִנִּיהּ מִכָּל וְכָל וְאִזְּאִינוּ הוּא נִבְדֵּל וּמִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ לְגַמְרִי.

אִי תָב בְּתִיּוּבָתָא יָאוּת אִם שָׁב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלִימָה בְּכָל לִבּוֹ מוֹטֵב כִּי אִזְּאִינוּ הַמְּקַטְרָג
מִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ, וְאִי לָאו הָא מְקַטְרָגָא אֲשִׁתְּכַח עֲלִיהּ וְאִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה כְּרָאוּי
רַק בְּפִיו הַתּוֹרָה וּלְבּוֹ רַחוּק מֵהִקְבִּ"ה, אִזְּאִינוּ הַמְּקַטְרָג עוֹמֵד לְקַטְרֵג עֲלִיו, וְאָמַר פְּלוּנֵי

פְּלוּנִי דְּאַתָּא לְקַמְךָ בְּתוּקָפָא דְּאַפִּין בְּעֵיט בְּמַרְיָה, חוּבוֹי כָּף וְכָף, עַל
דָּא יָאוּת לְאַזְדָּהָרָא בַּר נָשׁ בְּכָל הֵנִי, בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח עֲבָדָא מְהֵימְנָא
קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כ"ז

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא לְאַכּוּל מִצָּה בְּפִסַּח, בְּגִין דְּאִיהוּ דּוּכְרָנָא לְדְרִי דְרִין
עַל רָזָא דְּמְהֵימְנוּתָא, וְהָא אוּקְמוּה, דִּישְׁרָאֵל נִפְקוּ בְּהֵהוּא
זְמַנָּא מִרָזָא דְּטַעוּן אַחֲרָן, וְעָאֵלוּ בְּרָזָא דְּמְהֵימְנוּתָא, וְהָא אוּקְמוּה רָזָא
דִּנָּא בְּכַמָּה דּוּכְתִי.

כ"ח

וַיֹּאמֶר יְהו"ה אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח וְגו'. פְּקוּדָא דָּא
לְמַשְׁחַט פֶּסַח בֵּין הָעֲרֵבִים בִּי"ד בְּנִיסָן, דּוּכְרָנָא דְּהֵהוּא פֶּסַח
דְּמַצְרִים, וְדָא אִיהוּ חוּבְתָא עַל כָּלָא, כָּמָה דְּאַתָּא אָמַר וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ
כָּל קָהָל עַדְת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֵבִים.

מתוק מדבש

דְּאַתָּא לְקַמְךָ בְּתוּקָפָא דְּאַפִּין בְּעֵיט בְּמַרְיָה וְאוּמַר כִּי פְלוּנִי בָא לְפָנֶיךָ בַּעֲזוֹת פָּנִים
לְהַתּוֹדוֹת וְאִינוּ עוֹזֵב חֲטָאֵי הָלָא הוּא בּוֹעֵט בְּקוּנו, חוּבוֹי כָּף וְכָף הָרִי עוֹנוֹתָיו הֵם כַּךְ וְכַךְ,
עַל דָּא יָאוּת לְאַזְדָּהָרָא בַּר נָשׁ בְּכָל הֵנִי וְעַל כֵּן רָאוּי לְאָדָם לְהַזְהִיר בְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים
הַנִּזְכָּרִים לְעִיל, בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח עֲבָדָא מְהֵימְנָא קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדִי שִׁמְצָא עֲבַד
נֶאֱמַר לְפָנֶי הַקָּב"ה.

מצוה כ"ז

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא לְאַכּוּל מִצָּה בְּפִסַּח הַמִּצְוָה שְׁלֵאֲחֵר זֶה הִיא לְאָכּוּל מִצָּה בְּפִסַּח, בְּגִין דְּאִיהוּ
דּוּכְרָנָא לְדְרִי דְרִין עַל רָזָא דְּמְהֵימְנוּתָא לְפִי שְׁאֲכִילַת מִצָּה הִיא זְכוּרָן לְדוּרֵי דוֹרוֹת
עַל סוּד הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה, כִּי הַמִּצָּה נִקְרְאת לַחֵם עֲנִי הָרוּמִז עַל הַשְׁכִּינָה, וְהָא אוּקְמוּה
דִּישְׁרָאֵל נִפְקוּ בְּהֵהוּא זְמַנָּא מִרָזָא דְּטַעוּן אַחֲרָן וְכַבֵּר פִּירְשׁוּהוּ שִׁישְׁרָאֵל יֵצְאוּ בְּאוֹתוֹ
הַזְמָן מִסוּד אֱלֹהִים אַחֲרִים וְהַסְטְרָא אַחֲרָא, וְעָאֵלוּ בְּרָזָא דְּמְהֵימְנוּתָא וְנִכְנְסוּ בְּסוּד הָאֱמוּנָה
שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה, וְהָא אוּקְמוּה רָזָא דִּנָּא בְּכַמָּה דּוּכְתִי וְכַבֵּר פִּירְשׁוּ סוּד זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

מצוה כ"ח

וַיֹּאמֶר יְהו"ה אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח וְגו', פְּקוּדָא דָּא לְמַשְׁחַט פֶּסַח בֵּין
הָעֲרֵבִים בִּי"ד בְּנִיסָן מִצְוָה זֹה הִיא לְשַׁחֲט קֶרֶבֶן פֶּסַח בֵּין הָעֲרֵבִים בִּי"ד בְּנִיסָן,
דּוּכְרָנָא דְּהֵהוּא פֶּסַח דְּמַצְרִים שֶׁהוּא זָכַר לְפִסַּח מַצְרִים, וְדָא אִיהוּ חוּבְתָא עַל כָּלָא וְזוּהוּ
חוּב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל כָּמָה דְּאַתָּא אָמַר וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהָל עַדְת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֵבִים.

פסח דא אצטריף למהוי נטיר מעשרה יומין ולהלאה, דכתיב בעשור
 לחדש הזה ויקחו להם וגו', מאי טעמא, בגין דהא פדין שריאת
 סיהרא לאנהרא מעשרה יומין והלאה, עד דאשתלים בחדמיסר, ובארביסר
 דליהוי נכיס בשעתא דדינא תליא על עלמא.
 רזא דא לאעברא זוהמא מקמי ברית קדישא, ולא תהנאה בההוא ריחא
 דנדיף טוי נור, ועל דא לא אתיא אלא על שבועא, ועל דא וכל

מתוק מדבש

וטעם מצוה זו כי עיקר ביטול הקליפות נעשה בעת יציאת ישראל ממצרים, ובכל שנה בשחיטת הפסח
 גורמים לחדש אותם ההארות העליונות שנתגלו אז ביציאת מצרים, וזה גורם לחדש ולחזק את
 ביטול הקליפות, ולפי שכל הנבראים נבראו עם כח הקליפה וכח היצר הרע, לכן חל חיוב הביטול ע"י
 שחיטת קרבן פסח על כל אחד ואחד מישראל.

להצין מאמר הנא נעתיק מש"כ האריז"ל (צע"מ של"ו פ"ב), וז"ל אחר כך צהגיע תור גאולת מנרים,
 צעשרה לחדש לקחו הפסח להורות כי אז היתה המלכות פרנף שלם צקוד אצ"א צ"ס, ולכן לקחו
 מצעשור, ואחר כך המתינו עוד ה' ימים והאירו צה עוד ה' ראשונות שצו וכו', כי צהייתה צקוד אחר
 היא צחי י"ס ושעור קומתה אינו רק ד"ס תחתונות דז"א, וה"ר דז"א גצוהין עליה, וכאשר היא נגדלת
 עמו למעלה לוקחת מקומם ע"ש.

וזה שאמר פסח דא קרבן פסח של מנרים, אצטריף למהוי נטיר מעשרה יומין
 ולהלאה היה צריך להיות נשמר מעשרה ימים צניסן ולהלאה דכתיב בעשור לחדש
 הזה ויקחו להם וגו', מאי טעמא היה צריך לשמרו מעשור צחדש, בגין דהא פדין
 שריאת סיהרא לאנהרא מעשרה יומין והלאה לפי שאז התחילה השכינה להאיר
 מעשרה ימים והלאה, שאז הי"ס שלה קצלו הארה מהד' ספירות תחתונות דז"א, עד
 דאשתלים בחדמיסר עד שהיא נשלמה צחמשה עשר יום לחדש גס מחמש ספירות עליונות
 דז"א, ולכן היו צריכים להתעכב עוד חמשה ימים לאכילתו שאז נשלמה המלכות צקוד
 חמשה עשר יום, ולפני זה ובארביסר דליהוי נכיס צ"ד צניסן צין הערצים היה צריך
 להיות נשחט הפסח, בשעתא דדינא תליא על עלמא צשעה שדין תלוי על העולם,
 כדי לצטל קליפת הנאן צעת שליטתה צגצורה הקשה המתעוררת צומן ההוא.

רזא דא סוד וטעם של הקרבת קרבן פסח, לאעברא זוהמא מקמי ברית קדישא
 להעביר הזוהמא והערלה מלפני הברית קודש שהיא השכינה, ולא תהנאה בההוא
 ריחא דנדיף טוי נור וצריך ליהנות מריח הנודף מהפסח כשצולים אותו על האש, ועל
 דא ועל שעיקר הקרבן הוא הריח, לכן לא אתיא אלא על שבועא אינו בא לאכלו אלא
 על השובע כשכבר אינו נהנה כל כך מאכילתו אלא מריחו, (ועי' סוד הריח צש' הכונות צעמן
 השלמן של צבת דף ע"ב סוף טור ג'), ועל דא ועל שבא להעביר הזוהמא והערלה, לכן וכל

עָרַל לֹא יֹאכֵל בּוֹ, מֵאֵן דָּאִית בֵּיה בְּרִית קִדִּישָׁא יִיכּוֹל בֵּיה, מֵאֵן דָּלָא אִית בֵּיה בְּרִית קִדִּישָׁא לֹא יִיכּוֹל בֵּיה, דִּהְיָי מִבְּנֵי בְּרִית אִיהוּ לְתַבְרָא תּוֹקְפָא דְחִילָא אַחְרָא לְאַעְבְּרָא עָרְלָה מִקְמֵי בְּרִית, בְּגִין כֶּךָ הָיִי בְּבִנֵי בְּרִית אִיהוּ לְמַעַבְד וְלֹא בְּבִנֵי עָרְלָה.

כִּד אַתָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַצְרִים, חָמָא דְמָא דִּהְהוּא פֶּסַח דִּהְוָה רְשִׁים עַל פְּתַחַא, וְדָמָא דְבְּרִית הֵיךְ הוּוּ קְיָיִמִין עַל פְּתַחַא, דְּכָתִיב וּלְקַחְתֶּם אֶגְדָּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם וְגו' אֲזוּבָא הָא אוֹקִימָנָא דְאִיהוּ מַעְבֵּר רוּחִין בִּישׁוּן, וְכָל סֵטֶר רוּחַ בִּישָׁא מַעְבֵּר בְּאַתְעָרוּתָא דִּילִיָּה, בְּפוֹרְקָנָא עַלְאָה דִּישְׂרָאֵל לְזִמְנָא דְאַתִּי, יִיתִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִצְרֵר הָרַע וְיִפּוֹס לִיָּה, וְהִשְׁתָּא בְּפוֹרְקָנָא דָּא כְּתִיב וְשַׁחֲטוּ

מתוק מדבש

עָרַל לֹא יֹאכֵל בּוֹ כִּי ע"י הערלה יש בו אחיזת החיצונים, אלא מֵאֵן דָּאִית בֵּיה בְּרִית קִדִּישָׁא יִיכּוֹל בֵּיה מִי שֶׁהוּא מֵהוּל יֹאכֵל בּוֹ, מֵאֵן דָּלָא אִית בֵּיה בְּרִית קִדִּישָׁא לֹא יִיכּוֹל בֵּיה וּמִי שֶׁאִינוּ מֵהוּל לֹא יֹאכֵל בּוֹ, וּטַעַם הַדְּבָר דִּהְיָי מִבְּנֵי בְּרִית אִיהוּ לְתַבְרָא תּוֹקְפָא דְחִילָא אַחְרָא לְאַעְבְּרָא עָרְלָה מִקְמֵי בְּרִית כִּי זֶה שֶׁהוּא מִבְּנֵי בְּרִית הוּא יִכּוֹל בְּכַחוֹ לְשַׁבֵּר תּוֹקֶף כַּח הַסְטֵרָא אַחְרָא וּלְהַעֲבִיר אֶת הָעֵרְלָה שֶׁהִיא הַקְּלִיפָה מִלְּפָנֵי הַבְּרִית שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה, בְּגִין כֶּךָ הָיִי בְּבִנֵי בְּרִית אִיהוּ לְמַעַבְד וְלֹא בְּבִנֵי עָרְלָה לִכְן הַקֶּרֶבֶן פֶּסַח צָרִיךְ לְהַעֲשׂוֹת בְּבִנֵי בְּרִית וְלֹא בְּבִנֵי עָרְלָה, כִּי אִם יִקְרִיב קֶרֶבֶן פֶּסַח מִי שֶׁהוּא עָרַל הַנֶּאֱחָז עַדִּיין בַּקְּלִיפָה יִקְלַקֵּל אֶת תִּיקוֹן הַקֶּרֶבֶן, לִפִּי שְׁאִין בְּכַחוֹ לְבַטֵּל חֵלֶק הָרַע וְהַקְּלִיפָה שְׁבוּ.

כִּד אַתָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַצְרִים כְּשֶׁבֶא הַקְּב"ה לְמַצְרִים לְהַכּוֹת אֶת הַבְּכוֹרִים, חָמָא דְמָא דִּהְהוּא פֶּסַח דִּהְוָה רְשִׁים עַל פְּתַחַא רֵאָה אֶת הַדָּם שֶׁל קֶרֶבֶן פֶּסַח שֶׁהִיָּה רְשׁוּם עַל הַפֶּתַח, וְדָמָא דְבְּרִית וְגַם רֵאָה אֶת דָּם הַבְּרִית הֵיךְ הוּוּ קְיָיִמִין עַל פְּתַחַא אִיךְ שְׁנֵי הַדָּמִים הָיוּ נִמְצָאִים עַל הַפֶּתַח כַּמְּבֹאֵר לְקַמֵּן, דְּכָתִיב וּלְקַחְתֶּם אֶגְדָּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם וְגו'. וְהַטַּעַם שֶׁהִיָּה צָרִיךְ לְהַזְזוֹת בְּאִגּוּדָת אֲזוּבָא, הָא אוֹקִימָנָא הָרִי כְּבֵר הָעֵמֶדְנוּ לְעִיל דָּף לֵה ע"ב, דְּאִיהוּ מַעְבֵּר רוּחִין בִּישׁוּן לִפִּי שֶׁהוּא מַעְבִּיר רוּחוֹת הָרַעוֹת, וְכָל סֵטֶר רוּחַ בִּישָׁא מַעְבֵּר בְּאַתְעָרוּתָא דִּילִיָּה וְכָל צַד שֶׁל רוּחַ רַעָה מַעְבִּיר בְּהַתְעוּרְרוֹת שְׁלוֹ, וְכֵדִי לְהַעֲבִיר וּלְבַטֵּל רוּחוֹת רַעוֹת מִבְּתֵי יִשְׂרָאֵל לִכְן הָיוּ מְזִים בְּאִגּוּדָת אֲזוּב, וְאָמַר כִּי בְּפוֹרְקָנָא עַלְאָה דִּישְׂרָאֵל לְזִמְנָא דְאַתִּי לְזִמְנָא שֶׁל גְּאוּלָּה הָעֲלִיוֹנָה וְהַשְּׁלִימָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְעַתִּיד לְבָא, יִיתִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִצְרֵר הָרַע וְיִפּוֹס לִיָּה יִבִּיא הַקְּב"ה אֶת הַיִּצְרֵר הָרַע וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ, וְהִשְׁתָּא בְּפוֹרְקָנָא דָּא וְעַתָּה בְּגִאוּלָּת מַצְרִים כְּתִיב וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל

אותו כל קהל עדת ישראל וגו', דוכרנא דזמנא דאתי בההוא פורקנא עלאה.

על שתי המזוזות ועל המשקוף, בהאי רשימו דאת יו"ד, ובהאי רשימו דאת יו"ד, לאחזאה רשימו דברית קדישא, ואתבר ערלה מקמי דמא דברית רשים על כלא, ואתא דמא על דמא, פד עבר ההוא משחית הוה חמי דמא ואזדקיף מביתא, כמה דאת אמר ולא יתן המשחית וגו'.

אי קדשא בריך הוא הוה בלחודוי קטיל אמאי כתיב ולא יתן המשחית, דמשמע דמשחית הוה אזיל ולא קדשא בריך הוא, אלא ודאי קדשא בריך הוא הוה קטיל, ומשחית הוה אזיל (דף מא ע"ב) לאשפחא עילה לישראל, פיון דהוה חמי ההוא תבירו דערלה בתרין סטרין,

מתוק מדבש

קהל עדת ישראל וגו' שרומז גם כן על שחיטת היצר הרע, והוא היה דוכרנא דזמנא דאתי בההוא פורקנא עלאה זכרון על לעתיד לבא כשתהיה הגאולה העליונה והשלימה, שאז הקב"ה יעביר את רוח הטומאה מן הארץ.

ומש"כ ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף בשעת נתינת הדם עשו בהאי רשימו דאת יו"ד במזוזה הימנית רושם וצורה של אות י', ובהאי רשימו דאת יו"ד ובמזוזה השמאלית רושם וצורה של אות י', וכן על המשקוף, לאחזאה רשימו דברית קדישא כדי להראות את הרושם של הברית קודש שהיא סוד אות י', ואתבר ערלה מקמי דמא דברית רשים על כלא ועי"ז נשבר כח הערלה לפני דם הברית הרשום על כל צד מהפתח, ואתא דמא על דמא ובא דם הברית על דם הפסח, כי מדם המילה היו רושמים על מקום דם הפסח, פד עבר ההוא משחית הוה חמי דמא ואזדקיף מביתא כשעבר המשחית היה רואה את הדם נזקף ופרח מאותו הבית כמה דאת אמר ולא יתן המשחית וגו'.

ושואל אי קדשא בריך הוא הוה בלחודוי קטיל אם הקב"ה לבדו היה הורג את בכורי מצרים אם כן אמאי כתיב ולא יתן המשחית, דמשמע דמשחית הוה אזיל ולא קדשא בריך הוא שמזה משמע שהמשחית הלך להרוג את הבכורים ולא הקב"ה, ומתרץ אלא ודאי קדשא בריך הוא הוה קטיל אלא ודאי הקב"ה לבדו היה הורג את בכורי מצרים, ומשחית הוה אזיל (דף מא ע"ב) לאשפחא עילה לישראל והמשחית היה הולך למצוא איזו עלילה לקטרג על ישראל שגם בהם ישלוט הדין ח"ו, פיון דהוה חמי ההוא תבירו דערלה בתרין סטרין

הוּה עֶרְק וְאַתְפָּרֶשׁ מִנִּיּהוּ, וְעַל דְּקִטְל קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל אֵינוֹן
בּוֹכְרִין דִּהְהוּא סְטָרָא, יְהִיב בּוֹכְרִין דִּישְׂרָאֵל לְפוֹרְקָנָא, דִּלָּא יִשְׁפַח
עַלֵּיהוּ סְטָרָא אַחְרָא עִילָה כָּלִל, וּבְכֻלָּא נָטִיר לֹון לִישְׂרָאֵל כַּאֲבָא עַל
בְּנִין.

כ"ט

בְּבֵית אֶחָד יֹאכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבֵּית וְגו', פְּקוּדָא דָּא לְמִיכָל הָאִי
פֶּסַח עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִין, מִצּוֹת, מִצַּת פְּתִיב, מָאִי הָאִי לְקַבֵּל
הָאִי, אֵלָא לְאַחְזָא גְלוּתָא דְשְׁכִינְתָּא עִמָּהוֹן דִּישְׂרָאֵל בְּהֵהוּא מְרִירו
דִּלְהוֹן, דְּכְתִיב וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבוּדָה קָשָׁה וְגו', וְכַד אַכְלִין לְהָאִי
פֶּסַח, לְאַחְזָא כָּל הָאִי דְעַבְדוּ לֹון בְּמִצְרַיִם בְּהֵהוּא גְלוּתָא וּבְהֵהוּא
שְׁעִבּוּדָא.

מתוק מדבש

הוּה עֶרְק וְאַתְפָּרֶשׁ מִנִּיּהוּ כִּיּוֹן שְׁהִיָּה רּוּאָה אֶת שְׁבִירַת כַּח הָעֲרֵלָה ע"י דָּם הַבְּרִית
שְׁהִיָּה רְשׁוּם בְּשְׁנֵי צַדִּי פֶתַח הַבֵּית בְּרַח וּנְפֹרֶשׁ מִן הַבֵּית. וְעַל דְּקִטְל קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
כָּל אֵינוֹן בּוֹכְרִין דִּהְהוּא סְטָרָא וּלְפִי שְׁהֵרַג הַקֶּבֶ"ה כָּל אֱלוֹ הַבְּכוּרִים שֶׁל הַסְטָרָא אַחְרָא,
יְהִיב בּוֹכְרִין דִּישְׂרָאֵל לְפוֹרְקָנָא נָתַן מִצּוֹת פְּדִיּוֹן פֶּטֶר רַחֵם לִישְׂרָאֵל שִׁיפְדוּ אֶת הַבְּכוּרִים,
דִּלָּא יִשְׁפַח עַלֵּיהוּ סְטָרָא אַחְרָא עִילָה כָּלִל שְׁלֹא יִמְצָא עֲלֵיהֶם הַסְטָרָא אַחְרָא שׁוּם
עֲלִילָה לְקַטְרַג עֲלֵיהֶם, כִּי ע"י הַפְּדִיּוֹן הֵם יוֹצֵאִים מִתַּחַת רִשׁוּת הַסְטָרָא אַחְרָא וּנְכַנְסִים תַּחַת
רִשׁוּת הַקְּדוּשָׁה, וּבְכֻלָּא נָטִיר לֹון לִישְׂרָאֵל כַּאֲבָא עַל בְּנִין וּבְכָל דְּבַר שׁוֹמֵר הַקֶּבֶ"ה
אֶת יִשְׂרָאֵל כַּאֲבָא שׁוֹמֵר אֶת בְּנָיו.

מצוה כ"ט

בְּבֵית אֶחָד יֹאכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבֵּית מִן הַבֶּשֶׂר חוּצָה, וְעַצֵּם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ, (וְכִתְּבִיב
וְאִכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צִלִּי אֵשׁ, וּמִצּוֹת עַל מְרוּרִים יֹאכְלוּהוּ), פְּקוּדָא דָּא
לְמִיכָל הָאִי פֶּסַח עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִין מִצּוֹה זֶה הִיא לֹאכּוֹל אֶת הַפֶּסַח עַל מִצּוֹת
וּמְרוּרִים, מִצּוֹת, מִצַּת פְּתִיב חֲסֵר ו', הַרּוּמִזַּת עַל הַמַּלְכוּת שְׁהִיתָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּת
מִצְרַיִם, וְשׁוֹאֵל מָאִי הָאִי לְקַבֵּל הָאִי מַה הוּא הַמְרֹר כְּנֶגֶד הַמִּצָּה שְׁהִיו צְרִיכִים לֹאכֹלם
יַחַד, וּמִשִּׁיב אֵלָא לְאַחְזָא גְלוּתָא דְשְׁכִינְתָּא עִמָּהוֹן דִּישְׂרָאֵל בְּהֵהוּא מְרִירו דִּלְהוֹן
אַלֵּא בֹא לְהִרְאוֹת הַשְּׁתַּתְּפוֹת הַשְּׁכִינָה הַנִּקְרָאֶת מִצָּה יַחַד עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִרְיֹות שְׁלֵהֶם דְּכְתִיב
וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבוּדָה קָשָׁה וְגו', וְכַד אַכְלִין לְהָאִי פֶּסַח וְכַשְׁאִכְלוּ אֶת קֶרֶבן
הַפֶּסַח עַל מִצּוֹת וּמְרוּרִים, לְאַחְזָא כָּל הָאִי דְעַבְדוּ לֹון בְּמִצְרַיִם בְּהֵהוּא גְלוּתָא
וּבְהֵהוּא שְׁעִבּוּדָא הוּא בֹא לְהִרְאוֹת אֶת כָּל מַה שְׁעָשׂוּ לִישְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ הַגִּלוּת
וְהַשְּׁעִבּוּד הַקָּשָׁה.

מה פתיב ועצם לא תשברו בו, לאחזאה ביה קלנא, ובכל אינון טעוון דמצראי, דהא גרמין הוו רמאן בשוקא, ואתו פלבי והוו גררי לון מאתר לאתר, ודא קשיא לון מפלא, דהא גרמי אינון תקוונא דגופא ודמי לגוונא אחרא, וישראל רמאן לון בשוקא אורח קלנא, ועל דא כתיב ועצם לא תשברו בו, אתון לא תשברון, אבל פלבי הוו אתיין ומתברין ליה.

תו, מצראי הוו אתיין לבתר, והוו חמאן אינון גרמי דהוו נטלי פלבי מאתר לאתר ומדקן לון, והוו מצראי טמני לון גו עפרא, בגין פלבי דלא ישפחון לון, ודא איהו בטולא דעבודה זרה יתיר מסטרא דלהון, ובדא קדשא ברין הוא אסתלק ביקריה, ואתפפיין כל חילין אחרנין, דהא פדין אתפפיין יתיר פד בטיילו אשתכח מסטרא דלהון,

מתוך מדבש

ואמר עוד מה פתיב ועצם לא תשברו בו, לאחזאה ביה קלנא ובכל אינון טעוון דמצראי להראות בטלה ובכל העבודה זרה של המצרים קלון ובזיון, דהא גרמין הוו רמאן בשוקא ואתו פלבי והוו גררי לון מאתר לאתר כי העצמות היו מוטלים ונזרקים בשוק ובאו הכלבים והיו גוררים אותם ממקום למקום, ודא קשיא לון מפלא וזה היה קשה להם יותר מכל המכות, דהא גרמי אינון תקוונא דגופא ודמי לגוונא אחרא כי העצמות הם תיקון הגוף ודומים וניכרים שהם העצמות של הע"ז שלהם, וישראל רמאן לון בשוקא אורח קלנא וישראל השליכו אותם בשוק דרך בזיון, ועל דא כתיב ועצם לא תשברו בו פירושו אתון לא תשברון אתם לא תשברו עצם, אבל פלבי הוו אתיין ומתברין ליה אבל הכלבים היו באים ומשברים אותו.

תו מצראי הוו אתיין לבתר והוו חמאן אינון גרמי דהוו נטלי פלבי מאתר לאתר ומדקן לון ועוד המצרים היו באים אחר כך והיו רואים את העצמות שהכלבים היו גוררים אותם ממקום למקום ושוברים אותם, והוו מצראי טמני לון גו עפרא בגין פלבי דלא ישפחון לון והמצרים היו טומנים אותם בעפר כדי שהכלבים לא ימצאו אותם, ודא איהו בטולא דעבודה זרה יתיר מסטרא דלהון וזהו ביטול העבודה זרה הגדול ביותר לפי שהוא מצדם, ובדא קדשא ברין הוא אסתלק ביקריה ובוזה נתעלה הקב"ה בכבודו, ואתפפיין כל חילין אחרנין ונכפו ונכנעו כל כחות הסטרא אחרא, דהא פדין אתפפיין יתיר פד בטיילו אשתכח מסטרא דלהון כי הם נכנעים יותר כשהביטול ע"ז הוא מצד

וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל לָא מְבַטְלֵי לֹוֹן, דְּכְתִיב וְעַצֶּם לֹא תִשְׁכְּרוּ בּוֹ.

מתוק מדבש

עצמם, וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל לָא מְבַטְלֵי לֹוֹן וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל לֹא הִיוּ מְבַטְלִים אוֹתָם דְּכְתִיב וְעַצֶּם לֹא תִשְׁכְּרוּ בּוֹ.

רבי יוסי ורבי חייא הוו אֲזִילי בְּאַרְחָא וְכוּ', עַד הוֹשִׁיעָה יְמִינָךְ וְעַנְיִי, כְּכֹר נִדְפַס בְּפִרְשֵׁת וָאֵרָא דָּף לֵב עֲמוּד א, וְצִרִיךְ לְהוֹסִיף אַחֵר מִלֵּת קִדִּישָׁא, אָמַר לֵיהּ, אַתְּ חָמִי וְאַנָּא חָמִינָא, מִפּוּמִּיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַעְנָא מְלָה וּבְכִינָא, אָמַר לֵיהּ מַאי הָאִי.

אַלֶּה מוֹעֲדֵי יְהו"ה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח (תְּהִלִּים כו ח) לֵךְ אָמַר לְבִי בִקְשׁוּ פָנַי, אַתְּ פָּנֶיךָ יְהו"ה אֲבִקְשׁ, הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרִיָּיא בְּכַמָּה אַתְר, אָבֵל הָאִי קָרָא הָבִי אַתְמַר, לֵךְ אָמַר לְבִי, דְּוֹד מִלְפָּא אָמַר דָּא בְּגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְקַבֵּל מִלְפָּא קִדִּישָׁא, וּמַאי אָמַר, לֵךְ אָמַר לְבִי, בְּגִינָךְ אָמַר לְבִי לְבָנִי עֲלֻמָּא, וְאַזְהַר לֹון לְבִי, דְּאִיהוּ אֶחִיד בֵּיהּ, דְּדָא בְּגִין מִלְפָּא עֲלָאָה אָמַר, בִּקְשׁוּ פָנַי, אֵלִין עֲטָרֵי מִלְפָּא, דְּאִיהוּ אֶחִיד בְּהוּ, וְאַיְנוֹן בֵּיהּ, אֵינּוֹן שְׁמִיָּה, וְאִיהוּ שְׁמִיָּה מְלָה חֲדָא הוּא, בְּגִין כֶּף אָמַר דְּוֹד אַתְּ פָּנֶיךָ יְהו"ה אֲבִקְשׁ, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (שם קה ד) דְּרִשׁוּ יְהו"ה וְעֲזֹו בִקְשׁוּ פָנָיו תָּמִיד.

מתוך מדבש

אַלֶּה מוֹעֲדֵי יְהו"ה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם כְּדִי לִפְרַשׁ פְּסוּק זֶה רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח הַקִּדִּים לִפְרַשׁ מֵה שְׁכֻמוֹת לֵךְ אָמַר לְבִי בִקְשׁוּ פָנַי אַתְּ פָּנֶיךָ יְהו"ה אֲבִקְשׁ, וְאָמַר כִּי הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרִיָּיא בְּכַמָּה אַתְר אֵת פְּסוּק זֶה כְּזֹר צִיָּארוּ הַחֲזִירִים צִמָּה מִקּוּמוֹת, אָבֵל עֵתָה נִפְרַשׁ צוּה הַלּוֹפֵן, הָאִי קָרָא הָבִי אַתְמַר פְּסוּק זֶה כֶּךָ לִמְדֵנוּ לוֹתוֹ, מֵה שְׁכֻמוֹת לֵךְ אָמַר לְבִי הֵינּוּ דְּוֹד מִלְפָּא אָמַר דָּא בְּגִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דוֹד הַמֶּלֶךְ אָמַר זֶה צִס כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּא הַמַּלְכוּת, לְקַבֵּל מִלְפָּא קִדִּישָׁא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ שְׁהוּא ז"ל, כְּלוּמַר מֵה שְׁנִרְכָּה הַמַּלְכוּת לוֹמַר צַעַד ז"ל, הִיָּה דוֹד לוֹמַר צִמָּה, וּמַאי אָמַר דוֹד, לֵךְ אָמַר לְבִי הֵינּוּ בְּגִינָךְ אָמַר לְבִי לְבָנִי עֲלֻמָּא צַעַךְ ז"ל אָמַר לְבִי שְׁהוּא הַמַּלְכוּת לְבִי וְהַזְהִיר לוֹתָם לְבִי, וְהַטַּעַם שְׁדוֹד קוֹרָא אֵת הַמַּלְכוּת לְבִי דְּאִיהוּ אֶחִיד בֵּיהּ מִפְּנֵי שְׁהוּא הִיָּה אֶחָד צֶה, וְהִיָּתָה חֲזִיצָה לוֹ כְּלָזוּ וְכִנְפִּשׁוּ, (ה"ג הַרְמ"ק) דְּהָא בְּגִין מִלְפָּא עֲלָאָה אָמַר כִּי אָמַר זֶה צַעַךְ הַמֶּלֶךְ הַעֲלִיִן שְׁהוּא ז"ל, וְמֵה אָמַר בִּקְשׁוּ פָנַי פִּירוּשׁ אֵלִין עֲטָרֵי מִלְפָּא אֵלֵינוּ הַס הַעֲטָרוֹת וְהַמוֹחִין דו"ל, כְּלוּמַר הַמַּלְכוּת מוֹהֶרֶת וְלוֹמַרֶת לְבִי אֵדָם שִׁדְרִשׁוּ אֵת פְּנִימִיּוֹת ז"ל שְׁהוּא הַמוֹחִין, דֵּהֵינּוּ שִׁיעֲסָקוּ צְחוּרָה וּמִנּוֹת וְעִי"ז יַעֲלוּ מ"ן וְיִמְשִׁיכוּ מוֹחִין לו"ל, דְּאִיהוּ אֶחִיד בְּהוּ שו"ל אֶחָד צֶהמוֹחִין, וְאַיְנוֹן בֵּיהּ וְהַס מִתְפַּשְׁטִים כָּל פְּרִלּוֹפוֹ, כִּי אֵינּוֹן שְׁמִיָּה הַמוֹחִין הַס שְׁמוֹ שְׁהַס שְׁמוֹת עַסְמ"ב, (ה"ג הַרְמ"ק) וְהוּא וְשְׁמִיָּה מְלָה חֲדָא הוּא וְהוּא וְשְׁמוֹתֵינוּ הַס דְּזֶר אֶחָד, כְּמוֹ הַגּוֹף עִם הַנֶּשְׁמָה, בְּגִין כֶּף אָמַר דְּוֹד צִשְׁבִּיל זֶה אָמַר דוֹד, אַתְּ פָּנֶיךָ יְהו"ה אֲבִקְשׁ פִּי אֵת הַפְּנִימִיּוֹת דֵּהֵינּוּ אֵת הַמוֹחִין דו"ל הַנִּקְרָא הוּי"ה,

תָּא חֲזִי, יָאוֹת הָיָה דְּדוּד מְלָפָא לְמִימַר שִׁירְתָּא בְּגִין פְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל,
יִתִּיר מִכָּל בְּנֵי עַלְמָא, וְלְמִימַר מְלִי דְכְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל לְמְלָפָא, בְּגִין
דְּאִיהוּ אֶחִיד בָּהּ.

דְּבַר אַחֲרֵי, לָךְ אָמַר לְבִי בְּקִשׁוּ פָּנֵי, בְּגִינָךְ אָמַר לְבִי לְבִי עַלְמָא,
בְּקִשׁוּ פָּנֵי, (ס"א אֶת פָּנֶיךָ יְהו"ה אֲבָקֶשׁ) אֵלֶיךָ זְמַנִּיָּא וְחֻגִיָּא, דְּכֻלָּהוּ
זְמִין לְהוֹן לְאַתֵּר דְּאֶקְרִי קֳדָשׁ, בְּגִין לְעֵטְרָא לִזְוִן כָּל חַד וְחַד בְּיוֹמִיָּה,

מתוק מדבש

אֵי מִצְקֶשׁ וּמִמְשִׁיךְ אֵלֵינוּ מֵאו"ל, בְּמַח דְּאַתְּ אָמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר דְּרִשׁוּ יְהו"ה דְּהֵיִינוּ אֶת
ז"א, וְעַד שֶׁהוּא הַמוֹחִין שְׁלֵנוּ, בְּקִשׁוּ פָּנֵינוּ תְּמִיד צִקְשׁוּ אֶת פְּנִימוֹת שְׁלֵנוּ תְּמִיד כְּנ"ל.

תָּא חֲזִי, יָאוֹת הָיָה דְּדוּד מְלָפָא לְמִימַר שִׁירְתָּא בְּגִין פְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל יִתִּיר מִכָּל
בְּנֵי עַלְמָא זֶה וְרָאָה כִּי רָאוּ הוּא דוּד הַמֶּלֶךְ לֹוֹמֵר שִׁירָה צַעַד כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר
מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְלְמִימַר מְלִי דְכְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל לְמְלָפָא וְלֹוֹמֵר דְּבָרֵי הַמַּלְכוּת לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא
ז"א, בְּגִין דְּאִיהוּ אֶחִיד בָּהּ לְפִי שֶׁהוּא אֶחָד זֶה. (מק"מ ומפרשים)

כְּחַב הָאֵרִיז"ל (נִשְׁעָה"כ צַעֲנִין הַשִּׁנְיִים שְׂצִין יוֹם טוֹב לִשְׁבַּת דָּף ע"א), וז"ל אֵלֵינוּ מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי
קֳדָשׁ וְגו', כָּל הַמוֹעֲדִים וְהַיָּמִים טוֹבִים אֵין צֶהֱם עֲלֵיהֶם לְזו"ן רַק צִימָא צִלְצֵד וכו', וְזֶה שֶׁאֵמַר אֱלֹהֵי
מוֹעֲדֵי ה', פִּירוּשׁ כִּי אֵלֵינוּ הַמוֹעֲדִים צִנְחִינָה קְדוּשַׁת עֲלָמִין גּוֹרְמִין עֲלִיית זו"ן עַד אִימָא וכו', וְהַדְּבָר הַזֶּה
נִעְשֶׂה מִעֲלָמֵנוּ מִסִּבַּת קְדוּשַׁת הַמוֹעֲדִים צִעֲמָם, אֲזַל אַחֲרַי כִּךְ עַל יְדֵי תַּפְלוֹת הַתַּחֲתוֹנִים צִימִים טוֹבִים,
אֲזַל אֵלֵינוּ מִעֲלִין אֶת זו"ן עַד אֲזַל מִמֶּנּוּ וכו', ור"ל אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֶתֶם יִשְׂרָאֵל וְתוֹמְיֵינוּ אֹתָם אֵל זו"ן עַל
יְדֵי תַּפְלוֹתֵיכֶם, הוּא זִימּוֹן יוֹתֵר עֲלִיּוֹן וּמִקְרָא קֳדָשׁ יוֹתֵר מִעוֹלָה, וְהוּא עַד אֲזַל עֲלָאָה וכו', נִמְצָא כִּי
צִיּוֹם טוֹב אֵין זו"ן עוֹלִים מִעֲמָם אֲלָא עַד אִימָא, וְעַל יְדֵי תַּפְלוֹת הַתַּחֲתוֹנִים מִעֲלִים אֹתָם עַד אֲזַל,
מִשְׁא"כ צִשְׁבַּת כִּי עוֹלִין זו"ן עַד אֲזַל עֲלָמֵנוּ מֵאֲלִיָּהֵן שְׁלָא עַל יְדֵי הַתַּחֲתוֹנִים, וְכַמ"ס וְשִׁמְרָתָם אֶת הַשְּׁבַת
כִּי קֳדָשׁ הִיא לָכֶם, וְאֵין קֳדָשׁ אֲלָא חֲכָמָה שֶׁהִיא אֲזַל כְּנוּדָע, נִמְצָא כִּי מֵה שְׁעוֹלִים צִשְׁבַּת מִעֲמָם שְׁלָא
עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה הַתַּחֲתוֹנִים, נִעְשֶׂה צִיּוֹם טוֹב עַל יְדֵי תַּפְלוֹת הַתַּחֲתוֹנִים. (ועי' עוֹד צִרִישׁ דְּרוּשׁ ג' דִּאֲסֵרוּ
חַג דָּף ע"א ע"צ).

וְזֶה שֶׁאֵמַר דְּבַר אַחֲרֵי פִירוּשׁ אַחֲרַי עַל מֵה שֶׁאֵמַר דוּד צִשְׁם הַמַּלְכוּת, דְּךָ אָמַר לְבִי
בְּקִשׁוּ פָּנֵינוּ בְּגִינָךְ אָמַר לְבִי לְבִי עַלְמָא צַעַד ז"א אֵמַר לְבִי שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת
לְבִי הָעוֹלָם, בְּקִשׁוּ פָּנֵינוּ אֵלֵינוּ אֵלֵינוּ זְמַנִּיָּא וְחֻגִיָּא אֵלֵינוּ הֵם הַחֲגִים וְהַזְמַנִּים, שֶׁהֵם כְּנִגֵּד
הו"ק דז"א, דְּכֻלָּהוּ זְמִין לְהוֹן לְאַתֵּר דְּאֶקְרִי קֳדָשׁ שֶׁאֵת כּוֹלֵם הַזְמִינָה הַצִּינָה שִׁיעֵלוּ
לְמִקּוּמָהּ, שֶׁהוּא יְסוּד דִּאִימָא שְׁבַדְעַת דז"א, כִּי הֵגֶם שֶׁהִיא אִינָה קֳדָשׁ צִעֲמָם, אֲזַל נִקְרָאת
קֳדָשׁ מִפְּנֵי אֹרֶךְ אֲזַל שְׁבַתוּכָהּ, בְּגִין לְעֵטְרָא לִזְוִן כָּל חַד וְחַד בְּיוֹמִיָּה כְּדִי לְעֵטֵר אֹתָם
בְּמוֹחִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד צִיּוֹמָה, כְּלֹוֹמֵר כָּל חַג וְחַג נִמְשָׁךְ לוֹ מוֹחִין כְּפִי עֵרֶךְ הַחַג הַהוּא,

כָּל חַד וְחַד בְּזִמְנָהּ, וַיִּשְׁאַבּוּן בְּלֹהוּ מֵהָהוּא עֲמִיקָא דְעֲמִיקָתָא, דְּנַחֲלִין
וּמְבוּעִין נִפְקִין מִנֶּיהָ, בְּגִין כֶּךָ בְּתִיב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, זְמִינִין אֵינּוּן לְהָהוּא
אַתְר דְּאִקְרִי קֹדֶשׁ, לְאַתְעֵטְרָא בֵּיהּ, וְלֹא שְׁתַּאבָּא בֵּיהּ, בְּגִין דִּיתְקַדְשׁוּן
בְּלֹהוּן בְּחֻדָּא, וַיִּשְׁתַּכַּח בְּהוּ חֲדוּתָא.

רַבִּי אָבָא אָמַר, מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, זְמִינִין דְּקֹדֶשׁ, וְכַד מֵהָאֵי זְמִינִין, זְמִינִין
מִן נַחֲלָא דְנִגְד וְנִפְיָא.

לְמַלְכָּא דְזִמִּין בְּנֵי נֶשֶׁא לְסַעֲדֻתֶיהָ, אַעֲטֹר קַמִּיָּהּ מִכָּל זִינֵי מִיכָלָא
דְּעֻלְמָא, אַפְתַּח לָהּ גְּרָבֵי חֲמָרָא, שְׁפִיר בְּרִיחָא שְׁפִיר לְמִשְׁתַּיָּא,
דְּהָכִי אַתְחַזִּי, מֵאֵן דְּמִזְמִין, לְמִיכָלָא וּלְמִשְׁתַּיָּא זִמִּין.

מתוך מדבש

וְכֵן כָּל חַד וְחַד בְּזִמְנָהּ וְכַל אֶחָד וְאֶחָד זִמְנֵי, כְּלוּמַר הֵן צִלְלוּת וְהֵן צִפְרֻת כֹּל יוֹם
וְיוֹם זִמְנֵי, וַיִּשְׁאַבּוּן בְּלֹהוּ מֵהָהוּא עֲמִיקָא דְעֲמִיקָתָא וַיִּשְׁאֲבוּ כֹלֵם מֵאוּתוּ הַעוּמָק
שְׁעוּמָק, כְּלוּמַר שִׁשְׁאֲבוּ אֶת הַשֹּׁפַע מִיִּסּוּד דְּאַצָּא הַמְלוּצֵשׁ צִסּוּד דְּאִימָא הַנִּקְרָא עֲמִיקָא
דְעֲמִיקָתָא, דְּנַחֲלִין וּמְבוּעִין נִפְקִין מִנֶּיהָ שְׁנַחֲלִים שֶׁהֵם שֹׁפַע אִימָא, וּמְבוּעִים שֶׁהֵם שֹׁפַע
אַצָּא, יוֹלָאִים מֵהִיִּסּוּד דְּאִימָא, בְּגִין כֶּךָ בְּתִיב צִסְלֵי זֶה כְּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ כִּי מִקְרָאֵי
הוּא לִשׁוֹן הַזִּמְנָה, כִּי זְמִינִין אֵינּוּן לְהָהוּא אַתְר דְּאִקְרִי קֹדֶשׁ הֵם מְזוּמִּיִּם לַעֲלוּת
לְאוּתוּ הַמִּקּוֹם שֶׁהוּא הַצִּינָה הַנִּקְרָאת קֹדֶשׁ כִּנ"ל, לְאַתְעֵטְרָא בֵּיהּ וְלֹא שְׁתַּאבָּא בֵּיהּ
לְהַתְעַטֵּר צוֹ צְמוּחִין דְּמִקְפִּיסִים, וְלֹהֶשֶׁתֶּאֱצָא צוֹ צִצְחִי מוֹחִין פְּנִימִיִּים, בְּגִין דִּיתְקַדְשׁוּן בְּלֹהוּן
בְּחֻדָּא כְּדִי שִׁתְקַדְשׁוּ וּז"ל מִמוֹחִין דְּאִימָא יֵחַד, וַיִּשְׁתַּכַּח בְּהוּ חֲדוּתָא וְתִהִי הַשְׁמַחָה
נִמְלֶאֶת צֶהֱם מִכָּא אִימָא שְׁמִמָּה נִמְשַׁכַּת הַשְׁמַחָה.

רַבִּי אָבָא אָמַר פְּלִיג עַל רַבִּי יֵחַק שְׁאֵמַר שְׁעִיקַר הַהַזְמָנָה הִיא עַל יְדֵי אִימָא וּז"ל
מִקְצִלִּים גַּם הַמוֹחִין דְּאַצָּא דְרַךְ אִימָא, וְרַבִּי אַצָּא סְצִירָא לִיה שְׁעִיקַר הַמְזִמִּין הוּא
אַצָּא וּמִמִּילָא מִקְצִלִּים הַמוֹחִין גַּם מֵאִימָא, וְזֶה שְׁאֵמַר מֵה שְׁכַחוּב אֵלֶּה מוּעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי
קֹדֶשׁ הֵינּוּ זְמִינִין דְּקֹדֶשׁ הֵם מְזוּמִּיִּם מֵאַצָּא הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ, וְכַד מִיָּהּ זְמִינִין וְכִשְׁהֵם
מְזוּמִּיִּם מֵאַצָּא, זְמִינִין מִן גְּחָלָא דְנִגְד וְנִפְיָא הֵם מְזוּמִּיִּם גַּם מִנְחַל הַנִּמְשָׁךְ
וְיוֹלָא, שֶׁהוּא אִימָא.

לְמַלְכָּא דְזִמִּין בְּנֵי נֶשֶׁא לְסַעֲדֻתֶיהָ מִשַּׁל לְמַלְךְ שְׁהִזְמִין צִנִּי אֶדָם לְסַעֲדוּתוֹ, אַעֲטֹר
קַמִּיָּהּ מִכָּל זִינֵי מִיכָלָא דְעֻלְמָא עֵיטֹר אֶת הַשְּׁלַחַן לַפְּנִימִים מִכָּל מִינֵי מֵאֲכָלִים
שְׁעוּלִים, אַפְתַּח לָהּ גְּרָבֵי חֲמָרָא וְגַם פֶּתַח לֵהם חֲצִוִּת שֶׁל יִין, שְׁפִיר בְּרִיחָא שְׁפִיר
לְמִשְׁתַּיָּא שֶׁהִיא יִפֶּה צִרִיחַ וְיִפֶּה לְשִׁמְיָהּ, דְּהָכִי אַתְחַזִּי כִּי כֶךָ רָאוּי לִהְיוֹת, מֵאֵן דְּמִזְמִין,
לְמִיכָלָא וּלְמִשְׁתַּיָּא זִמִּין כִּי מִי שְׁמִזְמִין אֲוֹרְחִים, הוּא מְזוּמִּיִּם לְאֲכֹל וְגַם לְשִׁמְיָהּ.

כָּךְ, מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, בִּיּוֹן דְּאִינוֹן זְמִינִין לְסְעוּדָתָא דְּמִלְפָּא, זְמִינִין אִינוֹן
לְחִמְרָא טַב וְשִׁפּוּר דְּמִנְטָרָא, (כִּמְהָ דְּאִתָּא אָמַר (שִׁיר א ב) כִּי טוֹבִים דּוֹדִיד
מִיִּין), וְעַל דָּא מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ בְּתִיב.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, (הִכִּי תִנְיִן), בְּתִיב (שְׁמוֹת כב ל) וְאֲנָשִׁי
קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי, יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא אֶקְרוּן אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ, בִּיּוֹן
דְּזְמִינִין אִינוֹן מִקְדָּשׁ דְּלְעִילָא, אֲתוֹן אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ לְתַתָּא, זְמִינָא לְהוּ,
בְּדִין אֲתַקִּינוּ סְעוּדָתָא וְיָחֲדוּ, דְּהָא לָבוּ אֲתַחֲזִי, בְּגִין דְּאֲתוֹן אֲתַקְרוּן

מתוק מדבש

הנמשל הוא, כי המלך הוא אבא, שהכין כל מיני מאכלים שהם השפיע מנזל אבא, כי ענין האכילה הוא
כל"צ שינים שהם סוד ל"צ נחיצות חכמה שבאבא, וגם פתח לפניהם חציות של יין שהוא באימא,
כי יין המשמח הוא באימא, והיה יפה צריח, מנזל שאימא העלתה מ"ן לאבא, כי סוד הריח הוא ענין
של העלאת מ"ן, והיה יפה לשחיה, כלומר שהיה משמח ולא משכר.

כָּךְ הוּא הַעֲנִין, כִּי מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ הֵיוּ כְּשֶׁהַמוֹעֲדִים שֶׁהֵם כִּנְגַד הו"ק דו"א קְרוּאִים
וּמוֹמֵנִים מֵאֲבָא, אִזּוּ בִּיּוֹן דְּאִינוֹן זְמִינִין לְסְעוּדָתָא דְּמִלְפָּא כִּיוֹן שֶׁהֵם מוֹמֵנִים
לְסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא אֲבָא, זְמִינִין אִינוֹן לְחִמְרָא טַב וְשִׁפּוּר דְּמִנְטָרָא מִמִּילָא הֵם
מוֹמֵנִים גַּם מֵאִימָא לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁפַע מִחַג"ת שְׂבָה, וְהֵיוּ שֹׁפַע יִין הַטּוֹב מִנְזַל הַחֹסֶד,
וְהוּא יִפֶּה מִנְזַל הַת"ת שֶׁהוּא יִפֶּה וּמִפּוֹאֵר, וְהוּא מְשוּמֵר מֵאֲחִיזַת הַחֲלוּנִים מִנְזַל הַגְּבוּרָה,
וְעַל דָּא מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ בְּתִיב וְעַל כֵּן כְּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, כִּי עִיקַר הַמִּזְמִין הוּא מֵאֲבָא
הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ, וְאִימָא טַפְלָה אֱלִיו. (רמ"ק וּמק"מ וּמִפְרָשִׁים)

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם וּדְרָשׁוּ חו"ל (נִמְס' ר"ה דף כד ע"א) אֵל תִּקְרִי אוֹתָם אֵלָא אֲתָם,
כְּלוּמַר שֶׁקְּבִיעַת הַמוֹעֲדִים תְּלוּיָה בִּיד יִשְׂרָאֵל הַתַּחְתּוֹנִים, וְזֶה שֶׁאֵמַר בְּתִיב, וְאֲנָשִׁי קֹדֶשׁ
תִּהְיוּ לִי דֵּהֵיוּ יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא אֶקְרוּן אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה נִקְרָאִים אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ,
כְּלוּמַר הֵם צִעֲלֵי הַקֹּדֶשׁ, כִּי קְדוּשַׁת הַמוֹעֲדִים תְּלוּיָה בִּידָם, וְטַעַם הַדָּבָר בִּיּוֹן דְּזְמִינִין אִינוֹן
מִקְדָּשׁ דְּלְעִילָא כִּיוֹן שֶׁהַמוֹעֲדִים שֶׁהֵם כִּנְגַד הו"ק דו"א מוֹמֵנִים לְקַבֵּל מוֹחִין מִקְדָּשׁ שֶׁל
מַעְלָה שֶׁהוּא הַחֲכָמָה, כְּמוֹ כֵּן אֵמַר הַקִּב"ה אֲתוֹן אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ לְתַתָּא אֲתָם תְּהִיוּ אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ
לְמַטָּה, זְמִינָא דְּהוּ עַל יְדֵי שֶׁתִּקְדְּשׁוּ אֶת הַמוֹעֲדִים וְתוֹמִינוּ אוֹתָם שִׁיבּוּאוֹ לְשִׁרּוֹת לְמַטָּה, בְּדִין
אֲתַקִּינוּ סְעוּדָתָא וְיָחֲדוּ אִזּוּ לְכַזּוֹדֵם תּוֹמִינוּ סְעוּדָה וְשִׁמְחָה, כְּלוּמַר הַסְּעוּדָה בְּלַחֵם הוּא מִנְזַל
הַחֲכָמָה, וְיִין הַמְּשַׁמֵּחַ מִנְזַל הַצִּינָה, דְּהָא לָבוּ אֲתַחֲזִי כִּי לִכֶּם רָאוּי לְהַזְמִינֵם, בְּגִין דְּאֲתוֹן
אֲתַקְרוּן אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ לְפִי שֶׁאֲתָם נִקְרָאִים אֲנָשִׁי קֹדֶשׁ, לְפִי שֶׁעַל יְדֵכֶם נִתְקַדְּשׁוּ הַמוֹעֲדִים,

אנשי קדש, ויהוון פלהו (דף צד ע"א) זמינין בכל סטריין דקדש,
לעילא ותתא.

דבר אחר, אלה מועדי יהו"ה, מהו מועדי יהו"ה, רבי שמעון
אמר, מיהו"ה אינון, דביה אתקשרו מתתא לעילא ומעילא
לתתא, פלהו ביה מתקשרן, ומתעטרן (ס"א ומתעטרן) (נ"א ומתאחדן)
פלהו, לאתקשרא קשרא חד בקשרא דמלפא, מאי טעמא, כמה
דמלפא ירית לאבא ולאבא, ואחיד ביהו קדש, ואתעטר בהו,
(בגין) כך כל אינון דאחידן ביה במלפא, בעיין לאזדמנא ביהו
אתר עלאה דאקרי קדש, בגין דיתאחדו פלהו פחדא (במלפא),

מתוק מדבש

ויהוון פלהו (דף צד ע"א) זמינין והיו כל הו"ק דז"א קרואים ומוזמנים, בכל סטריין דקדש
ככל הנדדים הנקראים קדש, דהיינו דעייף למעלה על ידי ז"א המשפיעים את המוחין
לזו"ן, ותתא ולמטה על ידי ישראל המקדשים את המועדים. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

דבר אחר פירוש אחר על מש"כ אלה מועדי יהו"ה מקראי קדש, ושאל רבי שמעון
מהו מועדי יהו"ה למה נקראים החגים מועדי הו"ה, ולא מועדי קדש, הלא אמרנו
מהכתוב מקראי קדש שהמועדים הם מוזמנים מקדש העליון שהוא אבא, ולא משם הו"ה
שהוא בת"ת דז"א, רבי שמעון אמר והשיב, כי מיהו"ה אינון כל המועדים שהם סוד
הו"ק הם בת"ת שבו עיקר השם הו"ה, לפי שהוא העיקר והשורש של כל הו"ק, דביה
אתקשרו שכולם הם מקושרים זו לפי שכולם הם ענפים ממנו, מתתא דעייף הם
מתקשרים זו למטה למעלה, כלומר הנו"ה בת"ת, וכן ומעייף דתתא מלמעלה למטה
שהם החו"ג המתקשרים בת"ת, הרי פלהו ביה מתקשרן כל הו"ק הם מקושרים זו,
ומתאחדן פלהו וכולם הם מתאחדים תחילה אלו באלו, דהיינו הסוד צגורה והגזורה
צחוד וכו', לאתקשרא קשרא חד בקשרא דמלפא כדי שיתקשרו כולם בקשר אחד
יחד עם הת"ת שהוא המלך, מאי טעמא מהו הטעם שנריכים שיתקשרו עם הת"ת,
ומשיב אלא כמה דמלפא ירית לאבא ולאבא כמו שהת"ת שהוא המלך והוא גוף
האילן יורש את המוחין דחו"צ מאו"א, ואחיד ביהו קדש ועל ידי זה הוא אחוז בזו"א
הנקראים קדש, ואתעטר בהו ומתעטר במוחין על ידם, כך כל אינון דאחידן ביה
במלפא כך כל הו"ק האחוזים בת"ת, בעיין לאזדמנא ביהו אתר עלאה דאקרי
קדש נריכים להזדמן יחד עם הת"ת צחותו מקום העליון הנקרא קדש, לקבל המוחין
מאו"א, בגין דיתאחדו פלהו פחדא במלפא כדי שכל הו"ק יתאחדו יחד עם

וְעַל דָּא מוֹעֲדֵי יְהוּ"ה אֶקְרִי, וּלְבַתֵּר מִקְרָאֵי קֳדָשׁ, דִּהָא בְּהוּ אֲתַעֲטֹר
בְּמִלָּפָא.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, תִּרְיִן חוֹלְקִין אֵית לְיִשְׂרָאֵל בְּהוּ, אִי מִסְטָרָא
דְּמִלָּפָא, חוֹלְקָא עֲלָאָה אֵית לְיִשְׂרָאֵל בִּיה, דְּכַתִּיב (דברים ד ד) וְאַתֶּם
הַדְּבָקִים בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְגו', (שם לב ט) כִּי חֵלֶק יְהוּ"ה עִמּוֹ, וְאִי
מִסְטָרָא עֲלָאָה דְּקֳדָשׁ, חוֹלְקָא עֲלָאָה אֵית לְיִשְׂרָאֵל בִּיה, דְּכַתִּיב (שמות כב
ל) וְאֲנֹשִׁי קֳדָשׁ תִּהְיוּ לִי, וְכַתִּיב (ירמיה ב ג) קֳדָשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה.
וְעַל דָּא, לְכוּ אֶתְחַזְּזוּ לְזִמְנָא לְהוּ, וּלְתַקְנָא קַמִּייהוּ חֲדוּתָא וּסְעוּדָתָא,
וּלְמַחְדֵּי בְּהוּ.

מתוק מדבש

הת"ת, וְעַל דָּא וְעַל כֵּן מוֹעֲדֵי יְהוּ"ה אֶקְרִי הַמוֹעֲדִים שֶׁהֵם כִּנְגַד הו"ק נִקְרָאִים מוֹעֲדֵי
יְהוּ"ה, כְּלוּמַר שֶׁמִּתְעוּדִים יחד עִם הַת"ת הַנִּקְרָא הו"ה, וְלְבַתֵּר מִקְרָאֵי קֳדָשׁ וְאִת"כ
כּוֹלֵם מִזְמוּנִים מֵאֲחָא הַנִּקְרָא קֳדָשׁ, (ה"ג הרמ"ק) דִּהָא בְּהוּ אֲתַעֲטֹר מִלָּפָא כִּי צִהֵם
מִתְעוּר הַמֶּלֶךְ, כְּלוּמַר צִהֵם כִּלְלוֹת כָּל הו"ק עִם הַת"ת הוּא מִקְצֵל הַמוּחִין מֵאֲחָא.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם הוּא כִּנְגַד מִקְרָאֵי קֳדָשׁ, שֶׁהוּא שִׁפְעָא אֲחָא, בְּמוֹעֲדָם הוּא כִּנְגַד
מוֹעֲדֵי יְהוּ"ה, שֶׁהוּא שִׁפְעָא הַת"ת, וְהֵיכֵן כִּי תִרְיִן חוֹלְקִין אֵית לְיִשְׂרָאֵל בְּהוּ
שְׁנֵי חֲלָקִים יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל צִפְעָא הַמוֹעֲדִים, וּמִפְרָשׁ אִי מִסְטָרָא דְּמִלָּפָא אִם זְכוּ לְרוּחַ מֵלֵךְ
הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא ז"א דִּלְעִילוֹת, חוֹלְקָא עֲלָאָה אֵית לְיִשְׂרָאֵל בִּיה חֵלֶק עֲלִיּוֹן וְחִסּוֹן יֵשׁ
לְיִשְׂרָאֵל צְמוּחִין דו"א, שֶׁאִם ז"א מִקְצֵל מוּחִין מֵאֲחָא צְמוּעַד, אִזּוּ גַם הַזּוֹכִים לְרוּחַ מִמֶּנּוּ
מִקְצִילִים תּוֹסֶפֶת מְרוּצָה וְעֲלִי גָדוֹל וְרַב שִׁפְעָא מוּחִין יִקְרִי עֵרֶךְ, דְּכַתִּיב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים
בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְגו' הֵם אֵלּוּ הַדְּיָקִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם רוּחַ מו"א שֶׁהוּא סוּד הַשֵּׁם הו"ה, וְכָל
שֶׁכֵּן שֶׁכֵּנָה יֵשׁ לָהֶם נֶפֶשׁ מִמְּלִכוֹת שֶׁהוּא סוּד שֵׁם אֱלֹהֵיכֶם, וְעוֹד כְּמוֹצֵי בִּי חֵלֶק
יְהוּ"ה עִמּוֹ כִּי יֵשׁ חֵלֶק מֵהֶאֱרַת שֵׁם הו"ה דו"א לְעִמּוֹ, וְאִי מִסְטָרָא עֲלָאָה דְּקֳדָשׁ
וְאִם זְכוּ לְצִחִי נִשְׁמָה וְחִיָּה מֵאִו"א הַנִּקְרָאוֹת קֳדָשׁ, שֶׁאֵלּוּ הַדְּיָקִים נִקְרָאִים צִנִּים לֵאו"א,
חוֹלְקָא עֲלָאָה אֵית לְיִשְׂרָאֵל בִּיה חֵלֶק עֲלִיּוֹן יֵשׁ צוֹ לֵאלוֹ צִנֵּי יִשְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב וְאֲנֹשִׁי
קֳדָשׁ תִּהְיוּ לִי כִּי אֵלּוּ נִקְרָאִים אֲנֹשִׁי קֳדָשׁ, וְכַתִּיב וְעוֹד כְּמוֹצֵי קֳדָשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה
הִרִי שִׁיִּשְׂרָאֵל הֵם קֳדָשׁ לְפִי שְׁעוּלִים עַד אִו"א הַנִּקְרָאִים קֳדָשׁ.

וְעַל דָּא וְעַל כֵּן אָמַר הַקב"ה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם, כְּלוּמַר לְכוּ אֶתְחַזְּזוּ
לְזִמְנָא לְהוּ לָכֶם רֵאוּי לְזִמְן אֶת הַמוֹעֲדִים בְּקִבְלַת פְּנֵיהֶם בְּשִׂמְחָה, וּלְתַקְנָא קַמִּייהוּ
חֲדוּתָא וּסְעוּדָתָא וּלְתַקֵּן לְפָנֵיהֶם שִׂמְחָה מֵלֵךְ יִין הַמִּשְׁמַח שְׂצִינָה, וּסְעוּדַת יוֹם טוֹב מֵלֵךְ
אֲחָא, וּלְמַחְדֵּי בְּהוּ וּלְשִׁמּוּחַ בָּהֶם כָּל הַיּוֹם, שֶׁאִפִּילוּ אִם יֵשׁ לָאָדָם ח"ו אִיזָה עֲצָב וְדֹאגָה,
יַעֲבִירֵם וַיְבַטְלֵם מִלְּבוֹ מַחֲמַת כְּבוֹד וּשְׂמִיחַת יוֹם טוֹב.

וּמֵאֵן דְּמִזְמֵן לְאַחְרָא (ס"א לְאֹרְחָא), בְּעֵי לְאַחְזָא לִיה חִידוֹ, וְאַנְפִּין נְהִירִין, לְעֵטְרָא (נ"א לְנֵטְרָא) אֹרְחִיה דְּהֵהוּא אוֹשְׁפִיזָא. לְמַלְכָּא דְּזִמִּין אוֹשְׁפִיזָא יִקְרָא, אָמַר לְבָנֵי הִיכְלִיה, כָּל שָׁאָר יוֹמִין הָוִיתוֹן כָּל חַד וְחַד בְּבִיתִיה, דָּא עֲבִיד עֲבִידְתִּיה, וְדָא אָזִיל בְּסַחֲרִיתִיה, וְדָא אָזִיל בְּחֻקְלִיה, בַּר הֵהוּא יוֹמָא דִּילִי, דְּכָלְכוֹן מִתְעֲרִין (ס"א מִתְעַתְּדִי) בְּחֻדְוֹתָא דִּילִי, הִשְׁתָּא זְמִינִית אוֹשְׁפִיזָא עֲלָאָה וְיִקְרָא, לֹא בְּעֵינָא דְּתִשְׁתַּדְלוֹן בְּעִבְדִּתָּא, וְלֹא בְּסַחֲרִיתָא, וְלֹא בְּמַדְבְּרִי, אֲלֹא כָּלְהוּ אֲזִדְמָנוּ כְּגֻוֹנָא דְּהֵהוּא יוֹמָא דִּילִי, וְאַתְקִינוּ גְרַמְיִיכוּ לְקַבְּלָא לְהֵהוּא אוֹשְׁפִיזָא בְּאַנְפִּין נְהִירִין, בְּחֻדְוֹתָא בְּתוֹשְׁבַּחְתָּא, אֲתַקִּינוּ לִיה סְעוּדָתָא יִקְרָא, בְּגִין דִּיהָא זְמִינִי דִּילִי בְּכָל סְטָרִין.

מתוק מדבש

ואמר כי כך הוא דרך העולם וּמֵאֵן דְּמִזְמֵן לְאַחְרָא מי שמזמין איש אחר אצלו, בְּעֵי לְאַחְזָא לִיה חִידוֹ צִרִיךְ לְהֵרָאוֹת לוֹ שֶׁהוּא שִׂמַּח בּוֹ, וְאַנְפִּין נְהִירִין וְיֵאִיר וְיִסְבִּיר לוֹ פְּנִים מְאִירוֹת בְּשִׂמְחָה, וְיִפְיִסּוּ וְיִדְבֵּר אֶל לְבוֹ, לְנֵטְרָא אֹרְחִיה דְּהֵהוּא אוֹשְׁפִיזָא לְשִׁמּוֹר דְּרַכּוֹ וּמַעֲלָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹרָח. (רמ"ק ומק"מ ומפרש'ס)

לְמַלְכָּא דְּזִמִּין אוֹשְׁפִיזָא יִקְרָא מִשַׁל לְמַלְךְ שֶׁהַזְמִין אוֹרַח יָקָר וְחָשׁוּב, (הוא המלך הקדוש ב"ה שֶׁהַזְמִין לָנוּ יָמִים טוֹבִים שֶׁהֵם אוֹרָחִים יָקָרִים הַבָּאִים מִזְמֵן לְזִמֵּן), אָמַר לְבָנֵי הִיכְלִיה אִמְר לְבָנֵי הִיכְלוֹ (שֶׁהֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל), כָּל שָׁאָר יוֹמִין הָוִיתוֹן כָּל חַד וְחַד בְּבִיתִיה כָּל שָׁאָר הַיָּמִים (בְּיָמֵי הַחֹל) הֵייתֶם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבִיתוֹ, דָּא עֲבִיד עֲבִידְתִּיה זֶה עָשָׂה מְלָאכְתּוֹ, וְדָא אָזִיל בְּסַחֲרִיתִיה וְזֶה הֵלֵךְ עִם הַסְּחֹרָה שְׁלוֹ, וְדָא אָזִיל בְּחֻקְלִיה וְזֶה הֵלֵךְ לְעִבּוֹד בְּשִׁדּוּתוֹ, בַּר הֵהוּא יוֹמָא דִּילִי חוּץ מִיּוֹם הַזֶּה שְׁלִי (שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת), דְּכָלְכוֹן מִתְעַתְּדִי בְּחֻדְוֹתָא דִּילִי שְׂכוֹלְכֶם אַתֶּם מְזוּמָנִים לְהַתְּיַצֵּב בְּשִׂמְחָה שְׁלִי, וְאִמְר הַמֶּלֶךְ הִשְׁתָּא זְמִינִית אוֹשְׁפִיזָא עֲלָאָה וְיִקְרָא עֵתָה הַזְמַנְתִּי אוֹרַח עֲלִיּוֹן וְיָקָר (שֶׁהוּא הַמוֹעֵד), לֹכֵן לֹא בְּעֵינָא דְּתִשְׁתַּדְלוֹן בְּעִבְדִּתָּא וְלֹא בְּסַחֲרִיתָא וְלֹא בְּמַדְבְּרִי אִינִי רּוֹצֵה שְׂתַּעֲסִקוּ בְּמִלָּאכָה וְלֹא בְּסַחֲרָה וְלֹא בְּעִבּוֹדַת הַשָּׂדֶה, אֲלֹא כָּלְהוּ אֲזִדְמָנוּ אֲלֹא כּוֹלְכֶם הַזְמַנּוּ לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, כְּגֻוֹנָא דְּהֵהוּא יוֹמָא דִּילִי כַּעֵין הָרָאוּי לְכַבּוֹד הַיּוֹם שְׁלִי (שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת), וְאַתְקִינוּ גְרַמְיִיכוּ לְקַבְּלָא לְהֵהוּא אוֹשְׁפִיזָא בְּאַנְפִּין נְהִירִין וְהַכִּינוּ עֲצֻמְכֶם לְקַבֵּל אֶת הָאוֹרַח הֵהוּא בְּפָנִים מְאִירוֹת (דִּהִינוּ קִבְּלַת פְּנֵי הַמוֹעֵד בְּכִנְיִסְתּוֹ), בְּחֻדְוֹתָא בְּתוֹשְׁבַּחְתָּא בְּשִׂמְחָה וּבְתִשְׁבָּחוֹת (שִׂישְׂמַח כָּל הַיּוֹם בְּשִׁירוֹת וּתְשַׁבְּחוֹת שִׁישְׁבַּח לְהַקְבָּה), וְעוֹד אֲתַקִּינוּ לִיה סְעוּדָתָא יִקְרָא הַכִּינוּ לוֹ סְעוּדָה יָקָרָה וְחָשׁוּבָה (מִמַּאכְלִים וּמִשְׁקָאוֹת מְבוֹסְמִים הַמְשַׁמְחִים אֶת הַלֵּב בְּשִׂמְחַת יוֹם טוֹב), בְּגִין דִּיהָא זְמִינִי דִּילִי בְּכָל סְטָרִין כְּדִי שִׁיְהִיה הַהַזְמָנָה שְׁלִי לְהָאוֹרַח מְכוֹבֶדֶת בְּכָל הָאוֹפָנִים.

כָּךְ אָמַר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּנִי, כָּל שָׁאָר יוֹמִין אֲתוֹן מְשַׁתְּדְּלִי
בְּעִבְדִּתָּא בְּסַחֲוֶרְתָּא, בְּרִי הֵהוּא יוֹמָא דִּילִי, הִשְׁתָּא אוֹשְׁפִיזָא עֲלָאָה
וַיִּקְיָרָא זְמִינִית, אֲתוֹן קִבִּילוּ לִיה בְּאַנְפִּין נְהִירִין, זְמִינֵי לִיה, אֲתִקְיִנֵּי
לִיה סְעוּדְתִי עֲלָאִי, פְּתוּרֵי מְסֻדְרִין, כְּגוֹנוֹנָא דִּיהֵהוּא יוֹמָא דִּילִי, בְּגִין כָּךְ
תִּקְרָאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דִּישְׂרָאֵל לְתַתָּא חֲדָאן בְּהִנֵּי מוֹעֲדֵיָא, וּמְשַׁבְּחִין שְׁבַחָא
לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מְסֻדְרִין פְּתוּרֵי, מְתַקְנֵי גְרַמְיֵיהוּ בְּמֵאנֵי יָקָר,
מְלָאכֵי עֲלָאִי אֲמֵרִין, מַה טִּיבָן דִּישְׂרָאֵל בְּכָךְ, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר,
אוֹשְׁפִיזָא עֲלָאָה אֵית לֹון יוֹמָא דָּא, אֲמֵרִי, וְלָאוּ דִּילָךְ הוּא, מַה־הוּא
אֲתֵר דְּאִקְרִי קִדְשׁ. אָמַר לֹון, וְכִי יִשְׂרָאֵל לָאוּ קִדְשׁ נִינְהוּ וְאִקְרוּן קִדְשׁ,

מתוק מדבש

כָּךְ הִנְמַשֵּׁל הוּא כֵךְ, אָמַר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אִמַר הַקב"ה לְיִשְׂרָאֵל, בְּנִי, כָּל
שָׁאָר יוֹמִין אֲתוֹן מְשַׁתְּדְּלִי בְּעִבְדִּתָּא בְּסַחֲוֶרְתָּא בְּנִי, כָּל שָׁאָר יְמֵי הַחֹל, אַתָּם
יְכוּלִים לַעֲסוֹק בַּעֲבוּדָה וּבִסְחוּרָה, בְּרִי הֵהוּא יוֹמָא דִּילִי חוּץ מִיּוֹם הַזֶּה שְׁלִי, שֶׁהוּא יוֹם
שֶׁבֶת קוֹדֵשׁ שֶׁתִּשְׁמְרוּ אוֹתוֹ מִמְּלָאכָה וּתְכַבְּדוּ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי כְבוֹד, וְאִמַר הַקב"ה לְיִשְׂרָאֵל
הִשְׁתָּא אוֹשְׁפִיזָא עֲלָאָה וַיִּקְיָרָא זְמִינִית עַתָּה הַזְמַנִּית אֹרַח עֲלִיּוֹן וְחֹשֶׁב, שֶׁהוּא הַיּוֹם
טוֹב שֶׁהוּא מְכֻבָּד בִּיטֵר, לִפִּי שְׂבָא מִזְמָן לִזְמָן, לָכֵן אֲתוֹן קִבִּילוּ לִיה בְּאַנְפִּין נְהִירִין
אַתָּם תִּקְבְּלוּ אוֹתוֹ בַּפְּנִים מֵאִירוֹת, זְמִינֵי לִיה תִּזְמִינוּ אוֹתוֹ, אֲתִקְיִנֵּי לִיה סְעוּדְתִי עֲלָאִי
הַכִּינוּ לוֹ סְעוּדוֹת חֲשׁוּבוֹת, פְּתוּרֵי מְסֻדְרִין, כְּגוֹנוֹנָא דִּיהֵהוּא יוֹמָא דִּילִי שְׁלַחְנוֹת עֲרוּכִים,
כַּעֲיֵן הַיּוֹם שְׁלִי שֶׁהוּא שֶׁבֶת, בְּגִין כָּךְ בְּשִׁבְלִי זֶה כְּתוּב תִּקְרָאוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם כְּלוֹמַר
שֶׁתִּזְמִינוּ אוֹתָם בְּמוֹעֲדָם. (רמ"ק וּמִפְרָשִׁים)

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דִּישְׂרָאֵל לְתַתָּא חֲדָאן בְּהִנֵּי מוֹעֲדֵיָא בָּא וְרָאָה, בְּשַׁעָה שִׁישְׂרָאֵל
לְמַטָּה שְׁמַחִים בָּאלוּ הַמוֹעֲדִים, וּמְשַׁבְּחִין שְׁבַחָא לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמְשַׁבְּחִים
שְׁבַחִים לַהֲקב"ה, מְסֻדְרִין פְּתוּרֵי וְעוֹרְכִים הַשְׁלַחְנוֹת, מְתַקְנֵי גְרַמְיֵיהוּ בְּמֵאנֵי יָקָר
וּמִתְקַנִּים וּמִקְשָׁטִים עֲצָמָם בְּבִגְדֵי כְבוֹד, אִז מְלָאכֵי עֲלָאִי אֲמֵרִין הַמְּלָאכִים הַעֲלִיּוֹנִים
אוֹמְרִים, מַה טִּיבָן דִּישְׂרָאֵל בְּכָךְ מַה הַטַּעַם שִׁישְׂרָאֵל שְׁמַחִים כָּל כֵךְ, קִדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא אָמַר הַקב"ה אוֹמֵר אֵל הַמְּלָאכִים, אוֹשְׁפִיזָא עֲלָאָה אֵית לֹון יוֹמָא דָּא אֹרַח יָקָר
יֵשׁ לָהֶם בְּיוֹם הַזֶּה, אֲמֵרִי הַמְּלָאכִים אוֹמְרִים לַהֲקב"ה, וְלָאוּ דִּילָךְ הוּא וְכִי אֵין הָאֹרַח
הַזֶּה שְׁלָךְ, הֲלֹא בְּיוֹם זֶה נִמְשַׁךְ לָךְ שְׁפַע מוֹחִין מִהֵהוּא אֲתֵר דְּאִקְרִי קִדְשׁ מִמְּקוֹם הֵהוּא
הַנִּקְרָא קִדְשׁ, דִּהִינֵינּוּ מֵאֲבָא, אָמַר לֹון אִמַר לָהֶם הַקב"ה, וְכִי יִשְׂרָאֵל לָאוּ קִדְשׁ נִינְהוּ
וְכִי יִשְׂרָאֵל הֵם אֵינֶם קִדְשׁ, וְאִקְרוּן קִדְשׁ וְכִי אֵינֶם נִקְרָאִים קִדְשׁ, כְּלוֹמַר הֲלֹא גַם יִשְׂרָאֵל

לון אתחזי לזמנא אושפיזא דילי, חד מסטרא דילי, דהא אינון דבקים בי, וחד מסטרא דקדש, דכתיב קדש ישראל ליהו"ה, הואיל וישראל אקרון קדש, אושפיזא דלהון הוא ודאי, בגין דזמינו דהאי אושפיזא מקדש הוא, דכתיב מקראי קדש, פתחו פלהו ואמרו (תהלים קמד טו) אשרי העם שפכה לו.

תלתא אינון זמינין מקדש ולא יותר, חג המצות, וחג השבועות, וחג הסופות, אמר ליה רבי אבא, וכי שבת לאו מקדש הוא זמין, אמר ליה, לאו, בתרי סטרין, חד דהוא ודאי קדש אקרי, דכתיב (שמות לא יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, וחד דשבת לאו זמין הוא, דהא ירותא דיליה הוא ודאי, ירותא דקדש הוא ירית, ולא

מתוק מדבש

נקראים קדש, לכן לון אתחזי לזמנא אושפיזא דילי להם ראוי להזמין את האורח שלי, כלומר לכן יש בהם כח לקדש את המועדים, מב' טעמים, חד מסטרא דילי אחד מצדי דהיינו מצד ז"א, דהא אינון דבקים בי לפי שהם דבקים בי, וחד מסטרא דקדש ואחד מצד הקדש שהוא אבא, דכתיב קדש ישראל ליהו"ה הרי ישראל נקראים קדש, הואיל וישראל אקרון קדש הואיל וישראל נקראים קדש, לכן אושפיזא דלהון הוא ודאי זה המועד הוא האורח שלהם ודאי, בגין דזמינו דהאי אושפיזא מקדש הוא לפי שהזמנת זה האורח, הוא מאבא הנקרא קדש, דכתיב מקראי קדש מזומנים מקדש, פתחו פלהו פתחו כל המלאכים, ואמרו אשרי העם שפכה לו.

וממשיך רבי שמעון ואמר תלתא אינון זמינין מקדש שלש רגלים הם המזומנים מקדש, וז"ל יותר, ואלו הם חג המצות, וחג השבועות, וחג הסופות ר"ל צאלו הג' רגלים ז"ל מקבל שפע המוחין מאצא הנקרא קדש. אמר ליה רבי אבא לרבי שמעון, וכי שבת לאו מקדש הוא זמין וכי שבת אינו מזומן מקדש, כלומר האם בשבת אין ז"ל מקבל שפע מוחין מאצא כמו ציוס טוב, אמר ליה רבי שמעון, לאו שבת אינו דומה ליום טוב, בתרי סטרין צני נדדים, חד, דהוא ודאי קדש אקרי מלד אחד, שודאי הוא צענס נקרא קדש דכתיב ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם כי בשבת ז"ל עולה ומלגיש את עצמות אצא, לכן הוא חוזר להיות קדש כאצא עצמו (כמבואר בדרוש ג' של ליל שבת דף פח טור ב), וחד, דשבת לאו זמין הוא ומלד שני, כי שבת אינו מזומן מקדש, כלומר בשבת אין צריך להזמין את המוחין דאצא לז"ל על ידי תפלתינו, דהא ירותא דיליה הוא ודאי כי הם הירושה שלו ודאי, דהיינו ירותא דקדש הוא ירית, וז"ל זמיני ירושת הקדש הוא יורש, ואין צריך להזמין, כלומר בשבת מקבל ז"ל

אינון טבאן, נזפירה דודיך מיין, ועל דא קדושה דשבת ביין, והא
אוקמוה והא אתמר.

בחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש וגו', רבי חייא פתח (שם ה
ב) אני ישנה ולפי ער קול דודי דופק וגו', אמרה פנסת ישראל,
אני ישנה בגלותא דמצרים, דהו בני בשעבודא דקשיו, ולפי ער,
לנטרא להו, דלא ישתיצון בגלותא.

קול דודי דופק, דא קדשא בריך הוא, דאמר (שמות ו ה) ואזכור את בריתי.
פתחי לי פתחא פחדודא דמחטא, ואנא אפתח לך תרעין עלאין.

מתוק מדבש

מש"כ נזפירה דודיך מיין מה שאנו מזכיר דודיך והצטק אלינו, הכל הוא מחמת שפע
היין, ומסיק דבריו ואמר ועל דא קדושה דשבת ביין ועל כן הקידוש של שבת היא
דוקא ציין, כדי להמשיך מוחין ושפע זרכות לפני ישראל מאימא, והמוחין דאנא כבר נכללים
עם המוחין דאימא, ולכן אינם עושים קידוש על השמן אלא על היין, והא אוקמוה והא
אתמר והרי כבר ציירו הצננים כך, וגם למדנו אותו. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

בחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים פסח לה', (פרש"י הקרבת קרבן
ששמו פסח), כדי לפרש פסוק זה רבי חייא פתח הקדים לפרש מש"כ אני ישנה
ולפי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי וגו', שפירושו הוא אמרה פנסת ישראל
שהיא השכינה להקב"ה, אני ישנה בגלותא דמצרים כי הגלות נחשבת לבחינת שינה, כי
השינה היא אחת מששים במיתה, דהו בני בשעבודא דקשיו ששם היו בני בשעבוד
קשה, ולפי ער היינו לנטרא להו דלא ישתיצון בגלותא לשמור אותם שלא יכלו בגלות.

קול דודי דופק, דא קדשא בריך הוא דודי הוא הקב"ה, דאמר וגם אני שמעתי את
נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי שאמרתי לאברהם
בברית בין הבתרים, וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי.

וסוד המאמר הוא, כי המלכות היתה בגלות מצרים נקודה קטנה עלי מוחין, והיינו סוד "אני
ישנה", ועל ידי זה היה הדין מוחין על ישראל ולכן היו משועבדים עצודה קשה, אבל פנימיות
המלכות שאין השינה והגלות שולטת בה היתה ערה, בסוד "ולצי ער", והיא שמרה את ישראל שהחיונים
לא יכלו אותם, וכשהגיע זמן הגאולה, ה"ת היה מעורר את המלכות דרך היסוד, בסוד "קול דודי
דופק", וז"ש "ואזכור את בריתי", דהיינו ה"ת אומר ואזכור את המלכות על ידי צרתי שהוא היסוד.

ומש"כ פתחי לי פירשו פתחא פחדודא דמחטא פתחי לי פתח קטן כחודו של מחט,
ואנא אפתח לך תרעין עלאין ואני אפתח לך שערים גדולים, כי פתיחה
והמעוררות קטנה למטה, מעוררת הרבה למעלה.

פִּתְחֵי לִי אַחוּתִי, דִּהָא פִּתְחָא לְאַעֲלָא לִי, בְּךָ הוּא, דִּלָּא יִיעֲלוֹן לְגַבְאֵי
בְּנִי, אֶלָּא בְּךָ, אַנְתָּ הוּא פִּתְחָא לְאַעֲלָא לִי (בְּךָ), אִי אַנְתָּ לָא
תַּפְתַּח פִּתְחֶךָ, הָא אָנָּא סָגִיר דִּלָּא יִשְׁכַּחוֹן לִי, בְּגִין בְּךָ פִּתְחֵי לִי, פִּתְחֵי
לִי וְדָאִי.

וְעַל דָּא אָמַר דָּוִד, כִּד בְּעֵי לְאַעֲלָא לְמַלְכָּא, אָמַר (תהלים קיח יט) פִּתְחוּ
לִי שְׁעֵרֵי צֶדֶק אָבֹא בָּם אוֹדָה י"ה, זֶה הַשַּׁעַר לַיהו"ה, דָּא הוּא
פִּתְחָא וְדָאִי לְאַעֲלָא לְמַלְכָּא, זֶה הַשַּׁעַר לַיהו"ה, לְאַשְׁכַּחַא לִיָּה
וּלְאַתְדַּבְּקָא בֵּיהּ, וְעַל דָּא פִּתְחֵי לִי אַחוּתִי רַעֲיָתִי שְׂרָאשִׁי וְגו', בְּגִין
לְאַזְדַּוּגָא עִמָּךְ, וּלְמַהוּי עִמָּךְ בְּשָׁלָם דְּעֵלְמִין.

מתוך מדבש

ועוד פִּתְחֵי לִי אַחוּתִי אַחוּתִי הֵינּוּ הַמַּלְכוּת, וז"ל אָמַר לֵה פִתְחֵי לִי דִּהָא פִּתְחָא
לְאַעֲלָא לִי, בְּךָ הוּא כִי הַפֶּתַח לִיכְנֵס אֲנִלִּי, הוּא כֵן, דִּלָּא יִיעֲלוֹן לְגַבְאֵי בְּנִי
אֶלָּא בְּךָ שְׁאִין כֵּן יִכְנֹס אֲנִלִּי לִיכְנֵס אֲנִלִּי דְרַכָּךְ, אַנְתָּ הוּא פִּתְחָא לְאַעֲלָא לִי כִי
אֵת הֵיא הַפֶּתַח לִיכְנֵס אֲנִלִּי, אִי אַנְתָּ לָא תַּפְתַּח פִּתְחֶךָ אֵת אֵת לֹא תַּפְתַּח אֵת פִּתְחֶךָ,
הָא אָנָּא סָגִיר, דִּלָּא יִשְׁכַּחוֹן לִי הֵרִי אֲנִי סָגִיר, שְׂכֵנִי לֹא יִמְנָא אֲנִי, כְּנֹדַע כִּי הַמַּלְכוּת
הִיא לַמַּטָּה בְּסוֹף הָאֲנִלִּי, וְהִיא שׁוֹמֵרֶת אֵת פֶּתַח הַכְּנִיסָה, וְרַק דְרַכָּה אֲפֻשֶׁר לַעֲלוֹת אֶל
הַמַּטָּה, וְאֵם יִשְׂרָאֵל יִתְעוֹרְרוּ לַמַּטָּה בְּתַשׁוּבָה, תַּעֲלֶה תַּפְתַּח אֶל הַמַּלְכוּת, וְהִיא תַּעֲלֶה אֲנִי
בְּסוֹד מִן אֶל הַמַּטָּה, וְאִזּוּ יִתְיַחַד הַמַּטָּה עִם הַמַּלְכוּת, וְעַל יְדֵי הַיַּחְוֹד תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה
וְהַיְשׁוּעָה, בְּגִין בְּךָ כֵּן שְׂכֵנִי זֶה אֲנִי מִנְקֵשׁ פִּתְחֵי לִי הֵינּוּ פִתְחֵי לִי וְדָאִי פִי לִי כֵּן שְׂכֵנִי
וְדָאִי, כְּדִי שִׁמְנָא אֲנִי כֵּן נַעַם שִׁנְקֵשׁוֹנִי.

וְעַל דָּא אָמַר דָּוִד, כִּד בְּעֵי לְאַעֲלָא לְמַלְכָּא וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד כְּשֶׁרָאָה לִיכְנֵס אֶל
הַמֶּלֶךְ, אָמַר פִּתְחוּ לִי שְׁעֵרֵי צֶדֶק הֵם שְׁעֵרֵי הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאִת נְדָק אָבֹא בָּם,
אוֹדָה י"ה כְּדִי לַהֲדוֹת לְאֹהֵא שְׁהֵם סוֹד אֲנִי הֵם שֶׁל הַשֵּׁם הוּא י"ה, זֶה הַשַּׁעַר
לַיהו"ה וּמִפְרֵשׁ דָּא הוּא פִּתְחָא וְדָאִי לְאַעֲלָא לְמַלְכָּא זֶה הוּא הַפֶּתַח וְדָאִי לִיכְנֵס אֶל
הַמֶּלֶךְ ז"ה, כִּי הַמַּלְכוּת הִיא הַשַּׁעַר לַעֲלוֹת אֶל הוּא י"ה שְׁהוּא הַמַּטָּה, וְעוֹד זֶה הַשַּׁעַר
לַיהו"ה הֵינּוּ לְאַשְׁכַּחַא לִיָּה וּלְאַתְדַּבְּקָא בֵּיהּ לְמַנְאָה אֲנִי וְלַהֲתַדְּבַק בּוֹ עַל יְדֵי הַמַּלְכוּת,
וְעַל דָּא וְעַל זֶה נִאֲמַר פִּתְחֵי לִי אַחוּתִי רַעֲיָתִי שְׂהִיא הַמַּלְכוּת, שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל,
מִטַּל הַנִּמְשָׁךְ מִמּוֹחַס סְתִימָאָה דִּלָּא הַנִּקְרָא טַל דְּבִדּוּלָא, שְׁמֵשׁ שׁוֹרֵשׁ טַפַּת אֲוִרָה שֶׁל
הַיַּחְוֹד, "קוֹנִי" הֵינּוּ הַמַּלְכוּת שְׁהִיא נִקְרָא וְסוֹף הָאֲנִלִּי, "רְסִי לִילָה", שְׁהִיא מַעֲלָה
מִן אֲנִי הַנִּקְרָאִים רְסִי לִילָה, בְּגִין לְאַזְדַּוּגָא עִמָּךְ כְּדִי לַהֲתַיַּחַד עִמָּךְ, וּלְמַהוּי עִמָּךְ
בְּשָׁלָם דְּעֵלְמִין וְלִהְיוֹת כְּשֶׁלֶם עִמָּךְ לַעֲלוֹמִים.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה קָטִיל לְבוּכְרֵי דְמַצְרָאִי, כָּל
 אֵינוֹן דְקָטִל בְּפִלְגוֹת לִילְיָא, וְאַחִית דְרָגִין מְעִילָא לְתַתָּא, בִּיה
 שַׁעְתָּא עָאלוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּמָא דָּאֵת קִדְיִשָּׁא, אֲתַגְזְרוּ, וְאַשְׁתַּתְּפוּ בְכֻנְסַת
 יִשְׂרָאֵל, וְאַתְאַחְדוּ בָּהּ, כְּדִין הָהוּא דָּמָא אַחְזִיאוּ לִיה עַל פְּתַחָא.
 וְתַרְיִן דְמִי הוּו, חַד דְפִסְחָא וְחַד דָּמָא דְאַתְגְזְרוּ, וְהָוָה רָשִׁים עַל
 פְּתַחָא רְשִׁימָא דְמַהֲיֻמְנוּתָא, חַד הָבָא וְחַד הָבָא וְחַד בִּינְיָהוּ,
 וְהָא אֲתַמַּר (שְׁמוֹת יב ז) וְנָתַנּוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף, בְּגִין
 לְאַחְזָא מַהֲיֻמְנוּתָא.

בְּאַרְבַּעָה (נ"א ובחמשה) עֶשֶׂר, הָא אֲתַמַּר, דְּהָא כְּדִין מְבַטְלִין חֲמִין

מתוך מדבש

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה קָטִיל לְבוּכְרֵי דְמַצְרָאִי זֵא וּרְאָה, נִשְׁעָה
 שְׁהַקְצָה הִיא הוּרָג אֵת זְכוּרֵי מַצְרַיִם, דְּהֵיִינוּ כָּל אֵינוֹן דְקָטִיל בְּפִלְגוֹת לִילְיָא אֵת
 כָּל אִתְּמַס הַזְכוּרִים שְׁהַרְג זַחֲמוֹת הַלֵּילָה, וְעַל יְדֵי זֶה שִׁנָּה אִתְּמַס הַקְלִפּוֹת שְׁהִיו מַעֲכֻזֹּת
 אֵת הַגְּאוּלָּה, וְאַחִית דְרָגִין מְעִילָא לְתַתָּא וְאִז הוּרִיד אֵת מַדְרַגּוֹת הַחֲסִידוֹת מֵאֲחִיזְתָּם
 לַמַּעֲלָה עַד לַמַּטָּה, בִּיה שַׁעְתָּא עָאלוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּמָא דָּאֵת קִדְיִשָּׁא נִשְׁעָה הִיא
 נִכְנָסוּ יִשְׂרָאֵל צָקִיּוֹס שֶׁל אֵת זָרִית קוֹדֶשׁ, דְּהֵיִינוּ אֲתַגְזְרוּ שְׁנִימוֹלוּ, וְעַל יְדֵי זֶה וְאַשְׁתַּתְּפוּ
 בְּכֻנְסַת יִשְׂרָאֵל, וְאַתְאַחְדוּ בָּהּ נִשְׁתַּמְכּוּ וְנִתְחַנְּנוּ עִם כְּנַסַּת יִשְׂרָאֵל שְׁהִיא הַשְׁכִּינָה,
 וְנִתְחַנְּנוּ זֶה, וְלֹא לַמַּעֲלָה צִסּוּד כִּי אִז עַדִּין לֹא עָשׂו פְּרִיעָה הַמַּתְקֵנָה צִסּוּד, לְכֹן לֹא
 עָלוּ צִסּוּד דו"א, כְּדִין הָהוּא דָּמָא אַחְזִיאוּ לִיה עַל פְּתַחָא אִז הִרְאוּ אֵת דַּס הַזָּרִית
 עַל הַפֶּתַח, שְׁהוּא כִינוּי לַמַּלְכוּת.

וְאִמַּר כִּי וְתַרְיִן דְמִי הוּו, חַד דְפִסְחָא וְחַד דָּמָא דְאַתְגְזְרוּ שְׁנֵי דַמִּים הִיו שֵׁם, אֲחַד
 שֶׁל קֶרֶבֶן פֶּסַח שֶׁזַּמְלֻכוֹת, וְאֲחַד דַּס הַמִּילָה שֶׁצִּסּוּד (כִּי עַכְשָׁם הִיא מַתְקֵנָה זַמְלֻכוֹת,
 אֲבָל דַּס הַמִּילָה הוּא צִסּוּד), וְהָוָה רָשִׁים עַל פְּתַחָא רְשִׁימָא דְמַהֲיֻמְנוּתָא וְהִיא נִרְשָׁם עַל
 הַפֶּתַח רוֹשֵׁם שֶׁל הָאֻמוֹנָה שְׁהִיא סוּד הַשֵּׁם הו"ה, שֶׁזֶּה אֻמוֹנָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, חַד הָבָא וְחַד
 הָבָא וְחַד בִּינְיָהוּ אֲחַד כֹּאן עַל מַזְוָה הַיִּמִּנִית כִּנְגַד הַנֶּלֶת, וְאֲחַד כֹּאן עַל הַמַּזְוָה
 הַשְּׂמָאלִית כִּנְגַד הָהוּד, וְאֲחַד צִינִיהֶם עַל הַמַּשְׁקוֹף כִּנְגַד הַיִּסּוּד, וְהֵם כִּנְגַד שְׁלֹשׁ אִוִּתוֹת
 י"ה"ו, וְעַכְשָׁם הַפֶּתַח הוּא כִּנְגַד הַמַּלְכוּת שְׁהִיא סוּד ה' אַחְרוּנָה, וְהָא אֲתַמַּר וְכֵן לַמַּדְנוּ
 מִשֵּׁם כִּי וְנָתַנּוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף טַעַם הַדָּבָר בְּגִין לְאַחְזָא מַהֲיֻמְנוּתָא
 כְּדִי לִהְיוֹת אֵת הָאֻמוֹנָה עַל הַפֶּתַח, שְׁהִיא סוּד אֲרֻבֵּת אִוִּתוֹת הַשֵּׁם הו"ה. (רמ"ק וּמְפָרְשִׁים)

וְעַתָּה מִפְּרָשׁ אֵת הַפֶּסַח שֶׁהַחֵיל זֶה, מֵה שְׁכַחוּ בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר הַטַּעַם שֶׁהַחֵילָה הַתּוֹרָה
 אֵת עֵינֵן חַג הַפֶּסַח זַאֲרֻבֵּת עֶשֶׂר, וְלֹא זַחֲמָשָׁה עֶשֶׂר שְׁהוּא עֵיקַר הַמוֹעֵד, הָא
 אֲתַמַּר הִרִי לַמַּדְנוּ טַעַמוֹ, דְּהָא כְּדִין מְבַטְלִין חֲמִין וְשָׂאוּר כִּי אִז מַזְטָלִים יִשְׂרָאֵל אֵת

ושאור, ואסתלקו ישראל מרשותא אחרא, ואתעקרו מניה, ואתאחדו
במצה (דף צה ע"ב) קשורא קדישא.

בתר דאתגזרו, עאלו בה, עד דאתפרעו ואתגלייא רשימא דלהון,
ובדין ירב להון קשורא באתר עלאה, בקשורא דמהימנותא,
באתר דכתיב (שמות מז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים
דייקא, והא אוקמוה.

תא חזי, בארביסר (נ"א בחמיסר), בשעתא דזווגא דסיהרא אשתבח
בשלימו עם שמשא, ובתרין תתאין לא משתפחין כל כך בעלמא,
דהא בחדותי דסיהרא זיגין בישין משתפחין, ומתערי לאתפשטא

מתוק מדבש

החמץ ואת השאור, שהם סוד הזו"ן דקליפה שמצטלים ישראל את כחם זי"ד משש שעות
ולמעלה עוד קודם שחטת הפסח, ועל ידי זה ואסתלקו ישראל מרשותא אחרא נסתלקו
ונתעלו ישראל מרשות הסטרא אחרא מעט מעט, עד כי ואתעקרו מניה נעקרו ממנו
לגמרי, ואחר כך מיד ואתאחדו במצה נתאחדו צמח שהיא סוד המלכות, (דף צה ע"ב)
קשורא קדישא שהיא קשר הקדוש, שכל פרנופי האצילות נקשרים ומשפיעים זה.

ואמר כי בתר דאתגזרו עאלו בה מיד אחר שנימולו נכנסו צמחות, עד דאתפרעו עד
שאחר כך עשו את הפריעה צמחה, ואתגלייא רשימא דלהון ואז נתגלה הרושם
 שלהם, שהוא סוד אות י' של העטרה המתגלה על ידי הפריעה, ובדין ירב להון קשורא
באתר עלאה ואז נתן להם הקצ"ה קשר אחר יותר עליון, שהוא היסוד דז"א שזו מתקנים
על ידי הפריעה, וממנו עלו בקשורא דמהימנותא בקשר של האמונה, דהיינו צמחאת
הקשור עם היסוד, באתר דכתיב צמח צמח שאליו נאמר הנני ממטיר לכם לחם מן
השמים ואמר מן השמים דייקא בדיוק כחוצ מן השמים שהוא סוד הת"ת, שממם ירד
המן לישראל, והא אוקמוה והרי כבר ביארוהו החזנים. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

תא חזי, בארביסר זא וראה, צרצעה עשר מזמן שחטת הפסח מתחיל תיקון המלכות
כדי להתייחד צלילה, (ולפי הנ"ל בחמיסר היינו צליל חמשה עשר), בשעתא דזווגא
דסיהרא אשתבח בשלימו עם שמשא צמחה שיחוד הירח שהיא סוד המלכות, נמצא
צמחות עם השמש שהוא סוד ז"א, ובתרין תתאין לא משתפחין כל כך בעלמא
ואז ספירות המתחונות של החינוכים אינן נמצאות כל כך לשלוט בעולם, ומפרש דהא
בחדותי דסיהרא זיגין בישין משתפחין כי בכל ראש חדש צמחוד הירח נמצאים
מיני חינוכים רעים, ומתערי לאתפשטא בעלמא ומתעוררים להתפשט בעולם, כי צמחלת

בְּעֶלְמָא, וּבְשַׁעְתָּא דְּזוּגָא דְּסִיְהָרָא אֲשַׁתְּכַח בְּגִהִירוֹ דְּשִׁמְשָׁא בְּשִׁלְמֹו, מִתְּבַנְשֵׁי כְּלָהוּ לְאַתֵּר חַד, וְקִדּוּשֵׁי מִלְכָּא אֲתַעְרוּ, כְּדִין כְּתִיב (שם יב מב) לֵיל שְׁמוֹרִים הוּא לִיהו"ה, דְּהָא זְווגָא קִדִּישָׁא אֲשַׁתְּכַח, וְהוּא שְׁמוֹרִים בְּכָלָא.

רַבִּי אַחָא אָמַר, בְּגִין כָּךְ תְּקוּנָא דְּכָלָא (נ"א דְּכָלָה) בְּהֵוּא יוֹמָא, וּבְלִילְיָא אֲשַׁתְּכַח יְשׁוּבָא דְּבֵיתָא, וְוִי לְאַיְנוֹן דְּלָאוּ מִבְּנֵי בֵיתָא נִינְהוּ, כִּד אֲתָאן לְאַזְדוּגָא אוֹרֵייתָא (ס"א אֲרִיזוּתָא) בְּחֻדָּא, וְוִי לְאַיְנוֹן דְּלָא אֲשַׁתְּמוּדְעָן גְּבִייהוּ, בְּגִין כָּךְ יִשְׂרָאֵל קִדִּישִׁין מִתְקַנְיִן לִזְוֵן בֵּיתָא כָּל הָהוּא יוֹמָא,

מתוק מדבש

הַחֲדָשׁ כַּשְׁהִירַח מִתְחַדָּשׁת׃ אִזּוּ יֵשׁ לְהֵם כַּח לְהַתְגַּבֵּר וּלְהַתְפַּשֵּׁט, כִּי אִזּוּ עַדִּיין אִין כַּח צָאוּר הַלְצִנָּה לְצַטֵּל וּלְצַעַר אֶת הַחֲסִילוֹנִים, אֲזַל צַחֲדָשׁ נִיסָן וּבְשַׁעְתָּא דְּזוּגָא דְּסִיְהָרָא אֲשַׁתְּכַח בְּגִהִירוֹ דְּשִׁמְשָׁא בְּשִׁלְמֹו צַעֲהָ שֵׁשׁ יָחוּד הִירַח צָאוּר הַשֶּׁמֶשׁ צַלִּימוֹת, דְּהִינּוּ צִלִּל ט"ו שְׁהוּא אֲמַנְעַת הַחֲדָשׁ, אִזּוּ מִתְּבַנְשֵׁי בְּלָהוּ לְאַתֵּר חַד מִתְאַסְפִּים כָּל הַחֲסִילוֹנִים לְמָקוֹם אֶחָד שְׁהוּא הַנוֹקֵצַח דְּתַהוּמָא רַצָּא, וְקִדּוּשֵׁי מִלְכָּא אֲתַעְרוּ וּקְדוּשַׁת הַמֶּלֶךְ מִתְעוֹרֶרֶת, דְּהִינּוּ קְדוּשַׁת הַמוֹחִין ד'ו"א מִתְעוֹרֶרֶת עַל יְדֵי הַיָּחִיד, כְּדִין כְּתִיב אִזּוּ נֹאמַר לֵיל שְׁמוֹרִים הוּא לִיהו"ה וּמִפְרָשׁ דְּהָא זְווגָא קִדִּישָׁא אֲשַׁתְּכַח לְפִי שִׁיחֻד הַקְדוּשׁ נִמְלָא, לָכֵן וְהוּא שְׁמוֹרִים בְּכָלָא הַמַּלְכוּת הִיא שְׁמוֹרָה מְכַל הַלְדִּידִים, שְׁצַעֲלָה שׁוֹמֶרֶה, וְנִשְׁמֶרֶת גַּם מִהַחֲסִילוֹנִים לְצוֹרֶךְ יָחוּד הַקְדוּשׁ. (רמ"ק וּמק"מ וּמִפְרָשִׁים)

רַבִּי אַחָא אָמַר פְּלִיג עַל רַבִּי חֵיִיא שְׁאֵמַר שֵׁשׁ יָחוּד צִלִּל ט"ו, וּמַלְת שְׁמוֹרִים הִיא קֶשֶׁה לוֹ שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת וּמִנְפָּה, אֲזַל חֵינָה מִתִּיחַדָּת, וְדוּחַק לוֹ לֹאמַר כְּרַצִּי חֵיִיא שְׁמַלְת שְׁמוֹרִים הִינּוּ שְׁנִשְׁמֶרֶת מִן הַחֲסִילוֹנִים, לָכֵן אָמַר שְׁאִין יָחוּד צִלִּלָה, אֲלֵא מִנְפָּה לְאוּר הַצִּקָּר לְהַתִּיחַד, וְזֶה שְׁאֵמַר, בְּגִין כָּךְ לְפִי שֵׁשׁ צִיטוֹל הַחֲסִילוֹנִים צִיֹּס י"ד, לָכֵן תְּקוּנָא דְּבִלְיָה בְּהֵוּא יוֹמָא צַעֲלִי זֶה תִּיקוֹן וּקִישׁוּט הַכֹּלָה שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת הוּא צִיֹּס י"ד, עַל יְדֵי הַמִּילָה וּקְרַבֵּן הַפֶּסַח, וְאַחֵר כֵּךְ וּבְלִילְיָא אֲשַׁתְּכַח יְשׁוּבָא דְּבֵיתָא צִלִּל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר נִמְלָא יִשׁוּב הַצִּית, ר"ל הַמַּלְכוּת הִיא צִיֹּט וְהִכָּל לז"א, וּמִתְקַנָּת וּמִיִּשְׁבָּת אֶת הַצִּית צִתִּיקוּנֵי הַמַּלְכוּת, וּמִקְשָׁטָה עֲמָה כָּל לֵיל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר, אֲמַנְס חֵינְס מִתִּיחַדִּים עַד אוּר הַצִּקָּר, וְוִי לְאַיְנוֹן דְּלָאוּ מִבְּנֵי בֵיתָא נִינְהוּ אוֹי לְאֵלוּ שְׁאִינְס מִצְנֵי צִתָּה, כְּלוּמַר שְׁאִינְס עוֹסְקִים צִתִּיקוֹן הַמַּלְכוּת כְּדִי שְׁתִּהִי מִקְשָׁטָה כִּד אֲתָאן לְאַזְדוּגָא אוֹרֵייתָא בְּחֻדָּא כַּשְׁבָּאִים לְהַתִּיחַד ז'ו"ן שֶׁהֵם סוּד תּוֹרָה שְׁבַכְתָּז וְתוֹרָה שְׁצַעֲלָה פֶּה יָחַד, וְוִי לְאַיְנוֹן דְּלָא אֲשַׁתְּמוּדְעָן גְּבִייהוּ אוֹי לְאֵלוּ שְׁאִינְס נוֹדְעִים וְנִיכְרִים אֲלֵלְס, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא קִיִּימוּ מַלְכוּת קְרַבֵּן פֶּסַח וְאֲכִילַת מַנָּה, שְׁעַל יְדֵי אֵלוּ הַמַּלְכוּת נוֹדְעִים וְנִיכְרִים לז"ו, בְּגִין כָּךְ יִשְׂרָאֵל קִדִּישִׁין מִתְקַנְיִן לִזְוֵן בֵּיתָא כָּל הָהוּא יוֹמָא צַעֲלִי זֶה יִשְׂרָאֵל הַקְדוּשִׁים מִתְקַנִּים צִית

וְעַל יְדִיָּהוּ עֵיילי מֵאן דְּעֵיילי, וְאֵינּוֹן חֲדָאן וְזִמְרָן חֲדוּיָהוּ, זָפֵאִין
אֵינּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאֵתִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה לָן לְאַטְרָחָא פּוּלִי הָאִי, קָרָא שְׁלִים הוּא, דְּהָא
בְּהָאִי לִילִיָּא זְווגָא עֲלָאָה קְדִישָׁא אֲתַעֲר וְאַשְׁתַּבַּח, הָדָא הוּא
דְּבִתִּיב (שם) הוּא הַלִּילָה הַזֶּה לִיהו"ה שְׁמוּרִים, מְאִי שְׁמוּרִים, תְּרִי,
זְווגָא דְּסִיחָרָא בְּשִׁמְשָׁא.

לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרָתָם, דְּהָא מִבָּאן וּלְהֵלָאָה אֲתַאֲחָדוּ וְאַתְקַשְּׁרוּ

מתוק מדבש

לזו"ן כל היום של י"ד לנורח היחוד, וְעַל יְדִיָּהוּ עֵיילי מֵאן דְּעֵיילי ועל ידי קיום
המנוח של בני ישראל נכנס מי שנכנס דהיינו ז"א אל המלכות בסוד היחוד, וְאֵינּוֹן חֲדָאן
וְזִמְרָן חֲדוּיָהוּ ובני ישראל שמחים ומומרים בשמחתם על שזוכים להיות בני בית של
השכינה, זָפֵאִין אֵינּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאֵתִי אשריהם ישראל בעולם הזה
ובעולם הבא. (רמ"ק ומפרשים)

ולפי הס"א שגריס פד אֲתַאֲן לְאַדְווגָא אורִיָּתָא בְּחֲדָא, הוּא כַעֲיֵן מֵה שְׁאֲמְרוּ חו"ל (במס' סנהדרין
דף קו ע"א), אוֹי לֵה לְאוּמָה שְׁתַּמְנָא נַעֲשֶׂה שֶׁהַקִּבֵּץ עוֹשֶׂה פְדִיּוֹן לַנְּגִיף, מִי מְטִיל כְּסוּתוֹ בֵּין לַצִּיָּא
לְנִצְיָאָה נַעֲשֶׂה שְׁנוּקִים זֶה לָהּ. וּבִפְרָט צִלִּיל פֶּסַח שֶׁהַיְחוד הוּא בְּסוּד הַחֶסֶד שֶׁהוּא סוּד פְּנִי אֶרֶץ אֵל הַיָּמִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי הוּא סְבִירָא לִיה כְּרִצִּי חֵיִיב שִׁישׁ יְחוד צִלִּיל פֶּסַח, לְכֵן שָׁלַל לָמָּה לָן לְאַטְרָחָא
בּוּדִיָּי הָאִי לָמָּה לָנוּ לְטִרוּחַ כָּל כַּךְ צַעֲנִין הַמּוֹרָה שִׁישׁ יְחוד צִלִּיל רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, קָרָא
שְׁלִים הוּא הָלָא הוּא מִקְרָא מִלָּא, דְּהָא בְּהָאִי לִילִיָּא זְווגָא עֲלָאָה קְדִישָׁא אֲתַעֲר
וְאַשְׁתַּבַּח כִּי צִלִּילָה הוּא יְחוד עֲלִיּוֹן מִתְעוֹרֵר וּנְמַלָּא, הָדָא הוּא דְּבִתִּיב זֶהוּ שְׁכִינּוֹת הוּא
הַלִּילָה הַזֶּה לִיהו"ה שְׁמוּרִים וַיֵּשׁ לְשֹׁאֵל מְאִי שְׁמוּרִים תְּרִי לָמָּה כְּתוּב שְׁמוּרִים צִלִּיל
רַבִּים הַמּוֹרָה עַל שְׁתֵּי שְׁמִירוֹת, אֵלֵּא דֵּינּוּ זְווגָא דְּסִיחָרָא בְּשִׁמְשָׁא הַיְחוד שֶׁל הַמַּלְכוּת עִם
ז"א, כִּי הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת שְׁמוֹר הִיא הַגּוֹרֵמַת אֶת הַיְחוד, לְכֵן אִזּוּ גַם ז"א נִקְרָא שְׁמוֹר,
וּשְׁנֵיהֶם נִקְרָאִים שְׁמוּרִים, דֵּהֵינּוּ שֶׁהֵם שְׁמוּרִים מֵאַחֲזִיזַת הַחִילוּנִים. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

וכן מצוה נעשה"כ (דרוש השלישי של פסח), וז"ל גם כזה תצין מה שכתוב בזהר פ' אמור, כִּי צִלִּיל
פֶּסַח הוּא זְווגָא עֲלָאָה מִסְטֵרָא דְּלַעֲיָלָא וְלֹא מִסְטֵרָא דִּילָן, וְהַעֲנִין הוּא כִּי בִשְׁאֵר יָמֵים טוֹבִים נִכְנָסִים
הַמוֹחִין בְּסִדֵּר הַמַּדְרָגוֹת נִטְעָעִם, וְלִכֵּן נַעֲשֶׂה הַזְווג עֲלִיּוֹן עַל יְדֵי תַּפְלִיטוֹ וּמַעֲשִׂינוּ, אֲזַל צִלִּיל פֶּסַח הוֹגֵד
ז"א שֶׁלֹּא כַּדָּרֵךְ הַטָּעֵה, כִּי לֹא הִיא יְכוּלַת צִדִּינוּ עַל יְדֵי תַּפְלִיטוֹ לְהַגְדִּילוֹ בְּרַגַע אֶחָד תַּכְלִית הַהַגְדָּלָה,
וְאִין זֶה אֵלֶּא בְּרַחֲמֵי הַמַּאֲזִיל יַתְּצֵרֵךְ, (לְכֵן לֹא נַעֲשֶׂה הַיְחוד עַל יְדֵינוּ אֵלֶּא מִזֵּד רָצוֹן הַעֲלִיּוֹן).

ומה שכתוב שמונים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרָתָם כִּי הִנֵּה עַד עַתָּה בְּמַצְרַיִם הִיוּ יִשְׂרָאֵל
שְׁקוּעִים בְּתוֹךְ הַקְּלִיפּוֹת, אֲזַל דְּהָא מִבָּאן וּלְהֵלָאָה דֵּהֵינּוּ מִלִּיל יֵצֵאת מִצְרַיִם
וּלְהֵלָאָה, אֲתַאֲחָדוּ וְאַתְקַשְּׁרוּ בְּקִשּׁוֹרָא דְּשִׁמְשָׁא נִתְאַחַזוּ יִשְׂרָאֵל תַּחֲלִילָה בְּאַחֲזִיזָה

בְּקִשׁוֹתָא דְּשִׁמְא קִדִּישָׁא, וְנִפְקוּ מִרְשׁוֹתָא אַחְרָא, בְּגִינִי כֵךְ בְּאַרְבַּעַה
עֶשֶׂר מִתְקִנִי גְרַמְיִיהוּ, וּמִבְעָרֵי חֻמְץ מִבִּינְיָהוּ, וְעֵינִי לִי בְּרִשׁוֹתָא קִדִּישָׁא,
וּבְדִין מִתְעַטְרֵי חֲתָן וְכֻלָּה בְּעֵטְרוֹי דְּאִימָא עֲלָאָה, וּבְעֵי בַר נָשׁ לְאַחֲזָאָה
גְרַמְיָה דְּאִיהוּ בַר חוּרִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָנִי אֲרַבַּע בְּסִי דְּהֵהוּא לִילְיָא, אֲמַאי, אָמַר רַבִּי אָבָא,
הָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרְיָא, לְקַבִּיל אֲרַבַּע גְּאוּלוֹת, אָבָל שְׁפִיר הוּא
בְּסַפְרָא דְּרַב יִיסָא סָבָא, דְּקָאמַר, הוּאִיל וְזוּוּגָא קִדִּישָׁא אֲשֶׁתִּכַּח בְּהָאִי

מתוק מדבש

מועטת, ואחר כך נתקשרו נקשר חזק, נקשר של שם הוי"ה הקדוש, ונִפְקוּ מִרְשׁוֹתָא
אַחְרָא וינאלו מרשות הסטרא אחרת, בְּגִינִי כֵךְ בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר מִתְקִנִי גְרַמְיִיהוּ
בשציל זה צי"ד ישראל מתקנים עצמם על ידי תשובה, וּמִבְעָרֵי חֻמְץ מִבִּינְיָהוּ
ומצערים את החמץ מצנייהם, שהוא סוד הזכר דקליפה שצריך לזערו מתוכנו, וזה הוא
הכנה לקשט את הכלה לצורך היחוד של ליל פסח, וְעֵינִי לִי בְּרִשׁוֹתָא קִדִּישָׁא ונכנסים
ברשות הקדושה, להיות מצני ציתה של השכינה, וּבְדִין מִתְעַטְרֵי חֲתָן וְכֻלָּה בְּעֵטְרוֹי
דְּאִימָא עֲלָאָה ואז צליל פסח מתעטרים חתן וכלה, שהם סוד זו"ן בעטרות של אימא
עלאה, (דהיינו זו"ן מקצלים מוחין דגדלות מישראל סבא ותצונה שהם נקראים צכללות אימא, שאלו
המוחין נכנסים מחמת קדושת היום, ואחר כך על ידי תפלת ערצת, וארבע כוסות והמזות, ושאר
מזות של ליל סדר, מקצלים זו"ן מוחין דאור"א עלאין, כנודע מדרושי הפסח), וּבְעֵי בַר נָשׁ
לְאַחֲזָאָה גְרַמְיָה דְּאִיהוּ בַר חוּרִין וצליל פסח צריך האדם להראות את עצמו שהוא
בן חורין, כדברי צעל ההגדה, חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא ינא ממזרים,
וטעם הדבר כדי להיות מרכזה לזו"ן, והחירות הוא מהצנינה, דהיינו מכח המוחין
שקבלו זו"ן מאימא. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

אָמַר רַבִּי יוֹסִי שָׁאֵל מַרְצִי אֲנָא, הָנִי אֲרַבַּע בְּסִי דְּהֵהוּא לִילְיָא אֲמַאי מַה הַטַּעַם
שֶׁל אֲרַבַּע כּוֹסוֹת יֵין שֶׁצִּירֵךְ לִשְׁתּוֹת צִלִּיל פֶּסַח, אָמַר רַבִּי אָבָא לְרַבִּי יוֹסִי, הָא
אוֹקְמוּהָ חֲבֵרְיָא הֲרִי כִּזְר צִיֵּאֲרוּ הַחֲזָרִים (צירושלמי מס' פסחים פ"י א'), לְקַבִּיל אֲרַבַּע
גְּאוּלוֹת שֶׁהֵם כִּנְגַד הָאֲרַבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאוּלָּה, וְהוֹאֲתִי וְהַלְלִתִי וְגִאֲלִתִּי וְלִקְחֹתִי, אָבָל
שְׁפִיר הוּא בְּסַפְרָא דְּרַב יִיסָא סָבָא אֲנִי יָפָה הוּא מִצּוֹאֵר סוּדוֹ בְּסַפְרוֹ שֶׁל רַב יִיסָא
סָבָא, דְּקָאמַר, הוּאִיל וְזוּוּגָא קִדִּישָׁא אֲשֶׁתִּכַּח בְּהָאִי לִילְיָא בְּבִלְ סַפְרִין שְׁאֵמַר,
הוּאִיל ויחוד הקדוש נמנא צלילה הזה בכל הנדדים, דהיינו יחוד העליון שנעשה צליל
פסח צרצון העליון שלא על ידינו, אלא על ידי כניסת המוחין של גדלות שני דאבא,

ליליא בכל סטריין, וזווגא הוא בארבע קשרין, דאינון ארבע דרגין,
ולא מתפרשי דא מן דא, פד זווגא דא אשתבח.

ואנן בחדוותא דלהון אתערנא, בגין דהא זכינא בהו, דמאן דאחיד
בדא זכי בכלא, ועל דא אשתני ליליא דא מפל שאר ליליון,
ובעינן למעבד שמא בכלא, ולמחדי בהאי ליליא, בגין דחדוותא הוא
לעילא ותתא.

ועוד אמר, דארבע אלין, ארבע גאולות קרינן להו, מאי טעמא, בגין
דהאי דרגא בתראה גואל אתקרי, (בראשית מו מו) המלאך הגואל,
ולא אקרי גואל על ידא דדרגא אחרא עלאה דקיימא עלה ונהיר

מותק מדבש

וזווגא הוא בארבע קשרין והיחוד הוא צרענה קשרים שמתקשרים יחד, דאינון
ארבע דרגין שהם ארבע ספירות נה"י דז"א ומלכות, וז"א מתפרשי דא מן דא שאינם
נפרדות זו מזו, כי המלכות מקבלת את שפע החו"ג מנה"י דז"א, והיא נבנית על ידיהם
שמהיה ראויה אל היחוד, והיינו פד זווגא דא אשתבח כשנמצא יחוד זה כליל פסח
זהארה גדולה שלא בהדרגה.

ואנן בחדוותא דלהון אתערנא ואנו בשמחת היחוד של זו"ן מתעוררים לקבל שפע
ממה שיואל מן היחוד, בגין דהא זכינא בהו לפי שהרי זכינו זהם, לפי שנשמעו
נמשכות מיחודם, דמאן דאחיד בדא, זכי בבכא כי מי שחזו בשפע המלכות, הוא
זוכה בשפע של כל הספירות, כי כולם כלולים זה, ועל כן לפי שיש יחוד עליון
שלא על ידינו, לכן אשתני ליליא דא מפל שאר ליליון נשתנה לילה הזה מכל שאר
הלילות, בכל הענינים שאנו עושים כלילה הזה יותר משאר לילות של שאר המועדים, (ה"ג
העט"ו) ובעינן למעבד שגוייא בבכא לכן אנו נריכים לעשות שנויים בכל הענינים, כדי
לרמוז על השתנות סדר האורות הצאים שלא בהדרגה, ולמחדי בהאי ליליא ונריכים
לשמוח כלילה הזה, זהארות הנפלאות שמקבלים על ידי המוחין דגדלות שני הצאים לזו"ן
כלילה הזה, בגין דחדוותא הוא לעינא ותתא לפי שעתה יש שמחה למעלה באו"א,
ולמטה בזו"ן. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

ועוד אמר רב ייסא סבא, דארבע אלין ארבע גאולות קרינן להו אלו ארבע המדרגות
שהם נה"ם קוראים אותם ארבע גאולות, ומפרש מאי טעמא מהו הטעם, בגין
דהאי דרגא בתראה גואל אתקרי לפי שמדרגה האחרונה שהיא המלכות נקראת גואל,
לפי שהיא גואלת תמיד את ישראל צעת נחתם, כמ"ש המלאך הגואל, וז"א אקרי גואל
אזא על ידא דדרגא אחרא עלאה דקיימא עלה ונהיר לה ואינה נקראת גואל

לָהּ, וְדָא לָא אָפִיק לָהּ נְהוּרָא אֱלָא בְּאֵלִין תַּרְיִין דְּרָגִין (ס"א בְּאֵינוּן דְּרָגִין)
דַּעֲלִיָּה, אֲשֶׁתִּכַּח דְּאַרְבַּע אֵלִין אַרְבַּע גְּאוּלוֹת נִינְהוּ.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁאֵל לְרַבִּי אַבָּא, הָא כְּתִיב (ס"א הָא דְּכְתִיב) שְׁבַעַת יָמִים
שָׂאוֹר לֹא יִמָּצָא בְּבִתְיָכֶם, וְחִדְוֹתָא הוּא כָּל שְׁבַעָה, אִמָּאי לֹא

מתוק מדבש

אלא על ידי מדרגה אחרת עליונה, שהוא היסוד, העומד עליה ומאיר לה, ומשפיע לה
את כח הגאולה, וְדָא לָא אָפִיק לָהּ נְהוּרָא אֱלָא בְּאֵלִין תַּרְיִין דְּרָגִין דַּעֲלִיָּה והיסוד
אין אור העליון יונא וצא לו אלא על ידי אלו השתי מדרגות שהם הנצח והוד שעליו,
והם משפיעים זו כח הגאולה, לכן גם הם נקראים גואלים, אֲשֶׁתִּכַּח דְּאַרְבַּע אֵלִין
נמנא שאלו הארבע נה"ס, אַרְבַּע גְּאוּלוֹת נִינְהוּ הם סוד ארבע גאולות, כי צירוף
ארבעתם נעשה הגאולה. (מק"מ ומפרשים)

להצין מאמר הצא נקדים מה שכתב האריז"ל (בשעה"כ דרוש שלישי דפסת), וז"ל ודע כי אלו המוחין
הנ"ל שהם עד תכלית גדלות שני דו"א, הנכנסים בתוכו צליל ראשון דפסת, הנה לסיצה זו אנו
אומרים הלל גמור צליל פסת, מה שאין כן בשאר לילי יום טוב, והם מתקיימים זו כל הלילה וכל יום
ראשון של פסת, ולכן אומרים הלל גמור ציוס א' של פסת, ואחר כך מסתלקים לגמרי כמתחילה, ואחר
כך חוזרים ליכנס בצדר המדרגות מדרגה אחר מדרגה וכו', עד חג השבועות, ולכן אין אומרים בשאר
ימי הפסת הלל גמור אלא צדילוג, וטעם הדבר הוא, כי לסיצת אחיזת החינוכים צו"א בתכלית חוקף
אחיזתם, לכן הוצרך ז"א להגדל כל המדרגות של הגדלותו כדי שיתצטלו החינוכים, ואחר שנתצטלו הוותר
הדבר לטבעו ליגדל בצדר הגדלותו מדרגה אחר מדרגה, עכ"ל.

ועוד נעתיק מה שכתב האריז"ל (שם בדרוש שני של ספירה), וז"ל כי מאחר שצליל ראשון דפסת נכנסו
צו"א כל המוחין, צהכרת הוא כי הניחו רשימו שלהם וקצת הארה ההיא, ובשבע הראשון חוזר
מוח החכמה ליכנס לגמרי, והנה זה המוח הגדול מכולם, כי כולם נרשמים ונכללים בו, צסוד כולם צחכמה
עשית, והוא עיקר כולם, ולכן השבע הראשון הוא מכלל חג המצות, אבל עם כל זה אינו רק קדושת
חול המועד קלה בלבד, כיון שלא נגמר מוח החכמה ליכנס לגמרי עד יום הששי של שבע הראשון, כי
אז נשלם מוח החכמה ליכנס אפילו גדלות שני של אצא דמוח החכמה, לכן הוא יום טוב גמור של שבעי
דפסת, עכ"ל.

וזה שאמר רַבִּי יְהוּדָה שָׁאֵל לְרַבִּי אַבָּא, הָא דְּכְתִיב מִה שְׁבַעַת יָמִים
שָׂאוֹר לֹא יִמָּצָא בְּבִתְיָכֶם הרי שאיסור חמץ ושאוור הוא כל שבעה, שעל ידי זה
יש ציטול וז"ן דקליפה הנקראים חמץ ושאוור, וְחִדְוֹתָא הוּא כָּל שְׁבַעָה וגם השמחה
היא כל שבעת ימי הפסת, שעל ידי זה נמשכים השפעות דקדושה, אם כן אִמָּאי לָא

אֲשֶׁת־לִים הָלַל כָּל שַׁבָּעַה יוֹמִין, כְּמוֹ בַּסֻּפּוֹת דְּאֲשֶׁת־בַּח תְּמַנִּיא יוֹמִין הַלֵּילָא, בְּשִׁלְיָמוֹ דְּחֻדְוֹתָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא.

אָמַר לִיה, שְׁפִיר קְאָמְרַת, אֲבָל יִדְעָא הוּא דְהָא הָכָא לָא אֲתַקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל כָּל כָּף בְּכָלָא, כְּמָה דְּאֲתַקְשְׁרוּ לְבַתְרָא, בְּגִין כָּף בְּהָא לֵילִיא דְּזוּוּגָא אֲשֶׁת־בַּח (בְּכָל אֵינוֹן דְּרִגִּין עֲלָאִין), וְחֻדְוֹתָא דְּכָלָא אֲשֶׁת־בַּח, וְיִשְׂרָאֵל אֲתַקְשְׁרוּ בְּהָהוּא חֻדְוֹתָא, עֲבִידְנָא שְׁלִימָא וְהַלֵּילָא אֲשֶׁת־לִים.

(אֲבָל בְּאֵינוֹן דְּרִגִּין עֲלָאִין), לְבַתְרָא אֶף עַל גַּב דְּכָלְהוּ מִשְׁתַּבְּחִי, עַד כְּעַן יִשְׂרָאֵל לָא אֲתַקְשְׁרוּ בְּהוּ, וְלָא אֲתַפְרְעוּ לְאֲתַגְלִיָּא רְשִׁימָא קְדִישָׁא, וְלָא קִבְּלוּ אוֹרֵייתָא, וְלָא עָאֲלוּ כְּמָה דְּעָאֲלוּ לְבַתְרָא, בְּגִין כָּף בַּסֻּפּוֹת

מתוק מדבש

אֲשֶׁת־לִים הָלַל כָּל שַׁבָּעַה יוֹמִין לְמָה לֹא גוֹמְרִים אֶת הַהֵלֶל כֹּל שַׁבָּעַה יָמִים, כְּמוֹ בַּסֻּפּוֹת, דְּאֲשֶׁת־בַּח תְּמַנִּיא יוֹמִין הַלֵּילָא כְּמוֹ צִסּוּכּוֹת, שְׁנַמְנֵא שְׁכָל שְׁמוֹנָה יָמִים גוֹמְרִים אֶת הַהֵלֶל, בְּשִׁלְיָמוֹ דְּחֻדְוֹתָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא צִסּוּכּוֹת הַשְּׁמִינִי כֹל יוֹם וְיוֹם.

אָמַר לִיה רַבִּי אֲבָא, שְׁפִיר קְאָמְרַת יִפְהָא שְׁאֵלָתָא, כִּי אֲמִירַת הַלֵּל גְּמוּרָא תְּלוּי צִסּוּכּוֹת הַקְּלִיפּוֹת שֶׁהֵם סוּד הַחֲמִין וְהַשְּׁאֹר, וְאֵם כֵּן הִיא רְאוּי לְגוּמַר הַלֵּל גְּמוּרָא כֹּל שַׁבָּעַת יָמֵי הַפֶּסַח, אֲבָל יִדְעָא הוּא אֲבָל יָדוּעַ הוּא כִּי שְׁאֵנִי פֶסַח מִסּוּכּוֹת, דְּהָא הָכָא לֹא אֲתַקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל כָּל כָּף בְּכָלָא כִּי כָּן צִפְסָא לֹא נִתְקַשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל כֹּל כֵּן צִלֵּל הַקְּדוּשׁוֹת, כִּי עֲדִיין לֹא יֵאָדָּר מֵאֲחִיזַת הַחֲלִינִים רַק לִפִּי שְׁעָא, כְּמָה דְּאֲתַקְשְׁרוּ לְבַתְרָא כְּמוֹ שְׁנִתְקַשְׁרוּ אַחֲרֵי יָמֵי הַסִּפּוּרָה דְּהֵינּוּ צַחַג הַשְּׁבִיעִית, שְׁאֵל נִתְקַשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל צִקְדוּשָׁא לְגִמְרִי, בְּגִין כָּף בְּהָא לֵילִיא דְּזוּוּגָא אֲשֶׁת־בַּח צִסּוּכּוֹת זֶה רַק צִלֵּל רִשְׁוֹן דְּפֶסַח שֵׁשׁ יָחִיד הַעֲלִיין דְּזוּוּגָא, וְחֻדְוֹתָא דְּכָלָא אֲשֶׁת־בַּח וְשְׁמִינִי מִנְּחָלָא צִלֵּל הַעֲלִינִים, וְיִשְׂרָאֵל אֲתַקְשְׁרוּ בְּהָהוּא חֻדְוֹתָא וְגַם יִשְׂרָאֵל נִתְקַשְׁרוּ צִסּוּכּוֹת הֵיכָא לִפִּי שְׁעָא, לְכָן עֲבִידְנָא שְׁלִימָא אֲנוּ עוֹשִׂים עֲנִינִים לְשְׁלִימוֹת הַמוֹחִין, כְּמוֹ הַרְצָעָא כּוֹסוֹת וְהַחֲכִילָתָא הַמְּנוֹת וְכְדוּמָה, וְהַלֵּילָא אֲשֶׁת־לִים וְגוֹמְרִים צוֹ אֶת הַהֵלֶל.

לְבַתְרָא אַחֲרֵי יוֹם רִשְׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, אֶף עַל גַּב דְּכָלְהוּ מִשְׁתַּבְּחִי אֶף עַל פִּי שְׁכָל הַמוֹחִין מִנְּחָלָא, כִּי הַשְּׁאִירוֹ הַרוֹשֵׁם שְׁלֵהֶם, אֲבָל עַד כְּעַן יִשְׂרָאֵל לֹא אֲתַקְשְׁרוּ בְּהוּ עַד עַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא נִתְקַשְׁרוּ צוּוּגָא, וְלָא אֲתַפְרְעוּ לְאֲתַגְלִיָּא רְשִׁימָא קְדִישָׁא לִפִּי שְׁעָא עֲדִיין לֹא עָשׂוּ פְרִיעָה שִׁתְּגַלֶּה צֶהֱרָא רֹשֶׁם הַקְּדוּשָׁה, וְלָא קִבְּלוּ אוֹרֵייתָא וְגַם לֹא קִבְּלוּ אֶת הַמִּטְוָה, כִּי עֲדִיין לֹא נִתְקַשְׁרוּ מֵאֲחִיזַת הַחֲלִינִים, וְלָא עָאֲלוּ כְּמָה דְּעָאֲלוּ לְבַתְרָא וְלֹא נִכְנְסוּ צִקְדוּשָׁא לְגִמְרִי כְּמוֹ שְׁנִכְנְסוּ אַחֲרֵי כֵן כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינִי, בְּגִין כָּף בַּסֻּפּוֹת

שְׁלִימוֹ דְּכָלָא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ, וְחֲדוּתָא דְּכָלָא יִתִּיר, אֲבָל הָכָא עַד פְּעֵן
 לָא זָכוּ, וְלֹא אֲשַׁתְּכַח שְׁלִימוֹ בֵּיהּ כָּל כֶּךָ, אַף עַל גַּב דְּאֲשַׁתְּכַחוּ כָּל
 שְׂבָעָה, לָאוּ הוּא בְּאַתְגַּלְיָא, וְיִשְׂרָאֵל עַד לָא אֲתַקְּשְׁרוּ בְּהוּ בְּדָקָא חֲזִי.
 וְעַל דָּא חֲדוּתָא דְּכָלָא וְשְׁלִימוֹ דְּהִלְיָא בְּהֵאִי לִילְיָא, בְּגִין הָהוּא
 חוּלְקָא דְּאֲתַקְּשְׁרוּ בֵּיהּ, מֵאִי טַעְמָא, דְּכִיּוֹן דְּבִהֵהוּא לִילְיָא זְוּוּגָא
 אֲשַׁתְּכַח, כָּל קְשׁוּרָא דְּכָלָא אֲשַׁתְּכַח בְּסִטְרָא דְּזְוּוּגָא, וְלֹא בְּסִטְרָא
 דְּיִשְׂרָאֵל, דְּכֵד זְוּוּגָא אֲשַׁתְּכַח בְּהּ, מִשְׁתַּפְּחִי אֵלֶיךָ תְּרִין (דף צו ע"א)
 (ס"א תלת) דְּרִגִּין דְּקִיּוּמִין עֲלֵהּ, וְכֵד אֵלֶיךָ מִשְׁתַּפְּחִי, הָא כָּל גּוּפָא
 אֲשַׁתְּכַח בְּהוּ, וְכֵדִין שְׁלִימוֹ דְּכָלָא, וְחֲדוּתָא מְכָלָא, וְהִלְיָא אֲשַׁתְּלִים,

מתוך מדבש

שְׁלִימוֹ דְּכָלָא אֲשַׁתְּכַח בֵּיהּ וְלַכֵּן צִסּוּכּוֹת שְׁנִמְנָא שְׁלִימוֹת הַכֵּל, עַד שְׁנִכְנָסִים צִמְלֻכּוֹת
 כֹּל הַחֲסָדִים דְּלִמְנָא וְדו"א, וְחֲדוּתָא דְּכָלָא יִתִּיר וְיֵשׁ שְׁמַחַת כֹּל הַפְּרָטִים צִוְּתָר, לְכֵן
 חֲוֵמִים הֵלל גְּמוּר כֹּל שְׁמוֹנֵה יָמִים, אֲבָל הָכָא אֲזַל כֵּן צִסּוּכּוֹת, עַד פְּעֵן לָא זָכוּ וְלָא
 אֲשַׁתְּכַח שְׁלִימוֹ בֵּיהּ כָּל כֶּךָ שְׂעֵד עֵתָה לֹא זָכוּ וְלֹא נִמְנָא צו שְׁלִימוֹת כֹּל כֶּךָ, כִּי כְּנִסְתָּ
 כֹּל הַמוֹחִין דְּגִדְלוּת צִפְעִים אַחַת לֹא הִיטָה צִוְּתָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב דְּאֲשַׁתְּכַחוּ
 כָּל שְׂבָעָה אֵף עַל פִּי שְׁנִמְנָאִים הַמוֹחִין כֹּל שְׂבָעָה, כִּי נִשְׁאַר רוּשׁ מִכֹּל הַמוֹחִין, וְגַם
 כְּנָסִים צו"א הַמוֹחִין דְּחִכְמָה, אֲזַל לָאוּ הוּא בְּאַתְגַּלְיָא אֵין הוּא צִגְלוּ, כִּמוּ צִצְעוּת
 וְסוּכּוֹת, וְיִשְׂרָאֵל עַד לָא אֲתַקְּשְׁרוּ בְּהוּ בְּדָקָא חֲזִי וְיִשְׂרָאֵל עַד עֵתָה לֹא נִתְקַשְׁרוּ צִהִם
 כְּרָאוּ, כִּי עֲדִיין הִיוּ נִחְסָים צִחִיּוֹנִים כְּנ"ל.

וְאִמְר עוֹד וְעַל דָּא חֲדוּתָא דְּכָלָא וְעַל כֵּן שְׁמַחַת כְּנִסְתָּ כֹּל הַמוֹחִין, וְשְׁלִימוֹ דְּהִלְיָא
 בְּהֵאִי לִילְיָא וְחֲוֵמִים הֵלל גְּמוּר רַק צִלִּילָה הִזֵּה, בְּגִין הָהוּא חוּלְקָא דְּאֲתַקְּשְׁרוּ
 בֵּיהּ צִצְלִל אִוְמוֹ חֲלֵק הַקְּדוּשָׁה שְׁנִתְקַשְׁרוּ צו, דְּהִיּוּ שְׁנִתְקַשְׁרוּ צִמְלֻכּוֹת עַל יְדֵי קִרְבֵּן פִּסַּח
 וּמִילָה וְקִצְלָת הַמוֹחִין, מֵאִי טַעְמָא מֵהוּ הֵטַעַם שְׁנִתְקַשְׁרוּ צִמְלֻכּוֹת, וְאִמְר דְּכִיּוֹן דְּבִהֵהוּא
 לִילְיָא זְוּוּגָא אֲשַׁתְּכַח כִּיּוֹן שְׁלִימוֹת הִזֵּה יֵשׁ יַחֲוֹד הַעֲלִיּוֹן דו"א לְפִי שְׂעֵה מַחְמַת כְּנִסְתָּ כֹּל
 הַמוֹחִין דְּגִדְלוּת, לְכֵן כָּל קְשׁוּרָא דְּכָלָא אֲשַׁתְּכַח בְּסִטְרָא דְּזְוּוּגָא כֹּל קִשְׁרֵי הַמְּדִרְגּוֹת
 נִמְנָאִים מִזֵּד הַתְּעוּרְרוֹת יַחֲוֹד הַעֲלִיּוֹן שְׁנַעְשָׂה צִרְטוֹן הַקְּצִי"ה, וְלָא בְּסִטְרָא דְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא
 מִזֵּד עֲצוּדָת צִנִּי יִשְׂרָאֵל, דְּכֵד זְוּוּגָא אֲשַׁתְּכַח בְּהּ כִּי כְּשֵׁי יַחֲוֹד ז"א עִם הַמְּלָכּוֹת, מִשְׁתַּפְּחִי
 אֵלֶיךָ (דף צו ע"א) תְּלִית דְּרִגִּין דְּקִיּוּמִין עֲלֵהּ נִמְנָאִים אִלוּ הַשֵּׁלֶשׁ מְדִרְגּוֹת שֶׁל נִה"י שְׁעוּמִידִים
 עַל גְּצֵי הַמְּלָכּוֹת וּמִשְׁפִּיעִים זֶה אֶת טַפַּת הַמ"ד לְצוּרֵךְ הַיַּחֲוֹד, וְכֵד אֵלֶיךָ מִשְׁתַּפְּחִי וְכִשְׁאֲלוּ
 הַנִּה"י נִמְנָאִים וּמִשְׁפִּיעִים זֶה, הָא כָּל גּוּפָא אֲשַׁתְּכַח בְּהוּ אִז גַּם כֹּל הַגּוֹף שֶׁהוּא הַתְּפִאֶרֶת
 שֶׁהוּא עֵיקַר כֹּל הַגּוֹף מִשְׁפִּיעַ עִמָּהֶם, וְכֵדִין שְׁלִימוֹ דְּכָלָא אִז מַחְמַת הַיַּחֲוֹד הַגְּדוֹל, יֵשׁ זֶה
 כֹּל הַשְׁלִימוֹת הַרְּאוּיָה לָהּ, וְחֲדוּתָא מְכָלָא וְיֵשׁ לָהּ שְׁמַחַת מִכֹּל הַשְּׁפָעוֹת, וְהִלְיָא אֲשַׁתְּלִים

דְּהָא כְּדִין אֲתַעֲטַרְתָּ סִיְהָרָא בְּכֻלָּא, אֲבָל לֹא לְבִתְרָא, דְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא
אֲשַׁתְּכָחִי, וְיִשְׂרָאֵל עַד לֹא זָכוּ בָּהּ, הָא לֹא הִלִּילָא שְׁלִימָא, כְּמוֹ
בְּזַמְנִין אַחֲרָנִין.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה, שְׁפִיר הוּא, וְהָכִי הוּא וְדָאִי, וְהָאִי זְמַנָּא אַחֲרָא
שְׁמַעְנָא לֵיהּ בְּהָאִי גְוֹנָא, וְאַנְשֵׁינָא מְלִי.

הַשְׁתָּא מְלָה אַחֲרָא בְּעִינָא לְמַנְדַּע, הָא חֲזִינָא בְּפִסְחָא שְׁבַעָה, וּבְסִפּוֹת
שְׁבַעָה, וְשְׁלִימוֹ דְּחֲדוּוּתָא בְּיוֹמָא אַחֲרָא, בְּשָׁבוּעוֹת אֲמָאִי לֹא
אֲשַׁתְּכָחוּ בֵּיהּ שְׁבַעָה יָמִים, וְהָא הָכָא אֲתַחֲזוֹן יִתִּיר מִכְּלָא.

מתוק מדבש

ומשלימים וגומרים צו את ההלל, דְּהָא כְּדִין אֲתַעֲטַרְתָּ סִיְהָרָא בְּכֻלָּא כִּי אִזוּ נִתְעַטְרָה
הַמַּלְכוּת מִכָּל הָאֲרוֹת שֶׁל הַמוֹחִין דְּגַדְלוֹת שְׁקִלָה מִזֵּ"א, אֲבָל לֹא לְבִתְרָא אֲזַל לֹא אַחֲרָא
עֲצוֹר יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, דְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא אֲשַׁתְּכָחִי שְׁכָל יוֹם וְיוֹם נִכְנָסִים הַמוֹחִין
צו"א לִפְנֵי הַמַּדְרֵגוֹת, וְהַמַּלְכוּת מִקְצֵלֶת הָאֲרוֹת מִכּוֹלֶם, וְיִשְׂרָאֵל עַד לֹא זָכוּ בָּהּ אֲזַל
יִשְׂרָאֵל עוֹד לֹא זָכוּ צֵהֶם לִגְמָרִי, כִּי עַד חֹג הַשְּׁבוּעוֹת לֹא נִגְמְרוּ כְּנִסְתָּא כָּל הַמוֹחִין צְשִׁימוֹת,
הָא לֹא הִלִּילָא שְׁלִימָא כְּמוֹ בְּזַמְנִין אַחֲרָנִין לִכְּן צִשְׁמַר יָמֵי הַפֶּסַח אֵין אֲוֹמְרִים הֵלֵל
גָּמוֹר כְּמוֹ צִמְמִים אַחֲרִים שֶׁל שְׁבוּעוֹת וְסוּכוֹת.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה לְרַצִּי אֲנָא, שְׁפִיר הוּא יִפְהָא פִּירְשֵׁתָּ, וְהָכִי הוּא וְדָאִי וְכָן הוּא
וְדָאִי כְּדִצְרִיךְ, וְהָאִי וְעִינִין זֶה, זְמַנָּא אַחֲרָא שְׁמַעְנָא לֵיהּ בְּהָאִי גְוֹנָא פֶּעַם
אַחֲרָתָא כִּזְרָא שְׁמַעְתִּי אֲוֹתוֹ צִוָּה הָאֲוֹפֶן, וְאַנְשֵׁינָא מְלִי וְשִׁכְחִי אֶת הַדְּבָר, וְעַתָּה הַזְכַּרְתָּ
לֹאִתִּי. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

ואמר עוד רבי יהודה לרצי אנא השתא מְלָה אַחֲרָא בְּעִינָא לְמַנְדַּע עַתָּה דְּצִר אַחֲרָא
אֵין רוֹנָה לְדַעְתָּ, הָא חֲזִינָא בְּפִסְחָא שְׁבַעָה הִרִי אִנּוּ רוֹאִים צִפְסָתָא שְׁהוּא שְׁבַעָה
יָמִים, וּבְסִפּוֹת שְׁבַעָה וְכָן סוּכוֹת הוּא שְׁבַעָה יָמִים, וְשְׁלִימוֹ דְּחֲדוּוּתָא בְּיוֹמָא אַחֲרָא
וְשִׁלְיָמוֹת הַשְּׁמַחָה שֶׁל הַיְחוּדָא שְׁלִים הוּא צִוָּה הָאֲחֵר שְׁהוּא שְׁמִינִי עֲרַתָּ, וְעַתָּה אֵין שׁוֹאֵל
בְּשָׁבוּעוֹת אֲמָאִי לֹא אֲשַׁתְּכָחוּ בֵּיהּ שְׁבַעָה יָמִים צְשִׁימוֹת לָמָּה לֹא נִמְלָאִים צו שְׁבַעָה
יָמִים, וְלָמָּה הוּא רַק יוֹם אֶחָד, וְהָא הָכָא אֲתַחֲזוֹן יִתִּיר מִכְּלָא וְהִרִי כָּאֵן צְשִׁימוֹת
הִיָּה רָאִוי שְׁתִּיהִי שְׁבַעָה יָמִים יוֹתֵר מִכָּל שָׁר הַרְגֵּלִים, כִּי הוּא הַחֹג הַיּוֹתֵר גָּדוֹל
וּמִשׁוּבָּה מִחַמַּת הַתּוֹרָה שְׁנִיתָנָה צִוָּה הַזֶּה.

רעיא מהימנא

וְהִנִּיף אֶת הָעוֹמֵר וְגו', פְּקוּדָא דָּא לְקַרְבָּא קֶרֶבֶן הָעוֹמֵר, קֶרֶבֶנָּא דָּא
כִּלָּא אִיהוּ בְּדִבְקוּתָא עֵילָא וְתַתָּא, מְטְרוֹנִיתָא וּבִנְהָא פְּחָדָא
אֲזִלִּין, עֹמֵר דָּא מְקַרְבִּין יִשְׂרָאֵל בְּדִכְיוּתָא דְלַהוֹן, וְהָהוּא קֶרֶבֶנָּא אִיהוּ
מִן שְׁעוּרִים, וְדָא אֶתְקָרִיב לְמִיעֵל רְחִימוּ בֵּין אֶתְתָּא וּבַעֲלָה.

אַשְׁתּוּ זְנוּנִים אֶתְרַחֲקַת גְּרָמָה מִבִּינְיָהּ, דְּלָא יָכִילַת לְמִיקָם עַל גְּבָה,
אַשְׁתּוּ חֵיל קָרִיבַת גְּרָמָה, לְקַרְבָּא לְגַבִּי פְּהֶנָּא רַבָּא, וְדָאי טְהוּרָה

מתוק מדבש

הַצִּינָה הַנִּקְרָאת אֶשֶׁר, ור"ל תּוֹמְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁהֵם צִנְחִי נו"ה הַתּוֹמְכִים אֵת הַתּפֹּאֶרֶת הַנִּקְרָא
תּוֹרָה, הֵם נִשְׁפָּעִים מֵהַצִּינָה. (רמ"ק וּמק"מ וּמִפְרָשִׁים)

רעיא מהימנא

וְהִנִּיף אֶת הָעוֹמֵר לִפְנֵי ה' לְרִצּוֹנְכֶם, מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת יִנִּיפּוּ הַכֹּהֵן, פְּקוּדָא דָּא לְקַרְבָּא
קֶרֶבֶן הָעוֹמֵר מִצּוּה זֶה הִיא לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן הָעוֹמֵר, קֶרֶבֶנָּא דָּא כִּלָּא אִיהוּ
בְּדִבְקוּתָא עֵילָא וְתַתָּא קֶרֶבֶן זֶה הוּא כּוֹלּוּ בְּדִבְקוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, דִּהִינּוּ מְטְרוֹנִיתָא
וּבִנְהָא פְּחָדָא אֲזִלִּין הַמַּלְכָּה שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה לְמַעְלָה, וּבְנִיָּה בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה הוֹלְכִים
יַחַד, כְּלוּמַר שֶׁקֶרֶבֶן זֶה הוּא לְטַהֲרַת הַשְׁכִּינָה לְמַעְלָה, וּלְטַהֲרַת בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כִּי עֹמֵר
דָּא מְקַרְבִּין יִשְׂרָאֵל בְּדִכְיוּתָא דְלַהוֹן אֶת קֶרֶבֶן הָעוֹמֵר הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְקַרְבִּים לְטַהֲרָה
שֵׁלֶהֶם, כִּי עַל יְדֵי סְפִירַת הָעוֹמֵר נִטְהָרִים יִשְׂרָאֵל מִטּוֹמְאָתָם, וְגַם נִטְהָרַת הַשְׁכִּינָה מֵאֲחִיזַת
הַחֲצִיצוֹנִים, וְאַחֲרֵי כֵךְ בַּחֲג הַשְּׁבוּעוֹת הִיא יְכוּלָּה לְהַתְחַבֵּר וּלְהַתִּיחַד עִם ז"א, וּמִפְרָשׁ וְאָמַר
כִּי וְהָהוּא קֶרֶבֶנָּא אִיהוּ מִן שְׁעוּרִים וְקֶרֶבֶן זֶה הוּא מִן הַשְּׁעוּרִים, שֶׁהוּא לְשׁוֹן רוּחַ
סַעֲרָה וְסוּפָה, לְרִמּוֹ שֶׁהַשְׁכִּינָה הִתְחַבְּרָה נֶאֱחָזֶת בְּסוּפָה וְסַעֲרָה וּדִין חֲזָק, וְלִזֶּה הִיא צְרִיכָה
לְהַטְהֵר מִן אֱלוֹ הַדֵּינִים, וְדָא אֶתְקָרִיב לְמִיעֵל רְחִימוּ בֵּין אֶתְתָּא וּבַעֲלָה וּמִנַּחַת שְׁעוּרִים
הַקְרִיבוּ לְהַבִּיא אֶהְבָּה בֵּין אֶשֶׁה לְבַעֲלָה, דִּהִינּוּ בְּמִנַּחַת סוּטָה, וְכֵן הַקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל מִנַּחַת
שְׁעוּרִים כְּדֵי לְהַבִּיא אֶהְבָּה בֵּין הַשְׁכִּינָה לְז"א.

וּמִמְשִׁיךְ דְּבָרָיו וְאָמַר כִּי אַשְׁתּוּ זְנוּנִים אֶתְרַחֲקַת גְּרָמָה מִבִּינְיָהּ אֶשֶׁת זְנוּנִים שֶׁהִיא
הַנוֹקְבָא דְקַלִּיפָה, מִרַחֲקַת עֲצָמָה מִבֵּין זו"ן, דְּלָא יָכִילַת לְמִיקָם עַל גְּבָה שְׂאִינָה
יְכוּלָה לְעַמּוּד אֲצֵל הַשְׁכִּינָה, כִּי כִשְׁהִיא רּוֹאֶה שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֹרֶךְ הַיְחּוּד אִינָה יְכוּלָה לְסַבּוֹל
וּבּוֹרַחַת מִשֶּׁם, וְלִזֶּה מְקַרְבִּים מִנַּחַת שְׁעוּרִים שֶׁהַקַּלִּיפָה תְּבַדֵּל מִן הַשְׁכִּינָה, אֲבָל אַשְׁתּוּ חֵיל
קָרִיבַת גְּרָמָה לְקַרְבָּא לְגַבִּי פְּהֶנָּא רַבָּא אֶשֶׁת חֵיל אֲבָל אַשְׁתּוּ חֵיל
אֵל הַכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא ז"א, כְּלוּמַר שֶׁתְּהִיָּה קְרוּבָה וּמוֹכֶנֶת לְהַתִּיחַד עִמוֹ, כִּי וְדָאי טְהוּרָה

היא, (במדבר ה כח) וְנִקְתָּהּ וְנִזְרְעָה זֶרַע, וְאוֹסִיפֶת חֵילָא וּרְחִימוֹ לְגִבִּי בַעֲלָהּ.

אִשֶּׁת זְנוּנִים עֲרֶקֶת מִן מְקַדָּשָׁא, דְּלֹא לְמִקְרַב לְגִבְיָהּ, דְּאִלְמָלֹא בְּהָהוּא זְמָנָא דְּאִשֶּׁת חֵיל אֲבִדִיקַת גְּרָמָה, אִיהִי אֶתְקְרִיבֶת לְגִבְיָהּ, אֶתְאֲבִידֶת מִעֲלָמָא, וְעַל דָּא לֹא בַעֲיָא לְקַרְבָּא לְמִקְדָּשָׁא, וְעֲרֶקֶת מִנִּיהּ, וְאִשְׁתְּאָרוּ יִשְׂרָאֵל זָפְאִין בְּלֹא עֲרַבּוּבִיָּא אַחֲרָא, לְגִבִּי רָזָא דְּמַהִימְנוּתָא. רָזָא דְּסִתְרָא דָּא, תְּרִיתִין אַחְתָּן, וְכֹד אֶרְחַת דָּא לְגִבִּי דָּא בְּבִדִיקוֹ דִּילָהּ,

מתוק מדבש

היא וראויה להתייחד עם בעלה, ועליה נאמר וְנִקְתָּהּ וְנִזְרְעָה זֶרַע שעל ידי היחוד היא מולידה נשמות קדושות, ועל ידי זה וְאוֹסִיפֶת חֵילָא וּרְחִימוֹ לְגִבִּי בַעֲלָהּ היא מוסיפה עוד כח ואהבה אל בעלה ז"א, כי נשמות בני ישראל מעלים אליה מ"ן, והיא מעלה אותם לז"א לצורך היחוד.

אבל אִשֶּׁת זְנוּנִים עֲרֶקֶת מִן מְקַדָּשָׁא דְּלֹא לְמִקְרַב לְגִבְיָהּ אִשֶּׁת זְנוּנִים שהיא הנוקבא דקליפה בורחת מן המקדש, שהוא השכינה, שלא להתקרב אליה, דְּאִלְמָלֹא בְּהָהוּא זְמָנָא דְּאִשֶּׁת חֵיל אֲבִדִיקַת גְּרָמָה כי אם בעת שאשת חיל בודקת ומטהרת עצמה כעין בדיקת הסוטה על ידי מנחת העומר והספירה, אִיהִי אֶתְקְרִיבֶת לְגִבְיָהּ הנוקבא דקליפה היתה מתקרבת אליה, אֶתְאֲבִידֶת מִעֲלָמָא מיד היתה נאבדת מן העולם, כי היתה מתבערת מחמת דינים התקיפים שהשכינה פולטת ממנה, והיתה חלה עליה הקללה של וצבתה בטנה ונפלה ירכה, כי היא סטתה תחת בעלה, וְעַל דָּא לֹא בַעֲיָא לְקַרְבָּא לְמִקְדָּשָׁא, וְעֲרֶקֶת מִנִּיהּ ועל כן אינה רוצה להתקרב אל המקדש שהוא השכינה, ובורחת ממנה, וְאִשְׁתְּאָרוּ יִשְׂרָאֵל זָפְאִין בְּלֹא עֲרַבּוּבִיָּא אַחֲרָא ואז נשארים ישראל נקיים בלא תערובת אחרת של הקליפות, לְגִבִּי רָזָא דְּמַהִימְנוּתָא אצל סוד האמונה שהיא השכינה.

הנה מוצא צמדרש (צמדצר רצה פ"ט אות ה), וז"ל מעשה צשמי אחיות שהיו דומות זו לזו, והיתה אחת נשואה צעיר אחרת, צקש צעלה של אחת מהן לקנאות לה ולהשקותה מים המרים צירושלים, הלכה לאותה העיר שהיתה אחותה נשואה שם וכו', אמרה לה אחותה, אני הולכת תחמיק ושותה, אמרה לה לבי ועשי כן וכו', הלכה ושתתה מים המרים ונמלאת טהורה, חזרה לביתה ילאת אחותה שזנתה לקראתה, חצקו ונשקו זו את זו, כיון שנשקו זו לזו, הריחה המים המרים, מיד מתה, עכ"ל.

וזה שאמר רָזָא דְּסִתְרָא דָּא תְּרִיתִין אַחְתָּן הסוד של סתר הזה, הוא ענין של שתי אחיות, הרומזות על אשת חיל ואשת זנונים, וְכֹד אֶרְחַת דָּא לְגִבִּי דָּא בְּבִדִיקוֹ דִּילָהּ וכאשר הריחה אחותה הטמאה את ריח של מים המרים של הבדיקה שבפיה של אחותה הטהורה, אז

צָבְתָהּ בְּטִנָּה וְנִפְלָה יִרְכָּה, דְּהָא בְּדִיקוּ דְּאַשְׁתָּ חֵיל סִמָּא דְּמוֹתָא לְאַשְׁתָּ
זְנוּנִים, וְדָא אִיהוּ עֵיטָא דִּיהִב קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבָנוֹי, לְקָרְבָּא קְרִבְנָא
דָּא, בְּגִין אֲשֶׁת חֵיל, דִּתְעָרוּק אֲשֶׁת זְנוּנִים מְנָה, וְאַשְׁתָּאֲרוּ יִשְׂרָאֵל בְּלֹא
עֲרֻבּוּבָא אַחֲרָא, זָפְאִין אֵינוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאַתִּי. (ע"כ הרעיא מהימנא)

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חֲזִיָּא הוּוּ אֲזִלִּי בְּאוֹרְחָא, אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, פְּתִיב וּסְפִרְתֶּם
לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הִבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה, מֵאִי קָא
מִיִּירִי, אָמַר לִיה, הָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרִיָּא, אֲבָל תָּא חֲזִי, יִשְׂרָאֵל פֶּד הוּוּ
בְּמַצְרִים, הוּוּ בְּרִשׁוּתָא אַחֲרָא, וְהוּוּ אֲחִידֵן בְּמִסְאָבוּתָא, פְּאַתְתָּא דָּא
פֶּד הִיא יִתְבָּא בְּיוֹמֵי דְּמִסְאָבוּתָא.

מתוק מדבש

מיד נתקיימה בה הקללה של צָבְתָהּ בְּטִנָּה וְנִפְלָה יִרְכָּה של אשת זנונים, דְּהָא בְּדִיקוּ
דְּאַשְׁתָּ חֵיל סִמָּא דְּמוֹתָא לְאַשְׁתָּ זְנוּנִים כי הבדיקה והטהרה של אשת חיל היא סם המות
לאשת זנונים, ומחמת הפחד היא בורחת, וְדָא אִיהוּ עֵיטָא דִּיהִב קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְבָנוֹי לְקָרְבָּא קְרִבְנָא דָּא וְזוּ הִיא הַעֲצָה שֶׁנֶּתֶן הַקֹּב"ה לְבָנוֹי לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן זֶה שֶׁל מִנַּחַת
הָעוֹמֶר, כְּלוֹמַר זֶה הוּא הַטַּעַם שֶׁל מִצּוֹת הַקֶּרֶבֶת מִנַּחַת הָעוֹמֶר, בְּגִין אֲשֶׁת חֵיל בִּשְׁבִיל
שֶׁאֲשֶׁת חֵיל שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה תִּטְהַר מִדִּינָהּ וּתְתִיַּחֵד עִם בַּעֲלָהּ ז"א, וְאִזּוּ מִמִּילָא דִּתְעָרוּק
אֲשֶׁת זְנוּנִים מְנָה שֶׁתִּבְרַח מִפְּנֵיהֶם הָאֲשֶׁת זְנוּנִים, כִּי לֹא תִסְבּוֹל אֶת אוֹר הַגְּדוֹל הַמִּתְגַּלֶּה
בַּעַת הַיַּחּוּד, וְאַשְׁתָּאֲרוּ יִשְׂרָאֵל בְּלֹא עֲרֻבּוּבָא אַחֲרָא וְאִזּוּ גַם יִשְׂרָאֵל נִשְׁאָרִים בְּלֹא
תַּעְרוּבֹת אַחֲרֵת שֶׁל הַקְּלִיפּוֹת, זָפְאִין אֵינוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאַתִּי לִכֵּן אֲשִׁרִיהֶם
בַּעֲוֹלָם הַזֶּה וּבַעֲוֹלָם הַבָּא. (רמ"ק ומפרשים) (ע"כ הרעיא מהימנא)

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חֲזִיָּא, הוּוּ אֲזִלִּי בְּאוֹרְחָא אֵלּוּ הִבִּי חֲבֵרִים הִיוּ הוֹלְכִים בְּדֹרֶךְ, אָמַר
רַבִּי חֲזִיָּא לְרַבִּי אַבָּא, פְּתִיב וּסְפִרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הִבִּיאָכֶם אֶת
עֹמֶר הַתְּנוּפָה, מֵאִי קָא מִיִּירִי בְּמָה מְדַבֵּר הַפְּסוּק, כְּלוֹמַר מֵהָ עֵנִין וְהַסּוּד שֶׁל סְפִירַת
הָעוֹמֶר, אָמַר לִיה רַבִּי אַבָּא, הָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרִיָּא הִרִי כִּבְר בִּיֵּאֲרוּ הַחֲבֵרִים טַעְמוֹ
בְּמִדְרָשִׁים, אֲבָל עֲתָה נִפְרַשׁ בְּזֶה הָאוֹפֵן, כִּי תָא חֲזִי, יִשְׂרָאֵל פֶּד הוּוּ בְּמַצְרִים הוּוּ
בְּרִשׁוּתָא אַחֲרָא בֹא וְרָא, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּשְׁהִיוּ בְּמַצְרִים הִיוּ בְּרִשׁוּת הַסְטֵרָא אַחֲרָא, וְהוּוּ
אֲחִידֵן בְּמִסְאָבוּתָא וְהוּוּ נִאֲחֻזִּים בְּטוּמָאָה, כִּי נִטְמָאוּ בְּטוּמָאָה מַצְרִים בְּכַשְׁפִּים וּבַעֲבוּדָה
זֶה, לִכֵּן הִיוּ בְּרִשׁוּת הַסְטֵרָא אַחֲרָא בְּגוֹף וּבִנְפֶשׁ, פְּאַתְתָּא דָּא הִיא יִתְבָּא בְּיוֹמֵי
דְּמִסְאָבוּתָא כֹּאשָׁה זֶה כִּשְׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּימֵי טוּמָאָתָהּ.

בְּתֵר דְּאַתְגָּזְרוּ, עָאלוּ בְּחוּלְקָא קְדִישָׁא דְאַקְרִי בְּרִית, פִּינֹן (דף צו ע"ב)
דְּאַתְאַחְדּוּ בֵּיהּ, פְּסֵק מְסַאָבוּתָא מְנִייהוּ, פְּדָא אֶתְתָּא פֶּד פְּסֵקוּ
מְנָה דְּמִי מְסַאָבוּתָא.

בְּתֵר דְּאַתְפְּסֵקוּ מְנָה, מַה פְּתִיב (ויקרא טו כח) וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים,
אוּף הָכָא, פִּינֹן דְּעָאלוּ בְּחוּלְקָא קְדִישָׁא, פְּסֵקָא מְסַאָבוּ מְנִייהוּ,
וְאָמַר קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִפְּאֵן וּלְהִלָּאָה חוּשְׁפִּנָּא לְדְכִיּוּתָא.

וְסִפְרָתֶם לָכֶם, לָכֶם דְּיִיקָא, פְּמָה דָּאֵת אָמַר וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים,
לָהּ לְעֶצְמָהּ, אוּף הָכָא לָכֶם לְעֶצְמָכֶם, וּלְמָה, בְּגִין לְאַתְדַּכָּאָה
בְּמִינֵן עֲלָאִין קְדִישִׁין, וּלְבְּתֵר לְמִיתִי לְאַתְחַבְּרָא בֵּיהּ בְּמִלְפָּא, וּלְקַבְּלָא
אוּרִייתִיהּ.

מתוך מדבש

בְּתֵר דְּאַתְגָּזְרוּ אַחֲרֵי שְׁנִימוּלוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח, עָאלוּ בְּחוּלְקָא קְדִישָׁא דְאַקְרִי בְּרִית נִכְנָסוּ
בְּחֶלֶק הַקֹּדֶשׁ הַנִּקְרָא בְּרִית, שֶׁהָיָא סוּד הַמַּלְכוּת (ורק אַחֲרֵי שֶׁנִּפְרְעוּ צִמְרָה נִכְנָסוּ צִמְדָּת
הַיְסוּד), פִּינֹן (דף צו ע"ב) דְּאַתְאַחְדּוּ בֵּיהּ כִּיּוֹן שְׁנֵאחֲזוּ בַּמַּלְכוּת, פְּסֵק מְסַאָבוּתָא מְנִייהוּ
נִפְסָקָה הַטּוּמָאָה מֵהֶם, כִּי פִירְשׁוּ עֲצָמָם מִכָּל צֶדֶד טּוּמָאָה שֶׁהִיתָה דְּבוּקָה בָּהֶם, (כַּמּוֹז"ל עַל
הַפֶּסֶק מִשְׁכּוֹ וְקָמוּ, מִשְׁכּוֹ יִדְכֶּס מַעֲזוּדָה זֹרֵה), פְּדָא אֶתְתָּא פֶּד פְּסֵקוּ מְנָה דְּמִי מְסַאָבוּתָא
כַּאֲשֶׁה זֶה כְּשֶׁפִּסְקָה מִמֶּנָּה דְּמִי טּוּמָאָתָהּ.

בְּתֵר דְּאַתְפְּסֵקוּ מְנָה אַחֲרֵי שֶׁפִּסְקָה מִמֶּנָּה, מַה פְּתִיב וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחֲרֵי
תַּטְהַר, אוּף הָכָא אֵף כַּאֵן בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, פִּינֹן דְּעָאלוּ בְּחוּלְקָא קְדִישָׁא
כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנָסוּ בְּחֶלֶק הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַמַּלְכוּת עַל יְדֵי הַמִּילָה, פְּסֵקָא מְסַאָבוּ מְנִייהוּ פִּסְקָה
הַטּוּמָאָה מֵהֶם, וְאָמַר קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, מִפְּאֵן וּלְהִלָּאָה חוּשְׁפִּנָּא לְדְכִיּוּתָא
מִכָּאֵן וּלְהִלָּאָה צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן וּלְמִנּוּת יְמֵי הַסְפִּירָה לַטְהָרָה.

וְמָה שֶׁכְּתוּב וְסִפְרָתֶם לָכֶם הֵנָּה כְּתוּב לָכֶם, דְּיִיקָא בְּדִיוֹק כְּתוּב לָכֶם, דִּהִינּוּ פְּמָה דָּאֵת
אָמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְדִרְשִׁינָן לָּהּ לְעֶצְמָהּ פִּי לַתּוֹעֲלָתָהּ,
אוּף הָכָא לָכֶם, לְעֶצְמָכֶם אֵף כַּאֵן מָה שֶׁכְּתוּב וְסִפְרָתֶם "לָכֶם", פִּירְשׁוּ לְעֶצְמָכֶם
וּלְתוֹעֲלָתְכֶם, וּמִפְּרֵשׁ וּלְמָהּ וְמָה הִיא הַתּוֹעֲלָתָהּ לְיִשְׂרָאֵל מִסְפִּירַת הָעוֹמֵר, וְאָמַר בְּגִין לְאַתְדַּכָּאָה
בְּמִינֵן עֲלָאִין קְדִישִׁין כְּדִי לַהֲטָהֵר בְּמִים עֲלִיוֹנִים הַקְּדוּשִׁים, דִּהִינּוּ בְּמִימֵי הַחֲסִידִים שֶׁל
אִימָא, וּלְבְּתֵר וְאַחֲרֵי כֵךְ בַּחֲגֵי הַשְּׁבוּעוֹת, לְמִיתִי לְאַתְחַבְּרָא בֵּיהּ בְּמִלְפָּא יִזְכּוּ לְבוֹא
לְהַתְחַבֵּר בַּמֶּלֶךְ שֶׁהוּא ז"א, וּלְגִירוֹם יַחֲדָא זו"ן, וּלְקַבְּלָא אוּרִייתִיהּ וְאַחֲרֵי כֵךְ יִקְבְּלוּ אֶת
תּוֹרָתוֹ, שִׁיעָאָה עַל יְדֵי הַיְחוּד. (רמ"ק וּמִפְּרָשִׁים)

הָתָם וּסְפָרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים, הָכָא שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת, אֲמַאי שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת, בְּגִין לְמַזְפִּי לְאַתְדַּפָּא בְּמִין דְּהָהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק, וְאַקְרִי מִים חַיִּים, וְהָהוּא נָהָר שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת נָפְקוּ מִנִּיה, וְעַל דָּא שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת וְדָאִי, בְּגִין לְמַזְפִּי בִּיה.

בְּמָה דְּאַתְתָּא דְּכִיו דִּילָה בְּלִילְיָא, לְאַשְׁתַּמְשָׂא בְּבַעְלָהּ, כְּףָּ כְּתִיב (במדבר י"א ט) וּבִרְדַּת הָטָל עַל הַמַּחְנֶה לַיְלָה, עַל הַמַּחְנֶה כְּתִיב, וְלֹא כְּתִיב וּבִרְדַּת הָטָל לַיְלָה, אֲלֵא עַל הַמַּחְנֶה, בְּגִין דִּיּוֹרְד מִהָהוּא נְקוּדָה, עַל אֵינוֹן יוֹמִין דְּאַתְקָרִיאוּ מַחְנֶה, וּמִתְחַבֶּרֶת בְּמַלְפָּא קְדִישָׁא.

מתוק מדבש

הִנֵּה הָתָם וּסְפָרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים שֶׁם בְּנִדָּה דִּי לֵה לְסַפּוֹר שִׁבְעַת יָמִי טַהֲרָה, הָכָא אֲבָל כֹּאן כְּתוּב וּסְפַרְתֶּם לָכֶם שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת, וְיֵשׁ לְשֹׁאֵל אֲמַאי שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת לְמָה כֹּאן צָרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְסַפּוֹר שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת שֶׁהֵם מ"ט יָמִים, וּמִשִּׁיב בְּגִין לְמַזְפִּי לְאַתְדַּפָּא בְּמִין דְּהָהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק כְּדִי לְזַכּוֹת לְהַטְהֵר בְּמִימֵי הַחֹסֶד שֶׁל הַנָּהָר שֶׁהוּא הַבֵּינָה שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מִימּוֹ בְּלִי הַפֶּסֶק, וְאַקְרִי מִים חַיִּים וּמִימֵי חֲסִדִּיה נִקְרָאִים מִים חַיִּים, וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁצָּרִיכִים לְסַפּוֹר מ"ט יָמִים, כְּדִי לְהַגִּיעַ לְלֵיל שְׁבוּעוֹת וּלְזַכּוֹת לְהַטְהֵר בְּמִימֵי הַחֹסֶד שֶׁל אֵימָא הַיּוֹצֵאִים מִמ"ט שְׁעָרִיה, שֶׁבָּהֶם נִטְהָרִים זו"ן, בְּסוּד הַכְּתוּב וּזְרָקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טַהוּרִים, וּמִפְרֹשׁ כִּי וְהָהוּא נָהָר שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת נָפְקוּ מִנִּיה זֶה הַנָּהָר שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת יּוֹצֵאֹת מִמֶּנּוּ, כְּלוּמַר מִבֵּינָה יּוֹצֵאֹת הַז"ס דו"א שְׁכָל אַחַת כְּלוּלָה מִשְׁבַּע שֶׁהֵם מ"ט בַּחֲסִינוֹת, וְעַל דָּא שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת וְדָאִי וְעַל כֵּן וְדָאִי שְׁצִירִךְ לְסַפּוֹר שִׁבְעַ שַׁבָּתוֹת, בְּגִין לְמַזְפִּי בִּיה כְּדִי לְזַכּוֹת לְהַמְשִׁיךְ הַטְהָרָה לְהַמ"ט בַּחֲסִינוֹת שֶׁל ז"א, וּמִשֶּׁם נִמְשַׁכַּת הַטְהָרָה לְמַטָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה שְׁאִין כֵּן אֵשֶׁה נִדָּה הִיא בְּמַלְכוּת הַכְּלוּלָה רַק מִז"ס, לְכֵן דִּי לֵה לְסַפּוֹר שִׁבְעָה יָמִים לְטַהֲרָתָה.

וְאִמַּר עוֹד כִּי בְּמָה דְּאַתְתָּא דְּכִיו דִּילָה בְּלִילְיָא לְאַשְׁתַּמְשָׂא בְּבַעְלָהּ כִּמוֹ שְׁאֵלָה הָאֵשֶׁה, הַטְהָרָה שֶׁלָּה נְצִילָה הִיא צִלְיָה, כְּדִי לְשַׁמֵּשׁ עִם נְעִלָה, כְּףָּ כְּתִיב כִּמוֹ כֵּן כְּמוֹז כֹּאן וּבִרְדַּת הַטָּל עַל הַמַּחְנֶה לַיְלָה הִנֵּה עַל הַמַּחְנֶה כְּתִיב הַכְּמוֹז מִנִּין מִקּוֹס יִרִידַת הָטָל שֶׁהִיא עַל הַמַּחְנֶה, וְלֹא כְּתִיב סָתֵם וּבִרְדַּת הַטָּל לַיְלָה, אֲלֵא זְכוּנָה כְּמוֹז עַל הַמַּחְנֶה, בְּגִין דִּיּוֹרְד מִהָהוּא נְקוּדָה לְפִי שֶׁהָטָל יוֹרֵד מִמוּחָא סְתִימָא דִּל"א הַנִּקְרָא נְקוּדָה, דֶּרֶךְ הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַמַּדְרָגוֹת, עַל אֵינוֹן יוֹמִין דְּאַתְקָרִיאוּ מַחְנֶה עַל אֹתָם הַיָּמִים הַנִּקְרָאִים מַחְנֶה, שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת שֶׁל הַמַּלְכוּת שֶׁז"ל חוֹנֶה נְמוּכָה, כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ זֶהם טַהֲרָה וּמִיתוּק הַדִּינִים, עַד שֶׁתִּהְיֶה מוֹכֶנֶת אֵל הַיְחוּד, וּמִתְחַבֶּרֶת בְּמַלְפָּא קְדִישָׁא וְאַחֲרַיִךְ כֵּן בְּמוֹסָף שֶׁל חַג הַשְּׁבוּעוֹת מִתְחַזְּרֶת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא ז"א.

וְאִימַתִּי נָחַת הָאֵי טָלָא, בְּד קָרִיבּוּ יִשְׂרָאֵל לְטוּרָא דְסִינִי, בְּדִין נָחַת
הָהוּא טָלָא בְּשָׁלִימוֹ, וְאַדְבִּי, וְאַתְּפִסְקַת זוּהַמְתָּן מִנִּיּהוּ,
וְאַתְּחַבְּרוּ בֵּיה בְּמִלְכָּא וּבְנִסְת יִשְׂרָאֵל, וְקִבִּילוּ אוֹרֵייתָא, וְהָא אוֹקִימָנָא.
וּבְהָהוּא זְמָנָא וְדָאֵי כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם, לְאַתְּדַבְּאָה וּלְאַסְתַּחָּא,
וְכָלָא אַתְקִשְׁרוּ (ס"א אַתְקִדְשׁוּ) וְאַתְּחַבְּרוּ בֵּיה בְּמִלְכָּא קִדִּישָׁא.

תָּא חֲזִי, כָּל בַּר נָשׁ דְּלֹא מְנִי חוֹשְׁבָנָא דָּא, אֵינּוֹן שְׁבַע שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת,
לְמַזְפִּי לְדִכְיוּתָא דָּא, לֹא אֶקְרִי טָהוֹר, וְלֹא בְּכָלָל דְּטָהוֹר הוּא,
וְלֹא הוּא כְּדָאֵי לְמַהוּי לִיה חוֹלְקָא בְּאוֹרֵייתָא.

מתוק מדבש

וְאִימַתִּי נָחַת הָאֵי טָלָא וּמַתִּי יֵרֵד הַטֵּל הוּא, וְיִשְׂרָאֵל נִטְהַר עַל יְדוֹ, בְּד קָרִיבּוּ יִשְׂרָאֵל
לְטוּרָא דְסִינִי כְּשִׁקְרָבוּ יִשְׂרָאֵל לַהֲרֵי סִינִי צִמַּח הַשְּׁנִיעוֹת, בְּדִין נָחַת הָהוּא טָלָא
בְּשָׁלִימוֹ אִזּוּ יֵרֵד הַטֵּל הוּא צְלִימוֹת, כִּי אִזּוּ עָלוּ יִשְׂרָאֵל וּנְתַקְשְׁרוּ צִמְפִּירָת, וִירֵד מִשֶּׁם
טַל וְאַדְבִּי וְעַל יְדוֹ נִטְהַר יִשְׂרָאֵל, וְאַתְּפִסְקַת זוּהַמְתָּן מִנִּיּהוּ וְאִזּוּ פִּסְקָה זוֹהַמְתָּם מֵהֶם,
דְּהֵינּוּ הוֹזַהמָה שֶׁהָטִיל הַנֶּחֱשׁ צִמּוּה צִמְטָא עַן הַדַּעַת, וְאַתְּחַבְּרוּ בֵּיה בְּמִלְכָּא וּבְנִסְת
יִשְׂרָאֵל וּנְתַחֲצְרוּ יִשְׂרָאֵל צִמְלָךְ שֶׁהוּא ז"א וּבְנִסְת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְקִבִּילוּ אוֹרֵייתָא
וְאִזּוּ קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהָא אוֹקִימָנָא וְהֵרִי כֶּצֶר צִיִּירָתִי עֵינִן זֶה כְּרָאוּ.

וּבְהָהוּא זְמָנָא וְדָאֵי וְצוּמֵן הוּא נִתְקִיִּים וְדָאֵי מֵה שְׁכִמּוֹז בְּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל
הַיָּם כֹּל הו"ס דו"א הִלְכוּ וְעָלוּ אֶל הַיָּם הַעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא הַיָּסוֹד דְּצִינָה, לְאַתְּדַבְּאָה
וּלְאַסְתַּחָּא כְּדִי לַהֲטַהֵר וּלְהַתְרַחֵץ מֵאַחֲזִיז הַחֲלִינוּיִם, וְאִזּוּ וְכָלָא אַתְקִשְׁרוּ וְאַתְּחַבְּרוּ
בֵּיה בְּמִלְכָּא קִדִּישָׁא וְכֹל יִשְׂרָאֵל צִסוֹד עֲלִיית מ"ן, וְהַמַּלְכוּת צִסוֹד הַיָּסוֹד, נִתְקְשְׁרוּ
וּנְתַחֲצְרוּ צִמְלָךְ הַקְדוֹשׁ ז"א. (רמ"ק וּמק"מ וּמִפְרָשִׁים)

תָּא חֲזִי, כָּל בַּר נָשׁ דְּלֹא מְנִי חוֹשְׁבָנָא דָּא בָּא וְרָאָה, כֹּל אָדָם שֶׁלֹּא מֵנָה זֶה הַחֲשִׁבוֹן,
אֵינּוֹן שְׁבַע שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת אוֹתָם הַשְּׁבַע שְׁבָתוֹת שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֵר, שְׁצִרִיכִים
לְהִיּוֹת תְּמִימוֹת שֶׁלֹּא יִחְסֹר אֶפְּסִילוֹ יוֹם אֶחָד מִלְּסַפּוֹר, לְמַזְפִּי לְדִכְיוּתָא כְּדִי לִזְכּוֹת לַטְהָרָה
מֵאַחֲזִיז הַקְּלִיפּוֹת, דָּא לֹא אֶקְרִי טָהוֹר זֶה הָאִישׁ אֵינּוּ נִקְרָא טָהוֹר, וְלֹא בְּכָלָל דְּטָהוֹר
הוּא וְהוּא אֵינּוּ בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל הַטְהוֹרִים, אֶפְּסִילוֹ שְׁקִיִּים מִצּוֹת הַפֶּסַח וּמִנָּה מִקְצַת הַיָּמִים,
הַכֹּל נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִהַג הַטְהָרָה כְּרָאוּי לָהּ, וְלֹא הוּא כְּדָאֵי לְמַהוּי לִיה חוֹלְקָא
בְּאוֹרֵייתָא וְאֵינּוּ כְּדָאֵי שִׁיחִיה לּוֹ חֵלֶק בַּתּוֹרָה, כִּי חִסְרָה לּוֹ הַטְהָרָה הָרְאוּיָה לַתּוֹרָה, וְאִין
עֵינִן זֶה נִקְנָה לַחֲצִאִין.

רעיא מהימנא

(דף צו ע"א) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו', פקודא דא לספור ספירת העמר, הא אוקימנא, ורזא דא, ישראל אף על גב דאתדכו למעבד פסחא, ונפקו ממסאבו, לא הוו שלמין ודכין פדקא חזי, ועל דא לאו הלל גמור ביומי דפסח, דעד פערן לא אשתלימו פדקא יאות. פאתתא דנפקא ממסאבו, וכיון דנפקא, מתמן ולהלאה וספירה לה, אוף הכא ישראל פד נפקו ממצרים, נפקו (דף צו ע"ב) ממסאבו, ועבדו פסח למיכל בפתורא דאבוהון, מתמן ולהלאה יעבדון חושפנא, למקרב אתתא לבעלה, לאתחברא בהדיה, ואינון

מתוק מדבש

רעיא מהימנא

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, פקודא דא לספור ספירת העמר מצוה זו היא לספור ספירת העומר, הא אוקימנא וכבר ביארתי מצוה זו. ורזא דא וסוד מצוה זו הוא, כי ישראל אף על גב דאתדכו למעבד פסחא אף על פי שנטהרו ישראל לעשות ולהקריב את הפסח, שהוא גרם השבתת הקליפות וביטול אחיזתם בקדושה, ונפקו ממסאבו ועייז יצאו בגוף ובנפש מן הטומאה ומרשות הסטרא אחרא, עם כל זה לא הוו שלמין ודכין פדקא חזי עדיין לא היו שלמים וטהורים כראוי, כי רק בחסדי ה' יצאו ישראל ממצרים ולא בזכות עצמם, ועל דא לאו הלל גמור ביומי דפסח ועל כן אין אומרים הלל גמור ושלם בימי הפסח, (חוץ מיום הראשון, מחמת שזו נכנסו צו"ל כל המוחין דגדלות של צו"ל יחד, כמזכיר לעיל), דעד פערן לא אשתלימו פדקא יאות לפי שעד כאן לא נשלמו ישראל כראוי.

ודבר זה דומה פאתתא דנפקא ממסאבו כמו אשה שיצאה מטומאתה שפסקה לראות דם, וכיון דנפקא, מתמן ולהלאה וספירה לה וכיון שיצאה מטומאתה, משם ולהלאה מתחלת לספור שבעה ימים נקיים. אוף הכא ישראל כך היו ישראל, פד נפקו ממצרים, נפקו (דף צו ע"ב) ממסאבו כשיצאו ממצרים, יצאו מטומאת החיצונים, ועבדו פסח למיכל בפתורא דאבוהון ועשו פסח לאכול על שלחן אביהם, כי על ידי קרבן הפסח עלו ונכנסו במלכות הנקראת שלחן של צ"א שהוא אביהם של ישראל, ואכלו ממנה את שפע הראוי להם, מתמן ולהלאה יעבדון חושפנא משם ולהלאה יעשו חשבון של ספירת העומר, ועייז יטהרו ישראל לגמרי, עד שיזכו למקרב אתתא לבעלה, לאתחברא בהדיה לקרב האשה שהיא השכינה לבעלה ז"א שתתחבר עמו בחג השבועות בסוד היחוד, ואינון

חֲמִשִּׁין יוֹמִין דְּדִכְיוֹ, לֹא־עָלָא לְרִזָּא דְּעֵלְמָא דְּאִתִּי, וְלִקְבֵּלָא אוֹרֵייתָא,
וְלִמְקַרְב אֶתְתָּא לְבַעֲלָהּ.

וּבְגִין דְּאֵלִין יוֹמִין, יוֹמִין דְּעֵלְמָא דְּדִכְוֹרָא, לָא אֶתְמַסֵּר חוּשְׁפָּנָא דָּא
אֶלָּא לְגַבְרֵי בְּלַחוּדֵיהּ, וְעַל דָּא חוּשְׁפָּנָא דָּא בַּעֲמִידָה אִיהוּ,
וּמֵלִין דְּעֵלְמָא תַּתָּא בִּישִׁיבָה וְלֹא בַּעֲמִידָה, וְרִזָּא דָּא צְלוּתָא דְּעַמִּידָה,
וְצְלוּתָא מְיוּשָׁב.

וְאֵלִין חֲמִשִּׁין, מ"ט אֵינוֹן פֶּלֶל אֲנָפִי אוֹרֵייתָא, דְּהָא בְּיוֹמָא דְּחֲמִשִּׁין
אִיהוּ רִזָּא דְּאוֹרֵייתָא מִמֶּשׁ, וְאֵלִין אֵינוֹן חֲמִשִּׁין יוֹמִין דְּבִיה
שְׁמָטָה וְיֻבְלָא.

מתוק מדבש

חֲמִשִּׁין יוֹמִין דְּדִכְיוֹ ואלו הם חמשים ימים של טהרה, לֹא־עָלָא לְרִזָּא דְּעֵלְמָא דְּאִתִּי
כדי לעלות וליכנס לסוד עולם הבא שהוא הבינה שיש בה חמשים שערים, ושם הוא עולם
החירות שאין בו אחיזת החיצונים כלל, (כי כפי הכח העליון שיקבל האדם וישרה עליו, כך יהיה
אחזתו למעלה, וישראל צמחים קצלו הנפש כשנכנסו צמלכות, וזהוהם סופרים ספירת העומר וכו' לרות,
וכשהשלימו לספור חמשים יום וכו' לנשמה, ונמצאו אוחזים מן המלכות עד הצינה, רמ"ק), וְלִקְבֵּלָא
אוֹרֵייתָא ועלו שם כדי לקבל את התורה בחג השבועות, כי צנינה כשהיא מחוצרת עם
החכמה, שם הוא שורש התורה, וְלִמְקַרְב אֶתְתָּא לְבַעֲלָהּ ועי"ז לקרב אשה לבעלה, כי
על ידי התורה מתעורר יחוד זו"ן, ועל ידי היחוד יצא אור התורה להתחתונים.

וּבְגִין דְּאֵלִין יוֹמִין, יוֹמִין דְּעֵלְמָא דְּדִכְוֹרָא ולפי שאלו ימי הספירה, הם ימים של עולם
הזכר שהוא ז"א, (כי על ידי הספירה ממשיכים אורות מקיפים מההצלים היוצאים מפה דז"א,
אשר שם חותם יסוד דאימא, כמזכר דז"א יא דספירה דף פה ע"ג, ושם צהגה א"ת ז'), לכן לָא
אֶתְמַסֵּר חוּשְׁפָּנָא דָּא אֶלָּא לְגַבְרֵי בְּלַחוּדֵיהּ לא נמסר חשבון זה של ספירת העומר
אלא לגברים בלבד, וְעַל דָּא חוּשְׁפָּנָא דָּא בַּעֲמִידָה אִיהוּ ועל כן חשבון זה הוא בעמידה,
וּמֵלִין דְּעֵלְמָא תַּתָּא בִּישִׁיבָה וְלֹא בַּעֲמִידָה אבל דברים של עולם התחתון שהוא
המלכות שהיא עולם הנקבה, הם בישובה ולא בעמידה, וְרִזָּא דָּא צְלוּתָא דְּעַמִּידָה וְצְלוּתָא
מְיוּשָׁב וסוד זה הוא תפלה של עמידה שהיא בז"א, ותפלה דמיושב שהיא במלכות.

ואמר עוד כי וְאֵלִין חֲמִשִּׁין אלו חמשים ימים שכתוב בתורה תספרו חמשים יום, מ"ט
אֵינוֹן הם רק מ"ט ימים, פֶּלֶל אֲנָפִי אוֹרֵייתָא והם כנגד הכלל של התורה הנדרש
במ"ט פנים, דְּהָא בְּיוֹמָא דְּחֲמִשִּׁין אִיהוּ רִזָּא דְּאוֹרֵייתָא מִמֶּשׁ כי ביום החמשים שהוא
כנגד הבינה, הוא סוד התורה ממש, ששם הוא שורש התורה, וְאֵלִין אֵינוֹן חֲמִשִּׁין יוֹמִין

וְאִי תִימָא חֲמִשִּׁין, מ"ט אֵינוֹן, חַד טְמִירָא אִיהוּ, וְעֲלָמָא אֶסְתְּמִיךְ
עֲלֶיהָ, וּבִהְיוֹא יוֹמָא דְחֲמִשִּׁין אֶתְגַּלְיָא טְמִירָא וְאֶתְפָּסִיא (נ"א
וְאֶשְׁתַּכַּח) בֵּיהּ, פְּמִלְפָא דְאֵתִי לְבִי שׁוֹשְׁבִינִיה וְאֶשְׁתַּכַּח תַּמָּן, אוּף הָכָא
יוֹמָא דְחֲמִשִּׁין, וְהָא אוֹקִימָנָא רְזָא דָא.

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא לְמַעַבְד חַג שְׁבוּעוֹת, דְּכְתִיב (דברים מז י') וְעָשִׂיתָ חַג
שְׁבוּעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, שְׁבוּעוֹת, עַל דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְרְזָא
דְּחֲמִשִּׁין יוֹמִין דְּאֵינוֹן שְׁבַעָה שְׁבוּעוֹת.

וּבִקְרִבְנָא דְעָמָר אֶתְבָּטַל יֵצֵר הָרַע, דְּעֶרְקַת מֵאֶשֶׁת חֵיל, וְכַד תַּמָּן

מתוך מדבש

דְּבִיָּה שְׁמִטָּה וְיִזְבֵּלָא וְאֵלּוּ הֵם חֲמִשִּׁים יָמִים, שְׁהֵם כְּנֹגַד חֲמִשִּׁים שָׁנָה, שִׁישׁ בָּהֶם ז'
שְׁמִיטוֹת שְׁבֻז"ת שְׁהֵם מ"ט שָׁנִים, וְיִזְבֵּל שְׁבִינָה הִיא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים.

וְאִי תִימָא חֲמִשִּׁין, מ"ט אֵינוֹן וְאֵם תֵּאמַר סוּף סוּף לְמָה כְּתוּב בַּתּוֹרָה תְּסַפְּרוּ חֲמִשִּׁים
יוֹם, הֲלֹא רַק מ"ט יָמִים אֲנוּ סוּפְרִים, וּמִשִּׁיב חַד טְמִירָא אִיהוּ יוֹם אֶחָד הוּא כְּנֹגַד
הַכֹּתֵר דְּז"ל הַנִּסְתֵּר, וְנִקְרָא שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַצִּינָה (כְּמִצּוֹר נִשְׁעָה"כ דְּרוּשׁ חַג הַשְּׁבוּעוֹת דף
פֶּט ע"ג), וְעֲלָמָא אֶסְתְּמִיךְ עֲלֶיהָ וְהָעוֹלָם שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת נִסְמָכָת עֲלָיו, כִּי אַחֵר שְׁקֻנָּל
ז"ל אֵת הַכֹּתֵר, הוּא מִשְׁפִּיעַ צֶה הָאֵרוֹתֶיהָ, וּבִהְיוֹא יוֹמָא דְחֲמִשִּׁין וּבִזָּה הַיּוֹם הַחֲמִשִּׁים
שֶׁהוּא חַג הַשְּׁבוּעוֹת, אֶתְגַּלְיָא טְמִירָא וְאֶשְׁתַּכַּח בֵּיהּ מִתְגַּלָּה הַכֹּתֵר הַנִּסְתֵּר וּמִצּוֹי בְּז"א,
כִּי אַז נִיתֵן כֹּתֵר מַלְכוּת בְּרָאשׁוֹ, פְּמִלְפָא דְאֵתִי לְבִי שׁוֹשְׁבִינִיה וְאֶשְׁתַּכַּח תַּמָּן כְּמֶלֶךְ
שְׁבָא לְבֵית אוֹהֲבוֹ וּמִצּוֹי שֵׁם לְפַעֲמִים, אוּף הָכָא יוֹמָא דְחֲמִשִּׁין אֵף כָּאן בְּיוֹם הַחֲמִשִּׁים
שֶׁהוּא שְׁבוּעוֹת, מִתְגַּלָּה הַכֹּתֵר וְנַעֲשֶׂה יַחֲוֹד עֲלִיּוֹן וְיִשְׂרָאֵל מִקְבָּלִים מֵהָאֲרוֹת הַיַּחֲוֹד שְׁפַע
וּבִרְכָּה, וְהָא אוֹקִימָנָא רְזָא דָא וְהָרִי בִיאֲרֵנוּ סוּד זֶה כְּרָאוּי. (רמ"ק וּמִפְרָשִׁים)

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא לְמַעַבְד חַג שְׁבוּעוֹת הַמִּצְוָה שְׁאֲחֹר מִצְוֹת סְפִירַת הָעוֹמֵר, הִיא לַעֲשׂוֹת
חַג הַשְּׁבוּעוֹת, דְּכְתִיב בַּפ' רָאָה וְעָשִׂיתָ חַג שְׁבוּעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, שְׁבוּעוֹת
הַטַּעַם שְׁחַג זֶה נִקְרָא שְׁבוּעוֹת, עַל דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְרְזָא דְחֲמִשִּׁין יוֹמִין לְפִי שְׁנִכְנָסוּ
בּוֹ יִשְׂרָאֵל לְסוּד חֲמִשִּׁים יוֹם, שֶׁהוּא שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים דְּבִינָה, דְּאֵינוֹן שְׁבַעָה שְׁבוּעוֹת שֶׁהוּא
כּוֹלֵל אֶת כָּל הַשְּׁבַעָה שְׁבוּעוֹת שֶׁל יְמֵי הָעוֹמֵר.

וְאֵמַר עוֹד כִּי וּבִקְרִבְנָא דְעָמָר אֶתְבָּטַל יֵצֵר הָרַע בְּקִרְבֵּן הָעוֹמֵר וְעַל יְדֵי סְפִירַת הָעוֹמֵר
נִתְבָּטַל הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁהוּא הָאֶשֶׁת זְנוּנִים, דִּהֲיִינוּ דְּעֶרְקַת מֵאֶשֶׁת חֵיל שֶׁהִיא בּוֹרַחַת
מִפְּנֵי אֶשֶׁת חֵיל שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וּמִמִּילָא מִתְבָּטַל אַחִיזַת הַחִיצוֹנִים גַּם מִיִּשְׂרָאֵל, וְכַד תַּמָּן

שער הכוונות - דרושי הפסח

סדר הדרושים ע"פ כת"י מהרח"ו, דרוש ו' אחר דרוש ג', ודרוש ז' אחר דרוש י"א.

דרוש א

הקרי הם חשוכות מאד וקדושות, אלא שיוצאין ומתערכין בקלפות, וצריכין ברור אחר ברור לתקנם, ועל דרך זה היו אלו הניצוצות הולכות ונתקנות לאט לאט, עד אשר התחילו להתקן ולהראות בחינת הנהגה שבהן, וזה היה בדור מצרים.

ובזה תבין טעם נכון, למה נגזר עליהם אותו השעבוד הקשה מאין כמוהו, כי כנגד מה שחטאו בדור המבול להשחית זרעם, נגזר עליהם 'כל הבן הילוד היארה תשליכהו' דגמת עגש המבול עצמו. וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה 'הבה נלבנה לבנים' וכו', נאמר 'וימרו את חייכם בחמר ובלבנים' וכו', וכבר הארכתי בדרוש זה במקום אחר, בסוד שבת ודינין במרה איפקוד, וענין שם היטב.

ואמנם היות השעבוד בארץ מצרים הטעם הוא, כי הנה נודע, שכל הנשמות באות מן הקסדים והגבורות אשר במלח הדעת, כי שם תלוי סוד הזיווג, כמו שכתב וידע אדם את חנה, וידע אלקנה את חנה ואיש לא ידעה, ולכן נקרא דעת, להורות כי משם נמשכת טפת הזיווג הנקרא בלשון ידיעה כנזכר. ומה גם אותם הנשמות של הדור ההוא של משה, וכבר נתבאר אצלנו כי משה הוא מבחינת הדעת, וכן כל דורו הם מבחינת הדעת, אלא שהם יצאו אל הקלפות לסבת היותם טפות קרי בק"ל שנים קדם שנולד שם, אבל משה היה בחינת שם עצמו כנודע, ולכן עליה אתמר 'ותרא אותו כי טוב הוא' ואינו כשאר טפות רעות של אדם בק"ל שנה, כי אחר כלם נולד שם בדמותו כצלמו, אבל האחרים היו בדמות שדים ורוחין ולילין, ולכן אמר משה עליהם 'ואל אראה ברגעתי', וכבר נתבאר זה בארץ במקום אחר.

ולא היות כי כל אותו הדור היו מבחינת הדעת, ונודע כי כשחם ושלום פוגמין למטה באיזו מדה וספירה עליונה, הנה הם גורמים שהקלפות יתאחזו ויקחו שפע מן המקום ההוא שנפגם, ולכן ירדו ישראל

ענין פסח וציאת מצרים, נודע מה שאמרו רז"ל כי אותם הדורות הראשונות דור אנוש ודור המבול וכו', סלקו את השכינה למעלה מרקיע שביעי מחמת עונותיהם. ודע כי ישראל שהיו באותו הדור של שעבוד מצרים, היו בחינת אותם הניצוצות של קרי שהוציא אדם הראשון באותם ק"ל שנים עד שלא נולד שם כמו שאמרו רז"ל. ואחר כך באו בגלגול בדור המבול, ולכן היו גם הם משחיתים זרעם על הארץ, כעין השורש אשר משם חוצבו עד שנמוחו במבול. וזה שאמר הכתוב 'וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ', ונודע כי הקרי נקרא רע והמוציא נקרא רע, כמו שכתוב 'ויהי ער בכור יהודה רע', וכתוב 'אוי לרשע רע', וכתוב 'לא יגורף רע' כנדרש בספר הזהר. ונמצא כי הדור ההוא היו ממש רעת האדם הידוע הוא אדם הראשון, וזה אמרו 'אמחה את האדם אשר בראתי' הוא אדם הראשון עצמו שנבאר על ידי השם יתברך עצמו, ואלו ניצוצותיו, ורצה למחותם.

ואחר כך הם עצמן חזרו ונתגלגלו בדור הפלגה, ועליהם כתיב 'וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם' בני האדם קדמא ממש והבן זה. ולכן נקראו בני האדם, לרמז כי היו טפות קרי, ולכן הם בני האדם, דכונא בלי נוקבא. וגם אז הוסיפו לחטא עוד למרות עליון, אבל לא היו באותו הענין הראשון של השחתת זרע בדור המבול.

וצריך שתדע, כי ענין הנשמות הם כענין הנהגה הנוצר בבטן האדמה, וכשמוציאין אותו הוא מלא טוהר וסיגים דבר אשר לא ישער, ולא תאר זהב לו ולא הדר, עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף, פעם אחר פעם, זכוף אחר זכוף, לא ראי זה כראי זה, ובכל זכוף מזדכף לאטו, עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב, ואחר כך נפר היותו זהב. וכן הענין בנשמות, כי בחטאו של אדם נתערב טוב ברע, ובפרט בניצוצות האלו של הקרי שהוליד בק"ל שנים. וכבר נתבאר אצלנו בדרוש שכיבת הלילה ובקריאת שמע שעל המטה, כי ניצוצות

שְׁכָלִי הִיסוּד דְּאֵמָא, כִּינן שֶׁהוּא מְלָבִישׁ בְּתוֹכוֹ אֶת
עֲשָׂרָה הַחֲסִידִים וְהַגְּבוּרֹת, וְדַאי שֶׁבְּלָבוּשׁ הַזֶּה
עֲצָמוֹ הִנָּקְרָא יְסוּד שֶׁל אֵמָא, יִהְיֶה בּוֹ בְּחִינַת עֲשָׂר
בְּחִינּוֹת. וְלִפִּי שְׂאֵמָא נִקְרָאת אֵהִי"ה כְּנוּדָע, וּבִפְרָט
בְּזֶמֶן הַיּוֹת זְעִיר אֲפִין בְּתוֹכָהּ בְּסוּד הַעֲבוּר, אֲשֶׁר
עַל שֵׁם זֶה נִקְרָאת אֵמָא בְּשֵׁם אֵהִי"ה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
בְּסִפְרֵי הַזֶּהר, אֲנֵי עֲתִיד לֵאמֹר לֹאֲלֹדָא וּלְאַתְגָּלִיא, וְלִכְּנֵן
אֵלֹהֵי הָעֲשָׂרָה בְּחִינּוֹת אֲשֶׁר בִּיסוּד דְּאֵמָא, יִהְיֶה
עֲשָׂרָה שְׁמוֹת שֶׁל אֵהִי"ה, וְהֵם נֶעְשִׂים לְבוּשִׁים אֶל
עֲשָׂרָה חֲסִידִים וְגְבוּרֹת שֶׁל הַדַּעַת בְּזֶמֶן הַגְּדֻלּוֹת.
אֲבָל עֲתָה שֶׁהוּא בְּזֶמֶן הַעֲבוּר הִרְאֵינוּ, אֵין מְאִירִים
בְּדַעַת דְּזְעִיר אֲפִין רַק עֲשָׂרָה לְבוּשִׁים הָאֵלֹהִי, שֶׁהֵם
עֲשָׂר שְׁמוֹת אֵהִי"ה הַכְּלוּלִים בִּיסוּד דְּאֵמָא.

גַּם צָרִיף שֶׁתַּדַּע, כִּי לְעוֹלָם כָּל מָה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה
בְּבְּחִינַת אַחֲוִירִים, בְּרָדְתָם לְמִטָּה נֶעְשִׂים שֵׁם בְּחִינַת
פְּנִים. וְנִמְצָא כִּי בְּחִינַת הַפְּנִים וְהַפְּנִימִיּוֹת הֵם
שְׁמוֹת אֵהִי"ה כְּסִדְרָן, אֲבָל בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוּתָם שֶׁהֵם
הָאֲחֲוִירִים, הֵם הַרְבֵּיעַ שֶׁל שֵׁם אֵהִי"ה כֵּן: א אה
אהי אהיה, הַעוֹלָה מ"ד. וְנִמְצָא כִּי הָעֲשָׂר שְׁמוֹת
דְּאֵהִי"ה שֶׁבִּיסוּד דְּאֵמָא, הִמְתָּלְבְּשִׁין בְּדַעַת דְּזְעִיר
אֲפִין, הֵם בְּסוּד הָאֲחֲוִירִים שֶׁלָּהֶם, אֲשֶׁר בְּהִתְלַבֵּשׁ
בְּזְעִיר אֲפִין נֶעְשִׂים שֵׁם בְּחִינַת פְּנִים, וְהֵם עֲשָׂרָה
פְּעָמִים ד', וְאֵלֹהֵי הֵם סוּד עֲשָׂרָה דְּמִים שֶׁבְּאִשָּׁה,
ה' שֶׁל דָּם טָהוֹר וְה' שֶׁל דָּם טָמֵא, כְּנוֹכַח בְּתַלְמוּד
בְּמַסְכֵּת נִדָּה, וּבְסִפְרֵי הַזֶּהר בְּפִרְשֵׁת תְּזַרִיעַ בְּרַעֲיָא
מִהֵימָנָא.

וְהַעֲנִין הוּא, כִּי אֵלֹהֵי הַחֲסִידִים וְהַגְּבוּרֹת
שֶׁבְּדַעַת זְעִיר אֲפִין, הֵנָּה הַחֲסִידִים עִם ה' לְבוּשִׁים
שֶׁלָּהֶם יוֹרְדִין בִּיסוּד דְּזְעִיר אֲפִין, וְהַגְּבוּרֹת עִם
ה' לְבוּשִׁיהֶן יוֹרְדִין בִּיסוּד הַנִּקְבָּה, וְאַחֵר כֵּן בַּעַת
הַזֹּוּג, נוֹתֵן זְעִיר אֲפִין מִן הַיְסוּד שָׁבוּ אֶל הַיְסוּד
דְּנוֹקְבִיָּה גַּם אֶת הַחֲסִידִים עִם ה' לְבוּשִׁיהֶם,
וְנִמְצָאוּ בִּיסוּד הַנִּקְבָּה כָּל עֲשָׂרָה הַלְבוּשִׁים שֶׁהֵם
עֲשָׂרָה פְּעָמִים ד' כֵּן"ל, וְאַחֵר כֵּן מִן הַחֲסִידִים וּמִן
הַגְּבוּרֹת עֲצָמָן, נוֹצֵר מִקֵּם הַיּוֹלָד בְּבִטָּן הַנִּקְבָּה.
אֲבָל הָעֲשָׂרָה הַלְבוּשִׁים שֶׁהֵם עֲשָׂרָה דְּמִים הֵנָּה הֵם
מִתְּבַרְרִים בְּבִטָּנָה, וְחֲצִיָּם שֶׁהֵם ה' דְּמִים, ה' לְבוּשֵׁי
הַחֲסִידִים, נִקְרָאִים דָּם טָהוֹר, כִּי בַּעֲרֹף הַיּוֹתָם
אֲחֲוִירִים נִקְרָאִים דָּם לְסִפָּה הַנּוֹכַח, וְלְבְּחִינַת הַיּוֹתָם
לְבוּשֵׁי הַחֲסִידִים נִקְרָאִים טָהוֹר, וְאֵמָנָם לְפַעְמִים
מִתְּבַרְרִים לְגַמְרִי, וּמִתְּהַפְּכִים לְחֵלֶב לְהַנִּיק בָּהֶם

לְמַצְרִים, שֶׁהֵם סוּד הַקְּלָפָה הַיּוֹשֶׁבֶת בְּאַחֲוִירִים שֶׁל
דַּעַת הָעֲלִיּוֹן, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר אֲצִלָּנוּ בְּעִנְיַן מַצְרִים,
שֶׁהוּא מַצֵּר הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא הַגְּרוּן, וּפְרָעָה הוּא הָעֲרֵף
הַקָּשָׁה שֶׁבְּאַחֲוִירֵי הַדַּעַת, וְהִיוּ אוֹתָם הַקְּלָפוֹת
נִאֲחָזִים וְיוֹנָקִים כָּל שְׁפַע הַנִּמְשָׁךְ מִן הַדַּעַת דְּזְעִיר
אֲפִין, וְלִכְּנֵן יִשְׂרָאֵל שֶׁל אוֹתוֹ הַדּוֹר שֶׁהֵם מִן הַדַּעַת,
אֵלֹא שֶׁהִיוּ בְּסוּד הַפְּנִים שֶׁהִיוּ בְּחִינַת נִיצוּצוֹת קָרִי,
לִכְּנֵן נִשְׁתַּעֲבְדוּ לְפְרָעָה וּלְמַצְרִים הַיּוֹנָקִים כָּל שְׁפַע
הַדַּעַת, יַעַן כִּי הֵם גְּרָמוּ לְכָל זֶה. וְכָל עֲנִין גְּלוּת הַזֶּה
שֶׁל מַצְרִים, הִנֵּה לְצִרְף וּלְתַתֵּן בְּחִינּוֹת נִיצוּצוֹת
הַקְּדוּשׁוֹת הֵהֵם, בְּסוּד 'וִיִּצִיא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרֹזֶל
מִמַּצְרִים', וְהֵבֵן זֶה כִּי נִדְמָה מַצְרִים אֶל הַכּוּר, אֲשֶׁר
בְּתוֹכוֹ נִתַּן הַזֶּהב וְנִפְרָד מִן הַסִּיגִים וְנִתְקַן.

וְהֵנָּה נִודַע כִּי בְּרָאוֹת לְמַעַלָּה אַחֲוִירֵי הַחִיצוֹנִים
בְּאִיּוֹ סְפִירָה חֹס וְשָׁלוֹם, מִחֲמַת מַעֲשֵׂי הַתַּחְתּוֹנִים
הַרְעִים, הֵנָּה מִסְתַּלַּק הַשְּׁפַע מִן הַמָּקוֹם הַהוּא, כְּדִי
שֶׁלֹּא יֵצֵא שְׁפַע רַב מִשֵּׁם אֶל הַחִיצוֹנִים, וּכְמוֹ
שֶׁהוֹדַעְתִּיךָ בְּעִנְיַן אֲצִילוֹת זְעִיר אֲפִין בְּתַחֲלַת
אֲצִילוֹתוֹ בְּבְּחִינַת שֵׁשׁ קְצוֹת בְּלִבָּד, וְלֹא כְּלוּל מִכָּל
הָעֲשָׂר סְפִירוֹת שָׁבוּ, וְנִמְצָא כִּי בְּהַתְאָחֵז פְּרָעָה
וּמַצְרִים בְּדַעַת הָעֲלִיּוֹן בְּדוֹר הַהוּא, חֲזוֹר זְעִיר אֲפִין
לְקַדְמוּתוֹ כְּבִזְמַן הַיּוֹתוֹ בְּעֲבוּר הִרְאֵינוּ גוֹ אֵמָא
עֲלָאָה, בְּסוּד תֵּלַת קְלִילָן בְּתַלַּת כְּנוּדָע אֲצִלָּנוּ.

וְהֵנָּה זְעִיר אֲפִין אַחֵר שְׁנוּלָד וְיֵצֵא מִבִּטָּן אֵמָא
עֲלָאָה, יֵשׁ לוֹ זְמַן קְטָנוּת וְזְמַן גְּדֻלָּה, וּמִכֶּרֶח הוּא
שֶׁבְּכָל זְמַן מֵאֵלֹהֵי הַשְּׁלִשָּׁה יִהְיֶה לוֹ בְּחִינַת מוֹחִין. גַּם
נִודַע שֶׁאֵי אֲפָשָׁר לוֹ לְקַבֵּל הַמוֹחִין, אִם לֹא עַד
שִׁיתְלַבְּשׁוּ תַחֲלָה תוֹף נה"י דְּאֵמָא, וְאַחֵר כֵּן
יִתְלַבְּשׁוּ בְּתוֹכוֹ, אֵלֹא שֶׁבְּזֶמֶן הַעֲבוּר הִרְאֵינוּ אוֹ
בְּזֶמֶן הַקְּטָנוּת, אֵין לוֹ אֵלֹא נה"י דְּאֵמָא בְּבְּחִינַת
חִיצוֹנִיּוּתָם בְּלִבָּד, כְּמִבְּאֵר אֲצִלָּנוּ בְּמִקוּמוֹ. וְנִמְצָא
כִּי בְּזֶמֶן גְּלוּת מַצְרִים, אֲשֶׁר חֲזוֹר זְעִיר אֲפִין לְכֻנֵּס
בְּסוּד עֲבוּר תוֹף אֵמָא עֲלָאָה, וְהִנֵּה שֵׁם אֵז בְּבְּחִינַת
תֵּלַת קְלִילָן בְּתַלַּת כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְאָחֵז בּוֹ הַקְּלָפוֹת
וְלֹא יִנָּקוּ שְׁפַע מִמֶּנּוּ, הֵנָּה גַּם אֵז הִיוּ לוֹ בְּחִינַת
מוֹחִין מְלַבְּשִׁין תוֹף חִיצוֹנִיּוֹת נה"י דְּאֵמָא, וְאֵז כָּל
ג' מוֹחִין שָׁלוּ, וּבִפְרָט מִתְּהַדַּעַת שָׁבוּ הַחֲסִידִים
וְהַגְּבוּרֹת, אֲשֶׁר שֵׁם תְּלוֹי פֶּגֶם הַדּוֹר הַהוּא, כָּלֵם
הִיוּ מִסְתַּלְקִים אֵז מִמֶּנּוּ, וְלֹא הִיוּ מְאִירִין בְּתוֹכוֹ רַק
חִיצוֹנִיּוֹת הַלְבוּשִׁים וְהַכְּלִים שֶׁל נה"י דְּאֵמָא בְּלִבָּד.

וְהֵנָּה נִודַע כִּי הַחֲסִידִים שֶׁבְּדַעַת הֵם חֲמִשָּׁה, וְכֵן
הַגְּבוּרֹת שֶׁבְּדַעַת הֵם חֲמִשָּׁה, וְהֵנָּה מְכַרַח הוּא

הַהוּנִי"ה וזלת אֶל"ף זו היא בגימטריא ד"ס, וְאֶל"ף זו הַרְמוּזָה לְשֵׁם אֱהִי"ה בְּרַבּוּעוֹ גַּם היא בגימטריא ד"ס, אִם כֵּן הוּא דָם בְּתוֹךְ דָּם, וּבְהִתְחַבְּרוּת ד"ס אֱהִי"ה בְּד"ס שְׁאֵרִית שֵׁם הַהוּנִי"ה דְּאֶלְפִי"ן, יְהִיָּה הַפֶּל מ"ה כְּמִנְיָן הָאֲדָר"ס, וְזֶהוּ סוּד 'שׁוּפָף דָּם הָאֲדָם בְּאֲדָם' כְּמִבְאֹר בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְהִנֵּה בְּהִתְגַּלּוּת הַחֲסִידִים וְהַגְּבוּרֹת לְמִשָּׁה מִן הַחֲזָה, אִזּוּ יֵשׁ קֶצֶת אַחִיזָה אֶל הַחִיצוֹנִים בְּהֶם, כְּמִבְאֹר אֲצִלְנוּ בְּדְרוּשׁ עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְזֶהוּ סוּד פְּסוּק 'יוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מִכְאוֹב', כִּי בְּהִיּוֹת הַדַּעַת נֶעְלַם וּמִכְסָּה תוֹךְ יִסוּד דְּאִמָּא שֶׁהוּא עַד הַחֲזָה, אִזּוּ אֵין הַקְּלָפוֹת נִצָּחִין בּוֹ, וּבְהִתְגַּלּוּתוֹ לְמִשָּׁה מִן הַחֲזָה, אֲשֶׁר אִזּוּ דְּאִי הָאֲרָתוֹ נִתְסַפֶּת שֵׁם בְּהִיּוֹתוֹ בְּגִלּוּי, אִזּוּ יוֹסִיף מִכְאוֹב, שֶׁהֵם הַקְּלָפוֹת הַנִּצָּחִיִּים שֵׁם, וְאֵין מִכְאוֹב גְּדוֹל מִמִּכְאוֹב זֶה. וְאִזּוּ בְּהִיּוֹת הַחֲסִידִים וְהַגְּבוּרֹת שֵׁם לְמִשָּׁה מִן הַחֲזָה, מִתְחַלְקִים לְשִׁתֵּי בְּחִינּוֹת, ה' דָּם טָהוֹר וְה' דְּמִים טְמֵאִים, וְכָל זֶה בְּהִיּוֹתָם שֵׁם תוֹךְ זַעִיר, וְאַחֵר כִּף כְּאֲשֶׁר אֵלּוּ הַחֲסִידִים וְהַגְּבוּרֹת נִתְּנִין אֶל רַחֵל נִוְקָבָה דְּזַעִיר אֲפִין הַנִּקְרָאת ה"א אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַהוּנִי"ה דְּמ"ה דְּאֶלְפִי"ן בְּסוּד הַזֵּוּג, אִזּוּ אוֹתָהּ אוֹת אֶל"ף שְׁבַמְלוּי אוֹת ה"א הַזֹּאת הַאֲחֲרוֹנָה, הִיא רוּמָזָה אֶל שֵׁם אֱהִי"ה בְּרַבּוּעוֹ הַעוֹלָה ד"ס הַנִּתֵּן בְּרַחֵל, וְאִזּוּ נֶעְשִׂין בַּה' דְּמִי טָהוֹר וְה' דְּמִי טְמֵאָה.

וְנִחְזֹר לַעֲנִין רִאשׁוֹן, כִּי עֲנִין גְּלוּת מִצְרִים גָּרָם, שִׁישְׁרָאֵל הַעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא זַעִיר אֲפִין, נִחְזֹר לְהַתְעַלֵּם בְּסוּד הַעֲבוּר תוֹךְ אִמָּא עֲלָאָה בְּכַחֲנִית תֵּלֶת כְּלִילָן בְּתֵלֶת, וְשֵׁם הֵם מָקוֹם שְׁלִיטַת מִצְרִים וּפְרַעְיָה, קְלָפוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת שְׁבַמְצַר הַעֲלִיּוֹן כְּנֻדָּע אֲצִלְנוּ, וְאִזּוּ לֹא הָיוּ מְאִירִים בְּדַעַת זַעִיר אֲפִין, רַק עֲשָׂרָה הַלְבוּשִׁים שֶׁהֵם עֲשָׂרָה אֱהִי"ה בְּרַבּוּעוֹ, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה פְּעָמִים ד"ס, שֶׁהֵם בְּגִימְטְרִיא כְּמִנְיָן רַד"ו, וְלִכְּנֵן הָיוּ מְסַפֵּר שְׁנֵי הַגְּלוּת דְּמִצְרִים רַד"ו שְׁנָה, בְּסוּד 'רַדּוּ שְׁמָה' כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ ז"ל. וְטַעַם הַדְּבָר הוּא, כִּי הִנֵּה עֲשָׂרָה שְׁמוֹת שֶׁל אֱהִי"ה בְּמִלּוּי מִלּוּיִם, יֵשׁ בְּכָל מִלּוּי מֵהֶם בְּסוּד מִלּוּי הַמִּלּוּי כ"ז אוֹתִיּוֹת כְּנֻדָּע, וְהִנֵּה עֲשָׂרָה פְּעָמִים כ"ז הֵם בְּגִימְטְרִיא ר"ע, וְאֵלּוּ הַנִּיצוּצוֹת שֶׁל קָרִי דְּאֲדָם הִרְאִשׁוֹן עֲשָׂאוֹם ר"ע בְּסוּד 'וְיָהִי עַר ר'ע', וְלִכְּנֵן מְסַפֵּר שְׁנֵי הַגְּלוּת דְּמִצְרִים הֵם תְּלוּיִים בְּשֵׁם אֱהִי"ה, אֲשֶׁר עֲשָׂרָה אַחֲרִים שָׁלוּ הֵם בְּמִסְפֵּר רַד"ו שְׁנָה כְּנֻדָּע.

אֵת הַגִּלְד הַנּוֹלֵד כְּנֻדָּע, וְאִזּוּ הִיא בְּחִינַת בִּירוּרָם וְזִכּוּכָם, אֲכָל יֵשׁ בְּהֶם קֶצֶת פְּסֻלַּת הַנַּעֲשָׂה דָם טָהוֹר.

אֲמַנָּם ה' לְבוּשֵׁי הַגְּבוּרֹת הֵם מִתְבַּרְרִים, וְהַפְּסֻלַּת הִיּוֹצֵא מֵהֶם אַחֵר שְׁמִתְבַּרְרִים, נַעֲשֶׂה קְלָפָה גְּמוּרָה הַנִּקְרָא דָם טְמֵא. וְנִמְצָא כִּי הֵם עֲצָמָן הַלְבוּשִׁים בֵּין שֶׁל הַחֲסִידִים בֵּין שֶׁל הַגְּבוּרֹת, הֵם מִתְבַּרְרִים, וְעֲצָמוֹתָם הוּא קְדוּשָׁה, אֲכָל הַנִּשְׁאָר מֵהֶם בְּכַחֲנִית פְּסֻלַּת אַחֵר הַתְבַּרְרָם, נִחְלַק לְשִׁתֵּי חֲלָקִים, כִּי פְּסֻלַּת לְבוּשֵׁי הַחֲסִידִים נַעֲשֶׂה דָם טָהוֹר שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּין קָשָׁה וְקָדוֹשׁ, וְלְפַעְמִים נַעֲשֶׂה חֵלֶב כְּנֻדָּע, וּפְסֻלַּת לְבוּשֵׁי הַגְּבוּרֹת הֵם קְלָפוֹת גְּמוּרוֹת וְדָם טְמֵא.

וְנִבְאָר עֲנִין זֶה יוֹתֵר בְּבִאּוּר, כִּי נִוְדַע שְׁהוּנִי"ה דְּמ"ה דְּאֶלְפִי"ן הִיא בְּזַעִיר אֲפִין, וּבְהוּנִי"ה זוּ יֵשׁ ג' אֶלְפִי"ן, וְכָל אֶל"ף מֵהֶם מוֹרָה עַל שֵׁם אֱהִי"ה בְּהִיּוֹתוֹ בְּסוּד רַבּוּעַ וְאַחֲרִים שְׁעוֹלָה בְּגִמְטְרִיא ד"ס כְּנֻדָּע, וְהוּא בְּחִינַת אִמָּא עֲלָאָה הַמִּתְפַּשְּׁטָת תוֹךְ זַעִיר אֲפִין וְהִיא נִקְרָאת אֱהִי"ה כְּנֻדָּע. וְלִהְיוֹת כִּי מִנֵּה דִינִין מִתְעַרְיִין לִכְּנֵן הִיא נַעֲשִׂית בְּכַחֲנִית ד"ס כְּנֻדָּע.

וְזֶה סֵדֶר הַתְּפַשְּׁטוֹת וְהַתְּחַלְקוֹת שֵׁם הַהוּנִי"ה דְּמ"ה דְּאֶלְפִי"ן בְּזַעִיר אֲפִין, כִּי אוֹת יו"ד הִיא בְּרִאשׁוֹ שֶׁל זַעִיר, וְה"א רִאשׁוֹנָה בְּגֵרוֹן דְּזַעִיר, אֲשֶׁר שֵׁם מִתְלַבֵּשׁ הַיִּסוּד דְּאִמָּא, אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ מִלֵּךְ הַדַּעַת הַכֹּלֵל מֵה' חֲסִידִים וְה' גְּבוּרֹת, וּבְכַחֲנִית הַיִּסוּד הִנֵּה דְּאִמָּא אֲשֶׁר בְּגֵרוֹן דְּזַעִיר, הוּא בְּחִינַת אוֹת אֶל"ף שֶׁל מִלּוּי ה"א רִאשׁוֹנָה, כִּי ה' עֲצָמָה הִיא בְּגֵרוֹן וְא' שְׁבַמְלוּיָהּ הוּא הַיִּסוּד דְּאִמָּא שְׁבַתוֹךְ הַגֵּרוֹן, וְלִכְּנֵן זוּ הָאֶל"ף הִיא שֵׁם אֱהִי"ה בְּרַבּוּעוֹ הַעוֹלָה ד"ס, וְזֶה נִקְרָא דָם חִיּוֹת הַמִּתְחַיָּה אֵת זַעִיר אֲפִין, בְּסוּד הַדַּעַת שְׁבַתוֹכּוֹ, אֲשֶׁר בּוֹ כְּתִיב 'וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלֹאוּ'. וְנִוְדַע כִּי הַדָּם שְׁבַגְרוֹן נִקְרָא דָם חִיּוֹת וְזֶה פְּשׁוּט. וְאוֹת נָא"ו הוּא לְמִשָּׁה כְּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט הַדַּעַת וְיוֹרֵד לְמִשָּׁה בְּשִׁלִּישׁ הַעֲלִיּוֹן דְּתַפְאָרָת דְּזַעִיר אֲפִין, עַד מָקוֹם הַחֲזָה שְׁבוּ, וְאִזּוּ מִתְגַּלֶּה הַדַּעַת בְּהַתְּפַשְּׁטוֹת ה' הַחֲסִידִים וְה' הַגְּבוּרֹת.

וְהִנֵּה אוֹת אֶל"ף שְׁבַמְלוּי אוֹת נָא"ו הַנִּתּוּנָה בֵּין שְׁנֵי הַוּוּי"ן, הוּא גַּם כֵּן שֵׁם אֱהִי"ה בְּרַבּוּעוֹ, הַעוֹלָה גַּם כֵּן ד"ס, וְהֵם בְּחִינַת הַחֲסִידִים וְהַגְּבוּרֹת הַמִּתְפַּשְּׁטִין שֵׁם. וְהִנֵּה אוֹת אֶל"ף זוּ הִיא בְּגִימְטְרִיא ד"ס, וְאִם תִּסֵּר אוֹת אֶל"ף זוּ מִן הַהוּנִי"ה דְּמ"ה תִּשְׁאָר הַהוּנִי"ה בְּחֻשְׁבוֹן ד"ס גַּם כֵּן, וְנִמְצָא כִּי כָּל

והענין הוא זה, כי הנה בהיות זמן גדלות דעיר אפין, יש לו מוחין דשם ההגיון, ובהיותו בזמן הקטנות או בזמן העבור, יש לו מוחין דאלהי"ם, כמבאר אצלנו. והנה עתה שהיה דעיר בסוד העבור, היה לו מוחין דאלהי"ם ולא דהגיון, ולכן היה כופר בהגיון ומודה באלהי"ם. גם הענין הוא, כי הנה נודע ששליטת החיצונים אינה חס ושלום בשם ההגיון אלא בשם אלהי"ם, ולכן עתה אשר דעיר אפין היה בסוד העבור, היה בבחינת מוחין דאלהי"ם, והיה לכלת אז בחיצונים לינק ולהתאחז שם. והטעם הוא, כי שם זה דאלהי"ם מתפשט מדרגות רבות, עד שבסוף מדרגה האחרונה מן השמרים של הנין אשר בו, יוצא בסופם בחינת הקלפות הנקראים אלהי"ם אחרים, כנזכר בסבא דמשפטים בדרך זו א' על פסוק 'מלך אלהי"ם על גוים' וכו'.

והענין הוא כמבאר אצלנו, כי ג' מוחין יש בזמן הקטנות והעבור, והם סוד ג' שמות אלהי"ם, ומשם נאחזים קלפת מצרים ופרעה שהוא נאחז בבחינת הערף שבאחורי הדעת, וג' שרי פרעה הם שר המשקים ושר האופים ושר הטבחים, שהם מסוד ג' אלהי"ם הנזכר, כמבאר אצלנו בדרוש בפני עצמו ועין שם היטב. וניקתם היא מג' אלהי"ם שבג' מוחים אלו דעבור, והיו סבת היותם נקראים אלהים אחרים, כי אחרים הוא בגימטריא כמנין גרון, שהם בגימטריא ג' שמות אלהי"ם הנזכר המתפשטין בגרון, ועל ידי התפשטותם אל מדרגות רבות, יוצא מהם השמרים בסיום התפשטותם, ונעשים אחרים כמנין גרון, ששם ראשית ניקתם, ששם הוא מצר העליון אשר שם אחיות מצרי"ם כמבאר אצלנו.

ואמנם שעור התפשטות שם אלהי"ם, הוא עד שעור ק"ך צרופים שיש בו כנודע, כי כל תבנה בת ה' אותיות בונה ק"ך בתים, ואלו הק"ך צרופים הם בבחינת מדרגת הקדשה, והם מתחילין מן דעיר אפין דבריאה עד סוף העשיה, כמבאר אצלנו, ומשם ולמטה הם הקלפות הנקראים אלהי"ם אחרים, וכל ניקת הקלפות היא מן ק"ך צרופים האלו, אף על פי שהם קדשה גמורה, בסוד זין העליון, אשר השמרים שהם הקלפות נאחזים בו.

והנה ניקת ארץ מצרים ופרעה אינה מכל ק"ך צרופי שם אלהי"ם, רק מן מ"ח צרופים האחרונים

ואמנם משה רבנו עליו השלום במראה הסנה שהוא בענין גלות מצרים, היה חושב, כי כיון שישראל שבאותו הדור גרמו אל הסתלקות הדעת העליון, שהם עשרה הוי"ת של ה' חסדים וה' גבורות, אם כן המושך שנות גלותם יהיה כמספר עשרה הוי"ת אשר נסתלקו בעונם שהם בגימטריא ר"ס, וזה וירא ה' כי ס"ר לראות, רוצה לומר שפני ראות שכלו של משה, היה העון תלוי בעשר הוי"ת שחשבונו ס"ר, ולכן כפי מספרם יהיו בגלות, וכפי זה לא הגיעה עדין זמן הגאולה, אז אמר לו השם יתברך, כי אין קץ גלותם תלוי בהוי"ת הדעת שנסתלקו, אלא באחורים דשמות אהי"ה שנסארו בדעת דעיר, אשר מהם יונקים החיצונים בגלות הזה, וכפי מספר מקום ניקתם כף המושך מספר שני ממשלתם, והם רד"ו שנה כנזכר, וזה אמרו ויאמר כה תאמר אל בני ישראל אהי"ה שלחני אליכם, להורות כי האחרים של שם אהי"ה הם המתגלים עתה, ומהם אחיות ממשלת החיצונים שהם רד"ו שנה, ואם כן כבר הגיע זמן גאולתם.

והנה פרעה הרשע מכשף גדול אין כמוהו, כמו שאמרו ז"ל, ידע בחכמתו הסתלקות דעיר אפין הקדוש, וחרתו לפניו בסוד העבור תוף אמא עלאה, וראה כי אין דעיר אפין הנקרא שם ההגיון משיג ושלט אז בעולם, ולכן בבא משה אליו כפר בעקר ואמר לו 'לא ידעתי את ה'', כי ראה כי ניקת הקלפה העליונה השולטת עליו על פרעה, לא היתה יונקת משם, והיו 'לא ידעתי את ה'' הוא דעיר אפין הנקרא יהו"ה כנודע, גם אמר 'מי ה' אשר אשמע בקולו', כלומר הנה דעיר אפין הנקרא יהו"ה אשר אתה בא אלי בשליחותו, היכן הוא כדי שאשמע בקולו, והלא סלק השגחתו מן העולם ונכנס בסוד העבור. ועל דרך זה בארו בספר הזהר פסוק ויחזק ה' את לב פרעה, כי כשהיה שומע פרעה שם יהו"ה מפי משה, זה היה גורם לו לחזק את לבו, כי ידע בחכמתו שלא היה אז מתגלה והיה נעלם בסוד העבור. האמנם בשם אלהי"ם היה מודה, כי הרי יוסף אמר לו 'אלהי"ם יענה את שלום פרעה', והוא השיב ואמר 'אחרי הודיע אלהי"ם אותך את כל זאת' וכו', ונמצא שהיה כופר בשם ההגיון ומודה בשם אלהי"ם.

והנה פרעה הרשע היה חושב, כי כיון שזעיר אפין הנקרא ברא בוכרא, חזר להתעלם תוך אמה בסוד העבור, שחם ושלום עוד לא יחזר לקדמותו להתגלות ולצאת חוץ מבטן אמה עלאה, ועל ידי כן גם בני ישראל התחתונים הנקראים ישראל על שמו של זעיר אפין הנקרא ישראל, גם הם ישארו בגלות תוך מצרים, כיון שישראל העליון השליט עליהם נתבטל חס ושלום מציאותו, ולכן שלח לו השם יתברך לומר על ידי משה 'פה אמר ה' בני בכרי ישראל', לרמוז אל הכן בכור העליון הנקרא ישראל, כי קיומו קים ולא נתבטל חס ושלום, והודיעו כי לפי שפער במציאותו, לכן יהיה נענש מדה כנגד מדה במפת בכורות, לפי שפער בכור הבכור העליון יתברך, וזה אמרו 'ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי הורג בנך בכרך' וכו'. וזהו שאמר הכתוב 'כי ישאלך בנך מחר לאמר' וכו', כי הכן הנמשך מן הכן הקדוש הבכור העליון, הוא אשר ישאלך שאלה זו, יען אליו נוגע זו השאלה, כי בו היה פרעה רוצה לכפר בו, ולעכב את ישראל בגלות תחת רשותו.

ונחזור לענין ראשון, כי גלות מצרים סובב על שני קוטבים, הא' הוא ענין ישראל העליון זעיר אפין שחזר לכנס בסוד העבור בבחינת תלת כלילין בתלת, והוא עצמו ענין גלות ישראל התחתון תוך מצרים. והב' הוא כי מחמת עלייתו למעלה כנזכר, נסתלק ממנו בחינת התפשטות החמשה חסדים המתפשטין בשש קצותיו פנודע, ונתעלו למעלה בשורשן במח הדעת שבו במקום הגרון שבו, אשר שם הוא סיום הסוד דאמא שבתוך זעיר אפין פנודע, ושם בגרון הוא אחיזת קלפת מצרים, שהוא מקום צר פמבאר אצלנו, ולא היה אז מאיר מח הדעת בגופא דזעיר אפין אלא בבחינת האחזרים של הלבושים של יסוד דאמא שהם עשרה דמים הנ"ל. ושני ענינים אלו הם אחוזים יחד, כי טעם התחתון גרם אל העליון, כי לכה הצריך לחזור לבחינת תלת כלילין בתלת.

וזהו שאמר הכתוב ביחזקאל 'ואעבר עליך וראאך מתבוססת בדמך' וכו', רוצה לומר כי סבת היותך מתבוססת בעבודות קשות בחמר ובלבנים, הוא בסבת דמך, רוצה לומר כי בסבת אלו ה' הדמים שהם המתפשטים ומאירים בזעיר אפין, לכן יש התגברות וניניקה אל החיצונים בהם, ולכן נתגברו

שבו, התלויים בב' אותיות י"ם מן אלהי"ם, פנודע כי כ"ד צרופים מתחילין באות א', וכ"ד באות ל', וכ"ד באות ה', וכ"ד באות י', וכ"ד באות מ', ומספר כלם הם ק"ך צרופים, וזהו סוד מ"י ה' אשר אשמע בקולו, כי בכח וניקתו מן מ"ח צרופים האחרונים שפנגד ב' אותיות מ"י של אלהי"ם, היה כופר בשם ההנ"ה, לפי שאם מוחין דהנ"ה דגדלות היו מתגלים, היתה וניקתו מן אותיות מ"י של אלהי"ם דמוחין דעבור מתבטלת פנודע, ובכאותו שהיה לו אז וניקה ואחיזה שם באותיות מ"י של אלהי"ם, היתה הוראה כי לא נגלית ההנ"ה, ולכן היה כופר בשם ההנ"ה.

ואמנם השם יתברך כדי להכניעו הפך אותו עשר מכות מן ג' אותיות אל"ה דשם אלהי"ם, אשר הוא לא היה נאחז וינגק מהם, וזה אמרו 'למען שתי אותיותי אל"ה בקרבך', רוצה לומר כי ג' אותיות אל"ה דאלהי"ם, אשר לא היה לפרעה אחיזה וניקה בהם, היה רוצה להפכותו על ידם, ולחברם עם שתי אותיות מ"י אשר בקרבך של פרעה שהוא יונק מהם, ועל ידי התחברותם ישלם שם אלהי"ם שהוא פח הדין, ואז יכחו על ידו.

ואל תתמה אם מצרים ראש הממלכות, כי ראש ד' נהרות גן עדן הוא פישון, אם כן איך יונק משתי אותיות האחרונות של אלהי"ם, כי הנה אותיות מ"י מעולות מאותיות אל"ה, וכנזכר בסבא דפרשת משפטים על פסוק מ"י אל"ה קעב תעופינה, כי מ"י הוא למעלה מאל"ה, פמבאר סודו אצלנו. ובאולי כי כנגד שתי אותיות אלו דמ"י, הם סוד חמשים ימים שבין פסח לעצרת, והם סוד חמשים שערי בינה דגדלות כנגד החמשים דקטנות, ואלו הם אותיות מ"י פמבאר אצלנו.

והנה להיות כי הנה הצרופים שהתחלתם בשתי אותיות מ"י, הם כ"ד צרופים מתחילים באות י', וכ"ד צרופים באות מ', ושניהם הם מ"ח צרופים, לכן נקראת ארץ מצרים על שם ארץ חם, וכמו שאמר הכתוב 'נפלאות בארץ חם' על היותם יונקים מן ח"ם צרופים הנזכרים, גם זהו סוד חם כן נח אבי מצרים, כמו שכתוב 'ובני חם כוש ומצרים' וכו'.

שהם בנוקבא פנודע, כי סוד הפסח הוא בנוקבא פנודע בספר הזהר, ולסבה זו תקנו המסדרים ההגדה פסוק זה באמצע סדר הגדת ליל פסח.

ונמצא כי ענין גאלת גלות מצרים היה על ידי גס גדול מאד, וזהו ענין גדלת גס יציאת מצרים, כי הגה עם מצרים ופרעה היו כל כף אחוזים ומשורשים לינק מן הדעת העליון דזעיר אפין, עד שגם לחזר זעיר אפין בסוד העבור בבחינת תלת כלילן בתלת, שהיא בחינה בתכלית המעוט והגרעון שאין למטה ממנה, הדרך המאציל העליון לחזר להוליד את זעיר אפין ולהגדילו בתכלית האחרון של ההגדה, כדי שתתבטל יניקת החיצונים משם מחמת תקף האור הגדול ההוא, ועל ידי כן יצאו מן הגלות:

לשעבד את ישראל באלו העבודות הקשות. ולתקן ענין זה לכן נאמר לך בדמיון חיי, רוצה לומר כי תמורת אלו הדמים אשר בסבתם נשתעבדו, ימשכו לך חיים העליונים, שהוא ענין הולדת זעיר אפין והגדתו, ואז יפנסו בו מוחין דגדלות הנקראים חיים, שהם סוד אהי"ה יהו"ה אהי"ה כמבאר אצלנו, ועל ידי חיים אלו תצאי מן הגלות. ולפי ששתי בחינות דמים הם, דם טהר ודם נדה, לכן כפל ואמר שני פעמים 'בדמיון חיי בדמיון חיי', וגם נרמז במלת 'בדמיון' כאלו אמר ב' דמיון.

ודע כי אלו עצמם הם סוד מה שאמרו ז"ל שהם ב' דמים דם פסח ודם מילה, והענין כי דם מילה הם דם טהר, כי הם מן התסדים המתגלים בפומא דאמה יסוד דדכורא, ודם פסח הם כנגד הגבורות

דרוש ב

בבחינת אהי"ה. ונמצא כי מה שנתבאר לעיל, שבגלות מצרים היו מתגלים עשרה דמים אלו, הגה הם בחינת הלבושים שבזמן הגדלות, כי בזמן הקטנות הם לבושים הנקראים אלהי"ם, כי בבחינה יש שם אהי"ה ושם אלהי"ם פנודע. ואחר כך בא זמן גדלות זעיר והוא מן י"ג שנים, ונכנסין בו ממש בחינת מוחין פנימיים דהויו"ת, תוף הלבושים דנה"י דאמא מבחינת שמות אהי"ה כנ"ל, כן על דרך זה מוחין פנימיים דהויו"ת, תוף לבושים דנה"י דאבא, ואלו הם בחינת אות צ' דצ"ל כמבאר אצלנו. ואחר כך בד' שנים האחרים, נכנסין ז' מקיפים דמוחין דגדלות, והם ב' אותיות ל"ם דצ"ל שחשבונום ז', ואז זעיר אפין הוא כן עשרים שנה גמורים, ויכול לשא ולתן בנקסי אביו אפלו בקרקעות. והנה שתי בחינות אלו דמוחין פנימיים ומקיפים, אינם רק בחינה אחת, ושתיים נקראים זמן גדלות א'.

והנה הענין הוא כמה שנודע, ענין אמא עלאה הנחלקת לשתי בחינות בינה ותבונה, כי מן התורה ולמטה נקרא פרצוף תבונה, ומן התורה ולמעלה נקרא בינה. והנה התבונה היא פרצוף בפני עצמה, והבינה פרצוף בפני עצמו, ושתייהן ביחד הם פרצוף אחד שלם כנזכר, ונקרא פרצוף אחד דאמא עלאה. ואלו הנה"י דמוחין פנימיים ומקיפים דאמא

ועתה נבאר תקף הגדלת זעיר אפין ביציאת מצרים, בתחלה נקדים הקדמה אחת בענין סדר גדלות זעיר אפין. דע כי כשנולד זעיר אפין אז הוא זמן קטנותו עד היותו גדול מן י"ג שנים, ובזמן הקטנות הזה ודאי שיש לו גם כן מוחין דקטנות כנ"ל, והמוחין האלו דזמן הקטנות הם בחינת הלבושים והכלים של נה"י דאמא, ובתוכם מתלבשים גם כן הלבושים של נה"י דאבא, וכל אלו נכנסין בתוף זעיר אפין בסוד מוחין דקטנות, עד היותו גדול מן י"ג שנה ומעלה. ואמנם בחינת הלבושים הנזכרים דנה"י דאמא בזמן הקטנות, הם שמות של אלהי"ם, כי הגה הבינה נקראת אלהי"ם פנודע, כפרט בבחינת האחרים של נה"י דאמא, שהם הלבושים היותר חיצונים של נה"י דאמא, והם בחינת המוחין דקטנות. ולפי שנה"י דאבא באים מתלבשים תוף נה"י דאמא, ואינם מתגלים בזעיר אפין אלא על ידי הבינה, לכן גם הלבושים דנה"י דאבא הם נקראים מוחין דאלהי"ם על שם אמא, והבן זה.

ואמנם בגדלות הזעיר, אז הלבושים דנה"י דאמא הם יותר פנימיים, והם בבחינת שמות של אהי"ה כנ"ל, כי במח הדעת לבדו שהוא היסוד דאמא, יש עשרה דמים, והם עשר שמות אהי"ה בסוד האחרים שלהם, ועל דרך זה גם הנצח וההוד יהיו

נקרא גְּדֻלּוֹת שְׁנֵי דְּזָעִיר אֲפִין, וְהָרִי הֵם ב' מִיְּנֵי קִטְנוֹת וּב' מִיְּנֵי גְּדֻלּוֹת, בִּישְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה וּבְחֻקָּהּ וּבְכִינָהּ, וְכָלֵן אֵינֶם רַק ב' פְּרָצוּפִין דְּאָבָא וְאִמָּא, וְאִזְּזוּ דְּזָעִיר אֲפִין הִנְקָרָא בֵּן בְּכוֹר, יוֹרֵשׁ מְקוֹם אָבִיו וְאִמּוֹ עֲלִיּוֹנִים, וְהִנְקָרָא זָקֵן מִמֶּשׁ וְאִינוּ בְּחוּר, לְפִי שְׁעָלָה לְמַדְרַגַּת חֻקָּהּ וּבִינָה הֶעֱלִיּוֹנִים הִנְקָרָאִים זָקֵנִים. וְאַחֲרֵי כֵּן חוֹזֵר עוֹד הִזְעִיר לְעֻלּוֹת בְּאַרְיָה אֲפִין בְּדִיקָנָא עֲלָהָ דִּילִיָּה, כְּנֻזְרָא אֲעֻלָּנוּ בְּסוּד תְּפִלַּת מִנְחַת שַׁבָּת, וְאִין זֶה מְקוֹם הִרְחַבְתָּ בְּאוּר אֲפִין עֲלָהָ זֶה, וּמִשָּׁם וְהִלָּהָ אִין עוֹד עֲלָהָ אַחֲרָת אֶל דְּזָעִיר אֲפִין, כִּי שָׁם הוּא תְּכִלִּית עֲלִיָּתוֹ.

וְכָל בְּחִינּוֹת עֲלִיּוֹת דְּזָעִיר אֲפִין מִן קִטְנוֹתוֹ הִרְאִינוּ שְׂבָכָלָן, עַד סוּף תְּכִלִּית גְּדֻלּוֹת הָאֲחֵרוֹן וְעֲלִיָּתוֹ הֶעֱלִיּוֹנָה, נִרְמַז בְּפָרָקֵי אָבוֹת, בְּמִשְׁנַת הוּא הָיָה אוֹמֵר בֵּן חֲמִשׁ שָׁנִים לְמִקְרָא וְכוּ', בֵּן מֵאָה כָּאֵלוּ מֵת וְעָבַר מִן הָעוֹלָם. וְכָל אוֹתָם הַמְּדַרְגּוֹת הֵם בְּחִינּוֹת עֲלִיּוֹת דְּזָעִיר, מִמְּדַרְגֵּה הִרְאִינוּ עַד מְדַרְגֵּה הָאֲחֵרוֹנָה, וְאִין אֲנוּ עֹתָה בְּפָרָטוֹת בְּאוּר הַמְּדַרְגּוֹת עַל דְּרָךְ סֵדֵר מִשְׁנָה זֶה, אָבָל כָּלֵל הָעוֹלָה בְּדִרְךָ קִצְרָה הוּא, כִּי אַחֲרֵי שְׁנוּלָד דְּזָעִיר אֲפִין יֵשׁ לוֹ קִטְנוֹת רִאשׁוֹן, וְהוּא לְקִיחָתוֹ הַלְבוּשִׁים וְהַפְּלִים בְּלִבָּד, שֶׁהֵם חִיצוֹנִיּוֹת דִּישְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה, וְנִעְשִׂים לוֹ מוֹחִין פְּנִימִים וּמְקִיפִים, וְאֵלּוּ הַמוֹחִין אֲנוּ מְכֻנִּים וְקוֹרְאִין אוֹתָם בְּשֵׁם נַה"י דְּאָבָא וְנַה"י דְּאִמָּא. וְאַחֲרֵי כֵּן יֵשׁ לוֹ גְּדֻלּוֹת רִאשׁוֹן, וְהִיא לְקִיחָתוֹ הַמוֹחִין פְּנִימִים שְׂבָתוֹף הַנַּה"י דְּאָבָא וְדְּאִמָּא, שֶׁהֵם פְּנִימִיּוֹת יִשְׂרָאֵל סָבָא וְהַתְּבוּנָה. וְאַחֲרֵי כֵּן חוֹזֵר לְקַח הַלְבוּשִׁים וְהַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל חֻקָּהּ וּבִינָה עֲלָאִין, וְנִעְשִׂין לוֹ מוֹחִין פְּנִימִים וּמְקִיפִים דְּקִטְנוֹת שְׁנִי, וְאֵלּוּ הַמוֹחִין אֲנוּ מְכֻנִּין וְקוֹרְאִין אוֹתָם בְּשֵׁם חַג"ת דְּאָבָא וְאִמָּא. וְאַחֲרֵי כֵּן לִקְחָהּ גְּדֻלּוֹת שְׁנִי, וְהֵם פְּנִימִיּוֹת הַמוֹחִין שְׂבָתוֹף חֻקָּהּ וּבִינָה, וְאֲנוּ מְכֻנִּין וְקוֹרְאִין אוֹתָם בְּשֵׁם חַג"ת דְּאָבָא וְאִמָּא בְּבִחִינַת פְּנִימִיּוֹתָם. וְאַחֲרֵי כֵּן עוֹלָה בְּדִיקָנָא דְּאַרְיָה אֲפִין כְּנָל.

וְנִלְעַד חַיִּים כִּי הַמוֹחִין פְּנִימִים דְּקִטְנוֹת רִאשׁוֹן, הֵם חִיצוֹנִיּוֹת יִשְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה מִן הַחֲזָה שְׁלֵהֶם וְלִמְעָה הִנְקָרָא נַה"י צ' דְּצֵלָם, וְהַמְקִיפִים שְׁלֵהֶם דְּקִטְנוֹת הֵם חִיצוֹנִיּוֹת יִשְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה מִן הַחֲזָה וְלִמְעָלָה, ב' מְקִיפִים שֶׁהֵם בְּחִינּוֹת חַג"ת שְׁלֵהֶם וְחַב"ד שְׁלֵהֶם, וְהֵם ל"ם דְּצֵלָם. וְאַחֲרֵי כֵּן גְּדֻלּוֹת רִאשׁוֹן, הוּא פְּנִימִיּוֹת הַמוֹחִין דְּנַה"י דִּישְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה מִן הַחֲזָה שְׁלֵהֶם וְלִמְעָה, וְשְׁנֵי הַמְקִיפִים שְׁלֵהֶם הוּא פְּנִימִיּוֹת יִשְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה מִן הַחֲזָה שְׁלֵהֶם וְלִמְעָלָה.

שְׁלֹקָה דְּזָעִיר בְּגְדֻלּוֹתוֹ בְּהִיּוֹתוֹ בֵּן י"ג עַד הִיּוֹתוֹ בֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, הוּא בְּחִינַת כָּל פְּרָצוּף הַתְּבוּנָה, כִּי בְּתַחֲלָה עוֹלָה דְּזָעִיר אֲפִין לִלְקַח נַה"י דְּאִמָּא עִם הַמוֹחִין פְּנִימִים שְׂבָתוֹכֶם, וְנִעְשִׂין בּוֹ מוֹחִין פְּנִימִים בְּהִיּוֹתוֹ בֵּן י"ג שָׁנָה, וְאַחֲרֵי כֵּן בֵּן שְׁנֵים אַחֲרִים, לִקְחָהּ הַמְּחִצִּית תַּחְתּוֹן שֶׁל תַּפְאָרֶת דְּאִמָּא עִם הַמוֹחִין שְׂבָבוּ, וְנִעְשִׂין בּוֹ מוֹחִין מְקִיפִים. וְכִפִּי זֶה נִמְצָא, כִּי ל"מ דְּצֵלָם הֵם שְׁעוֹר ב' שְׁלִישִׁים הַתַּחְתּוֹנִים דְּתַפְאָרֶת דְּאִמָּא וְצ"ע מִמֶּשׁ בְּחֻלָּק א' נִבְשָׁע הַהִקְדָּמוֹת דִּף ע"ב ע"ד בְּדִרוֹשׁ ט' בְּאוּפֵן הַתְּלַבְּשוֹת הַמוֹחִין תוֹךְ הַנַּה"י שֶׁל אִימָא שֶׁהֵם בְּחֻלָּל שְׂבִין נִצָּח וְהוּא דְּאִמָּא, וְעֵין לְעִיל דִּף פ"ט א' [לְפָנֵינוּ עֵינֵי קִבְּלַת שַׁבָּת בְּשִׁדָּה עֲמוּד רַל"ג ד"ה גַּם נַתְּ אֲעֻלָּנוּ] כִּי ל"מ הֵם קִצְרֵי הַקּוּמָה. וְאִזְּזוּ נִשְׁלֵם לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, וְנִמְצָא כִּי כְּבֵר לְקַח כָּל פְּרָצוּף הַתְּבוּנָה כָּלוּ, אָבָל אֵינְנוּ רַק מְחִצִּית פְּרָצוּף אִמָּא עֲלָהָ בְּלִבָּד כְּנֻזְרָא.

וְנִדְעָה כִּי כְּמוֹ שֶׁאִמָּא עֲלָהָ נִחְלָקֶת לְשִׁתֵּי פְּרָצוּפִין בִּינָה וּתְבוּנָה, כֵּן אָבָא עֲלָהָ נִחְלָק עַל דְּרָךְ זֶה מִמֶּשׁ לְשְׁנֵי פְּרָצוּפִים, חֻקָּהּ וְיִשְׂרָאֵל סָבָא. וְהִנֵּה כְּמוֹ שְׁלֹקָה דְּזָעִיר מִבֵּן י"ג עַד בֵּן עֶשְׂרִים, מוֹחִין דְּאִמָּא פְּנִימִים וּמְקִיפִים בְּפָרָצוּף הַתְּבוּנָה, אֲשֶׁר כָּלוּ אֵינְנוּ רַק מְחִצִּית פְּרָצוּף אִמָּא, כְּמוֹ כֵּן לְקַח גַּם בֵּן מוֹחִין דְּאָבָא פְּנִימִים וּמְקִיפִים בְּפָרָצוּף יִשְׂרָאֵל סָבָא, אֲשֶׁר כָּלוּ אֵינְנוּ רַק מְחִצִּית פְּרָצוּף דְּאָבָא. וְנִמְצָא כִּי בְּקִטְנוֹתוֹ דְּזָעִיר, לְקַח מוֹחִין פְּנִימִים וּמְקִיפִים מִצַּד חִיצוֹנִיּוֹת יִשְׂרָאֵל סָבָא וְהַתְּבוּנָה, וּבְגְּדֻלּוֹתוֹ לְקַח מוֹחִין פְּנִימִים וּמְקִיפִים מִצַּד פְּנִימִיּוֹת יִשְׂרָאֵל סָבָא וְהַתְּבוּנָה.

וְאַחֲרֵי כֵּן חוֹזֵר דְּזָעִיר אֲפִין לְבִחִינַת קִטְנוֹת וּגְדֻלּוֹת אַחֲרֵים יוֹתֵר עֲלִיּוֹנִים, וְהוּא בְּבִחִינַת פְּרָצוּף חֻקָּהּ וּבִינָה, שֶׁהֵם הַחֲצָאִין הֶעֱלִיּוֹנִים שֶׁל פְּרָצוּפֵי אָבָא וְאִמָּא מִן הַחֲזָה שְׁלֵהֶם וְלִמְעָלָה, וְלִכֵּן הַקִּטְנוֹת וְהַגְּדֻלּוֹת הִרְאִינוּ אֲנוּ מְכֻנִּים וְקוֹרְאִין אוֹתָם בְּחִינַת נַה"י דְּאָבָא וְאִמָּא, וְהַקִּטְנוֹת וּגְדֻלּוֹת הַשְּׁנִיִּים אֲנוּ מְכֻנִּים וְקוֹרְאִין אוֹתָם בְּחִינַת חַג"ת דְּאָבָא וְאִמָּא, לְפִי שֶׁהַחֻקָּה וְהַבִּינָה הֵם מִן הַחֲזָה דְּאָבָא וְאִמָּא וְלִמְעָלָה, אֲשֶׁר שָׁם הוּא בְּחִינַת חַג"ת שְׁלֵהֶם.

וְנִמְצָא כִּי אַחֲרֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה חוֹזֵר דְּזָעִיר לְעֻלּוֹת עֲלָהָ אַחֲרָת, וְלִקְחָהּ חִיצוֹנִיּוֹת חֻקָּהּ וּבִינָה בְּסוּד מוֹחִין פְּנִימִים וּמְקִיפִים, וְאִזְּזוּ נִקְרָא קִטְנוֹת שְׁנִי דְּזָעִיר אֲפִין, וְאַחֲרֵי כֵּן חוֹזֵר לְעֻלּוֹת עוֹד, וְלִקְחָהּ פְּנִימִיּוֹת חֻקָּהּ וּבִינָה בְּסוּד מוֹחִין פְּנִימִים וּמְקִיפִים, וְאִזְּזוּ

רומוז אל שם אכדט"ם, כי הוא יותר רחמים ויותר פנימי ויותר עליון משם אלהי"ם סתם.

ואמנם הלבושים דנה"י דגדלות הראשון או דחג"ת דגדלות שני, הם בחינת שמות של אהי"ה כנ"ל בתחלת הדרוש, והם אהי"ה דיודי"ן בנצח, ודאלפי"ן בהוד, ודההי"ן ביסוד, וסימנם יא"ה, כמבאר בדרוש העללים כליל הושענא רבה. אבל לא קבלתי חלוקיהם ושנוניהם, מה בין נה"י דגדלות ראשון לחג"ת דגדלות שני, כי כבר בקטנות נתבאר כי בקטנות ראשון נהנה"י הם אלהי"ם, ובקטנות שני דחג"ת הם אכדט"ם, ואמנם זה הוא בבחינת לבושי הגדלות, אבל בבחינת המוחין הפנימים עצמן המתלבשין בתוכם, כלם הם בחינות הרי"ת, ואין בהם שנוי.

וטעם הדבר הוא במה שנתבאר לעיל, כי בזמן הקטנות בין בקטנות הראשון ובין בקטנות השני, אין לו לזעיר אפין מוחין אחרים, וזולת אלו הלבושים בלבד דחיצוניות דנה"י דאמא או דחג"ת דאמא, ואלו הלבושים עצמן לבדם הם הם המוחין דזעיר בקטנותו הראשון או השני, ולכן יש חלוק בשמות לבושים דנה"י אל שמות לבושים דחג"ת, כי אלו אלהי"ם ואלו אכדט"ם. אבל בגדלות דזעיר אפין בין בגדלות הראשון בין בגדלות השני, אינם בחינת הפנימיות עצמו דנה"י דאמא או דחג"ת דאמא, אמנם הם טפות מוחין ממש הנמשכין ממוחין דאבא ואמא ממש בעת הזווג, ואין ביניהם שנוי בין גדלות ראשון לשני, וככלם הן בחינות הרי"ת, אבל אין הכי נמי שגם הם באים מלבשין תוך נה"י או חג"ת דאמא מבחינת פנימיותם כנודע, אבל כיון שיש מוחין עצמן בתוכם, אינן נקראים אלא על שם המוחין עצמן שהם הרי"ת, ולא על שם הלבושים. עד כאן לשון הקדמה שייצדנו לכארה:

חג"ת וחב"ד, ועל דרך הזה הוא פעם שנית, קטנות וגדלות השניים בפרצופי חקמה ובינה עלאין, וזכר זה היטב.

והנה הקטנות התחתון הראשון שהוא מנה"י דאמא, שהוא בחינת התבונה כנזכר, לכן הוא נקרא בשם אלהי"ם, כי שם זה מורה על בחינת הדין, האמנם הלבוש הנצח הוא אלהי"ם במלוי יודי"ן, כי קו הימין סודו יודי"ן כי הוא קו התקמה הנקרא יו"ד. ולבוש ההוד הוא אלהי"ם דמלוי הדין, כי קו שמאל הוא קו הבינה הנקרא ה', ולבוש היסוד הוא אלהי"ם דמלוי אלפי"ן, כי קו אמצעי הוא קו הדעת הנקרא אל"ף, וסימנם יו"א, יודי"ן הדין אלפי"ן. והקטנות השני העליון שהוא מן חג"ת דאמא שהוא בחינת בינה, אין הדינים מתגלים שם כמו בתבונה, ולכן הוא נקרא בשם אכדט"ם שהוא חלוף אלהי"ם באבג"ד כנודע, והוא מתחלף באותיות שלפניו. ואמנם אות א' אין אות לפניה ולכן אינה יכולה להתחלף, אבל אות ל' מתחלפת באות כ' שלפניה, ואות ה' באות ד' שלפניה, ואות י' באות ט' שלפניה, ואות מ"ם סתומה באות מ' פתוחה שלפניה, האמנם לפי שעתה היא בסוף התבה, אי אפשר לה להשאיר פתוחה ולכן נכתבת סתומה.

והנה שם הזה הוא יותר רחמים ופנימי מן שם אלהי"ם, כי הרי הוא בחינת האותיות הקודמות לאותיות אלהי"ם, ואלו הנה מתחלף באותיות המאחרות לשם אלהי"ם והוא שם במוכ"ן, ודאי שהוא יותר דין ויותר חיצון משם אלהי"ם, ושני תמורות אלו נזכרו בספר הזהר בפרשת פקודי [דף רס"א סע"א]. עוד סבה שנית, כי כיון ששם אלהי"ם הוא דין, אם כן תמורתו יהיה רחמים יותר ממנו, מה שאין כן בשם ההקד"ה שהיא רחמים, כי בהתחלפה מורה על הדין שהוא תמורת הרחמים. ולבחינת שם זה של אכדט"ם, נקראת הבינה אלהים חיים. ובכל מקום שזכר שם אלהים חיים

דרוש ג

את זעיר אפין בסוד לידה ממעי אמו, ולהגדילו בתכלית הגדלות שאפשר להיות לו, ועל ידי כך תתבטל אחיזת החיצונים בו, מפני רב הארותיו של עתה. ולא הספיק במה שיתגדל גדלות הראשון בלבד, אשר הוא בחינת שאר הימים טובים כמבאר

ועתה נבאר ענין יציאת מצרים וענין הפסח, הנה להיות שגדלות מצרים היו החיצונים נאחזים בתכלית בקדשה, עד שחזר זעיר אפין למדרגה היותר גרועה, שהוא היותו בבחינת תלת כלילן בתלת, לכן עלה ברצון המאציל העליון, להוציא

מקום הדידים והשדים, וזה אמרו 'ותרבי ותגדלי כו' שדים נכוננו' וכו', ואמר 'ותרבי' כנגד גדלות ראשון דנה"י, ואמר 'ותגדלי' כנגד גדלות השני דחג"ת. ובאר ענין הגדלות זה השני באיזה מקום הוא, ופרש ואמר 'ותבואי בעדי עדיים' הם ג' שמות אכדט"ם שבחג"ת הנזכר, שכל אחד מהם הוא בגימטריא ע"ד, וזהו 'בעדי עדיים' עדי א' עדיים ב', הרי ג' פעמים ע"ד. ובאר היכן הוא מקום ג' שמות אלו של אכדט"ם, ואמר שהם בחג"ת אשר שם מקום הדידים והשדים, וזה אמרו 'שדים נכוננו' וכו'. או אפשר לפרש 'ותרבי' כנגד קטנות הראשון, כי בתחלה בסוד העבור היה בבחינת תלת כליל בתלת, ועתה בקטנות ראשון שהוא זמן היניקה, נגלו בו כל הששה קצוות. 'ותגדלי' כנגד גדלות ראשון, 'ותבואי בעדי עדיים' קטנות השני שהוא שם אכדט"ם, 'שדים נכוננו' כנגד חג"ת גדלות השני.

ובזה יתבאר טעם למצות ספור יציאת מצרים כליל פסח, גם תבין הבנת מלת פסח מה ענינה, והענין יובן עם הנ"ל, כי הנה התבונה היא נה"י דאמא, והבינה היא חג"ת, ונמצא כי ראש התבונה הוא בסיום נה"י הבינה, עם היות שבהיותם נכללות יחד בפרצוף אחד הנקרא אמא, נקראת הבינה חג"ת דאמא פנופר, ונמצא כי התחלת מקום הגדלות השני דזעיר אפין הנמוסף עתה כליל פסח, מה שאין כן בשאר לילי יום טוב ושבת פנופר, הנה שם הוא במקום הפה של התבונה, שהוא בג' ראשונות שבה, וזהו לשון פס"ח, פ"ה ס"ח, כי שם הוא פ"ה של התבונה, ולכן צריך להרבות בספור שבח יציאת מצרים. עוד יש בענין זה פרושים אחרים בענין פסח ובענין ספור יציאת מצרים, ולקמן יתבאר בעזרת ה'.

ודע כי אלו המוחין הנ"ל, שהם עד תכלית גדלות שני דזעיר אפין, הנכנסין בתוכו כליל פסח, הנה לסבה זו אנו אומרים הלל גמור כליל פסח, מה שאין כן בשאר לילי היום טוב, והם מתקיימים בו כל הלילה וכל יום ראשון של הפסח, ולכן אומרים הלל גמור ביום ראשון של פסח, ואחר כך מסתלקין לגמרי כמתחלה, ואחר כך חוזרין לכנס בסדר המדרגות מדרגה אחר מדרגה, מן יום השני של פסח עד תשלום חמשים ימי ספירת העומר שהוא חג השבועות, כמו שנבאר בעזרת ה' בענין

אצלנו לעיל בענין הימים טובים, שאין עלית זעיר ונוקביה אז רק בנה"י דתבונה לבד, כנודע כי שם אה"ה במלוי יודיין הוא בבינה, והנ"ה דס"ג היא בתבונה, ולכן יו"ם טו"ב הוא בגימטריא הו"ה דס"ג ועם עשר אותיות הרי ע"ג כמנין יו"ם טו"ב. אבל דע כי אין זה אלא מה שנעשה מאליו, אבל אחר כך על ידי תפלותינו ודאי שעולין עד חכמה ובינה עלאין, כמבאר שם בפסוק 'אלה מועדי ה' מקראי קדש' כו'.

אבל עתה כליל פסח, גדל הזעיר אפלו גדלות השני שהוא בבחינת חכמה ובינה עלאין. ולא עוד אלא שליל פסח גדולה מליל שבת, כי כליל שבת אין אל זעיר אפין וזלתי גדלות הראשון לבדו והלמ"ד של בחינת המקיפים דצל"ם, ואפלו המקיף דאות מ"ם דצל"ם, אין לו כליל שבת, פנופר במקומו, אבל כליל פסח יש לו אפלו גדלות שני דחכמה ובינה עלאין פנופר.

עוד יש בחינת מעלה אחרת כליל פסח מבשאר ימים טובים ושבתות, והוא כי ביום טוב ובשבת אין זעיר אפין עולה מדרגותיו בפעם אחת, אבל עולה מדרגה אחר מדרגה, ובכל תפלה ותפלה עולה מדרגה אחת, פנופר אצלנו בתפלות שחרית ומוסף ומנחה דשבת, אבל כליל פסח, בפעם אחת עולה כל המדרגות, שלא על ידי תפלות רבות זו אחר זו, אלא בפעם אחת עולה עד גדלות השני, כמו שנבאר בעזרת ה'.

האמנם יש יתרון לשבת מליל פסח, כי כליל פסח עולה עד חכמה ובינה עלאין לבד, אבל ביום שבת במנחה, עולה עד דיקנא דאריך אפין, כמבאר שם במקומו, אבל בפסח אינו עולה בדיקנא דאריך רק עד חג השבועות, כמו שיתבאר להלן בעזרת ה'. וכל הסבה היא כדי שיתבטלו החיצונים מלהתאחז בו בהיותו גדל בפעם אחת, תכלית כל מדרגות ההגדלה והעליה פנופר.

וענין זה נרמז בפסוק אחד שסדרוהו מסדרי ההגדה ליל פסח, לאומרו בתוך סדר ההגדה, והוא פסוק 'ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים' כו', והוא עם מה שבארנו, כי עתה ביציאת מצרים רבה וגדל זעיר אפין בתכלית מדרגות גדלותו בפעם אחת, עד שגדל עד חג"ת דאבא ואמא שהם בחינת החכמה והבינה עלאין כנ"ל, ושם בחג"ת הוא

לבעלה בחג השבועות. וקשיא טובא, דכיון שהיה זיווג עליון בליל הפסח, כמו שזכרנו בשם ספר הזהר בפרשת אמור, אם כן הרי יצתה מחלאת טמאמה של גלות מצרים, ונטהרה לבעלה ונזדווגה עמו, ואיך חוזרת אחר הזיווג ההוא לספר ימי נקיים. אבל הענין יובן עם הנזכר, כי הנה ענין הטמא הזה, היא נמשכת מאותם חמשה דמים של טמאה שקבלה בזמן גלות מצרים, מבחינת לבושי הגבורות מתמצית הנשאר מסיניהם פנ"ל, ולכך היא צריכה לטהר מאותם הדמים הטמאים, כי אז היה החיצונים נאחזין גם כן בה, ובליל פסח אשר הגדיל זעיר ברגע אחד כל ההגדלות ההם, נפסקו הדמים ההם, ונתבטלה אחיזת החיצונים לא בזעיר ולא בנוקביה כלל ועקר, ולכן נטהרה ולא הצרכה למנות ז' נקיים, בעבור כי נטהרה לפי שעה שלא כדרך טבע.

אבל אחר עבור יום ראשון של פסח ונסתלקו המוחין, חזרו החיצונים להתאחז, אבל לא אחיזה גמורה כבתחלה, כי כבר נתבטלה אחיזתם הגדולה, וחזרו להתאחז בדמים ההם, ואז נכנסין המוחין בסדר המדרגות, וכפי סדר פניסתן כך הוא סדר בטול אחיזתם לאט לאט בהמשך ימי ספירת העמר שהוא ענין ספירת ז' נקיים, ואז נטהרה מטמאמה ונגמרה לטהר בחג השבועות, ואז חוזרת להזדווג עמו, כמו שנבאר לקמן בעזרת ה' ענין זה. לפי שקפי הנזכר יש קשיא גדולה, שאם כן איך שאר ימי הפסח נקראים ימים טובים, כיון שעדיין לא נטהרה מטמאמה עד חג השבועות, וגם ענין השבתות והראשי חודשים אשר בין פסח לעצרת. ולמטה בענין יום שביעי של פסח בענין קריעת ים סוף יתבאר זה היטב בעזרת ה'.

ספירת העמר, ולכן אין אומרים בשאר ימי הפסח הלל גמור אלא בדלוג. וטעם הדבר הוא, כי לסבת אחיזת החיצונים בזעיר אפין בתכלית תקף אחיזתם, לכן הצריך להגדיל ברגע אחד כל מדרגות הגדלות כדי שיתבטלו החיצונים, ואחר שנתבטלו חזרו הדבר לטבעו לגדל בסדר הגדלות מדרגה אחר מדרגה.

גם בזה תבין מה שכתוב בספר הזהר בפרשת אמור [דף צ"ה ע"ב], כי בליל פסח הויא זיווגא עלאה מסטרא דלעילא ולא מסטרא דילן. והענין הוא, כי בשאר הימים טובים נכנסין המוחין בסדר המדרגות כטבעם, ולכן נעשה הזיווג העליון על ידי תפלותינו ומעשינו, אבל בליל פסח הגדיל זעיר שלא כדרך טבע כלל, כי לא היה יכולת בדינו על ידי תפלותינו להגדילו ברגע אחד תכלית ההגדלה, ואין זה אלא ברחמי המאציל יתברך, אשר הפליא חסדו ברחמיו לעשות גם הגדול ההוא שלא כדרך טבע, ולא נעשה על ידינו אלא מאליו. ובזה תבין ענין אסור הזיווג בליל פסח, מה שאין כן בשאר ימי ימים טובים שהתר הזיווג אלינו, ואדרבה יש חיוב מצות עונה, יען כי על ידי התחתונים נעשה אז זיווג העליון, אבל בליל פסח שאין הזיווג העליון נעשה על ידינו, נאסר לנו זיווג התחתון. ודע כי ראיתי אנשי מעשה נוהגים לעסוק בדברי תורה כל ליל פסח עד הבקר, וכמו שכתוב, מעשה ברבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה וכו' שהיו מספרין ביציאת מצרים כל אותה הלילה וכו'.

גם בזה תבין מה שכתוב בספר הזהר פרשת אמור [צ"ז ע"ב], כי ענין ימי ספירת העמר הם בסוד ספירת שבועה נקיים, כדי שתטהר האשה העליונה

דרוש ו

בכת"י מהרח"ו כאן מקום דרוש ו'

מתלבשין תוף המוחין דאמא. והנה בחינת המוחין דאבא נרמזים בסוד המצה, בסוד הלחם שהוא בחכמה. ובחינת מוחין דאמא נרמזים בסוד הארבע כוסות של יין, כי כל יין המשמח הוא באמא עלאה. וטרם שנבאר סדר ליל פסח, נבאר בקצרה בחינת כל המוחין הנזכרים, כדי שיוכנו אחר כך הדברים בקצרה.

ונבאר עתה סדר ליל פסח והמצה והד' כוסות והחרסת והכרפס, וכל עניני ליל פסח. הנה נתבאר לעיל, כי בליל פסח נכנסין בזעיר אפין מוחין דקטנות ראשון וגדלות ראשון וקטנות שני וגדלות שני. וצריך שתדע, כי יש מוחין מצד אבא ומוחין מצד אמא, ובכל בחינה מהם יש כל המדרגות של קטנות וגדלות הנזכר, ונדע כי המוחין דאבא

האותיות בצורתם, ובין האותיות במספרם
ובחשבונם, ועין שם.

ונלע"ד ששמעתי ממורי ז"ל, כי גם בשם זה
שביסוד, יש בו שני בין הספרים ובין הגבורות,
בדמיון הקטנות הראשון והגדלות ראשון, וזה
ענינו, כי בשם אכדט"ם של הספרים, תכונן פי עם
הכולל שלו הוא בגימטריא ע"ה, והוא רומז אל ג'
פעמים יב"ק, ששה ג' חודים וחבורים של הו"ה
ואלה"ם העולים יב"ק, וג' הו"ה הים וג'
אלה"ם הים, כלם יהיו במלוי אלפי"ן, וכאשר
תמנה מספר האותיות הים בהיותם במלוייהם,
יהיו ס"ט אותיות, ועם כללות הששה שמות הרי
ע"ה, כמנן אכדט"ם עם הכולל. ובשם אכדט"ם
של הגבורות, תכונן בחשבוננו הפשוט בלבד, שהוא
בגימטריא ע"ד, ולהיותם גבורות גרועות מן
הספרים, אין אנו מוסיפין בהם הכללות להיותו
בגימטריא ע"ה, על דרך מה שנתבאר בספרים, כן
נראה לי ששמעתי.

אחר כך נכנס הגדלות השני, והוא ממש כדרך
גדלות הראשון. והנה אם אלו המוחין היי נכנסין
בסדר המדרגות כשאר הזמנים, ודאי שהיו נכנסים
על הסדר הנזכר, והיינו מקונים בהם כל מדרגה
ומדרגה בפני עצמה. אמנם עתה אינם נכנסין אלא
ביחד, פרוש הענין, כי קו הימין שהוא מוח החכמה
דאמא, נכנס יחד בכל בחינותיו קטנות וגדלות
ובקטנות וגדלות. וקו השמאל נכנס יחד אחר כך
בכל בחינותיו. וקו האמצע נכנס אחר כך יחד בכל
בחינותיו.

וזה באופן של דברים, בכוס ראשון תכונן אל קו
הימין, שהוא מוח החכמה שבזעיר אפין מצד אמא
בלבד כנ"ל, וקו זה הוא נכנס ראשון לכלם, ולכן
כוס זה אומרין עליו קדוש, כי כל קדש הוא
בחכמה כנודע, ומן הראוי היה שיכנס תחלה
הקטנות ראשון דמות זה בחכמה, ואחרי גדלות
ראשון, ואחרי קטנות שני, ואחרי גדלות שני, כי
בתחלה נכנסין נה"י האחרונות דאמא, ואחר כך
נכנסין חג"ת דאמא, שהם קטנות שני וגדלות שני.

אבל לפי שהקטנות ראשון הוא דין גמור, ובו
נאחזין החיצונים תכלית האחיזה, והנה פונתינו
עתה כליל פסח להשבית החמץ, שהוא אחיזה
החיצונים בקטנות דאלה"ם הנקרא חמץ ושאר,

דע כי קטנות הראשון הנכנס בתחלה, הוא אלה"ם
דמלוי יודי"ן בנצח, ואלה"ם דהה"ן בהוד,
ואלה"ם דאלפי"ן ביסוד, וסימנם יו"א. ואחר כך
נכנס גדלות הראשון, והוא הו"ה דע"ב דיודי"ן
בנצח, והו"ה דס"ג בהוד, והו"ה דמ"ה דאלפי"ן
ביסוד. אבל צריך שתדע ענין אחד בבחינת היסוד
שהוא מוח הדעת כנודע, כי הנה ד' מוחין הם,
חכמה בנצח, ובינה בהוד, וחסדים וגבורות ביסוד.
ושתי בחינות הספרים והגבורות הם מוח אחד
הנקרא דעת, אלא שנתחלק לתרין עטרין אלו,
ונמצא כי ביסוד דקטנות ראשון, אשר בארנו
שהוא אלה"ם דאלפי"ן, הנה יש בו ב' בחינות, כי
הספרים, שם אלה"ם דאלפי"ן שבו, צריך לצייר
אות אל"ף של המלוי דאות ה"א דאלה"ם,
שתהיה בציור יו"י, כזה (). אבל הגבורות, שם
האלה"ם שבהן, צריך לצייר אות האל"ף דמלוי
הה"א שבו, בציור יו"ד, כזה (), כמבאר אצלנו
ענין ב' ציורים אלו בהרבה מקומות, ונזכר בספר
התקונין בסוף תקון [י"ט דף מ"ה ע"א]. והטעם
הוא, כי יו"ד התחתונה של צורת האל"ף, בהיותה
צורת י', היא זכר כנגד הספרים. ובהיותה צורת ד',
היא נקבה כנגד הגבורות, כנודע כי הד' רומז
למלכות. ואמנם ביסוד גדלות הוא שני אחר, כי
הספרים הם הו"ה דמ"ה דאלפי"ן, והגבורות הם
הו"ה דב"ן דהה"ן.

ואחר כך נכנס קטנות השני והוא שם של אכדט"ם
בנצח ובהוד וביסוד, אבל החלוק שבהם הוא, כי
שם אכדט"ם שבנצח, תכונן בו בבחינת ה'
אותיותיו עצמן בלבד, שהם חלופי ה' אותיות
אלה"ם כנ"ל. ושם אכדט"ם שבהוד, תכונן בו
בבחינת היותו נחלק לשני חלקים, והם א"ם ג"ל,
רוצה לומר כי ב' אותיותיו הראשונה והאחרונה,
שהם אותיות א"ם, אינן מתחלפות, כי כך הם
עצמם בשם אלה"ם, ולמטה בענין ל"ג לעמר,
נתבאר טעם נכון לזה. גם זה מורה, כי אותיות
כד"ט נתחלפו לרתימים יותר מאותיות א"ם, ועין
שם. וג' אותיות האמצעיות שהם כד"ט, העולים
בגימטריא ג"ל, הם מתחלפות באותיות לה"י
דאלה"ם. ושם אכדט"ם שביסוד, תכונן בו
בבחינת מספר וחשבון אותיותיו, שעולה מספרם
ע"ד, וכמבאר אצלנו בדרוש רפ"ח ניצוצין, ענין
המדרגות של אורות עליונים, ומה הפרש יש בין

בגיימטריא שבכעים, ואם תחברנו עם ה' אצבעות האוחזין בו, הרי ע"ה כמנין אכדט"ם עם הכולל. וגדלות השני נכנס על ידי הדבור, ועל ידי הפונה של ברפת הקדוש וברפת היין, ולכן תכונן בהיו"ת שבברכות האלו שהם הו"ה דע"ב דמלוי יודי"ן, כי מלוי יודי"ן הוא במחם החקמה פנודע.

אחר כך בא ענין הרחיצה הראשונה. והנה הפונה של הרחיצה היא בשם של י"ה במלואו, כי שם י"ה הוא סוד המוחין פנודע. ותכונן בי"ה במלוי ע"ב דיידי"ן כזה יוד"ה. וזוהי פונת רחיצה זו שלאחר הקדוש:

הגהת הרש"י: ומצאתי כתוב בספרים אחרים שהכונה היא כך, שתכה הו"ד פעמים ה"ה הם שלש מאות, וכן רחץ עם ב' אותיות י"ה שלש מאות, וזהו רחיצה, רחץ י"ה, כי י"ה בהכאה יוצא רחץ.

אחר כך ענין הפרפס. והענין כי אחר שנקנסו הגדלות הראשון והקטנות השני והגדלות השני, דמח חקמה דמצד אמא, בכוס יין הקדוש פנודע, הנה כבר החיצונים נסתלקה אחיזתם, וכבר יכול לנכנס הקטנות הראשון, אף על פי שהוא דין קשה. והנה פרפס בגיימטריא אלה"ם במלוי יודי"ן שהוא בגיימטריא ש', וכשתמלאנה במלוייה שיי"ן, יהיה בגיימטריא פרפס. והוא הקטנות ראשון דמח חקמה שבנצח דאמא פנ"ל, ותכונן שגם כל שאר הקטנות ראשון דמח בינה ודעת דמצד אמא, גם הם נכנסין יחד עם קטנות דמח החקמה. ונמצא כי אין שני רק במח החקמה, שנקנס קטנות הראשון אחר גדלותו השני, אבל במח הבינה והדעת, נכנס הקטנות ראשון שלהם טרם שינקנסו הגדלות ראשון שלהם, והם נכנסין כסדרן ממש, ואין השנוי אלא במח החקמה פנודע.

וזהו סוד מה שאמרו ז"ל בענין הפרפס, שמביאין אותו כדי שישאלו התינוקות, ויאמרו עדין לא אכלנו לחם, ואיך אנו אוכלים עתה ירקות בתחלת הסעודה. וסוד הענין הוא, כי התינוקות רמז לזמן הקטנות הראשון, ולכן הם עצמן תמהין, איך נכנס הקטנות ראשון שהוא אכילת הפרפס שלא כסדרו, אחר שכבר נכנס גדלות ראשון וקטנות שני וגדלות שני, בכוס של הקדוש. וגם על דרך זה תבאר שאלת מה נשתנה הלילה הזה כו', שבכל הלילות אין אנו מטבלין וכו'. ותרין שאלה זו היא באמרו עבדים היינו לפרעה וכו', ולכן כדי שלא ישלשו

כמו שנתבאר להלן בעזרת ה' בענין דרוש החמץ והשאור, כי לולי היות הרחמים מתגברים בלילה הזה בתכלית, לא היו נגאלין פנ"ל, ולכן אינן נכנסין הקטנות הראשון בתחלה, אמנם בתחלה נכנסין גדלות הראשון, ואחריו הקטנות השני, ואחריו גדלות השני, ואז כבר נתבטלה אחיזת החיצונים, מחמת גדלות הראשון והשני שהם רחמים גמורים, ואפלו הקטנות השני איננו בחינת דין כמו הקטנות הראשון, וכמבאר לעיל ששם אכדט"ם הוא רחמים, ונקרא אלה"ם חיים, יען כי אין החיצונים נאחזין שם, הנקראים דרגא דמותא ואלה"ם אחרים, ואז נכנס הקטנות הראשון באחרונה, כי אז אין חשש, כי לא יוכלו החיצונים לחזר עתה להתאחז בהם, מחמת האור הגדול של גדלות ראשון ושני שנקנסו כבר. ונמצא כי בכוס ראשון, נכנס גדלות ראשון וקטנות שני וגדלות שני דמח חקמה מצד אמא, האמנם גדלות הראשון דרכו לנכנס תמיד מאליו בשאר לילי יום טוב ושבת, ואין צורך לכוון בו על הכוס, ולכן מה שצריך לכוון בו בכונת כוס ראשון, הוא קטנות שני וגדלות שני, ותכונן כי מכל שכן שבכבר נכנס בתחילה גדלות ראשון.

וזה סדר פונת כוס ראשון, תכונן בתחלה אל קטנות השני, והוא בענין הכוס בעצמו והיך האוחזות בו, שהוא בחינת מעשה. ותכונן כי ה' אצבעות יד ימין אשר עליהם יושב הכוס הזה, הם בחינת הקטנות השני, שהוא הכלים והלבושים של חג"ת דאמא, הנכנסין עתה בזעיר. ותכונן כי מכל שכן שבכבר נכנס גדלות ראשון פנודע. ותכונן כי הכוס עצמו הוא בגיימטריא אלה"ם, שהוא הקטנות השני, אמנם הוא בבחינת תמורתו, שהוא שם אכדט"ם פנ"ל. והחמש אצבעות יד ימין, הם סוד ה' אותיות אכדט"ם. ונלע"ד ששמעתי ממורי ז"ל, כי ה' האצבעות הם קטנות הראשון, והכוס הוא קטנות השני, אבל אין לסמוך על זה, אלא על מה שכתבתי, כי מצאתי כתוב בקוונטריסי מן העת ששמעתי מפי מורי ז"ל.

ואמנם פשוט הוא, כי אף במוחין דקטנות, יש בהם עצמות וכלים, שהם האורות שבתוכם הנקראים מוחין ממש, והכלים שהם הלבושים שלהם. והנה הכלי הוא הכוס פנודע, והמוחין הם היין אשר בתוך הכוס, והוא גם כן שם אכדט"ם, כי הנה יין

אינו יכול לכנס בראשונה, לפי שהוא דינין גמורין, עד שיכנס ג' ג'לות השני, כי כן הקטנות ראשון דאמא, לא נכנס עד שנכנס ג' ג'לות שני דאמא. ונמצא כי עתה באכילת המצה, צריך לכוון בקטנות הראשון דמצד אבא, ובג' ג'לות השני דמצד אבא. ואמנם קטנות השני דמצד אבא, גם הוא נכנס עתה, אבל לא קבלתי פונתו ממורי ז"ל, זולתי פונת קטנות ראשון וג' ג'לות שני.

וזה באורו, תכונן כי מצ"ה הוא בגימטריא הו"ו"ה דע"ב ויהו"ו"ה דס"ג, והם שני מוחין חכמה ובינה דמצד אבא דג' ג'לות שני, הנכנס קדם הקטנות ראשון לטעם הנ"ל, ואלו הן שתי המצות העליונה והאמצעית, והמצה התחתונה היא מלך הדעת דמצד אבא דג' ג'לות שני, ויהי נרמז ג' ג'לות השני. אחר כך תכונן בקטנות הראשון, וזה ענינו, כי המצה העליונה, היא אלהי"ם דיודי"ן חכמה דקטנות ראשון דאבא, והמצה האמצעית אלהי"ם דההי"ן בינה, והמצה התחתונה אלהי"ם דאלפי"ן דדעת.

אבל בענין הג' ג'לות, כבר רמזנו הפונה שלהם בענין חשבון אותיות מצ"ה, שהיא ע"ב וס"ג כנזכר, ובענין הקטנות אנו צריכים לבנות, איך נרמזים ג' אלהי"ם אלו בג' המצות האלו, ואמנם ענין פונתם היא מחלקת כפי בחינת ציור אותיותיהם, רוצה לומר, כי הנה פא"ש יש כמה שמות וכלן שוין, ואין ביניהם חלוק ושנוי רק באות אחת מהם, אין צריך לבנות רק באותה האות לבדה אשר בה נפל השנוי. והנה ג' אלהי"ם הנזכרים כלן שוין, ואין שנוי ביניהם אלא באות ה"ה בלבד, כי ה"ה זו של שם אלהי"ם בהיותה בחכמה היא במלוי יו"ד, כזה ה"י. ובהיותה בבינה מלוייה בה"א כזה ה"ה. ובהיותה בדעת מלוייה באל"ף כזה ה"א. ועל דרך זה גם כן אנו מכוננים עתה, בשנוי ג' שמות אלו של אלהי"ם, בג' מיני ציורים שיש באות ה"ה, ולפי שאלו האלהי"ם הם בחינת קטנות ראשון, וגם שהם מבחינת מוחין דאבא, לכן אין אנו מכוננים בהם בשנוי המלויים שבהם, רק בשנוי ציורי אות ה"ה הפשוטה עצמה שבשם אלהי"ם, ובבחינת ציורה יכר ההפרש שיש בין אלהי"ם דחכמה, לאלהי"ם דבינה, או דדעת, כי הנה יש זמן שאלו האלהי"ם אינם ממלאים אלא פשוטין, ואי אפשר להפיר איזי הוא בחכמה ואיזי

החיצוניים, הצריך להקדים כניסת הג' ג'לות אל הקטנות הראשון, על דרך הנזכר לעיל. וכזה תכין כי לקיחת הפרס בליל פסח אינה בהנדמן, כמו שכתבו הפוסקים שלוקח ירק אחר במקומו אם ירצה, ואין הענין כך, כי דברי חכמים ומנהג שלהם תורה היא, וצריך לדיק ולהזהר לאכל פרס בירקא ולא ירק אחר.

כוס השני, הוא בחינת מלך בינה דמצד אבא, ובכל פרטי פונותיו הם שוין אל פונות כוס הראשון, רק שהכוס הראשון הוא מלך חכמה דאמא, וזה הכוס השני הוא מלך בינה דאמא, וזה ההפרש שיש ביניהם, הנה תחלה תכונן, כי הקטנות הראשון דמלך הבינה דאמא, כבר נכנס בענין הפרס כנ"ל, ועם כל זה תכונן עתה בו, שהוא אלהי"ם דמלוי ההי"ן. ואחר כך תכונן שג' ג'לות הראשון, הוא הו"ו"ה במלוי ס"ג. ואחר כך תכונן אל קטנות השני, שהוא בחינת הקלי והלבוש של המלך דבינה, הנה הוא שם אכדט"ם, אלא שהוא בבחינת התחלקותו לשתי חלקי א"ם ג"ל כנ"ל. ובכל שאר הפרטים תכונן על דרך שבארנו בכוס ראשון. ואחר כך תכונן אל ג' ג'לות השני, וגם הוא הו"ו"ה במלוי ס"ג.

ענין ההגדה וספור יציאת מצרים, נתבאר למעלה בענין שם פסח שהוא פ"ה ס"ח, גם נתבאר למטה טעמים וכוונות אחרים בכלל הדרוש ולכן לא אחזור לכותבם עתה. גם נתפזרו קצת באורי פסוקי ההגדה בכלל הדרושים האלה ולא אחזור להזכירם עתה.

רחיצה השנייה, גם היא בסוד י"ה על דרך הנזכר ברחיצה ראשונה, אלא ששם י"ה הנה, תכונן אל י"ה של הו"ו"ה דס"ג.

ענין המצה, הנה נתבאר לעיל, כי המוחין דמצד אמא נכנסין על ידי ארבע כוסות היין, לפי שהיין המשמח הוא באמא, וגם ענין הכוס הוא בגימטריא אלהי"ם, וזה להורות על אמא דמנה מתערין הדינין, אבל המוחין דאבא נרמזין באכילת מצה הנקרא לחם, כי לח"ם הוא בגימטריא ג' הו"ו"ה. ונודע כי שם ההו"ו"ה הוא באבא ושם אלהי"ם באמא. ודע כי ב' המוחין דמצד אבא מבחינת ג' ג'לות הראשון, כבר נכנסו מאליהן בענין ב' הכוסות הראשונים. ואמנם הקטנות הראשון דאבא, לא נכנס לסבה הנ"ל, כי

כי אות דל"ת הוא לשון עני וד"ל, נמצא כי מה שהיתה הא, נעשית לחמא עניא שהיא אות ד'. והנה בהתחברת עם המצה השלמה שהיא אות י', אז נעשו שתיהן ציור ד"י, הפרוסה היא הד' והשלמה היא י', שהיא שלמה בעשר ספירותיה. ולפי שהיא פרוסה, אנו צריכין לחברה עם השלמה, ואז השלמה נקראת ד"י. והרי נתבאר הציור השני שהוא ד"ו, במצה השנית טרם שנפרסה. והציור הראשון שהוא ד"י, נרמז בהתחברות השלמה עם הפרוסה. והציור הג' שהוא ג' ווי"ו, זה נרמז במצה התחתונה השלישית הנזכר, כי עמה הם ג' מצות כמנן ג' ווי"ו הנזכרים, והרי נכנסו כל המוחין דגדלות שני וקטנות ראשון דמצד אבא, בבחינת ג' המצות כנזכר.

ועתה נבאר ענין הפרוסת, דע כי הזיווג הנעשה בליל פסח הוא עם רחל, ואין זיווג עם לאה בליל זה, כמו שיתבאר בענין גדלות השני, כי מצה הראשונה היא הוי"ה דע"ב מח חכמה, והשניה הוי"ה דס"ג והיא מח הבינה. ולסבה זו המצה הראשונה אינה נחלקת ונפרסת לשתי פרוסות, כי היא כנגד החכמה הנקראת אות י', והיא אות אחת שלמה, אבל המצה השניה נחלקת ונפרסת לשתי פרוסות כנודע, חציה לאכילת מצה וחציה לאפיקומן, לפי שהבינה נקראת אות ה', והיא נחלקת לציור שתי אותיות ד' על ו', ולכן נפרסת לשתי פרוסות שהם סוד ועיר ונוקביה בהיותם בתוף הבינה, כי הבינה נקראת ה"א בכללותה, ונוקביה נרמזת בציור אות ד' של ה"א, וזעיר נרמז באות ו' של ה"א, ובהיותם בתוכה בסוד העבור, שניהם מתחברים ונעשין אות ה' אחת, ולכן נחלקת לשנים, וחציה הראשונה שצורתה ו' מניחין לאפיקומן, וחציה השני שצורתה ד' שהיא כנגד נוקביה, אנו מחברים אותה עם החכמה שהיא מצה הראשונה השלמה, ומכריכין עליה המוציא ואכילת מצה, המוציא כנגד השלמה, ואכילת מצה כנגד הפרוסה.

והכוונה היא להמשיך החי"ם הנזכרים מן המוחין דזעיר, אל לאה הנקראת רחל, כדי שיתמקו דיניה. וזהו סוד המרור שהוא בגימטריא מנ"ת, שהם סוד הדינין המרים שבה, אשר בהם נאחזין הקלפות הנקראים מנ"ת, ולמקוה על ידי המשכת החי"ם הנזכרים שהם ס"ח. וזהו הטעם שצריך

בבינה ואיזי בדעת, אלא על ידי שני ציורים האלו כמו שזכר, וזה ענינם.

הנה אות ה' דאלהי"ם דחכמה, צורתה ד"י, ושל הבינה ד"ו, ושל הדעת ג' ווי"ו. והבאר הוא, כי הנה צורת אות ה', היא ד' על ו', אבל זו הנ"ל היא קטנה ואין בה ראש, ולכן לפעמים נצירה בצורת י', והוא בהיותה מצד החכמה, כי הנה זו הנ"ל שבתוף ה"א היא בבחינת זעיר אפין, ובהיותו תוף החכמה, הוא צורת י' שהיא טפת מח החכמה. ובהיותו בבינה אז נעשה ו', כי הוא מורה על זמן העבור שהוא בתוכה בסוד ו' בן שש קצוות. ובהיותה בדעת, אז הוא הוראת התפשטות אמא בתוף הזעיר הנקרא דעת בסוד מוחין שבו, ומתפשטת בג' קוים שבו, ולכן צורת ה' זו, היא ג' ווי"ו כזה ה', שהוא הוראת ג' קוים כנזכר, והנה הדעת הוא קו האמצעי שצורתו צורת ו'.

ועתה נבאר ג' מיני ציורים אלו, איך מצטיירים בג' המצות. הנה נתבאר בענין גדלות השני, כי מצה הראשונה היא הוי"ה דע"ב מח חכמה, והשניה הוי"ה דס"ג והיא מח הבינה. ולסבה זו המצה הראשונה אינה נחלקת ונפרסת לשתי פרוסות, כי היא כנגד החכמה הנקראת אות י', והיא אות אחת שלמה, אבל המצה השניה נחלקת ונפרסת לשתי פרוסות כנודע, חציה לאכילת מצה וחציה לאפיקומן, לפי שהבינה נקראת אות ה', והיא נחלקת לציור שתי אותיות ד' על ו', ולכן נפרסת לשתי פרוסות שהם סוד ועיר ונוקביה בהיותם בתוף הבינה, כי הבינה נקראת ה"א בכללותה, ונוקביה נרמזת בציור אות ד' של ה"א, וזעיר נרמז באות ו' של ה"א, ובהיותם בתוכה בסוד העבור, שניהם מתחברים ונעשין אות ה' אחת, ולכן נחלקת לשנים, וחציה הראשונה שצורתה ו' מניחין לאפיקומן, וחציה השני שצורתה ד' שהיא כנגד נוקביה, אנו מחברים אותה עם החכמה שהיא מצה הראשונה השלמה, ומכריכין עליה המוציא ואכילת מצה, המוציא כנגד השלמה, ואכילת מצה כנגד הפרוסה.

ועל זו הפרוסה השנית שהיא כנגד אות ד' של אות ה"א, אנו אומרים ה'א לחמא עניא, וכמו שאמרנו ז"ל מה דרכו של עני בפרוסה וכו', והענין, כי בתחלה צורתה ה"א של הא לחמא עניא, ואחר כך נפרסת ונעשית לחמא עניא, שהוא הפרוסה כנזכר,

והכוס האחרון הוא כן, כי קטנות הראשון הוא אלהי"ם דמלוי אלפי"ן, אלא שצורת האל"ף שבמלוי הה"א, היא צורת יו"ד, וגדלות הראשון הוא הו"ו הו"ו דב"ן דההי"ן, וקטנות השני הוא אכדט"ם בבחינת חשבוננו שהוא ע"ד, והגדלות השני הוא הו"ו הו"ו דב"ן דההי"ן. ואמנם אתה תחבר שתי הפונות יחד בכוס ראשון, ואחר כך תכון שתייהם בכוס השני, והסבה היא כנ"ל, לכלל אותם יחד בסוד זכר ונקבה. וכבר לעיל אמר, שהנלע"ד ששמעתי שיש חלוק בקטנות השני בין הסודים לגבורות בשם אכדט"ם, כי זה חשבוננו ע"ה בסוד ג' פעמים יב"ק, וזה חשבוננו ע"ד, אבל לא מצאתיו כתוב בקנטרסי שכתבתי בו מה ששמעתי ממורי ז"ל:

לעיל ענין החרוסת צריך לכתב זה. כי הנה חקרתי את פיו אמו של מורי ז"ל מה מיני פרות הנה מניח בחרוסת, ואמרה לי, כי אלו הם הדברים שהיה רגיל תמיד מורי להניח בחרוסת: ג' מיני תבלין והם שפלת גרד וזנגביל וקנילה הנקרא קנמון. ושבעה מיני פרות, והם ענבים ותאנים ורמונים ותמרים ואגוזים ותפוחים ופיראס. אבל האשכנזים נוהגין לשים עקר החרוסת מן ג' דברים אלו, ואלו הם היתר מקרחים, והם ר"ת אב"ן בלשון אשכנז, והם אגוזים ותפוחים ופיראס, כי בלשון אשכנז ר"ת ג' פרות אלו הם נטריקון אב"ן, ונותנין סימן ובחש"ש"ת אב"ן למלאת.

שירגיש טעם חרסת, ואם בלעו לא יצא ידי חובתו עד שילעסנו בשניו, כי על ידי טחינת השנים מתמתקים ומתדקקים פחות הדין אשר בה, כמבאר אצלנו בכונת האכילה על ידי ל"ב שנים, וענין שם. ולהיות כי אין זיווג בלאה בליל פסח, לכן לא הזכרה רק דרך עראי בענין החרוסת, שאינו אלא זכר בעלמא מדברי סופרים, ואינו מצוה כמו חז"ן והמצוה וכו'.

אחר כך ענין שתי כוסות האחרונים, הם בחינת ב' מוחין דמצד אבא, (הנהגת מהרש"ו: נ"ל דמצד אימא) הנקראים חסדים וגבורות, הנקראים יחד מלך דעת, ולכן אלו השתי כוסות אין ראוי להפריד ביניהם, לשמות כוס אחר של רשות, לפי ששניהם מלך אחד הנקרא דעת, וצריך לחברם יחד ולכלל אותם זה בזה כמו שיתבאר, ולכן בין שלישי לרביעי לא ישתה כנזכר במשנה, והוא כי הסוד והגבורה הם זכר ונקבה, וצריך לחברם יחד.

והנה נבאר עתה כונת כל כוס מאלו השנים בפני עצמו, ויבצע פונתך תבון לכלול שניהם יחד כמו שנקבאר. הנה כוס הראשון הוא הסודים שבדעת, והנה הקטנות הראשון שלו הוא אלהי"ם דמלוי אלפי"ן, אבל צורת האל"ף שבמלוי אות הה"א דאלהי"ם, היא צורת יו"ד כנ"ל, וגדלות הראשון הוא הו"ו דמ"ה דאלפי"ן, והקטנות השני הוא שם אכדט"ם בבחינת חשבוננו שהוא בגימטריא ע"ד, וגדלות השני הוא הו"ו דמ"ה דאלפי"ן.

דרוש ד

והנה בחינת שם חמץ הוא במוחין דמצד אבא, ושם שאור הוא במוחין דמצד אמא, כי דינין דאמא הם יותר תקיפים על של אבא, כדמיון השאור שפחו חזק מן החמץ, כי השאור מחמץ לאחרים, ולסבה זו יותר אחיזה יש אל החיצונים בשאור שהם מוחין דאמא, מדאבא שהוא חמץ.

והנה שם שאר הוא חסר ו' פנוע, והשי"ן היא כנגד המלך דחכמה דאמא, שהיא שם אלהי"ם דיודי"ן העולה בגימטריא ש', ואות הרי"ש דשא"ר היא מלך הבינה מצד אמא, והיא שם אלהי"ם פשוט ברבועו שהוא עולה בגימטריא ר', ולפי שמלך הבינה הוא יותר דין מלך חכמה, לכן הוא בסוד אחרים דאלהי"ם, ואות אל"ף דשא"ר

דרוש אחר בענין חמץ ושאור בפסח, אבל איני זוכר כל הדרוש רק כמלקט שבלים זעיר שם זעיר שם. הנה כתוב בתורה כמה שנויים ושמות מחלפים, כי כתיב 'לא יאכל חמץ', וכתיב כל 'מחמץ לא תאכלו', וכתיב 'שאור לא ימצא בבתיכם', וכתיב 'משארותם צוררות בשמלותם' כו'. והענין הוא זה, דע כי בזעיר אפין יש שני בחינות מוחין, אחד צל"ם דאמא ואחד צל"ם דאבא, ושניהם זה בתוף זה פנוע, אבל אני מספק במה ששמעתי, אם שמעתי שהוא בבחינת מוחין דקטנות, או דגדלות, ויש פנים לכאן ולכאן, ואין בידי להכריע, ולכן אכתב כל הדרוש בבחינת מוחין סתם, ולא אצפיר אם הם דקטנות או דגדלות.

דאמא, והאחרת עומדת בחוץ באחורי זעיר מן
החזה ולמעלה, עד כנגד מוח הדעת דזעיר אפין.

ונמצא כי הג' בחינות דלאה הם בפנים תוך זעיר
אפין, ובחינה הרביעית היא בחוץ לזעיר אפין,
ולכן בזו הרביעית העומדת בחוץ אפשר שיתאחדו
בה החיצונים, ולכן נקראת זאת החיצונית
משארת, רוצה לומר שא"ר ת"ס, כי היא לאה
הנמשכת ממוחין דאמא הנקראת שאר כנזכר, ויש
בה דינין רבים לשתי סבות, אם להיותה ממוחין
דאמא, ואם להיותה בחוץ, ולכן יש פחד שלא
יתאחדו בה החיצונים, וצריכה שמור גדול מן
החיצונים, ולכן יש שתי בחינות, האחת נקראת
מצה שמורה, והאחרת נקראת מצה שאינה
שמורה, כי לאה השנית של אבא העומדת בפנים,
תמיד היא שמורה מן החיצונים ואינה מחמצת, כי
אין החיצונים יכולין לגע בה, אבל לאה השנית של
אמא העומדת חוץ לזעיר אפין, נקראת מצה
שאינה שמורה מעצמה, להיותה בחוץ, ולכן צריך
להזהר בה שלא תחמיץ ויתאחדו בה החיצונים,
ומה שהיתה נקראת ת"ס, תחזר חס ושלום
להתהפך לאותיות מ"ת, המורות על אחיזת
החיצונים הנקראים מ"ת פגודע.

וענין השמור הוא, שתחזר הארתה לכנס בפנים
תוך זעיר אפין, ולא תשאר בחוץ כל ז' ימי הפסח.
ובזה תבין מה שבאנו לעיל בדרוש הראשון,
ובענין התרופה, כי כל פגודות ליל פסח היא
בבחינת רחל ולא בלאה, לפי שלא מתבטלת
בפסח ונכנסת בפנים כדי שלא יינקו החיצונים
ממנה. והנה כיון שנעשה השמור הזה בשבעת ימי
הפסח, ונתבטלה אחיזת החיצונים בלאה, הנה
היא נשמרת מאליה מכאן ואילך כל ימות השנה,
ואין חשש בעומדה בחוץ פגודע, ולכן לא נצטוינו
על אכילת חמץ או שאור אלא בז' ימי הפסח, וזו
היא סוד התשובה שהשיב רבי שמעון לרבי אלעזר
בגו בספר הזהר פרשת אמור, כששאל לו, שלמה
לא נצטוינו כל ימות השנה על אסור החמץ
והשאור, ועין שם.

ונבאר עתה, מה נעשה מבחינה זו של לאה
המתבטלת בז' ימי הפסח, ונכנסין אליו המוחין
שלה בפנים תוך זעיר אפין. והנה בהכנסם בפנים,
אין להם מקום לעמוד שם למעלה, והם יורדין דרך
פנימיות תוך הגרון דזעיר אפין, עד למטה בוחה

הוא מוח הדעת דמצד אמא, שהוא שם אלהי"ם
במלוי אלפי"ן, ולכן אל"ף זו רומזת על היות
מלוי באלפי"ן, אבל לפי שמוח הזה הוא גרוע
וקטן משני המוחין האחרים, לכן אין נכר בו
חשבון מלוי, רק הוראת מלוי שהוא באלפי"ן
פגודע. ונמצא כי מלת שא"ר היא פללות ג' מוחין
דזעיר אפין מצד אמא. והנה מזה נראה כי אלו
המוחין הם מן הקטנות.

וחמץ הוא במוחין דמצד אבא. וכבר הודעתיה ענין
עץ הדעת טוב ורע, שהוא בחינת היסוד דאמא
שבדעת דזעיר אפין, אשר נפסק בוחה, ושם הוא
מתגלה, ואז יש שם מקום אחיזה אל החיצונים.
והנה נמצא כי חמץ ושאר הם זכרים, כי הם מוחין
דזעיר מצד אבא ומצד אמא, ובהיותם עדין בתוכו
יש קצת אחיזה אל הדינין. ואמנם מחמצת
ומשארת הם בחינות אלו בהיותם בסוד הנקבה,
והענין, כי הנה לאה עומדת ממש באחורי המוחין
דזעיר אפין ויונקת משם, ונעשין בה בחינת מוחין
שבה, ובחינת הארה שיוצאת ממוחין דאבא אל
לאה, נקרא מחמצת נוקבא. וההארה שיוצאת
ממוחין דאמא אליה, נקרא משארת לשון נקבה.
ומחמצת נגזר מן חמץ, ומשארת מן שאור. והנה
מחמצ"ת הוא אותיות חמ"ץ ת"ס, וכן משא"ר
שא"ר ת"ס, וזה יובן כמה שהודעתיה בפסוק
'ויעקב איש תם', רוצה לומר בעלה דמטרוניתא
לאה הנקראת תם, בסוד 'ומד' ימי מה היא', ת"ס
ד', ורוצה לומר המוחין של חמץ המאירים בלאה
הנקראת ת"ס, נקראים מחמצת, והמוחין של
שא"ר המאירים בלאה הנקראת ת"ס, נקראים
משארת. והרי נתבאר ענין הלאוין שבתורה, קצתם
בדכורא, והם 'לא יאכל חמץ', 'שאר לא ימצא
בבתיכם', וקצתם בנוקבא כמו 'כל מחמצת לא
תאכלו'.

ונרחיב הבאר בענין זה, הנה הודעתיה בענין כל
המהלך ארבע אמות בארץ ישראל וכו', כי ד'
בחינות הם, וכלן נקראים לאה, שתיים מצד מוחין
דאבא ושתיים מצד מוחין דאמא. גם נתבאר בדרוש
ח"י נשים שהמלך מתר בהם, ועין שם, ושם
נתבאר כי השתיים דמצד אבא, האחת מהם נדבקת
ביסוד דאבא שבתוך דעת זעיר אפין, והאחרת היא
נדבקת ביסוד דאמא שבתוך דעת דזעיר אפין.
והשתיים דמצד אמא, האחת מהם נדבקת ביסוד

שתתמלא הלכנה ויתמתקו הדינין שבה, ונתנסר בסוד הנסירה, ויושם בשר תחתנה, שהם בחינת הסוד והרחמים, אז חוזרין היא וזעיר אפין פנים בפנים ומזדווגין, ואין פחד מן החיצונים, כי אין להם זכות להתאחז באחורים שלו ושלם אף אם בגלוי, כיון שכבר נתקנו ונתמתקו הדינין שבהם.

ובזה יתבאר הטעם הג' שזכרנו, והוא כי כיון שלאח אחוריה מגלים תמיד, כי פניה פונים באחורי זעיר אפין, לכן אנו יראים שמא יתאחזו באחוריה הקלפות בז' ימי הפסח, ויתחמץ דיניה בסוד החמץ, ולכן היא מתבטלת באלו הימים בלבד, וההארות שלה יורדות בראש רחל, העומדת אחור באחור עם זעיר, ואין החיצונים יכולים להתאחז באחוריה ומפל שכן בפניה, ואף על פי שמקום החיצונים הוא כנגד פניה של רחל פנויה, אינם יכולים להתאחז שם.

ונבאר מה שייצדנו למעלה, והוא מה נעשה באלו ההארות של לאה הנכנסות בראש רחל. דע כי אלו ההארות של המוחין דלאה, היוורדין תוך פנימיות גרון דזעיר אפין, נחלק לשתי בחינות, כי בתחלה בדרתם בתחילת הגרון, ושם הוא מקום צר מאד, מתבקע המקום ההוא, ונעשה בחינת הפה דזעיר אפין, ויוצא משם בחינת הכל היוצא מן הפה, ונעשה בחינת אור מקיף לרחל גם כן, על דרך מה שנתבאר לעיל בענין ברפת ספירת העמר, שכלה בבחינת אור המקיף, ועין שם, ושאר האורות נכנסין ויוורדין בפנים עד החזה, ומשם יוצאין ונתנין לרחל ונכנסין ברישא דילה, וזהו סוד פסח, פ"ה ס"ח, שהוא האור המקיף הזה היוצא בסוד שיחה מן הפה, וגם זה על דרך מה שנתבאר לעיל בענין ספירת העמר ועין שם. ואמנם הבחינה השנית היוורדת עד החזה, ומשם נתנין בראש רחל, הנה אז בלי ספק שנקפלין המוחין דרחל, וזהו גם כן סוד ארבעה כוסות בליל ראשון של פסח, שהפונה היא לשמות אלו ההארות של המוחין דלאה, שירדו בפנים דרך הגרון עד מקום ראש רחל, ושם יכנסו בראשה.

ובזה תבין ענין מה שכתוב בהגדת ליל פסח, כנגד ארבעה בנים דברה תורה, אחד תם ואחד חכם וכו', כי ב"ן הוא בגימטריא ב' הו"ו פשוטות, ועתה יש לה בנים שהם ד' מוחין כפולים, ד' שלה וד' של לאה, והם ח' הו"ו פשוטות שהם ד' בנים, כל מח

דזעיר אפין, ושם יוצאות באחורי החזה, ונכנסין בראש רחל העומדת שם אחור באחור עם זעיר, ואחר כך נבאר מה נעשים אלו ההארות בדרתם בראש רחל. ובתחלה צריך לתת טעם, למה נזהרנו שלא יצאו אלו ההארות אל לאה מפחד אחיזת החיצונים, ואין אנו חוששים עתה בצאתם אל רחל. והטעם הוא לסבות רבות, כי הנה אין החיצונים נאחזים ברחל כמו בלאה.

הטעם הא' הוא, לפי שלאח אינה פרצוף בפני עצמה כשאר הפרצופים שבאצילות, אבל היא בחינת אחורים דאמא שגפלו שם למטה בעת בטול מלכי אדום. הטעם הב' הוא לבחינת המקומות, כי לאה עומדת במקום האורות המכסים, ועל ידי כן יש זכות לחיצונים להתאחז בה, אבל רחל ישבת תחת החזה, אשר שם האורות הם מגלים, ודומים לאור השמש היוצא מנחתקו, שאין העין רעה של החיצונים יכולה להסתכל שם. הטעם הג', ובו גם כן נבאר טעם, למה רחל עם זעיר אפין עומדין אחור באחור, ולאח עם זעיר עומדין פנים דלאה כנגד אחור דזעיר. אבל הענין הזה בכונה גמורה, כי לאה להיותה עומדת במקום עליון למעלה מן רחל, אין החיצונים נאחזין בה הרבה, ואדרבא אנו רוצים לתת להם קצת אחיזה, דאם לא כן יפולע המות לנצח, והקלפות צריך גבוה הם בעולמו, כמו שכתוב כי טוב, זה מלאך החיים, 'מאד' זה מלאך המות, ולכן פני לאה עומדות כנגד אחורי זעיר, ואחורי לאה נשארים בגלוי, כדי לתת אחיזה אל החיצונים שיקחו חלקם, ואין אנו יראים שיתאחזו בה מאד, להיותם במקום עליון כנזכר.

ואמנם רחל שהיא עקרת הבית, עקרה של בית, כי היא פרצוף ממש בפני עצמו ככל שאר הפרצופים, והיא נוקבא אמתית דזעיר אפין, אין אנו רוצים שיתאחזו בה החיצונים, ובפרט כי היא עומדת למטה מלאה, ואם יתאחזו בה, תהיה אחיזתם גדולה מאד, ונתגבר הרשעה ותשחית העולם כלו חס ושלום, ולסבה זו, עשה המאציל העליון שיעמדו זעיר ונוקביה אחור באחור, אחד באחד יצאו ורוח רעה לא תעבר ביניהם, כי אין להם מקום להדבק בבחינת הפנים אלא באחורים כנזכר, והנה אחוריה דבוקים באחורי זעיר, ואין להם מקום לכנס ולהתאחז שם, וכל זה הוא בתחלת בנינה שצדין הלכנה פגומה, אבל אחרי

בחינת חסדים שבגבורות, והם בגימטריא ב"ן, אבל הוא חכם לסבה הנזכרת. והתחברות גבורת הגבורה דלאה עם גבורת הגבורות של רחל, נקרא בן רשע. והתחברות גבורת התפארת דרחל בגבורת התפארת דלאה, נקרא בן תם. והתחברות ב' הגבורות האחרונות דנצח והוד דרחל, אשר שתיקה בחינה אחת פנודע, עם גבורות נצח והוד דלאה, שגם הם בחינה אחת, ושתי בחינות אלו נעשות ב"ן שאינו יודע לשאל. והנה שתי בחינות אלו הנתוספות ברחל עתה, שהם סוד אור המקיף היוצא מפה דזעיר אפין, וסוד שארית האור היורד דרך פנימי עד ראש רחל, הנה זהו בחינת התוספת שיש עתה לרחל כליל פסח, מה שאין לה בשום זמן מהזמנים אחרים, כי עתה לוקחת חלקה וחלק לאה חכמה בכת אחת:

כלול מב' הוי"ת שהוא ב"ן אחד, ואלו ד' פעמים ב"ן הם בחינת הקדקד של רחל, כי קדקד בגימטריא ד' פעמים ב"ן. אמנם בסדרן אני מספק איך שמעתי ממורי ז"ל, אם הוא באופן זה או זה, ולכן אכתב שניהם. האפן האחד הוא, כי בהתחברות חכמה וחכמה, נקרא בן חכם. והתחברות חסדים עם חסדים, נקרא תם. והתחברות גבורות עם גבורות, דינין בדינין, נקרא בן רשע. והתחברות בינה עם בינה, שהם גם כן דינין בדינין, אלא שאינם דינין תקיפין, נקראים בן שאינו יודע לשאל.

האפן השני, וזה הוא יותר נכון אצלי, כי הכל הוא בבחינת התמשה גבורות, כי התחברות גבורת החסד דלאה עם גבורת החסד דרחל, נקרא בן חכם, שהם ב' הוי"ת משני הגבורות, ששתיקה

דרוש ה

דרוש זה כתב מהרח"ו ששמע מזולתו

ונמצא כי ענין ליל פסח, הוא בסוד המוחין דקטנות, והם ג' פעמים אלה"ם, דידו"ן בחכמה, ודההי"ן בבינה, ודאלפ"ן בדעת, אבל האל"ף בציור יו"י הוא בחסדים, והאל"ף בציור יו"ד הוא בגבורות. והנה המצה היא בסוד תרין מוחין הנקראים חכמה ובינה, ואף על פי שהם של קטנות, אין שם שום אחיזה אל הקלפות, ונקרא מצה שמונה, כי היא שמונה מן המזיקין, וכמו שאמרו רז"ל על ליל שמורים הוא לה", ולכן מצ"ה בגימטריא ע"ב ס"ג, שהם סוד חכמה ובינה שני המוחין. ואמנם היו ג' מצות, לפי שאות הה"א יש בה שלשה ציורים, או ד"ו, או ד"י, או וו"ו פנודע. וג' ציורים אלו הם בההי"ן שבשם אלה"ם הנ"ל.

וכנגד ציור ד"י, אנו בוצעין המצה העליונה להמוציא שעור פזית, שהוא י' שלמה, וכזית מן המצה הפרוסה שהיא סוד ד', כמו שיתבאר. וכנגד ציור ד"ו, אנו בוצעין מצה האמצעית לשתיים, וצריך שהחלק האחד יהיה יותר גדול כנגד הו', והחלק השני יהיה קטן כנגד ד'. וכנגד ציור וו"ו אנו עושים זכר למקדש כהלל כו' במצה השלישית, שהיא רמז ג' ווי"ן הנזכר, וכן

ענין פסח. כבר נתבאר אצלנו, כי בגלות מצרים חזר וזעיר אפין להיות בבחינת קטנות, ונסתלקו ממנו המוחין דגדלות, ואז לא היה מתפשטין בו רק ה' חסדים זה גבורות מבחינת הקטנות, והם סוד ה' דמים טהורים זה דמים טמאים שבאשה, והם סוד הפסוק 'ואעבר עליך וראאך מתבוססת בדמך' וכו'. והנה עשר הוי"ת, הם ה' חסדים זה גבורות מצד אבא. ועשר אהי"ה, בסוד אחרים העולים ד"ם, שהם עשר דמים הנזכרים, ה' חסדים זה גבורות מצד אמא. ואז פרעה שהוא סוד הערף, ומצרים שהם מצר הגרון, היו יונקים משם, בהיות החסדים והגבורות ההם בגרון. וזה אמרו 'מתבוססת בדמך' מ"ת בוסס"ת, כי הקלפה הנקראת מת, שהיא אבי אבות השמאה דרגא דמותא, היתה בוססת ונאחזת בדמך שבגרון, רוצה לומר ב' דמך, שהם דמים טהורים ודמים טמאים. ובצאת ישראל מצרים שהוא ממצר הגרון, ונתפשטו למטה בגוף, אז נפסקו הדמים ההם, ולא יכלו פרעה ומצרים לינק מהם, ואז החסדים והגבורות שהיו בתחלה בגרון, ירדו ונתפשטו למטה בגופא דזעיר אפין.

היא מצה שלישית. גם רמז שהיה כורף ג' דברים ביחד, שהם בשר הפסח ומצה ומרור, כנגד ג' וי"ן.

ואמנם מלח הדעת, החיצונים מתאחדים בחסדים ובגבורות אשר בו, ולכן נאסרו חמץ והשאור, כי החמץ הוא בחסדים, והשאור אשר חמוצו יותר קשה, הוא בגבורות כי שם מתאחדים יותר. והנה שא"ר הוא חסר ר', והוא אלהי"ם של הגבורות דקטנות, כי במלוי יודי"ן הוא ש' מן שא"ר, והאחרים פשוטים שלו הם ר' מן שא"ר, וכללות השם עצמו שהוא אלהי"ם בפשוטו, הוא א' מן שא"ר. ולהיות כי בימי הפסח הוא ימי זמן הניקה של זעיר אפין כנזכר לעיל, ואינו נגדל עד חג השבועות, לכן נצטוינו שלא יראה בפסח לא חמץ ולא שאור, כדי שלא יינקו החיצונים מן החסדים ובגבורות של הקטנות דזעיר אפין, וצריך לבער אותם מקדם הפסח, כדי שלא יתאחדו בהם החיצונים.

והנה ענין הארבעה כוסות של ליל פסח, הם כנגד ג' אלהי"ם במלוהיהם, כי בן כו"ס בגימטריא אלהי"ם. והנה כוס ראשון הוא כנגד אלהי"ם דיודי"ן שבמח החקמה, ולפי שהחקמה נקראת קדש פנודע, לכן הקדוש של ליל פסח נאמר על

הכוס הראשון. והכוס השני הוא כנגד אלהי"ם דההי"ן שבמח הבינה, ולכן בו נזכרת ההגדה של ספור יציאת מצרים. ונודע כי במח חמשים שערי בינה יצאו ישראל ממצרים, וגם כי הספור עצמו הוא בבינה, כי היא סוד הגרון הנקרא קול עלאה, דמנה נפקו קול ודבור. והכוס הג' והד' כנגד חסדים ובגבורות, ושניהם הוא אלהי"ם במלוי אלפי"ן, אלא שהאל"ף שבחסדים הוא צורת יו"י, ושבגבורות הוא צורת יו"ד, ולפי ששניהם כלולים יחד במח הדעת, לכן בין שלישי לרביעי לא ישתה.

וענין המרור הוא בגימטריא מנ"ת, והוא בחינת הדינין הקשים, שצריך לטוהרן וללוצסן בשנים, כדי למתק המרירות שבהם, פנודע בסוד השחקים טוהרנים מן לצדיקים לעתיד לבא. וזהו סוד מה שאמרו רז"ל בלע מרור לא יצא, כי צריך ללוצסו ולטוהרו, כדי למתק הדינין שבו.

וענין החרוסת הוא זכר לטי"ט, והיא בסוד לאה, כי אנו צריכין למתק דינין שבה גם כן. והנה אות יו"ד שבאמצע שני הטי"ן, עולה לכאן ולכאן, כזה ט"י י"ט, והוא סוד מלוי ההנ"ה דאלפי"ן שעולה י"ט, ובגימטריא חו"ה, ושני פעמים י"ט הם לאה ורחל:

כוונות ליל הסדר בקצרה ממהר"ש ויטאל

(במקור הוא בדרוש י"ב סוף ספירת העומר)

תמונתו, שהוא שם אכדט"ם. והה' אצבעות יד ימינה, הם סוד ה' אותיות אכדט"ם. והיין הוא בגימטריא ע', וה' אצבעות האוזנים בו, הרי ע"ה, כמנין אכדט"ם עם הפולל. וגדלות הב' נכנס על ידי הדבור, ועל ידי הפונה של ברפת הקדוש וברפת היין, ולכן תכונות שבתוכות אלו, שהם הו"ה דע"ב דמלוי יודי"ן. ותכונן אל קו הימין שהוא מלח החקמה שבזעיר אפין, מצד אמא בלבד, וכן זה הוא נכנס ראשון לכלם, ולכן כוס זה אומר עליו קדוש, כי כל קדש הוא בחקמה. ונמצא כי בכוס א', נכנס גדלות א', וקטנות ב', וגדלות ב' דמח חקמה דמצד אמא. האמנם גדלות הא' שבו, דרכו לפנס תמיד מאליו,

דע, כי בליל פסח נכנסין בזעיר אפין, מוחין דקטנות א' וגדלות א' וקטנות ב' וגדלות ב'. עוד צריך שתדע, כי יש מוחין מצד אמא ומוחין מצד אמא, ובכל בחינת מהם יש כל בחינות. המוחין דאבא נרמזים בסוד המצה, בסוד הלחם שהוא בחקמה. ובחינת מוחין דאמא, הם נרמזים בסוד הארבע כוסות של יין, כי כל יין המשמח הוא דאמא עלאה. ואינם נכנסים כסדרן, אלא בתחלה נכנס גדלות הא', ואחריו קטנות הב', ואחריו גדלות הב', ואחריו קטנות הא' באחרונה. והטעם נתבאר בדרושים הקודמים וזה סדרן:

קדש. ותכונן כי הכוס בעצמו הוא בגימטריא אלהי"ם, שהוא הקטנות הב', אמנם הוא בבחינת

נכנסו מאליהם בענין ב' כוסות הראשונות כנ"ל.
וזה באורם.

תכונן כי מצה בגימטריא הוא הו"ו דע"ב והו"ו דס"ג, והם ב' מוחין חכמה ובינה דמצד אבא דגדלות ב', הנכנס קדם הקטנות א'. ואלו הם ב' המצות העליונה ואמצעי. והמצה התחתונה הג' היא מלח הדעת דמצד אבא דגדלות ב', והרי נרמז גדלות ב'. אחר כך תכונן בקטנות הא', וזה ענינו, כי המצה העליונה, הוא אלהי"ם דיוידין, חכמה דקטנות א' דאבא. והמצה האמצעית, אלהי"ם דההי"ן דבינה. והמצה הג', אלהי"ם דאלפי"ן דעת. עוד תכונן, כי אות ה' דאלהי"ם דחכמה דיוידין, ציורה ד", ושל הבינה ד", ושל הדעת ג' ווין. ולכן המצה הא' שהיא י', אינה נפרסת. וגם הג' שהיא ו', אינה נפרסת. האמנם האמצעי שהיא כנגד ה', היא נפרסת, כי ציורה היא דו, ולכן חציה הא' שהיא ו', מניחין אותה לאפיקומן, וחציה הב' שהיא ד', שהיא כנגד נוקבא, אנו מחברים אותה עם החכמה, שהיא המצה הא' השלמה, ומברכים עליה המוציא ואכילת מצה, המוציא כנגד השלמה, ואכילת מצה כנגד הפרוסה. ועל זו הפרוסה הב', שהיא כנגד אות ד' של אות ה', אנו אומרים הא לחמא עניא, והפונה היא, כי מה שהיתה ה' שלמה, נעשית לחמא עניא שהוא ד'.

מורור פורף. ויתבאר עמם ענין הפרוסה. דע כי הזווג הנעשה בליל פסח הוא עם רחל, ואין זווג עם לאה בליל זה. עוד מצאתי כתוב לזולתי, וזה לשונו, וסוד הפרוסה רמז לטיט, סוד לאה, ואנו צריכין למתק דיניה, והנה טיט, הי"ד שבאמצע נדרש לפניו ולאחריו, ט"י יט, והוא מלוי מ"ה שהוא בגימטריא י"ט, והוא בגימטריא חו"ה, וב' פעמים י"ט הם לאה ורחל, ואין זווג עם לאה בליל זה, ועם כל זה אנו צריכין להמתיק את הדינין שבה גם כן, וזה נעשה על ידי טבול המורור בחרוסת, ומלת חרוסת הוא חבור רות ס"ח, ורות הוא בחינת לאה, להיות כי שם אדני"ם במלואו תרע"א, וכשתסיר פשוטו שהוא ס"ה מנין אדני לחל, ישאר מלוי שהוא רות אל לאה, ושתיה אותיות ס"ח, הם המוחין של זעיר אפין, והם ג' שמות אהי"ה יהו"ה אהי"ה, העולים בגימטריא ס"ח כמנין חיים, המתקין

כשאר לילי יום טוב ושבת, ואין צורך לכוון בו על הכוס:

ורחץ. עתה נכנס אור החכמה דאמא, וכונת הרחיצה הזו היא בשם י"ה, וזהו רחיצה רחץ י"ה, רוצה לומר תפה יו"ד בה"י, ויהיה בגימטריא רחץ עם ב' אותיות י"ה, והוא משורש י"ה דמלוי ע"ב:

כרפס. הענין הוא, כי אחר שנכנסו הגדלות הא' כמנהגו, והקטנות הב', והגדלות הב', דמלח חכמה דמצד אמא בכוס יין הקדוש כנוצר, הנה כבר החיצונים נסתלקו אחיותם, ואז נכנס קטנות הא'. והנה מלת כרפס היא בגימטריא שי"ן, והוא שם אלהי"ם במלוי יודין שהוא ש', וכשתמלאנה במלואה יהיה שי"ן כמנין כרפס, והוא הקטנות הא' דמלח חכמה שבנצח דאמא, ותכונן שגם כל שאר הקטנות א' דמלח בינה ודעת דמצד אמא, גם הם נכנסים יחד עם קטנות דמלח החכמה:

כוס הב'. הוא בחינת מלח בינה דמצד אמא, ותכונן בו שהוא אלהי"ם דמלוי ההי"ן, ותכונן בגדלות הא', הוא הו"ו דמלוי ס"ג. וקטנות הב', הוא שם אכדט"ם בבחינת התחלקותו לב', א"ם ג"ל. וגדלות הב', גם הוא הו"ו דמלוי ס"ג:

נחץ. יתבאר לקמן בענין מוציא מצה:

מגיד. כבר נתבאר ענין כוס הב'. עוד יכונן למצות ספור יציאת מצרים, ונתבאר בענין פסח פ"ה ס"ח:

רחצה. והיא רחיצה הב', גם היא בסוד י"ה על דרך הנזכר ברחיצה הא', אלא ששם י"ה הזה, תכונן אל שם י"ה היוצא מהו"ו דס"ג, וגם הוא בהפאה יו"ד פעמים ה"י כנ"ל, ונכנס גדלות ב' בינה שבגבורה:

מוציא מצה. כבר נתבאר כי המוחין דמצד אמא נכנסין על ידי ארבע כוסות היין, אבל המוחין דאבא נרמזים באכילת מצה הנקרא לחם, ולחם הוא ג' תריות. ונודע כי שם ההו"ו הוא באבא, ושם אלהי"ם באמא. ועתה באכילת המצה, צריך לכוון בקטנות הא' דמצד אבא, ובגדלות הב' דמצד אבא, וגם בקטנות הב' דמצד אבא, האמנם לא קבלתי כונתו. וגדלות א' דמצד אבא, כבר

וגדלות הא', הוא הַנִּי"ה דמ"ה דאלפי"ן. והקטנות הב', הוא שם אכדט"ם בבחינת חשבוננו, שהוא בגימטריא ע"ד. וגדלות הב', הוא הַנִּי"ה דמ"ה דאלפי"ן.

והכוס האחרון קטנות א' דאלהי"ם דמלוי אלפי"ן, אלא שצורת האלף שבמלוי ה"א, היא צורתה יו"ד. וגדלות הא', הוא הַנִּי"ה דב"ן דההי"ן. וקטנות הב', הוא אכדט"ם בבחינת חשבוננו, שהוא ע"ד. והגדלות הב', הוא הַנִּי"ה דב"ן דההי"ן. ואמנם עתה תחבר ב' הפונות יחד בכוס א', ואחר כך תכון ב' בכוס הב'. והסבה היא, לכלל אותם יחד בסוד זכר ונקבה. וכבר כתבתי בדרושים הקודמים, ששמעתי שיש חלוק בקטנות הב' בין החסד לגבורה בשם אכדט"ם, כי זה חשבוננו ע"ה, בסוד ג' פעמים יב"ק כמגין אותיותיהם. וזה חשבוננו ע"ד, וזהו 'בטחו בה' עדי עד'. תם:

את דיגי לאה הנקראת רי"ת, וזהו חרוטת רי"ת ס"ח. וזה סוד המרור שהוא בגימטריא מות, ולכן צריך למתק את המרור ואת רי"ת הנזכר, באותיות ס"ח שהם חיים הנזכר, שהם מוחין של זעיר אפין. ובכורף נכנס פנימיות תפארת דאבא, שהוא מ"ה ב"ן, בדעת דזעיר אפין, גדלות ב', והוא ה' בצעיר ג' ווי"ן:

שלחן ערוך. צריך לכוון פונת האכילה הכתובה אצלנו במקומה:

צפון. והוא האפיקומן, כוון פי עתה נכנסה הו' שנשארה מאות הדו:

הלל נרצה אחר כך יכוון בב' פוסות האחרים הנקראים מח דעת, והם חסדים וגבורות, ולכן בין שלישי לרביעי לא ישתה, כדי שלא להפריד ביניהם. והנה כוס הא' הוא חסדים שבדעת, והנה הקטנות הא' שלו הוא אלהי"ם במלוי אלפי"ן, אבל צורת הא' שבמלוי אות ה"א, היא צורת יו"י.

דרושי ספירת העומר

דרוש ז' כתב מהרח"ו ששמע מזולתו, והובא אחר דרוש י"א

דרוש ח

מתפשט חלק הראוי לה, וכן מתפשט מן החכמה בבניה חלק הראוי להתפשט בה, ועל דרך זה בכל הז' עד המלכות. והנה ב' פרושים אלו הם הפכים זה מזה, ואפשר ששניהם כאחד טובים. ואמנם הפרוש הא' הוא היותר אמת, כפי מה שמצאתי כתוב בקנטרס מן העת ששמעתי הדרוש הזה ממורי ז"ל.

ונבאר עתה סדר השבועות. שבוע א' נתקן כל החכמה, ולכן הוא בסוד הנו"ה דע"ב דיונין. שבוע ב' בבניה, והוית'ה בס"ג. שבוע ג' החסדים אשר בדעת, והיא הנו"ה דמ"ה דאלפי"ן. שבוע ד' הגבורות שבדעת, והיא הנו"ה דב"ן דההי"ן. שבוע ה' חסד, והיא הנו"ה דע"ב. שבוע ו' גבורה, והיא הנו"ה דס"ג. שבוע ז' בתפארת ומלכות, ששניהם יחד, להיותם דבוקים אחר אחר ביחד, ולכן הם בחינת שבוע אחד בלבד. ואמנם לפי שהם ב' ספירות, ראוי לבון ב' היות, והם בהנו"ה דמ"ה כנגד תפארת, והנו"ה דב"ן כנגד מלכות, דבר וניקבא.

עוד יש כונה אחרת וגם היא אמתית. והענין הוא, כי הנה בכל מלח ומלח יש ז' בחינות, וכן בכל מדה ומדה יש ז' בחינות, וכנגדם הם ז' שבועות כמו שבארנו. ונתחיל לסדר בז' ימים שיש בכל שבוע ושבוע, ונתחיל משבוע א'. שבוע א' נתבאר שהוא מלח החכמה, ואלו הם ז' בחינות, ודע כי אין סדרן עתה כמו בליל פסח, כי אז נכנסו ביחד בבת אחת, אבל עתה נכנסין אחד לאחד ממשה למעלה, ואין שני רק שהקטנות הראשון נכנס אחר גדלות ראשון, אבל בליל פסח היה נכנס אחר גדלות שני, והטעם עצמו אשר בארנו שם, הוא כאן, אלא שעתה ששכר נכנסו בליל פסח, אין צורך עתה רק שיקנס אחר גדלות הראשון, ואיננו צריך להתאחר אחר גדלות שני. וזה סדרו. יום א' חכמה דגדלות ראשון דאבא, והוא קדם לאמא, והיא הנו"ה דע"ב. יום ב' גדלות ראשון

והוא דרוש שני בענין ספירת העמר, הנה נתבאר לעיל, כי גדלות הנה דזעיר אפין, היה לפי שעה בליל ראשון של פסח, כדי שיוכלו ישראל לגאל, ואחר יום ראשון של פסח מסתלקים כל המוחין הנזכרים, וחוזר לקדמותו לבחינת ג' כלילן בג', וזהו הטעם שאין אומרים הלל גמור אלא ביום ראשון של פסח בלבד. ואחר כך מליל שני ואילך, אנו חוזרים להמשיך המוחין הנזכרים שנקנסו בליל פסח ונסתלקו, ועתה חוזרים לנכנס כפי סדר המדרגות, כל מדרגה ביום שלה, על ידי מצות ספירת העמר בחמשים יום שבין פסח לעצרת.

ונודע כי אין הפתח נמנה לעולם, ואינו נכנס במספר רק מן החכמה ולמטה, והנה כאשר נספר ונמנה שבעה ספירות שיש מן החכמה דזעיר אפין ולמטה, והם חכמה בינה דעת חסד גבורה תפארת, ושם הוא מקום התחלת בנין הנקבה מלכות מאחורי התפארת כנודע, ועמה הם ז' ספירות, וכנגדם אנו סופרים ז' שבועות אלו, לפי שאי אפשר שידונו דזעיר ונוקביה, עד היות ז' ספירות אלו בנויים ומתקנים, ואז תהיה ראיה היא לזיווג. ולהיות כי כל אחד מאלו הז' היא כלולה מכלם, לכן לא הספיק ז' ימים אלא ז' שבועות, וכל שבוע כולל ז' ימים, ונמצא כי בכל שבוע מאלו הז' שבועות, נתקנת ספירה האחת מז' ספירות הנזכרים, באפן כי בשבוע הראשון נתקן מלח החכמה בז' בחינות כו', ובשבוע הז' נתקנת המלכות בכל ז' בחינות.

והנלע"ד, כי יש בזה ב' פונות ושתייהם אמתיות. האחת היא, כי בשבוע ראשון נגמר לנכנס מלח החכמה, ובו כלולים כל ז' בחינות הראויות להמצא תוך המלח הזה, כי הנה צריך שיהיה כולל בתוכו חב"ד חג"ת מלכות, וכלם נרשמים ונמצאים שם במלח החכמה, וכן על דרך זה בכל הז' ספירות הנזכרים. והב' הוא, כי מלח החכמה מתפשט בכל ז' ספירות אלו, כיצד, הנה בחכמה

שבוע ה' היא בספירת החסד, ולכן היא ממש
כדגמת שבוע א' שהיתה בספירת החכמה. שבוע
ו' היא בספירת הגבורה, ולכן היא ממש כדגמת
השבוע הב' שהיתה בכינה. שבוע ז' צריך לכוון
בה ב' פונות, שבוע ג' ושבוע ד' ביחד, כי עתה
היא בסוד תפארת כנגד החסדים, ובסוד מלכות
כנגד הגבורות.

וצריך לתן טעם אל קצת השנויים הנ"ל, והוא כי
סבת כניסת גדלות ראשון דאבא קדם דאמא
הוא, לפי שפיון שביליל פסח נכנסו כל המוחין,
לכן עתה הספיק טעם ההוא שיקנס עתה גדלות
ראשון דאבא בתחילה, לפי שהוא אור יותר
גדול, ובו נכלל מלך אמא. גם ענין כניסת קטנות
הראשון אחר גדלות שני דאמא, הוא לסבה הנ"ל
ביליל פסח, כי הוא דינים קשים, ושלל יתאחזו
בו החיצונים, אינו נכנס עד שיקנס גדלות שני
דאמא, אבל אין צורך שיתאחר עד כניסת גדלות
שני דאבא גם כן. גם ענין הצטרפות ב' לילות,
ליל ו' וליל ז', לגדלות שני דאבא, הטעם הוא,
כי עקר ליל פסח היתה בעקר ארבע פוסות,
שבהם נרמזו ד' מוחין דאמא, אבל גדלות שני
דאבא לא נכנסו רק דרך רמז קטן בענין המצה,
אחר שנכנסו כל שאר המוחין, ולכן הצריך עתה
ב' לילות, כי ביליל הא' נכנס תוך הגלגלת דזעיר
אפיו ומניח בו קצת רשם, וביליל הב' נכנס הוא
עצמו כנ"ל, והם סוד ליל ששי וליל ז'.

ועתה צריך לתן טעם, למה כל השבוע א' נקרא
חל המועד ויום טוב, פיון שאחר יום א' נסתלקו
כל המוחין כנ"ל, וגם ענין יום ז' של פסח שהוא
יום טוב גמור. אבל הענין הוא, כי להיות שקבר
כל המוחין נכנסו ביליל פסח הא', ובהכרח הוא
כי שם הניחו רשימו של להם, וקצת התארה ההיא.
ובשבוע הא' חזר מלך החכמה לכנס לגמרי,
והנה מלך זה גדול מכלם, כי כלם נרשמים
ונכללים בו, בסוד 'כלם בתחמה עשית' והוא
עקר כלם. ולכן השבוע הא' היא מכלל חג
המצות, אבל עם כל זה אינה רק קדשת חל
המועד קלה בלבד, פיון שלא נגמר מלך החכמה
לכנס לגמרי, עד יום ו' של שבוע א', כי אז נשלם
לכנס אפלו גדלות שני דאבא דמלך החכמה כנ"ל.

דאמא והיא הו"ה דע"ב. יום ג' קטנות הב' שם
אכדט"ס, בבחינת ה' אותיותיו בלבד, פנזכר
לעיל בליל פסח. יום ד' גדלות שני דאמא והיא
הו"ה דע"ב. יום ה' קטנות הראשון והוא
אלה"ם דיוד"ן. יום ו' רשימו דגדלות שני
דאבא והיא הו"ה דע"ב. יום שביעי גדלות שני
עצמו דאבא והיא הו"ה דע"ב.

שבוע שני פלה בכינה ולכן פלה בהו"ה דס"ג.
יום א' כינה דגדלות ראשון דאבא, והיא הו"ה
דס"ג. יום ב' כינה דאמא דגדלות ראשון, והיא
הו"ה דס"ג. יום ג' קטנות שני דמלך כינה, והוא
אכדט"ס בבחינת היותו מתחלק לא"ם ג"ל,
פנזכר לעיל בליל פסח. יום ד' כינה דאמא
דגדלות שני, והיא הו"ה דס"ג. יום ה' קטנות
ראשון דמלך כינה, והוא שם אלה"ם דמלוי
ההי"ן. יום ו' רשימו דכינה דגדלות שני דאבא,
והיא הו"ה דס"ג. יום ז' גדלות שני עצמו דכינה
דאבא, והיא הו"ה של ס"ג.

שבוע ג' פלה בחסדים דדעת, וכלה בהו"ה
דמ"ה. יום א' גדלות ראשון דחסדים דאבא,
והיא הו"ה דמ"ה. יום ב' גדלות ראשון דחסדים
דאמא, והיא הו"ה דמ"ה. יום ג' קטנות שני
דחסדים, והוא אכדט"ס העולה ג' פעמים יב"ק,
והם ע"ה אותיות, פנ"ל בכוס ג' דליל פסח. יום
ד' גדלות ב' דחסד דאמא, והוא הו"ה דמ"ה.
יום ה' קטנות ראשון דחסד, והוא אלה"ם
דאלפ"ן, ואות א' דמלוי ה"א ציורה יו"י. יום ו'
רשימו של גדלות שני דחסדים דאבא, והוא
הו"ה דמ"ה. יום ז' גדלות שני דחסד דאבא,
והוא הו"ה דמ"ה.

שבוע ד' פלה בגבורות דדעת, וכלה בהו"ה
דב"ן. יום א' גדלות ראשון דגבורה דאבא, והיא
בהו"ה דב"ן. יום שני גדלות ראשון דגבורה
דאמא, והיא הו"ה דב"ן. יום ג' קטנות שני
דגבורה דאבא ואמא, והוא אכדט"ס בבחינת
חשבון ע"ד. יום ד' גדלות שני דגבורה דאמא,
והיא הו"ה דב"ן. יום ה' קטנות ראשון דגבורה,
והוא שם אלה"ם באלפ"ן, ואות א' במלוי ה"א
ציורה יו"ד. יום ו' רשימו דגדלות שני דגבורות
אבא, והיא הו"ה דב"ן. יום ז' גדלות שני עצמו
דגבורות אבא, והיא הו"ה דב"ן.

של פסח, נקרא אסרו חג, לפי שאז נכנס עצמות גדלות שני דאבא דמח החכמה, אבל אינו יום טוב ממש, כיון שכבר הרשימו נכנס בליל ז' של פסח, ואין נקרא יום טוב אלא על שם חדוש הנעשה מחדש, אבל זה אינו חדוש, כי כבר נכנס הרשימו ליל שלפניו:

והנה יום ו' לעמר הוא ביום ז' של פסח, ולכן הוא יום טוב גמור, ואף על פי שלא נכנס רק הרשימו, מספיק, לפי שכבר נשלם מח החכמה. ולכן ליל ז' של פסח הטר זיווג התחתון, כי כיון שזכנס מח החכמה, כבר יש בחינת הזיווג, כי הוא עקר כל המוחין, אבל יום ז' לעמר שהוא יום ח'

דרוש ט

החסדים והגבורות, שהם עשר אחורים דאמא דיסוד שלה, שהם עשרה שמות אהיה ברבועם, שהם סוד עשרה דמים כנ"ל בדרוש הא'. ולסבה זו היו המצריים שופכים דמים של בני ישראל, כמו שאמר הפתוב 'אם בן הוא והמתן אותו'.

והענין הוא, כי הנה נודע כי זעיר אפין הוא הו"ה דמלוי אלפ"ן, ובחינת אות אלף שבמלוי אות וא"ו היא בחינת אמא עלאה, כנזכר בתקונים, דאות א' מורה על שם אהיה שהוא בבינה, ונמצא כי א' זו הוא שם אהיה, היא אמא עלאה המתפשטת תוך זעיר אפין להחיותו. ונודע כי כל בחינה עליונה, בדרגתה למטה להתלבש תוך בחינה תחתונה, פנימיותה נשאר למעלה, וחיצוניותה שהיא האחורים שלה, יורד ומתלבש למטה, ונמצא שם אהיה"ה הנה היורד ומתפשט תוך זעיר אפין להחיותו, הנה הוא רבועו העולה בגימטריא מ"ד כמנין ד"ם, ובהתפשטותו בתוכו נעשה ממנו בחינת ד"ם האדם, שהוא זעיר אפין, הו"ה דמ"ה כמנין אד"ם. ובתחלה היו המצריים שואבים ולוקחים הדם הזה, לפי שלא היה מתפשט ויורד ונבלע תוך איברי זעיר אפין, ונשאר זעיר אפין הנקרא אדם בלתי דם, ולכן היו המצריים שופכים דם של ישראל.

והנה כשנאכלו ישראל ממצרים, ירדו אלו החסדים שבדעת דזעיר אפין, ונתפשטו בו קצוות כנודע, ונבלע דמו בתוך הורידין שלו, ובזה אין מקום אל החיצונים להתאחז בדם ההוא. והנה התפשטות הוא בהמשך מ"ט ימים דספירת העמר, והוא כי הנה עשרה שמות הם של אהיה, וכלם בסוד דם, כנ"ל בדרוש שקדם לזה. והנה בהיותם פשיטים יש בהם מ' אותיות,

והוא דרוש ג' בענין ליל פסח ובענין ספירת העמר. הנה נתבאר בדרוש שקדם, כי עקר הגלות מצרים היה לסבת הדעת דזעיר אפין, כי בו פגמו ישראל, ושם נאחזו חס ושלום החיצונים בלבושים שלו כנ"ל, כי זו היתה סבת היות מספר שנות הגלות רד"ו שנה. והענין יותר מבאר הוא, כי הנה הדעת יש לו ב' בחינות, הא' הוא בחינתו למעלה במקומו בראש הנקרא מח הדעת, והב' היא בבחינת התפשטותו למטה כנודע, כי הוא מתפשט מן החסד עד החוד, ואחר כך כללות כלם נכנס ביסוד הנקרא כל לסבה זו, ואחר כך כללותם נכנס במלכות. וכל זה בגופא דזעיר אפין, ועל דרך זה, הוא התפשטות הגבורות של הדעת, בגופא דניקבא דזעיר אפין.

והנה בגלות מצרים, להיות כי אז היה הפגם נוגע בבחינת הדעת הנזכר, לכן בחינת התפשטות למטה בגופא בבחינת החסדים והגבורות, חזרה להסתלק ולהתעלות בשורשה, שהוא הבחינה העליונה של הדעת העומד ברישא דזעיר אפין, ומזה נמשך גלות מצרים. כי כבר הודעתיד, כי הקלפות הנאחזות בגרון דזעיר אפין, שהוא מקום צר יותר מכל שאר גופו, הנה היא נקרא מצרים. ונודע כי מקום יסוד דאמא, הוא שם בגרון דזעיר אפין, והדעת שם הוא מתלבש תוך היסוד דאמא, ובהיותם מתעלמים שם, היו המצריים ופרעה מלכם, נאחזים במקום הערף אשר באחורי הגרון, ולכן היו משעבדים לבני ישראל בגלותם, כי לא היו החסדים מתפשטים בגופא דזעיר אפין הנקרא ישראל, ולא היו מאירים להם. ובהיות אלו החסדים דבחינת התפשטות נעלמים למעלה בשורשם, לא היו מאירים למטה, וזולתי אותם הלבושים של

תחיי, כי בעודם למעלה היה גלות הנמשל אל המנות, ועתה בהתפשט דמיון למטה בגופו תחיי.

והנה נודע, כי ג' זמנים הם, זמן עבור א', ואז זעיר אפין הוא בבחינת ג' כלילן בג'. זמן הניקה. זמן עבור ב' של המוחין. והנה בגלות מצרים חזר זעיר אפין לזמן עבור א', והיה בבחינת ג' כלילן בג', לפי שלא היו הסודים מתפשטים בגופו, ולכן חזר לכנס בסוד העבור. ובגאלות מצרים נולד זעיר אפין ויצא לחוץ למעי אמא עלאה, ואז היה זמן הניקה. ונודע כי אז הוא זמן הכלעת הדם בגופו של תינוק, כנודע כי הדם שבאשה מתהפף לחלב, וממנו יונק התינוק, ואחר כך חוזר החלב והוא לקדמותו, ומתהפף בגוף התינוק לדם, ונבלע בתוך הורדין שבו.

והענין הוא, כי הנה תחלה היה דם מותרות מערב בסיגים, ובזמן הלידה יורדין הסיגים למטה, ויוצאים בבחינת דם הלידה, ונשאר הדם המזקק בתוך האשה, ואז יכול להתהפף לחלב, ואחר כך כשיונק אותו התינוק, חוזר להיות דם טהור וזך כבתחלה, ואדרבה עתה הוא חיות התינוק. וכבר נתבאר אצלנו, כי הדם המתהפף לחלב הוא ברור מן זממת הדם, שלא יכול להתברר בט' חדשי העבור, ועתה הוכרר ונודע כנזכר, וצין שם. וזה סוד ספירת העמר במ"ט ימים אלו, שהם ז' שבועות כנגד ז' ימי נקיים וימי טהר, הדם ההוא מתברר ונהפף לחלב, ונכנס בזעיר אפין היונק אותו:

והעשרה שמות עצמן, הם חמשים יום, וזהו הפרוש הנכון. עוד יש לפרש פרוש ב', והוא כי הנה כל שם של אחרים הנזכר, יש בו עשר אותיות כזה א אה אהי אהי"ה, ואם תחבר כללות עשרה אותיות אלו, עם מ' אותיות שבשורה שמות הנזכרים, הם חמשים, ואלו הם מספר חמשים יום שבין פסח לעצרת, ובכל יום נתקנה אות א' מן הנזכר, ובהשלם תקונם אז הוא חג העצרת, ויש בו בחינת זיווג עליון.

ונחזר לענין א', כי כמו שהם עשרה דמים, כן בזעיר אפין יש עשרה שמות מ"ה כנגד עשרה הדמים אשר בדעת. גם טעם אחר, כי זעיר אפין הוא י' ספירות, וכל ספירה היא הניקה אחת דמ"ה, ונמצא כי העשר דמים הנזכרים, שהם עשר שמות אהי"ה ברבועם, הם מתלבשים ומתפשטים תוך עשר שמות מ"ה שהם כללות זעיר אפין, ובתחלה שהיה זעיר אפין בלתי הדם הנזכר, כי היה חסר ממנו אותה האלף שבמלוי וא"ו דמ"ה, וממ"ה נהפף ונעשה דם, ואז נתקנים 'דמים בדמים נגוע', כי בהיותם מרחקים זה מזה, הם דם למעלה ודם למטה, ובכן יש שפיכות דמים, כי הם נשפכים לחוץ ואינם מתחברים דם בדם. אבל בהתלבש דם העליון בתוך זעיר אפין, ומתפשט בתוכו ונבלע הדם בתוכו, אז נעשה אדם. וזה סוד מה שאמרו במסכת חלין, על רבי נתן הבבלי שאמר לאותה האשה, המתני למול את בניה עד שיכלע דמו בו. ואז נשלמים עשרה שמות דמ"ה שבזעיר אפין, ונעשין בחינת מ"ה מ"ה, וזה סוד 'ואמר לך בדמיון חיי', כי ממש על ידי דמיון הנזכרים

דרוש י

כללותם ביסוד הנקרא פל, שהוא כללות ה' חסדים, וכל חסד כלול מ' הם כ"ל בגימטריא. ואחר כך כללותם במלכות הנקראת פלה לב' סבות, הא' הוא, לפי שהיא ה' אחרונה שבשם ההיג"ה, ולזכות כללות החסדים הנקראים כ"ל הרי פל"ה. והסבה הב' היא, כי כל הם כללות החסדים, והה' היא ה' גבורות הרי פל"ה. עוד סבה ג', כי כל הוא הה' גבורות כל אחת כלולה מ', והה' היא המלכות עצמה כנ"ל.

והוא דרוש ד' על הנזכר, ובענין ספירת העמר. דע כי הנה עתה בגאלות מצרים, נתפשטו הה' חסדים וה' גבורות, שנעלמו למעלה בשורשם בדעת בזמן הגלות, ועתה נתפשטו בגופא דזעיר אפין. והנה בעת יציאת מצרים נעתקו ויצאו משם, ואחר כך בשבעה שבועות של ספירת העמר, יורדין ומתפשטין למטה בגופא דזעיר אפין. וטעם היותם ז' שבועות הוא עם הנ"ל, כי החסדים מתפשטין מחסד ועד הוד, ואחר כך

המלכות ביסוד, והיסוד ביהוד, והיהוד בגנצח, והגנצח בתפארת, והתפארת בגבורה, והגבורה נכנסת בחסד דזעיר אפין. יום ז' כל אחד יורד במקומו, מלכות במלכות, יסוד ביסוד, הוד ביהוד, גנצח בגנצח, תפארת בתפארת, גבורה בגבורה, חסד בחסד. והרי פי בשבעה ימי השבוע הא', לא נתפשט רק החסד הא' בלבד, ונתפשט בשבעה הספירות כלם כפזר.

שבוע השני היא ממש על דרך השבוע הא', אלא שכל בחינתם הם בחסד השני מן החסדים המתפשטים, וכן פיוצא בזה בשאר הז' שבועות, עד שנמצא פי בשבוע הז', נכנס החסד הז' הנקרא מלכות, הנעשה מכללות כל הז' ספירות. והנה אף על פי שנתבאר, כי בדעת דזעיר אפין יש ה' חסדים וה' גבורות, צריך שתדע, כי הנה הדעת הוא הנשמה המתפשטת בכל הגוף, ואם פן מכרח הוא שידעת יהיו ז' בחינות החסדים, המתפשטים בז' תחתונות הנקראים גוף, וינגדם הם ז' גבורות. ודע כי אלו הם סוד י"ב שבטים, י"ב בני יעקב, ושני בני יוסף מנשה ואפרים, שנאמר בהם 'כראובן ושמעון יהיו לי', וכבר נתבאר דרוש זה בענין י' הרוגי מלוכה והרוגי לוד.

ובזה יתבאר טעם, למה השבוע הא' אינו חל גמור, אבל נקרא חל המועד, והטעם הוא, כי כל הז' חסדים נכללים בחסד הא' כפזר, כי שבעה ענני כבוד הם, וענן הא' מכלם הוא הנקרא ענן של אהרן, והוא כנגד חסד הא', והוא כולל את כלם, כפזר בספר הזהר בפרשת אמור. וזה סוד מה שכתוב 'יומם יצוה ה' חסדו', כי החסד א' נקרא יומם, לפי שבו נכללים שאר החסדים הנקראים ימים, והגבורות נקראים לילות, אלו זכרים ואלו נקבות, וכל אחד משבעה בחינות החסדים כנ"ל, הם שבעה ימי השבוע, וכל אחד נקרא יום אחד, אבל החסד הא' נקרא יומם ולא יום, ופרושו יום הכולל ימים רבים, כי כל שאר החסדים אין להם שרש ומעבר אלא בו. וזה סוד ויסע עמוד הענן יומם, כי שבעה עננים היו, אבל הא' שבהם נקרא יומם, ולכן הוא לבדו נזכר, והשאר נכללין בו.

ונחזור לענינינו, כי ז' בחינות יש בהתפשטות החסדים, וינגדם הם ז' שבועות. ואמנם היותם ז' שבועות ולא ז' ימים, הענין הוא, כי כל בחינה מהם כלולה מן הז' עצמם, ורצה לומר, כי החסד הא' המתפשט בזרוע ימין הנקרא חסד, צריך שיהיו בו ז' בחינות, אחד כנגד החסד, ואחד כנגד הגבורה כו', ואחד כנגד מה שצריך לתת ממנו חלק אל היסוד הכולל כלם כפזר, ואחד כנגד מה שצריך לתת ממנו חלק אל המלכות הכוללת את כלם כפזר, כי אם אין בחסד הזה כל אלו הז' בחינות של שרשים, איך היסוד ומלכות יוכלו לקבל הארה ממנו, וגם הה' חסדים עצמם איך יתקשרו זה בזה אם לא על ידי כך. ונמצא כי בכל חסד וחסד מן בחינות החסדים המתפשטים בז' תחתונות דזעיר אפין, יש בו בכל אחד מהם שרש לכל הז' בחינות הנזכרים, ורצוני להרחיב הבאור בזה.

דע כי בספירת החסד דזעיר אפין, מתפשט בו החסד הא' מן הה' חסדים המתפשטים, ויש בו בחינת חסד גבורה תפארת גנצח הוד יסוד ומלכות, ומתחלקות בז' ספירות תחתונות באפן זה. חסד שבחסד, וחסד שבגבורה, וחסד שבתפארת, וחסד שבגנצח, וחסד שביהוד, וחסד שביסוד, וחסד שבמלכות. וכל ז' בחינות אלו, הם כללות החסד הא' שבחסד המתפשטים בזעיר אפין. אחר כך החסד הב' הנקרא גבורה שבחסד, הנה יש בו ז' חסדים מתחלקות בז' הספירות, וכלם בחינת הגבורה שבהם. וכן על דרך זה בכל הז' חסדים המתפשטים בגופא דזעיר אפין. ונבאר הקדמה זו בסדר ז' שבועות העמר.

שבוע הא' כלה בחסד הא'. יום א' נכנסת בחינת מלכות שבחסד הא', בתוך החסד הנקרא זרוע ימין. יום שני נדחית המלכות בגבורת זעיר אפין, ונכנס בחינת היסוד שבחסד הא' בחסד דזעיר אפין. יום שלישי נדחית המלכות בתפארת, והיסוד בגבורה, ובחינת ההוד דחסד הא' נכנסת בחסד דזעיר אפין. יום ד' נדחית המלכות בגנצח, והיסוד בתפארת, וההוד בגבורה, והגנצח בגבורה, דזעיר אפין. יום ה' נדחית המלכות ביהוד, והיסוד בגנצח, וההוד בתפארת, והגנצח בגבורה, והתפארת בחסד דזעיר אפין. יום ו' נדחית

אבל בז' של פסח שאז נשלם להתפשט, נקרא יום טוב גמור, ולכן יש זיווג תחתון למטה כבשאר הימים טובים, כי הנה כל הזיווג אינו נמשך אלא מבחינת החסד, כי היא טפת הזיווג של מ"ד, ועתה שנשלם החסד הא' כבר יש זיווג, אבל לפי שלא נכנס רק החסד הא', שלא נשלמו כל החסדים להתפשט, לכן אין אומרים הלל גמור, וגם אינו זיווג גמור כמו שיתבאר לקמן בעזרת ה'. ואף על פי שאינו נגמר להתפשט אלא ביום אסרו חג, עם כל זה, כיון שעקר טפת החסד אינה אלא לצורך היסוד טפה דכוכבא, ולכן בהכנס בחינת היסוד של החסד הא' מספיק לזיווג. אבל ביום שלאחריו שנכנס אף בחינת המלכות של החסד הא', לכן יש בו קצת קדשה, ונקרא יום אסרו חג, והוא על דרך מה שנתבאר לעיל בדרוש הח', כי בהכנס רשימו דמח החכמה הוא יום טוב גמור, וביום שלאחריו אף על פי שנכנס עצמותו, אינו נקרא אלא אסרו חג. עוד יש ענין אחר בענין ספירת העמר, והוא נקשר עם הדרוש הנזכר ושניהם הם בחינה אחת:

וכנה תבין פסוק הנזכר של 'יומם יצוה ה' חסדו', כי על ידי יומם, והוא החסד הא' שבכלם, על ידי הוא מפקיד שאר החסדים בידו, שיהיה הוא פקיד עליהם, והרשות בידו להוציאם ולהוריד ולפשט אותם למטה כפי רצונו. ואולי נוכל לומר, כי 'חסדו' רוצה לומר חסד ו', רוצה לומר ששת החסדים האחרים כלם מצויים תחת ידו של החסד הא' הנקרא יומם כנזכר, אבל בלי להאזין 'שירה עמי' רוצה לומר שיר ה', שהם ה' גבורות הנקראים שיר, והשיר הזה הנה הוא עמי. ואלו הם דברי דוד המשורר עליו השלום, האומר דברים אלו ברוח הקדש, כאלו השכינה שהיא המלכות העליונה אומרת אותם, והוא כי הגבורות הם ממש עמה, אבל החסדים אינה רק בבחינת פקדון וצווי בלבד, להורידה בה ביום בעת הזיווג. ונחזור לענין, לפי שבשבוע א' מתחילים לנכנס ולהתפשט החסד הא', לכן הוא חל המועד מכלל חג המצות, אבל לפי שעדין לא נשלם לנכנס עד יום הז', לכן אינו יום טוב גמור רק חל המועד.

דרוש יא

טעם זה, ואז יוצאות קצת האורות ההם דרך הפה ולחיוץ, וקצתם נשארים בפנים כנ"ל.

ואמנם בחינת הגבורות הם אש, ובחינת החסדים הם מים, ולכן הגבורות הם תזקות מאד, ומרב חמימות אשם, אינם יכולות להשאר בפנים, והם הבורקות ויוצאות לחוץ דרך הפה, ונעשית בחינת אור המקיף, אבל החסדים נשארים בפנים בסוד אור הפנימי. וכבר נתבאר אצלנו, כי אור המקיף גדול מאור הפנימי, אף על פי שהאור הפנימי הוא חסדים כנזכר, והאור המקיף הוא גבורות, עם כל זה, הטעם הוא נרמז, כמו שאמר הכתוב 'טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת', פרוש, כי הגבורות הם פחות הדין הנקראים תוכחת, שמהם באים התוכחות והיסודין לעולם, הנה הם יותר טובים ויותר מאירים, להיותם מגלים בבחינת אור המקיף, יותר מן החסדים הנקראים אהבת חסד, להיותם מסתרים בבחינת

והוא דרוש ה' בענין ספירת העמר. הנה נודע, כי כמו שיש בעיר אפין מוחין דאורות פנימיים, גם יש לו אורות מקיפין, וממח הדעת שבו, יורדים ומתפשטים בו אורות פנימיים ואורות מקיפין, והאור הפנימי מתפשט ויורד דרך הגרון, ומתפשט בגופא דעיר אפין. אבל האור המקיף, הנה הוא יוצא מן הפה ולחיוץ, ומקיף את הז' תחתונות, על דרך האמור לעיל ממש בבחינת החסדים הפנימיים המתפשטים בז' תחתונות, ועתה נבאר ענינם. הנה אלו החסדים והגבורות שבתוף היסוד דאמא, הם אורות רבים וגדולים, ועומדים במקום צר ודחוק, כנודע כי מח החכמה והבינה גדולים מאד ממח הדעת, ובפרט במקום התפשטות יסוד דאמא תוף הגרון דעיר אפין, כי הוא מקום צר עד קצה אחרון, והם ב' מוחין דחסדים וגבורות, ואינם יכולים לדחק שם, ואז מחמת הדחוק הם בוקעים המקום ההוא, וזה סוד בקיעת הפה הנבקע במקום הגרון, והבן

כנודע כי עטרא דגבורה גניז באמא. והרי נתבאר
בחינת אור המקיף מה ענינו, ואיך הוא בחינת
עטרא דגבורה, ואיך הוא מן אמא עלאה, כי
הגבורות מן אמא עלאה אנו, וכמו שבארנו כמה
פעמים, כי כל אור המקיף הוא מבינה הנקראת
שם אהיה, וזכר הקדמה זו.

ונחזור לענין ספירת העמר, כי עתה אנו צריכים
להמשיך ב' בחינות אורות פנימיים ואורות
מקיפים, והנה כדגמת מה שנתבאר לעיל, בענין
המשכת האור הפנימי במ"ט ימי ספירת העמר,
כך ממש היא המשכת אור המקיף. ולכן צריך
שנרחיב הבאר בזה, ובו נבאר ענין עמר
השעורים שהיה קרב בלילה הא' של ימי
הספירה מה ענינו. דע כי בזמן שבית המקדש
קדם, על ידי קרבן מנחת השעורים בלילה הזה,
היו יורדין בחינות הסודים והגבורות אל הדעת,
ומשם נתפשטו עד הגרון, אבל עתה אין בנו כח
להמשיך אור הפנימי, כי אור הפנימי לא היה
נמשך אלא על ידי קרבן השעורים כנזכר. ואמנם
עתה אנחנו צריכים שיתפשטו אליו הסודים
והגבורות בגופא דזעיר אפין, וככל לילה ממ"ט
ימי ספירת העמר, אנחנו מורידים בחינת
הסודים והגבורות למטה, כל מדרגה וביחינתה
ביומו עד מלאת ימי העמר.

והנה כל פונתנו עתה אינו אלא בבחינת אור
המקיף, להמשיכו ולהוציאו דרך מוצאות הפה,
ואחר צאתו נעשה אור מקיף כנ"ל. וזו היא סוד
הברכה של על ספירת העמר, כי בבחינת דבור
והכל היוצא דרך הפה, והוא בחינת אור המקיף,
כי אור הפנימי היה נמשך בזמן שבית המקדש
קדם על ידי קרבן העמר, והנה עתה שנתרחב
בעיונותינו הרבים, ואין בנו כח להמשיכו, לכן
אנו אומרים אחר ברכת העמר, שהיא בחינת אור
המקיף, 'הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית
המקדש למקומה במהרה ביימנו', ועל ידי כך
נתקן איזה תקון בבחינת אור הפנימי. ונמצא
עקר כל הפונה היא באור המקיף, כי צדין לא
יצא כלל, אבל האור הפנימי כבר נכנס, ואינו
צריך רק התפשטות למטה בלבד, ולכן כאשר
תכונן בבחינת אור המקיף, תכונן גם כן להמשיך
אור הפנימי, אבל עקר הפונה תהיה באור המקיף
כנזכר.

אור הפנימי, אולם מסתור ואינו נגלה ומאיר, עם
היות כי בבחינת עצמם, הסודים הם מעולים
יותר מן הגבורות.

ובזה תבין מה שכתוב בתקונים תקון ע', בענין
ה' מוצאות הפה, הנקראים פתוחי חותם, דא
אמא עלאה כו', והענין הוא, כי כיון שפתיחת
הפה נבקעת מחמת ה' גבורות מנצפ"ך כנ"ל,
הנה הם עצמן ה' מוצאות הפה, והם סוד הכ"ב
אותיות אחע"ה בומ"ף כו', כנודע כי האותיות
נפקא מבינה כנזכר בהקדמת ספר התקונים. גם
שם נתבאר, כי האותיות נקראים נפש. והטעם
הוא, כי להיותם בבחינת הגבורות, שהם עטרא
דמלכות הנקראת נפש, לכן גם הם נקראים נפש.
ובזה יתישבו ב' מאמרים הנזכרים בספר הזהר,
שהמאמר האחד יראה, כי אותיות הם יוצאים מן
הפה, וממאמר אחר הבי' יראה, כי הם יוצאים מן
חותם אמא עלאה, ושניהם הם אמתיים, כי הנה
האותיות הם בחינת הגבורות הנתונים תוך
היסוד דאמא עלאה, ומתלבשת בזעיר אפין,
ואלו הגבורות הם הנקראים חותם דאמא עלאה,
כמבאר אצלנו בהרבה מקומות, אם בענין הצלם
דהושענא רבא הנקרא ליל החותם, ואם בענין
מה שאמרו ז"ל באותם הד' דברים הנקראים
חבי"ת, שצריכים חותם בתוך חותם, והם יסוד
ומלכות שבה, שהם שני החתמות הנזכרים.

והנה היסוד דאמא מלבש בפומא דזעיר אפין,
ושם נבקע, ויוצא ממנו אלו הכ"ב אותיות, שהם
בחינת ה' גבורות כנ"ל, ונמצא כל דבריהם
אמת. גם בזה תבין מה שכתוב בפרשת
משפטים, כי דעת גניז בפומא דמלכא, פרוש, כי
הדעת הוא בחינת עטרא דגבורות והסודים,
והוא מלבש בייסוד דאמא, ונבקע ויוצא עטרא
דגבורה דרך הפה ולחוצ, וכשהוא רוצה לדבר
מוציאן לחוץ בסוד קול ודבור, שהוא בחינת אור
המקיף, כמבאר אצלנו כי כל הכל הפה הוא אור
המקיף, ולפעמים נשארים בפנים ואינם יוצאים,
ואז כתיב 'נאלמתי דומיה' כו'. והנה ה' אותיות
מנצפ"ך, הם שרש ה' גבורות, ולכן הם אותיות
סתומות, כנודע כי הם בציור מקום פתיחת הפה,
סתומה וצגולה, ולכן נקרא בספר הזהר בשם
פתוחי חותם, כי הוא מקום הנפתח ומגלה עתה,
והוא נמשך מן אמא עלאה, הנקראת חותם,

שיהיו נבלעים תוך גופא דזעיר אפין, על דרך מה שבארנו למעלה, כי זה סוד בחינת אות א' שבמלוי ואו של הו"ה דמ"ה דאלפין, והיא בחינת שם אהי"ה ברבוע העולה ד"ס כנ"ל, ועין שם היטב. ולכן אנו מכונים עתה בעשר הניזות דמ"ה דזעיר אפין, שהם סוד ה' חסדים וה' גבורות שבו, שיעלעו בתוכה אלו ה' דמים תוך עשר הניזות דמ"ה ממש, על דרך מה שבארנו לעיל בסוד 'שופך דם האדם באדם' כו'.

על ספירת העמר, תכנון כי ראשי תיבות הוא ס"ה כמספר שם אדנ"י. והענין הוא, כי כמו שאנו ממשיכים האורות אל זעיר אפין, כן אנו צריכים להמשיך ולתקן בגין הנקבה, וכמו שיתבאר במלת העמר, והוא כי העמר תכנון חסר, כמו שנתבאר לעיל, כי הם עשרה אחורים דא"ה הנקראים עשרה דמים, ואמנם עתה בהתמשכם תוך זעיר אפין ונבלעים בו, נעשים בבחינת פנימיים, ואינם בבחינת ד"ס אלא בישר, ונעשים עשר שמות של אהיה, אשר כל אחד הוא בגימטריא כ"א, וכשתמלאהו יהיו בו עשר אותיות, הרי הוא בגימטריא א"ל. והנה עשר שמות א"ל, הם בגימטריא עמ"ר, ותכנון להמשיך משם א"ל הנזכר, היוצא משם אהי"ה הנזכר, בתשובו הפשוט ובחשבון עשר אותיותיו, אל שם אדנ"י, הנרמז בראשי תבות ספירת העמר כנזכר, ואז תהיה בה בחינת א"ל אדנ"י כנודע. ובאמרך היום כף וכו' לעמר, תכנון כי יום הוא בגימטריא א"ל יקון, והפנה היא, כי כמו שפונת להמשיך אל באדנ"י, כן תכנון להמשיך שם אל בזעיר אפין הנקרא הו"ה.

ובאמרך המספר היום כף וכו' לעמר, אז תכנון בסדר כל הפנויות הנ"ל, בסדר המדרגות כל יום ויום. והמשל בזה, כי בליל א' תאמר היום יום א' לעמר, ותכנון להמשיך בזעיר אפין גדלות א' דאבא של מח החכמה של זעיר אפין, והיא הו"ה אחת דע"ב דיודין. גם תכנון אל אות א' שבשם אהיה, הא' שבפשרה אהיה הנקראים עשרה דמים. גם תכנון להמשיך אור מקיף ואור פנימי מן בחינת המלכות שבחסד הא' מן הה' חסדים, ונכנס בחסד שהוא זרוע ימין, ועל דרך זה תכנון בשאר הימים. ודע כי נראה לי, שאלו י' פעמים אל, הנרמזים במלת העמר כנזכר, הם

וכזה תכין טעם למה מצות ספירת העמר תלויה באנשים ולא בנשים, והטעם הוא, לפי שאין בחינה זו נעשית אלא בפי הזכר זעיר אפין כנודע. גם בזה תכין למה חג המצות נקרא פסח, והענין הוא פ"ה ס"ח, כי בחג הזה יוצא אור המקיף בסוד דבור ושיחה מן הפה ולחוצ, על ידי ספירת העמר הנספר במוצא הפה. ובה תכין טעם מצוה לספר ביציאת מצרים בליל פסח, כי פסח רוצה לומר פ"ה ס"ח, שהם בחינת אור המקיף היוצא מן הפה בבחינת שיחה ודבור, לכן צריך לספר ביציאת מצרים, כי יציאת מצרים הוא יציאת החסד מן הגרון הנקרא מצרים, מקום צר, ולמשה בגופא דזעיר אפין, לכן אנו מספרים אותו, כדי לכוון להמשיך לאותו יציאת מצרים הנזכר, שגם כן תצא דרך הפה הסמוך לגרון, בבחינת הגבורות שהם אור המקיף כנזכר.

ואמנם ענין מנחת שעורים עצמה, ענינה הוא, כי המלכות בתחלה לוקחת עטרא דילה שהם הה' גבורות, שהם ה' אותיות הנקראים אותיות כפולות, ואם תכפלם ב' פעמים יהיו עולים בגימטריא כמנזן שעורה, שהם ב' פעמים פ"ר פ"ר, הרי תק"ס, ועם כללות הה' גבורות הם תקס"ה כמנזן שעורה (א"ש למטה יתבאר, כי ב' פעמים מנצפ"ך הם תק"ס, ועשר אותיות שבהם הרי הם תק"ע, ועם ה' אותיות השרשיות הרי תקע"ה כמספר שורה חסר ו'), ובחג השבועות שהוא הזיווג, אז נתן בה בחינת החסד בסוד טפת הזיווג, ולכן אז היו מקריבים שתי הלחם דחטים, כמו שיתבאר לקמן בעזרת ה'.

והנה עתה אנו צריכים לבאר ברכת ספירת העמר על דרך הפנויות כלם שבארנו למעלה. בא"י, הנה בשם ההו"ה הזאת, תכנון אל הו"ה דמ"ה דמלוי אלפין, לפי שכל ענין ברכה זו וספירה זו תלויה בזעיר אפין כנ"ל, ותכנון כי בזה הו"ה כלולות עשר הניזות דמ"ה דאלפין. והפנה היא כמו שבארנו לעיל, כי בזמן גלות מצרים, לא היו מאירים בזעיר אפין אלא בחינת עשר הלבושים דאחורים דיסוד דאמא, בסוד עשרה דמים כנ"ל, אשר לכן היו החיצונים נאחזים בהם, ועתה בגאלת מצרים אנו ממשיכים החסדים והגבורות עצמן שהם עשרה, תוך זעיר אפין, ואנו ממשיכים אותם העשר דמים של הלבושים,

עשרה מקיפים, כי כן שם אל במלויז הוא אלהי למד, והוא בגימטריא קס"ף, והדבר אצלי הוא בספק.

עוד יש פונה אחרת בענין ספירת העמר, וצריך לכוון בה. הנה ימי העמר הם בחינת דינין וגבורות, והם ענין הש"ך דינין הנודעים, והם בגימטריא העמר. והנה שרש כל הדברים הם אלו הש"ך דינין, ולכן אנו צריכים למתקם ולבסמם. והנה ענין אלו הש"ך דינין הם בחכמה וגם בפניה, כי הנה בחכמה יש בו ל"ב נתיבות, כל נתיב כלול מ' ספירות, הם בגימטריא ש"ך ניצוצין. ואלו נרמזו ב' פעמים בספר הזהר בפרשת פקודי, ואמרו שם, דבוצינא דקדושתא בטש במחשבה עלאה, וניצוצין זריק לשכ"ה עיבר כו', והם סוד הל"ב נתיבות חכמה, כי במחשבה הברו אלו הש"ך ניצוצין, והו ענין ל"ב אלהים דמעשה בראשית, שהם ל"ב נתיבות חכמה, וכלם דין משם אלהים, ואחר שנקמשים מן החכמה אל הפניה, נעשים שם חמשים שיערים, הם בחינת ה' גבורות כל אחת כלולה מעשר, והנה כל שער ושער כלול מכלם, ונמצא כי חמשים מיני ש"ך ניצוצין הם, כל שער ושער חלוק ומשנה מחברו, והם בבחינת צרופים או גימטריאות כל אחת משנה מחברתה, ומאלו החמשים שיערים שהם ה' גבורות, נמשכות נשמות בני אדם, כל אחד ואחד נמשך משער פרטי, ולא קבילי ממורי ז"ל פרטן, וזלתי ה' או ו' שיערים מהם, ואלו הן.

שער א' הוא, כי הנה בינה היא הו"ה דס"ג, גם הוא ה' ראשונה שבשם הו"ה, ולכן כנגדה הם חמשים שיערים. ונמצא כי כל חלק מה' חלקי הפניה, היא כלולה מ' שהם חמשים שיערים. ונמצא כי ה' חלקי הפניה, הם ה' שמות דהו"ה דס"ג, וה' פעמים ס"ג הם בגימטריא שט"ו, ועם הה' עצמה של בינה, שהם ה' גבורות מנצפ"ך, יהיו ש"ך ניצוצין. ואמר לי מורי ז"ל כי מזה השער נמשך שרש נשמתו, ולכן צריך אני לכוון בשער הזה ולא באחרים.

ושער הב' הוא, כי כשתקח ג' אותיות דין של אדני, ותמנה ה' פעמים דין, כמספר ה' עלאה שהוא הפניה, יהיו בגימטריא ש"ך, כנודע כי

הה' אלפי"ן שבה' שמות של שם אדנות, הם בחינת המתקן והבסוס של ג' אותיות דין, כמבאר אצלנו, ואז נעשים כמנין שכ"ה. **השער הג'**, תמנה ו' תריות דמ"ה דמלוי אלפי"ן, שכל הו"ה היא בגימטריא אד"ם, והם סוד ד' מלכים שכלכו בארץ אדום, וכל אחד מהם נקרא אד"ם, וז' פעמים אד"ם עם ה' עלאה שהיא בינה הם ש"ך. **השער הד'**, הוא ל"ב אלהים, שהם הל"ב נתיבות הנ"ל, כל אחד כלול מ' ספירות הם ש"ך כנ"ל. **השער הה'**, שם שד"י, אם תחבר עמו חשבון ו' צרופים שיש בו כנודע, והם שד"י ש"ד דש"י יש"ד יד"ש, יהיו ש"ך. **השער הו'**, שם אל"א הנה, כי יש בהם ו' אותיות, וכנגדם תמנה ו' פעמים אל"א אהי"ה, יהיו בגימטריא ש"ב, ועם ו' אותיות הרי ש"ח, ועם כללות הב' שמות הם ש"ך. ודע כי אלו ה' שיערים אינם כסדר, ואינם אלו ה' שיערים הראשונים שבחמשים שיערי בינה, אכל הם ו' שיערים מפזרים אחד מכאן ואחד מכאן.

ועתה נבאר סדר הכונה בספירת העמר. הנה מי ששרש נשמתו בשער הא' מאלו ה' שיערים הנזכרים, צריך שיכוון בפניה השער הזה, למתקן אלו הש"ך דינים, ולחלקם בד' חלקים כנגד שבעה שבועות. כי הלא הם בחינת ו' פעמים אד"ם כנ"ל, שהם בחינת מלכי אדום כנ"ל, וזה סדרן.

הנה באמרך על ספירת העמר, תכוון כי מלת העמר היא בגימטריא ש"ך, אשר פונתנו היא למתקם ולבסמם כנזכר, ותכוון כי אלו הש"ך, הם ה' תריות דס"ג שהם שט"ו, ועם ה' שבפניה הרי ש"ך. וצריך לחלקם לשבעה חלקים, ולכוון בהם חלק אחד בכל לילה מן השבוע, באפ"ו זה. ליל ראשון תכוון להמתיק החלק הא', שהם מ"ה ניצוצות, וז' פעמים מ"ה הם ה' פעמים ס"ג, ואלו הם, יו"ד ה"י ו"א, ועוד חציה של ו"א אחרונה, שהם שלשה ניצוצין, והרי נמתקו מ"ה ניצוצין כליל א', שהוא אד"ם א'. ליל שני תכוון להמתיק ג' ניצוצין שנשארו מאות ואו האחרונה, ותוסיף עליהם ב' אותיות ה"י של תשלום הו"ה א', ויהיו ח"י ניצוצין, ועוד תוסיף ותקח מהו"ה הב' דס"ג, אותיות יוד ה', וב' ניצוצות של אות יוד דמלוי ה"י, ויהיו אד"ם ב'

וגם גבורה זו נחלקת לז' בחינות לז' ימי השבוע, על דרך מה שבארנו בז' ימי השבוע הא', הנחלקים בז' בחינות החסד, ועל דרך זה בכל הז' שבועות.

גם יכון פונה אחרת, והיא בשם בן מ"ב הרמוז בראשי תבות תפלת 'אנא בלח גדלת' כו', והוא אבגית"ץ, וכתבנו, שהם ז' שמות וכל שם ו' אותיות. בשבוע הא' תכון לשם הא' שהוא אבגית"ץ, ותחלקהו בז' ימי השבוע ההיא בזה האופן, אות א' בליל א', אות ב' בליל ב', אות ג' בליל ג', אות ד' בליל ד', אות ה' בליל ה', אות ו' בליל ו', וכל הו' אותיות עצמם בליל ז'. ועל דרך זה בכל שבוע בשם של חלקו.

גם יכון פונה אחרת ג' בסוד ההי"ן. בשבוע א' יכון אל הו"ה א' שבספירת החסד, פלה מנקדת בסגול. ובשבוע שני בנקוד שבא, שהיא ה' ה' גבורה. ובשבוע ג' ב' ה' התפארת, והיא פלה מנקדת בחולם. ובשבוע ד' ב' ה' הנצח, וכלה מנקדת בחיריק. ובשבוע ה' ב' ה' ההוד, פלה מנקדת בקבוץ. ובשבוע ו' ב' ה' הסוד, פלה מנקדת בשו"ק ו'. ובשבוע ז' ב' ה' המלכות, בנקוד צבאות, שבא וקמץ וחולם. ויחלק כל שבוע לפרטות ז' ימים שבה. כיצד, ליל א' משבוע א', יכון ב' ה' בנקוד סגול, עם הרוחניות שבתוכה שהיא נשמה אליה, והיא הו"ה אחרת גם היא פלה בסגול. בליל ב' ב' ה' בנקוד שבא, עם הרוחניות שהיא הו"ה בסגול. וכן בשבוע ב'. יום א' יכון ב' ה' בנקוד סגול, עם הרוחניות שהיא הו"ה בנקוד שבא. ועל דרך זה בכל שאר הלילות עד ליל ז', שאז יכון ב' ה' בנקוד צבאות, עם הרוחניות שהיא הו"ה בשבא. ועל דרך זה בכל שבוע מז' שבועות.

גם טוב לאדם לכוון במ"ט ימים אלו, לתקן כל אשר חטא בכל הז' ספירות. והמשל בזה, בהיותו בשבוע א', יכון לתקן את אשר חטא ופגם בספירת החסד, ובשבוע ב' יכון לתקן את אשר חטא ופגם בספירת הגבורה, וכן על דרך זה בז' השבועות. גם ראיתי למורי ז"ל מקפיד וזהיר מאד, לומר אחר ספירת העמר, מזמור 'אלהי'ם יתנונו' כו' פלו מעמד, ולכוון בכל יום ויום מן

בליל ב'. וכן על דרך זה תשלים לכוון בז' לילי השבוע הא', להשלים ז' חלקים שבה שמות ס"ג כנזכר, ועל דרך זה תכון בכל שבוע מז' שבועות הספירה.

והענין הוא, כי ז' אדם הם, שהם שבעה מלכי אדם, וכל אדם מהם הוא כלול מכל הז', ולכן בשבוע א' אנו מכוונים באדם הא' שהוא כלול מכל הז', וכן בשבוע הב' באדם הב' כלול מכל הז', וכן על דרך זה בכל הז' שבועות. ונמצא כי בכל שבוע ושבוע, תכון להשלים ה' ה' ה' דס"ג, שהם פנגד הבינה, שהיא ה' ראשונה שבשם, ועוד ה' ניצוצות אחרות להשלים מנין הש"ך, ואלו ה' ה' ה' ה' ה' הם פנגד הבינה המתפשטת בתוך זעיר אפין פנודע, והיא נקראת ה' עלאה, וכשנבקט ומתפשטת בו היא בבחינת אות ה' שהיא הו"ה דס"ג גם כן. פנודע כי אות ה' ראשונה בה נרמז שם ס"ג. ועל דרך זה בשאר החמשים שערים, כל איש ואיש היודע שרש נשמתו באיזה שער מהם הוא, יכון בכונת השער ההוא, לחלקו אל ז' חלקים, בז' כל ימי שבוע ושבוע משבעה שבועות ספירת העמר, כנגד ז' פעמים אדם פנ"ל, אשר אלו הם עקר הש"ך דינין.

עוד יש פונה אחרת בענין ספירת העמר, צריך שתכון להשפיע מן המ"ט יומין דכורין אל מ"ט יומין נוקבין. וכיון שהפונה היא להשפיע במלכות, אם כן צריך להשפיע ממעלה למטה מחסד עד מלכות, ולהוריד השפע מעילא מדכורא לתתא אל נוקבא. ולכן בשבוע הא' יכון להשפיע מחסד שבזכר אל חסד נוקבא, עד שבוע הז' יכון להשפיע מן בחינת המלכות שבזכר, שהיא הבחינה שושארה מן הנקבה משרשת בזכר בסוד 'שימני כחותם', וממלכות זו שבו, ישפיע אל המלכות שבנוקבא. גם יכון דרך פרט בז' ימי השבוע, כי בשבוע א' שהיא כנגד החסד, יכון בליל ראשון להשפיע מחסד שבחסד הזכר, אל חסד שבחסד הנוקבא. בליל שני מגבורת החסד שבזכר, אל גבורה שבחסד הנוקבא. וכן עד ליל ז' יכון להשפיע ממלכות דחסד של הזכר, אל מלכות דחסד דנוקבא. ועל דרך זה בשבוע השני בשבעת הימים שבה, כלם הם מבחינת הגבורות שבזכר לגבורות שבנוקבה,

בהם, תבת 'לאמים' חסר ו', 'תשפוט' מלא ו', תבת 'מישור' מלא ו'. עד כאן הגיעו ליד דרושי ספירת העמר:

דרוש ז

ואמנם להיות כל שבוע כלולה מז' ימים, השעם הוא, לפי שבכל בחינה מהם יש ז' בחינות, הא כיצד, שבוע א', נכנסה הגבורה הראשונה בחסד דזעיר אפין, ובספירת החסד עצמה יש ז' בחינות עצמן, שהם חסד שבחסד, וגבורה שבחסד כו', ומלכות שבחסד. והרי אף ז' בחינות בחסד, כנגד ז' ימים שבשבוע ראשון, וכן על דרך זה בשאר ז' שבועות.

ואמנם היות צריך האדם לספר ספירת העמר בפיו, השעם הוא, כי על ידי היות האדם סופר בפיו, ומוציא הכל מתוך פיו לחוץ, גורם שיוצא הכל אור המקיף מפי האדם העליון שהוא זעיר אפין, ומקיף לכל ז' תחתונות שבו בז' שבועות של ספירת העמר, ועל ידי כן מתמתקות הגבורות דקטנות, ומתפשטות תוך זעיר אפין בסוד אור פנימי כנזכר, כי הם דינים קשים גמורים.

עוד בקנטרס אדם אחד מצאתי באפן אחר, בענין ספירת העמר. דע כי הנה בצאת ישראל ממצרים, יצאו החסדים והגבורות מן הדעת של הקטנות דזעיר אפין, ונתפשטו למטה מגופו כנזכר לעיל בענין הפסח. ואמנם בעזר וסיוע ב' אורות מקיפים, הם מורידים הה' חסדים מן היסוד דאמא, המלכש תוך שליש העליון המכסה של התפארת דזעיר אפין, והם מתפשטים למטה בשאר הגוף. והנה הם ב' מקיפים וה' חסדים הרי הם ז', וכנגד זה צריך שיתפשטו גם כן הה' גבורות עם שני אורות מקיפים, כדי שיוכלו להתפשט כנזכר, והרי הם שבעה אחרים, הם י"ד בחינות בזעיר אפין הנקרא ישראל, וכנגדם י"ד בחינות אחרות בפרצוף הנקרא יעקב, כי גם בו יש ה' חסדים וה' גבורות, הרי הם כ"ח, ושבעה בחינות אחרות ברחל, ושבעה בחינות בלאה, לפי שהנקבה אינה לוקחת רק גבורות בלבד, הרי

המ"ט ימים בתבה אחת ממ"ט תבות שיש בזה המזמור. גם יבנו באות אחת ממ"ט אותיות שיש בפסוק 'שמחו וירננו' כו'. וזה מספר אותיות המ"ט של הפסוק שמחו כו' כדי שלא תטעה

והוא דרוש א' לענין ספירת העמר. דרוש זה פתב הרה"ו ז"ל ששמעו מזולתו. כבר נתבאר כי בפסח הוא זמן הניקה של זעיר אפין, ואין בו אלא מוחין דקטנות שהם ד' אלהי"ם, אחד דיודי"ן בחכמה, ואחד דההי"ן בבחינה, ואחד דאלפי"ן בציויר יו"י בחסדים שבדעת, ואחד דאלפי"ן בגבורה שבדעת בציויר יו"ד. ודע כי במוחין דגדלות, מקדימין החסדים לצאת מן הדעת ולהתפשט בגופא דזעיר אפין, ואחר כך יוצאות הגבורות. אבל במוחין דקטנות, אז הגבורות מתחילות להתפשט בגופא דזעיר אפין, ואחר כך יוצאים החסדים. והשעם הוא, לפי שהמוחין דקטנות הם דינים קשים, וזהו גם כן סוד היצר הטוב והיצר הרע, כי החסדים הם יצר הטוב שבאדם, והגבורות הם היצר הרע, ובימי הקטנות של האדם, מתחיל היצר הרע להתפשט באדם, קדם שיבא היצר הטוב, וזכר הקדמה זאת.

והנה ימי העמר הם זמן דינים כנודע, ולכן הגבורות והדינים של הקטנות, מתפשטים בגופא דזעיר אפין בז' שבועות, ואחר כך ביום חג השבועות שהוא יום מתן תורה, יוצאין גם החסדים של הקטנות שהיו צדין בדעת של זעיר אפין, מתפשטים בגופא של זעיר אפין, ואז גם כן נכנסין בזעיר אפין הד' מוחין כלם דגדלות כנודע. והנה בשבוע א' מתפשטת יורדת מן הדעת גבורה אחת, ונכנסת בחסד דזעיר אפין. ובשבוע השני יורדת גבורה אחת מן הדעת, ונכנסת בגבורה דזעיר אפין. וכן על דרך זה, עד שנמצא שירדה הגבורה החמשת בהוד דזעיר אפין. ובשבוע הששי, מתקצות כללות הה' גבורות ונכנסות ביסוד. וכן בשבוע ז', כללות הה' גבורות נכנסות במלכות דזעיר אפין, על דרך הנזכר בענין התפשטות הה' חסדים.

הם מ"ב, ושבעה גבורות אחרות שמקבלת רחל למטה, הרי כללותם הם מ"ט בחינות, כנגד מ"ט ימי העומר שהם ז' שבועות:

סיכום כוונות הספירה ממהר"ש ויטאל

במקור הובא בסוף דרוש י"ב

על ספירת העומר, תכונן בראשי תבות ספירת העומר, אל שם אדנ"י, העולה בגימטריא ס"ה. והענין הוא, כי כמו שאנו ממשיכין שפע אל הוצעיר אפין, כך אנו צריכין להמשיך גם כן אל הנוקבא. **העומר** הם עשרה אחורים דאחי"ה, הנקרא י' דמים, ואמנם עתה בהתמשכם תוך וציר אפין ונבלעים בו, נעשים בו בבחינת פנימיים, ואינם בבחינת ד"ס אלא ביושר, ונעשים עשרה שמות של אחי"ה, הוא בגימטריא כ"א, וכשתמלאו יהיו בו עשרה אותיות, והרי הוא בגימטריא א"ל. והנה עשרה שמות א"ל, הם בגימטריא עמ"ר, ותכונן להמשיך משם א"ל הנוקבא, היוצא משם אחי"ה כאמור, אל שם אדנ"י, הנקרא בראשי תבות ספירת העומר כנוקבא, ואז תהיה בה אל אדנ"י כנודע. ובאומרו **היום** כך וכך לעומר, תכונן כי יום הוא בגימטריא א"ל הוי"ה, והפונה הוא, כי כמו שפונת להמשיך א"ל באדנ"י, כך תכונן להמשיך שם א"ל בצעיר אפין הנקרא יהו"ה. ובאמרו המספר היום כך וכך **לעומר**, אז תכונן בסדר כל הפונות שנקרא בעזרת ה'. **הרחמן הוא יחזיר עבדת בית המקדש למקומה במקרה בימינו**, הוא תקון האור הפנימי.

ונתחיל בשבוע א'. שבוע א' בחכמה והיותו בע"ב. ליל א', נכנס מלכות דחסד א', ומתפשט ממוחא בגופא דוצעיר אפין בחסד של חסד שלו. וכן בנוקבא, נכנס מלכות דגבורה א' בחסד דחסד שלה. ויכונן בזו הלילה היא חסד שפחסד, והיא הוי"ה נקודתה בסגול ידוד, ופנימיות שלה גם כן הוי"ה בסגול. ויבמח ע"ב, גדלות א' דחכמה דאבא. וגם נכנס אות א' דאחי"ה ראשונה. ויכונן אות א' של שם אבגית"ן. ויכונן במזמור מלת אלה"ם. ויכונן בפסוק של ישמחו, י' של ישמחו.

ליל ב', נכנס יסוד דחסד א' בחסד של חסד שלו, ומלכות בגבורה של חסד. וכן בנוקבא, נכנס

הנה נחבאר, כי הגדלות הזה דוצעיר אפין, הנה לפי שעה בליל א' של פסח, ואחר יום א' של פסח מסתלקין כל המוחין הנוקרים, ויחזור לקדמותו, ואחר כך מליל ב' ואילך, אז אנו חוזרין להמשיך המוחין הנוקרים כפי סדר המדרגות, כל מדרגה ביום שלה, על ידי מצות ספירת העומר, בתמישים יום שבין פסח לעצרת. ונודע כי אין הכתר נמנה לעולם, ואינו נכנס במספר רק מן החכמה ולמטה, והנה כאשר נספר ונמנה שבעה ספירות שיש מן החכמה דוצעיר אפין, והם חכמה בינה דעת, חסד גבורה תפארת, ושם הוא מקום התחלת בנין הנקבה מלכות מאחורי התפארת כנודע, ועמה הם ז' ספירות, וכנגדם אנו סופרים שבעה שבועות אלו. ונמצא כי בכל שבוע מאלו הז' שבועות, נחננת ספירת אחת מז' ספירות הנוקרים. ולהיות כי כל אחת מאלו הז' היא כלולה מכלם, לכן לא הספיק ז' ימים, אלא ז' שבועות, וכל שבוע כולל ז' ימים. גם יכונן להשפיע מז' שבתות, שהם מ"ט יומין דכורין, אל מ"ט יומין נוקבין. וכיון שהענין הוא להשפיע במלכות, צריך להשפיע פסדר, מחסד עד מלכות. גם צריך לכוון בד' שבועות הנוקרים, לתקן מה שפגם בד' ספירות, רוצה לומר, שבשבוע הא' יכונן לתקן כל מה שפגם בספירת החסד, ובשבוע הב' כל מה שפגם בספירת הגבורה, וכן על דרך זה בכל הז' שבועות:

סוד הברכה, היא בסוד דבור ההכל היוצא מן הפה, שהוא סוד אור מקיף. בא"י, יכונן בזו התיקון בשם מ"ה כזה, יוד הא ואו הא. יען כי זאת הברכה היא פלה בצעיר אפין, ולכן תכונן לכלל בשם זה, עשר שמות של מ"ה דאלפי"ן, להכליע אותם עשר דמים של החסד והגבורה בצעיר אפין עצמו, כי הלא הדעת שלו הוא עשרה מדות, ה' חסדים וה' גבורות:

ראשונה. ויבין באות ב' של שם אבגית"ן.
ובמזמור יחננו. ובפסוק ש' של ישמחו.
ע"ש שמפרט כל יום ויום.

יסוד דגבורה בחסד דחסד, ומלכות בגבורה
שלמה. והיא הו"ה נקודה בשבא כזה ידוד,
ופנימיות שלה הו"ה בסגול כזה ידוד. ובמח
ע"ב, גדלות א' דאמא. וגם נכנס אות ה' דאח"ה

דרוש יב - שביעי של פסח ול"ג בעומר

שמעון בר יוחאי עליו השלום, בהאי מלה לא
תשאל ולא תנסה את ה'. ובנודאי שבאור המאמר
הזה עמוק מאד, כיון שמצינו לרשב"י ע"ה
שהפליג בהסתרת סודו, ואמר בהאי מלה לא
תשאל. וביום שמורי ז"ל באר לנו המאמר הזה,
היינו יושבים בשדה תחת האילנות, ועבר עליו
עורב אחד צועק וקורא כדרכו, ומורי ז"ל ענה
ואמר אחריו ברוך דין האמת, שאלתי את פיו,
ואמר לי, כי אמר לו העורב ההוא, כי לפי שגלה
הסוד הזה לכל בני האדם בפרהסיא, לכן נענש
בעת ההיא בבית דין של מעלה, וגזרו עליו
שימות בנו הקטן, ותכף הלך לביתו, וכו' והיה
מטיל בחצר, ובאותה הלילה חלה את חליו, ומת
אחר ג' ימים רחמנא ליצלן.

ולכן ראוי לכל בעל נפש הרוצה הדברים האלו,
להסתירם בתכלית ההסתרה, וזולת הכלל הנודע
בכל החכמה הזו, כי כבוד אלהים הסתר דבר,
ואין מקום להאריך בזה, כי הדברים נודעים, וכל
מה שישתיר האדם הסודות מלגלותם למי שאינו
ראוי, הוא משבח ומכבד בפמליא של מעלה.
והעושה הפך מזה, מכניס עצמו בספנה עצומה
בעולם הזה, במיתת עצמו בהפרכת חס ושלום,
ובמיתת בניו הקטנים, נוסף על ענש נשמתו
בגהינם שאין קץ לעונשו, וכמו שהזכיר רשב"י
ע"ה בסוף אדרא זוטא ועין שם.

והטעם שנענש מורי ז"ל בבאור מאמר זה, וכמו
שהזכיר רשב"י ע"ה עצמו, שאמר בהאי מלה לא
תשאל, הענין הוא, כי הנה נודע שאין החיצונים
נאחזין אלא במוחין של קטנות, כי הם דינין
תקיפין, ובהיות האדם מתעסק בסודות התורה,
אם יהיה בענין זמן הגדלות העליון, או בשאר
דרוש חכמת האמת שהם ענינים למעלה, אין
לאדם כל כך סכנה, כמו בזמן שעוסק בסודות
זמן הקטנות, כי בהתעסקו בהם, הנה החיצונים

מדבר בענין יום שביעי של פסח, ובו יתבאר ענין
קריעת ים סוף שנקרע ביום הזה. הנה למעלה
בדרוש הא' ובדרוש הב', בארנו טעם אל היות
היום הזה נקרא יום טוב, ושם בארנו כי להיות
שבשבו ע"א נכנס מוח החכמה, אשר בו נכללין
כל המוחין, כמו שאמר הכותב 'כלם בחכמה
עשית'. ולכן פשוטלמה פניסתו, כי אז פליטה
ההוא נכנס רשימו דגדלות ב' דאבא, מוח
החכמה, לכן אז הוא יום טוב גמור, ובימים
שלאחריו אף על פי שבו נכנס עצמות גדלות ב',
אין זה חדוש, כיון ששכר נכנס בליל ז' של פסח
והניח בו רשימו, ולכן אינו אלא אסרו חג בלבד,
כי בסבת שאין בו חדוש לכן איננו יום טוב
ממש, ולהיות כי בו נכנס עקר גדלות ב' דאבא,
לכן הוא אסרו חג ואינו חל גמור. והנה לכן ביום
ז' של פסח, יש חייב זיווג, לפי ששכר עתה יכול
זעיר אפין להידווג עם המלכות.

וטעם הדבר יובן במה שבארנו לעיל, כי המוחין
מתפשטים ב' בחינות, הלא הם חכמה ובינה,
ועטרא דחסדים ועטרא דגבורות שבדעת, וחסד
וגבורה ותפארת. ואמנם בבחינה הזו' שהיא
התפארת, צריך לכוין בה ב' בחינות יחד, והם
בתפארת, ומלכות העומדת באחוריו פנודע. וכל
בחינה מאלו הז' כלולה מכלם, ולכן הם ז'
שבועות, וכל שבוע ז' ימים. ועתה ביום ז' של
פסח, שהוא יום ו' של שבוע א' דספירת העמר,
נתקן בחינת התפארת, ולכן הרי הוא כאלו
נתקנה גם המלכות שהוא באחוריו, ולכן הוא
יום טוב וראוי לזיווג. האמנם כיון שלא נתקנו כל
המוחין, לכן אינו זיווג גמור מעלה, אמנם נקרא
זיווג דקטנות, כיון שעדין לא נגדל זעיר אפין.

וכזה יתבאר לך לשון מאמר אחד מספר הזהר,
בפרשת בשלח בפר' נ"ב ע"ב בענין קריעת ים
סוף, בפסוק 'מה תצעק אלי', ואמר שם רבי

שִׁיחֹר וְעִיר אֲפִין שֶׁהוּא עֵתָה בְּסוּד הַקְטָנוּת, לְהַזְדוּג עִמָּה עֵתָה בְּלִיל ז' שֶׁל פֶּסַח, בְּבַחֲנִית הַיְסוּד שָׁבוּ, שֶׁהוּא בְּבַחֲנִית קְטָנוּת, וְעַל יְדֵי זֶה נִפְתַּח רַחֲמָה וְיִוְלָדָת, וְאִזּוּ הַחִיצוֹנִים יוֹנְקִים הַסִּיגִים וְהַזְהָמָה וְהַפְסָלָת, הַנִּשְׁאָר מִן הַדִּין הַהוּא שֶׁל זְיוּג הַקְטָנוּת, וְאִינֶם נִאֲחָזִים בְּנִשְׁמוֹת הַנוֹלָדוֹת מִן הַזְיוּג הַגְּדוּלוֹת דְּיוֹם א' שֶׁל פֶּסַח.

וּלְפִי שֶׁהַזְיוּג הַזֶּה הוּא מִבְּחִינַת הַיְסוּד דְּקְטָנוּת הַנִּקְרָא נַח"ש, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בַּעֲזָרַת ה', כִּי הוּא דִּינִין תְּקִיפִין, לְכֵן הַזְיוּג הַהוּא מְכַנֶּה בְּשֵׁם נְשִׁיכָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ וְנִשְׁיף בַּעֲרִיתָא כו', וְאִמְנֵם הַיְסוּד הַזֶּה בְּהִיּוּתוֹ בְּבַחֲנִית קְטָנוּת נִקְרָא בְּשֵׁם נַח"ש, וְהַטָּעַם הוּא כִּי הַיְסוּד נִקְרָא שְׂד"י כְּפוֹדָע, וּבְזִמְנֵן הַקְטָנוּת אֵין לוֹ אֲלָא חַיִּית מִן הָאֲחֻזִּים שֶׁל הַדַּעַת דְּזַעִיר אֲפִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׁם אֱהִי"ה בְּרַבּוּעוֹ הָעוֹלָה ד'ס כַּנ"ל, וּבְהַתְחַבֵּר דָּם עִם שְׂדִי יִהְיֶה בְּגִימְטְרִיא נַח"ש. וְהַעֲנֵן הוּא, כִּי עֵתָה אֵין הַיְסוּד הַזֶּה מִמְּשִׁיף טַפַּת הַזֶּרַע אֲלָא מִן הָאֲחֻזִּים שֶׁל הַיְסוּד דְּאֵמָא שְׂבִיתוֹף דַּעַת דְּזַעִיר אֲפִין, שֶׁהֵם הַלְבוּשִׁין שֶׁל הַמּוֹחִין דְּחֶסֶד וּגְבוּרָה כַּנ"ל. וְהִנֵּה אֵמָא נִקְרָא אֱהִי"ה בִּיּוּדִין, וְהָאֲחֻזִּים שְׂלָה הוּא רַבּוּעוֹ שֶׁהוּא עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא תַקמ"ד, וְאִמְנֵם רַבּוּעוֹ הַפְּשוּט שֶׁל אֱהִי"ה הוּא גִימְטְרִיא ד'ס, וְאוֹתִיּוֹת מְלוּיֵי הֵם בְּגִימְטְרִיא ת"ק, כְּמוֹ הַמְּלוּי שֶׁל שֵׁם שְׂד"י שֶׁהוּא ת"ק כְּפוֹדָע, וְלִכְּנֵן תְּסִיר מִן תַּקמ"ד מְלוּיֵי שֶׁהוּא ת"ק, וְיִשְׁאָר ד'ס. גַּם תְּסִיר מִן שְׂד"י אוֹתִיּוֹת מְלוּאוֹ שֶׁהוּא גַם כֵּן בְּגִימְטְרִיא ת"ק, וְיִשְׁאָר שְׂד"י פְּשוּט. וְאִזּוּ תַּחֲבֵר שְׂדִי פְּשוּט, עִם רַבּוּעַ שֵׁם אֱהִי"ה פְּשוּט, שֶׁהוּא דָם, וְיִהְיֶה הַכֹּל בְּגִימְטְרִיא נַח"ש.

וְהַעֲנֵן יוֹתֵר בְּבִאוּר הוּא, כִּי רַבּוּעַ אֱהִי"ה הַנִּזְכָּר הָעוֹלָה ד'ס, הוּא בְּחִינַת הַיְסוּד דְּאֵמָא, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ נִמְשָׁכַת הַטָּפָה בִּיְסוּד זַעִיר אֲפִין הַנִּקְרָא שְׂד"י, נִתְּנָת בְּבַחֲנִית זְיוּג אֶל הַנִּקְבָּה, וְהַתְחַבְּרוּת יְסוּד דְּאֵמָא עִם יְסוּד דְּזַעִיר אֲפִין הַרִי נַח"ש, כִּי כָּל אֵלוּ הֵם בְּבַחֲנִית דִּינִין קָשִׁים. וְזֶה סוּד הַנִּחָשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁבְּקִדְשָׁה הַנּוֹשֵׁף רַחֵם הָאֵלִיל, וְלִכְּנֵן בְּלִילָה אִזּוּ יֵשׁ זְיוּג תַּחֲתוֹן וְאִנּוּ מִתְּרִים בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה, אֲבָל אֵין זֶה נִקְרָא זְיוּג גָּמוּר, לְפִי שֶׁעֲדִין הוּא מִבְּחִינַת זִמְנֵן הַקְטָנוּת.

מִתְעוֹרְרִים בָּהֶם וּמִתְאַחֲזִין שָׁם, וּמִזְכִּירִים עֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁל הָאָדָם הַמִּתְעַסֵּק בָּהֶם. וְזֶה סוּד מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם רַבֵּן שֶׁל נְבִיאִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'וַיֵּנֶס מִשָּׁה מִפְּנֵי' וְהַטָּעַם הוּא, לְפִי שֶׁעֲנִין הַמָּטָה אֲשֶׁר נִהַפֵּךְ לְנִחָשׁ, הוּא בְּחִינַת קְטָנוּת דְּזַעִיר אֲפִין הַנִּקְרָא נִחָשׁ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בַּעֲזָרַת ה', וּבְהִיּוּתוֹ מִתְעַסֵּק בְּדְרוּשׁ הַהוּא, נִתְּנָרָא וַיֵּנֶס מִפְּנֵי, וְלִכְּנֵן הַסוּד הַזֶּה צָרִיךְ לְהַעֲלִימוֹ, אִם מִפְּאֵת עֲצָמוֹ, וְאִם מִפְּנֵי שְׂאִין אִנּוּ יוֹדְעִים אֲמַתְתּוֹ, אֲפִלּוּ טַפַּת גְּרָגִיר שֶׁל חֶרְדֵּל מִן הַדְּרוּשׁ הַהוּא.

וְנִחָזֵר לְעֲנֵן לְבִאֵר אוֹתוֹ הַמֶּאֱמָר, בַּעֲנֵן הָאֵילָה הַהִיא שְׂרַחֲמָה צֶר וְחִבִּיבָה עַל בַּעֲלָהּ, וּבַעֲצַת לִידְתָּהּ מִזְדַּמֵּן לָהּ נִחָשׁ אֶחָד וְנוֹשֵׁף בַּעֲרִיתָא וְיִוְלָדָת כו'. דַּע כִּי הָאֵילָה הַזֶּה הִיא נּוֹקְבָא דְּזַעִיר אֲפִין הַחִבִּיבָה מְאֹד עַל בַּעֲלָהּ זַעִיר אֲפִין. וְהִנֵּה בְּלִיל א' שֶׁל פֶּסַח נִדְּוִגוּ יַחַד, וְאִזּוּ הִנֵּה זְיוּג מְעֵלָה גָּמוּר, לְפִי שֶׁהַזַּעִיר אֲפִין נִגְדֵּל בְּתַכְלִית הַגְּדוּלוֹת, וְגַם בְּחִינַת הַיְסוּד שֶׁנִּדְּוִגוּ אִזּוּ עִמָּה, הוּא יְסוּד דְּגְדוּלוֹת, וְלִהְיוֹת זְיוּג הַהוּא זְיוּג עֲלִיּוֹן, וְלֹא נַעֲשֶׂה עַל יְדִינוּ, נֶאֱסַר זְיוּג תַּחֲתוֹן כַּנ"ל. וְהִנֵּה הַנּוֹקְבָא מַעֲבֵרַת מִן הַזְיוּג הַהוּא כָּל יְמֵי הַפֶּסַח, וּבִיּוֹם הַזֶּה שֶׁל פֶּסַח יוֹלָדָת אוֹתוֹ. וְעִין בְּדְרוּשׁ יוֹם אֲסִירוֹ חֵג שֶׁל סְכוּת, כִּי שֵׁם נִתְבָּאֵר בְּאֶפֶן אַחֵר.

וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר כִּי תַּכָּף אַחֵר יוֹם א' שֶׁל פֶּסַח, חוֹזֵר זַעִיר אֲפִין לְבַחֲנִית קְטָנוּת הָרָאוּשׁוֹן, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת נִתְקֵן וְהוֹלֵךְ מֵאֵז וְאֵלָּה. וְאִם הוּא בִּימֵי קְטָנוּת, מְכַל שָׁכֵן נּוֹקְבָא, שְׂאִינָה נְבִיגִית אֲלָא עַל יְדוֹ שֶׁהִיא עֲדִין קְטָנוּת, וְלִכְּנֵן נִקְרָאֵת עֵתָה בְּשֵׁם הָאֵילָת אֲשֶׁר רַחֲמָה צֶר, כִּי הִנֵּה אֵין בְּרַחֲמָה רַק הַ' גְּבוּרוֹת דְּמִנְצַפ"ךְ, שֶׁהֵם בְּחִינַת עֶמֶר מִנְחַת שְׁעוֹרִים שֶׁנִּקְרַב בְּיוֹם א' לְעֶמֶר, כְּמִבְּאֵר לְעִיל, כִּי מִנְצַפ"ךְ כְּפוּל הוּא בְּגִימְטְרִיא שְׁעַר"ה, כִּי ב' פְּעָמִים מִנְצַפ"ךְ הֵם תַּק"ס, וְעֲשָׂרָה אוֹתִיּוֹת שְׂלָתֶם הָרִי תַק"ע, וְעַם ה' אוֹתִיּוֹת הַשְּׂרָשִׁיּוֹת, שֶׁהוּא עֲנִין הַכְּלָלוּתִם חֲמֵשׁ בְּחֶמֶשׁ, הָרִי תַקע"ה כְּמִנְיָן שְׁעַר"ה, וְלִכְּנֵן רַחֲמָה צֶר מְאֹד, כִּי לֹא נִתְּנוּ בָּהּ הַ' חֲסִדִּים, וְלִכְּנֵן אֵינָה יְכוּלָה לִילֵד, לְפִי שֶׁאִם תֵּלֵד יִתְאַחֲזוּ בָּהּ הַחִיצוֹנִים, בְּאוֹתָם הַנִּשְׁמוֹת דְּזְיוּג גָּמוּר דְּלִיל פֶּסַח הָא', אֲשֶׁר אִזּוּ בְּתוֹכָהּ בְּסוּד הָעֵבוּר, וּבִצְאָתָם מִפְּתַח רַחֲמָה יִתְאַחֲזוּ בָּהֶם, בְּסוּד 'לִפְתַּח חֲטָאת רֹבֵץ', לְפִי שֶׁהִיא עֵתָה בְּזִמְנֵן הַקְטָנוּת. וְהַתְקוּן לָזֶה הוּא,

בזמן ההוא כנ"ל, כי אינם נשלמים לפנים כלם עד חג השבועות, ואז הוא זיווג גמור דגדלות, כמו שיתבאר בעזרת ה'.

ענין הגלות במ"ט ימים אלו. לא היה מורי ז"ל מגלח ראשו, אלא בערב פסח ובערב חג השבועות, ולא היה מגלח לא ביום ראש חודש איר, ולא ביום ל"ג לעמר בשום אופן.

ענין ל"ג לעמר שאסור בהספד ותענית ובנפילת אפים. דע, כי הנה מ"ט ימי העמר הם ימי הדין כנ"ל, שהם סוד הש"ך דינים המתמקקים בימים האלו בענין העמר. והטעם הוא, לפי שעדין זעיר אפין הוא כל מ"ט ימים אלו בבחינת קטנות עד חג השבועות. ובהוה יתבאר טעם ענין מיתת כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא בימים האלו, והטעם למה פסקו למות כל"ג לעמר. דע, כי רבי עקיבא עליו השלום, שרש נשמתו היתה מן הה' גבורות בהיותם בשרשם למעלה בדעת דזעיר אפין, ולא בבחינת התפשטותם למטה לגופא, והנה הוא בסוד הדעת בין בסוד הגדלות בין בזמן הקטנות, כמו שבארנו לעיל בענין משה רבנו עליו השלום, שנאמר בו 'וינס משה מפניו', וענין שם בענין קריעת ים סוף.

והנה נודע כי הדעת דקטנות גם הוא כלול מחסד וגבורה, וב' עטרין אלו הם שם אלהים דמלוי אלפיו, אלא שהאלהים דחסד, האל"ף דמלוי הה' א' שבו, הוא ציור יו"י, ושל הגבורות ציור יו"ד, כנ"ל בדרוש א' בענין ב' כוסות דליל פסח השלישי והרביעי, וענין שם. ולכן נקרא עקיבא, כי ג' אותיות עקב, הם בגימטריא ב' שמות אלהים דחסד וגבורה, וב' אותיות י"א מן עקיבא, הוא בחינת שני ציורי האלפיון פנופר, כי של חסד הם ציור יו"י, שהוא צורת אות א', ושל הגבורה הוא ציור יו"ד דעקיבא במלואה. ונמצא כי ב' אותיות י"א של עקיבא, הם ב' ציורי אלפיון של ב' אלהים, הרמוזים בג' אותיות עקב מן עקיבא. והנה רבי עקיבא, הוא היה אב ורבי, לכל הנשמות הנמשכות מאלו הגבורות המתפשטים בגופא דזעיר אפין, לפי שהוא כללות הדעת העליון למעלה בשורש ובמקומו. אבל תלמידיו הם בחינת הגבורות המתפשטות ממנו, ומתפשטים בגופא דזעיר אפין. ולפי

וכזה תבין ענין קריעת ים סוף שנקרע ביום זה, שהוא קריעת רחם האלה, שהוא היסוד שבה סוף לכל דרגין שבה, על ידי זיווג נשיכת נחש העליון דקטנות. וזה באור מאמר פרשת בשלח הנ"ל, וזה לשונו, "ובספרא דצניעותא מה תצעק אלי, אלי דיקא, בעתיקא תליא מלתא". רוצה לומר, כי להיות אז זעיר אפין בבחינת קטנות, לא היה יכול להודג עם נוקבא בסוד נשיכת הנחש כדי לקרוע קריעת ים סוף, אם לא על ידי הארה הנמשכת לו מעתיקא קדישא, הוא אריף אפין פנופר, כי נה"י דאריף אפין מתלבשת בזעיר אפין, ועל ידי כן מתעורר אריף אפין להאיר בזעיר אפין, ועל ידי כן מודג זעיר אפין בנוקבא בסוד נשיכה הנזכר, אבל שאר ההארות הנמשכות לו עתה מאבא ואמא, אין בהם פח לעוררו אל הזיווג הזה, ולכן בעתיקא תליא מלתא.

וכזה תבין ענין משה, שכתוב בו 'וינס משה מפניו' כו' כנ"ל, כי הנה נתבאר אצלנו, כי בכל הדברים יש קטנות וגדלות, וגם יש בחינת משה של זמן הקטנות, והוא סוד ב' שמות א"ל שד"י שהם בגימטריא משה, וקשטוסיה עליהם ט' אותיות שיש במלוי שם שד"י, יהיו בגימטריא שנ"ד, ואם תוסיף ה' אותיות שיש במלוי א"ל, או ה' אותיות של א"ל שד"י בפשוטם, יהיה הכל בגימטריא שנ"ט, שהוא בגימטריא נח"ש עם הכולל. וזה סוד וצפית חשן משפט, כי החש"ן הוא אותיות נח"ש, ובו משפט ודיגין תקיפין, וזהו גם כן מה שכתוב בסוף פרשת ויקהל דף רי"ט ע"א, וזה לשונו, "חיה חדא אית בעלמא, ואיהי שלטא על אלף מפתחין" כו', שהוא סוד שני שמות א"ל שד"י פנופר, אשר במלואם הם עולים בגימטריא אלף, וזה סוד אלף מפתחין הנזכר והבן זה.

ענין כל המ"ט ימים של ספירת העמר. דע, כי הזיווג אשר באותם השבתות ויום ראש חודש איר, אשר התר לנו הזיווג ההוא, עם כל זה איננו זיווג גמור של גדלות, כי עדין זעיר אפין בסוד הקטנות, כנ"ל בענין זיווג ליל ז' של פסח. וכל הזיווגים שבמים האלו, הם על דרך מה שבארנו בזיווג ליל שביעי של פסח, אלא שיש בהם שנוי קצת, כפי בחינת מדרגות המוחין שנקנסו בו

דין דאלהי"ם, נתחלפו ונעשו רחמים, מה שאין כן בשתי אותיות א"ם, וזה סוד מה שאמר יעקב אבינו עליו השלום 'ע"ד הג"ל הזה', רמז אל השם הנזכר שהוא בגימטריא ע"ד. ואמנם האותיות המתחלפות בו הם בגימטריא ג"ל, והנה בהגלות נגלות השם הנזכר ביום ל"ג לעמר, שהוא סוד אותיות המתחלפות שהוא יותר רחמים כנזכר, אז פסקו מלמות.

והנה אחר זמן הקטנות בא זמן הגדלות, ואז מתבטלים דיני הקטנות ומתקיימים בחינת הגדלות. ולכן סמך אחר כך רבי עקיבא, את חמשה תלמידי הגדולים, מבחינת ה' גבורות דגדלות, שהם כנגד חמשה אותיות אכדט"ם שהם רחמים, ואלו נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים, והם רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי אלעזר בן שמעון, ורבי שמעון, ורבי נחמיה. ואמנם רבי עקיבא איננו כל בחינת ה' גבורות שפדעת, רק בחינת גבורה הנקרא הוד האתרוגה שבהם, כמבאר אצלנו במקומו, אבל תלמידיו הם ה' גבורות המתפשטות בגופא. ולהיות כי הוא בחינה עליונה, גבורת ההוד שפדעת עצמו, היה רבי לכלם, אף על פי שהם כוללים כל ה' גבורות, לפי שהם התחתונים המתפשטות בגוף. וכבר בארנו כי רבי עקיבא הוא גבורת ההוד שפדעת דקטנות וגם דגדלות. ודע, כי אף על פי שבארנו שה' החקמים האלו רבי מאיר ורחבירי, הם ה' גבורות האלו המתפשטות, הנה זה הוא השרש של נשמתם בעת לידתם, ואחר שגדלו במעשיהם, עלו והגדילו יותר, כל אחד כפי מציאותו ובחינתו.

ענין מנהג שנהגו ישראל, ללכת ביום ל"ג לעמר
על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו, אשר קבורים בעיר מירון בנודע, ואוכלים ושותים ושמחים שם. אני ראיתי למורי ז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג לעמר, הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההוא, וזה היה פעם הא' שבא ממצרים, אבל אין אני יודע, אם אז היה בקי ויודע בהכמה הזו הנפלאה שהשיג אחר כך. והה"ר יונתן שאגי"ש העיד לי, שבשנה הא' קדם שהלכתי אני אצלו ללמד עם מורי ז"ל, שהוליך את בנו הקטן שם, עם כל אנשי ביתו, ושם גלחו את

שהקטנות קודם אל זמן הגדלות, לכן הקדימו בתחלה, אותם הכ"ד אלף תלמידים שהיו לו בבחירותו מגבת ועד אנטופרס, כמו שאמרו רבותנו ז"ל.

וטעם היות מספרם כ"ד אלף, לפי שהדעת של הקטנות הוא שם אלהי"ם כנזכר, והוא מצטרף לק"ך צרופים כנודע, כי כל תבה בת ה' אותיות בונה ק"ך בתים, ונמצא כי יש בהם כ"ד צרופים מתחיל באות אל"ף, וכ"ד מתחיל באות למ"ד כו', ואלו הכ"ד אלף תלמידים, כלם היו מבחינת כ"ד צרופים הא' של אלהי"ם הא' שבצטרף דגבורה, המתפשט בגופא וזעיר אפין, וכלם מתחילים באות אל"ף, כי אלף ואל"ף הפל אחד. גם וזלת זה נודע, כי שם אלהי"ם במלוי ההי"ן ברבוע, עולה בגימטריא אלף, והרי ב' טעמים למה היה מספרם כ"ד אלף. ולסבת היותם ממוחין דקטנות, לכן היו מבחינת הדינין הקשין, והיו קנטרנין ושונאין זה את זה, כמו שאמרו ז"ל שלא היו נוהגין כבוד זה לזה. וכאשר באו ימי העמר שבין פסח לעצרת, שאז הוא זמן קטנות זעיר אפין, והם ימי הדין כנ"ל, ואז הוא זמן יניקת החיצונים, לכן פגעה בהם אז מדת הדין של הקטנות, על שלא נהגו כבוד זה לזה, ומתו בימים ההם בהיותם קטנים, ולא הגיעו להגדיל ולהאריך ימים לסבה הנזכרת.

וכבוא יום ל"ג לעמר, אז נתגלה קטנות ב' של אמא, שהוא שם אכדט"ם אשר באמא, והנה הוא חלוף שם אלהי"ם, אשר הוא בחינת רחמים בסוד אלהי"ם חיים כנ"ל בדרוש הא' של פסח. והנה ה' אותיות אכדט"ם הם סוד ה' גבורות דגדלות, ועל זה אמר הכתוב 'בטחו בה' עדי עד', כי הוא באמא עלאה והוא רחמים, ולכן בו תלוי הבטחון, וכבר נתבאר לעיל, כי נדרש בספר הזהר בפרשת וארא, על בינה עלאה שהוא שם אכדט"ם והוא רחמים. והנה כבר נתבאר לעיל בדרוש הא' של פסח בענין ד' פוסות, כי שם אכדט"ם נתחלק לשתי בחינות, ג' אותיות אמצעיות והם כד"ט, הם בגימטריא ג"ל, והם מתחלפים בג' אותיות לה"י דאלהי"ם, וב' אותיות א"ם אינם מתחלפות, ונמצא כי נחלק לשתי תבות א"ם ג"ל, כי אותיות ג"ל כיון שהם מתחלפות נעשים רחמים, כי אותיות לה"י שהם

שער הכוונות - שש"פ ול"ג בעומר - דרוש יב

ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה.

גם העיד הה"ר אברהם הלוי, כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם, והיה נוהג לומר בכל יום בברכת תשכן, נחם ה' אלקינו את אבלי ציון כו', וגם בהיותו שם אמר נחם כו', ואחר שגמר העמידה, אמר לו מורי ז"ל, כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו, ואמר לו, אמר אל

האיש הזה אברהם הלוי, כי למה אומר נחם ביום שמחתנו, והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב, ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן אחד, וקבל עליו תנחומין. וכתבתי כל זה, להורות כי יש שרש במנהג הזה הנזכר. ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מתמשה תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא, ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר, כפי מה שבאר לעיל ביום ל"ג לעומר.

ביאור הגר"א לספרא דצניעותא

פרק ה' ל"ה ע"ב

פרק א' י"ז ע"ג

תליסר עד בדיקתיהו - עכשו מפרש והולך פ'רטים של הבריא, והן כמו באצילות כל התקונין. ואמר **תליסר מלכי קרבא** - הן י"ג תקוני דיקנא דאריד אנפין, והן מלכי קרבא לאכפיה, כמו שכתוב לעיל סוף פרק ד', "במזלא הוה תלי דבעא לאוקיר דיקניה". **בשבעה** - הוא שבעה תקונין דגלגלתא דעתיקא קדישא. **שבעה מלכין בארעא אתחזיאו נצחי קרבא** הן ז' דגלגלתא דזעיר אנפין, והן נצחי קרבא, ששם הוא כבחור במלחמה, ושם הוא הנצחון, ומשם נמסר למלכות שהיא ארעא, כמו שכתוב בזהר, דכל זיגני קרבא דמלכא, בידהא מסירין.

ובנגדן הן המועדים שבתורה, שהן זכר ליציאת מצרים, שהיא בבריא ששם מקנן אמא, שמסורה נפקו ממצרים, כמו שכתוב בזהר. ולכן כל התורה תלוי ביציאת מצרים, שהתורה היא בבריא, כמו שכתבתי לעיל (דף מ"ג ע"ג). ו**תליסר מלכי קרבא בשבעה**, הוא בז' ימי הפסח, ביום השביעי קריעת ים סוף, דבעא לאוקיר דקניה. ונגד התליסר הן י"ג חדשים, כמו שכתוב לעיל פרק ב' "משפכתי ירחי אלין" עין שם. **שבעה מלכין כו'** הן ז' ימי הספוד, בד' מינין שפלוכלב, שהן נצחי קרבא בארעא, כמו שאמרו (בהרבה מקומות במ"ד), "בראש השנה באין ישראל ואמות העולם לדין, ואמרו מאן נצח קרבא, ואומר הקדוש ברוך הוא, מאן דנקט סימנא דידי בידא הוא נצח קרבא כו'":

כל הזכויות שמורות לרבי פינחס ראובן ולרב מ' שליט"א

וכן היתה ביציאת מצרים, שבגלות היה הכל סתום, ולכן אמר פרעה "לא ידעתי את ה'", שהיה במצרים בגלות **בלישן סתים לאמא**. ואחר כך בסנה, סדר הקדוש ברוך הוא למשה כל המעשים הנ"ל, ובתחלה עבור, בסוד כל האותות והמופתים. ויציאת מצרים וקריעת ים סוף היה בסוד הלידה כידוע, ואז צנה ה' לאכל מצות שבעה ימים שבין יציאת מצרים וקריעת ים סוף, שהיה הכל בסוד הלידה, בסוד שבעים שנה, שבעין קלין כידוע, כי באלו הימים נשבר רגל הח' ונעשה ה', ואחר כך אין צריך, כמו שכתוב בזהר (תצוה קפ"ג ב') שהשיב רבי שמעון לרבי אלעזר, דאין צריך אלא באותן הימים לאדפר הנס, עין שם. וכמו שכתוב בזהר פרשת פנחס דף רנ"ב ע"א "בחוטא זעירא מכלא תבר ח' חמן ואתעביד מצה". ואחר כך היתה לידת המוחין, ומתפתחא בתרעוי, שהן חמשים יום שבין פסח לעצרת, חמשים שנים שלה. ואחר כך ביום שבוועות, **אתא מפתחא דכליל שית**, והוא ששי לחדש, ומכסא פתחא, וקבל ה' חסדים וה' גבורות, עשרת הדברות חמש נגד חמש, חמש בלוח אחד וחמש בלוח שני, מין ושמאל, ספר וספר וספור, כמו שכתבתי לעיל. ואחר כך **ואחיד להאי ולהאי**, במשכן כידוע, ולכן תקף אחר עשרת הדברות נצטוה על המשכן. ונצטוה מקדם על הדינין 'ואלה המושפטים' כו', כמו שכתוב בפרשת משפטים דף קכ"ג "כל הני תקונין אתנן לאתחברא בחד, עד דכל רבות קודשא נטיל פלא האי יסוד ואשדי לנוקבא ומתברכא מנה, אימתי מתברכא מנה, בשעתא דאתתקנו דינין לתתא, וכד דינין מתתקנין לתתא מתתקנין לעלא, וכל תקונין דמלכא בחדותא בשלימו דאנון שמה קדישא והוה פלא חד וידין הוא שרי בגויהו דקתיב כו'" עין שם, ולכן אחר כך נצטוו 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

חדש ניסן

סוד חג המצות וכל פרטיו

הנה כתוב ב'שבועים נפש ירדו אבתיך מצרימה' וכו', וכבר ידוע שגלות ישראל למצרים היה לברר הניצוצות שנפלו בזמן אדם הראשון באותם הק"ל שנה שפרש מאשתו, והוליד שדין ורוחין ולילין בהוצאת שכבת זרע לבטלה, וזה מה שהיה צריך לתקן. וכל הנשמות שבאו בעולם עד זמן משה היו מערבות משוב ורע, אכן בבא משה שנאמר בו 'כי טוב הוא', התחילו הנשמות הבאות מן הטוב. וגם אלו היו צריכות להתברר ולהתלבן בסוד הגלות במצרים, שסודו כור הברזל. ושם נדחו כל הנשמות שהיו רע, והשאר שהיו טוב נשארו טהורות לגמרי ויצאו מתקנות, והיו ראויים לקבל התורה.

אף כיון שפגם אדם הראשון היה בשכבת זרע לבטלה - הדעת נפגם, והחסדים שהיו מתפשטים ממנו לחוץ, חזרו לאחור ביסוד אמא שהוא בגרון דו"א, ושניהם הם סוד מצרים. וזהו גלות ישראל למצרים למעלה, שרוצה לומר חזרת החסדים שהם סוד בני ישראל, למצרים שהוא יסוד אמא בגרון כנ"ל.

והנה כבר ידוע שהחסדים הם ה', והתפשטותם בחג"ת נ"ה. ושנים ושליש מהם הם מקסים, והינו חו"ג ושליש מתפארת, ושנים וב' שלישים הם מגלים ומתפשטים בגוף ז"א, וזה מפני שקלי יסוד אמא נשלם בחזה כידוע. והנה הה' חסדים סודם ה' הניו"ת, וב' מהם ושליש שהם מקסים ההתפשטות שלהם הוא סתום, ואם חוזרים לאחור אינו נכר כיון שהוא בכסוי. אבל הב' הניו"ת וב' שלישים שמתפשטות בגלוי - חזרתם לאחור נפרת כיון שהיא גלויה. והנה ב' הניו"ת וב' שלישים עולה ע', והינו כ"ו כ"ו וי"ח, וזהו סוד ב'שבועים נפש ירדו' וכו', כי סוד ירדת ישראל למטה היתה בשביל חזרת אלו הע' בחינות של חסדים - בסוד מצרים למעלה.

והנה הדעת בהיותו סתום ביסוד אמא, לא היה מאיר לז"א בסוד פנימיות כלל, כי אם בסוד חיצוניות, בסוד עשר הדמים, והינו רבוע אק"ק שעולה ד"ם, והם לבושי החו"ג. ומצרים, ופרעה

הנה בראש חדש ניסן מאיר שם יקו"ק בצורפו הראשון, כי הוא השולט בו. ובכל חדש ניסן אין אומרים תחנון, כמו שאמרו חז"ל.

..ובי"ב ימים הראשונים של ניסן טוב לומר הי"ב פרישיות של הנשיאים, שבראש חדש ניסן הוקם המשכן והנשיאים הקריבו קרבנם באותם י"ב ימים. ותכונן לקבל פת מאותו השבט אם הוא מהשבט שלך. ותכונן בכל יום צרוף אחד מ"ב צרופי הניו"ה לפי השבט. וזה הסדר: יהודה יקו"ק. יששכר יקו"ק. וכולון יקו"ק. ראובן יקו"ק. שמעון וקו"ק. גד וקו"ק. אפרים קו"ק. מנשה קו"ק. בנימין קו"ק. דן קו"ק. אשר קו"ק. נפתלי קו"ק. וביום הי"ג תאמר התחלת פרשת בהעלותך עד 'כן עשה את המנוחה' כנגד שבט לוי.

וטוב לומר גם כן בט"ו הימים הראשונים של ניסן הט"ו שיר המעלות, שסודם עלית השכינה בט"ו מדרגותיה, הינו י' שלה, וה' שעולה בשל הזכר, הרי ט"ו. ואומרים אותם אחד בכל יום עד שנשלמים ביום ראשון של פסח.

וטוב גם כן לומר שיר השירים פרק אחד בכל יום, וחזורים ומתחילים אותו, ומשלימים אותו בערב פסח.

ושבת שלפני הפסח הוא שבת הגדול, וסודו שבת שהיא נוקבא שנתגדלה, כי הט"ו ימים ראשונים של החדש הם סוד עלית נוקבא, ובתחלה נשלמת בשלה ב' ימים, ואחר כך עולה ומלכשת לה' של הזכר. ובשבת הגדול שהוא ב' של ניסן כבר הגיעה נוקבא לגדלותה, וזהו שבת הגדול. ומשם והלאה תעלה במדרגות הזכר, ותשתלם ביום ראשון של פסח.

ועכשו נבאר סוד חג המצות עם כל פרטיו, עם סוד בעור חמץ ובדיקתו ועשיית השמורים וכונת הסדר וכל המצות שבו. ובתחלה צריך לבאר הגלות ישראל למצרים שהוא השרש לכל זה, ואחר כך נבא לבאור הפרטים בס"ד.

בעור חמץ

סוד הבעור חמץ הוא, כי גדלה אחיזת הסטרא אחרא הרבה בקלות ישראל במצרים, ועל כן כל הפעלה שצריך לעשות עכשו בפסח - לבטל אחיזתם. והנה אחיזתם היא בחור"ג דמוחין דקטנות, וסודם חמץ ושאור, ולכן צריך שלא יראו ולא ימצאו כדי שלא יתאחזו בהם החיצונים, אלא המצה תהיה, שהיא סוד חור"ב, שבהם החיצונים אינם אווזים כלל.

ובליל י"ד בודקים את החמץ כמו שצווי חז"ל, ומניחים קדם הבדיקה עשר פתיחי חמץ כנגד העשר בחינות של קלפה. ויש שמניחים י"א נגד הי"א אוררים. ואלו שמשימים - לבערם, ויכונן לבער הקלפה מן העולם.

ובבדיקה יכונן הוי"ה בנקודותיה כך: יקנ"ק.

וביום י"ד יבערנו. ובשעת שרפת החמץ ביום י"ד יאמר התפלה כתובה בספר זכרון ציון, הובא בקצור של"ה, וזה נסחתה: יהי רצון מלפניך יאורי"א כשם שאני מבער החמץ מביתי ומרשותי, כן ה' אלהי ואלהי אבותי תבער כל החיצונים ואת רוח הטמא תבער מן הארץ. ואת יצרנו הרע תעבירהו מאתנו ונתת לנו לב בשר, וכל הסטרא אחרא וכל הקלפות וכל הרשעה כעשן תכלה, ותעביר דודן מן הארץ. וכל המעיקים לשכינה תבערם ברוח בער וברוח משפט כשם שהעברת את מצרים ואת אלהיהם בימים ההם ובזמן הזה, אמן סלה.

ובסוף יאמר פסוק:

ויאמר יקו"ק אילופ"ד קק"י יויד"ו קק"י **אל השטן**
יגער יקו"ק אילופ"ד קק"י יויד"ו קק"י **בך השטן**
ויגער יקו"ק אילופ"ד קק"י יויד"ו קק"י **בך הבחור**
בירושלם אילופ"ד קק"י יויד"ו קק"י **הלוא**
אלו"ק זה אוד ה' צבאות **מצל מאש.**

והוא יחוד על זה הפסוק, מסגל לגרש הסטרא אחרא.

ויאמר גם כן פסוק **לא גרעו ולא נשחיתו וכו'**, ויכונן בצרופו כזה: לאי רעו ולא ישח יתו בכל הרק דשי כימ לאה האר צדע האת יהו הכמ ימל יממ כסי מיה.

שהוא אותיות הערף, שאווזים מאחורי הגרון, היו יונקים משם ומחזיקים בישראל, כי היה חסר מהם יניקת הסדים שהוא כחם. וכאשר חזרו הסדים לאחור חזר ז"א בעבור באמא, ואז יש לו ג' מוחי קטנות והם ג' שמות אלקיים כידוע. ומשם היו יונקים מצרים בסוד ג' השרים - שר המשקים שר השבחים ושר האופים, והיו מתחזקים הרבה.

וכדי להביא הגאלה, היה צריך לפי הסדר - שיצא הז"א מעבור ליניקה, וממנה לגדלות א', וכן בסדר עד הגדלות ב'. אבל לפי שכל הקלפה היתה מתחזקת הרבה בקטנות כנ"ל בסוד הערף, על כן אם היו הולכות המדרגות בסדר כפי התחזקות האורות בהאירם, היתה יכולה הסטרא אחרא חס ושלום לאחוז באורות הגדלות גם כן. לכן מה עשה הקדוש ברוך הוא, עשה שכפעס אחת יבואו כל המוחין מקטנות א' לגדלות ב', ואז הסטרא אחרא לא יכלה לעמד באורות הגדלות ב', ונתנה מקום והלכה לה.

וכן בכל שנה ושנה בסוד והימים האלה נזכרים ונעשים, בליל פסח מאירים כל המוחין עד הגדלות ב' בפעם אחת. ובזה קדשת ליל פסח גדולה מכל שאר המועדים, כי בהם נתוספה הקדשה אבל בסדר לפי העליות, אבל הכא הכל בא ברגע אחד כמו הפעם הראשונה בעת יציאת מצרים, ולכן אנו אומרים הלל גמור בליל זה.

ובבואנו לבית הפנסת ערכית באים המוחין דגדלות א', ובאמרנו **ההלל** באים אותם דגדלות ב', ואומרים אותו גמור פי גם המוחין הם גמורים. ואחר כך מסתלקים וחוזרים על ידי הסדר. ובסדר באות כל מדרגות המוחין בז"א, ונשארים בו כל היום א', ואחר כך מסתלקים. וחוזרים לבא כל מדרגה בפני עצמה בסדר העמר, כמו שיתבאר, עד שנשלים לבוא ביום א' של שבועות שבו תשלום התקון.

והטעם הוא לפי שכל המוחין שבאו בליל פסח היו רק לפי שעה, עד שייכלו ישראל לצאת מיד הסטרא אחרא, ועל כן באו כל המדרגות שלא פסדר, וסוד זה 'פי בחפזון יצאת'. וכיון שהדבר היה שלא פסדר, על כן לא היה אפשר להתקיים לעשות התקון הצריך, ועל כן הוצרכו להסתלק מיד. ונמצא שכל המוחין הבאים בליל פסח בבית אחת, צריך אחר כך כל המ"ט הימים של העמר להביאם בפסדר, וכדלקמן בס"ד.

ערב פסח

ואחר חצות גלף לטבל לקדשת הרגל. ויטבל ג' טבילות. אחד להעביר השמאה, ואחד לפשט לבושי חל, ואחד לקבל קדשת הרגל. ויכונן יוד הי ויו הי, אלף הי יוד הי, שעולים רג"ל.

ויאמר התפלה המיוחדת לזה, והיא גם כן בספר הנ"ל במקומו. ויאמר פסוק, ויכונן בשמות היוצאים ממנו, והוא:

ויקרא - אלף למד הי יוד ממ, יוד הי ויו הי.

אלקים - אלף למד הי יוד ממ, יוד הי ואו הי.

ליבשה - אלף למד הי יוד ממ, יוד הא ואו הא.

אָרץ - אלף למד הא יוד ממ, יוד הה וו הה.

ולמקנה המים קרא ימים ר"ת הוי"ה ואלקיים ואותיותיהם.

ואחר כך תלף לעשות השמורים. וצריך להתחמם בעשייתו, וזה תקון גדול לפגם הוצאת שז"ל. ובעשייתו יכונן לכלל השכינה בחג"ת, כי הג' מצות סודם כך. ולכלל בס' השכינה באמירת ה"ה"ל"ל שעולה אדנ"י, וזהו תוספת הארה לשכינה לצורך הלילה.

ועוד יכונן לשמור המצות מהחמור, שמה'חמץ' יחזר מ'צה'. ובמצה יתחבר וא"ו אחד ותעשה מצו"ה, הרי מצ"ת מצו"ה. ויכונן שמה'צה' מצו"ה עולה עז"ר, ושיחזרו פ'תנות עזר' לכתנות אור. ואו"ר עולה אל"ף למ"ד אק"ק, וא"ל הוא ייא"י דאק"ק. ועוד יכונן באמירת הלל שמה'חלל' יחזר ה'הלל'.

ובליילה יאמר ערבית בסדר הנ"ל. ואחר כך הלל גמור לתוספת המוחין. ואחר כך גלף לביתו לעשות הסדר בכל פונותיו. ובתחלה יאמר התפלה הראויה לזה, ואחר כך יתחיל.

ארבעה כוסות

ענין הארבעה כוסות הוא, כי לאה היא עומדת מחוץ לז"א פניה באחוריו כידוע, ונמצאים האחרונים שלה לצד חוץ, ומשם יונקים הרבה החיצונים. ולכן בליל פסח שפונתנינו להסיר מן הקלפות כל זניקה, על כן צריך לבטל מציאות פרצוף לאה, ותהיה נכלל ברחל. והנה פרצוף לאה עומדת מחוץ לז"א מאחורי המוחין שלו ומהם

יונקת, ומה שמקבלת ממוחי אבא שבתוכו נקרא משאר"ת, ומה שמקבלת מאותם של אבא נקרא מחמץ"ת, כי היא נקראת ת"ס בסוד הד' אלפי"ן המאירות בה, וסוד זה חמץ ת"ס שאר ת"ס. וכל אלה צריך לבטל בליל פסח, כי הם האורות של דין - לבלתי יינקו מהם החיצונים. והאורות האלו נכנסים דרך גרון ז"א עד ראש רחל, ושם נכנסים בה. וזה סוד הארבעה כוסות שאנו שותים, והם להוריד ההארות של לאה אל רחל.

וכשמגיעים עד הפה שם בוקעים ויוצאים ונעשים אור מקיף אל רחל, וזה סוד פסח - פה סח. ומטעם זה מצוה לספר ביציאת מצרים בליל זה, כי בגלות - ז"א היה בסוד עבור שבו שולט שם אלקי"ם, אבל אינו שלם גם כן כי הוא בסוד אל"ם לבד. ועתה שבא הגאולה, נתרבה כל כך האור עד שיצא דרך הפה, וזה סוד פסח - פה סח.

ועתה נבאר פונת הסדר כסדר הפעולות הנעשות בו. הנה כללות הסדר הוא ד' כוסות וד' מצות, לפי שאחת חותכים לב'. הד' כוסות בעצמם הם מוחין מצד אבא, כי כו"ס גמטריא אלקי"ם, ובהם באים כל המוחין, מגדלות א' דאבא עד גדלות ב' שלה, ולא הקטנות ראשון, כי בא אחר כך, לפי שאין לעורר האורות הקטנות אם בתחלה לא יש הגדלות למתקן. והד' מצות הם ד' מוחין מצד אבא, ובהם באים הד' מוחין, הגדלות ב' דאבא והקטנות א' שלו.

וזהו הטעם שפעולות הד' מצות אנו עושים זו אחר זו, מה שאין כן הד' כוסות שאנו מפסיקים הרבה ביניהם, וזה כי בבוא הקטנות א' דאבא בז"א, אף על פי שאותו של אבא איננו עושה שום פגם וחסרון, עם כל זה בהיותם אורות אבא שהם יותר במעלה ויותר דקות, היה נחשב איזה חסרון, על כן אנו מביאים עמו הגדלות ב' למתקן, וכיון שהגדלות ב' צריך לבא עם הקטנות א', אנו צריכים להביאם זה אחר זה, כי אם היינו מפסיקים - הארת הקטנות היתה מתבטלת.

ואחר כך יש מתוקים והארות אחרות בסוד הרחיצות והטבולים, ונבאר פרטם בס"ד. ובתחלה אסדר סדר שמות המוחין בין דקטנות בין דגדלות.

שמות הגדלות, בין א' ובין ב', הם הנו"ת, והם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן - לד' המוחין ח"ב חו"ג.

ואָמא: א"ם ג"ל, א"ם ג"ל. גְּדֻלּוֹת ב' דָּאָמא: יוד
הי ואו הי.

רחצה - יו"ד פְּעָמִים ה"י - דס"ג, הָאָרָה מְבִינָה
דז"א לְגִבּוּרָה שְׁלֵה, וְז"א רוּחָץ בָּהּ.

מוציא - מַח חֲכָמָה מֵאָבָא. קטנות א' דָּאָבָא:
אלהי"ם. וְגְדֻלּוֹת ב' שְׁלוֹ: יוד הי ויו הי.

מצה - מַח בִּינָה מֵאָבָא. קטנות א' דָּאָבָא: אלהי"ם.
וְגְדֻלּוֹת ב' שְׁלוֹ: יוד הי ואו הי.

מרור - מַתּוּק דִּינִי לָאָה בְּמוֹחִין: חֲרוּסָת - ח"ס
סוד המוחין אק"ק יקו"ק אק"ק, שְׁמִמְתָּקִים רו"ת
שְׁהִיא לָאָה. וְהוּא זָכַר לְטִי"ט, בְּסוּד ב' י"ט - מְלוּי
מ"ה - ודאאו"א, הַנִּתְּנִים לְב' נִיּוּקִין לָאָה וְנִחַל.

פורך - מַח חֲסָדִים מֵאָבָא. קטנות א' דָּאָבָא:
אלהי"ם. וְגְדֻלּוֹת ב' שְׁלוֹ: יוד הא ואו הא, יוד הה
והה. וְזֶה מִפְּנֵי שֶׁהַחוּ"ג נִכְלָלִים זֶה מִזֶּה, עַל כֵּן
יֵשׁ שֵׁם גַּם הַגְּבוּרוֹת.

שלחן עזר - בְּסוּד הַזְּוִיג.

צפון - מַח גְּבוּרוֹת דָּאָבָא. קטנות א' דָּאָבָא:
אלהי"ם. וְגְדֻלּוֹת ב' שְׁלוֹ: יוד הה וו הה, יוד הא
ואו הא, כִּי הַגְּבוּרוֹת נִכְלָלוֹת מִהֲחֲסָדִים, אֲבָל שֵׁם
ב"ן קוֹדֵם כִּי הוּא בְּמִקְוֵמוֹ.

ברך - מַח חֲסָדִים מֵאָבָא. גְּדֻלּוֹת א' דָּאָבָא וְאָמָא:
יוד הא ואו הא, יוד הה וו הה. יוד הא ואו הא, יוד
הה וו הה. קטנות ב' דָּאָבָא וְאָמָא: ע"ה ע"ד. ע"ה
ע"ד. גְּדֻלּוֹת ב' דָּאָמָא: יוד הא ואו הא, יוד הה וו
הה.

הלל - מַח גְּבוּרוֹת מֵאָבָא. גְּדֻלּוֹת א' דָּאָבָא וְאָמָא:
יוד הה וו הה, יוד הא ואו הא. יוד הה וו הה, יוד
הא ואו הא. קטנות ב' דָּאָבָא וְאָמָא: ע"ד ע"ה, ע"ד
ע"ה. גְּדֻלּוֹת ב' דָּאָמָא: יוד הה וו הה, יוד הא ואו
הא.

שְׁמוֹת הַקְּטָנוֹת א' דָּאָמָא הֵם אֱלֹקִי"ם בְּמִלּוּי.
בְּחֲכָמָה דִּיּוּדִי"ן: אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד מִם. בְּבִינָה
דְּהִי"ן: אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד מִם. בְּחוּ"ג דְּדַעַת
דְּאֵלֶּפֶי"ן: אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד מִם. אֲבָל יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין
הַחֲסָדִים לְגְבוּרוֹת, כִּי בְּחֲסָדִים הָאֵלֶּף שְׁבִמְלוּי
הִי הִיא בְּצוּרַת יו"י, וְאוֹתָהּ שֶׁל הַגְּבוּרוֹת הִיא
בְּצוּרַת יו"ד.

וְהַקְּטָנוֹת א' דָּאָבָא הֵם אֱלֹקִי"ם פְּשׁוּטִים בְּלִי מְלוּי,
וְהֵם כָּלֶם שְׁוִים, אֲלָא שְׁבִחְכָמָה הִי הִיא בְּצוּרַת ה',
וּבְבִינָה הִיא בְּצוּרַת ה', וּבְחוּ"ג הִיא בְּצוּרַת ו'.

וְהַקְּטָנוֹת ב' דָּאָבָא וְאָמָא שְׁמוֹתֵיהֶם הוּא הַפְּנִים שֶׁל
אֱלֹקִי"ם, וְהוּא שֵׁם אַכְדוּט"ם, אֲלָא שְׁבִחְכָמָה מֵאִיר
כָּף בְּלִי שׁוּם שְׁנוּי. וּבְבִינָה הִי אוֹתִיּוֹת רֹאשׁ וְסוֹף
נִשְׁאָרִים כְּמוֹת שְׁהֵם, וְהַשָּׂאָר מֵאִירוֹת בְּמִסְפָּרָן
וְהוּא א"ם ג"ל. וּבְחֲסָדִים מֵאִיר כָּלוּ בְּסוּד הַמִּסְפָּר,
וּבְגְבוּרוֹת גַּם כֵּן, אֲלָא שְׁבִחְכָמָה נוֹסֵף הַכּוֹלָל וְהוּא
ע"ה, וּבְגְבוּרוֹת ע"ד בְּלִי כּוֹלָל. וּבְסוּד שְׁמוֹת אֵלּוּ
בָּאִים הַמוֹחִין בְּסוּדָר.

קדש - מַח חֲכָמָה מֵאָבָא. גְּדֻלּוֹת א' דָּאָבָא וְאָמָא:
יוד הי ויו הי, יוד הי ויו הי. קטנות ב' דָּאָבָא וְאָמָא
- פְּנִים שֶׁל אֱלֹקִים: אַכְדוּט"ם, אַכְדוּט"ם. גְּדֻלּוֹת ב'
דָּאָמָא: יוד הי ויו הי.

ורחץ - יו"ד פְּעָמִים ה"י - דע"ב, הָאָרָה מִחֲכָמָה
דָּאָמָא לְחֶסֶד שְׁלֵה, וְז"א רוּחָץ בָּהּ וּמִתְמַתֵּק.

כרפס - קטנות א' דָּאָמָא דְּחֲכָמָה, וּמוֹשֵׁף עֲמָה
בִּינָה וְדַעַת: אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד מִם, אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד
מִם, אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד מִם, אֵלֶּף לַמַּד הִי יוֹד מִם.
וְנִרְמַז בְּשֵׁם הַכְּרֶפֶס - כו"פ עוֹלָה ש' בְּסוּד אֱלֹקִי"ם
דִּיּוּדִי"ן שֶׁהוּא הָעֶקֶר, וְנִכְנָס בּו"ק דְּז"א וְהוּא ס',
הָרִי כְּרֶפֶס"ס.

יחץ - הָאָרָת קטנות א' דָּאָבָא מְבִינָה שְׁלוֹ - לְמַתַּק
שֶׁל אָמָא, אֱלֹהִי"ם.

מגיד - מַח בִּינָה מֵאָבָא. גְּדֻלּוֹת א' דָּאָבָא וְאָמָא:
יוד הי ואו הי, יוד הי ואו הי. קטנות ב' דָּאָבָא

פִּנְהָ אַחֲרֵת לְסֹדֶר

סוד העֶשֶׂר מכות שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
הַמִּצְוִים בְּמִצְרַיִם הָיוּ לְהַחֲלִישׁ כַּח הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת
דְּקַלְפָּה, וְזֶה הַסֹּדֶר:

ד"ס א' א"ה אה"י אה"ה. מִכָּה זֶה יֵצֵא מִמְּלָכוֹת
דְּמַלְכוּת דְּקַדְשָׁה, וְהַפְתָּה לְכַתֵּר דְּנוּקְבָא דְקַלְפָּה.

צַפְרָד"צ ש"ך דִּינִים, נָא אד' אדנ' אדנ"י. מִיסוֹד
דְּמַלְכוּת דְּקַדְשָׁה לְדַעַת דְּקַלְפָּה, וְעֵטְרַת הַזִּכָּר
דְּקַלְפָּה.

כְּנִים מֵהוּד דְּמַלְכוּת דְּקַדְשָׁה לְקַרְקַפְתָּא דְקַלְפָּה,
וְעֵטְרַת הַזִּכָּר דְּקַלְפָּה.

עֲרוֹב"ב י" י"ק יק"ו יקו"ק, א' א"ל אלה"ה אלה"י
אלה"ם. מְנַצֵּחַ דְּנוּקְבָא דְקַדְשָׁה לִיסוֹד ז"א
דְקַלְפָּה.

דְּכָר' ב' אלה"ם, וְל"ד אוֹתִיּוֹת דְּמַלְוֵי הַמַּלְוֵי
דְּאֲדִנ"י. מִתְפַּאֲרֵת נִקְבָּא דְקַדְשָׁה לְהוֹד דְקַלְפָּה.

שְׁחִין מִגְבוּרָה דְקַדְשָׁה לְנֻצַח דְקַלְפָּה.

בְּרֵד מַחֲסֵד דְנוּקְבָא לְתַפְאָרַת דְקַלְפָּה.

אֲרָבָה מִבְּינָה דְנוּקְבָא לְגְבוּרָה דְקַלְפָּה.

חֲשׂוֹן מַחֲכֵמָה דְנוּקְבָא דְקַדְשָׁה לְחֲסֵד דְקַלְפָּה.

מַפֶּת בְּכוֹרוֹת מִפְתֵּר דְנוּקְבָא לְג"ר דְזִכָּר דְקַלְפָּה.

וְאַחֲרֵי הַסֹּדֶר אוֹמְרִים **שִׁיר הַשִּׁירִים** כְּלוּ. וְיֵשׁ חֲסִידִים
שְׂנוּהֲגִים שְׁלֹא לִישֹׁן כָּל הַלַּיְלָה, וְהַסוֹד הוּא כִּי כִּיּוֹן
שֵׁשׁ מוֹחִין אֵין שְׁנָה בְּסוֹד 'נִדְרָה שְׁנַת הַמָּלָךְ'
כִּידוּעַ.

וְהָאֲר"י ז"ל אוֹסֵר הַזְּוִיג בְּלַיְלָה רִאשׁוֹן, כִּי הַזְּוִיג
נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ שְׁלֹא עַל יְדִינּוֹ.

וּבְלִיל הַב' עוֹשִׂים הַסֹּדֶר, וְאוֹמְרִים הַהֵלֵל אַחֲרֵי
עֲרִבִית כְּמוֹ בְּלִיל א', אֲלֹא שֶׁמְכַוְּנִים שֶׁהַתְקוּן הוּא
בַּעֲנַף הַמִּנְהֶג בְּחוּץ לְאֶרֶץ, כְּמוֹ הַתְּפִלָּה וְכַנ"ל.

פִּנְהָ אַחֲרֵת לְסֹדֶר וְהִיא לְכַלּוֹת הַהִנְהָגָה. אֲבָל
מִתְחִלָּה צָרִיךְ לְכַוֵּן הַנ"ל לְהַמְשִׁכַת הַמוֹחִין, וְאַחֲרֵי
כֵּן זֹאת הַשְׁנִיָּה.

ד' כּוֹסוֹת הֵם בְּסוֹד ד' אוֹתִיּוֹת אֲדִנ"י שֶׁהוּא
בְּשִׁכְנָה, וַיְכַוֵּן לְתַקֵּן הָעֲנָפִים וְלְכַלּוֹת אוֹתָם בְּשִׁרְשָׁם
בְּכָל אֱלוֹ הַד' בְּחִינּוֹת, וּבְכָל כּוֹס יְכֹן אוֹת אַחַת
מֵהֶשֶׁם הַנ"ל. וּב' מִינֵי עֲנָפִים יֵשׁ - פְּנִימִים וְהֵם
הַנִּשְׁמוֹת, וְחִיצוֹנִים וְהֵם הַמְּלָאכִים, וַיְכַוֵּן לְכַלּוֹת
אוֹתָם בְּשִׁרְשָׁם כָּל אֶחָד כְּרָאוּי לוֹ - הַמְּלָאכִים
בְּחִיצוֹנִיּוֹת וְהוּא סוֹד הַכּוֹס, וְהַנִּשְׁמוֹת בְּסוֹד הַיֵּין
שֶׁהוּא הַפְּנִימִיּוֹת. וְצָרִיךְ לִשְׁתּוֹת בְּהַסְבַּת שְׁמָאֵל,
וְלֶאֱחֹז הַכּוֹס בְּיָמִין, וּבְזֶה נִכְלָל הַתְקוּן מִיָּמִין
וּשְׁמָאֵל.

עוֹד יֵשׁ ב' רְחִיצוֹת וּבָהֶם מְכַוְּנִים לְהַמְשִׁיךְ הַחֲסִידִים
לְמִטָּה לְצַרְף הָעֲנָפִים. וְהָא' הוּא לְצַרְף הַמְּלָאכִים,
וְעַל כֵּן אֵינָה כָּל כֵּן חֲשׂוּבָה וְאֵין מְבָרְכִים עָלֶיהָ.
וְהַב' הִיא לְצַרְף הַנִּשְׁמוֹת וְעַל כֵּן מְבָרְכִים עָלֶיהָ, כִּי
צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשִׁלְמוֹת.

וְהַב' טְבוּלִים הֵם סוֹד ב' זִיווּגִים הַנִּעֲשִׂים לְתַקוּן
הָעֲנָפִים לְמַתֵּק הַגְּבוּרוֹת. וְהָא' הוּא גְרוּעַ שְׂאִין
נוֹטְלִים אֲלֹא פְחוֹת מְכַזֵּיט, כִּי הוּא לְצַרְף
הַמְּלָאכִים. וְהַב' הוּא שְׁלֵם לְצַרְף הַנִּשְׁמוֹת.

עוֹד יֵשׁ הַג' מִצּוֹת וְהֵם לְכַלּוֹת הַשְׁכִּינָה בַּחג"ת לְצַרְף
הַנְּהַגַּת הָעוֹלָם. וְהַשְׁנִיָּה שֶׁהִיא סוֹד הַגְּבוּרָה בּוֹצֵעִין
אוֹתָהּ, וְזֶה לְהַסִּיר כַּח הַגְּבוּרָה וְלְמַתְקָהּ. וְחֲצִיָּה
נוֹתָנִים תַּחַת הַמִּפָּה וְחֲצִיָּה נוֹתָנִים בְּמִקוּמָה הָא'.
וְהַג' הַגְּבוּרוֹת הֵם סוֹד ה' אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּחַ, וְאוֹתוֹ
הַחֲלֵק שְׁמִנְיָחִים תַּחַת הַמִּפָּה הוּא בְּסוֹד מ"ן, וְשֵׁם
נְמַתֵּק, וּמִמֵּילָא נְמַתֵּק צַפ"ךְ הַנִּשְׁאָר לְחוּץ, וְזֶהוּ
אַפִּיקוּמָן - אִפִּיקוּ מ"ן, בְּסוֹד מ"ן דְּמִנְצַפ"ךְ.

שְׁלֵחַן עוֹרֵךְ - הַזְּוִיג, שֶׁמְכַוְּנֵנוּ נְזוּנִים כָּל הַבְּרִיּוֹת.

ספירת העומר

וצריך לכוון בשמות המוחין כפי בחינותיהם וכפי מדרגותיהם. והשמות כתבתי למעלה, והם מסדרים בסדר.

ועוד פונה אחרת צריך לכוון, להביא החסדים לז"א והגבורות לנוקבא, כדי שכל אחד יהיה מתקן ובנוי בהנהגתו לצורך הזיווג של שבעות. והנה החסדים הם ה', והתפשטותם בחג"ת נ"ה דז"א, ונכללים ביסוד ומלכות. והגבורות כמו כן בנוקבא. ובז' שבעות אלו ממשיכים חסד אחד וגבורה אחת בכל שבוע, והולכים אל הספירות דז"א, ובנוקבא הגבורות. השבוע הא' - חסד א' בחסד ז"א, וגבורה א' בחסד דנוקבא, וכן על דרך זה עד תשלום הז' שבעות. ודע כי החסדים וגבורות מתחלקים כל אחד לז' בחינות, והולכים אל הז' בחינות של אותה הספירה שצריכים ללכת, ובאים מלמטה למעלה. כי בליל א' של השבוע בא מלכות של החסד או של הגבורה, והולך אל הבחינה הראשונה, ורוצה לומר חסד של הספירה שהם צריכים ללכת, בז"א החסדים ובנוקבא הגבורות. ובליל ב' בא יסוד של החסד או של הגבורה בחסד של אותה הספירה, ודוחה מלכות שהיתה שם לגבורה. וכן על דרך זה בכל לילה בא מדרגה חדשה בחסד, ודוחה המדרגות שהיו שם למטה, עד שגמצא בליל ז' של השבוע מלכות של החסד או של הגבורה במלכות של אותה הספירה, וחסד בחסד. וכן על דרך זה בכל שבוע לפי מדרגתה.

עוד יש פונה אחרת, והיא למתקן הה' גבורות, והם ה' ס"ג שנוחלקים לז' פעמים אד"ם, והם סוד הז' מלכין שנשברו. ומכונים אחד בכל שבוע, וזה לתקן קלקול השבירה. והנה פיון שסוד הז' אד"ם הם ה' ס"ג, צריך לחלקם לז' חלקים, שכל חלק אחד מס"ג יהיה כמנין אד"ם, וזה הסדר:

יוד הי ואו 000 אדם א', וסודו בלע.

000 הי יוד ה 000 אדם ב', וסודו יובב.

000000000 ואו הי 000000000 אדם ג', וסודו חשם.

000000000 הי ואו ה 000000000 אדם ד', וסודו הדד.

000000000 היוד הי 000000000 אדם ה', וסודו שמלה.

000000000 או הי יוד 000000000 אדם ו', וסודו שאול.

000000000 הי ואו הי. אדם ז', וסודו בעל חנן.

ואחר הסדר מתחילים לספר העמר. והטעם שאין סופרים עד אחר הסדר הוא כי תקון הסדר הוא דבר השייך ליום א', והעמר שייך ליום ב'.

ועכשו נבאר סדר העמר וכל פנותיו בס"ד. הנה העמר, כבר אמרנו למעלה שבו חוזרים כל המוחין שבאו בליל פסח ברגע אחד, ואחר כך נסתלקו, ובז' שבעות נכנסים מעט מעט, עד שבערב שבעות נמצאים כלם בז"א.

וסדר השבעה שבעות הוא: שבוע א' חכמה, שבוע ב' בינה, שבוע ג' חסדים, שבוע ד' גבורות, שבוע ה' חכמה בחסד, שבוע ו' בינה בגבורה, שבוע ז' חו"ג בתפארת.

וצריך לידע, כי אף על פי שנסתלקו המוחין של ליל פסח, עם כל זה הרשם נשאר. ובבוא המוחין דחכמה בשבוע א' - דוחה הרשימו לחסד. ובשבוע ב' בא מלכות בינה ודוחה הרשימו לגבורה. ובשבוע ג' מלכות חסדים ודוחה הרשימו לתפארת. ובשבוע ד' מלכות גבורות ודוחה גם כן הרשימו לתפארת. ובשבוע ה' בא מלכות חכמה בחסד ודוחה הרשימו לנצח. ובשבוע ו' בא מלכות בינה בגבורה ודוחה הרשימו להוד. ובשבוע ז' באים חו"ג בתפארת ודוחים הרשימו ליסוד. עד שגמצא שבבוא יום השבעות כל הספירות של ז"א מתקנות במוחין, חוץ מנצח הוד שבהם לא יש אלא רשימו לבד. וביום ראשון של שבעות מתפשטין המוחין גם בהם, בסוד הלווחות שהם נצח הוד כידוע.

ומלכות דז"א מתקנת גם כן בסוד המוחין, כי בשבוע ז' שתפארת לוקח חו"ג - החסדים לוקחים לעצמו, והגבורות לצורך מלכות, כי מקומם אחר התפארת בסוד המרכבה כידוע.

וסוד הז' ימים הוא, כי בכל מלכות נמצא ז' מדרגות, כי כך נחלקים בבואם. כיצד: ליל א' של השבוע גדלות א' דאבא. ליל ב' גדלות א' דאבא. ליל ג' קטנות ב' דאבא ואבא. ליל ד' גדלות ב' דאבא. ליל ה' קטנות א' דאבא ואבא. ליל ו' רשימו גדלות ב' דאבא (כי אין פת לז"א לקבל הגדלות ב' דאבא בפעם אחת, כי אורו רב). ליל ז' גדלות ב' דאבא.

חוזרים לבנון כל ה' אותיות שפגנו ב' לילות של השבוע, עד שנמצאות מ"ט בחינות. ולפי שבשם ב"ן לא יש אלא ל"ג אותיות בפשוט ומלא ומלא דמלא שלו, לכן מוסיפים לו ט' ווי"ן, והם אותם של ברפת פהנים, עד שהם מ"ב אותיות גם כן.

וקדם ספירת העמר יברך. והפנהה היא כשאר ברפת המצות, רק שבשם הוי"ה מכוונים כף: יוד הא ואה אחי אהיהו הא. והסוד הוא, כי כפר אמרנו למעלה שבזמן גלות מצרים - דעת שהיה ביסוד אמא, לא היה מאיר אלא בסוד עשר הדמים, ורצה לומר כי בהיות ז"א בגדלותו בזמן שאמא שוכנת בתוכו, אז נקרא אדם בסוד מ"ה. אבל בהסתלקה ממנו, אז מסתלקת הא' שבתוף הוא"ו ונשאר ד"ם, ואז הדינים מתגברים הרבה, וזאת הא' סודה שם אהי"ה הבא מאמא, מרבע בתוף הז"א, שראשיתו האל"ף שבתוף הוא"ו (וזהו סוד רביעית דם, שהוא אהי"ה מרבע שעולה ד"ם, שבהסתלקו מן האד"ם נשאר ד"ם ומת). וזהו מה שצריך לתקן, להביא זה האהי"ה בתוף המ"ה. וזה נתקן בליל פסח, וחוזר לבא בזמן העמר.

ר"ת ספירת העמר ס"ה, והוא אדנ"י. הוי"ם עולה א"ל יקו"ק. והפנהה לתקן המקיפים על ידי הדבור, ונקללים בהם גם הפנימים. וזה, כי עכשו שאין בית המקדש קים אין לנו כח לתקן הפנימים, אלא שנקללים במקיפים. ובסוף אומרים **הרחמן יחזיר וכו'** ומעוררים בגן בית המקדש, ובה נתקן מעט הפנימים.

ואומרים מזמור **אלקים תפגנו וכו'** ומכוונים התבה והאות השולטת באותה הלילה.

ואומרים **אנא בכת וכו'** ומכוונים האות של השם השולטת באותה הלילה. ובליל ז' שם אחד שלם, כל אחד בשבוע שלו.

ובסוף יאמר **יהי רצון וכו'** הכתוב בסדר, והוא שיועיל תקון העמר לתקן הפגם אם פגם באותם הבחינות.

ולפי שכל אחד כלול מכלם, לכן מכוונים כל הז' בכל שבוע. והשבוע הראשון יהיו כלם מבחינת בלע, והשניה מבחינת יוכב, וכן בכלם.

עוד פנה אחרת יש, והיא בסוד הנ' שצרי בינה, והם עשר אהיה, ומכוונים אות אחת בכל לילה, ואחר יום ארבעים מכוונים אהי"ה א' בכל לילה.

וכן על דרך זה מכוונים עשר מ"ה ועשר ב"ן אות אחת מלאה בכל לילה, ובסוף הארבעים - אחד בכל לילה. והם מנקדים בנקוד זה: יוד הא ואה הא, יוד ה וו ה. והינו הזכרים חולם והנקבות סגול, לבד מהד' דב"ן שהיא מנקדת שבא. והמ"ה מאיר במוחין הבאים, והב"ן מאיר בגבורות הבאות בגוקבא.

עוד צריך לבנון בשם מ"ב ד'אנא בכת' שם אחד בכל שבוע - אות אחת בכל לילה, ובליל ז' כל השם. אלא שיש הפרש בנקודות, כי אותו שמכוונים בלילות השבוע הוא מנקד בנקוד פסוק 'אז ישיר משה וכו', עד האל"ף של 'לאמר' שנקדו שבא, כי כן כל האותיות שאינם מנקדות בפסוק מנקדים אותן בשבא. ואותו שמכוונים בליל ז' מנקדים בנקוד פסוקי 'בראשית' וכו' עד הב' של 'ובהו'. וזה, כי השם מ"ב יוצא מב' מקומות אלו, לכן לוקח הנקוד משניהם.

עוד פנה אחרת יש, והיא שאיירו הז' ספירות של ז"א מחסד עד מלכות, כל אחת בז' בחינות שלה, אל ז' ספירות נוקבא, כל אחת בז' בחינות שלה. ובכל שבוע מאירה ספירה של ז"א אל ששמותה בנוקבא, עד שנמצאות מ"ט בחינות דז"א ומ"ט בחינות דנוקבא. ואותם של ז"א מכוונים במ"ט תבות של המזמור 'אלקים תפגנו' עד הסוף, ואותם של נוקבא במ"ט אותיות שפסוק 'ישמחו וירננו' וכו', תבה אחת של המזמור ואות אחת של הפסוק בכל לילה.

עוד פנה אחרת יש, והיא בסוד מ"ב דמ"ה, והינו פשוט ומלא ומלא דמלא שלו, וכן דב"ן. ומכוונים אות אחת מזה ומזה בכל לילה, ובסוף השבוע

